Liber s[an]c[t]e marie de bergē

1 Beda sup[er] luca[m]
2 B[er]nard[us] de amor[e]

B, 18

224 Blatt

Fol 1

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

B. 18.

REVERENDO
in xpo fri et cosacerdoti bede prbo.
Acca perpetuam in dno salute. Se-
pe quidem tue sancte fraternita-
ti et absens scribendo. et colloque-
do presens suggessi. ut post expo-
sitione actuum aplorum. in euange-
lium quoque luce scribere digneris.
quod ipse actenus uerecunda excu-
satione differre, quam facere ma-
luisti. attestando te duas maxi-
me ob causas atemptando hoc op-
e deterritum, quia uidelicet et ipsum
opus arduum. et a scissimo ac doc-
tissimo antistite ambrosio sit pre-
occupatum. nec te negocium uires
tuas excedens suscipere ausum.
immo nec opus fore ab ullo repe-
ti. quod a summo ingenio consta-
ret optime completum. et esse la-
boris superflui. post facetissima ta-
ti uiri dicta. uel eadem aliter
quasi compilatorem dicere. uel qui
minus doctum infirmiora uelle
subicere. teque multum timere ne
in reprehensionem studii ueterum no-
ua condere puteris. dicaturque ti-
bi illud antiqui prouerbii. in mare
quid pisces quid aquas in flumi-
na mittis. rerum set indiguis
munera funde locis. Sed huic ob-
iectioni tue breuiter respondeo. quia
iuxta comicum nichil sit dicen-
dum quod non sit prius dictum.
et quia karitas omnia sustinet.
nec sanctis unquam moris fue-
rit inuicem inuidere. immo prouo-
care. sed unumquemque in ecclesia do-
mini pro uiribus suis optulisse
quod potuerit. Neque enim uel be-
atus papa gregorius timuit ne
offenderet patres. a quibus tot
expositas euangelii lectiones in
suis ipse retractauit omeliis. uel
augustinus aut quilibet alius
patrum antecedentium tractatorum
intuitu. ne aut psalmos aut
alia que rogabatur exponeret.
aut quecumque sibi uidebantur scriberet
manum metuendo retraxit. quin
etiam ut idem augustinus ait.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

ideo necesse est, plures a pluribus
fieri libros, diverso stilo sed non di
versa fide etiam de questionibus
eisdem, ut ad plurimos res ipsa per
veniat; ad alios sic, ad alios autem
sic. Sunt autem quedam in expositione
beati [illegible] [illegible] in lucam tam diser
te simul et [illegible]sa, quod tuam
quoque scientiam [illegible] ambigo;
ut a doctioribus [illegible] intelligi que
ant. Auribus [illegible] fastidiosis
vel lectoribus qualescumque in presenti [illegible]
plures invenies, pro difficultate vel
assequendi que te diserta sunt, capi
endi que alta; nec querenda qui
dem quasi celsiora; nec quasi se fore
non putentur esse scrutanda.
Hec parum dedit indicii doctissimus
pater augustinus, qui ad paulinam
dei famulam de videndo deo scri
bens, non aliis magis quam ex
hoc opusculo sumptis beati am
brosii testimoniis utendum putavit;
et ea pariter non solum ponen
da simpliciter, sed etiam exponen
da iudicavit, adeo ut ex paucis
simis memorati tractatus senten
tiolis, non parvum volumen
retractando effecerit. Quod ideo
commemorandum putavi;

ut et tua sancta fraternitas, et
legentes simul agnoscerent. Itaque il
lo enim completo arte per dei aux
ilium ope quod postulo, hanc si
mul epistolam in capite prepo
ni; te non ob aliam quam con
descensionis fraterne gratiam in
lucam scribere rogatum; ut
qui ob teneritudinem ingenii sub
limia vel difficilia intellectu ca
pere nequeunt; hec simpliciori
stilo exposita facilius apprehen
dant. Ergo age dilectissime; me
morato operi sedulus insiste; be
atum lucam luculento sermone
expone. Et quia sanctus ambro
sius quedam indiscussa preterit,
que illi quasi summe eruditionis
viro plana, nec quesitu digna,
videbantur; hec quoque perspectis alio
rum patrum opusculis diligentius
vel tuis vel eorum dictis explanare
curato. Credo etiam te tuo vigilan
tissimo studio qui in lege dei me
ditanda dies noctesque ducis per
vigiles, non nullis in locis que
ab eis intermissa sunt quid sen
tiri debeat auctore lucis aperiet.
Iustum namque satis est, et su
perne pietatis atque equitatis mo

deramini conueniens. ut qui
neglectis ad integrum mundi ne
gociis. eternum uerumque sapientie
lumen indefessa mente persequeris.
et hic fructum intelligentie puri
oris assequaris. et in futuro ipsum
in quo sunt omnes thesauri sapien
tie et scientie absconditi. regem
in decore suo mundo corde contem
pleris. Intimandum sane tue sanc
titati credidi. quod mouet quos
dam quare in expositione apoka
lipsis ubi ad quatuor animalia uen
tum est noua interpretatione ma
theum in leone. marcum in ho
mine designatum dixeris. cum
nonnulli econtra matheum ho
mini. quia quasi de homine scri
bere incipiat. marcum leoni. in
quo uox in deserto rugientis au
diatur assignent. Rogoque in hoc o
pere plenius quid tibi de his uide
atur uerius insinues. Memorem
nostri tuam sanctam fraternitatem. deus
dilectionis et pacis conseruare. et
ad consideranda sue legis mirabili
a semper illustrare dignetur.

Domino beatissimo
et nimium desiderantissimo Ac
ca episcopo. beda humilis presbyter.
in domino eterno salutem. Vera uere est.
et ueraciter doctoris egregii sen
tentia. quia caritas omnia credit.
omnia sperat. Datis namque epistolis.
ad me ut aliqua tibi scribam roga
re te dicis. et michi rogandum.
nec dumque meo confessionis ac
cepto responso. quesita ad hunc
opusculis quasi iam acquisitis
ac perfecte consummatis. perfacionis
signaculum condis. Nondum
fundamine iacto. non allata sal
tutis materia. ipse quasi comple
to iam tanti laboris edificio. cla
ues quibus introitus muniatur
dirigis. ut pudeat non cito subire
opus. quod cito subeundum. ce
tius explendum. fides amica pre
sumat. Non hec certe alia quam
indubitata mutui fiducia facit
amoris. que de amico pectore ut
dictum est. omnia dum taxat que
fieri possunt credit. omnia sperat.
Vnde et ego mox lectis tue dul
cissime sanctitatis paginulis. in
iuncti me operis laboris supposui.
in quo ut innumera monasti
ce seruitutis retinacula prete
ream. ipse michi dictator si
mul notarius et librarius ex

isterem· aggregatisq; hinc inde
quasi insignissimis ac dignissi
mis tanti muneris artificibus o
pusculis patrum· quid beatus
ambrosius· quid augustinus·
quid deniq; gregorius uigilan
tissimus· iuxta suum nomen
nostre gentis apostolus quid ieronimus
sacre interpres hystorie· quid ce
teri patres in beati luce uerbis sen
serint· quid dixerint diligentius
inspicere a te regi· mandatumq; con
tinuo scedulis ut iussisti· uel ip
sis eorum syllabis· uel certe meis b
reuiandi causa sermonibus ut uide
batur edidi· Quorum quia operosum
erat uocabula interserere per
singula· et quid a quo auctore
sit dictum nominatim ostendere·
commodum duxi e minus elatere
primas nominum litteras impri
mere, perq; has uiritim ubi
cuiusq; patrum incipiat· ubi ser
mo quem transtuli desinat in
timare, sollicitus per omnia· ne
maiorum dicta furari· et hec qua
si mea propria componere dicar.
Multumq; obsecro, et per dominum legen
tes obtestor· ut si qui forte nostra h
qualiacumq; sunt opuscula tran

scriptione digna duxerint· me
morata quoq; nominum signa ut
in nostro exemplari repperiunt· af
figere meminerint. Nonnulla
etiam que in uerbis tue sanctitatis
loquatur michi auctor lucis aperu
it· proprii sudoris indicia ubi oppor
tunum uidebatur annexui· qui in
legis diuine meditatione et sicut
ut ipse scripsisti dies noctesq; per
uigiles ducere sufficio· non par
uum tamen studii me in scriptu
ris impendisse non dubito· Et
ea solum que michi auctor lucis
aperire dignatus est· non in hoc
tantum opusculo· sed in omni pro
sus lectione potuisse uidere· id
est recte sentiendo dinoscere· Quod
uero ais· mouere quosdam qua
re in apokalipsi noua interpretati
one matheum leoni· marcum
homini assignarem· intueri de
buerant quicumq; illi sunt quos
hoc mouet· quia non hoc me
a noua· sed antiqua patrum ex
planatione traditum dixi· Neq;
enim michi a me ipso ita uisum
sed ita a beato augustino exposi
tum fuisse memoraui· et pau
cis etiam unde hoc affirmet ad

mixi. Cuius non absre est. si ipsa quoque uerba ponentes. quid de euangelistis uel typicis eorum animalibus senserit ostendamus. quibus et illud nostrum opus ab iniusta uituperatione saluetur. et hoc preposita tanti doctoris auctoritate firmetur. Cum ergo multa pulchre et eximie de euangelistis in libro de consensu eorum primo premisisset. inquit. inter cetera dicens. Et quamuis singuli suum quendam narrandi ordinem tenuisse uideantur. non tamen unusquisque eorum uel ut alterius precedentis ignarus uoluisse scribere repperitur. uel ignorata preterisse, que scripsisse alius inuenitur. sed sicut unicuique inspiratum est non superfluam cooperationem sui laboris adiunxit. Nam Matheus suscepisse intelligitur incarnationem domini secundum stirpem regiam. et pleraque secundum hominum presentem uitam facta et dicta eius. Marcus eum subsecutus. tanquam pedissequus et breuiator eius uidetur. Cum solo quippe iohanne nichil dixit. solus ipse perpauca. cum solo luca pauciora. cum matheo uero plurima. et multa pene totidem atque ipsis uerbis. siue cum solo. siue cum ceteris consonante. Lucas autem circa sacerdotalem domini stirpem atque personam. magis occupatus apparet. Nam et ad ipsum dauid non regium stemma secutus ascendit. sed per eos qui reges non fuerunt exit ad nathan filium dauid. qui nec ipse rex fuit non sicut matheus qui per salemonem regem descendens ceteros etiam reges ex ordine persecutus est. seruans in eis de quo postea loquemur mysticum numerum. Dominus enim ihesus christus unus uerus rex et unus uerus sacerdos. illud ad regendos nos. illud ad expiandos. has duas personas apud patres singillatim commendatas suam figuram egisse declarauit. Et paulo post. Secundum hominem quippe christus inquit et rex et sacerdos effectus est. cui dedit deus sedem dauid patris sui ut regni eius non esset finis. et esset ad interpellandum pro nobis mediator dei et hominum homo christus ihesus. Non autem habuit tanquam breuiatorem coniunctum

lucas · sicut marcum matheus, et
hoc fecit non sine aliquo sacramẽ
to; quia regium est non esse sine co
mitum obsequio · Unde ille qui re
giam psonam xpi narrandam sus
ceperat · habuit sibi tanquam co'mitẽ
adiunctum; qui sua uestigia quodã
modo sequeretur · Sacerdos autem
qm in sancta scõrum solus intrabat.
ppterea lucas cuius circa sacerdo
tium xpi erat intentio, non habu
it tanquam socium subsequentẽ;
qui suam narrationẽ quodammõ
do breuiaret · Tres tamen isti eu
angeliste in his rebus maxime
diuersati sunt; quas xpc p huma
nam carnem temporaliter gessit.
Porro aũt iohãnes ipsam maxime
diuinitatẽ dñi qua patri est equa
lis intendit; eamq; precipue suo
euanglio quantũ inter homines
sufficere credidit commendare cu
rauit · Itaq; longe a tribus istis su
perius fertur · ita ut hos uideas
quodammodo in terra cum xpo ho
mine conuersari; illum aũt transcẽ
disse nebulam qua tegitur omis ter
ra · et puenisse ad liquidum celum
unde acie mentis acutissima atq;
firmissima uideret · in principio

uerbum dñi apud dm · per quod fac
ta sunt omnia et ipm cognosceret car
nem factum · ut habitaret in nobis ·
Item post aliquanta · Unde michi
uidentur inquid qui ex apokalyp
si illa quatuor animalia · ad intelli
gendos quatuor euangelistas inter
pretati sunt, pbabilius aliquid at
tendisse illi qui leonẽ in matheo ·
hominẽ in marco · uitulum in lu
ca · aquilam in iohanne intellexe
runt; quam illi qui hominẽ ma
theo · aquilam marco · leonem
iohanni tribuerunt · De princi
piis enim librorum quandam con
iecturam capere uoluerunt; non
de tota intentione euangelistarum ·
que magis fuerat pscrutanda ·
Multo enim congruentius ille qui
regiam xpi psonam maxime com
mendauit; per leonẽ significatus
accipitur · Unde et in apokalip
si cum ipa tribu regia leo cõme
moratus est ubi dictum est; ui
cit leo de tribu iuda · Secdm ma
theum enĩ et magi narrantur
uenisse ab oriente ad regem que
rendum et adorandum · qui eis
p stellam natus apparuit; et ipe
rex herodes regem xpm formi

dat infantem. atque ut eum possit
occidere. tot paruulos necat. Quod
autem puerulum lucas significat
sit. propter maximam uictimam
sacerdotis. neutri dubitauerunt.
Ibi enim a sacerdote zacharia inci
pit sermo narrantis. ibi cognatio
marie et elysabeth commemo
ratur. ibi sacramenta primi sacer
dotii infante xpo impleta narran
tur. et quecumque alia possunt di
ligenter aduerti. quibus appareat
lucas intentionem circa personam sa
cerdotis habuisse. Marcus quoque qui
neque styrpem regiam. neque sacerdo
talem. uel cognationem uel conse
crationem narrare uoluit. et
tamen in eis uersatus ostenditur.
que homo xpc operatus est. tantum
hominis figuram in illis .iiii. a
nimalibus significasse uidetur.
Hec autem animalia tria siue leo.
siue homo. siue uitulus. in terra
gradiuntur. Unde isti tres euan
gelistę in his maxime occupati sunt
que xpc in carne operatus est. et
que precepta mortalis uitę exer
cende carnem portantibus tradi
dit. At uero iohannes supra nu
bila infirmitatis humane. ue
lut aquila uolat. et lucem incom
mutabilis ueritatis. acutissimis
atque firmissimis oculis cordis intu
etur. Hec beati augustini pauca
de pluribus excerpta testimonia.
ad repellendam querulorum calum
niam. explete prefacionis inserui. que
et prisco nostro operi ut dictum est.
tutelam defensionis exhibeant. et
presenti signaculum non ignobile
prefigant. Orantem pro nobis sanctam
paternitatem uestram. gratia superni adiu
toris conseruare. atque ad defensionem
ecclesię suę sancte semper corrobora
re dignetur. Explicit prefatio.

Prefacione Incipiunt capitula libri sequens

I. Lucas theophylo euangelium
indicat per ordinem describturum.

II. Sacerdotium iusti
zacharie refertur et uisio in templo.
quia ei filius angelo reuelante pro
mittitur nasciturus. cuius etiam
conceptio memoratur.

III. Missus angelus ad mariam nas
citurum loquitur saluatorem.
quo mox concepto salutatur ab
elysabeth exultante in utero io
hanne. unde post tres menses
reuersa est in domum suam.

IIII. Nato iohanne uox eloquii mu

Explicit prefacio. Incipiunt capitula libri sequentis

to redditur patri ilico p̄phetanti. pu
er in deserto est usq; in diem osten
sionis sue ad israhel. v
Refertur edictum cesaris. et nati 2
uitas xp̄i a pastoribus ab angelo nu
tiatur; cum quo celestis militie mul
titudo canit gl̄a in excelsis d̄o vi
Angelis discedentibus pastores p̄
fecti saluatore in p̄sepio positum
repererunt. dn̄m sup̄ his que uide
bant collaudantes. vii
Octaua dies circumcisionis eius.
et xxx^ma tercia purgationis eius.
cum p̄ph̄tia presentis symeonis uis
ti. uel anne p̄phetasse narratur.
Duodennis ip̄e remansit viii
asius in templo. querenti matri di
cens in his que patris mei sunt
oportet me esse. viiii
Anno quinto decimo tyberii cesa 3
ris. iohannis orta p̄dicatio dicit̄.
qua cunctos ad penitentiam cohor
tatur. et calciamentis domini
se fatetur indignum. x
Herodes carceri dat iohannem.
et xxx annos baptizato dn̄o. tri
nitatem in baptismo mysterium
declaratur. generationum. lxx.
vii. a xp̄o sursum uersus usq; ad
dn̄m ordo contexitur. xi

Quadraginta dierum ieiunium. 2
et trina temptatione diabolus
superatus ostenditur. Cap̄ libri sc̄di
Fama regressi in galileam refert̄. i
et quod esaye librum accipiens
de se impletum dixerit. nec ha
bere p̄phetam honorem in pa
tria sua. relata etiam uidua de
sarepta. uel leprosi naaman syri
mundatione. quod p̄ medium
eor̄ qui eum de monte precipi
tare uolebant transierit indicat̄.
Confitentem in synagoga ii
demonem pellit ex homine.
Socrus petri et multor̄ infir
mor̄ turba sanatur. et confessi
o demonū prohibetur. iii
Duabus nauiculis captura pisci
um in uerbo dn̄i repente com
pletis. timor pauescentis petri
sociorumq; eius edicitur. iiii
Leproso mundato. multi uir
tute dn̄i curant̄ infirmi. v
Paralyticum nudato tecto de
missum ante se. et a peccatis. et
a paralysi curat. vi
Leui qui et matheus de thelo
neo uocatur. murmurantes
de publicanor̄ conuiuio uel
de ieiunio adhibita sponsi et

uestimenti ac uini noui cōparati
one redarguit. vii

6 Querentes deuulsione spicaꝝ
in sabbatis. relato dauid exem
plo conuincit. viii

In synagoga manum aridā sa
nat. repletis insipientia pharisei.

Pnoctans moratione. viiii
mane .xii. apostolos nominat.
tangentes eum sanant egroti.

Pauperes esurientes. x
flentes. psecutionē pacientes uo
cat. ue diuitibus ac ridentibus
dicens. etiam inimicos pcipit di
ligendos. et pcucienti uel nudan
ti minime resistendum. xi

De festuca et trabe. arbore quoq;
bona et mala atq; domo edifican
da parabolam ponit. xii

Centurionis seruum curat. rogā
tibus pro senioribꝫ. ꝯ amicis.

Filius unicus uidue matris. xiii
mortuus iam ciuitate elatus de
feretro suscitatur. xiiii

Regressis iohannis nuntiis. mul
ta de eius magnitudine loquitur.
et pueris sedentibus in foro gene
ratione comparat iudeoꝝ.

L Discumbentis dñi Capitula libri iiii
pedes mulier lacrimis rigat. et
pharisei cogitatio parabola du
oꝝ arguitur debitoꝝ. ii

Euangelizanti dño et discipulis eius.
mulieres de suis dicunt facultatibꝫ
ministrasse. parabolam quoq; seminā
tis fructumq; proponit atq; expo
Lucernam sub uase n̄ ꝯ sunt
ponendam. et eos matrem fr̄sq;
uocandos ait. qui patris fecerint
in naui dormiēs ꝯ uoluntatē. iii
excitatur apericlytantibus. et tē
pestatem maris uerbo cōpescit.

Hominem a demoniis v
legione curauit. quos in porcos
ire concessit. vi

Pergens ad filiam iairi suscitandā.
mulierem a pfluuio sanguinis sal
uat. resuscitare puelle pcepit mā

9 Collatis uirtutibꝫ ꝯ docare. vii
mittit .xii. predicatores. pceptis
salutaribus institutos. viii

Famam eius herodes audisse refer
tur. et apli dicuntur que fecerant
Quinq; panibꝫ ꝯ retulisse. viiii
et duobus piscibus quinq; hominū
milia saturat. x

Interroganti discipulos quē eum
dicerent homines. petrus respo
dit xp̄m dī. at ipse prenuntiat
se passurum. xi

capitulum iiii libri

Docet et eum quisq; secuturus ab neget semetipsum. et quosdam non gusturos [illegible] mortem donec uideant regnum dei. inde infertur transfiguratus in monte.

Cuiusdam filium. xii
a demonio increpat. a generationis incredulitate curauit.

Iterum dicit xiii
passurum fore. et de primatu cogitationis eorum statuto in medio puero uetans. humilitatem docet. et non prohibere uirtutes in eius nomine facientem. xiiii

Ignem (scole) sup contemptores petere uolentes discipulos increpat. et dicenti sequar te. uulpes foueas habere testatur. iuueni sequenti demittere mortuos. et tenentem aratrum non respice(re).

Designatis et electo xv
aliis lxx duobus. dat precepta quibus debeant predicare mox incredulas increpat ciuitates. lxx duobus reuersis atq; gaudentibus precipit non de subiectione demonum sed de suorum in celo nominum scriptione gaudere. xvi

Confessio laudis in gaudio refertur ad patrem. postquam infert pores iustos que uident discipuli non uidisse. xvii

Legis perito de uita eterna querentes quis eius esset proximus sciscitante. ducit parabolam uulnerati. cui collatam a samaritano misericordiam precipit imitandam.

Querelam minis xviii
stantis marthe de sorore non eam adiuuante. optimam eam partem elegisse dicendo compescit.

Formam orationis quinq; pe- 11
titionum rogatus discipulo

Amici tres ℓ tradit. xviiii
panes media nocte petiti parabolam ponens. petendum. querendum. pulsandumq; persuadet.

(I) Mutum demoniacum Capitula libri iiii.
restituto curat eloquio. et in beelzebub talia eum posse dicentes
10 de armato fortiore deuicto. et de spiritu immundo septempliciter in hominem regresso redarguit.

Exclamanti mulieri ii
beatum esse uentrem qui eum portasset. respondit esse eum beatum. qui seruauerit uerbum dei et de signo ione dicens. reginam austri commemorat.

Lucernam dicens non esse sub modio iii
ponendam · oculum docet simpli
cem esse debere · iiii
Apud phariseum prandere rogatus
cogitantem de iudaico baptisma
te notans · et ue phariseis scribis
dicens · multa eorum mala coar
12 Discipulis precipit sequitur · v
et a fermento hypocrisis cauere ·
et eos qui corpus occidunt non
metuere · nec in persecutione quod
locuturi sint cogitare · vi
Petenti quodam inter se et fratrem
suum diuidi hereditatem · pa
rabolam ponit · de diuite auaro.
mox et discipulis sollicitudinem ci
bi uestisque qua carent aues precipit
euitandam · vii
Pusillo gregi regnum promit
tens · possidenda uel possessa pro
elemosinam uendi · lumbos que
precinctos et lucenas ardentes es
se debere iubet · uigilandum quoque
serui boni malique mentione facta.
precipiens seruum scientem uolun
tatem domini multis · ignorantem
uero paucis uapulare confirmat.
Ignem in terram se dicit viii
necessitudinum diuisione missurum.
et faciem celi probantes · debe
re tempus intellegere manifestat.
atque consentiendum aduersario
in uia pronuntiat · viiii
13 Nunciatis quibusdam a pilato oc
cisis ait · omnes nisi penitentiam
agant similiter perituros · uel sicut
illi decem et octo ruina turris op
pressi parabolam quoque de sterili
arbore fici ponens · indicat pe
nitentiam differentes · et muli
erem ab annis decem et octo curua
tam erigens · de cura sabbati
murmurantes exemplo bouis ad
aquandi refellit gaudente po
pulo de eius miraculis gloriosis.
Regnum dei grano x
synapis comparans et fermento
de angusta quoque uite uia pau
corum loquens · erunt inquid pri
mi nouissimi · et nouissimi pri mi
Herodem uul · xi
pem appellat · et ierusalem incre
pat · alis eius protegi respuentem.
14 Ydropicum xii
sabbato curans uelut de humo
ris puteo liberatum · murmu
rantes phariseos asini uel bouis
in eo cadentis extractione con
fundit · humilitatem quoque sec
tandam docens · in conuiuio

primum [illegible] precepit non
esse [illegible]
sed pauperes qui non retribuant es-
se pascendos. xiii

Ponit parabolam de inuitatis
qui se excusare studentes . cena non
fuerunt digni. xiiii

Odituris necessitudines insuper
et animam suam . et assumpta
cruce secuturis similitudine edi-
ficande turris . et de bello regum
duorum exponit . neue sit quis sal
infatuatum . sed aures habeat

Murmurantibus de gaudiendi . xv . 17
de peccatorum conuiuio parabolam
ouis et dragme ponit inuente .
commendans gaudium de pe-
nitentium salute futurum .

Parabolam ponens . xvi
de frugi et luxuriosi filii reuersione
prodigi ad patrem . salutem indi-
cat penitentium. Capitula libri v

De uillico iniquitatis ex dissimi- 16
litudine . qui debitum domini sui
astu sollerti minuerat introducit.

Non posse deo ii
seruire quenquam et mammone .
auaros increpat phariseos . legemque
dicens uel prophetas usque ad io-
hannem baptistam et quod di-
mittens quasi uxorem mechetur.

Iom misericordem diuite iii
purpuratum . et pauperem laza-
rum introducens ostendit qua-
lia sint passuri raptores . si sic
merentur puniri tenaces . iiii

Ve dicit scandalizanti . penitenti 14
uero fratri etiam septuagies septies
precipit remittendum . v

Augeri sibi petunt apostoli fidem .
audiunt de translatione arboris
facultatem positaque similitudine
de seruo arante uel pascente . do-
cet ut inutiles se etiam implen-
tes que precepta sunt fateantur.

Decem leprosis mundatis vi
unus tantum et hic alienigena ad
gratias reuertitur referendas. vii

Interrogatus de tempore regni
dei . respondit non cum obserua-
tione uenturum eumque fulguri
comparans . occupandos eos dicit
homines sicut in diebus noe et
loth et duobus in lecto . in mo-
la . in agro . singulos assumen-
dos . et singulos pronuntiat relin-
quendos. viii

Ad semper orandum parabo- 18
lam de uidua ponit ultionem
de aduersario suo . ab iniquo iu-

capt. l. i. 5

dice postulante. viii
Oratione pharisei in templo et
publicani proposita. docet non
iactanda merita. sed confitenda.
Paruulos. x. quorum peccata
a se uetari prohibens. humilitatem
sub eorum nomine significat obtinere
Interrogans quidam. xi
diues de possidenda uita eterna. se
cunda responsione tristis abscedit.
et relinquentibus propter nomen
suum temporalia dominus eterna pro
mittit. xii
Tradendum se iorosolimis. pas
surumque predicit. xiii
Iuxta iericho ceco mendicanti.
lumen presenti restituit. xiiii
19 Perambulans iericho. zacheum
publicanum absoluit. qui uenit
saluum facere quod perierat.
Parabolam ponit xv
seruorum accipientium a domino suo
.x. mnas ut negociarentur ex eis.
et inimicos regni sui pronuntiat
esse perimendos xvi
Super pullum asine sedet. cunc
tis dicentibus pax in celo. et gloria
in excelsis. et de increpandis dis
cipulis suis ait. si hii tacuerint cla
mabunt lapides. xvii

Videns ciuitatem fleuit super eam.
prenuntians excidium. de
templo uendentes eicit scribis
insidiantibus a populo libenter auditur.
20 Sciscitantes de
potestate eius inuicem ab inter
rogante de iohannis baptismo
conuincuntur. xviiii
Parabolam dicit de cultoribus
uinee qui domini sui seruos et filium
occiderunt. xx
Temptantes de tributo cesaris.
reddendo. denarii inscriptione con
Saduceis de quo mulier xxi
vii fratrum uxore querentibus. resur
rectionem etiam moysi testimonio
firmat. xxii
Querit quomodo christus filius sit da
uid. cum dominus ab eo uocaretur in
psalmo centesimo viiii. eleuationem
21 quoque scribarum arguit. uiduam
in gazophilatium duo era mittentem. plus omnibus misisse affirmat.
Laudantibus capitula libri sexti 1
edificium templi predicit ocius
destruendum. et interrogantibus
de fine. respondit mala pluri
ma precessura. nec precogitandum
quid traditi loquantur. sed in pa
cientia sua possideant animas
suas.

Cuentem [illegible] ab [illegible] ii
[illegible] pugnantibus.
gladium quoque et captiuitatem sig
naque [illegible] uenturum in
nube cum potestate magna et
maiestate predicit. iii
Respicite inquit quia appropinquat
redemptio uestra. ab ebrietate quoque
et curis huius uite prohibens.
Iudas paciscitur. iiii 22
pretium. parant discipuli pascha
mysterium cene dominice cele
bratur. v
Contentionem discipulorum se ipsum
illorum ministrum astruens. tollit.
quibus regnum promittens. ait post
aliqua petro. confirma fratres tuos.
Passionis gesta vi
narrantur. ubi inter cetera etiam
ancillam quam puero petrus ab 23
sciderat. ipse manus sine tactu re
stituit. vii
Crucifigentibus ueniam a patre
deposcens. etiam unum de latro
nibus crucifixum confitentem absoluit.
Resurrexisse eum mulieres ange viii
lica reuelatione cognoscunt. et 24
petrus ad monumentum currens.
ac uidens quod factum fuerat
admiratur. ix

Ad duobus id est cleopha et socio eius
cuius nomen tacetur euntibus in
castellum quod tunc emmaus
uocabatur. post confabulationem
prolixam in fractione panis agnos
Colloquentibus [illegible]. x
discipulis astans in medio dicit pax
uobis. et adhuc pauentes spiritumque
putantes. ostensione transfixarum
manuum pedumque confirmat. edens
coram ipsis partem piscis assi et fauum
mellis instruit eos. promissum
patris missurum se dicens ascendit
in celum. Incipit expositionis in luca
liber primus bede presbyteri

Beatus euangelista lucas
de omnibus que cepit ihesus fa
cere et docere usque in diem
qua assumptus est sermo
nem facturus. primo eorum qui fal
sa de illo scripsere redarguere cu
rauit audaciam. lectorem uideli
cet tacite admonens. ut non so
lum que predicat ipse sequenda.
uerum que aliter sonuerint noue
rit penitus esse detestanda. et
ne errorum forte infirmis oreretur
occasio. superfluam passim scri
bentium lectionem prorsus auer

sanctam. Neque enim de omnibus
generaliter. sed de quibusdam speciali
fidei uel scientie uirtute preditis dici
potuit. et si mortiferum quid bibe
rint. non eos nocebit. Sic ergo incipit
Lucas.

I. QVONIAM QVIDEM
multi conati sunt ordina
re narrationem que in nobis
completa sunt rerum.
sicut tradiderunt no bis
qui ab initio ipsi uiderunt
et ministri fuerunt sermonis. uisum
est et michi assecuto a principio
omnia diligenter ex ordine tibi scri
bere optime theophile. ut cognos
cas eorum uerborum de quibus eruditus
es ueritatem. Quo manifestissime
prohemio significat eam sibi maxi
me causam euangelii fuisse scri
bendi. ne pseudo euangelistis fa
cultas esset falsa predicandi. qui

ut eorum hodieque monimenta tes
tantur sub nomine apostolorum
quidam conati sunt mendacii sectas.
Denique non nulli thome. alii bar
tholomei. quidam mathie. ali
qui etiam duodecim apostolorum
titulo reperiuntur falsa scrip
ta prenotasse. sed et basilides atque a
pelles. quorum unus trecentos
.lxv. celos. alter duos inducens
tantos deos in italia nefanda dog
matizabant euangelia sui nomi
nis errore fida reliquisse. Inter
que notandum quod dicitur euangelium
iuxta ebreos. non inter apocriphas
sed inter ecclesiasticas numerandum
historias. Nam et ipsi sacre scriptu
re interpreti ieronimo. pleraque ex
eo testimonia usurpare. et ipsum
in latinum grecumque uisum est trans
ferre sermonem. Falsa uero euan
gelia. lucas prima mox prefatione
refellit. Quoniamquidem mul
ti inquit conati sunt ordinare
narrationem. multos uidelicet
eos non tam numerositate quam
hereseos multipharie diuersita
te commendans. qui non spiritus
sancti munere donati. sed uacuo la
bore conati magis ordinarent.

na ratione quam hystorie textum
[illegible] ueritatem [illegible] aliis com
plendum [illegible] a su
surere [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] uidentur. E
[illegible] t
[illegible] uiderunt
[illegible] sermonis.
G[illegible] non [illegible]
[illegible] carne
[illegible] atque ideo
que [illegible] discere
debebant [illegible] quoque mathe
us [illegible] apostoli sunt
designati. [illegible] enim in mul
[illegible] qui
infantiam. pueritiam genelogi
amque eius scire ex gestis interesse
potuerant: audire opus habe
bant. Quod autem uisum etiam
sibi scribere dicit. non quasi a
se sibi uisum. sed spiritu sancto instiga
te sibi quoque [illegible] significat.
[illegible] in epistola sua dicunt
apostoli. uisum est enim spiritui
sancto et nobis. Cuius nimirum
gratia geritur. ut id quod bonum

est: nobis etiam bonum uide
atur. Et assecutum quidem se non
parum dicit sed omnia. uerum
assecuto omnia uisum est scribe
re non omnia. sed de omnibus
que ad fidem legentium confir
mandam crederet idonea: quia
nec ipse mundus si scriberentur
caperet omnia. Unde etiam con
sulto non nulla que ab aliis scripta
dicta pretermisit ut multifaria in ev
angelicis gratia refulgeret: et propriis
quibusdam singuli libri misterio
rum gestorumque miraculis emine
rent. Theophilus interpretatur
amans deum: uel amatus a deo.
Quisquis ergo amat deum. siue a deo
se desiderat amari: ad se scriptum
putet euangelium: et ut sibi
datum munus sibique commenda
tum pignus conseruet. ne
uidelicet acceptam uerbi pecu
niam. uel tinea de lacerationis
heretice: uel foedide cupiditatis
erugo deuastet. Non autem no
uorum quorumlibet eidem theophi
lo. et uelut ignotorum ratio pan
denda: sed eorum de quibus eruditus
est uerborum promittitur ueritas
exprimenda: scilicet ut quo quod

ordine de d(omi)no uel a d(omi)no gestum
dictum ue sit agnoscere queat. Ne
q(ue) enim qui perfectus esse cupit,
solummodo in (christu)m [illegible]dere. sed
et fidem perp(e)tue diui[illegible]tatis [illegible]
tem(p)o[illegible] ee dispensationis i[illegible]ius
debet credi[illegible] nosse.

F[illegible]uit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regis
iudee [illegible] et os q[illegible] [illegible] no
mine zachar[illegible]as [illegible]e uice abia. et
uxor [illegible]lli de filiab(us) aaron. et
nomen ei(us) elysabeth. Sacro
s(an)c(t)a p(re)cursoris ei[illegible] nob[illegible]l[illegible]tas. non
solum a parentib(us), sed et a proge
nitoribus gloriosa descendit.
quatinus aduentus illius fide(m)
non [illegible]bita inspiratione cocep
ta[illegible]. [illegible]r[illegible]um a[illegible]ti magis pro
pagatione susceptam. liberius
predicaret. Et q(uo)niam idem aa
ron primu(s) in lege ponti[illegible]cis culc
[illegible]is est nota dignitas. dicendu(m)
paucis de abia. Cum dauid
rex et p(ro)ph(et)a magna deuotione
peteret. ut inueniret taberna
culum d(e)o iacob. d(omi)n(u)s aut(em) ma
gis hoc a salemone fieri decerne
ret. atq(ue) ideo dauid eidem sa
lemoni omnia que ad impensas
domus pertinebant prepararet.

ipsius quoq(ue) domus per singulas
mensuras descriptione(m) [illegible].
ut [illegible] [illegible] sta[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]s [illegible]
cult[illegible] [illegible] [illegible] du[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnia
opera [illegible]omus d(omi)ni [illegible].
E[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] principes [illegible] summi
sa[illegible]dotes. tam de filiis [illegible]
quam de [illegible]is ithama[illegible] [illegible]
ui[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sua ut i[n]
grederent(ur) [illegible] [illegible] xx. iiii.
sortibu[illegible] distinxit. in quibus abie
familiam [illegible] qu[illegible] zacharias erat
est sors contigit octaua. Diuisit
enim utrasq(ue) ut se familias sor
tib(us). unam domum que ceteris
pre erat eleazar. et alteram do
mum que sub se habebat certos
ithamar. Lege uerba dierum.
sed et antiquitatu(m) iosephi libru(m)
viii. ubi statutum refert. ut
utraq(ue) generatio iuxta ordine(m)
sortitionis ministrauet d(e)o per
dies octo. a sabbato usq(ue) ad sab
batum. Ubi etiam de tribu le
uitarum. xxiiii. partes factas
asserit. ut ipsi quoq(ue) eodem mo

[illegible] iuxta morem sacer-
dotii [illegible] lichus ministra-
rent. Non [illegible]
noui testamenti [illegible] preco [illegible]
ne [illegible] quia si-
cut [illegible] numero [illegible]
[illegible] testamentum.
sic nouum [illegible] quotiens [illegible]
propter [illegible]
dominice [illegible] nostre resurrectionis
[illegible] Unde quia [illegible]
[illegible] quam pro obseruanti in
utriusque testamenti regni celestis
aula penetratur. recte et in tem-
plo salemonis mysticus quinde-
cim graduum ascensus fuisse nar-
ratur. et qui ad dominum in tribulatio-
ne clamans exauditur. totidem
graduum psalmis ad supna per-
ducitur. quo tandem in atriis
domus dei positus audire possit.
benedicat te dominus ex syon. Tempore
quoque herodis alienigene iude-
orum regis. etiam ipsum domini-
co attestatur aduentui. Predictum
namque fuerat. quod non defi-
ciet princeps ex iuda neque dux
de femoribus eius. donec ueniat
qui mittendus est. Ex quo enim
patres egypto exierunt. sue

gentis iudicibus. usque ad samu-
hel prophetam. ac deinde regi-
bus usque ad transmigrationem
babylonie regebantur. Post re-
ditum uero de babylone. per pon-
tifices rerum summa gerebatur.
usque ad hyrcanum regem simul
et pontificem. quo fratris inuidia
multis calamitatibus uexato. et
ad ultimum ab herode cuius pa-
trem ipse de ignobili aduena
hoc est genus idumee sublimem
fecerat et ciuem. in fraudis inter-
empto. iudee regnum ipsi hero-
di iussu cesaris augusti traditur
gubernandum. cuius xxx. pri-
mo anno iuxta prophetiam supra
dictam. qui mittendus erat ad-
uenit.

Erant autem iusti ambo ante
deum. incedentes in omnibus
mandatis et iustificationibus
domini. sine querela. Bene iusti
ambo ante deum. Non enim omnis
qui iustus ante hominem. iustus
est ante deum. Et ideo fieri potest.
ut aliquis affectata bonitate po-
pulari. iustus uideatur homi-
nibus. iustus autem ante deum non
sit. si iusticia non ex mentis sim-

plicitate fomentur sed adulatione
ā simuletur. Beatus autem ille qui in
conspectu dei iustus est. Beatus
ille de quo dominus dignatur dicere.
ecce uere israhelita in quo dolus
non est. Verus enim israhelita qui
deum uidet. et uideri se nouit a deo.
et ipsi exhibet occulta cordis. Ince
dentes inquit in omnibus mandatis
et iustificationibus domini. Prius
mandatum. secunda est iustificatio. Cum
enim mandatis celestibus obedimus.
in mandatis incedimus domini. cum
iudicamus et congrue iudicamus.
tenere domini iustificationes uidemur.
Plena igitur est laudatio. que ge
nus. mores. officium. factum.
iudicium. comprehendit. Genus
in maioribus. mores in equitate.
officium in sacerdotio. factum
āā in mandato. in iustificatione iu
dicium. Quodque addidit sine
querela. hoc est quod apostolus ait.
prouidentes bona non tantum
coram deo. sed etiam coram ho
minibus. Et ecclesiastes. ne sis
multum iustus. quia plerumque
iusticia durior. hominum que
relam prouocat. que uero tem
perata est. ipsa sue dulcedinis
gratia. etiam iniurie querimoni
am uitat.

Et non erat illis filius eo quod
esset elisabeth sterilis. et am
bo processissent in diebus suis.
Sacramentis est preuiatum. ut pro
uecte etatis duorum coniugio aduc
tu priuatis iohannes parentibus
nasceretur. quatinus inopina
to prolis ortu. et uos communi
gratius afficeret. et ceteros mi
raculi stupore. futuri prophete
pararet auditui. Denique posu
erunt omnes qui audierant in
corde suo dicentes. quid pu
tas puer iste erit.

Factum est autem cum sa
cerdotio fungeretur in ordi
ne uicis sue ante deum. secundum
consuetudinem sacerdotii. Per
moysen quidem dominus consti
tuit summum sacerdotem.
cui mortuo unum per ordinem
succedere iussit. et hoc ad da
uid usque tempora seruatum est.
a quo plures fieri ut diximus.
domino nichilominus age
re decretum est. qui uicissim
ministrantes tempore uicis
sue singuli castimonie stu

dei a [illegible] suam omnino
ne[illegible] gerent. Unde nunc za
charias in ordine uicis sue sacer
dotii [illegible]
[illegible] exiit
Sorte ut incensum poneret ingres
sus in templum domini. et om
nis multitudo populi erat orans foris ho
ra incensi. Non noua nunc sor
te lectus est cum incensum esset
adolendum. sed prisca tunc sorte
plectus cum primo exordine sui
pontificatus. in uice abia succede
ret. Incensum autem in sancta sanc
torum a pontifice deferri. expec
tante foris templum omni populo.
decima die septimi mensis est ius
sum. et hanc diem expiationis
siue propositionis uocari. que apud
nos obuiarium lune discursum a
qua menses computant ebrei.
modo in septembrem mensem.
modo incidit in octobrem. quia
scilicet mensis quo pascha geritur.
et ordine conditionis et edicto le
gis anni principium tenet. di
cente domino ad moysen. mensis
iste uobis principium mensium.
primus erit in mensibus anni.
Decima die mensis huius. tol
lat unusquisque agnum et cetera.
Huius autem diei apostolus
paulus ad ebreos scribens ita
meminit. in priori quidem ta
bernaculo semper introibant.
sacerdotes. sacrificiorum officia con
summantes. in secundo autem semel
in anno solus pontifex non sine
sanguine quem offert. et cete
ra. Quibus diei huius mysterium
pandens. ihesum ostendit ponti
ficem esse uerum. qui consum
matis officii sui diebus. hoc est
impleta dispensatione carnis. in
sanguine proprio celi secreta subiit. ut pro
picium nobis faceret patrem. et
interpellaret pro peccatis eorum.
qui adhuc pre foribus orantes ex
pectant. et diligunt aduentum
eius. Pulchre igitur ea die des
censio eius per angelum nuntiatur.
qua eius per legem ascensio figu
rabatur. quia qui descendit ipse
est. et qui ascendit. et ut psalmographus
ait. a summo celo egressio eius.
et occursus eius usque ad summum
eius.

Apparuit autem illi angelus
Astans a dextris altaris incensi.
Bene angelus et in templo et

iuxta altare et a dextris apparet. quia uidelicet et ueri sacerdotis aduentum. et mysterium sacrificii uniuersalis, et celestis doni gaudium predicat. Nam sicut per sinistram presentia. sic per dexteram sepe bona prenunciantur eterna. iuxta quod in sapientie laude canitur. Longitudo dierum in dextera eius. in sinistra illius diuitie et gloria.

ss Et zacharias turbatus est uidens. et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus. Ne timeas zacharia. quoniam exaudita est deprecatio tua.
ss Trementem zachariam confortat angelus. quia sicut humane fragilitatis est spiritualis creature uisione turbari. ita angelice benignitatis est pauentes de aspectu suo mortales. mox blandiendo solari. At contra demonice est ferocitatis. quos sui presentia territos senserit. amplior semper horrore concutere. que nulla melius ratione quam fide superatur intrepida.

ss Et uxor tua elisabeth.
pariet tibi filium. et uocabis
ss nomen eius iohannem. Depre-

cationem dicens [illegible] partum continuo [illegible] uxoris. non quod ille qui pro populo [illegible] publicis uotis. pro accipiendis [illegible] poterat. presertim quia non [illegible] se accepturum [illegible] eo autem ille iam [illegible] ue etatis [illegible] cunde coniugis memor. nasci filios desperabat. ut nec angelo hoc promittenti crederet. sed ut predicit exaudita est deprecatio tua. pro populi redemptione significat. Quod uero adiungit. et uxor tua pariet tibi filium. eiusdem redemptionis ordinem pandit. quod uidelicet natus zacharie filius. redemptori illius populi preconando sit iter facturus. Singularis autem meriti indicium datur. quotiens hominibus a deo uel imponitur nomen uel mutatur. Sic abram quia pater multarum gentium erat futurus abraam est uocatus. sic iacob quia dominum uidit. israel appellari meruit. sic iosias rex obeximie uirtutis culmen. nominatus a deo est multo ante

[illegible]ratus. Johannes ergo in
[illegible] in quo est gratia uel
[illegible] gratia. Quo nomine declaratur
[illegible] parentibus eius gratia [illegible] q
[illegible] filius nasceretur
[illegible] xpi [illegible]
[illegible] dno fiLii
[illegible] spi
[illegible] dicando
[illegible] fi[illegible] isrl quos
[illegible] ipsorum [illegible] conuersurus.
[illegible] gaudium tibi
[illegible]tatio. et multi in nati
uitate eius gaudebunt. Meri
to [illegible] pater quod uel inse
[illegible] uel talis gratie acce
perit filium. gaudent et alii
[illegible] in auditum [illegible] reg
ni celestis euangelizaret ingres
sum. Et notandum quod na
to [illegible] scõ multi gaudent.
n[illegible] autem dño annu[illegible]tiat
angelus gaudium magnum
quod erit omni populo. quia uide
licet hic salutem multis predica
re. ille omnibus qui uelint adue
nit donare.

Erit enim magnus coram
dño. et uinum et siceram
non bibet. et spu scõ replebitur
adhuc ex utero matris sue. Mag
ne coram dño uirtutis est. pre
dicantem in deserto celestia gau
dia terrenas ex integro spernis
se delicias. Sed et hoc coram do
mino magnum eminet quam
uis hominibus uideatur esse
despectum. quod is cui in natis
mulierum maior nemo est. las
ciuientis obludum puelle capi
te truncatus est. Cuius ordine
magnitudinis. ipse qui propo
suit angelus subsequenter expo
nens. et uinum inquit et sice
ram non bibet. Sicera interpre
tatur ebrietas. quo uocabulo
ebrei omne quo inebriari po
test poculum. siue de pomis
siue de frugibus. seu de qualibet
alia materia confectum signifi
cant. Proprium uero in lege na
zareorum erat. uino et sicera tem
pore consecrationis abstinere.
Unde iohannes samson et iere
mias ceterique tales. ut semper
nazarei id est sancti manere pos
sint. semper huius abstinere sa
tagunt. Decet enim uas celesti
gratie. mancipatum. a scti illece
bris castigari. nec uino in quo

est luxuria deebriari eum. qui
musto spiritus sancti desiderat impleri.
Unde. recte cui uini ebrietas tol
litur spiritus gratia cumulatur. qua
se tunc ut predictum erat ipse
repletum monstrauit. cum in
trante beata Maria in utero
genitricis exultauit. et per sensio
nis sue cognoscens officium. do
mini quantum adhuc potuit eu
angelizauit aduentum.

Et multos filiorum israel conuer
tet ad dominum deum ipsorum
et ipse precedet ante illum in
spiritu et uirtute helye. Cum
iohannes qui christo testimonium
perhibens. in eius fide populos
baptizabat. dicitur filios israel
ad dominum deum ipsorum conuertisse.
patet profecto christum esse do
minum deum israel. Si autem christus
est immo quia christus est dominus deus
israel. desinant arriani christum do
minum deum esse negare. erube
scant fotiniani christo ex uirgine
principium dare. cessent mani
chei alium populi israel. atque alium
christianorum deum credere. Et quia
iohannes precedere ante illum
dicitur. uideant eternum ante

secula deum. post hominem in seculis
natum. ideoque a suo precursore
modo uirtute post se uenturum
modo filium dei esse nomina
tum. Qui bene in spiritu et uirtute
helye precedere dicitur. quia
sicut ille preco [illegible] est [illegible]
cis. ita hic preco factus est [illegible]
toris. Unde et conuersatione
professionis simillima ambo deserta
secuti. uictu frugi. uestitu in
culti. cincti sunt [illegible]
bo regis et regine. uesaniam
tolerant. Ille iordanem celum
petiturus diuisit. hic lauacrum
salutare quo celum petitur
conuertit. Hic cum domino uersa
tur in terris. ille cum eo [illegible]
nifestatur in gloria.

Ut conuertat corda patrum
in filios. et incredibiles ad
pru dentiam iustorum.
para re domino plebem per
fectam. Corda patrum in fili
os conuertere est. spiritalem
sanctorum antiquorum scientiam.
populis predicando infun
dere. Prudentia uero iustorum
est. non de legis operibus iu
ticiam presumere. sed ex fide

[redacted] quereret: ut quamuis in
lege [redacted] iussa perficiant. et
[redacted] tamen [redacted] saluari
[redacted] legante. Iudeus [redacted] ex
fide [redacted]. Et petrus de [redacted] le
[redacted]: pater nostri
neque nos [redacted] potuimus. sed
per gratiam domini ihesu credimus sal
uari quemadmodum et illi. Quia
[redacted] quia diutius incre
[redacted] per iohannem imbuti et
[redacted] sunt imbuendi. recte
[redacted] sententia que per angelum de
iohanne dicta est. idem pene
sillabis est de helya per malachi
[redacted] parare inquit do
[redacted] plebem perfectam. Quia
[redacted] zachariam pro plebe suppli
cantem dixerat exauditum: do
cet quo ordine plebs eadem sal
uari [redacted] debeat. ad predicationem
uidelicet iohannis penitendo. et
credendo in xpistum.

Et dixit zacharias ad angelum.
Vnde hoc sciam? Ego enim sum
senex. et uxor mea processit in
diebus suis. Ob altitudinem pro
missorum hesitans. signum quo
credere ualeat inquirit. cum sola
angeli uisio uel allocutio pro
signo sufficere debuerat. Vnde
merita diffidentie tacendo pe
nam luit. cum taciturnitas eadem
et signum fidei quod quesiuit.
et infidelitatis esset pena quam
meruit.

Et respondens angelus dixit
ei. Ego sum gabriel qui asto
ante deum. et missus sum loqui
ad te. et hec tibi euangelizare.
Ecce eris tacens. et non pote
ris loqui usque in diem quo hec
fiant. pro eo quod non credidis
ti uerbis meis. que implebun
tur in tempore suo. Vult intel
ligi. quia si homo talia promit
teret. impune signum flagita
re liceret. at cum angelus pro
mittat iam dubitari non dece
at. datque signum quod rogat.
ut qui discredendo locutus est.
iam tacendo credere discat. V
bi notandum. quod angelus se
et ante deum astare. et ad euan
gelizandum zacharie missum
esse testatur. quia et cum ad
nos ueniunt angeli. sic exte
rius implent ministerium. ut
tamen numquam desint inte
rius per contemplationem. Et

rasciunt igit et assistunt. quia &
si c.pcu inscriptus est angelicus spc.
sit tamen spiritus ipse qui
ds est circumscriptus non est.
Angeli itaq; et missi ante ipm st.
quia quolibet missi ueniunt. in
ca ipm currunt.
Et erat plebs expectans zacha
riam. et mirabantur quod
tardaret ipse in templo. Egres
sus autem non poterat loqui ad
illos. et cognouerunt quod ui
sionem uidisset in templo. Et
ipse erat innuens illis. et per
mansit mutus. Et factum est
ut impleti sunt dies officij eius.
abiit in domum suam. Hoc est
quod dixi. quia uicis sue tempo
re pontifices templi tantum of
ficiis mancipati. non solum a
complexu uxorum. sed ab ipso quoq;
domorum suarum abstinerent ingres
su. Ubi nri temporis sacerdotib;
quibus semper altari seruire iu
betur. perpetuo seruande cas
titatis exemplum datur. Quia
enim tunc sacerdotalis ex stir
pe aaron successio querebatur.
necessario tempus substituende
soboli procurabatur. At quia
nunc non carnalis [redacted]
perfectio spiritalis [redacted]
sequ [redacted] se [redacted]
alta [redacted] ill [redacted]
ab [redacted] continen [redacted]
per [redacted]
Post hos autem [redacted]
concepit elisabeth [redacted]
post dies uidelicet [redacted]
charie copletos. Huius [redacted]
tissime conceptionis [redacted]
constantinopolitane [redacted]
tistes mentionem fac [redacted] ges
ta sunt hec inquit [redacted] sep
tembri. viii kl. octob [redacted]
piente luna undec [redacted]
oportebat iudeos [redacted]
nophegie celebrare. [redacted]
est ipsa die. viii kalendarum octo
brium esse equinoctium. itaq;
est inchoatio noctis [redacted] q
lucis. Illum enim oportet cres
cere inquit. me autem minui.
Minorata etenim fuerat lux a
tenebris. cum iudei secdm legem
et prophetiam sacrificia do of
ferebant. in qua et iohannes
conceptus est. Hec sunt enim
que ante pro peccatis populi
offerebantur. que iam cessare

[illegible] iohannes in est bap
tistes conciperetur. Et ideo za
[illegible] sacerdos [illegible] de
[illegible] qui ad celebrare
[illegible] oportebat sacrifici
[illegible] pro peccatis populi
[illegible] piat enim sa
cerdos qui de agno suo
pro immolato sacrificium deo
pro peccatis omnium offerret.
Quibus beati iohannis uerbis e
docemur. prima mox die post
diem expiationis. mutationem
tunc sacerdotalis uicis esse ce
lebratam. ideoque in hac precurso
ris domini conceptione fieri. que
non frustra die ieiuniorum et af
flictionis est ab angelo predicta.
quia per ipsum erat hominibus af
flictio penitentie predicanda.
Et occultabat se mensibus quin
que dicens. quia sic fecit michi
dominus in diebus quibus respexit
auferre opprobrium meum inter
homines. Quanta sanctis cura sit.
nequid turpe de quo erubesce
re debeant admittant ostendit.
elisabeth. que et de ipsis que
accipere cupiebat donis erubes
cit. et licet de ablato gaudeat
obprobrio sterilitatis. de partu
tamen adultis uerecundatur e
tatis. Sed pudet omnis mater
quamdiu latet honor prolis.
Nam que occultabat se quia con
ceperat filium. iam intrante bea
ta dei genitrice. clamosa exul
tauit quia paritura erat pro
phetam. Allegorice autem per
zachariam sacerdotium iudeorum.
per elisabeth potest lex ipsa signa
ri. que sacerdotum doctrinis
exercitata quasi auxilio uirili
fulta. spiritales deo filios gigne
re debebat. sed quasi obsterilita
tis iniuriam. minime ualebat. non
quia non multi et ante legem et
in lege perfectissime uite fuerint.
sed quia neminem ad perfectum
adduxit lex, que regnum celorum
reserare nisi christo precedente non
potuit. Bene autem dicitur. quia
erant iusti ambo ante dominum. quia
sicut bona est lex. et mandatum
sanctum et iustum et bonum. ita et
sacerdotium legale pro dispen
satione temporis illius sanctum.
bonum. et iustum est. Et quod
sequitur. quia ambo processis
sent in diebus suis, ita potest ex

poni. quod legalis deuotio quasi adolescentia uel iuuentus ipsius moysi temporibus et deinceps effloruerit. incumbente autem saluatoris aduentu. dira eam senectutis incuruauerit. quando et sacerdotii ordo per ambitiones et contentiones pontificum confusus. et ipsa lex per phariseorum traditiones discissa. minus habilis est ad gignendum deo filios effecta. Ingreditur ergo zacharias templum. quia sacerdotum est intrare sanctuarium dei. et intelligere nouissima mysteriorum celestium. Orat foris multitudo. quia qui secreta queque et mistica penetrare sublimiter nequeunt. doctorum necesse est monitis humiliter intendant. Dum uero zacharias thimiama imponit. nasciturum iohannem cognoscit. quia dum doctores amplioris flamma diuine lectionis inardescunt. gratiam dei per ihesum christum uenturam. et de interiori litterarum medulla. quasi de uulua elisabeth proditurum esse repperiunt. Et hoc bene per angelum. quia et lex est ordinata per angelos in manu mediatoris. Et qui audita credere [illegible] silentii pena multatur. quia mutus est qui non sensum litteris intelligit [illegible] spiritalem. Nec talis iam uerba dare populo quasi magister nouit. sed quasi uerbi et rationis expers. tacitus ut ita dicam nutibus innuit. quale tunc erat sacerdotium iudeorum. cum nec rationem sacrificiorum. nec dicta curaret scire prophetarum. Muto ergo permanente zacharia concipit iohannem elisabeth. quia non intelligant licet pontifices distinctionem fidei. pharisei amittant et scribe. ita ut nec ipsi intrent nec auditores suos intrare permittant. interiora tamen legis christi sacramentis abundant. Et bene conceptum filium elisabeth quinque mensibus occultat. siue quia ipse legifer moyses quinque libris mysteria christi parabolatim designat. seu quia tota ueteris

mebruinenti faret. eandem xpi
dispensationem in quinque mun
di etatibus per sanctorum facta uel
dicta prefigurat. Et ideo quia xpi
incarnatio uel sexta etate seculi fu
tura. uel adimpletionem legis
erat profutura. recte sexto men
se concepti iohannis missus ad
mariam angelus. nasciturum
nuntiat saluatorem. ut sequens
ex ordine lectio demonstrat.

In mense autem
sexto. missus est angelus ga
brihel a deo in ciuitatem galilee.
cui nomen nazareth. Id circo CC
angeli priuatis nominibus cen
sentur. ut signetur per uocabu
la etiam in operatione quid ua
leant. Neque enim in illa sancta
ciuitate quam de uisione omni
potentis dei plena scientia per
ficit. id circo propria nomina sor
tiuntur. ne eorum persone sine no
minibus sciri non possint. sed cum
ad nos aliquid ministraturi ue
niunt. apud nos etiam nomi
na a ministeriis trahunt. Ad
mariam ergo uirginem gabri
hel mittitur. qui dei fortitudo
nominatur. Illum quippe nun
tiare ueniebat. qui ad debel
landas aerias potestates. hu
milis apparere dignatus est. De
quo per psalmistam dicitur. dominus for
tis et potens. dominus potens in pre
lio. et rursum dominus uirtutum ip
se est rex glorie. Per dei ergo fortitudi
nem nuntiandus erat. qui uir
tutum dominus et potens in prelio.
contra potestates aerias ad bel
la ueniebat. Mensem autem R
sextum martium intellige. cu
ius uigesimo et quinto die do
minus noster et conceptus tra
ditur et passus. sicut in xx quin
to die mensis decembris natus.
Quod siue hoc die ut nonnul
li arbitrantur equinoctium uer
nale. uel illo solstitium bru
male fieri credamus. conuenit
utique eum lucis incremento con
cipi uel nasci eum qui illumi
nat omnem hominem uenientem
in hunc mundum. At siquis
ante dominice natiuitatis et
conceptionis tempus. lucem
uel crescere uel tenebras supa
re conuicerit. dicimus et nos
quia et iohannes tunc ante
faciem aduentus eius regnum

celorum euangelizabat. et nunc
quoque predicatoribus impera
tur. iter facite ei qui ascendit
super occasum. Cur autem iohan
nes circa equinoctium autumna
le conceptus circa solsticium es
tiuum sit natus. docet ipse quod
uel ex sua uel ex ueteris testamen
ti ut multi autumant persona lo
quitur. Illum oportet crescere
me autem minui.

Ad uirginem desponsatam
uiro cui nomen erat ioseph
de domo dauid. et nomen uir
ginis maria. Multas ob cau
sas saluator non de simplici uir
gine sed de desponsata uoluit nas
ci. primo uidelicet ut per genera
tionem ioseph cuius maria cog
nata erat. marie quoque nosce
retur origo. Neque enim moris est
scripture feminarum genealogiam
texere. Nam et de utroque potest
intelligi. quod dicitur de do
mo dauid. Deinde ne uelut
adultera lapidaretur a iudeis.
malens aliquos de suo ortu quam
de pudore dubitare parentis.
simul et uirginibus impudi
cis occasionem tollens. ne ma
trem quoque saluatoris dicerent
falsis suspicionibus infamatam.
Tercio. ut in egyptum fugiens
et rediens haberet solatium ui
ri. qui integerrime uirginitatis
custos pariter ac testis existeret.
Quarto. ne partus eius dia
bolo pateret. qui si eum de
uirgine natum cognosceret.
forsitan quasi ceteris hominibus
eminentiorem morti tradere
timeret. Maria autem ebra
ice stella maris. siriace uero do
mina uocatur. et merito. quia
et totius mundi dominum et lucem
seculis meruit generare perhennem.

Et ingressus
angelus ad eam dixit. aue
gratia plena. benedicta tu in mulie
ribus. Bene gratia plena uocatur. que
nimirum gratiam quam nulla alia
meruerat assequitur. ut ipsum ui
delicet gratie concipiat et generet
auctorem.

Que cum audisset turbata est
in sermone eius. et cogitabat
qualis esset ista salutatio. Disce
uirginem moribus. disce uirginem
uerecundia. disce uirginem ora
culo. disce misterio. Trepida

e uirg... in est. et ad omis uiri
...gr...ns pauere. omisq; uiri af
...tus uereri. Discant mulieres
propositum pudoris imitari. So
la in penetralibus quam
nemo uiror uideret, solus ange
lus reperit. Sola sine comi
te. sola sine teste. ne quo de
generi deprauaretur affatu. ab
angelo salutatur. Disce uirgo
uerbor uitare lasciuiam. Maria
etiam salutatione angeli uereba
tur. Erat tamen cogitans inquit.
qualis esset hec salutatio. Et ideo cum
uerecundia, quia pauebat. cum
prudentia, quia benedictionis
nouam formulam mirabatur.
que nusquam lecta est, nusquam
ante comperta.

Et ait angelus ei. ne timeas
maria. inuenisti enim gra
tiam apud dominum. Quia salutati
one insolita ut pote que ei soli
seruabatur uiderat turbatam.
quasi familiarius notam uocans
ex nomine. ne timere debeat
iubet. Et quia gratia plenam uo
cauerat. eandem gratiam et as
truit plenius. et explicat
uberius dicens.

Ecce concipies in utero et paries
filium. et uocabis nomen eius
iesum.

Ihesus. saluator siue salutaris inter
pretatur. Cuius sacramentum no
minis alloquens ioseph angelus
exposuit. ipse enim inquiens sal
uum faciet populum suum a peccatis
eorum. Non ait populum israhel sed
populum suum. hoc est in unitatem
fidei ex preputio et circumcisio
ne uocatum. quibus ex diuersa
parte congregatis fieret unum
ouile et unus pastor.

Hic erit magnus et filius al
tissimi uocabitur. et dabit
illi dominus deus sedem dauid patris eius.
Dictum est et de iohanne. quia
erit magnus. sed ille quasi homo
magnus. hic quasi deus magnus.
Ille enim magnus coram domino.
hic autem erit magnus inquit. et
filius altissimi uocabitur. Idem
ergo filius altissimi qui in utero
uirginali conceptus et natus est.
idem homo in tempore creatus
ex matre. qui deus est ante tem
pora natus ex patre. Si autem
idem homo est qui deus est. omit
tat nestorius hominem tantum

dicere ex uirgine natum. et hunc a uerbo dei non in unitate persone. sed in societatem inseparabilem esse receptum. Alioquin non unum christum uerum dominum et hominem; sed duos quod dici nefas est asserere. ac per hoc non trinitatem sed quaternitatem predicare conuincitur. Catholica autem fides sicut unum quemlibet hominem carnem et animam; ita hominem et uerbum unum christum rectissime confitetur. iuxta quod et angeli uerba significant. qui dandam illi sedem dauid patris eius asseuerat. Qui enim eundem ipsum patrem habere dauid quem filium altissimi uocari pronunciat; in duabus utique naturis unam christi personam demonstrat. Accepit autem sedem dauid ut nimirum gentem cui dauid quondam et filii eius temporalis regni gubernacula prebuerunt; ipse perpetuum uocaret ad regnum. quod eis patri est ab origine mundi.

Et regnabit in domo iacob in eternum.

Et regni eius non erit finis. Esaias ait. Multiplicabitur eius imperium. et pacis non erit finis; super solium dauid et super regnum eius. ut confirmet illud et corroboret in iudicio et iusticia. Non dixit in acquisitione glorie gazarumque terrenarum; non in uictoria gentium plurimarum. urbiumque debellatione superbarum; sed in iudicio et iusticia. Per hec enim regnum christi et in singulis quibusque fidelibus; et in uniuersa per orbem multiplicatur pariter et confirmatur ecclesia. Domum namque iacob totam ecclesiam dicit; que uel de bona radice nata; uel cum oleaster esset. merito tamen fidei in bonam est inserta oliuam. Quam post triumphum passionis alloquens saluator ait. qui timetis dominum laudate eum; uniuersum semen iacob magnificate eum. Non autem ideo futuri temporis uerbis magnus exstiturus ihesus. filius altissimi uocandus; sceptrum dauid accepturus. et in domo iacob regnaturus. as

sent. quia iuxta quod heretici
sapiunt atq; a veritate desipiunt
xpc ante mariam non fuerit. s;
quia homo assumptus in dm.
clarificatus est ea claritate quam
uerbum dei habuit priusquam
mundus esset apud patrem. hoc
est ut idem filii nomen eandem x
psonam homo cum do plenus
gratia et ueritate sortiretur.

Dixit autem
Maria ad angelum; Quomo
do fiet istud? qm uirum non cog
nosco? Propositum sue mentis
reuerenter exposuit. uitam ui
delicet uirginalem se ducere de
creuisse. Que quia prima femi
narum tante se uirtuti mancipa
re curauit. iure singulari pre
ceteris feminis beatitudine me
ruit excellere. Quomodo inqt
fiet istud? non ait unde hoc sci
am. sed quomodo fiet inquit
qm uirum non cognosco? ordi
nem uidelicet obsequii cui sub
datur inquirens? non autem sig
num cui credat flagitans. Neq;
enim decebat electam generan
do deo uirginem dubiam diffi
dentia. sed prudentia cautam existe
re? quia nec facile poterat hom
nosse mysterium? quod in deo
manebat a seclis absconditum.
Quia ergo legerat. ecce uirgo in
utero habebit et pariet filium?
s; quomodo id fieri posset non
legerat. merito credula his q
legerat. sciscitatur ab angelo
quod in ppha non inuenit.

Et respondens angelus dixit
ei Sps scs superueniet in te.
et uirtus altissimi obumbrabit
tibi. Non uirili inquid quod non
cognoscis semine? sed sps sancti
quo impleris opere concipies.
Erit in te conceptio? libido non
erit. Concupiscentie non erit es
tus? ubi umbram faciet sps scs.
Verum in eo quod ait et uirt
altissimi obumbrabit tibi. potest
etiam incarnati saluatoris utraq;
natura designari. Vmbra quip
pe a lumine solet et corpore for
mari? et cui obumbratur. lu
mine quidem uel calore solis qn
tum sufficit reficitur? sed ipse
solis ardor ne ferri nequeat. in
terposito uel nubiculo leui. uel
quolibet alio corpore temperatur.
Beata itaq; uirgo quia quasi pu

rius homo omnem plenitudinem
diuinitatis corporaliter capere
nequibat. uirtus altissimi ob
umbrauit. id est incorporea lux
diuinitatis corpus in ea suscepit
humanitatis. De quo pulchre pro
pheta. ecce dominus inquit ascendet
super nubem leuem. et ingredietur
egyptum. Quod est dicere. Ecce
uerbum dei patri coeternum.
lumenque de lumine ante secula na
tum. carnem in fine seculorum atque
animam nullo peccati ponde
re grauatam suscipiet. et de
utero uirginali tanquam sponsus
de thalamo suo procedet in mun
dum.

Ideoque et quod nascetur ex te sanctum
uocabitur filius dei. Ad distinctio
nem nostre sanctitatis. ihesus singulariter
sanctus nasciturus asseritur. Nos quip
pe et si sancti efficimur. non tamen
nascimur. quia ipsa nature cor
ruptibilis conditione constrin
gimur. ut merito cum propheta
gementes singuli dicamus. ecce
enim in iniquitatibus conceptus
sum. et in delictis peperit me
mater mea. Ille autem solus ue
raciter sanctus est. qui ut ipsam

conditionem nature corruptibilis
uinceret. ex commixtione car
nalis copule conceptus non est.
Sanctum inquit uocabitur filius
dei. Quid hic dicis nestoriane. qui
beatam mariam dei negans esse
genitricem. apertam uteris im
pugnare ueritatem. Ecce dominum dixit su
per uenturum. dei filium nascitu
rum. Quomodo ergo aut dei fi
lius deus non est. aut que dominum edi
dit. quomodo theotokos [theotocos] id est
dei genitrix non esse potest.

Et ecce elisabeth cognata tua. et
ipsa concepit filium in senecta
sua. et hic mensis sextus est illi
que uocatur sterilis. quia non
erit impossibile apud deum omne
uerbum. Ne uirgo se parere posse
diffidat. accipit exemplum sterilis
anus parituræ. ut discat omnia
deo possibilia. etiam que nature
ordine uidentur esse contraria. Si
quem uero mouet quomodo beate
marie cognatam dicat elisabeth.
cum hec de domo dauid illa de
filiabus aaron originem duxerit.
animaduertat pauos earum
liberis inuicem nuptum traditis.
utriusque tribum potuisse coniungere.

Cui si hec expositio forte non suf
ficiet. contentiosius insistenti.
quasi hoc contra interdictum le
gis fieri nequiuerit. legat exodū
ubi scriptum est. accepit autem
aaron uxorem elisabeth filiam a
minadab sororem naason. que
peperit ei nadab et abiud et eleazar. A.
et ithamar. uideatq; ante edic
tum legis superna prouisione sa
cerdotalem regali iunctam iā
fuisse progeniem. ut uidelicet do
minus ihc xpc qui secdm carnem
uerus rex et sacerdos erat futurus.
ipsam quoq; carnem de utraq; da
uid scilicet et aaron stirpe susci
peret. Vnde et in hac utraq; tribu
chrisma per legem mysticum ce
lebratur. xpi nimirum nominis
pariter et generationis prenuncium.
Et ipse dauid domum dei ingre
diens. panem scm et gladium
quasi rex et sacerdos accepit. illū
uidelicet de suo semine uenturū
prefigurans. qui et pro nostra li
bertate regis iure pugnaret. et
pro nostra absolutione panē sue
carnis offerret.

Dixit autē maria. Ecce ancil
la domini. fiat michi secdm
uerbum tuum. Quanta cum de
uotione humilitatis. que et
angeli promissum optat impleri. et
se ipsam que mater eligitur an
cillam nuncupat. apertissime
insinuans. quam nil sibi meriti ue
dicet in eo quod dni iussis obsecun
det. Fiat inquid sine uiri semine
conceptus in uirgine. nascatur
de spū scō integra carne. Sanctū
quod nascetur de homine matre
sine homine patre. uocetur dei
filius.

Et discessit angelus ab ea. Exur
gens autem maria in diebus illis.
abiit in montana cum festinatione
in ciuitatem iude. Accepto uirgi
nis consensu. mox angls celestia
repetit. illa petit montana. festi
nat inuisere elisabeth. non quasi
incredula de oraculo. uel dubia de
exemplo. sed ut leta pro uoto. re
ligiosa pro officio. typicum pari
ter exemplum tribuens. quod
omnis anima que uerbum dei men
te conceperit. uirtutum statim
celsa cacumina gressu conscendat
amoris. quatinus ciuitatem iuda id
est confessionis et laudis arcem pe
netrare. et usq; ad perfectionē fidei

spei et caritatis . quasi tribus in
ea mensibus ualeat commorari.

Et intrauit. Tri.
in domum zacharie . et salu
tauit elisabeth . Disce uirgo hu
militatem marie . ut et corpore
casta . et pectore possis esse de
uota. Visitat iunior seniorem . sa
lutat uirgo uxorem . Decet enim
ut quo castior uirgo eo sit humi
lior . et senioribus deferens ha
bitum castitatis . preconio com
mendet humilitatis . Alter ma
ria ad elisabeth . alter dominus ad
iohannem . hec ut spiritu sancto repleatur .
illius ut baptisma consecretur .
maiorumque humiliatio . mino
rum est utique exultatio . Denique
sequitur .

Et factum est ut audiuit salu
tationem marie elisabeth .
exultauit infans in utero eius .
et repleta est spiritu sancto elisabeth.
Vide distinctionem . singulorumque
uerborum proprietates. Vocem prior
elisabeth audiuit . sed iohannes
prior gratiam sensit . Illa nature or
dine audiuit . iste exultauit ra
tione mysterii . Illa marie . iste
domini sensit aduentum . Iste gratiam

loquuntur . illi uirtus operantur .
pietatisque mysterium matrem
adoriuntur profectibus . duplicique
miraculo . prophetant matres spiritu
paruulorum . Exultauit infans .
et repleta mater est . Non prius
mater repleta quam filius . sed
cum filius esset repletus spiritu sancto .
repleuit et matrem .

Et exclamauit uoce magna .
dixit . benedicta tu inter muli
eres . et benedictus uentris tui .
Notandum quod premissa de
xpo prophetia . non rerum tan
tum miraculis . sed et uerborum pro
prietate completur . Iste est enim
fructus qui dauid patriarche sub
iure iurando promittitur . de fruc
tu uentris tui . ponam super
sedem tuam . Simulque intuen
dum . quod eadem uoce maria
ab elisabeth . qua a gabrihele be
nedicitur . quatinus et angelis et
hominibus ueneranda . et cunc
tis meritis feminis preferenda
monstretur .

Et unde hoc michi . ut ueniat
mater domini mei ad me . Non
quasi nescia perquirit quod mu
nus sancti spiritus esse cognoscit .

scilicet a matre dn̄i ad pig
nus perfectum salutari. s;
... nouitate perculsa. non
... sui merita. sed muneris fa
tetur esse diuini.
Ecce enim ut facta est uox sa
lutationis tue in auribus me
is exultauit in gaudio infans
in utero meo. Erubescit elisa
beth onus parentis. quandiu
nesciebat misterium religionis.
s; que occultabat se quia conce
perat filium. iactare se cepit quod
generabat prophetam. et que ante e
rubescebat. benedicit. et que du
bitabat ante. firmatur. Ecce enī
inquit ut uox salutationis tue
facta est in auribus meis. exulta
uit in gaudio infans in utero me
o. Itaq; magna uoce clamauit ubi
dn̄i sensit aduentum. quia religio
sum credidit partum. Nulla enī
causa erat pudoris. ubi prophete or
tus. data non affectata fidem
generationis asciscere.

Et beata que credidit. quoniam per
ficientur ea que dicta sunt ei
a dn̄o. Vides non dubitasse ma
riam sed credidisse. et ideo fructū
fidei consecutam. Beata inquit
que credidit. Et uere beata. que
sacerdote prestantior. Cum sacerdos
negasset. uirgo correxit errorem.
Nec mirum si dn̄s redempturus
mundum. operationem suam in
choauit a matre. ut per quam salus
omnibus parabatur. eadem prima
fructum salutis hauriret ex pig
nore. Pariterq; notandum quan
ta elisabeth animum gratia ma
ria intrante ditauit. quem si
mul de preterito presenti atq; futu
ro per prophetie spiritum illustrauit.
Dicens enim beata que credidisti.
apte indicat. quia uerba angeli
que dicta ad mariam fuerant per
spiritum agnouit. atq; subiungens
perficientur ea que dicta sunt tibi
a dn̄o. que etiam eam in futuro se
querentur preuidit. Matrem ue
ro dn̄i sui nominans. quia redēp
torem humani generis in utero
portaret intelligit.

Et ait maria. magnificat a
nima mea dn̄m. et exulta
uit spiritus meus in deo salutari meo.
Tanto inquit me dn̄s. tamq;
inaudito munere sublimauit.
quod nullo lingue officio ex
plicari. sed ipso uix intimi pec

toris affectu ualeat comprehen
di. et ideo totas anime uires
inagendis gratiarum laudibus offero. et
totum incontẽplanda magnitu
dine eius cui non est finis. quicquid
uiuo. sentio. discerno. gratulan
ter impendo. quia et eiusdem
ihu id est salutaris. spc nrs eter
na diuinitate letatur. cuius me
a caro temporali conceptione fe
tatur. Cui simile est illud psal
miste. anima mea exultabit
in dño. et delectabitur super
salutari eius. Ipm enim patrem fi
liumq; pari uenerabatur amore.

Quia respexit humilitatem
ancille sue. ecce enim ex hoc
beatam me dicent oms generati
ones. Cuius humilitas respicitur. et
recte beata ab omnibus cognominan
da gratulatur. sicut econtrario
cuius superbia despecta condep
natur. eue id est ue siue calami
tatis nomine multata tabes
cit. Decebat enim ut sicut per su
pbiam prime nre parentis mors
in mundum intrauit. ita denuo
p humilitatem marie. uite intro
itus panderet.

Quia fecit michi magna qui potens est.

et scm a q[illegible] en e[illegible] L[illegible]
carminis re[illegible]ut ubi [illegible]
magnificat anima mea [illegible]
la quippe anima illa quam [illegible]
magnificare dignatur. [illegible]
eum peonis magnificare. et ad
consortes eiusdem uot[illegible]o
sita potest cohortando dicere. mag
nificate dnm mecum. et exaltem
nomen eius inuicem. Nam qui
dnm quem cognouit quantum
in se est magnificare. et nomen
eius sanctificare contempserit.
minimus uocabitur in regno celo
rum. Scm autem nomen eius uo
catur. quia singularis culmine
potentie transcendit omnem cre
aturam. atq; ab uniuersis que fe
cit longe segregatur. Quod greca
locutione melius intelligitur. in
qua ipm uerbum quod dicitur
agyon. quasi extra terram esse
significat. Cuius etiam nos imita
tione pro modulo nro segregari p
cipimur ab omnibus qui non sunt
sci nec deo dedicati. dicente dño.
sci estote quia et ego sanctus sum.
Quicumq; enim se consecrauerit
mente extra terram et extra mu
dum uidebitur. Potest enim et

[illegible] sup[illegible] bulan
[illegible] [illegible] abeum.
[illegible] eius in progenies et pro
genies timentibus eum. Aspici
mus se donis ad generalia dei iu
dicii conuertens. totius humani
generis statum describit. et quid
superbi quid humiles mereantur.
qui filii ade per liberum arbitrium.
quod filii dei sunt per gratiam. alternis
uersibus explicat. Non ergo mihi tantum
solummodo fecit magna qui potens
est. sed et omni gente et progenie qui ti
ment eum. et operatur iusticiam. ac
ceptus est illi.
Fecit potentiam in brachio suo.
dispersit superbos mente cordis sui.
i. In brachio suo. in ipso dei filio
significat. non quod deus pater fi
gura determinetur carnis huma
ne. eique filius tanquam membrum
corporis hereat. sed quia omnia per
ipsum facta sunt. ideo brachium
domini dictum est. Sicut enim tuum
brachium per quod operaris. sic dei
brachium dictum est eius uerbum
quia per uerbum operatus est mundum.
Cur enim homo brachium ut a
liquid operetur extendit. nisi quia
non continuo fit quod dixerit.

stante tanta potestate preualeret.
ut sine ullo motu corporis sui quod
diceret fieret. brachium eius.
uerbum eius esset. Cum ergo audi
mus brachium dei patris esse dominum
filium. non nobis obstrepat con
suetudo carnalis. sed quantum
illo donante possumus dei uir
tutem et sapientiam cogitemus.
per quam facta sunt omnia.
Deposuit potentes de sede.
et exaltauit humiles. Esuri
entes impleuit bonis. et diuites
dimisit inanes. Quod dixit in
brachio suo. et quod premisit in
progenies et progenies huic quoque
apo coinu. per singula comata est
annectendum uersiculis. quia ui
delicet per omnes seculi generationes.
et perire superbi. et humiles exalta
ri. pia iustaque diuine potentie dis
pensatione non cessant.
Suscepit israel puerum suum.
memorari misericordie sue. Pulchre
puerum domini appellat israel. quia
ab eo sit ad saluandum susceptus.
obedientem uidelicet et humilem.
iuxta quod osee dicit. quia pu
er israel et dilexi eum. Nam qui
contempnit humiliari. non po

test utrumque saluari. nec dicere cum propheta. ecce enim deus adiuuat me. et dominus susceptor est animae meae. Quicumque autem humiliauerit se sicut paruulus hic est maior in regno caelorum.

Sicut locutus est ad patres nostros abraham et semini eius in saecula. Semen abrahae non carnale sed spiritale significat. id est non eius tantum carne progenitos, sed siue in circumcisione, siue in preputio, fidei illius uestigia secutos. Nam et ipse in preputio positus credidit. reputatumque est ei ad iustitiam. atque eiusdem fidei signaculum circumcisionem accepit. ut sic utriusque populi pater fieret per fidem. iuxta quod apostolus ad romanos plenissime disseruit. Aduentus ergo saluatoris. abrahae est et semini eius in saecula promissus. hoc est filiis promissionis. quibus dicitur. si autem uos christi. ergo semen abrahae estis. secundum promissionem heredes. Bene autem uel domini uel iohannis exortum matres prophetando preueniunt. ut sicut peccatum a mulieribus cepit. ita etiam bona a mulieribus incipiant. et

que p[illegible] duabus [illegible] mundo uita reddatur [illegible]

Mansit autem maria cum [illegible] quasi mensibus tribus. et reuersa est in domum suam. Tamdiu mansit maria donec elisabeth partus tempore completo. precursoris domini sui propter quam maxime uenerat natiuitatem uideret. Dictum est autem supra quod omnis anima casta que spiritale uerbi desiderium conceperit. alta mox necesse sit exercitii caelestis iuga subeat. et quasi trium mensium dies ibidem demorata. quousque perfecte principalium uirtutum luce radietur. perseuerare non desistat. Quos uirtutum perfectissimi fulgoris menses describens apostolus ait. nunc autem manet fides. spes. karitas tria haec. maior autem his est caritas.

Elisabeth autem impletum est tempus pariendi. et peperit filium. Verbum impletionis sancta scriptura in bonorum tantum ortu uel obitu uel actu ponere consueuit. quorum uitam plenitudinem perfectionis habere signi

[illegible] Elisabeth impletum
[illegible] pus pariendi impleti sunt
[illegible] ut pareret. impleuit
salomon edificare domum dei. de
functus est abraam uel aliquis
patrum. senex et plenus dierum.
et postquam uenit plenitudo tem
poris misit deus filium suum. Ac
contra dies impiorum. inanes sunt
et uacui. Viri enim sanguinum
et dolosi non dimidiabunt dies
Et audierunt [illegible] suos.
uicini et cognati eius quia ma
gnificauit dominus misericordiam suam
cum illa. et congratulabantur
ei. Habet sanctorum editio letitiam plu
rimorum. quia commune est bonum.
Iusticia enim communis est uirtus.
et ideo mortui iusti future uite in
signe premittitur. et gratia secuture
uirtutis exultatione uicinorum pre
figurante signatur.
Et factum est in die octauo
uenerunt circumcidere puerum.
et uocabant eum nomine patris
sui zachariam. Et respondens
mater eius dixit. nequaquam.
sed uocabitur iohannes. Mire
sanctus euangelista premittendum
putauit. quod plurimi infan
tem patris nomine zacharie ap
pellandum putarunt. ut aduer
tas matri non nomen alicuius
displicuisse de generis. sed id sancto
infusum spiritu. quod ab angelo
ante zacharie fuerat pronuntiatum
Et quidem ille mutus intimare
uocabulum filii nequiuit uxori.
sed per prophetiam elisabeth didicit.
quod non didicerat a marito.
Et dixerunt ad illam. quia nemo
est in cognatione tua. qui uoce
tur hoc nomine. Innuebant au
tem patri eius. quem uellet uo
cari eum. Et postulans pugillarem.
scripsit dicens. iohannes est no
men eius. Et mirati sunt uniuer
si. Iohannes est inquit nomen eius.
hoc est, non … ei nos nomen im
ponimus. qui iam a deo nomen
accepit. Habet uocabulum suum
quod agnouimus. non quod ele
gimus. Nec mireris si nomen
mulier quod non audiuit asse
ruit. quando ei spiritus sanctus quia an
gelo mandauerat reuelauerit.
neque poterat domini ignorare preco
nium. que prophetauerat christum.
Et bene additur. quia nemo
in cognatione eius uocabatur

hoc nomine . ut intelligas nomen non generis esse sed natis .

Apertum est autem ilico os eius et lingua eius et loquebatur benedicens dominum . Et factus est timor super omnes uicinos eorum . Quia uox clamantis in deserto est nata, merito est lingua parentis soluta. Neque enim patrem a laudibus silere decebat, qui uerbi precone sibi nato gaudebat; quippe cui labia que incredulitas uinxerat, fides iam soluit . Verum hec etiam allegorice si quis perscrutari desideret, iohannis celebrata natiuitas . gratie noui testamenti est inchoata sublimitas . Cui uicini et cognati patris nomen quam iohannis imponere malebant, quia iudei qui legis ei obseruatione quasi affinitate iuncti erant, magis iusticiam que ex lege est sectari, quam fidei gratiam suscipere cupiebant . Sed iohannes hoc est gratia dei uocabulum mater uerbis . pater litteris intimare satagunt, quia et lex ipsa psalmique ac prophete apertis sententiarum uocibus gratiam Christi predicant, et sacerdotium illud uetus figuratis cerimoniarum et sacrificiorum umbris [illegible] testimonium perhibet . [illegible] zacharias octaua die p[illegible]te loquitur, quia per domini resurrectionem que octaua die hoc est post septimam sabbati facta est . occulta sacerdotii legalis archana patuerunt, lingua quoque pontificum iudeorum quam diffidentie uincula strinxerant, intelligentie rationabilis est uoce soluta.

Et super omnia montana iudee diuulgabantur omnia uerba hec . Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes . Quid putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo . Magna opera domini, exquisita in omnes uoluntates eius . Ecce enim unum zacharie silentium non ipsi tantum cum datur, ad penam incredulitatis, et signum credendi proficit, sed et cum aufertur omnes uicinos eius miraculo actore stupefacit . Omnia circumquaque montana fama nati prophete perfundit, omnis qui audire poterant . ad perquirendum diligentius pueri qui natus est modum statumque sollicitat.

nis uidelicet atque huiusmodi fi
gurais xpi prophetia commendetur ad
spiens. iterumque ut ita dixerim pre
cursori ueritatis, precurrentia signa
prebeant.

Et zacharias pater eius impletus
est spiritu sancto, et prophetauit dicens.
Benedictus dominus deus israhel, quia ui
sitauit et fecit redemptionem plebis
sue. Quanta supernis muneris est
largitas, si prompta ad accipien
dum nostre fidei sit pietas. Ecce loque
la que sola est ablata diffidenti,
cum spiritu prophetie est restituta cre
denti. Visitauit autem dominus plebem
suam quasi longa infirmitate ta
bescentem, et quasi uenditam sub
peccato. unici filii sui sanguine
redemit. Quod quia beatus zacha
rias pro proximo faciendum cogno
uerat, prophetico more quasi iam
factum narrat. Et notandum quod
uisitasse et redemisse plebem suam
dicitur, non quia uidelicet hanc
ueniens suam inuenit. sed quia ui
sitando suam fecit. Cui simile est
quod in prouerbiis fine de eadem plebe can
tatur. Mulierem fortem quis inueniet? Nequaquam
enim eandem mulierem uidelicet ecclesiam
fortem id est fide deuotam inuenit, sed sibi
desponsando fortem reddidit, quia
sue fidei sublimitate perfecit.

Et erexit cornu salutis nobis, in
domo dauid pueri sui. Cornu
salutis. firmam celsitudinem salu
tis dicit. Ossa siquidem omnia car
ne inuoluta sunt, cornu excedit
carnem, et ideo cornu salutis reg
num saluatoris xpi uocatur, quo
mundo spiritualis et que carnis gau
dia superet altitudo nuntiatur.
In cuius figuram. dauid uel sa
lemon cornu olei sunt in regni glo
riam consecrati.

Sicut locutus est per os sanctorum, a
seculo prophetarum eius. A seculo
inquit, quia tota ueteris instrumen
ti scriptura. prophetia de xpo pre
cessit, nec soli ieremias. danihel et
ysaias ceterique tales. qui et prophe
te specialiter appellati et de eius ad
uentu manifeste sunt locuti, uerum
ipse pater adam. abel et enoch et
ceteri patrum. factis quique suis
eius dispensationi testimonium
reddunt. Unde dominus ipse iudeorum
duriciam redarguens ait, si crede
retis moysi. crederetis forsitan et
michi. De me enim ille scripsit.

Salutem ex
inimicis nostris, et de manu omnium

nium qui oderunt nos. Iungen
dum est a superiori uersiculo e
rexit nobis. id est erexit nobis sa
lutem ex inimicis nr̄is. Cum
enim primo breuiter premisis
set. & erexit cornu salutis nobis.
continuo quasi apertius quid erex
erit explanans. salutem inquit
ex inimicis nr̄is. et de manu om
nium qui oderunt nos. Om̄s
autem qui oderunt nos. uel
homines puersos. uel inmun
dos sp̄c significat. de quorum ma
nu et interim spe salui facti su
mus. et in futuro re ipsa saluandi.
Ad faciendam
misericordiam cum patribus nr̄is.
et memorari testamenti sui sc̄i.
Ius iurandum quod iurauit
ad abraham patrem nr̄m. daturum
se nobis. Ut sine timore de ma
nu inimicorum nr̄orum liberati ser
uiamus illi. Dixerat dn̄m iuxta
eloquia prophetharum in dom̄
dauid nasciturum. dicit eundē
ad explendum testamentum qd̄
abrahe disposuit nos esse libera
turum. quia uidelicet hus pre
cipue patriarchis de suo semine
uel congregatio gentium uel

xp̄i est incarnatio pmissa. Unde
matheus quoq; breuiter memora
re uoluit. qui euangelii sui prin
cipium hoc modo cepit. liber ge
nerationis ih̄u xp̄i filii dauid fi
lii abraham. Ubi notandum qd̄
apud utrumq; euangelistam dd̄
prefertur abrahe. quia et si tēporis
ordine posterior. pmissionis ta
men est munere maior. Abrahe
namq; qui adhuc in preputio po
situs ppria dereliquit. dn̄i cogno
uit. fidei testimonium meruit.
fides tantum gentium et sacro
sanctus ecclesie cetus est promissus.
dicente ad eum dn̄o. atq; in te be
nedicentur uniuerse cognationes
terre. dauid autem oraculo subli
miore. quod ex ipso xp̄c sedm̄ car
nem nasciturus ēēt audiuit. cum
impleueris inquit dies tuos ut
uadas ad patres tuos. suscitabo
semen tuum post te quod erit de
filius tuus. et stabiliam regnum
eius. ipse edificabit michi domum.
et firmabo solium eius usq; in eter
num. Ego ero ei in patrem. et
ipse erit michi in filium.
In sc̄itate et iusticia coram ip
so. omnibus diebus nostris.

Apte et breuiter quomodo sit dn̄o
seruiendum designat. uidelicet
in s̄citate et iusticia. et coram ipso.
et om̄ibus diebus. Nam qui uel
ante mortem ab eius seruitio disce
dit. uel immunditia qualibet siue
iniusticia fidei sue sinceritatē com
maculat. uel coram hominibus tā
tum et non etiam coram dn̄o s̄cs
p̄durare contendit et iustus. nec
dum p̄fecte de manu sp̄ualium
inimicorum liberatus dn̄o seruit.
sed exemplo ueterum samaritano
rum. dis gentium pariter et
dn̄o seruire conatur.

Et tu puer propheta altissimi uo
caberis. preibis enim ante faciē
dn̄i parare uias eius. Pulchre cū
de dn̄o loqueretur. ad p̄phetam re
pente sua uerba conuertit. ut
hoc quoq; beneficium esse dn̄i de
signaret. Verum queritur. quo
modo octo dierum alloquatur
infantem. Sed qua ratione uocē
patris non audierit natus. qui
salutationem marie adhuc utō
clausus audiuit. nisi forte putā
dus est zacharias propter eos po
tius qui aderant instruendos.
futura sui filii munera que du
dum per angelos didicerat. mox
ut loqui potuit p̄dicare uoluisse.
Audiant sane arriani et erubescāt.
audiant mansueti et letentur.
quod xp̄m dn̄m quem iohannes
p̄phetando p̄ibat altissimum uo
cat. iuxta quod et psalmista dm̄
homineq; p̄fectum in una p̄sona
collaudans ait. mater syon di
cet homo. et homo factus est ī
ea. et ipse fundauit eam altissimus.
eum factum. qui fundauit. eun
dem hominem. quem altissimum
nuncupat.

Ad dandam scientiam salutis
plebi eius. in remissionem pec
catorum eorum. Quasi ih̄u id est
saluatoris nomen exponere. ac
diligentius commendare desi
derans. salutis mentionem
frequentat. cum cornu salutis
erigendum. salutem ex inimi
cis futuram. scientiam salutis
plebi dandam commemorat.
Sed ne temporalem carnalem
q; promitti salutem putares.
in remissionem inquit peccato
rum eorum. Verum iudei ideo n̄
xp̄m ih̄m suscipere. sed antixp̄m
malunt expectare. quia non

intus sed foris saluari . non a pec
cati dominio sed ab humane ser
uitutis cupiunt iugo liberari.
Per uiscera misericordie dei nostri. in
quibus uisitauit nos oriens ex al
to . Et propheta de domino loquiens . ecce
uir inquit oriens nomen eius. Qui
ideo recte oriens uocatur . quia no
bis ortum uere lucis aperiens . filios
noctis et tenebrarum lucis effecit
filios . iuxta quod beatus zacha
rias consequenter exponit dicens.
Illuminare his qui
in tenebris et in umbra mortis se
dent . ad dirigendos pedes nostros .
in uiam pacis . Sedentibus quippe
in tenebris et in umbra mortis do
mino illuminare est . his qui in pec
catis et ignorantie cecitate iacuerint .
agnitionis amorisque sui radios in
fundere . qualibus dicit apostolus . Fu
istis aliquando tenebre . nunc
autem lux in domino . Pedes autem nostri
in uiam pacis diriguntur . cum
actionum nostrarum iter per omnia re
demptoris illuminatorisque nostri gratie
concordat . Congruo sane ordine
primo illuminanda corda . et post
opera dirigenda testatur . quia ne
mo quam non ante didicerit pa
cem ualet operari . Unde recte
psalmista . inquire inquit pacem
et sequere eam . Quod est dicere al
luminare qui in tenebris sedebas .
et uiam pacis a qua diutius exula
bas ingredere .
Puer autem crescebat et conforta
batur spiritu sancto . et erat in desertis .
usque in diem ostensionis sue ad isra
hel . Predicatori penitentie futuris .
oportunum iustumque est . ut soli
tudinis aspera sequatur . et quo
liberius iuuenis auditores suos .
a mundi illecebris eruendo sub
tollat . ipse etiam primeuam squa
lidus in desertis uitam transigat .
Factum est autem in
·II· diebus illis . exiit edictum a cesa
re augusto . ut describeretur uni
uersus orbis . Nasciturus incar
ne dei filius . sicut parentes sibi
quos uoluit . et locum natiuita
tis quem uoluit elegit . eosque ad
ipsum locum priusquam nascere
tur quomodo uoluit adduxit .
ita etiam tempore quo uoluit .
immo quo ipse una cum patre
et spiritu sancto a seculis disposuerat . per
ora prophetarum predixerat . mun
dum ut saluaret intrauit . Quo

fi enim de uirgine matre natus.
uirginitatis sibi gl'am et angelicu
castimonie decus ostendit esse gra
tissimum. sic quoq; pacatissimo
sibi tempore procreatus. quia pace
magnopere quereret atq; amaret
edocuit. quia pacis caritatisq; sec
tatores semper inuisere dignaretur
indicauit. iuxta quod ipse fideli
bus promittens ait. ubi enim fuerint
duo uel tres congregati innomi
ne meo. ibi sum inmedio eorum.
Quod enim maius regni quietissi
mi et pulcherrimi quantum ad ho
mines potuit esse pacis indicium.
quam una totum orbem descriptio
ne concludi eodem cunctos longe
lateq; mundi fines. census nomis
mate comprehendi. cuius ductor
ac moderator augustus. tanta iux
ta fidem hystoriarum. xii. annos
circa tempus natiuitatis dominice
pace regnauit. ut tam forinsecis
quam ciuilibus bellis toto orbe so
pitis. spiritale prophete presagium
ad litteram uideatur implesse. Qui
uidelicet propheta cum mysticam dispen
sationem christi uoce preciperet dicens.
et erit innouissimis diebus prepara

tus mons domus domini inuertice
montium. et eleuabitur super colles.
et fluent ad eum omnes gentes.
post pauca etiam temporis illius
sacratissimi statum describere cu
rauit. et conflabunt inquit gla
dios suos inuomeres. et lanceas
suas infalces. Non leuabit gens
contra gentem gladium. nec
exercebuntur ultra ad prelium.
Domus iacob. uenite et ambule
mus in lumine domini. Non solum
autem hec noua mundi descriptio.
illius summi regis aduentui tes
timonium perhibebat. qui congre
gatos amundi plagis omnibus.
electos suos eterne beatitudinis
albo conscriberet. uerum etiam
eiusdem regni duces. quieta sui
moderaminis pace iuuabat. quia
nimirum compressis preliorum
turbine gentibus uniuersis. predi
caturos orbi discipulos quolibet
propter uerbum ire uellent. ab in
gruentium feruore seditionum tre
menda id temporis ut ita dixerim
romani nominis umbra protege
bat. Exiit ergo edictum acesare au
gusto. ut censum profiteretur

universus orbis; quia imminebat e-
dictum regis christi; quo salutem con-
sequeretur universus orbis. Qui
vocabulum augusti perfectissime com-
plens. utpote suos et augescere de-
siderans et ipse augere sufficiens;
censoribus sue professionis non
ablatione pecunie subiectos. sed
fidei oblatione signare precipit;
euntes inquiens in mundum
universum; predicate evangelium
omni creature; qui crediderit et bap-
tizatus fuerit salvus erit.

Hec descriptio prima. facta est
a preside sirie cyrino. Et ibant
omnes; ut profiterentur singuli in
suam civitatem. Hunc cyrini tem-
poribus habitum censum. etiam
iosephus illustris ebreorum hys-
toriographus in octavo decimo an-
tiquitatum libro hoc modo me-
morat. Cyrinus autem vir unus
ex consessu curie romane. per sin-
gulos magistratus usque ad gradum
consulatus ascendens. per cetera
quoque honorabilis; cum paucis
syriam venit. a cesare ius dare
gentibus missus; et censor simul
patrimoniorum futurus. Itaque
quod ait. hec descriptio prima
facta est a preside syrie cyrino; sig-
nificat hanc descriptionem vel pri-
mam esse earum que totum or-
bem concluserunt. quia plereque
iam partes terrarum sepe legun-
tur fuisse descripte; vel certe
primo tunc cepisse. quando cy-
rinus syriam missus est. Quoniam
autem tunc imperante augusto
et cyrino preside. ibant omnes
ut censum profiterentur singuli
in suam civitatem; ita et nunc
imperante per ecclesie presides idem
doctores immo suadente et premia
pollicente christo eamus omnes;
nullus excipiatur a censu iustitie;
veniamus ad eum qui laboramus
et onerati sumus. et ipse reficiet
nos. Tollamus iugum eius su-
per nos. et discamus ab eo. quia
mitis est et humilis corde; et
inveniemus requiem animabus
nostris. Hec est enim nostra civitas
et patria; requies videlicet beata
et celestis animarum; ad quam
in seculi nascentis exordio a deo christo
creati; ad quam ab homine christo su-
mus in fine seculorum recreati. Ad quam
nimirum civitatem pacis et quie-
tis ire. et devotos regi nostro

thesauri ferre est. crescentibus
quotidie uirtutis ac fidei profec
tibus. superne lucis que sint gaudi
a eterna speculari. et pro his ad
quirendis prospera mundi simul
et aduersa contemnere. et his
adquisitis mundatos ab omni
nos inquinamento carnis et spiritus.
pretiosius auro deo munus offerre.
Quod si etiam genus nummis
matis quod cesari pendebatur
diligentius inspexerimus. non
parum nobis deuotionis et ipsum
mandare probabimus. Quod non
aliunde melius. quam de ipso eu
angelio querere et inuenire ua
lemus. ubi temptantibus se de
tributo cesari reddendo dominus ait.
Ostendite michi numismna census.
At illi inquit obtulerunt ei dena
rium. Et ait illis ihesus. Cuius est imago hec
et superscriptio. dicunt ei. Cesaris.
Tunc ait illis. Reddite ergo que sunt
cesaris cesari. et que sunt dei deo.
Ubi primum notandum quod
cesari denarius qui decem num
mos habebat. quod etiam nomi
ne prodit. imagine eius et sup
scriptione tytulatus soluebatur.
deinde inferendum. quia iu

bente domino que cesaris cesari. et
que dei sunt deo esse reddenda.
Nobis quoque sollerter intimatur.
in similitudine denarii regalis.
deo regi nostro decalogum legis of
ferendum. hoc est amorem dei
et proximi. quorum unus tribus
preceptis. septem alius complectitur.
integro esse corde seruandum. in
quo uidelicet scripture sacre de
nario decem mandatis celestibus
quasi totidem aureis nummis
insignito. uultum nomenque re
gis eterni. hoc est agnitionem
diuine uoluntatis quisquis intu
eri nouit inueniet. quod et in ta
bulis sui cordis quisque perfecte cre
dit. sperat. diligit. stilo sedule
castigationis exarat. Et nunc
nobiscum denarium quasi sacculo
inclusum in uia portamus. quan
do dicere scientes cum psalmista
signatum est super nos lumen uul
tus tui domine. dedisti leticiam in
corde meo. ipsum tamen hactenus
fidei signaculum gaudiumque
spei et caritatis in occulta nostre
conscientie meditatione serua
mus deo teste reconditum. Ue
rum patriam peruenientes re

gi nr̄o cuius uisione sitimus. ad
quem in suo decore contuendum
toto nisu uirtutis. tota mentis inte
tione properamus. que interris labo
erant in celis coronanda. nr̄e bone
conuersationis donaria proferem⁹.
quando que intenebris diximus in
lumine dicentur. et quod in aure
locuti sumus incubiculis. p̄dicabi
tur intectis.

Ascendit autē 7 ioseph agalilea
decuitate nazareth. in iudeā
ciuitatem dauid que uocatur
bethleem. eo quod esset de domo 7
familia dauid. ut p̄fiteretur cum
maria desponsata sibi uxore preg
nante. Supna dispensatione pro
fessio census ita descripta est. ut
suam quisq; patriam ire iuberetur.
non tantum propt mysterium quod
diximus. uerum etiam ut dn̄s a
libi conceptus. alibi natus. insidi
antis sibi herodis furorem facilius
euaderet. Qui si bethleemitis pa
rentibus nasceretur. fugam eorum sub
itam callidus scrutator potuisset ha
bere suspectam. presertim cum eos
destirpe dauid unde xp̄c erat fu
turus cuncti genus ducere nosset.
cui dauid ipse suo et nomine et pa
tria et officio testimonium phibu
Dauid quippe manu fortis siue
desiderabilis interpretatur. nomen
quidem inde mutuans quod et
gygantem fortis strauerit. et pul
cher aspectu decoraq; facie fuerit. s;
altiori mysterio illum de sua domo
ac familia nasciturum p̄figurans.
qui singulariter mundi principem
debellaret. speciosus forma p̄filiis
hominum. et ipse inbethleem na
tus. et intellectualium pastor om
nium. hoc est simplicium rector eē
animarum. Cuius non p̄tereunt
tanta tamq; benigna ē humilitas
intuenda. q̄ n̄ solū incarnari p nobis
s; & eo tp̄e dignat⁹ sit incarnari q̄
mox nat⁹ censu cesaris ascibet. atq; ob n̄ri
libatōem ipe seruicio subderet. Qua &
nobis humilitatis eius seruitam neq;
conditiones uenit mutare sed a
nimos. ut petrus insinuat. subditi
inquiens estote omni humane cre
ature propt dm̄. siue regi quasi pre
cellenti. siue ducibus tanquam ab
eo missis. Sed et eo aps̄ eius pau
lus. reddite inquit omib; debita.
cui tributum tributum. cui uectigal
uectigal. cui timorem timorē. cui
honorem honorē. nemini quicquam

desperatis. nisi ut inuicem diligatis.
Factum est autem.
cum essent ibi. impleti sunt di
es ut pareret. et peperit filium su
um primogenitum. Bene non so
lum propter indicium regii stemmatis.
sed et propter nominis sacramentum
dominus in bethleem nascitur. Bethleem
namque domus panis interpretatur.
Ipse namque est qui ait. ego sum
panis uiuus qui de celo descendi.
Locus ergo in quo dominus nasceretur.
domus panis ante uocatus est.
quia futurum profecto erat. ut
ille ibi per materiam carnis appareret.
qui electorum mentes interna satie
tate reficeret. Sed usque hodie et usque
ad consummationem seculi. dominus
in nazareth concipi. nasci in beth
leem non desinit. cum quilibet
audientium uerbi flore suscepto.
domum se eterni panis efficit.
Cotidie in utero uirginali hoc est
in animo credentium per fidem con
cipitur. per baptisma gignitur. Co
tidie dei genitrix ecclesia suum co
mitata doctorem. de tota mun
dane conuersationis quod galile
a sonat. in ciuitatem iuda con
fessionis uidelicet et laudis ascen
dens. censum sue deuotionis e
terno regi persoluit. Que in exem
plum beate semper uirginis ma
rie nupta simul et immaculata.
concipit nos uirgo de spiritu. parit
uirgo sine gemitu. et quasi alii qui
dem desponsata. sed ab alio fecunda
ta. per singulas sui partes que
unam catholicam faciunt. pre
posito sibi pontifici uisibiliter iun
gitur. sed inuisibili spiritus sancti uirtu
te cumulatur. Vnde et bene
ioseph auctus interpretatur. in
dicans nimirum hoc uocabulo
quod instantia magistri loquen
tis nichil ualet. si non augmen
tum superni iuuaminis ut audia
tur acceperit. Quod autem filium
suum primogenitum maria peperisse
describitur. non iuxta heluidianos
accipiendum est. alios quoque filios
eam peperisse. quasi nequeat primo
genitus dici nisi qui habeat fratres.
sicut non unigenitus nisi qui ca
ret fratribus solet appellari. quia et
testimonium legis et apta ratio
declarat. omnes unigenitos etiam
primogenitos non autem omnes
primogenitos etiam unigenitos
posse uocari. hoc est non

·B·

solum esse primogenitum post
quem alii. s; omnem ante quē
nullus ex uulua processerit. De
niq; quia omne masculinum quod
aperit uuluam scm̄ dn̄o uocari
precipitur. siue fr̄s sequantur
siue non sequantur. i. quod pri
mum de uulua nascitur. primo
geniti ē iure consecrandum. Ve
rum altiori ratione dei filius in
carne apparens et iuxta diuinitatis
excellentiā unigenit⁹ a pat̄re. & iux̄ fr̄nā
societatē p̄mogenit⁹ ē oīs cr̄ē. De hac
dr̄. nā quos p̄sciuit et p̄destinaū confor
mes fieri imaginis filii sui: ut sit ipē
primogenitus in multis fr̄ibus.
De illa autem. et uidimus glām
eius. i. glām quasi unigeniti a pa
tre. Est ḡ unigenitus in substan
tia deitatis. et primogenitus in sus
ceptione humanitatis: primoge
nitus in gratia. unigenitus in
natura. Inde est quod frater nuncupa
tur et dn̄s. frater quia primo
genitus. dn̄s quia unigenit⁹ ē.

Et pannis eum in
uoluit. et reclinauit eum in
presepio. quia non erat ei locus
in diuersorio. Quid retribuam
dn̄o pro omnibꝫ que tribuit mi.

Qui enim maior est omi laude
paruulus natus est nobis: ut
nos uiri possimus esse perfecti.
Qui totum mundum uario
uestit ornatu. pannis uilibus
inuoluitur. ut nos stolam primā
recipere ualeamus. Per quē omīa
facta sunt. manus pedesq; cunis
astringuntur. ut nr̄e manus ad
opus bonum exerte. nr̄i sint pe
des in uiam pacis directi. Cuius ce
lum sedes ē duri p̄sepis angustia
continetur. ut nos p celesti regni
gaudia dilatet. Qui panis est an
gelorum in p̄sepio reclinatur. ut nos
quasi scā animalia carnis sue fru
mento reficiat. Qui ad dexteram
patris sedet. in diuersorio loco eget.
ut nobis in domo patris sui mul
tas mansiones preparet. quāuis
hoc quod non in parentum domo
sed in diuersorio et in uia nascit̄.
p significationē intelligi altius
potest. Ipē nāq; ait. ego sum uia
et ueritas et uita. Qui ḡ p diuini
tatis essentiam ueritas et uita
permanet. p incarnationis mys
terium uia factus est. qua nos
ad patriam ubi ueritate et uita
fruemur adduceret.

Et pastores erant in regione eadē
uigilantes et custodientes uigilias
noctis sup gregem suum. et ecce
angelus dñi stetit iuxta illos et cla
ritas dei circumfulsit illos. Pul
chemma ratione dño nato pastores
uigilant. gregemq; suum ab insi
diis noctis custodiendo defendunt.
ut uidelicet etiam p hoc ostendatur
illud adeē tempus. quod uerus
et solus bonus pastor olim promisit
dicens. ecce ego ipse requiram oues
meas. et uisitabo eas sicut uisitat
pastor gregem suum. et liberabo eas
de omnibȝ locis in quos dispse fuerant
in die nubis et caliginis. Et paulo
post. Et suscitabo super eas pastorē
unum qui pascat eas seruum meū
dauid. et cessare faciam bestias pes
simas de terra. et cetera que mira
biliter ppha loci huius pdicta. mi
rabilius a dño uidemus impleta.
Meminit et michea ppha loci huius
et temporis dicens. et tu turris
gregis nebulosa filie syon. usq; ad
te ueniet. et ueniet potestas pri
ma regnum filie syon. Turris quip
pe gregis que ebraice turris ader uo
catur. mille circiter passibus a ciui
tate bethleem ad orientem distat.
uaticinio suo nominis hos multo
ante demonstrans. ad quam usq;
filie syon angelice uidelicet potes
tates. pastoribus apparendo ue
nerunt. Vigilent itaq; nato do
mino pastores supra gregem oui
um suarum. significent eius dispē
satione manifestata. uigilaturos
in ecclia pastores animarum cas
tarum. quibȝ dicatur. pascite qui
in uobis est gregem dei. Bene autē
uigilantibus pastoribus angelus
apparet. eosq; dei claritas circum
fulget. quia illi p ceteris uidere
sublimia merentur. qui fidelibus
gregibus pre eē sollicite sciunt.
dumq; ipsi pie sup gregem uigilant.
diuina super eos grã largius co
cat. Aliter. Angelus mariam. an
gelus ioseph. angelus pastores in
struit. et concipiendum. et con
ceptum. et natum. celi ciues dnm
testantur. ut et mortales sufficien
ter imbuant. et suum auctori ser
uitium incessanter impendant.
Nam et in sequentibus temptato. pas
suro. resurgenti. atq; ad celos ascē
denti. semp adeē phibentur.

Et timuerunt timore magno.
Et dixit illis angelus nolite

" timere. Ecce enim euangelizo uobis
gaudium magnum. quod erit omni
" populo. Non omni populo uideor quorum
plurimi rebelles extitere. sed omni
fidelium populo de cunctis tribubus
gentibus et linguis in unam Christi
ecclesiam congregato. eternum gau
dium euangelizatur et magnum.
" Quia natus est uobis
hodie saluator. qui est Christus dominus
in ciuitate dauid. Hec est potestas
prima. hoc regium filie syon. quod
prefato prophete testimonio promissum est.
in turre gregis uenturum. Ubi
notandum quod angelus qui in
noctis utique uigiliis pastores affatur.
non ait hac nocte. sed hodie natus
est uobis saluator. non aliam
scilicet ob causam. nisi quia gaudium
magnum euangelizare ueniebat.
Nam ubi tristia queque nocturnis
temporibus gesta uel gerenda sig
nificantur. ibi sepe nox uel adiungitur.
uel etiam sola nominatur. ut est
illud. omnes uos scandalum patie
mini in me. in ista nocte. Et alibi.
amen dico tibi. quia tu hodie in
nocte hac priusquam bis gallus de
derit uocem. ter me es negaturus.
Neque enim frustra angelus tanto lu
mine cinctus apparuit. ut claritas
dei pastores circumfulsisset. hoc est
ex omni parte illorum radios lumi
nis aspersisse dicatur. quod numquam
in tota testamenti ueteris serie. co
tiens angelis apparentibus adiun
gitur. sed mystice premonuit. quod
aperte postea monuit apostolus dicens.
nox precessit. dies autem appropin
quauit. Abiciamus ergo opera te
nebrarum. et induamus nos arma
lucis. sicut in die honeste ambu
lemus.
" Et hoc uobis signum. inuenietis infan
tem pannis inuolutum. et posi
tum in presepio. Crebris infantia sal
uatoris. et angelorum preconiis. et eu
angelistarum nobis est inculcata tes
timoniis. ut nostris altius cordibus quod
pro nobis sit factus infigatur. quia
uidelicet uulneratus est. propter
iniquitates nostras. et infirmatus est
propter peccata nostra. Et notandum
sollertius quod signum nati saluato
ris datur. infantem non tyrio ex
ceptum ostro. sed pannis squalentibus
inuolutum. non in ornatis auro stra
toriis. sed in presepibus inueniendum.
hoc est non tantum humilitatis eius
et mortalitatis. sed et paupertatis ha

tatum suscepisse pro nobis. quicu̅
diues eet. pauper factus e̅ pro
nobis. ut nos illius inopia ditare
mur. Cum esset dn̅s celoꝝ. pau
per factus est in terris. ut terrige
nas doceret. paupertate s̅ps reg
num adquirere posse celoꝝ.
Et subito facta est cum angelo
multitudo militie celestis. lau
dantium dm̅. et dicentiu̅ gloria
in altissimis dō. et in terra pax ho
minibus. bone uoluntatis. Uno
euangelizante nuntio nati̅ in
carne dn̅i. mox multitudo mi
litie celestis aduolans. consono in
laudem creatoris ore prorumpit. ut
et sui sicut semp̄ obsequii deuotio
nem xp̄o impendat. et nos suo pa
riter instituat exemplo. quotie̅s uel
aliquis fr̅m sacre eruditionis uer
bis insonuerit. uel ipsi lecta siue au
dita que pietatis sunt ad mente̅
reduxerimus. dō statim laudes o
re corde et opere reddendas. Et
bene chorus aduenïens angeloꝝ.
militie celestis uocabulum accepit.
qui et duci illi potenti in p̄lio. qui
ad debellandas aereas potestates ap
paruit humiliter obsecundat. et
ipse potestates easdem contrarias

ne mortales tantum temptare ua
leant quantum uolunt. fortiter
armis celestibus proturbat. Nam
sicut imperatoris optimi puisione
cuncta manu militari loca aduer
sus hostilem muniuntur aduen
tum. ita et d̅s qm̅ immundi sp̄c
ad pacis euersionem ubiq; uersan
tur. ad tutelam nr̄am constituit
exercitus angl̄oꝝ. quoꝝ p̄sentia
et demonum confringatur auda
cia. et nobis pacis gr̄a ministretur.
Quia uero d̅s et homo nascitur.
iure hominibus pax. et deo gl̄a
canitur. Glorificant angeli dn̅i
pro nr̄a redemptione incarnatio
quia du̅ nos conspiciunt recipi. su
um gaudent numerum repleri.
Optant pacem hominibus. quia
quos infirmos prius abiectosq; dos
pexerat. nascente in carne dn̄o
iam socios uenerantur. Qui cum
pacem hominib; poscunt. expo
nunt et quib; uidelicet bone uo
luntatis. hoc est eis qui susciperunt
natu̅ xp̄m. non autem herodi.
pontificib;. et phariseis. ceterisq;
antixp̄is. qui eius natiuitate au
dita turbati sunt. eumq; quan
tum ualuere gladiis insecuti. N

est enim pax impiis. dicit dns.
Pax autem multa diligentibus no
men tuum dne. et non est illis
scandalum. Quibus et hoc quod
sequitur aptissime congruit. Expec
tabam salutare tuum dne. hoc
est uenturum xpi aduentum. lon
ga uotorum pstolatione suspirabā.
Et factum est ut discesserunt
ab eis angeli in celum. pasto
res loquebantur ad inuicem. transe
amus usq; bethleem. et uide
amus hoc uerbum quod factū
est. quod fecit dns et ostendit no
bis. Verba pastorum quā sint rationa
bilia et pastoribus ecclie digna.
diligenter inspice. Vere enim
quasi uigilantes non dixerunt.
uideamus puerum. s; uideamus
uerbum quod factū est. In prin
cipio erat uerbum. et uerbum
caro factū est. Quod fecit dns.
et ostendit nobis. Verbum hoc
ipm se fecit. Siquidem hoc ip
sum uerbum. dns est. Videamus
igitur. quomodo hoc ipm uerbum
hoc est dns ipse se fecerit. et ostende
rit nobis carnem suam. Quod enī
uidere non poteramus dū erat uer
bum. uideamus factū. quia caro
est. Cui simile ē quod iohannes ait.
Quod fuit ab initio. quod audiuimus quod
uidimus oculis nris. quod pspeximus.
et manus nre temptauerunt de
uerbo uite. Et uita manifestata ē.
et uidimus et testamur. et annun
tiamus uobis uitam eternam. que
erat apud patrē. et apparuit nob.
Et uenerunt
festinantes. et inuenerunt ma
riam et ioseph. et infantem posi
tum in psepio. Videntes autē. cog
nouerunt de uerbo quod dictum
erat illis de puero hoc. Festināt
pastores. xpi quē cognouere tota
mentis intentione uidere aduen
tum. Neq; enī cum desidia xpi est
querenda presentia. et idō forte nō
nulli querentes inuenire nō meren
tur. quia desidiose xpm requirūt.
Ideo pastores isti sine mora inuene
runt. quia ad illum fide nō ficta
currebant. Ad quem festinanter
ire ē. non pedum gressus accele
rare. sed in fide semper ac uirtute
pficere. Inuenerunt inquid ma
riam et ioseph. et infantē positū
in presepio. S; et dūi ei gregis pas
tores. quo crebrius ac suauius in
ter huius uite tenebras celesti

amillumi[illegible] oraculo. eo ferven
tius sublimem patrum precedentium
vitam in qua panis vite sem
per et seminatur et reficit. quasi
portas bethleem contemplando
subeunt. nil que in hac aliud quam
virginalem catholice ecclesie pul
chritudinem quasi mariam. virilem
spiritualium doctorum cetum quasi io
seph. et humilem mediatoris dei
et hominum hominis ihesu christi ad
ventum. scripture sacre paginis in
serum. quasi in presepio positum
infantem christum prima visione
repperiunt. De quo videlicet sca
rum scripturarum presepio. quorum
illud animal et sacro scis hostiis
sapientissimum pascebatur. quod exul
tando proclamabat. dominus pascit
me. et nichil michi deerit. in loco
pascue ibi me collocabit. et pau
lo post. parasti in conspectu meo
mensam. adversus eos qui tribu
lant me. Videntes autem inquit
cognoverunt de verbo quod dic
tum erat illis de puero hoc. quo
animum iusti est ordinis. ut
cognita amata et honore digno
celebrata verbi incarnatione. ad
ipsam quandoque verbi gloriam

contuendam. capacior is longo ex
ercitio mentis acumine pertingatur.

Et omnis qui audierunt
mirati sunt. et de his que dic
ta erant a pastoribus ad ipsos. A
pastoribus ipsis ad dei reverentiam
cogitur. Non mediocre fidei tibi
hoc videatur exemplum. non vilis
persona pastorum. Certe quo vilior
ad prudentiam. eo pretiosior ad fi
dem. Non sapientes. sed simpli
ces qui fucare audita nescirent.
dominus sui precones elegit. non rhe
tores sed piscatores ad evangelizan
dum destinavit. Denique et in ve
teri testamento. precipuos quosque
sue dispensationis nuntios pasto
res ordinavit. Prothomartyr
abel. qui innocentiam pastoralis
officii conversationem proprio san
guine dicavit. cuiusque in figuram
dominice passionis sanguis cla
mat de terra. quasi doctissimus
ac primus opilionum primitias gre
gum suorum domino devotius offere
bat. Abraam pater fidei qui ex
ultavit ut videret diem christi. et
vidit et gavisus est. non auri
metalla quibus sui cultum ornamen
ta conquireret. sed aquarum fontes

quib; pecora potaret. interre ue
nis fodiendo quesisse describitur.
Iacob xii. tribuum pater bis denis
annis inpascendis pecoribus estu
urebatur et gelu. quorum infiguram
ueri pastoris habitum ostensa inter
doctrine salutaris aquas uirtutum
suarum uarietate statu sublimiori
donabat. Legislator moyses qui
prius intypum ecclesie septiformis.
sorores septem pascentes ab irruen
tium pastorum donec suas oues
adaquarent improbitate defendit.
postmodum inter pascua deserti do
minum uidere et alloqui atq; inuir
ga pastorali signa facere. ac populum
dei liberare promeruit. Ipse dauid
cuius dominus noster uocari et esse dignatus
est filius. arietem sui patris de manu ur
si uel leonis eripiens. ostendit eum
de sua stirpe et ciuitate nasciturum.
cui simile hoc est. eripiens inopem
de manu fortioris eius. egenum
et pauperem a diripientib; eum. Et
ideo non est paruum ducenda pastorum
attestatio. qui tunc uigilare et
angelice exultationis hymnum au
dire meruerunt. quando relictis
in deserto nonaginta nouem ouib;
ad requirendam ouem centesimam
bonus pastor apparuit. Cuius
semper aduentum totus fidelium
grex desiderans implorat. erraui
sicut ouis que perierat. require
seruum tuum domine.

Maria autem conseruabat omnia
uerba hec. conferens in corde
suo. Quid uult hoc quod dicit con
ferens? Debuit dicere. considerabat
in corde suo. et conseruabat in cor
de suo. Sed quia sanctas scripturas le
gerat et sciebat prophetas. confere
bat ea que secum sunt acta de domino. cum
his que nouerat a prophetis scripta
de domino. et collata ad inuicem cogno
uit instar celestium cherubim socia
sui uultus luce concordia. Dixerat
enim gabrihel. ecce concipies in utero
et paries filium. Predixerat ysaias.
ecce uirgo concipiet et pariet filium.
Predixerat micha. filias syon in
turre gregis aduenturas. et potes
tatem primam tunc esse uenturam. dice
bat pastores superne sibi ciuitatis in
turre gregis apparuisse cohortes. que
natum canerent xpistum. Legerat mari
a bos cognouit possessorem suum.
et asinus presepe domini sui. uidebat
in presepi dei filium iacentem qui ho
mines saluat acumenta. et in

bus singulis atq; huiusmodi con
ferebat que legerat et cōparabat
his que audiebat et uidebat.
Et reuersi sūt pastores glorificantes
et laudantes dm̄ in omnibȝ que
audierant et uiderāt sicut dictū est
ad illos. Glorificant pastores et
laudant dm̄ in omnibȝ . que audie
rāt ab angelis et uiderāt in bethle
em sicut dictū ē ad illos. id est et
in hoc glorificāt quod n̄ aliud ue
nientes inuenerant . quā dictū est
ad illos. Glām dō laudesq; referūt.
et hoc enī illis facere dictū est ab an
gelis . n̄ quidē uerbo imperantibȝ .
sed formā sue deuotionis offerenti
bus. cū dō in excelsis glām una
nimi exultatione resonarent.
Nam et qui dicit euangelizo uo
bis gaudiū magnū quod erit omi
ppło . ad glorificandū utiq; dm̄ .
laudandūq; prouocat . Sȝ et magis
ter spūaliū gregum . modo ceteris
dormientibȝ contēplando celestia
subeūt . modo fidelium castra lus
trando et probitatis exempla q̄
rendo circueunt . modo ad publi
cū pastoralis officii docendo rede
unt . ut memoriam abundantie
suauitatis dei quā raptim licet
intuendo gustauerāt . pdicando
primis eructent.

Et postq̄m consummati sunt dies
octo ut circūcideretur puer. uo
catū est nomē eius ihc . quod uocatū
est ab anglo priusq̄m in utero cōci
peretur. Ritus et religio circūcisio
nis . a beato abraam patriarcha sūp
sit exordiū . Qui cū positus adhuc
in pputio pfecte dō credidisset . re
putatūq; ei ēēt ad iusticiā . signū ac
cepit circūcisionis signaculū iusticie
fidei que est in pputio . A quo etiam
ut die circūcisionis nomen par
uulis aptaretur exortū ē . quia et
ipse cum testamentū a dō circumci
sionis acciperet . eadem prius die
cū sua coniuge nominis augmentū
pmeruit . ut qui catenus abram
id est pat excelsus uocabatur . de
inceps ob meritū fidei . abraam hoc
est pater multarū gentiū nuncupa
retur . sarai quoq; sara diceretur.
Erat autē circuncisionis typus . ac
figura multiformis . Nam et sig
naculum ut dictum est iusticie fi
dei abrae et semini eius . et indici
um castigandi eos qui ad hoc sem
hancq; fidem ptinerent . ab omi in
quinamento carnis et spc . et pphe

tiam nasciturum de hoc semine saluatoris. qui nos et in presenti per baptismum ab omni mortifere actionis pollutione mundaret. et in futuro per resurrectionem ab uniuersa mortalitatis ipsius corruptione in perpetuum liberaret. et precipue donum remissionis quod solueret a peccato preuaricationis ade. per id temporis ministrari eidem gratie legisque latori conplacuit. Qui enim nunc dicit. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto. non potest introire in regnum dei. ipse tunc dicebat masculus cuius preputii caro circumcisa non fuerit. peribit anima illa de populo suo. quia pactum meum irritum fecit. non pactum utique circumcisionis quod non infans qui discernere nec dum ualuit. sed maiores qui id seruare nouerant. poterant. debuerant. irritum fecerunt. uerum pactum quod cum primo homine deus iniit. quod omnis qui uel unius diei uitam gessit in terra preuaricasse conuincitur. atque ideo remedio salutis. aliquis opus habere non ignoratur. Nam quiuis ante tempora circumcisionis. uel etiam post datam circumcisionem

de exteris gentibus extitere fideles. ut exemplar patientie iob. et amici liberique illius. siue uictimis hostiarum se suosque ab originali peccato. seu certe sola fide saluabant. quia iustus ex fide uiuit. et sine fide impossibile est placere deo. Verum his atque huiusmodi remediis egent qui de peccati traduce propagati. in iniquitatibus concepti et in delictis sunt nati. redemptor autem noster qui uenit peccata mundi tolleret. sine peccato uenit in mundum. sicut suo baptismate nobis remedia procurauit. id est nostris abluendis sceleribus aquarum que subiit lauacra consecrauit. ita etiam circumcisionem quam suscepit non sua que nulla erant admissa purgauit. sed nostre insite nature uetustatem docuit innouandam. et nunc uidelicet eam per se antiquorum labe purgandam. et in nouissima die significans ab ipsa multiplicis mortalitatis ac mortis peste penitus esse restaurandam. Vnde congrue ipse octaua die circumcisus asseritur. quod non facile inueteri testamento de quoquam legimus actum. quamuis sepissime de omnibus iussum. absque solo duntaxat ysaac qui quasi

filius promissionis primus octaua die
circumcisionem accepisse perhibetur.
Bene inquam ihesus octaua die cir-
cumciditur. quia uidelicet utraque
hec nostra quam perdidimus. hoc est et
moderna et futura et spiritus et carnis
innouatio. et in eius resurrectione
prefigurata. et in nostra est quandoque
perficienda. Siquidem de prima nostra
resurrectione que interim uite et
fidei emendatione celebratur. apostolus
ait. quicumque enim baptizati sumus
in christo ihesu. in morte ipsius baptiza-
ti sumus. ut quomodo surrexit christus
a mortuis per gloriam patris. ita et nos
in nouitate uite ambulemus. De
secunda autem que in fine speratur ita
dicit. sicut enim credimus quod ihesus mor-
tuus est et resurrexit. ita et deus eos qui
dormierunt per ihesum adducet cum eo. Oc-
tauum autem numerum resurrectionis
glorie conuenire pene omnibus claret.
Nam et dominus octaua die hoc est post
septimam sabbati resurrexit. et ipsi
post sex huius seculi etates et sep-
timam sabbati animarum que nunc in
alia uita geritur. quasi
octauo tempore surgemus. tunc ue-
rissime circuncisi hoc est ab omni-
bus carnalis concupiscentie uiti-
is et corruptionibus in quibus max-
ime luxuria regnat expoliati. et
uerissime preputium incisi. quia sicut
dominus ait. filii seculi huius nubunt et
traduntur ad nuptias. illi autem
qui digni habebuntur seculo illo et
resurrectione ex mortuis neque nu-
bent neque ducent uxores. Neque
enim ultra mori poterunt. equa-
les enim angelis sunt et filii sunt dei cum
sint filii resurrectionis. Uocatum
est inquit nomen eius ihesus. quod
uocatum est ab angelo. priusquam in
utero conciperetur. Ihesus. saluator
interpretatur. Cuius nominis eti-
am fideles et electi quique in utraque
sua de qua satis dictum est circunci-
sione participes existere gaudent.
ut sicut a christo christiani. ita etiam
a saluatore saluati nuncuparentur.
nunc quidem spe salui facti per
fidem. tunc autem re ipsa per uisionem
glorie que est in christo ihesu domino nostro.
quod illis ad hoc uocabulum non
solum priusquam in utero ecclesie
per fidem conciperentur. sed etiam
ante tempora secularia uocatum est.
Cuius sacro sancti nominis non tan-
tum ethimologia. sed et ipse quem
litteris comprehendit numerus.

perpetue nostre salutis mysteria redo
let. Sex quippe litteris apud gre
cos scribitur ihc. uidelicet. i. et. h.
et. c. et o. et. y. et. c. quorum nume
ri sunt. x. et. viii. et. cc. et. lxx. et
cccc. et cc. qui fiunt simul. dccc.
lxxxviii. Qui profecto numerus
quia figure resurrectionis aggau
deat. satis est supra tractatum. Nam
quod octo simpliciter posita. hoc et
per eadem decem siue centum multi
plicata significant. uel certe per
fectorum cumulatio numerorum. fir
mitatis indicium esse credendum est.
Possumus et ita dicere. quod no
men saluatoris octo absoluta con
tineret. quia resurrectionis in se
exemplum mortalibus octaua die
resurgendo prestiterit. contineat et
decuplata. qui decalogus le
gis quomodo debeat impleri. su
e nos resurrectionis figuris insti
tuerit pariter et iuuerit. ut quo
modo ipse surgens a mortuis iam
non moritur. mors illi ultra non
dominabitur. ita et nos existimemus
nos mortuos quidem esse peccato.
uiuentes autem deo in christo ihesu. con
tineat etiam centies ducta. quia
gloria sue resurrectionis ostensa. quam

nos in futurum sequatur retributio por
tenderit. Centenarius namque nu
merus. qui post tot milena cursum
numerorum primus dexteram petit.
illius nimirum sancti gaudii figuran
dis aptissime congruit. quando no
uissima inimica destruetur mors. quan
do nos qui uiuimus qui relinquimur.
simul rapiemur cum illis qui resurrex
erunt in nubibus obuiam domino in aera.
et sic semper cum domino erimus. Unde
pulchre in typum omnium electorum pri
mus promissionis filius et centenario
patre natus ac circumcisus. et se
cundum domini predictum ysaac quod ri
sum siue gaudium sonat est appel
latus. illius per omnia temporis dexteram
felicitatem prefigurans de quo dominus ait.
iterum autem uidebo uos et gaudebit
cor uestrum. et gaudium uestrum nemo tol
let a uobis. Verum quia de circumcisione
sermo est. libet inquirere. quare mo
yses ipse qui legem circumcisionis et
patribus a deo datam. et sibi totiens
inculcatam refert. toto ducatus sui
tempore neminem circumcidi uoluerit.
preter unum solummodo filium suum.
quem mater arrepta petra acutissima
ne a domino feriretur circumcidit. sed omnes
qui in heremo nati sunt a iosue cir

circumcidendos reliquerit. more uidelicet diuinitus imperati. ccce. et sex annis obseruatum. et aucta sibi successione contraditum annis. xl. continuis intermittens. Nequaquam hoc frustra. sed magno mysterio factum crediderim. de quo saluo maiorum intellectu. dicam breuiter ipse quod sentio. Moyses circumcisionem predicat sed iosue perficit. quia lex per moysen data est. gratia autem et ueritas per ihesum xpm facta est. nichilque prodest littera iubens. nisi affuerit gratia iuuans. Moyse predicante preputium crescit. quia sicut apostolus ait. ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Et alibi. usque ad legem enim peccatum erat in mundo. peccatum autem non imputabatur. cum lex non esset. Et iterum. lex autem subintrauit. ut abundaret delictum. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret. non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sed iosue populo in terram repromissionis inducto. preputium quod moyse uiuente accreuerat. cultris petrinis incidit. quia ubi abundauit peccatum. superabundauit gratia. Nam quare petrinis ad circumcidendum iosue cultris utatur. intelligit qui legit. quia petra erat xpc. et super hanc inquit petram. edificabo ecclesiam meam. Quod enim impossibile erat legis in quo infirmabatur per carnem. deus filium suum mittens in similitudine carnis peccati. de peccato dampnauit peccatum in carne. ut iustificatio legis impleretur in nobis. qui non secundum carnem ambulamus. sed secundum spiritum. Hec autem xpi gratia. non solum noui testamenti fideles iustificat. uerum quicumque in lege perfecti fuere. non ex operibus legis. sed eadem xpi in carne uenturi gratia sunt salui facti per fidem. Et hos populus a iosue circumcisus. illos moysi filius designat. qui cum legis seueritate coacti discerent xpi gratiam flagitare. quasi impendentem domini gladium petre circumcisione uitabant. petro attestante qui de iugo legis loquens ait. quod neque patres nostri. neque nos potuimus portare. sed per gratiam domini ihesu credimus saluari quemadmodum et illi. Et psalmista qui quasi carcerali legis custodia conclusus.

et uiā euadendi nullam nisi igrā
xpi repperiens exclamat. dum
anxiaretur cor meū impetra grā
tastati me. deduxisti me quia
factus es spes mea. turris fortitu
dinis a facie inimici. Nemo sane
cum circuncisionē p̄dicari audi
erit. unius solum membri cō
tinentiam autumet imperari.
quasi uel a fornicatione tantū.
uel licito matrimonio temperant
utentem. uel uirginitate glo̅sum
existere. absq; aliarum uirtutū ad
iectione sufficiat. et non omīū
potius quos corde uel corpore ges
tamus sensuum castigationē p̄cipi.
Nam et moyses mundissima dī
uerba suscipiens. incircumcisum se
labiis esse querebat. et stephanus
iudeis non credentibz incircumcisi
inquid cordibus et auribus. uos sē
per spūi scō restitistis. Ille itaq; ue
ra circuncisione mundatus est. q̄
obturat aures suas. ne audiat san
guinē. et claudit oculos suos ne
uideat malum. qui custodit uias
suas ne delinquat in lingua sua.
et attendit sibi ne grauetur cor ei'
in crapula et ebrietate. qui donec
sup est halitus in eo et sps dī in na

ribz eius non loquit labiis iniquita
tem. qui lauat int innocentes ma
nus suas. et ab omī uia mala pro
hibuit pedes suos. qui sup omīa
castigat corp' suū & suittita subicit. oīo
custodia seruat suum cor. qm̄ ex
ipo uita p̄cedit. Ille uero post cir
cuncisionē ierl'm allatus et dn̄o
oblatus est. qui iuxta eū qui dix
it. declina a malo et fac bonū. post
qm̄ desiit a peccatis. bonis cepit ope
ribus abundare. qui dicere potest
oculi mei semp ad dnm̄. et circuibo
altare tuū dn̄e. ut audiam uocem
laudis tue. qui dicit xpi bonus odo
sumus dō. et leuaui manus meas
ad mandata tua et conuerti pedes
meos in testimonia tua. qui siue
manducat siue bibit siue aliud q̄d
agit. omīa in glām dī facit et dic.
quā dulcia faucibus meis eloquia
tua. et ad extremū. cor meū et caro
mea exultauerūt in dm̄ uiuum.
Sed et ipa bona actio sua que in ab
scōdito ē. circuncisione n̄ minus
indiget. ut cū ieiunio. oro. elemo
sinam facio. glām intrinsecus que
ram. Nam si in angulis platearum sto
faciem demolior. tuba ante me ca
no. ut uidear et lauder ab hominibus.

foris quidē circumcisus appareo?
sed inmundus in corde ꝑmanens.
penas insuꝑ simulate sc̄itatis in
curro. In exemplum uidelicet si
cemitaꝝ. qui cum patriarchaꝝ
circumcisionē uiderent̄ imitari. q̄
non ob dn̄i testamentū sed ob cau
sam fecere luxurie. non modo nil
adquisiere mercedis. uerū tertia die
quando grauissimus uulnerū dolor
ẽ inter sue ciuitatis periere ruinas.
Tales naq; obliti ꝓphice monitio
nis. circumcidimini d̄o et aufer
te ꝓputia cordiū u̾roꝝ. ubi tēpus
resurrectionis ingruerit. euacuatis
quibus confidebant uirtutibus. i
mortem mittentur eternā. Qua
ꝓpter et apostolus absconditā corde
circumcisionē sedulo cōmēdat. cu
ius laus non ex hominibus sed ex
Et postquam ¶ d̄o est.
impleti sūt dies purgationis ei9
sedm̄ legem moysi. tulerūt illum
in ierusalem. ut sisterent eum do
mino. Decretū quidē legis erat par
uulum post trigesimū terciū cir
cumcisionis diem. ad tēplum dn̄i
deferri dariq; hostiam pro eo. pri
mogenitū autem masculū. scm̄ do
mino fieri. mistice sicut diximus

insinuans. neminē nisi circumci
sum uitiis. dominicis dignum
ēē conspectibꝫ. neminē nisi mor
talitatis nexibus absolutū. supne
ciuitatis gaudia ꝑfecte posse
subire. quia non habitabit iuxt
iuxta te malignus. neq; ꝑmane
bunt iniusti ante oculos tuos.
Et apl̄s. caro et sanguis regnum
dei non possidebunt. neq; corrup
tio incorruptelam possidebit. Ve
rū si legis ipsius uerba diligenti9
inspexeris. ꝑfecto repperies quia
non solū dn̄s incarnatus quantum
a peccati contagione. tantū a con
ditione legis fuerit liber. qm̄ ob
hoc magis suscipere dignatus ē.
ut et eam scām. iustam. ac bonā
ēē probaret. et nos ab omī seru
tute ac timore fidei gr̄a liberaret.
sed etiam ip̄a dei genitrix. sicut ab
admixtione uirili sic et a legali
sit iure inmunis. Dicit enī moyses.
mulier si suscepto semine pepere
rit masculū inmunda erit sep
tem diebus iuxta dies separationis
menstrue. et die octaua circūcidet̄
infantulus. ip̄sa uero. xxx. tribus
diebus manebit in sanguine pu
rificationis sue. Omē scm̄ non

tanget. nec ingredietur sanctuarium donec impleantur dies purificationis sue. et cetera que ad ritum parientis pertinentia sequuntur. Nota ergo quod non omnis mulier pariens. sed ea que suscepto semine pepererit designatur immunda. utique legis docetur esse mundanda. ad distinctionem videlicet illius que virgo concepit et peperit filium. et vocavit nomen eius emmanuel quod est interpretatum nobiscum deus. Non enim filius qui cum homine deus est. non mater que spiritu sancto operante peperit. victimis hostiarum quibus purgaretur indigebat. sed ut nos a legis vinculo solveremur. sicut dominus christus. ita et beata semper virgo maria legi est sponte subiecta.

Sicut scriptum est in lege domini. quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum domino vocabitur. Quod dicit omne masculinum adaperiens vulvam. et hominis et pecoris primogenitum significat. Quod utrumque sanctum domino vocari. atque ideo sacerdotis esse preceptum est. ita dumtaxat. ut pro hominis primogenito precium acciperet. et omne animal immundum redimi faceret. cuius inquit redemptio erit post unum mensem. siclis argenti quinque. Ubi salvo subtiliore tractatu breviter intimandum. quod illa omnia primogenita vel figure fuerint eius qui cum unigenitus esset dei filius. primogenitus fieri dignatus est omnis creature. vere et singulariter sanctus domino. quia peccatum non fecit. nec inventus est dolus in ore eius. vel certe nostre fuerint devotionis indicium. qui omnia bone actionis initia. que quasi corde gignimus. domini gratie deputare. male autem gesta redimere debeamus. dignos videlicet penitentie fructus. per singulis quinque corporis vel anime sensibus offerentes.

Itaque quod ait adaperiens vulvam. consuete nativitatis more loquitur. non quod dominus noster sacri ventris hospitium quod ingressus sanctificaverat egressus devirginasse credendus sit. iuxta hereticos qui dicunt beatam mariam virginem usque ad partum. non virginem esse post partum. sed iuxta fidem catholicam. clauso virginis utero quasi sponsus suo processisse de thalamo. De quo pulchre propheta et converti me inquit ad viam porte sanctuarii exterioris que

respiciebat ad orientem. et erat clau
sa. Et dixit dominus ad me. porta hec
clausa erit. non aperietur et uir non
transiet per eam. quoniam dominus deus israel in
gressus est per eam. Eritque clausa prin
cipi. princeps in ea sedebit. ut come
dat panem coram domino. Quamuis pos
sit etiam mistice designari. nullum
preter dominum ecclesię uirginis uterum per
aquam et spiritum sanctum ad generandos
deo filios posse reserare. ideoque hunc
masculum incomparabili dignita
te domino sanctum uocari.

Et ut darent hostiam secundum quod
dictum est in lege domini. par turtu
rum aut duos pullos columbarum.
Dictum est in lege. ut pro infante si
masculus sit ut post diei quadragesimo.
si femina. octogesimo die natiuita
tis. agnus anniculus immaculatus
in holocaustum. et turtur siue pul
lus columbinus offerretur pro peccato.
Si autem non inuenerit inquit
manus eius nec potuerit offerre
agnum. sumet duos turtures uel
duos pullos columbę. unum in ho
locaustum. et alterum pro peccato.
Dominus ergo christus ihesus. cum diues esset pau
per factus pro nobis. pauperem
pro se hostiam uoluit dare. ut ui
delicet una sua paupertate. nos et
hic diuites in fide. et illic faceret
heredes regni quod repromisit deus
diligentibus se. Moraliter autem siue
fetta quis opera seu creauerit infir
ma. que masculi ac feminę uoca
bulo distinguuntur. ut hec legiti
me domino ualeant consecrari. ouem
necesse est innocentię. et turturem
pariter siue columbam compunc
tionis offerat. Quia enim uolucres
hę pro cantu gemitus habent. non
inmerito lacrimas humilium desig
nant. quibus plurimum in ipsis etiam
bonis operibus indigemus. quia et si
bona esse que agimus nouerimus.
qua tamen districtione a deo exa
minanda. quam a nobis perseueran
ter sint consummanda nescimus.
Qui uero diuitias uirtutum non
habendo. de quibus ad corinthios
apostolus ait. quia in omnibus diuites fac
ti estis in illo. in omni uerbo et in
omni scientia. agnum uite innocuę
in actuum suorum grege non inuene
rit. duos saltem turtures. aut
duos columbę pullos offerat. hoc
est ad lacrimarum flagitanda suffra
gia confugiat. Et bene duos. u
num pro peccato. et alterum in ho

locaustum. Holocaustum namque to
tum incensum dicitur. quia duo sunt
nimirum genera compunctionis.
Primum namque sitiens anima. prius timo
re conpungitur. post amore. Pri
us enim sese in lacrimis afficit. qui
a dum malorum suorum recolit. pro
his perpeti supplicia eterna per
timescit. At uero cum longa me
roris anxietate fuerit formido con
sumpta. quedam iam de presumptio
ne uenie securitas nascitur. et in a
more celestium gaudiorum animus in
flammatur. Contemplatur etenim mens
qui sint illi angelorum chori. que
ipsa societas beatorum spirituum. que
maiestas eterne uisionis dei. et
amplius plangit quia a bonis pe
rennibus deest. quam flebat. pri
us cum mala eterna metuebat.
Qui ergo prius flendo ne duce
retur ad supplicium turturem pro
peccato offerebat. de altero facit
holocaustum. cum postmodum
flere amantissime incipit. quia dif
fertur a regno. Columbam pro
peccato offert. qui laborat in
gemitu suo. Lauat per singulas
noctes lectum suum. hoc est
per singulas pulsantis culpe te

nebras. opera sua bona in quibus requi
escere debeat. lacrimis abluere non
cessat. Columbarum pullos in holocau
stum ferunt. qui patrie celestis ab
sentiam deflentes aiunt. Super flu
mina babylonis illic sedimus et fle
uimus dum recordaremur tui syon.
Sicut enim columbe super fluenta resi
dere delectantur. ut accipitris ad
uentum umbre cursu per aquas pre
uidere simul et euadere queant.
sic profecto sic anime pauperum
spiritu fluctus seculi mente transcenden
tes. quo plura in hac babylone que
sunt gemitibus pascuntur maligni
hostis exempla conspiciunt. eo cre
briores ad eterna sui desiderii pen
nas sustollunt. Hoc sane inter tur
tures et columbe significantiam distat.
quod columba que gregatim con
uersari. uolare. et gemere consueuit.
actiue uite frequentiam demonstrat.
de qua dicitur. multitudinis autem
credentium erat cor et anima una.
nec quisquam eorum que possidebat
aliquid suum esse dicebat. sed erant
illis omnia communia. Turtur
uero qui singularitate gaudet.
adeo ut si coniugem casu perdiderit
solus exinde permaneat. specula

tue uite culmina denuntiat. quia
et paucorum est ista uirtus et his
singulatim attributa. Solus ysaias
dnm exercituum uidet. laudes se
raphim contemplatur. et quia
male tacuerit qrt signarit inge
mit. Moyses pauente procul po
pulo solus ascendit ad dnm. et ne
idem pplis feriatur. lacrimosis p
cibus impetrat. Solus fugientibus
sociis danihel inter angelos rema
net. solus ezechiel quadrigas
cherubim et superne ciuitatis e
dificia celsa miratur. Solus pau
lus ad delicias paradysi et uisenda
celi tercii secreta raptatur. Item
cum intrans cubiculum clauso os
tio oro patrem in abscondito. tur
turem offero. At cum eiusdem operis
compares quero canendo cum
ppha. uenite adoremus. et proci
damus ante dnm. ploremus coram
dno qui fecit nos. columbas ad
altare deporto. Et quia eque utra
que conditori accepta est hostia.
consulte lucas utrum turtures
an pulli columbarum pro dno sint
oblati non dixit. ne unum alte
ri uiuendi ordine preferret. s;
utrumq; sequendum. utrumq; di

uinis doceret offerendum. Igitur
quia de purgatione longior se
sermo protraxit. quid ipse dierum
purgationis numerus contine
at misterii. et quare idem in fe
mine genitrice purganda ge
minari sit iussus. in leuitico con
gruentius explanabitur.

Et ecce homo erat in ihrlm cui
nomen symeon. et homo
iste iustus et timoratus expec
tans consolationem isrl. et sps
scs erat in eo. Nato in carne do
mino non solum angeli de celis.
sed omnis etas mortalium et utriusq;
sexus testimonium reddit. De
cebat enim omnium saluatorem.
sicut uenturum in carne omnium
toto seculi tempore fidelium fac
to uel dicto presagari. ita etiam
uenientem communi omnium laude
predicari. impleta prophetia que di
cit. laudate dnm de celis. et ce
tera usquequo ait. iuuenes et
uirgines senes cum iunioribus lau
dent nomen dni. quia exaltatum
est nomen eius solius. confessio
eius super celum et terram. Iustus
inquit et timoratus. quia difficile
iusticia sine timore custoditur.

Non illum dico timorē qui
sub lege penali temporalia bo
na sibi subtrahi phorrescit. quē
pfecta dilectio foras mittere cō
sueuit. s; timorem dnī scm̄ qui
pmanet in sclm̄ sc̄li. quo iustus
dnm̄ suū quanto ardentius dilig;
tanto sollertius offendere cauet.

Et responsum acceperat
a spū scō. non uisurum se mor
tem nisi prius uideret xpm̄ do
mini. Et uenit in spū ī tēplū. Vi
de locutiones scripturaꝝ. mor
tem uidere dixit. Quomodo ui
detur quib; ue oculis. que ueni
endo ipos oculos claudit ne ali
quid uideat. S; uideri mortem
experiri significat. Multiq; fe
lix mortem uidebit carnis. qui
cūq; xpm̄ dnī prius oculis cordis
uidere sategerit. cōuersationē
habendo in celesti ierlm̄. templi
dei limina frequentando. hoc
est pra scōꝝ in quib; dns inhabi
tat exempla sectando. suspirā
do. cū psalmista unā petii a dnō
hanc requiram. ut inhabitē in
domo dnī omib; diebus uite me
e. ut uideam uoluntatē dnī. Sic
enī et ipe uerbum dī in manib;
accipere. et fidei caritatisq; suī
brachiis merebitur amplecti. Qđ
autē ait. et uenit in spū in templum.
significat eū eadem sps gra qua
olim uenturū precognouerat.
etiam nunc uenientē etiā iāq;
a se uidendū cognouisse saluatorē.

Et cū inducerent
puerū ihm̄ parentes eius.
ut facerent scdm̄ cōsuetudinē
legis p eo. et ipe accepit eū in ul
nas suas. Magna quidē dnī po
tentia. sed non minor claret hu
militas. ut qui celo terraq; non
capitur. grandeui hominis ges
tetur totus in ulnis. S; et tropi
ce accepit symeon xpm̄ uetera
nus infantē. ut doceat nos ex
uere ueterem hominē qui cor
rūpitur cū actib; eius. et renoua
tos spū mentis nrē induere eū
qui scdm̄ dm̄ creatus est in ius
ticia et scitate et ueritate. hoc
est deponentes mendatiū loqui
ueritatem. et cetera que ad no
ui hominis statū ptinent. ore
corde et ope pficere. Accepit
senior iustus scdm̄ legem et ti
moratus puerū ihm̄ in ulnas
suas. ut significet iusticiā op

uim que ex lege erat. Quis enim
nesciat opa p manus et brachi
a solere figurari? humili quidē
sed salutari fidei euangelice grā
mutanda. Accepit senior infan
tē xp̄m. ut insinuet hoc scłm
quasi senio iam et longeua etate
defessum. ad innocentiam et ut
ita dixerim infantiā xp̄iane con
uersationis rediturum. et sicut
aquilę iuuentutē illius esse re
nouandam.

Et benedixit dm̄ et dixit. nūc
dimittis seruū tuū dn̄e. scd̄m
uerbum tuū in pace. Vides non
solum noui sed et ueteris testamen
ti iustos. spe future uitę deside
riū habuisse dissolui a corpore.
immo pacis uiā deputasse sar
cinam deponere terrestrem. ut
pote qui se in sinu abrahę requiē
non dubitarent habituros eē per
petuam. denique et idithun hoc
est transilitor cupiditatū secula
riū. postquam multa diu tacitus
mundi mala cōtēplatus. inter
na secum cordis meditatione cō
caluit. tandem locutus in lingu
a sua et quid intus egerit p̄mēs.
notū inquit m̄ fac dn̄e finem
meū. et numerū dierū meorum.
quis est. ut sciam quid desit m̄.
ecce ueteres posuisti dies meos.
Quibus absque dubio uerbis aperit.
quam maximū se p̄sentiū cala
mitatū nacturum speret in fi
ne solatiū. quē tantisp adueni
re desiderat.

Quia uiderunt oculi mei. sa
lutare tuū. quod parasti an
te faciē omnium pplorum. Beati
oculi qui uident que symeon
uidit. beati qui non uiderunt.
et crediderunt. Illud ipm̄ inquit
quod omnib; postmodū gentibus
pplis et linguis mente ac fide cō
spiciendum parasti. spe ac dilec
tione querendū preuidisti. ipse
diu desideratū nūc et carnis et
cordis oculis tuū salutare cōteplor.

Lumen ad reuelationē
gentiū. et glām plebis tue
isrl̄. lumen quidē utrique pplo
salutare dī id est xp̄c a dō patre
paratur. qui tamen glā magis
isrl̄. cui diu speratur et ex quo pre
nuntiatus aduenit. Gentiū ue
ro dicitur eē reuelatio. quarum
mentis oculos p funda iā cecita
te demersos. neque ulla spe ad

uentus dñici erectos. ip̃e uisita
re parit̃ reuelare atq; illustrare
dignatus est. Et bene reuela
tio gentium isrl̃is gl̃e p̃fertur.
quia cũ plenitudo gentiũ intro
ierit. tunc om̃s isrl̃ saluus fiet.
Quomodo psalmista cũ diceret.
notũ fecit dñs salutare suũ. an
te conspectum gentiũ reuelauit
iusticiã suã. subiunxit atq; ait.
memor fuit misc̃die sue iacob.
et ueritatis sue domui isrl̃.

Erat pat̃ eius et mater. mi
rantes sup hiis que dicebant
de illo. et benedixit illis symeon.
Patrem saluatoris appellat ioseph.
non quo uere iuxta fotinianos
pater fuerit eius. sed quo ad fa
mam marie conseruandã pat̃
sit ab om̃ib; estimatus. Neq; enĩ
oblitus est euangelista quod eã
de sp̃u s̃co concepisse et uirgi
nem peperisse narrarit. s; opi
nionem uulgi exprimens. que
uera historie lex est. patrem
ioseph nuncupat xp̃i. quam
uis et eo modo pater illius ua
leat dici. quo et uir marie rec
te intelligitur sine commixtio
ne carnis. ip̃a copulatione cõ

iugii. multo uidelicet cõiunc
tius. quia si esset aliunde ad op
tatus. Neq; enĩ p̃pterea non erat
appellandus ioseph pat̃ xp̃i. qa
non eũ concũbendo genuerat.
quandoquidẽ recte pater esset
etiam eius. quẽ non ex sua con
iuge procreatũ alicubi adoptas
set.

Et dixit ad mariam matrẽ eius; ecce positus
est hic in ruina et in resurrectionẽ
multorũ in isrl̃. et in signũ cui cõ
tradicetur. Bene in resurrectio
nẽ. quia lumen est. quia gl̃a ple
bis isrl̃. quia dicit ego sũ resur
rectio et uita. qui credit in me e
tiã si mortuus fuerit uiuet. et
om̃s qui uiuit et credit in me.
non morietur in eternũ. Quo
modo autẽ in ruinã. nisi quia
et lapis offensionis est. et petra
scandali. id est ruine hiis qui offen
dunt uerbo nec credunt. de qb;
ip̃e dicit. si non uenissem et locu
tus eis fuissem peccatũ non ha
berent. nunc autẽ excusationẽ
ñ habent de peccato suo. Qui
non in se ip̃o tantum. s; in suis
quoq; p̃dicantibus. in ruinã po
situs est resurrectionẽq; multorũ

testante apostolo qui ait. xpi bonus odor sumus deo in his qui salui fiunt. et in his qui pereunt. Quienim predicante apostolo uerbum quod audit amando sequitur. bono odore resurgit et saluatur. qui odiendo insequitur. eodem ipso bono odore corruit et moritur. Signum autem cui contra dicetur. fidem dominice crucis accipe. de qua apostolo paulo dicunt iudei. nam de secta hac notum est nobis. quod ubique ei contradicitur. Et apostolus ipse. nos enim predicamus xpm crucifixum. iudeis quidem scandalum. gentibus autem stultitiam.

Et tuam ipsius animam pertransiet gladius. .A. Nulla docet historia. beatam mariam ex hac uita gladii occisione migrasse. cum non anima sed corpus ferro soleat interfici. Unde restat intelligi gladium illum de quo dicitur. et gladius est in labiis eorum. hoc est dolorem dominice passionis eius animam pertransisse. Que et si xpm utpote dei filium sponte propria mori. morteque ipsam non dubitaret esse deuicturum. ut sua tamen carne procreatum. non sine doloris affectu potuit uidere crucifigi. Nam et ferrum quod animam ioseph pertransisse canitur. nullum melius quam dura tribulatio mentis intelligitur.

Ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Ita certum erat quondam. qui iudeorum gratiam xpi quam uenturam utique nouerant recipere. qui autem respuere mallet. at eius natiuitate audita. reuelatis mox cordium cogitationibus. herodes rex turbatus est, et omnis ierosolima cum illo. Pastores cum timore et gaudio deo laudem resonant. hominibus pacis nuntium pandunt. Eius doctrina et uirtute diffamata alii ad eum quasi magistrum ueritatis confluunt. alii ab eo quasi seductore refugiunt. Eius signo crucis erecto. hi quasi iuste morti datum blasphemantes irrident. illi quasi uite auctorem morientem dolent. Sed et usque hodie et usque ad consummationem seculi presentis. ecclesie animam gladius durissime tribulationis pertransire non cessat. cum signo fidei ab improbis contradici. cum audito dei uerbo multos cum xpo resurgere. sed plu

res a credulitate ruere gemebū
da ꝑtractat. cū reuelatis mul
toꝝ cordium cogitationibꝰ ubi
optimum euangelii seuit sem̄
ibi zizania uitioꝝ uel plus ius
to ꝑualere. uel etiam quod dic
tu graue est sola germinare
ac regnare conspicit.

Et erat anna prophetissa filia
phanuel de tribu aser. Hec
ꝓcesserat in diebꝫ multis. et
uixerat cū uiro suo annis sep
tē a uirginitate sua. et hec uidu
a usq; ad annos octoginta .iiii.
que non discedebat de tēplo. ie
iuniis et obsecrationibꝫ seruiēs
nocte ac die. Iuxta historiā deuo
te conuersationis et uenerande
paritꝰ etatis. dignaq; ꝑ omnia
que dn̄o incarnato testimoniū
ferret anna fuisse docetur. Iux
ta intellectum ū misticū. quia
ecclīam significat que in p̄sen
ti quasi sponsi dn̄iq; sui ē mor
te uiduata. numerus etiā an
noꝝ uiduitatis eius tēpus ec
clesie designat. quo in corpore
cōstituta peregrinatur a dn̄o.
magneq; deuotionis affectu ce
lestis templi limina seruans. co
tidianū illū dn̄i ꝑstolatur aduentū
de quo dicit. ueniemus et man
sionem apud eum faciemus. Sep
ties quippe duodeni. octogin
ta quatuor faciunt. Et septem
quidem ad huius seli cursum q̄
diebꝫ septem uoluitur. duodecim
uero ad ꝑfectionē doctrine aplice
ꝑtinēt. ideoq; siue uniuersalis ec
clesia. seu quelibet anima fidelis.
que totum uite sue tempus apos
tolicis mancipare secuiat insti
tutis. quasi septē ꝑ duodecī mul
tiplicare. et typicis .lxxxiiii. an
nis dn̄o seruire laudatur. sicut enī
tempus septem annoꝝ quo cum
uiro suo manserat. dn̄ice incar
nationis tempori decentissime
congruit. Septenario nāq; ut
diri numero. ꝑfectio solet tem
poris indicari. Sꝫ ibi ꝓpter dn̄ice
priuilegiū maiestatis quo in car
ne uersatus docuit. simplex sep
tem annoꝝ est numerus expres
sus. hic ob aplice culmen digni
tas septē anni ꝑ duodecī multi
plicantur. Arridet autē ecclie
misteriis. quod anna et gratia
eius interpretatur. et filia est pha
nuel qui facies dī dr̄. cū psalmi

grapho decantans. signatum est sup
nos lumen uultus tui dñe. et de
tribu aser hoc est beati descendit.
qui inter patriarchas xii. ordine
nascendi est octauus. De quo nu
mero quia nouo testamento sit
sacer crebrius est inculcatum.

Et hec ipsa hora superueniens con
fitebatur dño. et loquebatur
de illo omnibus qui expectabant
redemptionem ihrlm. Prophetaue
rat symeon. prophetauit copulata
coniugio. prophetauerat uirgo.
debuit etiam uidua. ne aliqua
uel professio deesset uel sexus.
Et ideo anna et studiis uiduita
tis et moribus talis inducitur. ut
digna plane fuisse credatur. que
redemptorem uenisse omnium nun
tiaret.

Et ut perfecerunt omnia secundum legem
dñi. reuersi sunt in galileam. in
ciuitatem suam nazareth. Preter
misit hoc loco lucas quem a matheo
satis exposita nouerat. dñm uide
licet post hec ne ab herode necan
dus inueniretur egyptum a parenti
bus esse delatum. defunctoque he
rode sic demum galileam reuersum.
nazareth ciuitatem suam inhabi

tare cepisse. Solent enim euange
liste singuli sic omittere quedam.
que uel ab aliis cõmemorata ui
derint. uel ab aliis cõmemoran
da in spiritu preuiderint. ut cõtinua
ta sue narrationis serie. quasi nu
lla pretermisisse uideantur. que
tamen alterius euangeliste cõ
siderata scriptura. quo loco transi
lita fuerint. diligens lector
inueniet.

Puer autem crescebat et cõfor
tabatur. plenus sapientia.
et gratia dei erat in illo. Notanda
distinctio uerborum. quia dñs ihc
xpc in eo quod puer erat. id est
habitum humane fragilitatis
induerat. crescere et cõfortari
habebat. in eo uero quod etiam uer
bum dei et deus eternus erat. nec
confortari indigebat. nec habe
bat augeri. Unde rectissime
plenus sapientia perhibetur et
gratia. sapientia quidem. quia in ipso
habitat omnis plenitudo diuini
tatis corporaliter. gratia autem. quia
eidem mediatori dei et hominum
homini ihu xpo magna grati
a donata est. ut ex quo homo
fieri cepisset. perfectus esset et

ds. Cui simile est quod iohan
nes scripsit eu plenu gra et ue
ritate. eandem ipse diuinitatis
excellentiam ueritatis. qua lu
cas sapientie nomine comdas.

Et ibant parentes
eius p omnis annos in ihrlm.
in die sollempni pasche. Vides
hunc euangelista inter anima
lia quatuor non frustra uitulo
coparatu. qui quasi hostiis depu
tatum animal. circa templum
maxime et iherosolima nar
rationis sue diuersatur incessu.
Siquidem inprincipiis sacerdo
tem collocat adaram orantem.
populi multitudine tepli sistit
intrius. maria mox dno cocep
to iherosolima mittit. domu
pontificis intromittit. ibi et
baptistam natu refert. et do
minu post natiuitate continuo
cum hostia transfert. eundem illo
singulis annis cum parentibus
ducit. et duodenne intemplo doc
torum choris inserit. ubi inter alia
sapientibus stupenda dicit. quia
in his que patris mei sunt opor
tet me esse. et post cetera talia
laudantes dm intemplo discipu
los in euangelii sui fine concludit.

Et cum factus fuisset annorum duo
decim. ascendentibus illis in
iherosolimam scdm consuetudine
diei festi. consummatisq; dieb; cu
redirent. remansit puer ihc in
ihrlm. Qui a natiuitate inmo a
conceptione humana manifes
tis miraculorum quia ds sit est ap
probatus indiciis. ipse etiam modo
ubi tempus etatis congruebat
utraq; sua reuelare pandere ce
pit atq; aperire substantia. et
quid uidelicet patri iuxta ueri
tate diuine maiestatis. et quid
iuxta assumptionis humane
fragilitatem debeat matri. Nec
absq; prouidentia duodennis
prima sue fidei rudimenta re
uelabat. que duodecim aplorum
ministerio. cunctum erant re
uelanda et elucidanda p orbem. Pos
sumus et hoc dicere. quia sicut sep
tenario. sic et duodenario nume
ro qui multiplicatis inter se. inui
ce septenarii partibus constat.
uel rerum uel temporum uniuersitas
ac pfectio designet. atq; ideo quo
omnia loca uel tempora deceat oc
cupari. recte aduodecimo nume

ro iubar sumat exordium. Non igitur
onose suorum prohibetur immemor ex
tisse parentum; sed ut nos instruat qui
non solum antequam parentes ipsi, ve
rum etiam antequam abraham fie
ret ipse est. in ciuitate potius ac tem
plo dei quasi paterno iure residere
delectatur.

Et non cognouerunt parentes eius.
Existimantes autem illum esse in
comitatu. uenerunt iter diei. et
requirebant eum inter cognatos et
notos. Et non inuenientes. re
gressi sunt in ierusalem requirentes
eum. Querit aliquis quomodo
dei filius tanta parentum cura nu
tritus. his abeuntibus potuerit ob
liuiscendo relinqui. Cui respon
dendum. quia filius israel moris fu
erit. ut temporibus festis uel ihe
rosolimam confluentes. uel ad pro
pria redeuntes. seorsum uiri. seor
sum autem femine choros ducentes
incederent. infantesque uel pueri
cum quolibet parente indifferenter
ire potuerunt. ideoque beatam ma
riam uel ioseph uicissim putasse.
puerum ihesum quem se comitari non
cernebant cum altero parente reuer
sum.

Et factum est post triduum. inue
nerunt illum in templo sedentem
in medio doctorum audientem illos et
interrogantem. Quasi fons sapien
tie doctorum medius sedet. sed qua
si exemplar humilitatis audire
prius et interrogare doctores.
quam instruere querit indoctos.
Ne etenim paruuli a senioribus
erubescant discere. et ipse ob eta
tatis humane congruentiam ho
minibus auscultare non erubescit
deus. ne infirmus docere quis au
diat. et ille puer doceri interro
gando uoluit. qui per diuinita
tis potentiam uerbum scientie
ipsis suis doctoribus ministrauit.

Stupebant
autem omnes qui eum audiebant
super prudentia et responsis eius.
et uidentes admirati sunt. Nota
distinctionem uerborum et tue sal
uationis ac fidei misteria sedulus
intuere. Stupebant qui eum audi
ebant. et uidentes admirati sunt.
et eo amplius stupebant super pru
dentia responsionum. quo pauci
tatem uidentes contempnebant
annorum. Diuinam lingua pruden
tiam prodebat. sed infirmitatem

etas comprendebat humanam. Verum
doctores iudeorum hec quasi noua
stupeant, interque alta que audiunt
et infirma que uident dubia ad-
miratione turbentur, nos autem
scientes hunc esse de quo olim pro-
pheta gratulabundus exultabat:
paruulus natus est nobis et fi-
lius datus est nobis et uocabitur
nomen eius admirabilis, consilia-
rius, deus, fortis; nequaquam mire-
mur eum qui sic paruulus factus
est homo, ut nichilominus quod
erat semper deus ac fortis permaneret,
modo diuinitatis sue, modo hu-
manitatis his quos erudire cu-
piebat indicia dedisse. Sed dig-
na fide spe et caritate agamus il-
li gratias, quia qui magnus erat et
laudabilis nimis sed nos non cog-
noscebamus, paruulus natus
est nobis, ut crescendo et pro-
ficiendo inter paruulos pau-
latim eos ad capessenda sue uir-
tutis ac magnitudinis archana
proueheret.

Et dixit mater eius ad illum: Fi-
li quid fecisti nobis sic? Ecce
pater tuus et ego dolentes que-
rebamus te. Et ait ad illos: Quid
est quod me querebatis? nescieba-
tis quia in his que patris mei sunt
oportet me esse? Non Ioseph qui
nichil in eius generatione preter
ministerium prestitit et affectum.
unde et pro fideli ministerio et
ab euangelista et ab ipsa Maria
pater appellatur. uel ipse Christus su-
um negat esse parentem, sed sim-
pliciter et apte quis sit uerus sibi
pater, nobis pariter et illis insinu-
at. Non quod eum quasi filium
querunt uituperat, sed quid ei po-
tius cui eternus est filius debeat
cogit oculos mentis attollere.
Quia enim deus et homo est, nunc
excelsa deitatis, nunc infima prefert
humane fragilitatis. Quasi ho-
mo seniores interrogat, quasi
deus que seniores et docti mirantur
respondet. Quasi dei filius in templo
dei commoratur, et quasi filius homi-
nis cum parentibus quo iubent
regreditur.

Et ipsi non intellexerunt uer-
bum quod locutus est ad illos.
Et descendit cum illis et uenit
Nazareth, et erat subditus illis.
Quantum pietatis simul in domino
et humilitatis exemplum parent

tes eius non intelligunt uerbum quod
de sua diuinitate loquitur ad illos.
et tamen ipse humane illorum erga
eum sedulitatis non ingratus. quo
precipue descendit et subditus
illis. Quid enim magister uirtutis.
nisi officium pietatis impleret. quod
inter nos aliud quam quod a nobis
agi uellet ageret. deferebat homi
ni. deferebat ancille. ipsa enim dicit
ecce ancilla domini. deferebat simula
to patri. deferebat deo uero patri.
Utrumque matrem natus uirginem con
seruatat et castam. utique a patre non
uoluntate. non ope. non tempo
re distabat. ut eius uidelicet ex
emplis admoniti quid parentibus
debeamus. qui tanta pro nobis
patiebantur agnoscamus. Solent
autem dicere arriani imperfectiorem
esse filium. quia dixerit pater
maior me est. Sed quid mirum si
ex humana susceptione minorem
se patre asserit in celo. ex qua sub
ditus erat etiam parentibus mater.
Et mater Gra.
eius conseruabat omnia uerba
hec in corde suo. Siue que intel
lexit. seu que necdum intellige
re uerba euangelii potuit. omnia
suo pariter in corde. quasi rumi
nanda et diligentius scrutanda
recondebat. Discamus ergo sancte
uirginis in omnibus castitatem. que
non minus ore pudica quam cor
pore. argumenta fidei conserua
bat in pectore. Et si illa ante pre
cepta apostolica tacet. cur tu post
apostolica precepta magis cupis doce
re quam discere.
Et ihesus proficiebat sapientia et
etate et gratia. apud deum et homi
nes. Hic locus manicheos pariter
et apollinaristas expugnat. os
tendens dominum ueram carnem. ueram
habere et animam. Nam sicut car
nis est etate. sic est anime. sapi
entia proficere et gratia. que tamen
in sapientia nullatenus profice
ret. si naturalem intelligentiam
que hominibus rationis causa
concessa est non haberet. non quia hoc
susceptor deus eguit. presertim cum su
pra plenus sapientia puer fuisse
describatur. sed quia hos pro reme
dio nostre salutis effectus pie susce
ptionis elegit. ut dum caro et ani
ma rationalis a deo suscipitur. u
traque pariter saluaretur. III
Anno quinto decimo imperii ty

beri cesaris . procurante pon
tio pilato iudeam . tetrarcha au
tem galileę herode . philippo
autē frē eius tetrarcha itureę et
traconitidis regionis . et lisani
a abilinę tetrarcha . Herodes .
philippus et lisanias . qui cum
pilato p̄side romano iudeam
regebant . filii sūt herodis illius
sub quo dn̄s natus est . inter q̊s
et ipm̄ herodem . archelaus fra
ter eorum decem annis regnauit .
qui a iudeis ob intolerabilem
animi ferocitatē apud augustū
criminatus . eterno apud uien
nam dispꝑit exilio . Regnū ů
iudeę quominus ualidū fieret .
idem augustus ꝑ tetrarchias dis
cindere curauit . Porro pilatus
xii . anno tyberii cesaris iudeā
missus . procurationē gentis sus
cepit . atq; inibi ꝑ decē cōtinuos
annos . usq; ad ipm̄ pene finem
tyberii ꝑdurauit .

Sub principibus sacerdotū an
na et caypha . factū est uer
bū dn̄i sup iohannē zacharię fi
liū in deserto . Ambo quidē ici
piente predicatione iohannis .
id est annas et cayphas principes
fuere sacerdotū . Sꝫ annas illum
annū . cayphas uero eū quo do
minus crucē ascendit adminis
trabat . et quidē tribus aliis in
medio pontificatu ꝑfunctis . ue
rum hiis maxime qui ad dn̄i passi
onē ꝑtinerent ab euangelista cō
memoratis . Legalibꝫ naq; tunc
p̄ceptis ui et ambitione cessantibꝫ .
nulli pontificatus honor uite uel
generis merito reddebatur . sed ro
mana potestate aliis nunc . item aliis
summa sacerdotii p̄stabatur . Denique
iosephus refert in hunc modū
dicens ; Valerius gratus anna sa
cerdotio deturbato . ismahelum
pontificem designauit filium
baffi . Sꝫ et hunc non multo post
abiciens . eleazarum ananie pon
tificis filium pontificatui subro
gauit . Post annū uero etiā hunc
arcet officio . et symoni cuidam
camiti filio . pontificatus tradidit
ministeriū . Quo non amplius
et ipse quam unius anni spacio ꝑ
functus . iosephum cui et caypha
nomen fuit accepit successorem .
ac ꝑ hoc omē tempus quo dn̄s in
interris docuisse describitur . in
quadriennii spatia coar

tatur. in quo .iiii. iste quas iosephus
memorat successiones pontificum
describuntur. uix per annos singulos
ministrate. Quia ergo iohannes il
lum predicare ueniebat. qui et ex
iudea quosdam, et multos ex gen
tibus redempturus erat. per regem
gentium et principes iudeorum
predicationis eius tempora designan
tur. Quia autem gentilitas colligen
da erat. et iudea pro culpa perfidi
e dispergenda. ipsa quoque descriptio
terreni principatus ostendit. quoniam
et in roma republica unus prefuisse
se describitur. et in iudee regno per
quartam partem plurimi princi
pabantur. Uoce enim nostri redemptoris
dicitur. omne regnum in se ipso diuisum
desolabitur. Liquet ergo quod ad fi
nem regni iudea peruenerat. que
tot regibus diuisa subiacebat. Ap
te quoque non solum quibus regibus.
sed quibus etiam sacerdotibus actum
sit demonstratur. ut quia illum io
hannes baptista predicaret. qui
simul rex et sacerdos existeret. lu
cas euangelista predicationis eius
tempora per regnum et sacerdotium
Et uenit designauit.
In omnem regionem iordanis. pre

dicans baptismum penitentie
in remissionem peccatorum. Cunc
tis legentibus liquet. quia iohan
66 nes baptismum penitentie non
solum predicauit. uerum etiam
quibusdam dedit. sed tamen ba
ptismum suum in remissionem pecca
torum dare non potuit. Remissio
etenim peccatorum. in solo nobis
baptismo christi tribuitur. Notan
dum itaque quod dicitur predicans bap
tismum penitentie in remissionem
peccatorum. quoniam baptismum quod
peccata solueret dare non po
terat predicabat. ut sicut incar
natum uerbum patris precurrebat
uerbo predicationis. ita baptismum
penitentie quo peccata soluuntur.
precurreret suo baptismate quo
peccata solui non possunt.
Sicut scriptum est in libro sermo
num ysaie prophete. uox clamantis
in deserto. parate uiam domini. rec
tas facite semitas eius. Isdem uero
iohannes baptista requisitus quis
esset respondit. ego uox claman
tis in deserto. Qui ideo uox a pro
pheta uocatus est. quia uerbum
redemptionis annuntiat. Quid
autem clamaret. aperitur cum sub

dicitur. parate uiam domini. rectas fa
cite semitas eius. Omnis qui fidem
rectam et bona opera predicat. quid
aliud quam uenienti domino ad corda
audientium uiam parat. ut hec uis
gratie penetret. et lumen ueritatis
illustret. ut rectas deo semitas faci
at. dum mundas in animo cogi
tationes per sermonem bone predica
tionis format.

Omnis uallis implebitur. et omnis
mons et collis humiliabitur. Q.
hoc loco uallium nomine. nisi hu
miles. qui montium et collium. ni
si superbi homines designantur.
In aduentu ergo redemptoris ualles
implete. montes uero et colles
humiliati sunt. quia iuxta eius
uocem omnis qui se exaltat hu
miliabitur. et omnis qui se humi
liat exaltabitur. Uallis etenim
impleta crescit. mons autem et col
lis humiliatus decrescit. quia ni
mirum in fide mediatoris dei et
hominum hominis ihesu christi. et gen
tilitas plenitudinem gratie accepit.
et iudea per errorem perfidie hoc
unde tumebat perdidit.

Et erunt praua in directa. et
aspera in uias planas. Praua
in directa fiunt. cum malorum cor
da per iniustitiam detorta. ad ius
titie regulam diriguntur. et aspera
in uias planas immutantur. cum
inmites atque iracunde mentes.
per infusionem superne gratie ad lenita
tem mansuetudinis redeunt.
Quando enim uerbum ueritatis ab
iracunda mente non recipitur.
quasi asperitas itineris gressum
pergentis repellit. Sed cum mens
iracunda per acceptam mansu
etudinis gratiam correptionis uel
exortationis uerbum recipit. ibi
planam uiam predicator inuenit.
ubi prius pro asperitate itineris perge
re id est predicationis gressum pone
re non ualebat.

Et uidebit omnis caro salutare
dei. Quia omnis caro accipitur
omnis homo. salutare dei uide
licet christum in hac uita omnis ho
mo uidere non potuit. Ubi ergo
in hac sententia propheta prophetie o
culum. nisi ad extremi iudicii
diem tendit. ubi cum apertis ce
lis. ministrantibus angelis. con
sedentibus apostolis, in sede maiesta
tis sue christus apparuerit. omnes
hunc et electi et reprobi pariter

uidebunt. ut et iusti de munere
retributionis sine fine gaudeant. et
et iniusti multione supplicii imp
petuum gemant. Nam quia hoc
ista sententia intendit. quod in
extremo examine ab omni carne
uidebitur. recte subiungitur.
Dicebat ergo ad turbas que exiebant
ut baptizarentur ab ipso; Genimi
na uiperarum. quis ostendit uobis
fugere a uentura ira. Uentura
enim ira est. animaduersio ultionis
extreme. Quam tunc fugere pec
cator non ualet. qui nunc ad lamen
ta penitentie non recurrit. Et
notandum quod male soboles
malorum parentum actiones imitan
tes. genimina uiperarum uocan
tur. quia per hoc quod bonis inui
dent eosque persequuntur. quod quibusdam
mala retribuunt. quod lesiones
proximis exquirunt. quoniam in his omnibus
priorum suorum carnalium uias sequun
tur. quasi uenenati filii de uene
natis parentibus nati sunt. Sed quia
iam peccauimus. quia usu male
consuetudinis inuoluti sumus. dicat
nobis quid faciendum sit. ut fuge
re a uentura ira ualeamus.
Facite ergo fructus dignos peniten
tie. In quibus uerbis notandum est.
quod non solum fructus penitentie.
sed dignos penitentie admonet esse
faciendos. Aliud namque est fructum
facere. aliud dignum penitentie fa
cere. Neque enim par fructus esse boni
operis debet eius qui minus. et eius
qui amplius deliquit. aut eius
qui in nullis. et eius qui in quibus
dam facinoribus cecidit. Per hoc ergo
quod dicitur. facite fructus dignos
penitentie. uniuscuiusque con
scientia conuenitur. ut tanto ma
iora querat bonorum operum lucra
per penitentiam. quanto grauiora
sibi intulit dampna per culpam.
Sed iudei de generis nobilitate
gloriantes. idcirco se agnoscere
peccatores nolebant. quia de a
brahe stirpe descenderant. Qui
bus recte dicitur.
Et ne ceperitis dicere. patrem
habemus abraham. Dico enim
uobis. quia potens est deus de la
pidibus istis suscitare filios abra
he. Quid enim lapides. nisi cor
da gentilium fuerunt. ad intel
lectum dei omnipotentis insen
sibilia. sicut etiam quibusdam ex iu
deis dicitur. auferam cor lapideum

de carne uita. Nec inmerito lapi
du(m) nomine gentes significate s(unt).
que lapides coluerunt. Unde scrip
tum est; similes illis fiant qui fa
ciunt ea. et om(ne)s qui confidunt in
eis. De quib(us) nimiru(m) lapidib(us) filii
abrahe suscitati sunt. quia du(m) dura
corda gentilium in abrahe semine
id est in xp(ist)o crediderunt. eius filii
facti sunt. cuius semini s(unt) uniti.
Unde et eisdem gentib(us) p(er)egre
gium p(re)dicatorem dicit; sicut uos
xp(ist)i. ergo abrahe semen estis. Si
igit(ur) nos p(er) fidem xp(ist)i abrahe iam sem(en)
existimus. iudei p(er) p(er)fidiam
abrahe filii e(ss)e desier(unt).

" Iam eni(m) securis ad radice(m) arbo
ris posita est. Arbor huius
mundi e(st) uniuersu(m) genus hu
manu(m). securis uero est redemp
tor n(oste)r. qui uelut ex manubrio
et ferro. tenetur ex humani
tate. sed incidit ex diuinitate.
Que uidelicet securis iam ad
radice(m) arboris posita est. quia
et si p(er) patientia(m) expectat. ui
det(ur) tamen quid factura est.

" Omnis ergo arbor n(on)
faciens fructu(m). excidet(ur) et i(n)
igne(m) mittet(ur). quia unusquisq(ue)
p(er)uersus. parata(m) citius gehenne
concremationem inuenit. qui bic
boni op(er)is fructum facere contemp
nit. Et notandu(m) quod securim n(on)
iuxta ramos positam. s(ed) ad radi
cem dicit. Cu(m) eni(m) malor(um) filii tol
lunt(ur). quid aliud q(ua)m rami infruc
tuose arboris abscidunt(ur). cu(m) uero
tota simul p(ro)genies cum paren
te tollit(ur). infructuosa arbor a ra
dice abscisa e(st). ne iam remaneat
unde praua iteru(m) soboles succres
cat. In quib(us) iohannis baptis
te uerbis constat. q(uo)d audientiu(m)
corda turbata sunt. cu(m) p(ro)tinus
subinfertur.

" Et interrogauerunt eum turbe
" dicentes; Quid (er)go faciemus. p(er)
culsi enim terrore fuerant. que
consilium querebant.

" Respondens aut(em) dicebat illis;
Qui habet duas tunicas det n(on)
habenti. et qui habet escas simi
liter faciat. P(er) hoc quod tunica pl
us est necessaria usui n(ost)ro q(ua)m pal
lium. ad fructum dignu(m) penite(n)
tie p(er)tinet. ut non solu(m) exteriora
queq(ue) et minus necessaria. sed ip
sa ualde nobis necessaria diuide
re cum p(ro)ximis debeamus. scilicet

uel escam qua carnaliter uiuimus. uel tunicam qua uestimur. Quia enim in lege scriptum est. diliges proximum tuum tanquam te ipsum. minus proximum amare conuincitur. qui non cum eo in necessitate illius etiam ea que sibi sunt necessaria partitur. Id circo ergo de diuidendis cum proximo duabus tunicis datur preceptum. quia hoc de una dici non potuit. quoniam si una diuiditur nemo uestitur. In dimidia quippe tunica et nudus remanet qui accepit. et nudus qui dedit. Inter hec autem sciendum est. quantum misericordie opera ualeant. cum ad fructus dignos penitentie. ipsa preceptis precipiuntur. hinc etiam per semetipsam ueritas dicit; date elemosinam. et ecce omnia munda sunt uobis.

Venerunt autem et publicani ut baptizarentur. et dixerunt ad illum; Magister quid faciemus? at ille dixit ad eos; Nichil amplius quam constitutum est uobis faciatis. Quantam beati baptiste sermo uirtutem habuerit, quantumque mentes concusserit audientium. hinc probatur. cum etiam publicanos et milites ad consilium salutis sue coegerit inquirendum. Quibus ipse non aliter quam turbis iuxta congruum sibi modum misericordiam suadet agendam. Precepit ergo publicanis. ne ultra prescriptum exigant. Publicani etenim sicut etiam nomine probant. appellantur hi qui uectigalia publica exigunt. siue qui conductores sunt uectigalium fisci uel rerum publicarum. Nec non et hi qui seculi huius lucra per negotia sectantur. eodem uocabulo censentur. Quos omnes pariter in suo quemque gradu ab agenda fraude cohercet. ut dum primo se ab alienorum temperarent appetitu, tandem ad propria cum proximis communicanda pertingerent.

Interrogabant autem et milites dicentes; Quid faciemus et nos? et ait illis. Neminem concutiatis. neque calumpniam faciatis. et contenti estote stipendiis uestris. Iustissimo doctor eximius moderamine premonet. ne ab eis calumpniando predam requirant. quibus militando prodesse debuerant. docens idcirco stipendia constituta militie. ne dum sumptus queritur, predo grassetur. Nullum ergo officium. nullum ab agenda misericordia genus excipitur. que ple

nitudo uirtutum est et sola a morte
liberat. uitamque confert eternam. ipso
iudice attestante qui se dicturum
esse promisit. uenite benedicti pa
tris mei. percipite regnum. esuriui
enim. et dedistis michi mandu
care. et cetera.

Existimante autem populo et cogita
tibus omnibus in cordibus suis de io
hanne ne forte ipse esset xpc. re
spondit iohannes dicens omnibus.
Quomodo respondit eis. qui ex
istimabant de illo et secreto in
corde quia xpc esset cogitabant.
nisi quia non solum cogitabant.
sed etiam sicut alius euangelista
declarat missis ad eum sacerdo
tibus ac leuitis an esset xpc inqui
rebant. unde patet iudeis tunc
fuisse notissimum secundum scripturas.
incarnationis dominice tempus adesse.
Sed mira cecitas quod in iohanne
sponte credebant. hoc in saluato
re tantis signis ac uirtutibus ap
probato. et ipso etiam iohanne attes
tante non credere.

Ego quidem aqua baptizo uos.
Ueniet autem fortior me. cuius
non sum dignus soluere corrigi
am calciamentorum eius. Iohan
nes non spiritu sancto sed aqua baptizat. quia
peccata soluere non ualens. bap
tizatorum corpora per aquam lauat. sed
mentem per ueniam non lauat.
Cur ergo baptizat. qui peccata per
baptisma non relaxat. nisi ut pre
cursionis sue ordinem seruans.
qui nasciturum nascendo preuenerat.
baptizaturum quoque dominum bapti
zando preueniret. et qui predicando
factus est precursor xpi. baptizando
etiam precursor eius fieret imitatione
5 sacramenti. Mos autem apud uete
res fuit. ut siquis eam que sibi com
peteret accipere uxorem nollet.
ille ei calciamentum solueret. qui
ad hanc sponsus iure propinquitatis
ueniret. Quid ergo inter homines xpc
nisi sancte ecclesie sponsus apparuit.
de quo et isdem iohannes dicit.
qui habet sponsam sponsus est. Sed
quia iohannem homines xpm esse
putauerunt quod idem iohannes
negat. recte se indignum esse ad sol
uendum corrigiam eius calciamen
ti denuntiat. Ac si aperte dicat.
Ego redemptoris uestigia denu
dare non ualeo. quia sponsi no
men michi immeritus non u
surpo. Quod tamen intelligi

et aliter potest. Quis enim nesciat.
quod calciamenta ex mortuis ani
malibus fiunt. In carne uero dominus ue
niens quasi calciatus apparuit.
qui in diuinitate sua morticina nostre
corruptionis assumpsit. Sed huius
incarnationis misterium. huma
nus oculus penetrare non suffi
cit. Inuestigari etenim nullatenus
potest. quomodo corporatur uerbum.
quomodo summus et uiuificator
spiritus intra uterum matris animatur.
quomodo is qui initium non ha
bet. et existit et concipitur. Corri
gia ergo calciamenti est. ligatura mis
terii. Iohannes itaque soluere corri
giam calciamenti eius non ualet.
quia incarnationis misterium nec
ipse inuestigare sufficit. qui hanc
per prophetie spiritum agnouit.
Ipse nos baptizabit in spiritu sancto et ig
ni. hoc est et purgatione sancti
ficationis. et probatione tribulati
onis. Potest autem idem spiritus sanctus
nomine ignis significatus intelli
gi. quia et incendit per amorem et
per sapientiam corda que replet illu
minat. Unde et illi quibus dictum
est. quia iohannes quidem baptiza
uit aqua. uos autem baptizabimi
ni in spiritu sancto. idem baptisma spiritus
in ignis uisione perceperunt. Sunt
qui ita exponunt. quod in presenti in
spiritu. et in futuro baptizemur in
igni. ut uidelicet sicut nunc in
remissionem omnium peccatorum ex
aqua et spiritu renascimur. ita et tunc
de leuibus quibusdam peccatis que
hinc nobis euntibus adheserint. pur
gatorii ignis ante ultimum iudicium
baptismate permundemur. dicen
te apostolo. siquis superedificaue
rit super hoc fundamentum aurum
argentum lapides preciosos. ligna
fenum. stipulam. uniuscuiusque
opus quale sit ignis probabit. si cu
ius opus manserit quod super
edificauit mercedem accipiet. si
cuius opus arserit detrimentum
patietur. ipse autem saluus erit. sic
tamen quasi per ignem. Quod quam
uis et de igne tribulationis in hac
nobis uita adhibito possit intel
ligi. tamen si qui hoc de igne fu
ture purgationis accipiunt. pen
sandum sollicite est quia illum
dixit. posse per ignem saluari. non
qui super fundamentum christi ferrum.
aes uel plumbum edificat. id est
peccata maiora et duriora atque

tunc iam insolubilia. sed lignum. fenum.
stipulam id est peccata minima atque
leuissima. que ignis facile consumit.
Hoc tamen sciendum est quod illic sal
tem de minimis nichil quisque purga
tionis obtinebit. nisi bonis hoc ac
tibus in hac adhuc uita positus ut
illic promereatur obtineat.

Cuius uentilabrum in manu eius. et
purgabit aream suam. Per uen
tilabrum id est palam discretio
iusti examinis. per aream uero presens
ecclesia figuratur. in qua proculdubio
quod lugubre satis est multi sunt
uocati. pauci uero electi. pauca
grana supernis recipienda mansio
nibus in comparatione loliorum que
flammis sunt mancipanda perpetu
is. Cuius aree purgatio et nunc
interim geritur. cum quisque peruer
sus uel ob manifesta peccata.
de ecclesia sacerdotali castigatione
reicitur. uel occulta post mortem
diuina districtione dampnatur.
et uniuersaliter in fine perficietur.
quando mittet filius hominis
angelos suos. et colligent de reg
no eius omnia scandala. Ventila
brum itaque dominus in manu iudicii
discrimen habet in potestate.
quia pater non iudicat quemquam.
sed iudicium omne dedit filio.

Et congregabit triticum in horre
um suum. paleas autem comburet
igni inextinguibili. Et ipse dominus
parabolam boni seminis cui super
seminauit inimicus homo ziza
nia. ita terminauit ut diceret.
et in tempore messis dicam messori
bus meis. colligite primum zizania
et alligate ea fasciculos ad com
burendum. triticum autem congrega
te in horreum meum. nimirum
docens impios et peccatores ge
henne igni tradendos. sanctos uero
celesti gloria coronandos. Verum hoc
inter paleas et zizania distat. quia
palee non alio quam tritici semi
ne prodeunt. quamuis a radicis bone
nobilitate degeneret. zizania au
tem non fructus solum merito discre
pant. sed et diuersa prorsus o
rigine procreantur. quod palee sunt
illi qui eiusdem cum electis fidei
mysteriis imbuuntur. sed ab eorum so
lida perfectione uel opum leuita
te. uel perfidie uacuitate dissen
tiunt. zizania uero. qui ne audire
quidem fidei uerba dignantur. ide
oque a bonorum sorte et ope simul

et professione secernuntur. Et ita
magis mundi istius unus elec
torum et duo sunt fructus repro
borum. quia et omnia que ininic(us)
seminat flammis obnoxia sunt.
et quod est grauius plurima ex his
que bonus sator iacit. aut auo
lantibus rapta. aut sole arefac
ta. aut spinis suffocata aut cer
te in paleas uersa depereunt. Solum
autem de terra bona creatum. et pa
tientia digna probatum triticum
electorum. celestis uite recondetur
in horreum. quomodo iuxta a
liam parabolam non solum pisces
qui apostolice fidei retia declinant
nimis peccatorum obscuri resident
in undis. uerum multi ad litus usque
discretionis extreme inter bonos
attracti. tunc ob sue nequitie
nigram exteriores mitti meren
tur in tenebras. Ignem autem ge
henne bifaria ratione inextin
guibilem uocat. id est quia neque il
le perpetuo possit extingui. neque
eos quos cruciat umquam extinctu
rus. sed immortali ut ita dixeri(m)
sit morte plecturus. ad distinctio
nem uidelicet illius sacratissimi
ignis. quo electos xpi baptizatu

dos esse premiserat. De quo et psal
mista. Igne nos examinasti ait.
sicut igne examinatur argentum. Et
paulo post. non hesimus in eter
num; sed transiuimus inquit per ignem
et aquam. et induxisti nos in refri
gerium. introibo in domum tuam in
holocaustis. id est de incendiis pressu
rarum angoribus. in gratiarum actione reg
ni tui celestis atria penetrabo.

Herodes autem
tetrarcha cum corriperetur ab illo
de herodiade uxore fratris sui. et
de omnibus malis que fecit. hero
des adiecit et hoc supra omnia
et inclusit iohannem in carcere. §.x.

Plenius hec a matheo commemo
rantur et marco. iohannem uidelicet
herodiadis insidiis non modo uin
culatum. sed etiam capite cesum. quod
non his diebus. sed iuxta euangeli
um iohannis post aliquot a domino
signa patrata. eiusque iam baptis
ma diffamatum sciendum est esse gestum.
uerum ab hoc euangelista propter ex
aggerandam herodis malitiam pre
occupando commemoratum. Quia cum
ad predicationem iohannis imperitum
uulgus conflueret. milites crede
rent. publicani peniterent. totus

in commune populis baptisma suscip
eret. ipse econtrario illum non solum con
tempnere. sed occidere non dubitaret.
Altioris autem ratione mysterii quia
iohannes euangelista de diuinita
te Christi. tres autem alii de eius huma
nitate mysterium suscepere scribendi.
baptysta uero iohannes legis ue
teris que precursor est gerere typum tenet.
pulchre iohannes euangelista pre
dicante adhuc et baptyzante domini
precursore. ipsum dominum plures disci
pulos facere et baptizare testatur.
mystice docens eum priusquam in car
ne nasceretur, eternum per secula dominum. et
fidelium per legem doctorem fuisse po
pulorum. Pulchre et euangeliste alii
post traditum carceri iohannem domi
nice predicationis exordium sumunt.
quorum officium erat post corruptam
a iudeis legem. et quasi tenebris car
ceris ignorantia ceca seuaque tradi
tione fedatam. domini in carne appa
rentis ac per carnem operantis. quasi ad
uenientis in galileam celestem pan
dere doctrinam.

Factum est autem cum baptizaretur omnis
populus. et ihesu baptizato et oran
te apertum est celum. Baptizatus
est dominus. non ipse aquis mundari

sed ipsas mundare cupiens aquas.
que ablute per carnem eius peccati u
tique nesciam. baptysmi uim indue
rint. et quod tam innumera sub le
ge baptysmata non poterant. con
tra preuaricationis malum. uim rege
neratiue sanctificationis conciperent.
Vnde bene cum baptyzatum dicere(t)
populum nichil magni addidit. ihesu au
tem baptizato et orante apertum est in
quit celum. quia dum corporis humi
litate dominus undas iordanis subit.
diuinitatis sue potentia celi nobis
ianuas pandit. dumque caro innox
ia frigentibus tinguitur aquis. oppo
sita quondam noxiis rumphea
restinguitur ignea. Quid enim? num
quid ei tunc celum apertum est, cuius
oculi celorum interiora cernebant.
Sed uirtus ibi baptysmatis osten
ditur. de quo quisque cum egreditur
regni celestis ei ianua declaratur.
sicut et illud quod ihesus cuius om
nia que patris sunt baptyzatus
orasse memoratur. ad nos informan
dos actum non dubitatur. quibus
post lauacrum baptysmatis ita au
la celi pandatur non otiose uiuen
dum. sed ieiuniis. precibus atque elemo
sinis est insistendum. quia et si pec

lata sunt omnia in baptismo lax
ata. non adhuc tamen est car
nis fragilitas solidata. Ita quam
transito mari rubro. necatos
quidem gratulamur egyptios. sed in
deserto mundane conversationis
hostes occurrunt alii. qui duce
et cooperatrice xpi gratia nostro sudo
re vincantur. donec promissam vi
te eterne pervenimus ad patriam.
Et descendit spiritus sanctus
corporali specie sicut columba
in ipsum. Bene corporali specie. quia
in natura divinitatis a mortalibus
videri non potuit. Bene sicut co
lumba. quia spiritus discipline effu
giet fictum. nec habitabit in cor
pore subdito peccatis. et qui ad
exemplum symonis in felle ama
ritudinis et obligatione iniqui
tatis perdurant. sortem in eo par
temque habere nullatenus possunt. Unde
cum mundi crimina quondam in figura bap
tismi diluvio purgarentur. non
corvi sed columbe ore delatum oli
ve ramum. pacem seclo redditam nun
tiavit. mystice docens. solis eis qui
in cordis simplicitate baptizati
sint. unctionem sancti spiritus affuturam.
Nemo enim putet dominum post bap
tisma primum spiritus sancti gratia perunctum.
aut aliquem divine nature per tempora
gessisse profectum. sed noverit potius
a primo conceptus humani tempore.
quem verum hominem. eundem et deum
existere verum. Adventu autem co
lumbe demonstratur. quod in cor
pore eius id est ecclesia precipue bap
tyzati accipiunt spiritum sanctum.
Et vox de celo facta est. tu es filius
meus dilectus. in te complacuit mihi.
Merito iohannes inter natos muli
erum nullus sanctior est. cuius baptiza
dum credit xpc. se videndum
invisibilis exhibet spiritus. suum de
celo filium commendat pater.
Neque enim ipsi filio quod optime
noverat. sed vel iohanni vel ce
teris qui aderant quod nossent
indicabatur. Unde notandum.
quod idem iohannes qui eatenus
virum se fortiorem et xpm evange
lizabat. exinde iam vel descen
sione spiritus. vel patris attestatione
premonitus. apte dei filium predicaue
rit. hic est inquit de quo dixi.
post me venit vir qui ante me
factus est. quia prior me erat. et
ego nesciebam eum. Itemque de colum
ba. et ego vidi et testimonium

phibui. quia hic filius dei. Itaque mi
sterium trinitatis in baptysmo salua
toris ostenditur. ut et nos in eius no
mine baptyzandos esse doceatur. Quod
autem dicit in te complacuit michi. ta
le est ac si dicat. in te placitum meum
constitui. hoc est per te gerere quod
.6. michi placet. Quod uero secundum ma
theum dicitur in quo michi complacuit.
ita exponitur. quod omnis qui peni
tendo corrigit aliqua que fecit.
eo ipso quo penitet. se sibi displi
cuisse indicat. qui emendat quod
fecit. Et quia omnipotens pater sic
intelligi ab hominibus poterat.
humano modo locutus est de
peccatoribus dicens. penitet me
fecisse hominem super terram. quasi sibi
metipsi displicuit in peccatoribus
quos creauit. In solo autem sibi u
nigenito domino nostro ihesu christo com
placuit. quia hunc inter homines
hominem creasse non penituit. in
quo peccatum nullum omnino in
uenit. sicut de illo per psalmistam
dicitur. iurauit dominus et non penitebit
eum. tu es sacerdos in eternum.
Et ipse ihesus
erat incipiens quasi annorum
triginta. ut putabatur filius io
seph. Hec annorum .xxx. baptyzatur.
et tunc demum incipit signa face
re et docere. legitimum uidelicet et
maturum tempus ostendens etatis.
his qui omnem etatem uel ad sacerdo
tium uel ad docendum putant opor
tunam. Qui etiam ut supra lectum est
anno duodecimo etatis sue. in me
dio doctorum sedens in templo. non do
cens sed interrogans uoluit inue
niri. Ut enim non auderent homi
nes in infirma etate predicare. il
le duodennis interrogat homi
nes in terra. qui per diuinitatem su
am semper angelos docet in celo.
Nec contra hec mouere quem
piam debet. quod ieremias atque
danihel prophete spiritum pueri per
ceperunt. quia miracula in exem
plo operationis non sunt trahen
da. Omnipotens enim deus. et linguas in
fantium facere dissertas. et ex
ore infantium et lactentium
perficit laudem. sed aliud est quod
nos doctrine usu didicimus. aliud
quod de miraculo scimus. Potest autem
tricennalis baptizati saluatoris e
tas. etiam nostri baptysmatis inti
mare mysterium. propter fidem sci
licet sancte trinitatis. et operationem

decalogi legis. Qui nimirū deca
logus. reuelata fidei gr̄a quo sub
limius intelligitur. eo et deuotius
implet'. Quasi enim quoddā sacro
sc̄m triennii tempus baptyzādos
habere docuit qui ait. ite docete
om̄s gentes. baptyzantes eos ino
mine patris et filij et sp̄c sc̄i. Qua
si hoc idem trienniū p decē mul
tiplicari p̄cepit cū subiunxit. do
centes eos seruare om̄ia quecūq;
mandaui uobis. Inuenis etiā fi
gura. mare eneum in quo sacer
dotes templum intraturi laua
bant. et triginta cubitorū funi
culo circuiri exterius. et intus t'a
milia metretas capere potius
se narrat'. quia corde credit' ad
iusticiam. ore autē cōfessio fit
ad salutē. Cui sensui suffragat'.
quod ap̄li p̄cepta sc̄i sp̄c gr̄a. pri
mo animarū tria milia baptyzāt.
Et quia maris enei mentio inci
dit. libet et in ceteris quom̄ bap
tysmi regule cōgruat inquirere.
A labio inquit usq; ad labiū cubi
torū decē. quia non terrena nos
sollicitudine coangustari. s; celes
tis denarij oportet expectatiōē
dilatari. Labiū eius quasi labiū

calicis. uel foliū repandi lilij. Q
uorū uno poculū dn̄ice passiōis.
altero patefacta resurrectionis
eius claritas exprimit'. Namq;
ait ap̄ls. quicūq; baptyzati sum'
in x̄po ih̄u. in morte ipsius bapty
zati sum'. ad labiū calicis ptinet.
Quod uero subiungit. ut quom̄
surrexit x̄ps a mortuis p gl'am
patris. ita et nos in nouitate ui
te ambulem'. et florē repandi lilij
respicit. Grossitudo eius trium
unciarū. ut omne baptyzatorū
robur. fidei spei karitatisq; p
fectio ne solidetur. Quinq;
cubi tos habebat alti
tudinis. quia quicquid uisu. au
ditu. gustu. olfactu uel tactu de
linquit'. totū unda regeneratio
nis abluit'. Boues qui portant.
singulas celi plagas terni aspi
ciunt. ut in fide sc̄e trinitatis or
bis baptyzet' uniuersus. Stabat
aūt in latere dextro atrij sacer
dotū cōtra orientē ad meridiem.
quia flante noui testamenti gr̄a
datū est p eū qui uisitauit nos
oriens ex alto. S; et innumeris
scripture sc̄e locis. tricenarius nu
merus x̄pi et ecclie sacramentis

aptatus inuenit᷑. Nam et ioseph
qui in figura resurrectionis no
uiq; testamenti octoginta an
nis egyptios a fame defendit. t
cenarius ablatis ergastuli sordib;
regni gubernacula suscepit. et
dauid eadem etate regnũ qd
septuagenarius hoc est perpetu
a quiete cõpleret inchoauit. et
ezechiel .xxx. annoꝝ aptus sibi ce
lis pphetie dona pmeruit. et q
p fidem et aduersa longanimiter
ferri. et sublimit᷑ debent pmia sp
ari. et arce uel templi altitudo et
tabernaculi longitu do
.xxx. cubitis men surat᷑.
Ut putabat᷑ inquit filius ioseph.
hoc uerbum pp̄ter illos posuit.
qui eũ ex ioseph sicut alii homi
nes generant. rebant᷑ ẽẽ pgeni
tum. Unde si quẽ mouet cũ ma
ria de spũ sc̃o genuerit xp̃m. et
ioseph illius non uere sed putati
ue pater appellet᷑. cur non ma
rie potius quã ioseph. que nichil
ad eum ptinere uidebat᷑ genera
tio describat᷑. sciat primum n̄
ẽẽ consuetudinis scripturaꝝ. ut
mulierũ in generationib; ordo
texatur. deinde ex una tribu

fuisse ioseph et mariã. unde ex
lege eam accipe cogebat᷑ ut p
pinquam. et qd simul censet᷑ in
bethleẽ. ut de una uidelicet stir
pe generati. atq; ideo p genera
tionem ioseph. origo quoq; marie
monstret᷑. Pulchre sane lucas ge
nealogiam xp̃i dicturus. ipsm
patrem pmisit loquentẽ tu es
filius meus dilectus. ut eundẽ
uerum dei filiũ diuina attes
tatione quẽ uerum hominis
filium humane successionis or
dine cõprobaret.

Qui fuit heli. qui fuit mathat
qui fuit leui. et cetera. Mer
to mouet quomodo ioseph duos
patres ex diuersa pro auoꝝ stir
pe uenientes. unum quẽ lucas
alterum quẽ matheus cõmemo
rat habere potuerit. Dicit enĩ
matheus. mathan autẽ genuit
iacob. iacob autẽ genuit ioseph
uirum marie. Sed huius nodum
questionis. affricanus de cõsonan
tia euangelioꝝ scribens. aptissi
me soluit. Mathan inquit et mel
chi diuersis temporib; de una ea
demq; uxore esta nomine singulos
filios pcrearunt. quia mathan

qui per salemonem descendit. uxorem
eam primus acceperat. et relicto
uno filio iacob nomine defunctus
est. Post cuius obitum quoniam lex ui
duam alii uiro non uetat nubere.
mathat qui per nathan genus ducit.
cum esset ex eadem tribu sed non ex
eodem genere. relictam mathe
accepit uxorem. ex qua et ipse ac
cepit filium nomine heli. per quod
ex diuerso patrum genere efficiuntur
iacob et heli uterini fratres. Quorum
alter id est iacob. fratris heli sine libe
ris defuncti uxorem ex mandato
legis accipiens. genuit ioseph. na
tura quidem germinis suum filium.
propter quod et scribitur. iacob autem
genuit ioseph. secundum legis preceptum
heli efficitur filius. cuius iacob quia
frater erat. uxorem ad suscitandum
fratris semen acceperat. et per hoc rata
inuenitur atque integra generatio et
ea quam matheus enumerat di
cens. iacob autem genuit ioseph.
et ea quam lucas competenti obser
uatione designat dicens. qui pu
tabatur filius ioseph. qui fuit heli.
Qui et ipse subsonante eadem
distinctione heli esse filius puta
batur. qui fuerat mathat. quia

legalem hanc successionem que ue
lut adoptione quadam erga de
functos constat magis quam ger
minis ueritate. competenti satis per
hoc designauit iudicio obseruans
euangelista ne omnino in huiuscemo
di successionibus genuisse aliquem no
minaret. per quod digna distinctio
ne non descendens. sed ascendens
usque ad adam. et ad ipsum usque peruenit
deum. Hec autem non nobis ad subitum
reperta. aut absque ullis auctoribus
commendata sunt. sed ipsi hec saluatoris
uiri secundum carnem propinqui. seu studio
tanti seminis demonstrandi. seu
docendi que secundum ueritatem gesta
sunt tradiderunt. Hec affrica
nus his ipsis syllabis profert. excep
to quod pro mathat posuit melchi. quia
fortasse uel codex illius sic habuit.
uel in hystoria in qua hec didice
rat. eundem mathat inuenit
esse dionimum. Quia ergo mathe
us regalem. lucas sacerdotalem
domini personam susceperat ferendam.
unde et in quadriga cherubim.
hunc leo fortissimus bestiarum. illum
uitulus sacerdotium uidelicet ho
stia designat. eandem uterque sui
operis intentionem in genealogia

quoq; saluatoris texendam serua
uit. Acute nanq; animaduersus ē
matheus. qui regiam in xp̄o in
stituerat insinuare p̄sonam. ex
cepto ip̄o xp̄o. quadraginta ho
mines in generationum serie
nominasse. Numerus autem
iste illud tempus significat. q̄
in hoc sc̄lo et in hac terra regi
nos oportet a xp̄o. sc̄d'm disci
plinam laboriosam. qua flagel
lat d̄s ut scriptum est omnem
filium quē recipit. Neq; enim
quadraginta due quod faciūt
ter quaterni et deni. sed propter
unum iechoniam bis numera
tum. quadraginta una genera
tiones fiunt. sic et ip̄m xp̄m an
numeremus. qui huic regen
de uite nr̄e temporali atq; ter
reno tanquā numero quadra
genario regalit̄ p̄sidet. Nam
quia numerus iste laboriosi hu
ius temporis sacramentū est.
quo sub disciplina regis xp̄i ad
uersus diabolum dimicam. 7
etiam illud declarat. quod xl
dierū ieiuniū. hoc est humili
ationem anime consecrauit.
Et lex et prophete p moysen et

heliam. qui quadragenis dieb;
ieiunauerunt. et euangelium
p ip̄ius dn̄i ieiuniū. quib; dieb;
quadraginta etiam temptabat̄
a diabolo. quid aliud quā p̄ome
huius sc̄li tempus. temptationem
nr̄am in carne sua quā de nr̄a
mortalitate assumere dignat̄
est p̄figurans. idcirco autem
iste numerus hanc temporalē
uitam terrenāq; significat. q̄
et tempora annor̄ quadripar
tis uicib; currunt. et mundus ip
se quattuor partib; terminatur.
Quadraginta autē quater habē
decem. porro ip̄a decē. ab uno usq;
ad quattuor p̄grediente numero
consummant̄. Ad istam itaq; mor
talitatē nobiscum participan
dam. quia descendentē xp̄m uo
luit significare matheus. ideo
ip̄as generationes ab abraham usq;
ad ioseph. et usq; ad ip̄ius xp̄i na
tiuitatem descendendo comme
morauit ab initio euangelii sui.
Lucas autē non ab initio euan
gelii sui. sed a baptysmo xp̄i ge
nerationes enarrat. nec descē
dendo sed ascendendo. tanqūm
sacerdotem in expiandis pec

catis magis assignans. ubi eum uox
de celo declarauit. ubi testimoni
um iohannes ipse perhibuit dicens.
ecce qui tollit peccata mundi. As
cendendo autem transiit ad abraam.
et peruenit ad dominum cui mundati et
expiati reconciliamur. Merito et
adoptionis originem ipse suscepit.
quia per adoptionem efficimur filii
dei. credendo in filium dei. Per
carnalem uero generationem. filius
dei potius filius hominis factus
est. Satis autem demonstrauit. non
se ideo dixisse ioseph filium he
li quod de illo genitus. sed quod
illi fuerat adoptatus. cum et ipsum
adam filium dei dixit. cum sit fac
tus a deo. sed per gratiam quam postea pec
cando amisit. tanquam filius in
paradyso constitutus sit. Quod ergo
in generationibus mathei signifi
catur nostrorum susceptio peccatorum a
domino christo. in generationibus autem
luce significatur abolitio nostrorum
peccatorum a domino christo. ideo eas ille
descendens enarrat. iste ascendens.
Quod enim dicit apostolus. misit deus fi
lium suum in similitudinem carnis
peccati. hec est susceptio pecca
torum. Quod autem addit. ut de

peccato dampnaret peccatum
in carne. hec est expiatio pec
catorum. Proinde matheus ab ip
so dauid per salemonem descendit.
in cuius matre ille peccauit. Lu
cas uero ad ipsum dauid per natham
ascendit. per cuius nominis prophetam
deus peccatum illius expiauit.

Qui fuit inquit nathan. qui fu
it dauid. qui fuit iesse. Iste quoque
numerus quem lucas exsequitur. cer
tissime propterea abolitionem indicat
peccatorum. de quo suo loco uidebis.
Nec mireris si lucas a dauid usque
ad christum plures successiones. mathe
us pauciores. hoc est iste. xl. iii.
ille. xx. viii posuit. cum per alias perso
nas generationem fateraris esse de
cursam. Potest enim fieri. ut alii
longeuam transegerint uitam. alterius
uero generationis uiri inmatura
etate discesserint. cum uideamus
conplures senes cum suis nepotibus
uiuere. alios uiuos statim filiis
obitte susceptis.

Qui fuit sela. qui fuit cainan.
qui fuit arfaxat. Nomen et
generatio cainan iuxta ebraycam
ueritatem. neque in genesi. neque in
uerbis dierum inuenitur. sed arfaxat

sela uel sale filiũ· nullo int̄posi
to genuisse ꝓhibet᷑· Sic enim
habes· porro arfaxat u̇ xxit xxx
annos· et genuit sale· Itemq; in
paralipomenon· arfaxat autem
genuit sala· qui et ip̄e genuit he
ber· Certo ergo beatũ lucã· hanc
generationē de lxx int̄pretum
editione sumpsisse· ubi scriptũ ē·
quod arfaxat· c· xxx· v· annoꝝ
genuerit cainan· et ip̄e cainan
cum· c· xxx· fuerit annoꝝ ge
nuerit sela· Sed quid hoꝝ sit ue
rius· aut si utrumq; uerũ esse pos
sit d̄s nouerit· nos simpliciter ad
monem⁹ lectorē· tanta int̄ utsq;
codices in serie tempoꝝ ēē discre
pantiam· ut a diluuio usq; ad na
tiuitatē abrahę in hebrayca ue
ritate anni· cc· xc· u· in lxx· in
terp̄tum translatione mille lxx·
vii· reperiant᷑ esse cōp̄hensi· et
quod quidam chronographi
medii hoꝝ incedentes· ablata
tantũ cainan generatione· nec
ceteris annis ad hebreum exem
plar emendatis· nongentos xl
duos annos eiusdem describant·

Qui fuit matusale· Qui fuit
lamech. Qui fuit noe. Qui fuit
sem. Qui fuit arfaxat· Qui fuit
cainan· Qui fuit sale· Qui fuit
heber· Qui fuit faleg· Qui fuit
ragau· Qui fuit saruch· Qui fuit
nachor· Qui fuit thare· Qui fuit
abraham· Qui fuit ysaac· Qui fuit
iacob· Qui fuit iudę· Qui fuit
thamar. Qui fuit phares· Qui fuit
esron· Qui fuit aram· Qui fuit
aminadab· Qui fuit naason· Qui
fuit salmon· Qui fuit booz· Qui fuit
obed· Qui fuit iesse· Qui fuit dauid·
Qui fuit iared· Qui fuit malaleel·
Qui fuit cainan· Qui fuit enos·

Qui fuit matusale· Qui fuit
Ietatis·
qui fuit enoch· Pulchre ge
nerationũ ordo a baptyzato dei
filio· usq; ad dñm patrem ascēdēs·
septuagesimo gradu enoch ha
bet· qui dilata morte translat᷒
est in paradysum· ut significet
eos qui in grām adoptionis filio
rum ex aqua et sp̄u scō regenerāt·
interim post absolutionē corpo
ris eternam suscipiendos in req
em· Septuagenarius quippe nu
merus· ꝓpter septimā sabbati ad
requiem eoꝝ significandam q
iuuante xp̄i grā decalogũ legis
impleuerint aptissime cōgruit·
ut in tēpore resurrectionis immu
tabili d̄i sapientię cōtemplanđ
p sclā monstret esse iungendos·
Qui fuit seth·
qui fuit adam· qui fuit dei·
Quia xp̄i aliqua iniquitas qui
nullam habuit nonē utiq; con
iuncta iniquitatib; hominũ
quas in sua carne suscepit· ideo
numerus penes matheũ excep
to xp̄o est quadragenarius· Lu
ca uero iustitię suę patrisq; nos
expiatos coniungit ab omī pec
cato purgans· ut fiat quod ait
ap̄ls· qui autē adheret dño un⁹
sp̄c est· ideo in eo numero quē

penes lucã. et ipse xpc a quo in
cepit enumeratio. et d̃s ad quẽ
peruenit cõnumerantẽ. et fit nume
rus. lxx.vii. quo significatur omi
mo//da/ plenissima remissio et abolitio peccatorũ.
Nam et huius numeri mentionẽ
dñs fecit. cum eũ petrus de dimit
tendis peccatis fr̃is interrogasset.
Ait enim. ñ solum septies. s; sep
tuagies [septies] ẽẽ dimittendum. Vnde
recte creditur. cõmemoratione hui9
numeri omĩa peccata missise di
nim. Nec temere dñs et frustra
septuagesima et septima gene
ratione uenit aboliturus omĩa
peccata. nisi quia in illo numero.
aliquid latet. quod ad significatio
nẽ pertineat omium peccatorũ. hoc
autem in undenario numero et
septenario considerandũ est. quę
numeri multiplicati per se ad tan
tũ peruenunt. Nam undecies [.vii. uel] sep
ties .xi. lxx.vii. fiunt. Undecĩ
autẽ transgressionẽ denarij sig
nificant. At si in denario perfec
tio beatitudinis significatur. un
de est etiam illud quod omĩs cõ
ducti ad uineam denario remu
nerantur. quod fit cum septena
ria creatura trinitati creatoris
adiungitur. manifestũ est quod trãs
gressio denarij peccatũ significat.
per superbiam plus aliquid habere cu
pientis. et integritatẽ perfectionẽq;
amittentis. Hoc autem septies pp
terea dicitur. ut motu hominis fac
ta significetur illa transgressio. Ter
nario enĩ numero. incorporea
pars hominis facta significatur.
unde est quod ex toto corde et ex
tota anima. et ex tota mente di
ligere iubemur dm̃. quaterna
rio uero corpus. Multis enim
modis. quadripartita inuenitur na
tura corporis. Ex his ergo cõiunc
tis homo constans. non absurde
septenario numero significatur.
Motus autem in numeris non
exprimitur. cũ dicimus unũ. duo.
tria. quatuor. et cetera. s; cum
dicimus semel. bis. ter. quater.
Quapropter ut dixi non septem
et .xi. s; septies .xi. significatur
transgressio. que motu facta ẽ
hominis peccantis. hoc est perfec
tionis sue stabilitatẽ transgrediẽ
tis. cupiditate amplius aliquid
habendi. Conuenienter igitur unde
nario septies multiplicato. ad
numerum septuagesimũ et sep

tinum cuncta peccata puenit.
In quo numero etiam fit plena re
missio peccatorum. expiante nos car
ne sacerdotis nostri. a quo nunc iste
numerus incipit. et reconciliante
nos deo ad quem nec iste numerus puenit.
per spiritum sanctum qui columbe specie in
hoc baptismo ubi numerus iste com
memoratur apparuit. Verum prius
se supius expositionis si quis resul
tare uoluerit dicendo matheum
non quadraginta unam. sed xl duas
generationes posuisse. quia iuxta
fidem paralypomenon. iechonias
pro duabus personis patre scilicet et
filio debeat computari. intelligat
eundem nichilominus numerum
presens ecclesie tempus. quo domino coo
pante in spem futuri sabbati labo
rat uitiniare. Septies enim seni
xl. duo faciunt. Et sex quidem
ad opera. septem uero ad requiem
significandam ptinere. rarus qui
dubitet. Vnde bene ppls de ter
ra egypti saluatus. xl. quidem
annos moratur in deserto. sed quasi
sub spe intrandi in requiem sedu
lus exercetur. septies sena id est
xl duo uie artissime castra me
tatur. Quorum ultimo dum ihesum

ducem suscipit. mox apto iorda
ne. pmissas olim sedes deuictis
hostibus adit. sicut et dominus ihesus qua
dragesima secunda generatione ex quo
mundus cecitatis prisce tenebras
abraam credente discussit. adue
niens in carne baptismi nobis la
uacro celi ianuas pandit. et ipsi p
fecto uirtutum cursu. in quo quod
non uidemus sperantes p patien
tiam expectamus. sub eiusdem
ut dictum est numeri sacramento.
post siccatum xpo duce leti flum
inis. pmissa patrie celestis. puen
emus ad regna. Qui quoniam ipso quod
trigenarius inchoauit baptismo.
totius sit ecclesie sordes expiaturus.
eorundem quoque numerorum mysti
ca cognatio declarat. quia uidelicet
cet. xxx. equalibus suis partibus com
putata. pariunt amplius duode
cim. qui est patriarcharum et aplorum
numerus. et fiunt xlii. Habet
enim partes trigesimam. unum
quintam decimam. duo. decimam
tria. sextam quinque. quintam sex
terciam decem. dimidiam quinde
cim. que simul iuncta xlii. co
summant. Vbi mystice ut dix
imus innuitur totam ecclesie per

fectione in xpi fide et gratia consiste
re. que patriarchis primo agni
ta. apostolorum est latius uoce diffama
ta. nec esse nomen aliud sub celo
in quo oporteat nos saluos fieri.
quomodo in quadraginta duobus
nulla est particula. que non equali
bus tricenarii numeri contineatur
in partibus. Tricenarius quoque numerus
suis partibus quadragesimum complet
et secundum. quia dominus ecclesiam suam bap
tismatis sacramentis. et nunc la
borantem temporaliter munit. et
finitis laboribus ad requiem eterna
liter perducit. IIII.

Ihesus autem plenus spiritu sancto regres
sus est a iordane. et agebatur
in spiritu in desertum diebus quadragin
ta. Hec baptizato domino confestim
facta matheus marcusque designant.
quorum unus descripto eius bap
tismate. mox ita subiunxit. tunc
ihesus ductus est in desertum a spiritu
ut temptaretur a diabolo. alter ita.
et statim spiritus expulit eum in deser
tum. et erat ibi xl diebus et xl noc
tibus et temptabatur a satana. Ve
rum ne cui ueniret in dubium
a quo eum spiritu ductum siue ex
pulsum dicerent in desertum. consul
te lucas primo posuit. quia ihesus
plenus spiritu sancto regressus est a iorda
ne. ac deinde intulit. et agebatur
in spiritu in desertum. ne quid contra eum
ualuisse spiritus putaretur immundus.
qui plenus spiritu sancto. quo uolebat
gradiendo. queque uolebat agebat.
Nam et infra ubi manifeste a di
abolo assumptus siue statutus
asseritur. non eius imbecillitas. sed ini
mici superbia. qui uoluntate salua
toris necessitatem putat arguitur. Non
ergo uirtute spiritus mali ihesus agitur in de
sertum. sed uoluntate sui spiritus boni.
locum certaminis quo aduersa
rium sternat de uictoria certus
ingreditur. Ubi nobis pariter ordinem
recte conuersandi premonstrat. ut
post acceptam uidelicet in bap
tismo remissionem peccatorum spi
ritusque sancti gratiam. artius contra no
uas antiqui hostis insidias accin
gi. mentem seculum deserere. et quasi
manna deserti. sola eterne uite
gaudia discamus esurire.

Et nichil manducauit in illis
diebus. et consummatis illis
esuriit. Quadragesima ieiuniorum
habet auctoritatem et in ueteribus
libris ex ieiunio moysi et helye.

et ex euangelio quia totidē dieb;
dn̄s ieiunauit. demonstrans euan
gelium n̄ dissentire a lege et pro
phetis. In p̄sona quippe moysi lex.
in p̄sona helye. p̄phe accipiunt͠. in
ter quos in monte gloriosus appa
ruit. ut euidenti͠ emineret quod
de illo dicit ap̄ls. testimonium
habens a lege et p̄phetis. In qua
autem parte anni cōgruenti͠
obseruatio quadragesimę con
stitueret͠. nisi confinis atq; con
tigua dn̄icę passionis. quia in
ea significat͠ hec uita laboriosa
cui opus est cōtinentia. ut ap
tius a mundi amicitia ieiunet͠. Ad
huc. ieiunauit dn̄s cū temptaret͠
ante mortem cibo ad huc indigē͠.
manducauit autē et bibit cum
glorificaret͠ post resurrectionem
iā cibo n̄ indigens. Hic enī os
tendebat in se n̄rm̄ laborē. illic
autē in nobis suam consolatio
nem. quadragenis dieb; utrūq;
definiens. Quo numero qua
dragesimę scl̄i hui͠ significare
uidet͠ excursus. his qui uocan
tur p̄ gr̄am. ad eū qui non uenit
legem soluere s; adimplere. De
cem nāq; p̄cepta sūt legis. iam

gr̄a xp̄i diffusa p̄ mundū. et qua
dripartitus est mund͠. et decē qua
druplicata xl faciunt. q̄m qui re
dempta sūt a dn̄o. de regionibus
congregauit eos. ab oriente et oc
cidente. et aquilone et mari. Ie
iunans itaq; xl. dieb; ante mortē
carnis. uelut clamabat. abstine
te uos a desideriis hui͠ scl̄i. man
ducans autē et bibens xl. dieb;
post resurrectionē carnis. uelut
clamabat. ecce ego uobiscum sū
usq; ad cōsummationem scl̄i. Ie
iuniū quippe ē in tribulatione
certaminis. q̄m qui in agone ē.
ab omīb; abstinens ē. Cib; autē
in spe pacis. que p̄fecta n̄ erit. ni
cū corpus n̄rm̄ cui͠ expectam͠
redemptionē induerit immorta
litatem. quod nondū adipiscendo
gl̄amur. s; sperando iam pascimur.
utrūq; ap̄ls simul nos agere osten
dit dicens. spe gaudentes in tri
bulatione patientes. tamq̄m il
lud eēt in cibo. hoc in ieiunio. Si
mul enim cū uiā dn̄i carpim͠.
et auaritate p̄sentis scl̄i ieiuna
mus. et futuri p̄missione refi
cimur. Hic non apponentes cor.
illic pascentes sursum cor. Quod

ut dn̄s cōsummatis ieiunii diebꝫ
esurit. cū de moyse et helya ie
iunantibꝫ nichil tale sit scriptum.
ideo factum ē. ne ab eo tēptando
pauens hostis aufugeret. quē cũ
tot signis celestibꝫ p̄conatū. etiam
uiris excellentissimis abstinendo
uideret equatum. Esurit enim
humilis ds̄ homo. ne inimico in
notescat sublimis homo ds̄.

Dixit autem illi diabolus. si fi
lius dei es. dic lapidi huic. ut
panis fiat. Antiquus hostis re
demptorem humani generis de
bellatorē suum in mundū uenis
se cognouit. unde et p obsessum
hominē dixit; Quid nobis et ti
bi fili dī. uenisti huc ante tēpus
torquere nos. qui tamen prius
eum hunc passibilem cerneret.
eum posse mortalia perpeti hu
manitatis uideret. omē quod
de ei⁹ diuinitate suspicat⁹ est. et
fastu sue sup̄bie indubiū uenit.
Nichil quippe nisi sup̄bum sapi
ens. dum eē hunc humilem
conspicit. dm̄ eē dubitauit.
unde et ad temptationū se argu
menta conuertit. Sꝫ non sicut
nos qui puri homines sumus. ir

ruente sepe tēptatione cōcutim̄.
ita redemptoris nr̄i anima tēpta
tionis ē necessitate turbata. Hos
tis namq; nr̄. et si in excelsum mō
tem eū p̄missus assūpsit. si datu
rum se regna mundi p̄hibuit. si
quasi in panē uertendos lapides
ostendit. mentē tamen media
toris dei et hominū tēptatiōe
quassare n̄ ualuit. Sic enim dig
natus ē hec exterius cuncta sus
cipere. ut tamen eius mens in
terius diuinitati sue inherens
inconcussa p̄maneret. qui et si qn̄
do turbatus sp̄u infremuisse dr̄.
ipse diuinitus disponebat. quan
tum ipse humanit⁹ turbaretur.

Et respondit
ad illum ih̄c. scriptum est.
quia non in pane solo uiuit
homo. sed in omī uerbo dī. Ideo
sic respondit dn̄s. quia p̄positū ei
erat humilitate diabolū uince
re. n̄ potentia. Simulq; animad
uertendū. quod nisi ieiunare ce
pisset dn̄s. temptandi occasio n̄
fuisset diabolo. scd̄m illud. fili ac
cedens ad seruitutē dī. p̄para a
nimā tuā ad tēptatione. Sꝫ et
ipsa responsio saluatoris homi

ne fuisse indicat qui temptatus est.
non in solo pane uiuit homo. sed
in omni uerbo dei. Siquis ergo non
uescitur uerbo dei. iste non uiuet. Ali
ter. hostis nr adhuc in hac uita
nos positos quanto magis nos sibi
rebellare conspicit. tanto amplius
expugnare contendit. Nos enim
pulsare neglegit. quos quieto iure
possidere se sentit. Contra nos uero
eo uehementius incitatur. quo ex cor
de nro quasi ex iure proprie habi
tationis expellitur. Hoc enim in se
ipso dns sub quadam dispensati
one figurauit. quia diabolum
non nisi post baptismum se temptare
permisit. ut signum nobis quod
dam future conuersationis innue
ret. quod membra eius postquam ad
dnm proficerent. tunc acriores temp
tationum insidias tollerarent.

Et duxit
illum diabolus. et ostendit
illi omnia regna orbis terre in mo
mento temporis. Cum ductus
a diabolo narratur deus homo. mens
refugit. humane hoc audire au
res expauescunt. cui tamen
non esse incredibilia ista cognos
cimus. si in illo et alia facta pen

samus. Certe iniquorum omnium
diabolus caput est. et huius capi
tis membra sunt omnes iniqui. Quid
ergo mirum si se permisit ab illo in mon
tem duci. qui se pertulit etiam a mem
bris illius crucifigi. Non est ergo in
dignum redemptori nro quod temp
tari uoluit. qui uenerat etiam occi
di. Iustum quippe erat. ut sic
temptationes nras suis temptationi
bus uinceret. sicut mortem nram
uenerat sua morte superare. Bene
autem in momento temporis. seculari
et temporalia monstrantur. Non
enim tam conspecta celeritas indica
tur. quam caduce fragilitas potes
tatis exprimitur. In momento enim
cuncta illa pretereunt. et sepe ho
nor seculi abiit antequam uenerit.
Quid enim seculo potest esse diuturnum.
cum ipsa diuturna non sint secula.

Et ait ei.
Tibi dabo potestatem hanc uni
uersam et gloriam illorum quia mi
chi tradita sunt. et cui uolo do
illa. Tu ergo procidens si adoraue
ris coram me. erunt tua omnia.
Arrogans et superbus. etiam hoc
de iactantia loquitur. non quod in
toto mundo habeat potestatem

ut possit omnia regna dare diabolus. cum sciamus plerosque sanctos uiros a deo reges factos. Si inquit cadens adoraueris coram me. Ergo qui adoraturus est diabolum. ante corruit.

Et respondens ihesus dixit illi. Scriptum est. dominum deum tuum adorabis. et illi soli seruies. Dicens diabolus saluatori. si procidens adoraueris me. econtrario audit quod ipse magis adorare eum debeat dominum et deum suum. Querit forte aliquis. quomodo conueniat quod hic precipitur domino soli seruiendum. apostoli uerbo qui dicit. sed per caritatem seruite inuicem. Sed huic facile grece lingue ex qua scriptura translata est origo satis facit. in qua seruitus duobus modis ac diuersa significatione solet appellari. Dicitur enim latria. dicitur et dulia. Sed dulia intelligitur seruitus communis. hoc est siue deo siue homini. siue cuilibet alii nature exhibita. a qua etiam seruus id est dulos grece nomen accepit. latria autem uocatur seruitus illa. que soli diuinitatis cultui debita. neque ulli est participanda creature. Unde et idolatre nuncupantur hi. qui uota preces et sacrificia que uni deo debuerant. idolis impendunt. Iubemur quoque per karitatem seruire inuicem. quod grece dulein. iubemur uni deo seruire. quod est grece latreuein. Unde dicitur. et illi soli seruies. quod est grece latreusis. Et item. Hos autem sumus circumcisio spiritu deo seruientes. quod est grece latreuontes.

Et duxit illum in ierusalem. et statuit eum supra pinnam templi. Ut quem gula uel auaritia superare non poterat. temptet et uana gloria. si forte illum uel ipsa uictorie sue iactantia deicere queat.

Et dixit illi. si filius dei es. mitte te hinc deorsum. In omnibus temptationibus hoc agit diabolus. ut intelligat si filius dei sit. Sed dominus sic responsionem temperat. ut eum relinquat ambiguum. Mitte te deorsum. Uox diaboli. qua semper omnes deorsum cadere desiderat. Mitte te inquit. Persuadere potest. precipitare non potest.

Scriptum est enim quod angelis suis mandauit de te. ut conseruent te. et quia in manibus tollent te. ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Hoc in nona

gesimo psalmo legim(us). uerum ibi non
de xp(ist)o. s(ed) de uiro s(an)c(t)o p(ro)phetia e(st).
Male ergo interp(re)tatur scripturas dia
bolus. Certe si uere de saluatore
scriptum nouerat. debuerat et
illud dicere. quod in eodem psal
mo contra se sequitur. sup(er) aspidem
et basiliscum ambulabis. et con
culcabis leonem et draconem. De an
gelor(um) auxilio quasi ad infirmum lo
quitur. de sui conculcatione qua
si tergiuersator tacet.

Et respondens ih(esu)s ait illi. dic
tum est. non temptabis d(omi)n(u)m
d(eu)m tuum. Falsas de scripturis
diaboli sagittas. ueris scriptu
rar(um) frangit clyppeis. Et no
tandum. quod necessaria tes
timonia de deuteronomio tantu(m)
p(ro)tulerit. ut secunde legis sacramen
ta monstraret. Non temptabis in
quit d(omi)n(u)m d(eu)m tuum. Suggerebat
enim tamquam homini. ut signo a
liquo exploraret ipse quantus esset.
id est q(ua)m multum apud d(eu)m pos
set. quod uitiose fit cum fit. Per
tinet namq(ue) ad sanam doctrinam. quan
do habet quod faciat homo. non
temptare d(omi)n(u)m d(eu)m suum. Neq(ue) et
ipse saluator non poterat tueri

discip(u)los suos. quib(us) tamen ait
si uos p(er)secuti fuerint in una ciui
tate fugite in aliam. cuius rei pri
or exemplum p(rae)buit. Nam cum
potestatem haberet ponendi ani
mam suam. nec eam poneret
nisi cum uellet. in egyptum tamen
infans portantib(us) parentib(us) fu
git. et ad diem festum non euiden
ter s(ed) latenter ascendit. cum alias
palam loqueretur iudeis irascentib(us)
et inimicissimo animo audienti
b(us). nec tamen ualentib(us) in eum
mittere manus. quia nondum ue
nerat hora eius. Cui ergo palam
docendo et arguendo. et tamen
inimicor(um) rabiem ualere in se aliq(ua)
non sinendo dei demonstrabat po
testatem. idem tamen fugiendo et
latendo hominis instruebat in
firmitatem. ne d(eu)m temptare aude
at quando habet quod faciat. ut q(uo)d
cauere oportet euadat.

Et consummata omni temptati
one. diabolus recessit ab illo
usq(ue) ad tempus. Vides ipsum
diabolum non esse in studio p(ri)mi
cem. cedere non sollerti uirtuti. et
si uiuidere non desinat tamen in
stare formidat. quia frequenti

refugit triumphari. Audito itaque christi nomine, recessit inquit usque ad tempus. Postea enim non temptaturus sed aperte pugnaturus advenit. Quia nimirum sepe antiquus hostis postquam menti nostre temptationum certamina inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit. Non ut illate malitie finem prebeat, sed ut corda que per quietem secura reddiderit, repente rediens facilius inopinatus irrumpat. Notandum autem quod tribus solum temptatoris fraudibus expositus, omnem temptationem dicitur esse consummatam. Quia videlicet his omnium vitiorum origines complectuntur et fontes, Iohanne attestante qui ait: Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum, et superbia vite. Et in evangelica parabola tribus solum reprobi negotiis ab eterne vite dapibus excluduntur. Primus dixit: Villam emi, et necesse habeo exire et videre illam. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Uxoris quippe appetitus sicut et gula, ad concupiscentiam carnis pertinet. Ville emptio que avaritia non caret, ad superbiam vite respicit. Probatio quinque iugorum, id est corporalium rerum curiositas que est vana gloria, ad concupiscentiam refertur oculorum. Nam per oculos maxime curiositas prevalet. Et his quidem dominus quasi fortior facie ad faciem temptatorem. Nos vero cum et ipsi percepto baptismate gratia spiritus heremum virtutum adimus, cum ieiunium quadragesimale suscipimus, id est ab illecebris secularibus toto vite nostre tempore continere disponimus, vel tacitis appetituum insidiis vel aliquando etiam proximi ore pulsamur, qui cum blandiens dicit: Homo fortis es, manduca et bibe, et si velis mane, videndum est ne nobis serpentis antiqui nescientibus venena propinet, dicendumque: Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo dei. Verum multi concupiscentia, mox avaritia pulsantur, et aliquotiens etiam superantur, adeo ut pro oblatis muneribus diabolum adorare non metuant. Quorum ubi plurimi continentiam

laudant. maiores etiam personę honorant. dona tribuunt. fit ut uoluptatum uictores filargiria uincant. et crescente per tempus insania. diuites quosque quos aperta facinora demone plenos agnoscunt. non modo non increpent et arguant. sed et flexa ceruice adorent et suscipiant. Unde dicit apostolus. auaritiam simulacrorum esse seruitutem. Qui si et hanc saluatoris exemplo triumpharint dominum uidelicet deum suum adorando. et per eternum gaudium illi soli seruiendo. aderit et tertia uane glorie pestis. que uitiorum precedentium uictores de suis uiribus extollat. ut quasi in uirtutum culmine positos. ulterius se iam cadere non posse presumant. Et hoc plane curiosis oculis deum temptare est. de suis quempiam meritis gloriari. contra hoc quod ipse fidem discipulis augens ait. cum perfeceritis omnia que precepta sunt uobis. dicite serui inutiles sumus. que debuimus facere fecimus. Qui cum alibi preciperet. ne iustitiam nostram coram hominibus faciamus. in eiusdem diffinitione ieiunium tantum. elemosinam atque orationem subiunxit. triplici scilicet hostis telo. totidem arma offensionis opponens. ut ieiunio concupiscentia carnis. elemosinis auaritia. precibus iactantia pellatur meritorum. Hec de principiis euangelice dispensationis. uno libello dixisse sufficiat. uerum que sequuntur gesta uel dicta saluatoris. non solum nostre quieti. sed et legentium commodo consulentes. ab alio magis intueamur exordio. Nescio quo enim modo ut augustinus ait. in libri termino reficitur lectoris intentio. sicut labor uiatoris hospitio.

Bede in Lucam expositionis liber primus explicit. Incipit liber secundus.

CONSTAT
beatissimum iohannē aplm̄
usq; ad ultimū pene uite sue tē
pus. absq; ullius scͤpture indicio
s euangeliū pdicasse. Sed cum
triū inquit euangelioꝝ etiam
ad ipm̄ notitia puenisset. pbas
se quidē dicit fidem et ueritatē
dictoꝝ. deesse tamen uidit ali
qua. et ea maxime. que primo
pdicationis sue tempore dn̄s ges
serat. Certum est enim. quod in
superioribꝫ tribus euangelistis h
uident sola contineri. que in eo
gesta sūt anno. quo iohannes
baptysta uel inclusus ē in carcerē.
uel punitus. Denique si obserues
statim et initia narrationū. pos
tea quā refert matheus de xl. di
erum ieiunio et de tēptatione
eius. cōtinuo subicit dicens audi
ens aūt qđ iohes baptysta traditꝰ
est. secessit a iudea et uenit in ga
lileam. Sed et marcus similiter. pos
tea quam inquit traditus ē iohā
nes. uenit ihc in galileam. Lu
cas uero etiā priusquā incipiat aliqđ
de actibꝫ referre ihu dicit. quia
adiecit herodes sup omnia mala
que gesserat. et inclusit iohannē
in carcerē. Quia in quam ab his
hec uidebantur omissa. rogatus
dicitur iohannes apls. ut ea que
pterierant priores ante traditi
onē iohannis. saluatoris gesta
describeret. Et ideo dicit in
euangelio. Hec fecit initio signo
rum ihc. Et iterum in alio loco
indicat dicens. nondū enim
iohannes missus fuerat in car
cerem. Ex quibꝫ constat. quod
ea que ante quā iohes tradere
tur ab ihu fuerant gesta descri
bit. His memorate hystorie scͤp
tis. initiū huiusce hoc ē secūdi nr̄i
in lucam libelli pmunire cura
uimus. ne qui legentiū putaret
ea que p ordinem sunt exponē
da. post dierum xl ieiunium
confestim facta. sed post aliquot
a dn̄o miracula. uel in iudea uel
in galilea patrata. potius ani
maduerteret esse secuta.

Et egressus ihc.
in uirtute spc in galileam.
Et fama exiit per uniuersam re
gionem de illo. et ipse docebat
in synagogis eorum et magnifica
batur ab omnibus. Virtutem spc.
signa miraculorum dicit. sicut et
alibi iudei admirantes. unde in
quiunt huic sapientia hec et
uirtus? sapientiam uidelicet ad
doctrinam. uirtutem uero ad opera re
ferentes. Que utraque pariter et
in hoc loco iunguntur. dum ihc et
in uirtute spc ingressus esse. et
in synagogis eorum docuisse phi
betur. Unde merito et magnifi
catur a presentibus. et per absentes quoque
fama uulgatus asseueratur. Quod
non utique nisi precedentibus factorum dic
torum ue fieri posset indiciis. sed
horum tempus et ordinem in iohannis
ut dictum est euangelio quisque que
sierit inueniet. Cuius ut cetera
pretermittens. unum solummodo
testimonium ponam. cum uenis
set inquit in galileam. excepe
runt eum galilei. cum uidissent
omnia que fecit in ierosolimis in
die festo. Notandum sane quod
primo ihm uirtutem spc demon
strasse. et post doctrine gratiam
ministrasse. primo de uirtutibus
famam egressam. et sic doctrinam
magnificatam esse commemorat. iux
ta ordinem uidelicet. quem et in
actibus apostolorum breuiter commendare
curauit. que cepit ihc facere et
docere. Prius eum facere et pos
tea posuit docere. ne quis doc
tor auditoribus suis que nondum
factis ipse patrauit. imperare
presumat.

Et uenit nazareth ubi erat
nutritus. et intrauit secundum
consuetudinem suam die sabba
ti in synagogam. Synagoga
grece. latine dicitur congregatio.
Quo nomine. non solum afflu
entium turbarum conuentus. sed
et domum qua ad audiendum di
cendum ue dei uerbum conuenie
bant. iudei appellare solebant.
Unde dominus ad annam pontificem.
ego semper inquit in synagoga
et in templo quo omnes iudei conue
niunt. sic et nos ecclesias fidelium
et loca et choros uocitamus.
Verum differt inter synago
gam que congregatio et ecclesiam
que conuocatio interpretatur.

quod ueteris instrumenti populus utroq;
uocabulo . noui autem tantum ecclesia
nuncupatur. quia uidelicet et pe
cora et inanimate queq; res con
gregari in unum possunt. conuoca
ri autem non nisi ratione utentia pos
sunt. ideoq; noue gratie populum quasi
maiore dignitate preditum . rectius
conuocatum unitatem fidei quam
congregatum dicere . id est ecclesiam.
quam synagogam nominare apostolicis
scriptoribus et doctoribus uisum est.
Confluebant autem die sabbati in
synagogis. ut iuxta quod dominus pre
cepit . uacate et uidete quoniam ego sum
deus. feriatis mundi negotiis adme
ditanda legis monita quieto
corde residerent. Cuius eo die
deuotionis agende hactenus in
ecclesia perdurat indicium. que ad
memoriam prisce religionis canti
cum deuteronomii . inquo uniuer
sus ueteris populi status quid uide
licet offenso . quid propitio deo
meruerit continetur. nonnul
lis in locis sabbato dicere con
sueuit. Alioquin esset preposterior
ut prioribus septimane diebus pro
phetarum dictis carminibus . moy
si ultimum diceretur. Intrauit

ergo ihesus die sabbati in synagogam.
ut ritum legis mosayce cumulo
gratie celestis adimpleret.

Et surrexit legere . et tradi-
tus est illi liber ysaie prophete.

Indicium quidem humillime
dispensationis est quia deus inter ho
mines ministrare non ministrari
uenerat. quod etiam lectoris su
cipere non dedignatur officium. Sed
altiore prouidentia lucas a lec
tione et explanatione prophete
gesta domini scripturus inchoauit. que
scilicet omnis prophetie scriptura ad
ipsum usq; pertingens. per ipsum nobis
aperienda . et in ipso consisterit ad
implenda. Unde et utriusq; hoc in
euangelii sui fine manifestius ex
plicat . cum posito prius dicto
saluatoris . quoniam necesse est imple
ri omnia que scripta sunt in lege
moysi et prophetis et psalmis de
me mox ipse subiunxit. tunc
aperuit illis sensum . ut intel
ligerent scripturas . Surrexit
ergo legere ihesus. ut quos noua sig
norum operatione non conuerte
rat. uel prophetice lectionis attesta
tione corrigeret.

Et ut reuoluit
librum . inuenit locum ubi

scriptum erat. Pulchre librum
prophete clausum accepit, sed reuolu
tum legit; quia misterium incar
nationis sue prophetarum uoce prescrip
tum. et prius suscepit exhiben
dum; et post intelligendum mor
talibus aperuit.

Spiritus domini super me propter quod unx
it me; euangelizare pauperibus
misit me, predicare captiuis remis
sionem. et cecis uisum. Loquens
supra deuotione gentium et
ecclesie confirmatione per prophetam
saluator; cum inter cetera diceret.
ego dominus in tempore eius subito
faciam illud. confestim hoc quod
hic lectum est intulit. spiritus domini super
me; non quod dominus deus habeat dominorum
dominum. sed quod iuxta dispensationem
carnis assumpte dicat ea que
humilia sunt. ad que psalmista
iam dixerat. dilexisti iusticiam
et odisti iniquitatem; propterea
unxit te deus deus tuus oleo leticie
pre consortibus tuis. Quando enim
consortes nominantur. naturam
carnis intellige; quia deus consor
tes substantie sue nos habet. Et
quia erat unctio spiritualis; et ne
quaquam humani corporis ut
fuit in sacerdotibus iudeorum; id
circo pre consortibus id est ceteris
sanctis unctus esse memoratur. Cuius
unctio illo expleta est tempore. quan
do baptyzatus est in iordane; et
spiritus sanctus in specie columbe descendit
super eum et mansit in illo. Unctus
est igitur oleo spirituali et uirtute celes
ti; ut paupertatem conditionis huma
ne. thesauro resurrectionis riga
ret eterno; captiuitatem mentium
auferret; cecitatem illuminaret
animorum; beati inquiens paupe(res)
quia uestrum est regnum dei. Et ite
rum. si uos filius liberauerit; uere
liberi eritis. Et iterum. qui se
quitur me. non ambulat in tenebris.
sed habebit lumen uite.

Dimittere confractos in remissi
onem. predicare annum domini ac
ceptum. et diem re tributionis.

Sacrificium inquit deo spiritus contri
bulatus; cor contritum et humilia
tum deus non despicit; atque ideo mis
sum siue unctum se dicit ad me
dendum confractis, siue contritis
corde; iuxta quod et psalmista
de illo. qui sanat inquit con
tritos corde; et alligat contritio
nes eorum. Vel certe dimittere con

fractos inremissione · eos qui le
gis pondere graui atq; importabili
fuerant depssi releuare · atq; in re
missione uenit gr̃e spualis admit
tere · et hoc ipm est pdicare annu
dñi acceptum · Tunc enim uer
iubelei · id est libertatis annus
adenit · tempus uidelicet ecclie ·
que in corpore uersata peregrina
tur a dño · De quo psalmista ca
nit · benedices coronam anni be
nignitatis tue · Neq; enim ille
quo dñs pdicabat solus fuit ac
ceptabilis · s; etiam iste quo pdicat
apls dicens · ecce nunc tẽpus ac
ceptabile · ecce nunc dies salutis ·
Post annum sane dñi accepta
bilem etiã diem retributionis
extreme pdicat dicens · filius eni
hominis uenturus est in glã sua ·
cum angelis suis · et tũc reddet
unicuiq; sedm opus eius · Ad
cuncta g hec euangelizanda uł
agenda ideo se dicit missum · q
sps dñi est sup eum ·

Et cum plicuisset librum · red
didit ministro et sedit · Li
brum dñs omibz qui aderant au
dientibz legit · lectum u ministr
reddidit · quia sicut ipe alibi tes
tatur · cum eet in mundo palam
locutus est mundo · semp docens
in synagoga et in templo · quo
omis iudei conuenire cõsueuerãt ·
sed ad celestia regressurus · his qui
ab initio ipi uiderunt et minist
fuerant sermonis · euangelizandi
officium tradidit · Et bene stãs q̃de
legit · sed libro reddito resedit · Sta
re enim opantis · sedere quiescẽ
tis uel iudicantis ẽ · quia dñs ihc
xpc · ut uiam nobis scientie que
de se erat scripta patefaceret · ad
tempus in carne dignat est opa
ri · pacto autem pie dispensatio
nis officio · discipulos sue doctri
ne sequaces elegit · seq; supne q̃e
tis solio restituit · unde et nunc
occulto iudicio cuncta dispen
set · et in fine totius secli iudex
manifestus appareat · simul exem
plum mystice pponens · ut uer
bi quisq; pdicator eiusdem sit etiã
factor · surgat legat et resideat ·
hoc est operetur pdicet et sic p̃mia
quiens expectet · Et notandum
quia librum ipe reuolutũ legit ·
ministro autem plicatum reddidit ·
quia et ecclesiam suam misso apa
tre spu ueritatis docuit ī omne

ueritate! et tamen n̄ omīb; omīa
dicenda. sed p capaci audientiuoz.
uerbum doctori dispensandum
suo pmonebat exemplo cū ait.
Multa habeo uobis dicere! sed n̄
potestis illa portare m̊.
Et omnium in synagoga oculi!
erant intendentes in eum.
Cepit autē dicere ad illos! quia
hodie impleta ē hec scriptura in
auribus uris. Id eo utiq; imple
ta! quia sicut illa pdixerat. et mag
na faciebat et maiora dn̄s euange
.A. lizabat. Quod g̊ maius querimus
testimoniū. quam quod se fuisse
qui locutus ē in pphetis ppria uo
uoce signauit? remouens sacrile
gia pfidorum qui alium dm̄ dicūt
ueteris testamenti. alium noui. uel
qui initium xpi dicunt ēē de uir
.AR. gine. Quomodo enim cepit ex
uirgine! qui ante uirginē loque
Et omnes test batur.
timonium illi dabant! et
mirabant̄ in uerbis grē que
pcedebant de ore illius. Tes
timonium illi dabant. atestā
tādo illum uere ut dixerat
eum ēē de quo cecinere pphe.
uere spc sci grā p unctū. uere
se paupes. cecos. captiuos. atq;
confractos illius p omīa indi
gere muneribz.
Et dicebant, nonne hic filius
ioseph? Quanta nazarenorum
cecitas. qui eum quē in uerbis
factisq; xpm esse cognoscunt.
ob generis tantum notitiam cō
temptnunt! quorum tamen erat
salus nr̄a ē et hereticorum cōdēp
natio. In tantum enī cernebat
hominē ihm xpm! ut hunc fi
lium ioseph. et iuxta alios eu
angelistas fabrum uel fabri clama
rent filium. Inter que intuen
dum. quare xpc in carne appa
rens. fabri filius immo faber ap
pellari uoluerit? sanoq; intellectu
sentiendum. quod etiam p hoc se
eius ante scla filium esse docuerit
qui fabricator omniū in principio
creauit dēs celum et terrā. Nam
et si humana non sunt cōparan
da diuinis. typus tamen integer
est. quia pater xpi igni operatur
et spū. Unde et de ipo tanquam
de fabri filio precursor suus ait.
ipe uos baptyzabit in spū scō et
igni. Qui in domo magna huius
mundi diuersi generis uasa fa

bricat. immo uasa ire spē igne mol
liendo inmiscdię uasa cōmutat.
Unde bene malachias cū ex pso
na patris diceret. ecce mittā an
gelum meū. et pparabit uiā an
te faciem meā. et statim ueniet
ad tēplum suū dominator quē
uos queritis. post pauca subiunxit atq;
ait. et sedebit conflans et emundans
argentū. et purgabit filios leui et con
flabit eos quasi aurū et argentū. Sed huiꝰ
sacramenti iudei ignari. diuine
uirtutis opa p sapię carnalis con
tēplatione despiciunt. sicut n̄
solum ex pce dentib; ipoꝝ. sed
etiam ex subsequentib; uerbis ap
paret cū subdit.

Et ait illis. utiq; dicetis m̄ hāc
similitudinē. medice cura
te ipm̄. Quanta audiuimꝰ fac
ta in capharnaū. fac et hic in
patria tua. Quoꝝ insana psi
dia sanā licet nesciens fidem
confitet. que dnm̄ xpm̄ fabrū
cognominat et medicū. Faber
est enī uerus. quia om̄ia p ipm̄
facta st̄. Medicus est. quia oīa
p ipm̄ restaurata st̄ in celis et
in terra. et sicut de se ipse testa
tur. non habent opus sani me
dico. sed male habentes. Et q̄a

dixīmꝰ quo instrumento fabricā
di. dicamus et quo utat̄ gene
re medicandi. Preteriens uidit
cecum a natiuitate. exspuit in
terram. et fecit in terram de spu
to. liniuitq; sup oculos eius et
dixit ei. uade laua in natatoria sy
loe quod interptat̄ missus. A
biit ergo et lauit. et uenit ui
dens. Agnosce q̄ magne modū
medicine. et gaude quia p hanc
illuminari meruisti. Lutum de
terra caro x̄ est. sputum de ore di
uinitas eius ē. quia caput xp̄i
d̄s. Sputum luto inmixtum nos
illuminat in natatoria syloe bap
tizatos. q̄a uerbum caro
factum ē et habitabit in nob.
et uidimus eius q̄m̄ p̄us tene
bris arcentib; cōphendere non
poteramus. P fabrū q̄ xpm̄ cre
atus es ut esses. p medicū xp̄o
recreatus es ut post uulnera sanꝰ
esses. Qui ab irridentib; ciuibꝰ
[illegible] quidē se ipm̄ curare.
hoc est in sua patria uirtutes fa
cere monet. s; non otiose ab eu
angelista alio excusatur quia
non poterat ibi uirtutē ullam
facere. nisi paucos infirmos

ypurg fit le.
ypst. o. q. a. z. q. a.

gta

impositis manib; curauit. et mira
batur propter incredulitatem illorum.
ne fortasse quis uiliorem nobis fieri
debere patrie putaret affectum.
Amabat itaq; ciues. sed ipsi se cari
tate patria qui liberé priuabant.

Ait autem. Amen dico uobis. quia
nemo propheta acceptus é in pa
tria sua. Prophetam dici in scrip
turis dominum xpm. et moyses testis
est qui ait. prophetam uobis suscita
bit deus uester de fratrib; uestris tanquam
me hunc audietis. Non solum autem
ipse qui caput et dominus est prophetarum.
sed et helyas. ieremias. ceteriq; pro
phete minores in patria quam in exte
ris ciuitatib; habiti sunt. quia
propemodum naturale é ciues semper
ciuib; inuidere. Non enim conside
rant presentia uiri opera. sed fragilem
recordantur infantiam. quasi non
et ipsi per eosdem etatis gradus ad
maturam etatem uenirent.

In ueritate dico uobis.
multe uidue erant in diebus
helye in israhel. quando clau
sum est celum annis trib; et
mensib; sex. cum facta esset fa
mes magna in omni terra. et ad
nullam illarum missus é helias.

nisi in sarepta sidonie ad muli
erem uiduam. Non inquit hoc
quod diuina fastidiosis ciuib; be
neficia subtraho prophetarum gestis ad
uersatur. quia sicut fame quondam
omnem terram premente nemo est
in iudea repertus helie dignus hospitio.
sed extere gentis est uidua quesita.
que ob fidei gratiam a tanto propheta
uisitari deberet. et sicut multis
ibidem leprosis naaman tantum si
rus quia deuote quesierat ab he
liseo propheta curari promeruit. sic et
uos non alia quam inuidie perfidie
causa superno munere priuabit. Quo
rum si facta prophetarum etiam allegorice
discusseris. inuenies profecto dominum
in patrie sue a qua receptus non é
perfidia superbiam notasse iudeorum.
nomine uero capharnaum que
ager consolationis interpretatur gen
tium predicasse salutem. ubi ma
iora cotidie signa per apostolos apostolorum
successores non tam in corporum
quam in animarum sanatione pa
trantur. Igitur uidua ad quam helias
missus é gentium designat ec
clesiam. que a suo diutius condi
tore deserta. prophetam recte fidei ne
ciuit. quasi paupere filium egre

na stipe nutribat. id est uerbo
fructus ex parte docebat. donec ad
ueniens sermo prophetie qui ex sicca
to uellere ...itis. utpote clausa
celi ianua fame periclitabatur in
iudea. pasceret ibi simul et pasce
ret. et receptus uidelicet a creden
tibus. et reficiens ipse credentes.
Vnde bene hec eadem uidua.
in sarepta sydonie dicitur esse morata.
Sydonia quippe uenatio inutilis.
sarepta uero incendium uel angus
tia panis interpretatur. quia ubi ab
undauit peccatum. superabunda
uit gratia. Vbi rebus super uacuis ad
quirendis quasi aucupandis cura
impendebatur. ubi dire sitis incendium
panisque spiritualis antea fiebat angusti
a. ibi farina oleumque ore prophetico be
nedicitur. id est fructus et hilaritas
caritatis siue gratia corporis dominici et
chrismatis unctio. indefectiuo uer
bi celestis munere fecundatur. Cui
hactenus in uasis oleum gaudii
spiritualis et benedictionis farina
non deficit. ceteris non credentibus
gentibus inopia panis diuini mi
seris. et uenatu deditis inutili.
Nam et ipsa pulcherrime misticum
sibi prius quam moreretur panem fac
tura duo se ligna colligere uelle
testatur. non solo ligni nomine. sed
etiam numero lignorum signum cru
cis exprimens quo nobis est panis
uite preparatus eterne.

Et multi leprosi erant in israel sub
helyseo propheta. et nemo eorum mun
datus est nisi naaman syrus. Quia
nota est historia. de misterio neces
se est paucis intimemus. Et naa
man ergo iste sirus qui interpretatur
decor. populum demonstrat nationum
quondam perfidie scelerumque lepra
maculosum. sed per sacramentum
baptismatis ab omni mentis et cor
poris feditate purgatum. Qui ca
pitis consilio puelle hoc est inspi
rationis superne gratie. quam iudeis
conseruare non ualentibus gen
tes rapuere. salutem sperare com
monitus septies lauari iubetur. quia
nimirum solum baptismi genus quod
ex spiritu sancto regenerat saluat. Un
de iure caro eius post lauacrum
uelut caro pueri parui apparuisse
memoratur. siue quia cunctos in christo
baptyzatos in unam parit gratia
mater infantiam. seu magis ille
sit intelligendus puer de quo dic
tum est. paruulus natus est nobis

filius datus est nobis. cuius corpori
per baptismum tota credentium sobo
les adunatur. Et ut cuncta hic bap
tismi scires sacramenta premonstra
ta. in quo abrenuntiare satane fi
dem confiteri percipimur. negat se
naaman ultra diis alienis litaturum.
soli per omnia seruiturum. partem quoque ter
re sancte secum tollere gaudet. quia
baptizatos oportet dominici quoque
corporis participatione confirmari.
Merito ergo naaman cuius dum aqua
corpus abluitur. fide peccatum purgatur.
id est populus gentium iudeis lepra
contumatie squalentibus ante fer
tur. merito uidua sarepthena. id
est ecclesia ligno crucis refici deside
rans. iudeis fame uerbi pereun
tibus. pane sacro sancti corporis et ui
uifici spiritus unctione recreatur. Pro
bat quoque dominus non ob suam impoten
tiam ciuibus. sed ob eorum inuidentiam
uirtutum dona negasse. atque hoc
exemplo totam postremo gentem eorum
non quia non amaret. sed quia ipsa se
amari non amaret ab eo derelictam.
doctoribus scilicet inde ob saluati
onem gentium toto orbe dispersis. Sed
quod dominus uerbo de iudeis. hoc ip
si de se iudei facto testantur. Nam
sequitur.

Et repleti sunt omnes in synagoga
ira hec audientes. et surrexerunt
et eiecerunt illum extra ciuitatem.

Sacrilegia quippe iudeorum que mul
to ante dominus pronunciauerat per pro
phetam dicens. retribuebant michi
mala pro bonis. in euangelio docet
esse completa. Nam cum ipse per populos be
neficia diffunderet. illi iniurias
irrogabant. nec mirum si perdide
runt salutem qui eiecerunt de suis
finibus saluatorem. Moralis enim do
minus. qui docuerit exemplo suo a
postolos suos omnibus omnia fieri. nec
uolentes repudiat. nec inuitos
alligat. nec eicientibus reluctatur.
nec rogantibus deest. Sic gerase
nos alibi cum uirtutes eius non
possent. quasi infirmos et ingratos
reliquit. Simul intellige non ex necessitate
fugisse. sed uoluntariam corporis pas
sionem. nec captum a iudeis sed
a se oblatum. Et enim quando uult
capitur. quando uult labitur. quando
uult suspenditur. quando uult non
tenetur.

Et duxerunt inquit illum ad
supercilium montis supra quem
ciuitas illorum erat edificata. ut p

ciperent eum. Ipse autem transiens
per medium illorum ibat. O peior
magistro discipulorum hereditas.
Diabolus uero dum temptat uerbo iudeis
facto. Ille dicit. mitte te deorsum.
isti adoriuntur ut mittant. Et quidem
dominus supercilium montis precipitandus
ascenderat. sed per medium illorum inmu
tata subito uel obstupefacta fu
rentium mente descendit. quos
adhuc sanare quam perdere male
bat. ut cassata uidentes sue cepta
nequitie. a poscenda deinceps eius
morte desisterent. Necdum enim
uenerat hora passionis. que non
quolibet sabbato. sed in parasceue
pasche futura constiterat. nec dum
locum passionis qui non in nazareth
sed in ierosolimis hostiarum sanguine
figurabatur adierat. sed nec hoc ge
nus mortis qui crucifigendus a seculo
prenotabatur elegerat. Non quia a naza
renis precipitari. non ab ierosolimitis
lapidari. non inter pueros bethle
emitides ab herode perimi. non alia
uel alia uoluit morte consumma
ri. Quod enim tali morte regie potes
tatis indicium. quo fidelium frontes
armaret et muniret. Sed solum cru
cis expectatum est uexillum. cuius

figura et celerrimo dextere motu
contra maligni hostis temptamen
ta depinget et ipsa nichilominus figura
monarchie singularis potuisset et
typus haberi. ut quomodo trium
phum crucis exponens apostolus ait. in
nomine ihesu omne genu flectatur
celestium et terrestrium et infer
norum. Hoc est enim quod eiusdem
crucis cacumina ad celos tendunt.
yma petunt inferos. cornua ter
ram tegunt.

Et descendit in capharnaum ciui .xiii.
tate galilee. ibique docebat illos
sabbatis. Vide clementiam domini
saluatoris. nec indigne commotus.
nec scelere offensus. nec iniuria ui
olatus iudeam deserit. quin etiam
inmemor iniurie. memor clemen
tie. nunc docendo. nunc liberan
do. nunc sanando infide plebis cor
da demulcet. Quod autem sabba M;
tis maxime medicine doctrineque
sue dona frequentat. docet se non
sub lege esse sed supra legem. qui
eandem quoque legem adimplere.
non autem soluere uenerit. nec iu
daicum eligere sabbatum. quo
uel ignem accendere. uel ma
num pedemque mouere non liceat.

s; uerum sabbatum dilectamq; do
mino ee requie. si saluti studentes
animaꝝ. ab ope seruili id est actuc
tis nos contineamus illicitis.

Et stupebant in doctrina eius. qa
in potestate erat sermo ipsi. Ser
mo doctoris in potestate fit. cu ea q
docet opatur. Nam qui actis ipa
sua dicta destruit. contepnit. Cui
contra doctorem instituens apls a
it. nemo adolescentiam tua cotep
· G̃ · nat. Singularit autem dns ac pn
cipalit solus ex potestate bona lo
cut e. qa ex infirmitate mala nul
la comisit. Ex diuinitatis quippe
potentia habuit. id quod nobis p
humanitatis sue innocentiam
· R. ministrauit. Aliter in potestate e
rat sermo ipsius. sicut alius eu
angelista ait. erat docens eos sic
potestatem habens. et n sicut sc
be. qm scribe que p legem didice
rant pcepta ipsis dabant. ipse u
quasi auctor impletorq; legis uel
mutando uel augendo que min
uidebant. libere agedo substituit. R.

Et in synagoga
erat homo. habens demoni
um inmundum. Bene in syna
goga homo erat qui spm inm
dum habebat. quia spm scm a
miserant. Introierat enim diabo
lus unde xpc exierat. sicut enim
nunc quidam dicunt se iudeos
esse et non sunt. sed sunt syna
ga satane.

Et exclamauit uoce magna di
cens. sine. quid nobis et tibi
ihu nazarene. Paululum inquit
ame uexando quiesce. cum nul
la est cum nra fraude societas.
Et uere. Que enim participatio
luci ad tenebras. que comunica
tio xpi ad belial.

Venisti pdere nos. scio te qui
sis sanctus dei. Non uolun
· H · tatis ista confessio est qua pmi
um non sequit confitendi. sed
necessitatis extortio que cogit
inuitos. Et uelut si serui fugi
tiui post multum temporis do
minum suu uideant. nichil ali
ud nisi de uerberibus depcant.
sic et demones cernentes dnm
in terris repente uersari. ad iudici
dos se uenisse credebant. Presen
tia saluatoris tormenta sunt
demonum.

Et increpauit illum ihc dicens
Obmutesce et exi ab illo. Q

mudita diaboli mors intrauit in
orbem terrarum. ideo contra ipsum mor
tis auctorem primo debuit medi
cina salutis operari. primo lingu
a serpentina ne ultra uirus spar
geret obcludi. ac deinde femina
que prima seducta est a carnalis
concupiscentie febre curari. ter
tio uir qui male suadentis dicta
coniugis audiuit. ab erroris sui
lepra castigari. ut ipse apud hunc
euangelistam esset ordo restau
rationis. qui fuerat et casus.
Et cum proiecisset illum
demonium in medium. exiit
ab illo nichilque illum nocuit. Di
uina permissione liberandus a demo
ne homo proicitur in medium. ut
uirtus patefacta saluatoris. plu
res ad fidem uitamque salutis inui
tet. Sed quod dicitur nichilque illum
nocuit. uidetur repugnare marco
qui ait. et discerpens eum spiritus
inmundus. et exclamans uoce ma
gna exibat ab eo. nisi intelligamus
hoc dixisse marcum discerpens
eum quod lucas dixit et cum pro
iecisset illum in medium. ut quod
secutus ait nichilque eum nocuit.
ut intelligatur quia iactatio illa
membrorum atque uexatio non eum debi
litauit. sicut solent exire demo
nia etiam quibusdam membris am
putatis aut euulsis. Unde me
rito pro tam integra restitutione sa
nitatis qui aderant pauentes.
tamen et si nondum credentes ad
inuicem dicebant. quia in potes
tate et uirtute imperat spiritibus
inmundis et exeunt. Expellere
enim demonia et homines sci
sed in uerbo dei possunt. ipsum autem
dei uerbum propria potestate uirtu
tes operatur.
Surgens autem de synagoga. in
troiuit in domum symonis. .xiiii.
Socrus autem symonis. teneba
tur magnis febribus. Si uirum
a demonio liberatum moraliter
animum ab inmunda cogita
tione purgatum significare dix
erimus. consequenter femina fe
bribus tenta sed ad imperium
domini curata. carnem ostendit
a concupiscentie sue feruore per con
tinentie precepta frenatam. Omnis
enim amaritudo et ira et indig
natio et clamor et blasphemia.
spiritus inmundus furor est. fornicationem
uero inmunditiam.

libidinē. concupiscentiā malam
et auaritiam que ē simulacrorum
seruitus. febrem illecebrose car-
nis intellige.

Et rogauerunt illum pro ea. Et
stans super illam imperauit fe-
bri. et dimisit illam. Modo sal
uator rogatus. modo ultro curat
egrotos. ostendens se contra pec
catorum quoque passiones et precibus
semper annuere fidelium. et ea que
ipsi minime in se intelligunt uel
intelligenda dare. uel etiā non
intellecta dimittere. iuxta quod
psalmista postulat. delicta quis
intelligit. ab occultis meis mun
da me dn̄e.

Et continuo surgens ministra
bat illis. Naturale est febrici
tantibus incipiente sanitate las
sescere. et egrotationis sentire
molestiā. Verum sanitas que
dn̄i confertur imperio simul to
ta redditur. nec solum ipsa reddit
sed et tanto robore comitante.
ut eis continuo quis se adiuue
rāt ministrare sufficiat. et
iuxta leges tropologie mēbra
que seruierant immunditie ad
iniquitatem ut fructificarent
morti. seruiant iusticie in uitā
eternam.

Cum sol autem occidisset. omnes
qui habebant infirmos uariis
languoribus ducebant illos ad
eū. At ille singulis manus impo
nens. curabat eos. Solis occubi
tus passionem mortemque significat
illius qui dixit. quādiu in mun
do sum lux sum mundi. Et so
le occidente plures demoniaci
quam ante plures sanantur egroti.
quia qui temporaliter in carne ui
uens paucos iudeorum docuit.
calcato regno mortis omnibus
per orbem gentibus fidei salutisque
dona transmisit. Cuius ministris
quasi iter lucisque preconibus psalmi
sta canit. iter facite ei qui ascen
dit super occasum. Super occasum
quippe dn̄s ascendit. quia unde
in passione occubuit. inde ma
iorem suam gloriam resurgendo
manifestauit.

Exibant etiam demonia a mul
tis clamantia et dicentia. quia
tu es filius dei. Et increpans non
sinebat ea loqui. quia sciebant ip
sum esse xp̄m. Demonia filiū
dei confitebantur. et attestante

angelista sciebant ipsum esse christum.
quia quem dierum xl ieiunio
fatigatum diabolus hominem
cognouerat. nec temptando uo
lebat an et dei filius esset experiri.
iam nunc per signorum potentiam
uel intellexit uel potius suspi
catus est esse filium dei. Non igitur
ideo iudeis eum crucifigere per
suasit quia christum siue dei filium
non esse putauit. sed quia se morte
illius non prouidit esse damp
nandum. Vere enim de hoc
misterio a seculis abscondito dicit
apostolus. quod nemo principum
huius seculi cognouit. Si enim
cognouissent. numquam dominum
glorie crucifixissent. Quare autem
demonia dominus se loqui prohibeat
psalmista manifestat qui ait.
peccatori autem dixit deus. quare
tu enarras iusticias meas. et ce
tera. ne quis dum audit predican
tem. sequatur errantem. Improbus enim
magister est diabolus. qui fal
sa ueris sepe permiscet ut specie
ueritatis testimonium fraudis
obtegat. duas autem non soli de
mones qui inuiti confitebantur
iubentur silere de christo. sed et
illi qui ab eo sanati sponte confiteri
uolebant. immo ipsi apostoli qui eum
post resurrectionem toto erant or
be predicaturi. ante passionem eius
precipiuntur omnino reticere de il
lo. ne diuina uidelicet maiesta
te predicata passionis dispensatio
differretur. et dilata passione. sa
lus mundi que per hanc futura
erat negaretur.

Facta autem die. egressus ibat
in desertum locum. et turbe
requirebant eum. et uenerunt
usque ad ipsum et cetera. Si occa
su solis domini mors exprimitur.
quare non die redeunte resur
rectio illius indicetur. cuius ma
nifestata luce a credentium tur
bis inquiritur. et in gentium deser
to inuentus ne abeat detinetur.
maxime cum hec prima sabbati quo
resurrectio celebrata est. egressi
o. quesitio. et inuentio contigerit.

Factum est autem .av. ·V·
cum turbe irruerent in eum
ut audirent uerbum dei. et ip
se stabat secus stagnum genesareth.
Stagnum genesareth idem di
cunt esse quod mare galilee. uel
mare tyberiadis. Sed mare galilee
ab adiacente prouintia dictum. mare
tyberiadis a proxima ciuitate

que olim chennereth uocata.
sed ab herode tetrarcha instaura
ta. in honorem tyberii cesaris est
tyberias appellata. Porro genesar alaci
ipsius natura qua crispantibus aquis
de se ipso sibi excitare auram phi
betur. greco uocabulo quasi ge
nerans sibi auram dicitur. Neque enim
in stagni morem sternitur aqua.
sed frequentibus auris spirantibus
agitatur. haustu dulcis et ad po
tandum habilis. sed ebree lingue
consuetudine. omnis aquarum con
gregatio siue dulcis siue salsa
mare nuncupatur. Qui lacus
interfluente iordane. cxl stadi
is in longitudine. et xl extenditur
in latitudinem. Quia ergo stagnum
siue mare presens seculum designat.
dominus secus mare stat. postquam
uite labentis mortalitatem deuin
cens. in ea qua passius est carne.
stabilitatem perpetue quietis adiit.
Turbarum conuentus ad eum gen
tium in fide concurrentium ty
pus est. De quibus ysaias. Et flu
ent inquit ad eum omnes gentes.
et ibunt populi multi et dicent. ue
nite et ascendamus montem
domini.

Et uidit duas naues stantes se
cus stagnum. Due naues secus
stagnum posite. circumcisionem et
preputium figurant. Quas bene
ihesus uidisse perhibetur. quia in utroque
populo nouit dominus qui sunt eius. eorumque con
fluctibus seculi huius. ad future
uite tranquillitatem quasi ad solidi
tatem litoris uidendo. hoc est mise
ricorditer uisitando prouehit.

Piscatores autem
descenderant. et lauabant
retia. Piscatores sunt ecclesie doc
tores. qui nos reti fidei comprehensos
et de profundo ad lumen elatos quasi
pisces litori. sic terre uiuentium
aduehunt. Quasi enim quedam
retia piscantium sunt complexe pre
dicantium dictiones. que eos
quos ceperint in fide non amit
tant. Unde et retia. quasi retinen
tia sunt uocata. Sed hec retia mo
laxantur in capturam. modo lo
plicantur. quia non omne tempus
habile doctrine. sed nunc geren
da lingua doctori. nunc sui met
cura gerenda.

Ascendens autem nauim que erat
symonis. rogabat eum a ter
ra reducere pusillum. et sedens do

cebat de nauicula turbas. Na
uis symonis est ecclesia primitiua
de qua paulus ait: qui enim operatus
est petro in apostolatu circumcisio
nis operatus est et mihi inter gentes.
Bene una dicta: quia multitudi
nis credentium erat cor unum
et anima una. De qua docebat
turbas: qui auctoritate ecclesie do
cet usque hodie gentes.

Ut cessauit autem loqui: dixit ad
symonem. Duc in altum: et
laxate retia uestra in capturam. Quod
primo rogauit symonem nauim
a terra reducere pusillum: signi
ficat uel temperate utendum uerbo
ad turbas ut nec terrena eis preci
piantur. nec sic a terrenis in profun
da sacramentorum recedatur ut
a penitus non intelligantur: uel
prius in proximis regionibus gen
tibus predicandum: ut quod dicitur
eidem petro duc in altum et laxa
te retia uestra in capturam: ad remoti
ores gentes quibus postea predicatum
est pertineat.

Et respondens symon dixit
illi: preceptor per totam noctem la
borantes nichil cepimus: in uer
bo autem tuo laxabo rete. Nisi do

minus edificauerit domum: in ua
num laborat qui edificant eam.
Nisi dominus corda illustrauerit audi
torum: doctor in nocte laborat.
Nisi in uerbo gratie superne laxata
fuerint instrumenta disputatio
num. frustra uocis sue predicator
iaculum mittit: quia fides populo
rum non sapientia uerbi compo
siti. sed diuine uocationis mu
nere peruenit.

Et cum hoc fecissent: concluserunt
piscium multitudinem copio
sam. Rumpebatur autem rete eorum:
pre multitudine piscium. Rete
rumpebatur: quia nunc ad confessionem
fidei etiam cum electis reprobi tan
ti intrant: qui ipsam quoque eccle
siam heresibus scindant. Rumpi
tur autem rete sed non labitur pis
cis: quia suos dominus etiam inter perse
quentium scandala seruat.

Et annuerunt sociis qui erant
in alia naui: ut uenirent et ad
iuuarent eos. Alia nauis ut pre
diximus est ecclesia de gentibus.
que et ipsa non sufficiente una
nauicula piscibus impletur electis:
quia nouit dominus qui sunt eius.
et apud ipsum certus est suorum numerus

electorum. dumque tot in iudea cre-
dituros non inuenit. quot ad fidem
uitamque predestinatos nouit eter-
nam. quasi alie nauis receptacu-
la piscibus querens suis. corda quoque
gentium fidei gratia replet. Et be-
ne rupto reti socia nauis aduoca-
tur. quoniam ante iudas proditor. ante
symon magus pisces nequissimi
capti sunt. ante annanias et sa-
phira fidei rete subdole tempta-
bant ingredi. ante ut iohannes
testatur multi discipulorum eius ab-
ierunt retro etiam non cum illo
ambulabant. ac deinde barnabas
et paulus ad gentium sunt aposto-
latum segregati.

Et uenerunt et impleuerunt
ambas nauiculas. ita ut mer-
gerentur. Harum impletio naui-
um. usque in finem seculi crescit. Sed
quod implete merguntur. hoc est
in summersione premuntur. non enim
summerse sed tamen sunt pericli-
tate apostolus exponit dicens. in no-
uissimis diebus erunt tempora pe-
riculosa. et erunt homines seip-
sos amantes et cetera. Nam mer-
gi naui est. homines in seculum ex
quo elati per fidem fuerant morum

prauitate relabi. quales et ipse
petrus adhuc in infirmitate po-
situs hoc loco demonstrat. Unde
sequitur. quod cum uideret sy-
mon petrus procidit ad genua ihesu
dicens. exi a me quia homo pec-
cator sum domine. quia carnales
quique in ecclesia regimen spiritualium
in quibus maxime christi persona emi-
net a se quodammodo repellunt.
Non enim hoc uoce lingue dicunt
bonis ministris dei ut eos a se re-
pellant. sed uoce morum et actuum
suorum suadent a se recedi ne per
bonos regantur. et eo uehementius
quo deferunt eis honorem. et ta-
men factis suis a se recedere admo-
nent. ut honorificentiam eorum sig-
nificauerit petrus cadens ad
pedes domini. mores autem in eo quod
ait. exi a me domine quia peccator
homo sum. quod tamen quia
non fecit dominus. non enim recessit
ab eis. sed eos subductis nauibus
ad litus perduxit. significat bo-
nis et spiritualibus uiris non esse opor-
tere hanc uoluntatem ut pecca-
tis turbarum commoti. quo quasi se-
curius tranquilliusque uiuant.
munus ecclesiasticum deserant.

Et ait ad symonem ihc; noli time-
re. Confortat dns timore
carnalium animosq; fragilium co(n)
solando erigit! ne quis uel de sue
conscientia culpe tremens uel de
aliorum innocentia stupens. scita
eis iter formidet aggredi. Quod
autem sequitur ex hoc iam homines
eris capiens! ad ipsum petrum spe
cialiter pertinet. Exponit enim
ei dns quid hec captura piscium
significet. quod uidelicet ipse si
cut nunc per retia pisces. sic aliquan
do per uerba sit capturus homi
nes! totiusq; facti huius ordo quid
in ecclesia cuius ipse typum tenet
quotidie geratur ostendit. Quod
uero subiungitur. et subductis ad
terram nauibus relictis omnibus
secuti sunt eum! potest significare
finem temporis. quo ab huiusmo
di illi qui xpo inheserint penitus
recessuri sunt. Sciendum est autem
hanc eandem non esse lectionem
qua matheus et marcus binos
de naviculis piscatores! primo
petrum et andream. deinde fi
lios zebedei a dno narrant esse
uocatos. Non enim eos lucas nunc
a dno uocatos! sed tantum petro
fuisse predictum quod homines
esset capturus insinuat. Quod
non ita dictum est! quasi iam
pisces nunquam esset capturus.
Nam et post resurrectionem do
mini legimus eos esse piscatores.
Vnde datur intelligi eos ad
capturam piscium ex more reme
asse! ut postea fieret quod mathe
us et marcus narrant quando eos
binos uocauit. Tunc enim non
subductis ad terram nauibus tan
quam cura redeundi! sed ita eum
secuti sunt tanquam uocantem ac
iubentem ut sequerentur.

Et factum est cum uenissent in . xvi .
una ciuitatum! et ecce uir ple
nus lepra. Et uidens ihm et pro
cidens in faciem rogauit eum di
cens! dne si uis potes me munda
dare. Bene ubi leprosus munda
tur certus non exprimitur locus!
ut ostendatur non unum populum spe
cialis alicuius ciuitatis. sed omnium
populos fuisse sanatos. Et quia do
minus ait. non ueni soluere legem
sed adimplere. ille qui excludeba
tur a lege. purgari se dnm potesta
te presumens. non ex lege sed supra
legem esse gratiam iudicabat! que

leprosi maculam possit abluere.
Verum ut in domino potestatis auc
toritas ita in illo fidei constantia
declaratur. Ille in faciem procidit.
quod humilitatis est et pudoris. ut
unusquisque de sue uite maculis
erubescat. Sed confessionem uerecun
dia non repressit. ostendit uulnus.
remedium postulauit. et ipsa re
ligionis et fidei plena confessio est.
Si uis inquit. potes me munda
re. In uoluntate domini tribuit po
testatem. de uoluntate autem domini
non quasi pietatis incredulus du
bitauit. sed quasi colluuionis sue
conscius non presumpsit.
Et extendens manum tetigit
illum dicens. Et confestim le
pra discessit ab eo. Nichil me
dium est inter opus dei atque preceptum.
quia in precepto est opus. Denique dix
it et facta sunt. Vides ergo quod
dubitari non potest. quia uolun
tas dei potestas est. Si ergo uoluntas
eius potestas est. qui unius uoluntatis
asserit· unius utique asserunt potestatis. Itaque
quasi habens potestatem sanandi
et iubendi auctoritatem. operandi
testimonium non refugit. Volo
enim dicit propter fotinum. imp
at propter arrium. tangit propter
manicheum. Et lex quidem tan
gi leprosos prohibet. sed qui dominus le
gis est non obsequitur legi. sed legem fa
cit. Non ergo ideo tetigit quia sine
tactu mundare non poterat. sed ut
probaret quia subiectus non erat
legi. nec contagium timebat ut
homines. sed quia contaminari non
poterat qui alios liberabat. lepra
tactu domini fugaretur que solebat
contaminare tangentem. simulque
illud mirabile. quod eo sanauit
genere quo fuerat obsecratus.
Si uis potes me mundare. Volo
inquit mundare. Habes uolun
tatem. habes etiam pietatis ef
fectum.
Et precepit illi. ut nemini
diceret. Quare precipitur
nemini dicere. nisi ut doce
ret non uulganda nostra benefi
cia. sed premenda. Ut non solum a
mercede abstineamus pecunie.
sed etiam gratie.
Sed uade ostende te sacerdo
ti. et offer pro emundatione
tua sicut precepit moyses in tes
timonium illis. Ostendere se
sacerdoti iubet. ut intelligeret

sacerdos eum non legis ordine.
sed quia dominus supra legem esse curatur.
Offerre autem sacrificium. ut
ostenderet dominus quia legem non
solueret sed impleret. qui secundum
legem gradiens supra legem sa
naret eos quos remedia legis non
sanauerunt. Et bene addidit
in testimonium illis. hoc est si deo
credant. si impietatis lepra dis
cedat. Quod si quem mouet quo
modo dominus mosaicum uideatur
approbare sacrificium cum id non
recepit ecclesia. meminerit nondum
esse cepisse sacrificium sanctum sanctorum quod
corpus eius est. nondum enim ob
tulerat in passione holocaustum
suum. Non autem oportebat au
ferri significantia sacrificia. pri
usquam illud quod significaba
tur confirmatum esset contesta
tione apostolorum predicantium. et fide
credentium populorum. Quia uero
typice uir iste peccatis languidum
genus designat humanum. rec
te non solum leprosus. sed et ple
nus lepra describitur. Omnes enim
peccauerunt et egent gratia dei. illa
scilicet ut extenta manu salua
toris hoc est incarnato dei

uerbo humanamque contingente
naturam. ab erroris prisci uarie
tate mundentur. possintque cum
apostolis audire. iam uos mundi es
tis propter sermonem quem locutus
sum uobis. et qui diutius abhomi
nabiles a populi dei erant castris se
gregati. iam aliquando templo
reddi et sacerdoti queant offerri.
illi utique cui dicitur. tu es sacerdos
in eternum. audientes ab apostolo. tem
plum enim dei sanctum est quod
estis uos. offerantque pro emun
datione sua quod precepit moyses. id
est exhibeant corpora sua hostiam
uiuentem. sanctam deo placentem.

Perambulabat autem ma
gis sermo de illo. et conue
niebant turbe multe ut audi
rent. et curarentur ab infirmita
tibus suis. Unius perfecta saluati
o. multas ad dominum cogit turbas.
Ut enim ipse se exterius interi
usque doceret esse sanatum. ne
quaquam perceptum beneficium
uel ab ipso a quo acceperat uis
sus tacet. quin potius ut mar
cus narrat euangeliste func
tus officio mox egressus ce
pit predicare et diffamare ser

monem / ita ut iam n̄ posset ma-
nifeste in ciuitatem introire. s;
foris in desertis locis esse. et co̅ue-
niebant ad eum undiq;. Unde
merito querit̄ / quid nam sit quod
dn̄s nonnulla que gessit abscon-
di iussit. et nec ad horam potuit
abscondi. Nunquid enim unige-
nitus filius patri et spu̅ sc̅o coet̄-
nus hac in re uelle habuit. quod
implere non potuit? s; notandu̅
q̄d redemptor n̄r per mortale cor-
pus om̄e quod erat / hoc nobis
in exemplo actionis p̄buit. Mi-
raculum nāq; faciens et taceri
iussit. et tamen taceri non potuit.
ut uidelicet electi eius exempla
doctrine illius sequentes. in mag-
nis que faciunt latere quidem
in uoluntate habeant / s; ut p-
sint aliis, p̄dantur inuiti. quatinus
et magne humilitatis sit quod
sua opa ~~sua~~ taceri appetunt / et
magne sublimitatis sit q̄d eorum
opa taceri n̄ possunt. Non ergo
dn̄s uoluit quicq̄m fieri et mi-
nime potuit / s; quid uelle eius
membra debeant. quid ue de
eis etiam nolentib; fiat doctri-
ne magisterio exemplum dedit.

Ipse autem.
Secedebat in desertum. et orabat.
Quod secedit orare. n̄ eius nature
tribuas que dicit uolo mundare.
et curabat ab infirmitatib;. sed
ei que extendens manu̅ tetigit lepsu̅.
n̄ q̄d iuxta nestorium gemina sit filii psona.
s; q̄d eiusdem psone sicut nature.
sic et opationes sint due. Aliter.
quod in urbe miracula facit. in
deserto uero uel in monte ut ibi
legit̄ orando pnoctat. utriusq;
uite nobis. et actiue scilicet et co̅-
templatiue documenta p̄monst-
rat. ut nec co̅templationis stu-
dio quis proximorum curam neg-
legat. nec cura proximorum immo-
deratius obligatus conte̅platio-
nis studia derelinquat. quatinus
nec amorem di̅ impediat amor p̄x-
imi. nec amorem p̄ximi abiciat
amor di̅. In monte quippe orare
est / relictis infimarum cogitatio-
num curis tota mente quem-
libet ad eterna supne conte̅pla-
tionis gaudia festinare. In deser-
tum secedere et orare est / exclu-
dentem intrinsecus strepitum
terrenorum desideriorum p̄mere. et
quoddam sibi cum dn̄o intra
se secretum querere. ubi cum

illo exteriore cessante tumultu
p interna desideria silenter lo
quatur.

Et factum est in una dierum. xvii.
et ipse sedebat docens. et
erant pharisei sedentes et cete
ra. Ubi dns sedens docuerit qn
do scribis et phariseis conseden
tibus paraliticum curauit. lucas
breuiandi gra preterit. s; mathe
us et marcus qui narrant ques
tionem facere uident. qm qui
dem matheus in ciuitate sua.
marcus in capharnaum hoc euo
fecisse testatur. Que difficilius sol
ueretur. si matheus etiam naza
reth nominaret. Nunc uero
uel ipa galilea in qua erat na
zareth intelligenda est dicta
ciuitas xpi. ad distinctione uide
licet regionis transmarine ge
rasenorum. de qua transfretando si
cut matheus scribit uenerat ga
lileam. uel certe ipa capharna
um ciuitas xpi est dicta. quam
non nascendo s; uirtutib; illus
trando suam ipse fecerat.

Et ecce uiri portantes in lecto
hominem qui erat paraliticus.
et querebant eum inferre et
ponere ante ihm. Curatio para
litici huius. anime post diutur
nam illecebre carnalis inertiam
ad xpm suspirantis indicat sal
uationem. Que primo omnium
ministris qui eum subleuent et xpo
afferant. id est bonis doctorib;
qui spem sanationis opeq; inter
cessionis suggerant indiget. Qui
bene marco narrante quatuor fu
isse repperiuntur. siue quia quatu
or euangelii libris omnis pdican
tis uirtus omnisq; sermo firmatur. seu
quia quatuor sunt uirtutes quib;
ad promerendam sospitatem fidu
cia mentis erigitur. De quibus
in eterne sapientie laude dicitur.
sobrietatem enim et iusticiam
docet. et sapientiam et uirtutem.
quib; utilius nichil est in uita ho
minib;. quas in nullis uersis no
minib; prudentiam. fortitudinem.
temperantiam. et iusticiam ap
pellant.

Et non inuenientes qua par
te illum inferrent pre turba.
ascenderunt supra tectum per
tegulas. Desiderant paraliticum
xpo offerre. s; turba interposita
ab omni parte recluduntur. quia

sepe anima post infimi te pocius
desidiam ad dm̄ resipiscens. sup
neq; gr̄e remedio cupiens renoua
ri p̄isce consuetudinis obstaculo
retardat᷑. sepe inter ipsas orationes
secrete dulcedinis et quasi suaue
cum dn̄o colloquiū turba cogi
tationū interueniens aciem m̄
tis ne xp̄c uideat᷑ intercludit. Et
quid int̄ hec agendū? n̄ utiq; ini
fimis exterius qua turbe tumul
tuant᷑ remanendum. s; tectum
domus in qua xp̄c docet ascen
dendum. id ē sacre scripture
sublimitas ē appetenda. lex q;
dn̄i cum psalmista die noctiq;
meditanda. In quo enim corrig&
inuenior uiā suam? in custodien
do inquit sermones tuos.

Et summiserunt illum cū lec
to in mediū ante ih̄m. Pate
facto tecto eger ante ih̄m summi
tit᷑. quia reseratis scripturarū mis
teriis ad notitiam xp̄i peruenitur.
hoc est ad eius humilitatem. fidei
pietate descendit᷑. Et bene do
mus ih̄u tegulis contecta descri
bit᷑. quia sub contemptibili litterarū
uelamine si assit qui reseret doctor.
diuina sp̄ualis gr̄e uirtus inuenie

tur. Quod autē cum lecto depo
nit᷑. significat ab homine iusta
carne adhuc cōstituto xp̄m de
bere cognosci.

Quorum fidem ut uidit dixit. ho
mo remittunt᷑ tibi peccata tu
a. Hominē dn̄s a paralisi curatur
primo peccatorum uincula dissoluit
ut ostenderet eū ob neruis culparum
artuum dissolutione dampnari.
nec nisi his relaxatis mēbrorum p̄
se recuperatione sanari. Sic et
illi paralitico qui iuxta p̄baticā
piscinam diu motū aque frustra
prestolabat᷑ sanato. a dn̄o dicit᷑ ec
ce sanus factus es. iam noli pec
care ne deterius tibi aliquid cont̄
gat. Et bene is cui peccata di
mittebant᷑ homo uocat᷑. qui hoc
ipso quod homo erat n̄ posset dice
re non peccaui. simul etiā ut ille
qui homini dimittebat intellig&
d̄s. Intuendū sane quantū ppria cu
iusq; fides apud dn̄m ualeat. ubi tā
ti ualuit aliena. ut totus homo re
pente idest exterius interiusq; sa
ns surgeret. aliorumq; merito alii
laxarent᷑ errata.

Et ceperunt cogitare scribe et
pharisei dicentes. quis est hic

qui loquitur blasphemias? quis
potest dimittere peccata nisi so
lus deus? Verum dicunt scribe quia
nemo dimittere peccata nisi deus po
test; qui per eos quoque dimittit quibus
dimittendi tribuit potestatem.
et ideo christus uere deus esse probatur. quia
dimittere peccata ut deus potest.
Verum deo testimonium reddunt.
sed personam christi negando falluntur.
Errant itaque iudei. qui cum christum
et deum esse et peccata dimittere
posse credant. ihesum tamen christum esse
non credant. sed multo dementius
errant arriani qui cum ihesum christum
esse et peccata posse dimittere eu
angelii uerbis deuicti negare non
audeant. nichilominus tamen
deum negare non timent. At ipse
perfidos saluare desiderans. et occul
torum cognitione et uirtute operum
deum se esse manifestat.

Respondens enim dixit ad
illos; Quid cogitatis in cordi
bus uestris? Eidem namque deo qui
dicit. ego sum ipse qui deleo ini
quitates tuas. sapientissimus ara
tor ait. tu enim solus nosti corda
omnium filiorum hominum. Tandem
quod inquit maiestate et potentia
qua cogitationes uestras intueor.
possum et hominibus delicta di
mittere. ex uobis intelligite quod
paraliticus consequatur.

Quid est facilius dicere dimit
tuntur tibi peccata? an dicere
surge et ambula? Utrum sint
paralitico peccata dimissa solus
nouerat qui dimittebat. surge
autem et ambula tam ille qui sur
gebat. quam hi qui surgentem
uidebant approbare poterant. Fit
igitur carnale signum. ut probetur spiritale.

Ut autem sciatis quia
filius hominis potestatem ha
bet in terra dimittere peccata.

Si et deus est iuxta memoratum
ysaie testimonium qui delet in
iquitates nostras. et filius hominis
potestatem habet in terra dimit
tendi peccata. ergo idem ipse et
deus et filius hominis est. ut et
homo christus per diuinitatis sue po
tentiam dimittere peccata pos
sit. et idem deus christus per humani
tatis sue fragilitatem pro pec
catoribus mori.

Dixit paralitico. tibi dico
surge. tolle lectum tuum
et uade in domum tuam.

Spiritualiter de lecto surgere est:
animam se a carnalibus desideriis
ubi egra quiescebat abstrahere.
Lectum vero tollere est: ipsam
quoque carnem per continentie frena xviii.
correptam. spe celestium premiorum.
deliciis privare terrenis. Ipse est
enim lectus. quem per singulas noc
tes lavat David: id est per unius
noxe maculis digno penitentie
flumine castigat. Sublato autem
lecto domum ire est: ad paradysum
redire. Ipsa est enim vera domus
que hominem prima suscepit. non
iure amissa sed fraude: tandemque
restituta per eum qui fraudulento
hosti nichil debuit. Aliter sanus
qui languebat lectum reportat
domum: cum anima peccatorum
remissione accepta ad internam
sui custodiam cum ipso se corpore
refert: ne post veniam quid unde
iterum iuste feriatur admittat.
Et confestim
surgens coram illis tulit in quo
iacebat: et abiit in domum suam
magnificans deum et cetera. Mi
ra divine potentie virtus. ubi nul
la temporis interveniente mora
iussu salvatoris salus festina
comitatur: merito qui affuerant
dampnatis blasphemie iaculis
ad laudem tante maiestatis stu
pentia corda convertunt.
Et post hec exiit et vidit publi
canum nomine levi sedentem
ad teloneum: et ait illi sequere me.
Idem levi. qui matheus est. Sed
lucas marcusque propter verecundiam
et honorem evangeliste noluerunt
nomen ponere vulgatum: ipse
autem matheus iuxta illud quod scrip
tum est. iustus accusator sui est in
primordio sermonis matheum
se et publicanum nominat: ut os
tendat legentibus nullum debere
conversum de salute diffidere: cum
ipse de publicano in apostolum. de te
lonario in evangelistam sit repen
te mutatus.
Et relictis omnibus: surgens se
cutus est eum. Intelligens
matheus quid sit veraciter dominum
sequi: relictis omnibus sequitur. Se
qui enim imitari est. ideoque ut pauperem
christum non tam gressu quam affec
tu consectari potuisset: reliquit pro
pria qui rapere solebat aliena. perfecti
que nobis abrenuntiationis seculi for
mam tribuens. non solum lucra telo

uectigalium. sed et periculum con
tempsit quod euenire poterat
a principibus seculi. quia uectigalium
rationes inperfectas atque incompo
sitas reliquerit. Tanta enim
cupiditate sequendi dominum duc
tus est. ut in nullo prorsus huius
uite respectum uel cogitationem
sibimet reseruauerit. propter quod
multa mercede dum humana
sedulus negotia deserit. dominicorum
fidelis dispensator meruit esse
talentorum.

Et fecit ei conuiuium mag
num leui in domo sua. Qui
domicilio christum recipit interno.
maximis delectationibus exube
rantium pascitur uoluptatum.
Itaque dominus libenter ingreditur. et
in eius qui crediderit recumbit
affectu. et hoc est bonorum operum
spiritale conuiuium. quo diues po
pulus eget. pauper epulatur.

Et erat turba
multa publicanorum. et aliorum
qui cum illis erant discum
bentes. Viderunt publicani
a peccatis ad meliora conuersuros
locum inuenisse penitentie.
et ob id etiam ipsi non desperant
salutem.

Et murmurabant pharisei et
scribe eorum dicentes ad disci
pulos eius. quare cum publica
nis et peccatoribus manducatis et
bibitis? Conuiuantibus cum domino
publicanis. pharisei murmu
rantes de ieiunio gloriantur. Vbi
primo legis et gratie quanta sit
distantia declaratur. quia qui le
gem sequuntur ieiune mentis fa
mem patiuntur eternam. qui ue
ro uerbum in interioribus anime
receperunt. alimenti celestis et
fontis ubertate recreati. esurire
et sitire non possunt. Deinde re
tributionis future species prefigu
ratur. quando epulantibus cum christo
electis. perfidia superborum ieiuna tor
quebitur quibus dicitur. meretrices et
publicani precedunt uos regnum
dei. Quod si per mathei electionem
fides gentium que prius mun
di lucris inhiabant. sed
nunc corpore christi sedu
la deuotione reficiun
tur exprimitur. profecto
supercilium phariseorum.
iudeorum inuidiam qui a
de gentium salute tor

quent insinuat.

Et respondens ihc dixit ad illos; non egent qui sani sunt medico! s; qui male habent.
Non ueni uocare iustos! sed peccatores in penitentiam. Suggillat scribas et phariseos! qui
iustos se putantes peccatorum con
sortia declinabant. Se ipsum nimirum
q; medicum dicit! qui miro
medicandi genere uulneratus
est propter iniquitates nostras. et
liuore eius sanati sumus. Sa
nos autem et iustos appellat eos.
qui ignorantes dei iusticiam et
suam uolentes statuere. iusticie
dei non sunt subiecti! qui ex
lege presumentes euangelii gra
tiam non querunt. Porro male
habentes et peccatores uocat
eos qui sue fragilitatis consci
entia deuicti. nec per legem iusti
ficari posse uidentes! xp̄i
se gratie penitendo sum
mittunt. Ubi simul
ostenditur. quod non in
pristinis uitiis perma
nentes ut pharisei et
scribe murmurabant.
s; penitentiam agentes

publicani uenerunt ad ihm! et
ipse quoque ihc conuiuia pecca
torum ut occasionem haberet
docendi. et spirituales inuitato
ribus suis preberet cibos. adire
dignatus sit. Denique cum fre
quenter pergere ad conuiuium de
scribatur. nichil refertur aliud nisi
quod ibi fecerit. quid docuerit.
ut et humilitas dn̄i eundo ad
peccatores. et potentia doctri
ne eius in penitentium conuer
sione monstretur.

At illi dixerunt ad eum; Qua
re discipuli iohannis ieiunant
frequenter et obsecrationes fa
ciunt. similiter et phariseorum:
tui autem edunt et bibunt. Ma
theus refert ipsos iohannis dis
cipulos hec dixisse saluatori. Un
de patet utrosque coniunctos. hac
eum questione pulsasse. Ubi io
hannis maxime reprehendendi
sunt discipuli. non solum de
sui iactantia ieiunii. uerum quia
calumpniabantur quem sciebant
a magistro predicatum. et junge
bantur phariseis quos ab eo no
uerant condempnato. Spiri
aliter autem discipuli iohannis

et phariseorum ieiunant, xpi autem
edunt et bibunt. quia siue opera
quis legis seu traditiones sequatur
hominum. siue ipm etiam
xpi preconium aure tantum percipiat
corporis. spiritualibus abstinentie
bonis ieiuno corde tabescit. Qui
uero xpi membris fidelibus incorporatur
amore. non potest ieiunare
quia carne ipsius epulatur et
sanguine. Aliter. Johannes uinum
et siceram non bibit. dominus
cum publicanis et peccatoribus
manducat et bibit. quia ille
abstinentia meritum auget
cui potentia nulla nature. dominus
autem cui naturaliter suppetebat
delicta donare. cur eos
declinaret quos abstinentibus
poterat reddere puriores. Sed
ieiunauit et xpc ne preceptum
declinares. manducauit cum
peccatoribus ut gratiam cerneres.
agnosceres potestatem.
Quibus ipse ait.

Numquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus
facere ieiunare? uenient autem
dies. et cum ablatus fuerit ab
illis sponsus. tunc ieiunabunt
in illis diebus. Sponsus xpc. sponsa
ecclesia est. De hoc sancto spiritualique
conubio. apostoli sunt creati. Unde
bene marcus euangelista filios
eos appellans nuptiarum. non
tantum sponsi sed etiam sponse
uolens intelligi. quia per lauacrum
regenerationis eiusdem diuine generationis
assumpti sunt. qui
ieiunare ac lugere non possunt
quamdiu sponsum in thalamo
uident. et ipsum sciunt esse
cum sponsa. Quando uero transierint
nuptie et passionis ac
resurrectionis tempus aduenerit.
tunc sponsi filii ieiunabunt.
Quod autem lucas non
ait ut ceteri. numquid possunt
filii sponsi aut nuptiarum ieiunare
uel lugere. sed numquid
potestis filios sponsi facere ieiunare.
eleganter intimauit
eosdem ipsos qui loquebantur
fuisse facturos. ut lugentes ieiunarent
filii sponsi. quoniam ipsi
essent sponsum occisuri. Notandum
uero hunc luctum
absentie sponsi. non nunc
tantum id est post mortem
resurrectionemque eiusdem spon

si. s; et ante incarnationē illus
p totum huius scl̄i tempus ēē ce
lebratum. Prima quippe tēpo
ra ecclīe ante uirginis partum
scōs habuere. qui desiderarent
incarnationis xp̄i aduentum.
ista ū tempora exquo ascendit
in celum scōs habent. qui desi
derent eius manifestationē ad
uiuos et mortuos iudicandos.
neq; hic desiderabilis ecclīe luc
tus requieuit aliquā tum.
nisi quandiu hic cum discipulis
in carne uersatus est. Iuxta le
ges autem tropologie sciendū.
qd̄ quandiu sponsus uobiscum
est in leticia sumus. nec ieiuna
re possumus nec lugere. cum
autem ille ꝓpter peccata a nobis
recesserit et auolauerit. tunc
indicendum ieiunium. tunc
recipiendus ē luctus.

Dicebat autē et similitudinē
ad illos. quia nemo cōmis
surā a uestimento nouo im
mittit in uestimentū uetus. a
lioquin nouum rumpit. et
ueteri n̄ cōuenit commissura
a nouo. Cū interrogatus eēt
dn̄s cur discipuli eius n̄ ieiu
narent. respondit. carnales ad
huc quosq; et nec dum passionis
resurrectionisq; sue fide solidatos.
non posse seueriora ieiunia et
continentie sustinere ꝓcepta.
ne ꝑausteritatē uiniam etiam
credulitatē quam habere uide
bantur amittant. Ipsos adhuc
ḡ discipulos tanq̄m uetera ues
timenta dicit. quib; inconueni
enter nouus pannus assuitur.
id est aliqua particula doctrine
que ad noue uite temperantiam
ꝑtinet. qua si hoc fiat. et ipsa
doctrina quodammodo scindi
tur. cuius particula que ad ie
iunium ciboꝝ ualet inoportu
ne traditur. cū illa doceat gene
rale ieiunium non a concupis
centia ciboꝝ tantum. sed ab oī
letitia tēporalium delectationū.
Cuius quasi pannū idē partē
aliquam que ad cibos ꝑtinet.
dicit non oportere hominibus
adhuc ueteri consuetudini de
ditis impertiri. quia illis quasi
conscissis sic uidetur fieri. et ipsi
uetustati non conuenit.

Et nemo mittit uinum no
uum in utres ueteres. a

loquium rumpit uinum nouū
utres et ipm̄ effundetur. et utres
peribunt. s; uinum nouum in
utres nouos mittendum ē. et
utraq; conseruantur. Eosdem
quoq; ueteribz comparat utribz
quos uino nouo. id est spūalibus
preceptis facilius disrumpi. quā
id posse continere dicit. Erunt
autem iā utres noui. post ascen
sum dn̄i desiderio consolationis
eius orando et sperando innouā
tur. Tunc enim acceperunt
spm̄ scm̄. quo impleti cum lin
guis omībz loquerentur. audeis
nescientibz sed tamen uere attes
tantibz dictum ē. quia musto p
leni st̄ isti. Nouum enim uinū
um nouis utribz uenerat. hoc ē
spc̄ scī feruor spūalium corda re
pleuerat. Aliter; Cauendum doc
tori est. ne animę nondum reno
uatę. sed in uetustate malitię per
durant. nouorz misteriorz secreta
committat.

Et nemo bibens uetus. statim
uult nouū. dicit enī uetus
melius ē. Iudeos significat quibz
uitę ueteris saliua imbutis. noue
grę pcepta sorduerant. quia pro
fecto maiorz traditionibz coīna
culati. dulcedine spūalium uer
borz percipere nequaqm̄ ualebant.

Factum est autē in sabbato .xviii. VI
secdo primo cum transirent p sa
ta. uellebant discipuli ei spicas &
manducabant confricantes ma
nibz. Hoc est quod marcus ait.
quia discipuli ppter nimiā eorz
qui ueniebant ut curarent im
portunitatē. nec manducandi
quidē spacium habebant. et
ideo quasi homines esuriebant.
Quod aūt spicas segetum ma
nibz confricant. et inediam cōso
lant. uite austerioris indicium
est. non pparatas epulas s; cibos
simplices querentium. Et nota
quod primi apli saluatoris litte
ram sabbati destruunt aduersū
ebionitas. qui cum ceteros re
cipiant aplos. paulum quasi
transgressorem legis repudiāt.
Unde bene lucas diem quo sab
bati littera solui ceperat. deutero
proton hoc est secdo pimum sab
batum nuncupat. uolens inti
mare sabbati legalis obseruan
tiam cessare ultra debere. et na
turalis sabbati libertatē que ad

moysi usq; tẽpora ceterarum
dierum similis erat oportere
restitui. ut sicut ecclesiam non
circumcisio uel cerimonie le
gis. s; fides abrahe qua in pre
putio iustificatus ẽ p dilecti
onẽ operata saluat. ita hanc
etiam non aliud quam spũa
le sabbatũ. quo et ipse abra
ham semp a seruili. id est noxia
uacabat actione. p septiformẽ
spc sci grãm dõ comendet. Hu
ius itaq; temporis sabbatum.
quo sicut in ceteris diebz uti
lia queq; licet operari. ad distic
tionem iudaici sabbati quo
non iter facere. ñ ligna col
ligere. ñ alia quelibet neces
saria facere licebat. scdo pri
mum appellat. Primum ui
delicet hoc a scdo platum. si
ue temporis ordine. quia per
innumera ante legem scla
quomodo nunc agit a patbz
agebat. seu certe grẽ mune
re significans. ut nil aliud se
cundo primum. quam infe
riori superius intelligas esse
sabbatum. Nam et primus
homo de terra terrenus. scds

homo de celo celestis. Nec ta
men errat. siquis dnm ihm xpm
scdo primum adam uelit ap
pellare. qui merito scilicet et
grã non humane natiuitatis
ordine primum pcesserit adã.
iuxta quod de illo precursor suus
ait. qui post me uenit ante
me factus est quia prior me
erat. Potest et ita in sabbato
scdo primo dictum intelligi. ut
unum idemq; noui testamen
ti sabbatum. et scdm et pri
mum sit. scdm quia post lega
le sabbatum a nobis obseruat.
primum quia et ante decreta
legis. a iustis obseruabat antiquis.
Mystice autem discipuli p sata
transeunt. illa uidelicet de
quibz dns ait. leuate oculos
uros et uidete regiones. quia
albe sunt iam ad messem. et
qui metit mercedem accipit.
et ideo nichil melius esurire
quam salutẽ intelligunt homi
num. quam ipse messor precio
quondã inter pces esuriens.
mox ostensis quas cupiebat
dapibz audit. surge petre oc
cide et manduca. Et mira

sacramenti concordia: quia et
ibi mactari et manducari iu
bent animalia! et hic confricari
et nichilominus manducari
spice referunt. Hoc est enim.
mortificate menbra uestra que sunt
super terram. et exuite uos uete
rem hominem cum actibus eius:
quia non aliter quisque transit in
corpus xpi. non aliter doctore
profectus sui fructibus pascit. Vel
leve itaque spicas est. homines a
terrena intentione qua solum
mentis quasi radicem fixerant
eruere! fricare autem manibus.
exemplis uirtutum ab ipsa etiam
carnis concupiscentia quasi fol
liculis atque integumentis arista
rum puritate mentis eruere.
grana uero manducare est:
emundatum queque ab omni in
quinamento carnis et spiritus. per
ora predicantium ecclesie mem
bris incorporari. Et bene hec
discipuli apud marcum dominum pre
gredientes egisse referuntur! qui
a doctoris necesse est sermo pre
cedat: et sic corda auditoris gratia
superne uisitationis illustret.

Pharisei autem

phariseorum dicebant illis; Quid
facitis quod non licet in sabba
tis: Hec alii euangeliste nar
rant ipsi domino fuisse magis obiec
ta: sed siue illi siue discipulis eius.
siue per plures passim eminantes
utrisque sint dicta. neque enim
ullus euangelista falsum scribe
re potuit. tamen quia quicquid
a discipulis agitur ad eum respicit.
cuius in agendo magisterium
secuntur. confestim ille iuxta quod
ysaias ait. et arguet in equitate
pro mansuetis terre! falsos legis
defensores ueris sermonibus deuincit
exemplis.

Ait enim; nec hoc legistis quod
fecit dauid. cum esurisset ip
se et qui cum eo erant. quomo
do intrauit in domum dei. et
panes propositionis sumpsit et
manducauit. et dedit his qui
cum ipso erant: quos non licet
manducare nisi tantum sacer
dotibus: Regum narrat histo
ria beatum dauid insidias saulis
uitantem ad abimalech sacerdo
tem uenisse in nobe. sibi suisque
cibos petisse: at sacerdotem pa
nes communes non habentem.

cum solum primo disceret mun
dos a mulieribus abesse et nudus
tertius fuisse pueros. panes con
secratos eis dare non dubitasse.
melius arbitratum propheta dicente.
misericordiam uolo et non sacrificium.
de famis periculo homines libe
rare. quam deo offerre sacrificium.
hostia enim deo placabilis. hominum
salus est. Opponit ergo dominus pharise
is calumpniantibus et dicit. si et
dauid sanctus est. et abimelech ponti
fex a nobis non reprehenditur. sed le
gis uterque mandatum probabili ex
cusatione transgressi sunt et fames
in causa est. cur eandem famem
non probatis in apostolis. quam probatis in ce
teris. quamquam in hoc multa distan
tia sit. Isti spicas in sabbato manu
fricant. illi panes comedere leuiti
cos. et ad sabbati sollempnitatem ac
cedebant. Coquebantur enim panes
propositionis ante sabbatum. et sab
bato mane oblati super sacram men
sam ponebantur bisseni ad alteru
tros conuersi. duabus pateris aure
is suppositis ture plenis. que per
manebant ad aliud sabbatum. et
tunc pro illis alii deportabantur.
illi uero sacerdotibus exhibebantur.

et thure incenso in igne sacro in
quo omnia holocausta fieri sole
bant. aliud thus super alios .xii. pa
nes adiciebatur. Qua hora superue
niens dauid panesque consecratos
accipiens. ostendit figurate sacer
dotalem cibum ad usum transi
turum esse populorum. siue quod omnes
uitam sacerdotalem debemus imi
tari. siue quod omnes filii ecclesie sa
cerdotes sunt. Unguimur enim in
sacerdotium sanctum. offerentes nosmet
ipsos deo hostias spirituales.

Et dicebat illis.
Quia dominus est filius hominis eti
am sabbati. Si inquit dauid rex
sacerdotali cibo pastus excusabilis
est et iuxta alterius euangelii fi
dem sacerdotes sabbatum per templi
ministerium uiolantes crimine
carent. quanto magis filius ho
minis qui uerus rex et sacerdos. et
ideo dominus sabbati est. euulsarum sabbato
spicarum noxa non tenetur.

sax.

Factum est et in alio sabbato ut
intraret in synagogam. et do
ceret. et erat ibi homo et ma
nus eius dextera arida. Sabba
tis precipue dominus in synagoga do
cet operaturque uirtutes. non solum pp

ter insinuandum spuale sabba
tum. s; et ppter celebriore eo di
e ipsi conuentum. cui tunc ex
antiqua patrum institutione
moris erat. quia uacare a labo
re p legem iubebat. legendis
audiendisq; scripturis operam
dare. iuxta quod in actib; aplor
iacobus loquit. moyses enim
a dieb; antiquis habet qui eu
pdicet in synagogis. ubi per
ome sabbatum legit. Nam si
cut hi quib; uenandi ars est.
ubi feras pisces et uolucres plus
habundare didicerint. ibi sua
maxime retia tendunt. ita et
dns semp docuit in synagoga
et in templo quo oms iudei co
ueniebant. uolens oms saluos
fieri et ad agnitione ueritatis
uenire. Homo sane qui manu
habebat aridam humanu gen
indicat. infecunditate boni o
pis arefactum. s; dni miseratio
ne curatum. Cuius dextra que
in pmo parente dum uetite ar
boris poma decerperet aruerat.
p redemptoris gram dum in son
tes manus innocens arbore ten
deret. bonor opum sucis e

restituta saluti. Et bene in synago
ga manus erat arida. quia ubi sci
entie donum maius. ibi grauius
est inexcusabilis noxe periculu.

Obseruabant autem
scribe et pharisei si sabbato
curaret. ut inuenirent accusa
re illum. Quia destructione
sabbati quam in discipulis ar
guebant pbabili magister ex
cusauerat exemplo. nuc ipm
obseruando magistru calump
niari uolunt. ut si sabbato cu
ret transgressionis. si n curet
crudelitatis aut imbecillitatis
arguant.

Ipse uero sciebat cogitationes
eorum et cetera. Hoc est qd
legimus. dns nouit cogitatio
nes hominum qm uane sut.
et quod sequit beatus homo
ti erudieris dne. et de lege tua
docueris eum. de illis dictu e
qui legem p xpm adimpleta.
nec nobis carnale p hanc sed
spuale sabbatum didicerunt
esse pceptuos.

Ait autem ad illos ihc; Interro
go uos si licet sabbato bene
facere an male. Preueniens

dn̄s calumpniam iudeorum qm̄ s̄ p
fida mente parauerant. arguit
eos quia legis pcepta praua in
terpretatione uiolarunt. estimā
do in sabbato etiam ab omnis opi
bus feriandum. cū lex a malis
abstinere iubeat dicens. Omne
opus seruile non facietis in eo. id
est peccatum. Omnis enim qui
facit peccatum seruus est pec
cati. eodem pcepto simul et
futuri scłi formam in psentib;
adumbrans. ubi qui p sex scłi
huius etates bona fecerunt.
in septima quiete malorum tan
tummodo. non autē et bonorum
sint ferias habituri. Nam li
cet secularia opa conquiescāt.
non otiosus tamen boni opis
actus est. in dei laude qescere.

Animam saluam facere an p
dere. Hoc est hominē cura
re an non. idem est quod pmi
serat. bene facere an male. Nō
quod ds summe bonus auctor
mali nobis aut pditionis ēē
possit. sed quod eius non salua
re scripture consuetudine p
dere dicatur. sicut dicitur indu
rasse cor pharaonis. non qd
molle obdurauerit. s; quod
meritis pcedentib; obduratū
misericorditer emollire nolue
rit. Et nos cum oram⁹ ne nos
inducat in temptationē. patri
addendo s; libera nos a malo.
manifeste dicemus eius induce
re in temptationē non ēē aliud.
quam non liberare a malo. eius
pdere animā ēē. a pditione sal
uam non facere. Si quē uero
mouet. quare dn̄s cum corp⁹
eēt curaturus. de anime sal
uatione interrogauerit. intel
ligat uel animam more scrip
turarum pro homine positam sic
dicitur. he sunt anime que ex
ierunt de femore iacob. uel
quod illa miracula ppter ani
me salutem faciebat. uel quod
ipsa manus sanatio salutē ani
me significabat. que a bonis
ut predixi cessans operibus
quodammodo dexteram habere
uidebatur.

Et circumspectis omnib; dixit
homini. Extende manum
tuam. Et extendit et restitu
ta est manus eius. Sanāda
manus arida iubetur extendi. q

infructuose debilitas anime. nul
lo melius cedime quam elemosinarum
largitate curatur. Unde iohannes
baptysta turbis sciscitantibus quid
facerent ut non uelut arbores aride
mitterentur in igne. hoc solum prece
pit. qui habet duas tunicas det
non habenti. et qui habet escas.
similiter faciat. Et in ecclesiastico
dicitur. Fili. non sit manus tua ad ac
cipiendum porrecta. et ad dandum
collecta. Frustra enim manus ad deum
pro peccatis rogaturus expandit. qui
non has ad indigam rogantem
beneficium laturus extenderit.
Ipsi autem
repleti sunt insipientia. et col
loquebantur ad inuicem quidnam fa
cerent ihesu. Magna utique insi
pientia repleuit eos qui salute
plurimum indigebant. de nece sal
uatoris agentes consilium. Qui
quanti nequitie studeant ostenditur.
cum et hoc in crimen reputatur quod
ad uerbum illius saluam qui langue
bat extenderit dexteram. qua
si non eorum quisque maiora sabba
tis egerit. cibos portando. por
rigendo calicem. ceteraque que
in ictu necessaria sunt exsequen
do. Neque enim qui dixit et facta
sunt. sabbato laborasse poterat
conuinci. xxi.
Factum est autem in illis diebus. xxi
exiit in montem orare. Non
omnis qui orat. ascendit in mon
tem. Est enim oratio. que pecca
tum facit. Sed qui bene orat. quod
deum orando querit. hic a terrenis.
ad superiora progrediens uerticem
cure sublimioris ascendit. Qui
uero de diuitiis aut de honore
seculi. aut certe de inimici morte
sollicitus obsecrat. ipse in infimis
iacens uiles ad deum preces mittit.
Orat autem dominus. non ut pro se obse
cret. sed ut pro nobis impetret.
Nam et si omnia posuerit pater
in potestate filii. filius tamen ut
formam hominis impleret. obsecran
dum patrem putat esse pro nobis
quia aduocatus est noster. Aduo
catum enim inquit habemus. a
pud patrem ihesum christum. Sed aduoca
tus est. debet pro meis interuenire pec
catis. Non ergo quasi infirmus. sed
quasi pius obsecrat. Vis scire. quod
omnia que uellet posset. Et aduo
catus et iudex est. In altero pietatis
officium. in altero insigne est potesta
tis.

Et erat pernoctans in oratione dei. Forma tibi prescribitur: quam debeas emulari. Quid enim te pro salute tua facere oportet: quando pro te xpc in oratione pernoctat. Quid te facere conuenit. cum uis aliquod officium pietatis adoriri: quando xpc missurus apostolos prius orare curauit. Vis scire: quia michi non sibi orauerit.

Et cum dies inquit factus esset: uocauit discipulos suos et elegit .xii. ex ipsis. Ubi notandum. quod euangelica et apostolica scriptura non solum illos .xii. appellat discipulos xpi: sed et omnes qui in eum credentes magisterio eius ad regnum celorum erudiebantur. Discipuli quippe a discendo sunt uocati: ex quorum multitudine quos ipse uoluit elegit: quos et apostolos nominauit. Apostoli grece: latine missi dicuntur. Cuius sacramentum nominis exponens euangelista marcus ait: et fecit ut essent .xii. cum illo. et ut mitteret eos predicare euangelium. Et ipse dominus dicit. Sicut misit me pater: et ego mitto uos. Qui bene .xii. sunt electi: ut uidelicet mundi salutem quam uerbo predicarent. suo quoque numero mystice commendarent. Ter enim quaterni. decus duodenus. Hinc est enim quod et supius dixi. quia cum typo ecclesie salemon domino templum conderet: fecit et mare eneum in quo sacerdotes lauarentur: et .xii. quoque illud boum cl un is imposuit. quorum tres aquilonem. tres occidentem. tres meridiem. et tres aspicerent orientem: figuraliter insinuans quod apostoli apostolorumque successores. cunctas orbis quadrati plagas fide et confessione sancte trinitatis essent a peccatorum labe purgaturi.

Simonem quem cognominauit petrum: et andream fratrem eius.

Non nunc primum symoni petri cognomen indidit: sed longe ante cum a fratre andrea ad se adductum intuitus dixit. Tu es symon filius iohanna: tu uocaberis cephas. quod interpretatur petrus. Sed cum uolens lucas nomina duodecim apostolorum enumerare necesse haberet petrum dicere. breuiter innuere uoluit quod non hoc

antea uocaretur. sed ita eum dominus
cognominauit. quamuis non tunc
sed quando iohannes ipsa domini uer
ba posuit. intentos uidelicet
reddens auditores. Nam si hoc
ante uocaretur. non ita uideres
misterium petri. putans eum ca
su sic uocari non prouidentia dei.
Ideo uoluit eum prius aliud uo
cari. ut ex ipsa commutatione
nominis sacramenti uiuacitas
commendaretur. Idem ergo latine pe
trus quod syriace cephas. et
utriusque lingua nomen a pe
tra deriuatum est. Haut dubium
quin illa de qua paulus ait. pe
tra autem erat christus. Nam sicut
lux uera christus donauit apostolis ut
lux mundi uocentur. sic et simoni
qui credebat in petram christum pe
tri largitus est nomen. Cuius ali
as alludens ethimologie dixit.
tu es petrus et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Viole
ter ergo quidam latino uel greco
nomini ebream querentes ethi
mologiam. dicunt petrum dissol
uentem siue discalciantem. uel ag
noscentem interpretari. cum et
expositio iohannis euange

liste cuius memini. et ipsa lin
gua ebrea que p litteram om
nino non sonat. ebreum hoc no
men non esse testetur. Abusiue enim
fetrum pro petro. sicut et faulum
et filatum pro paulo et pilato scri
bentes. uiolenter ficto nomini fal
sam interpretationem subnectunt.
Symon autem obediens inter
pretatur. Porro andreas grecum
nomen est. et apo tu andros.
hoc est a uiro uirilis appellatur.
Quibus recte uocabulis apostolorum
primi decorantur. qui mox ut
agnum dei a iohanne cogno
uerunt. eum uidere et audire
curauerunt. Quod [redacted] uero
symon ponens [redacted] me
rorem uel audi [redacted] ens tris
ticiam interpre [redacted] tatur.
illi tempori con [redacted] gruit.
quando post [redacted] resurrec
tionem uiso [redacted] domino.
uel mortis [redacted] illius. uel
sue nega [redacted] tionis mero
rem deposuit. sed sue confestim
mortis tristiciam audiuit dicen
te domino. cum autem senueris ex
tendes manus tuas. et alius
te cinget. et ducet quo non uis.

Iacobum et
iohannem . philippum et bartho
lomeum . matheum et thomam.

Pulchre ac reuerenter lucas et ca
talogo apostolorum usitato nomine
matheum. in prima uero de the
loneo uocatione ut supius ad
monuit leui appellare maluit. ipse
uero matheus iuxta quod scrip
tum est. dic tu iniquitates tuas
ut iustificeris. et manifeste ma
theum de teloneo uocatum . et in
ordine se apostolorum publicanum cog
nominat. sed et copari suo tho
me cum a ceteris euangelistis
sit platus se in ordine supponit.

.iiii. Jacobus sane et iohannes.
ob ex imium uirtutis
et an mi culmen . filii .v.
tonitrui hoc est boaner
ges . siue ut emendatius
scribitur banarem.
sunt a domino cognomina
ti. nec frustra quorum unus
e celestibus ito nans. uoce
illam theologicam quam nemo
prius edere nouerat emisit. in
principio erat uerbum et uer
bum erat apud deum. et deus erat
uerbum et cetera. Que tanto .vi.
robore grauida reliquit. ut si
aliquanto plus intonare uolu
isset. nec ipse capere mundus pos
set. Sed et ambo sepe secessum et
in montem duci a domino . et aliquan
do sonum de nube terrificum per
cipere meruerunt . hic est filius meus
dilectus . Prisca quoque nomina me
ritis aptissima gestauerunt. Ja
cob enim supplantator . iohan
nes in quo est gratia uel domini gratia dicitur.
Nam et ille et carnis curam do
mino uocante supplantare . et
ipsam carnem herode trucidante
gauisus est contempnere. iste ob
amoris precipuam gratiam quam uir
ginali gloria meruerat . super redemp
toris sui pectus in cena recubuit.

Philippus os lampadis interpre
tatur. et recte quia et uocatus
a domino mox inuento nathana
heli lumen quod agnouerat
predicauit dicens . quem scrip
sit moyses in lege et prophetis inue
nimus ihesum filium ioseph a na
zareth . et postmodum quod
se de lumine minus scire sentie
bat suppliciter quesiuit. Domine
inquiens ostende nobis patrem
et sufficit nobis . Bartholomeus

firum est in ebreum: et interpretatur filius dipendentis aquas hoc est filius dei. qui predicatorum suorum mentes ad celestia contemplanda suspendit. ut quo celsa liberius provolant. eo terrenorum corda ferocius dictorum suorum guttis inebrient. Vnde bene moyses de ecclesia mystice disserensait. quia non est terra ad quam ingredimini possidendam similis terre egypti de qua existis. ubi iacto semine in ortorum morem aque ducuntur irrigue: sed de celo pluvias expectans. quam deus suus invisit omni tempore. Secularis enim sapientia quasi coluber per humum serpit: divina autem de celestibus intonat. Matheus donatus dicitur. videlicet quia magno domini munere de theloneario publicano. in apostolis est et euangeliste delegatus officium. Thomas abyssus vel geminus. Vnde et grece didimus appellatur: quia quo ceteris diutius dubitavit. eo dominice resurrectionis veritatem altius didicit. De quo pulchre paulinus nolane antistes cecinit: hic dubius gemino didimus cognomine thomas

.vii. (Matheus)

.viii. (Thomas)

adiacet. hunc xpistus pavido contamine mentis per nostra dubitare fide permisit: ut et nos hoc duce firmati dum(que) dum(que) trementes. vivere post mortem vero fateamur ihesum corpore. vivaque sue monstrantem vulnera carnis.

Iacobum alphei: et symonem qui vocatur zelotes. Hos cum additamento posuit: ad distinctionem iacobi zebedei et symonis petri. vel etiam iude traditoris. Nam et hunc symonem fuisse dictum. iohannes ostendit qui ait: et cum intinxisset panem dedit iude symonis scariothis. Et iacobus quidem alphei. ipse est qui in euangelio frater domini nominatur: quia maria uxor alphei. soror fuit marie matris domini. Quam mariam cleophe iohannes euangelista cognominat: fortasse quia vel isdem alpheus etiam cleophas est dictus: vel ipsa maria defuncto post natum iacobum alpheo cleophe nupsit. eumque symeonem filium genuisse. eumque consobrinum domini existentem. eo quod cleophas frater fuerit ioseph. therosolime post iacobum rexisse ec · ix. x ·

clesiam historia ecclesiastica tradit.
siue hic apostolus symon. siue quilibet
alius simon fuerit. Quia uero
iacobus merito filius alphei id est
doctus sit cognominatus. ipsi
testantur apostoli qui eum post passio
nem domini statim ierosolimorum
ordinauerunt episcopum. et quia an
te sanguinis effusionem uerus
etiam ipse carnalis desiderii fuit
supplantator. testatur egesippus
uicinus apostolorum temporum histori
cus. suscepit inquiens ecclesiam
ierosolime post apostolos. frater
domini iacobus cognomento iustus.
Multi quidem iacobi uocaban
tur. hic de utero matris sanctus uo
catus fuit. Vinum et siceram
non bibit. carnem nullam come
dit. nunquam attonsus est. neque
unctus est unguento. neque
usus est balneo. Huic soli tantum erat
ingredi sancta sanctorum. Siquidem uesti
bus laneis non utebatur sed lineis.
solusque ingrediebatur in templum.
et fixis genibus pro populo depreca
batur. intantum ut camelorum du
ritiam traxisse eius genua crederen
tur. Symon autem zelotes. ipse
est et symon chananeus. de

uico galilee chana. ubi aquas
dominus conuertit in uinum. Chana
quippe zelus. chananeus zelotes
interpretatur.
.xi. Iudam iacobi. et iudam scarioth
.xii. qui fuit proditor. Et horum
distinctionis gratia nomina du
plicauit. quorum unus ut ipse in
canonica
catholica scribit epistola frater est ia
cobi. qui etiam ta theus uoca
batur. alter autem a uico in quo or
tus est. aut ex tribu isachar pre
sagium sue condempnationis uo
cabulum sumpsit. Isachar quippe
quod dicitur merces. precium proditoris
insinuat. Scarioth autem quod me
moria mortis interpretatur. arguit
eum non repente persuasum. sed me
ditatum diutius dominice tra
ditionis subisse piaculum. quem
non per inprudentiam sed per prudentiam inter
apostolos eligit. Quanta enim est
ueritas. quam nec aduersarius
minister infirmat. Quanta mo
ralitas domini. qui periclitari apud
nos iudicium suum quam affectum
maluit. Susceperat enim homi
nis fragilitatem. et ideo nec has
partes recusauit infirmitatis
humane. Voluit deseri. uoluit [?]

-tur prodi. uoluit ab aplo suo tra
di. ut ita a socio desertus. a socio
proditus. moderate feras tuum er
rasse iudicium. perisse beneficium.
Et descendens   § . VIII .
cum illis. stetit in loco campes
tri. et turba discipulorum eius. et
multitudo copiosa plebis. Elec
turus apostolos dominus in montana subit
. turbas uero docturus ad cam
pestria redit. quia non nisi in
humili xpistum turbe uidere suffi
ciunt. Nam hec est norma quam
secutus apostolus ait. non potui uobis lo
qui quasi spiritualibus. sed quasi carnali
bus. quasi paruulis in xpisto. lac
uobis potum dedi non escam. Non
dum enim poteratis. sed nec non qui
dem potestis. Apostoli autem ipsi secundum
matheum quasi perfectiores. et in
monte et apto saluatoris ore docti
esse narrantur. Ubi siquis diligentius
utrumque uelit euangelistam perscruta
ri. potest intelligere cum in mon
te .xii. discipulos elegit e pluribus.
quos et apostolos nominauit quod
matheus preter misit. tunc illum
habuisse sermonem quem matheus in
terposuit. et lucas tacuit hoc est
in monte. ac deinde cum descendis
set in loco campestri habuisse
alterum similem. de quo mathe
us tacet. lucas non tacet. et
utrumque sermonem eodem modo esse
conclusum.
Ab omni iudea et ihrlm. et ma   § . X .
ritima. et tyri. et sydonis.
et cetera. Maritimam multitu
dinem non a proximo mari galilee.
neque enim hoc miraculi loco po
neret. sed a mari magno recte esse
cognominatam. in qua etiam tyrus
et sidon comprehendi poterant.
Verum quia ciuitates gentiuum
sunt. iudeis quidem sorte date.
sed non ab eis possesse. eo quod ho
stes exterminare nequiuerunt. con
sulte nominatim ponuntur. ut quan
ta sit fama uirtusque saluatoris in
timetur. que exteras etiam ad sani
tatem doctrinamque capessendam
ciuitates arcersiat. Ubi notan
dum quia dominus etsi uenientibus
ad se gentilibus misertus sit. unde
et puerum centurionis et chana
nee filiam approbata petentium
fide curauit. non tamen eorum ci
uitates intrasse reperitur. ne uide
licet occasionem querele iudeis
calumpniantibus suggereret. sed

perfectam potius salutem gentium
passionis et resurrectionis sue tem
poris reseruaret. quo imminente
tempore gentilibus eum uidere
querentibus ait. Nisi granum
frumenti cadens interra mortu
um fuerit. ipsum solum manet.
si autem mortuum fuerit. mul
tum fructum affert.

S. xi. Et omnis turba querebat eum
tangere. quia uirtus de illo
exiebat. et sanabat omnes. Et
supra leprosus domino tangente mun
datur. et hic omnis turba que eum
tangere potuit spiritualiter illius uirtu
te sanatur. Tactus ergo saluatoris
opus est salutis. quem tangere est
fideliter ineum credere. aquo
tangi est eius munere firmari.
Sed unusquisque in suo sensu abun
dat; turbe que delonge ad au
diendum confluunt descen
dentis incampum domini curantur
attactu. discipuli qui in minoribus
iam sunt instituti. inmontis cacumi
ne ad maiora peruehuntur. equibus
etiam eliguntur qui eum transfigu
ratum secreto in monte speculen
tur. unus pre omnibus quasi sublimio
ris sapientie fonte debriandus
magistri recubit in pectore. ne
roque uspiam uel turbas dimat
altiora sequi. uel quempiam debi
inuenies in monte curari. sed ge
tincta febre libidinum accensa
scientie luce. pede tempti quenque
ad culmen subire uirtutum. Nam et
in ueteri testamento moyses solus
cum iosue montem dei ascendens.
ad regendum uulgus incampo do
nec redirent. aaron ordinauit
et hur. Aaron quippe qui inter
pretatur mons fortitudinis. sin
gularem dominice incarnationis
excellentiam. hur uero qui ig
nis dicitur. domum sancti spiritus insinu
at. quia plures in ecclesia paruuli
et si comitari magistros ad pene
tranda summe diuinitatis ar
chana nequeunt. dominice ta
men incarnationis sacramentis
rediuiui. et spiritus sancti possunt ardore
signari. S. xii.

S. xxii. Et ipse eleuatis oculis in discipulos
suos dicebat; Beati pauperes spiritu
quia uestrum est regnum dei. Et
si generaliter omnibus loquitur. speci
alius tamen oculos saluator
in discipulos leuat. ut his qui
uerbum intenta cordis aure

capiunt. latius saporis intimi lum
aperiat. Cui simile est quod ma
theus ait. et cum sedisset accesse
runt ad eum discipuli eius. et apiens
os suum docebat eos dicens. beati
paupes spu. Nam quib; os immo
te sedes apit ut magna sublimit
audiant. in eos oculos stans in ca
po dirigit ut audita patenter
intelligant. Beati itaq; paupes
non utiq; omes. s; illi tantummodo
quo omne psentis sclj tam et si altu
uideatur p nichilo culmen du
citur. Qui merito regni celestis
phibent munere digni. quia de
lectationis humane pbant cu
piditate nudati. qualem se rex dd
paupem sustinuisse declarans ait.
ego uero egenus et paup sum. Et
alibi. non modo terrestria s; et ipa
p dno sup celestia paruipendens di
cens. qui d enim michi restat in celo.
et a te quod uolui sup terram. mox
ut spei sue fixisset anchoram. subden
do manifestat. michi autem adhere
re do bonum est. ponere in dno do
spem meam. Alioquin n nulli mi
serrima condicione paupertatis. et
hic sclj gaudiis ob inopiam rerum.
et ibi regno dei ob meritorum neq

tiam carent.
Beati qui nunc esuritis. quia sa
turabimini. Quid esurire bea
ti qui d sitire debeant matheus
exponit. uidelicet iusticiam. ap
tissime nos instituens nunquam
nos satis iustos estimare debere.
s; quotidianum iusticie semp amare.
immo ardere pfectum. Cuius per
fectam saturitatem non in hoc sclo
s; in futuro posse puenire. super
norum desiderio psalmista flagrans
ostendit qui ait. ego autem cum iusti
cia apparebo in conspectu tuo.
satiabor dum manifestabitur gla tu
a. Potest et simplicit accipi bea
ti qui nunc esuritis. qui castigatis
corpus urm et seruitutj subicitis.
qui in fame et siti uerbo opam da
tis. quia celestium tunc gaudiorum
habetis ubertate perfrui.
Beati qui nunc fletis. quia ride
bitis. Non temporalium dap
na comodorum. s; uirtutum detrimen
ta spualium qui flent. eterna bea
titudine cosolabuntur. Ubi non
nra solum. s; et proximi iubemur co
missa deflere. Quem sicut nos dili
gimus. consequenter illius et pro
fectu nos gratulari et defectu ne

cesse est tribulari; nec solum tri
bulari uerum ad lacrimas usque
succendi. Sic enim samuel et
dauid peccatum saulis et inte
ritum lugent. sic peccatricem do
minus ipse fleuit super ciuitatem.
et mestis compassus sororibus laza
rum quem diuina erat maiestate
resuscitaturus. humana prius
miseratione deflebat. mistice sig
nificans eos qui peccati morte so
piuntur. ut reuiuiscere queant
a proximis esse plangendos. Quos
autem nunc flentes risuros esse pro
mittit. non pueriliter accipien
dum est. sed scripture more risus no
mine mentis exultatio et af
fectus quidam letior intelligen
dus est esse designatus. sicut sara
risum inquit michi fecit deus. et
in iob dictum est. os autem uera
cium replebitur risu. Per que ut
dixi nomina gaudium anime
figuratur internus.

Beati eritis cum uos oderint ho
mines. et cum separauerint
uos. et exprobrauerint. Qui prop
ter diuitias hereditatis christi in
sessis. propter panem uite eterne.
propterque spem celestium gaudi
orum fletus. esuriem paupertatem
pati desiderat beatus est. multo
autem beatior qui has inter ad
uersa uirtutes seruare non tre
pidat. quia odiant licet homi
nes corde nefando. dilectum eo
christo ledere nequeunt. separent
et synagoga depellant. christum in
uenit et confirmat. Exprobrent
nomen crucifixi. ipse commortuos
sibi et resuscitat et consedere facit
in celestibus.

Et eiecerint nomen uestrum tan
quam malum propter filium
hominis. Nomen uestrum quod di
cit. nomen christianorum significat.
quod a gentilibus iudeis que sepissi
me quantum ad ipsos memorie
abrasum et ab hominibus est eiec
tum. nulla iam existente cau
sa odii nisi propter filium hominis.
quia uidelicet nomen christi cre
dentes suum uoluerint facere
cognomen. atque ideo nominis
summi persecutores hominum
non immerito nomine notan
tur. Beati inquit eritis cum
uos oderint homines. docens
eos ab hominibus insectandos.
sed ultra homines esse beandos.

Gaudete in illa die et exultate. ecce enim merces uestra multa est in celo. Non hoc a quolibet
parente. sed ab eo qui superne
tanti mercedis intuitu patitur
preceptum potest impleri. ut scili
cet inter odia cordium. inter pro
bra linguarum. inter ipsas persequen
tium manus. equaliter immo letior
in adhuc corde uersetur. Non ad
hoc nostri similes ualent. sed eorum
qui ibant gaudentes a conspectu
concilii. quoniam digni habiti sunt pro
nomine ihesu contumeliam pati.
Qui ergo multa in terris pro xpo sus
tinet aduersa. multa in celis a
xpo recipiet dona. Ceterum quando
a abhelia uerborum iacula falsi sus
tinuere prophete. quos deridens aie
bat. clamate uoce maiore. deus enim
est bahal et forsitan loquitur. aut
in diuersorio est. aut in itinere. aut
certe dormit ut excitetur. Quan
tam dedere stragem. qui octinge
nti simul et quinquaginta se inter
emti. uerum quia bahal et non xpc
in causa erat. nec irrisi gaudebant
nec occisi palmam. sed penam me
ruere prophete.
**Secundum hec enim. faciebant prophetis pa
tres eorum.** Bene exemplo ad
hortatus est. quia uera dicentes
solent persecutionem pati. nec tamen
ideo prophete antiqui timore persecutio
nis ueritatis predicationem dese
ruerunt. Notandum sane quia
sicut matheus per octo quas posu
it beatitudines octauam spei nostre
perfectionem que resurrectionis gloria
dedicatur insinuat. ita lucas per
quatuor uirtutes amplectitur
cardinales. Beati enim pauperes. qui
per temperantiam a mundi refrenan
tur illecebris. Beati esurientes.
qui sua fame commoniti esurien
tibus esse miserendum. et ipsi per ius
ticiam miserentur ut ualent. Nam
elemosinam qua xpo non nostra do
namus sed sua reddimus. iusticiam
recte dici testatur psalmista qui
ait. dispersit dedit pauperibus.
iusticia eius manet in seculum seculi.
Iusticia est enim qua sua cuique tri
buuntur. nemini quicquam deben
tes. nisi ut inuicem diligamus. — Quid sit iusticia.
Beati qui per prudentiam inter bonum
dinoscentes et malum. occidua fle
re et ad eterna norunt anhelare.
Beati qui per fortitudinem fidei. omnia
ualent molesta tolerare. Igitur

quinec dum consum̄mate uirtutis
arcem cōscendere ualet. gene
ralis interim pfectionis sunt
beatitudine pfouendi. quatin9
a bonis paulatim ad meliora p
gressi. dū consistente in planitie
dn̄o libent auscultant. ad huc qn̄
doq; in monte sedentē sublimius
ascendant. Nam quorum adhuc e
domandis instruendisq; cordib;
insistit. hos quasi stans qui situs
est laborantis affat. quos uero lō
go studii spūalis exercitio pn̄itos
iam iamq; ac dociles inuenit. his
libertate ac dignitate magistri.
quasi quietius saluator residens
mystica queq; de supnis intimat.
Que spūalium differentia pro
fectuum. in israhelitice plebis ē
habitu pulcherrimis expssa figis.
ubi uulgo om̄e qb; iubet uestib9 utens
in quatuor angulis palliorum lacinu
nas s̄ fimbrias ē face pceptū. sacdo
tes quatuor habe uestes totide mystice
colorib; mira uarietate distinctas. pon
tifices et ea que sacerdotes et
alia quatuor indumentorum gene
ra. colorum quidem eorūdē s; sublimi
oris gr̄a dignitatis. et auro int
lucente corusca. et patriarcha
rum atq; ipsius dn̄i nomine re
dimita gestare. que psigula ul
exponere ul solum jponere. pro
prii industriā spectat operis.

Veruntamen
ue uobis diuitib; . qui habe
tis consolationē urām. Quod
sit ue diuitib; affuturū. econ
trario melius intelligit. ubi pau
perū dicit ēē regnū di. A quo
se regno p omia qui hic cōsolari
querunt alienant. audituri aur
to iudice. filii recordamini quia
recepistis bona in uita ura. Ubi
notandum. quod n̄ tam diuitie.
quam diuitiarum amor in culpa est.
Non enim omīs qui habet diui
tias. s; ut ecclesiastes ait. qui amat
diuitias fructus non capiet ex e
is. quia qui habita temporalia uel
animo contēpnere uel pauperib9
cit erogare. usu quidem horum
delectat ad psens. s; fructu quē
dando poterat adquirere care
bit in posterum. Et alibi legim9
Beatus diues qui inuentus est
sine macula. qui post aurum n̄
abiit. nec sperauit in pecunia
et thesauris.

Ve uobis qui saturati estis. qr
esurietis. Saturatus erat

diues ille purpuratus quando epu
labatur quotidie splendide. sed durum
ne sustinebat esuriens quando de
lazari que despexerat digito gut
tam aque querebat. Alibi. si beati
sunt illi qui iusticie semper esuriunt
oportet infelices econtrario sunt es
timandi. qui sibi in desideriis pla
centes nullam ueri et inconcussi
boni famem patiuntur. satis se rati
beatos si non ad tempus sua uolup
tate priuentur.

Ve uobis qui ridetis nunc. quia
lugebitis et flebitis. Et salo
mon ait. risus dolore miscebitur.
et extrema gaudii luctus occu
pat. Et iterum. cor sapientium
ubi tristicia est et cor stultorum ubi
leticia. manifeste docens stulti
tiam ridentibus. prudentiam ut su lib
pra docuimus flentibus semper
ascribendam. sce

Ve cum bene uobis dixerint omnes
homines. Hoc est quod psalmi
sta deplorat. quoniam laudatur peccator Ma
in desideriis anime sue. et qui in
iqua gerit benedicitur. Cuius non Ric
minima pene pars est sua scelera
non modo non argui. sed insuper Sbge
quasi bene gesta laudari. Unde
prouide dominus non ait. ue quia bene
uobis dicunt homines. quasi dis
tante aliquantum tempore culpam
tardius pena sequatur. sed ue inquit
cum bene uobis dixerint omnes ho
mines. quia ipsa peccati nutrix ad
ulatio sicut oleum flammis. sic
in culpa ardentibus solet adminis
trare fomentum. Maxima est utique
pena peccantium. Nam quomodo
pauperes esurientes et flentes ma
lorum decet improbitate probari. ita
diuitiis. epulis. risuique uacantes.
per districti iudicis iram male obse
quentium clientela. maiorem fo
uentur ad penam.

Secundum hec enim. faciebant prophe
tis patres eorum. Pseudoprophe
tas significat. qui et ipsi sepe in
scriptura sacra prophete solent ap
pellari. eo quod ob captandum uul
gi fauorem futura prefari idest proloqui
conentur. unde dicit ezechiel. ue pro
phetis insipientibus qui sequuntur
spiritum suum et nichil uident. qua
si uulpes in deserto prophete tui israel
erant. Itaque [illegible] dominus in monte
beatitu[illegible]dines solummodo
probo[illegible]rum. in campo ue
[illegible]ro etiam ue describit re

proborum quia rudes adhuc auditores minus necesse est ac terroribus ad bona compelli; perfectos autem sat est premiis invitari.

Sed vobis dico qui auditis, diligite inimicos vestros. bene facite his qui vos oderunt. Quia dixerat supra que ab inimicis pati posset, nunc qualiter ipsi cum eisdem inimicis agere debeant ostendit. Multi autem putant sufficere virtutibus non odisse inimicos; ceterum diligere plus preceptum quam humana natura patiatur; non videntes quod et Moyses, Samuhel et Stephanus pro inimicis orabant; et mortuos David planxit inimicos. Neque enim dominus impossibilia, sed perfecta iuberet. Non deficientes ergo dum tempus est operemur bonum ad omnes; maxime autem ad domesticos fidei.

Benedicite maledicentibus vobis, orate pro calumpniantibus vos. Et hec se suique similes egisse testatur apostolus qui ait: maledicimur et benedicimus, blasphemamur et obsecramus. Sed hic [illegible] merito movet, quomodo huic [illegible] precepto domini non sit adversum. [illegible] quod et in prophetis inveniuntur multe imprecationes adversus inimicos que maledictiones putantur; sicut est illud: fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et cetera que ibi dicuntur. Et Iohannes apostolus ait: qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem; non pro illo dico ut roget quis. Ubi primo videndum quia prophete per imprecationem quod esset futurum cecinerunt, non optantis voto sed spiritu providentis; qui maxime solent figura imprecantis futura predicere, sicut figura preteriti temporis ea que ventura erant sepe cecinerunt. Deinde amplius intelligendum esse quosdam fratres pro quibus orare non nobis precipitur, cum dominus etiam pro persecutoribus nostris orare nos iubeat. Que solvi questio non potest, nisi fateamur esse aliqua peccata in fratribus inimicorum persecutione graviora. Fratres autem christianos significat, multis divinarum scripturarum documentis probari potest. Peccatum ergo fratris ad mortem puto esse, cum post agnitionem dei per gratiam domini nostri Ihesu Christi quis oppugnat fraternitatem, et adversus ipsam gratiam qua reconciliatus est

cis iudicii facibus agitatur. Peccatum
autem non ad mortem est. si quisquam non
amorem a fratre alienauerit. sed officia fra
ternitatis debita per aliquam infirmitatem
animi non exhibuerit. Quapropter
et dominus moriens ait. pater ignosce il
lis. quia nesciunt quid faciunt. Non
dum enim gratia spiritus sancti participes fac
ti. societatem sancte fraternitatis inierant.
Et beatus stephanus orat pro eis
a quibus lapidatur. quia nondum christo
crediderant. neque aduersus illam com
munem gratiam dimicabant. Et
apostolus paulus propterea credo non
orat pro alexandro. quia iam frater erat.
et ad mortem id est inuidentia. fraterni
tatem impugnando peccauerat.
Pro his autem qui non abruperant a
morem sed timore succubuerant. orat
ut eis ignoscatur. Sic enim dicit. Alex
ander erarius multa mala michi
ostendit. reddat illi dominus secundum opera
illius. quem et tu deuita. Valde
enim restitit uerbis sermonibus. Deinde
subiungit pro quibus orat ita dicens.
In prima mea defensione nemo michi
affuit. sed omnes me dereliquerunt.
non illis imputetur. Ista differentia
peccatorum. iudam tradentem a petro
negante distinguit.

Et qui te percusserit in maxillam. pre
be ei et alteram. Non ait eum qui
te percutit noli tu percutere. quamquam
hoc etiam magnum preceptum sit. sed a
it para te adhuc percuti. Quod ad mi
sericordiam pertinere hi maxime sentiunt.
qui eis quos multum diligunt. tamquam
filiis uel quibuslibet dilectissimis
suis egrotantibus seruiunt. uel paruu
lis uel freneticis a quibus multa sepe
patiuntur. et si eorum salus id exigat. pre
bent se etiam ut plura patiantur donec
uel etatis uel morbi infirmitas tran
seat. Quos ergo dominus medicus animarum
curandis proximis instruebat. quid
eos aliud docere posset. nisi ut eorum
quorum saluti consulere uellent imbe
cillitates equo animo tolerent.
Omnis namque improbitas ex imbecilli
tate animi uenit. quia nichil inno
centius est eo qui in uirtute perfectus
est. Multi autem alteram maxillam
prebere nouerunt. diligere uero il
lum a quo feriuntur ignorant. At uero
ipse dominus qui utique precepta que docu
it primus impleuit. percutienti se
in maxillam ministro sacerdotis
non prebuit alteram. sed insuper dixit.
Si male locutus sum testimonium
perhibe de malo. Si autem bene quid

me cedis. Non tamen ideo parati corde non sunt; non solum in alteram maxillam cedi pro salute omnium, sed etiam toto corpore crucifigi.

Et ab eo qui aufert tibi uestimentum, etiam tunicam noli prohibere.

Quod de uestimento et tunica dictum est, non in eis solis sed in omnibus faciendum est que aliquo iure temporalia nostra esse dicimus. Si enim de necessariis hoc imperatum est, quanto magis superflua contempnere conuenit.

Omni autem petenti te tribue.

Omni petenti inquit, non omnia petenti; ut id des quod dare honeste et iuste potes. Quid si enim pecuniam petat qua innocentem conetur opprimere? Quid si postremo stuprum petat? Sed ne multa persequar que sunt innumerabilia, id profecto dandum est quod nec tibi nec alteri noceat, quantum sciri aut credi ab homine potest. Et cui iuste negaueris quod petit, indicanda est ipsa iusticia ut non eum inanem dimittas. Ita omni petenti te tribues, quamuis non semper id quod petit tribues; et aliquando melius aliquid tribues, cum petentem iniusta correxeris.

Et qui aufert que tua sunt ne repetas.

De ueste, domo, fundo, iumento et generaliter omni pecunia dicit. Utrum autem et de seruis accipiendum sit, magna questio est. Non enim christianum oportet sic possidere seruum quomodo equum aut argentum; quamquam fieri possit ut maiore pretio ualeat equus quam seruus, et multo magis aliquid aureum uel argenteum. Sed ille seruus si rectius et honestius et ad deum colendum accommodatius abs te domino educatur aut regitur, quam ab illo potest qui eum cupit auferre, nescio utrum quisquam dicere audeat ut uestimentum eum debere contempni. Hominem namque homo tamquam se ipsum diligere debet, cui ab omnium domino etiam ut inimicos diligat imperatur.

Et prout uultis ut faciant uobis homines, et uos facite illis similiter.

Quia karitas patiens est, benigna est, non tantum iniurias inimici fortissime sufferre, sed amici quoque gratam benignissime peruenit. Nam reamare amantem cunctos natura docuit; non aman

re uero beneficiis ad amorem cogere. xpi solum doctrina perfectos instituit. Qui cum nos priores prout nobis fieri uelimus aliis facere iuberet; eundem mox sensum latius astruendo firmauit dicens.

Et si diligitis eos qui uos diligunt. que uobis est gratia? Nam et peccatores diligentes se diligunt. et cetera.

Si enim peccatores publicani et ethnici erga dilectores suos natura duce norunt esse benefici. quanto uos inquit quibus ut gradu professionis grauior. ita cum necesse est sit uirtutis uberior. latioris sinu dilectionis amplecti debetis etiam non amantes. Unde quesitu dignum uidetur. quomodo cum dominus eos qui diligentes se solum diligunt. bene facientibus sibi benefaciunt. amicis fenerantur. non modo perfectam non habere karitatem. uerum peccatoribus equiparari testetur. ille pectoris dominici recubitor. epistolam dedit et primum dilectione consummans non uspiam inimicos monuerit esse diligendos; sed absolute dixerit. quia si diligamus inuicem deus in nobis manet. et karitas dei in nobis perfecta est. Quod si quem mouet. sciat eum non de inimicorum amore tacuisse. sed et illos fratrum nomine comprehendisse. fratres namque amoris intuitu diligi. et pro eis precepisse orari. scilicet ut non semper inimici remaneant. sed resipiscant a diaboli laqueis. nobisque germano federe socientur. Nec durum uideatur quod nondum credentes. spe tamen propter credendi filii appellari posse dicimus. Nam idem iohannes eos etiam filios dei uocitare legitur. quia ihesus inquit moriturus pro gente. et non tantum pro gente. sed ut filios dei qui erant dispersi congregaret in unum. Quamdiu enim dispersi nondum filii sunt dei. sed conueniendo in unum iam efficiuntur filii.

Verumtamen diligite inimicos uestros et benefacite. et mutuum date nichil inde sperantes.

Qua dilectione beneficium mutuumque peccatorum infructuose redarguit. nunc qualiter hec a fidelibus fructuose fieri debeat ostendit. Mutuatur autem omnis qui accipit. etiam si non ipse soluturus est. Cum enim misericordibus deus plura restituat. omnis qui beneficium prestat feneratur. aut si non

placet accipere mutuante. nisi eu
qui accipit redditurus? intelligen
dum ē dnm ipa duo genera pres
tandi eē coplexū. Nāq; aut dona
mus quod damus beniuole? aut
redditurō comendam? Quia enim
multi ut scriptū quasi inuentione
estimauerūt fenus. et molestiam
pstiterūt his qui se adiuuerūt? int
tā non causa nequitie ñ fenera
tā sunt. s; fraudari gratis timuerūt.
Huic etiam infirmitati diuina
medet auctoritas dicēs? et mu
tuū date nichil inde sperantes.
id ē ñ in homine spe mercedis fi
gentes? qui siue reddat qd com
modastis. reddet et ds quod illo
iubente fecistis? siue ñ reddat. he
reditas ura ineternū erit. Mu
tuat enī peccator et ñ soluit. ius
tus autē miseret et comodat?
qm benedicentes eū possidebūt
terrā? et alibi cū diceret. iocun
dus homo qui miseret et com
modat cōtinuo subiunxit? in
memoria eterna erit iustus.

Erit merces
ura multa? et eritis filii
altissimi. Nulla maior po
test eē merces? quā filios ho
minū terrigenas effici filios al
tissimi qui ī celis ē. Itaq; quod
ait et eritis filii altissimi. ex illa
regula ē intelligendū? quia et
iohannes dicit. dedit eis potes
tatē filios dī fieri. Unus enī na
turaliter filius ē qui nescit om
no peccare? nos aūt potestate
accepta efficimur filii. inquantū
ea que ab illo pcipiunt implem9.
Unde aplica disciplina ad optio
nē apellat. qua ineternā heredita
tē uocamur? ut coheredes esse pos
sim9. Igit non ait facite ista q
estis filii? s; facite ista et eritis fi
lii. Cum aūt ad hoc nos uocat
p xpm unigenitū? ad similitudi
nem suā nos uocat.

Quia ipse benignus ē inqui
ens. sup ingratos et malos?
et cetera. Benignus ē ds sup
ingratos et malos? uel multi
plici scilicet sua misedia qua
iumenta saluat tēporalia bo
na largiendo? ~~uel ad celestia do~~
~~na singulari gra qua iumen~~
~~ta saluat temporalia bona lar~~
~~giendo.~~ uel ad celestia dona sin
gulari gra qua electos suos solo
glificat inspirando. S; sicut

sine illud siue utrumq; intelligas.
magna dei bonitate fit. que nobis
imitanda precipit. si filii dei esse
uolumus. Cap. xxiiii.

Nolite iudicare. et non iudicabimini. Nolite condempnare. et non condempnabimini.

Hoc loco nichil aliud nobis precipi existimo. nisi ut ea facta que dubium est quo animo fiant. in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est. ex fructibus eorum cognoscetis eos. de manifestis dictum est que non possunt bono animo fieri. sicuti sunt stupra uel blasphemie. uel furta. uel ebrietas. et si qua sunt talia. de quibus nobis iudicare permittitur. De genere autem ciborum. quia possunt bono animo et simplici corde sine uitio concupiscentie quicumque humani cibi indifferenter sumi. prohibet apostolus iudicari eos qui carnibus uescebantur et uinum bibebant. ab eis qui se ab huiusmodi alimentis temperabant. Qui manducat inquit non manducantem non spernat. et qui non manducat manducantem non iudicet. Ad hoc pertinet etiam illud quod alio loco dicit. nolite ante tempus quicquam iudicare. quo adusq; ueniat dominus. et illuminet abscondita tenebrarum. et manifestabit cogitationes cordis. Sunt ergo quedam facta media. que ignoramus quo animo fiant. quia et bono et malo fieri possunt. de quibus temerarium est iudicare. maxime ut condempnemus. Horum autem ueniet tempus ut iudicentur. cum dominus illuminabit abscondita tenebrarum. et manifestabit cogitationes cordis. Duo sunt autem in quibus temerarium iudicium cauere debemus. cum incertum est quo animo quidq; factum sit. uel cum incertum est qualis futurus sit. qui nunc uel malus uel bonus apparet.

Dimittite et dimittemini. date et dabitur uobis.

Dimittere nos iniurias. dare beneficia iubet. ut et nobis peccata dimittantur. et uita detur eterna. Qua sententia breui sed eximia. cunctaque latissime de conuersando cum inimicis mandauerat comprehendendo concludit.

Mensuram bonam et confertam. et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum uestrum.

Huic simile est quod alibi dicit. ut et ipsi recipi

ant vos in eterna tabernacula. Non enim pauperes ipsi, sed christus mercedem his qui elemosinam faciunt redditurus est. Quam tamen in sinum dare dicuntur, quia promerende illius occasionem dederunt, cum vel egentes misere vel improbe sevientes, fortiores sunt et tolerati patientia et beneficentia sustentati, et ad ipsam aliquotiens fidem dulci gratia provocati.

Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

Et apostolus ad elemosinam corinthios hortans inter alia dicit: hoc autem dico. qui parce seminat parce et metet, et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Potest autem et de omnibus que mente manu lingua gerimus accipi, quia tu reddes singulis inquit secundum opera eorum.

Dicebat autem illis et similitudinem. Numquid potest cecus cecum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Sensus huius sententie pendet ex superioribus, ubi de danda elemosina et iniuria dimittenda precipitur. Si te inquit ira contra violentiam et contra petentem filargiria occaverit, numquid tua mente viciata vitium eius curare poteris? Aut ille solus qui iniuriam fecit, et non tu etiam qui ferre nesciebas reus deputaberis? At si mitem te tranquillumque pectoris eius improbitas invenerit, et ille ad penitentiam movebitur, et tu patientie premio donaberis, quia cecum vidente oculo hoc est corde sereno ducere curabis ad lumen.

Non est discipulus super magistrum. Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. Si magister quidem qui quasi deus potuit, non suas ulcisci iniurias, sed ipsos maluit insectatores patiendo reddere mitiores, eandem necesse est discipuli qui puri homines sunt regulam perfectionis sequantur.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem que in oculo tuo est non consideras?

Et hoc ad superiora respicit, ubi cecum a ceco duci, id est peccantem a peccatore castigari non posse premonuit. Multi enim superbia vel odio, filargiria vel avaritia vel alio quolibet crimine preventi le-

ira fecerint nulla iudicantes. a
cerrime corripiunt eos quos sub
ira uiderint inturbatos. oculū
mentis a solito puritatis statu.
quasi festuca irruente mutasse.
atq; immemores dominici p̄cep
ti quo ait. nolite cōdēpnare et
non cōdempnabimini. magis
amant uituperare et dampna
re quā emendare atq; corrige.

Aut quomodo potes
dicere fr̄i tuo. fr̄ sine eiciam
festucam de oculo tuo. ipse in
oculo tuo trabem n̄ uidens.

Hec cum fr̄e agis. si uerbi gr̄a q̄d
ille ira peccauit. tu odio repre
hendis. Quantū autē int̄ festu
cam et trabē. quasi tantū int̄
iram distat atq; odium. Odiū
ē enī ira inueterata. quasi que
uetustate ipsam tantū accepe
rit. ut merito appellet̄ trabes.
Fieri aūt potest ut si irascaris
homini uelis eū corrigi. si aūt
oderis hominē non potes eius
uelle corrigere. et ideo impossi
bile dicit̄. ut festucā fr̄is oculo
demat qui suo trabē gestat ī oclo.

Ypocrita. eice
primum trabē de oculo tuo.
et tunc p̄spicies ut educas festu
cam de oculo fratris tui. Id ē
primum abste expelle odium.
et deinceps poteris iam eū quē
diligis emendare. Et ē uere mł
tum cauendum et molestum
hypocritarum id ē simulatorum gen̄.
qui cum omnium uitiorum accusa
tiones odio et liuore suscipiant.
etiā consultores uideri se uolūt.
et ideo pie cauteq; uigilandum
ē. ut cum aliquē rep̄hendere uel
obiurgare necessitas coegerit. p̄
mo cogitemus utrū tale sit uitiū
quod nūquā habuimus. uel quo
iam caruimus. Et si nūquā ha
buimus. cogitem̄ et nos homines
esse et habere potuisse. Si uero
habuimus et non habem̄. tan
gat memoriā cōmunis infirmi
tas. ut illam rep̄hensionē aut
obiurgationē non odium s; mīa
p̄cedat. ut siue ad correctionem
eius p̄pter quē id facimus. siue
ad p̄uersionē ualuerit. nā incert̄
est exitus. nos tamen de simpli
citate oculi nr̄i securi simus.
Si autē cogitantes nosmetipsos
inuenerim̄ in eo esse uitio. in
quo ē ille quē rep̄hendere pa

rabam? non reprehendam? neq; ob
iurgemus. s; tamen congemesca
mus. et non illum ad obtemperandum
nobis s; pariter conandum inuite
mus. Raro g̊ et magna necessi
tate obiurgationes adhibende
sunt. ita tamen ut etiam in his ipsis
non nobis. s; ut deo seruiamus inste
mus. Ipse est enim finis ut nichil du
plici corde faciamus. auferentes tra
bem de oculo nostro inuidentie vel
malitie vel simulationis ut uide
amus eicere festucam de oculo fratris. R̃

Non est enim arbor bona que facit fructus malos. neq; arbor mala faciens fructus bonos. Contra hypocritam que ceperat exsequitur. Si ueram inquit et non fictam uis habere iusticiam que uerbis ostentas etiam factis conpensare curato. ut bona existens arbor bonis onerentis et fructibus. quia et si se fingat hypocrita. non est bonus que facit opera mala. et si reprehendat insontem non ideo malus est qui facit opera bona. a

Una queq; enim arbor de fructu suo cognoscitur. Qui sit fructus quo mala bona ue dignosci debeat arbor. apostolus ostendit dicens. Manifesta autem sunt opera carnis. Que sunt fornicatio. immunditia. luxuria. idolorum seruitus. ueneficia. inimicitie. contentiones. emulationes. ire. rixe. dissensiones. hereses. inuidie. homicida. ebrietates. comesaciones. et his similia que predico uobis sicut predixi. quoniam qui talia agunt. regnum dei non sequentur. Fructus autem spiritus est. karitas. gaudium. pax. longanimitas. bonitas. fides. modestia. continentia. Ceterum elemosina. vel oratio. vel ieiunium fructus quidem est proprie bonorum. s; non numquam simulate etiam usurpatus a malis. De quibus dominus ait. quia receperunt mercedem suam. et alibi. attendite a falsis prophetis qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium intrinsecus autem sunt lupi rapaces. S; non ideo debent oues odisse uestimentum suum. quod plerumq; illo se occultant lupi. dum aliud temptant ad decipiendum. aliud exerunt ad depredandum uel interficiendum eos qui sub isto uestitu ouino lupos uidere non possunt. Hic g̊ non est fructus de quo cognosci arborem monet. s;

ille quē supra monstrat.

Neq; eni de spinis colligunt fic. neq; de rubo uindemiāt uuā.

Spinas reor et rubum scli curas et punctio ēē uitiorum! de quibus peccanti homini dictū est. t'ra tua spinas et tribulos germinabit tibi. Ficus uero et uuā dulcedinē conuersationis noue quā dñs in nobis ēsurit. et feruorem dilectionis qui letificat cor hominis. de quib; euangelio coruscante uox turturis in terra longe lateq; resonabat. ficus ptulit grossus suos! uinee florentes dederunt odorem. Non aūt de spinis fic. non uuā de rubo colligit. quia mens ad huc ueteris hominis consuetudine depssa simulare potest! s; fructus noui hominis ferre non potest. Quod siquis obicere uoluerit. ac dicere. quod moyses de rubo uindemiauit uuam. quando a cognato gentili consilium utile suscepit. et de spinis collegerint ficus hii quib; dictū est de phariseis que dicunt facite. que autē faciunt facere nolite! sciat quia sicut fert nonnūqm palmes sepi inuoluta recūbit. portansq; fructū spina non suum usib; seruat humanis! sic dicta uel acta malorum si quādo bonis psunt. non hoc ipsi faciunt mali. s; fit de illis superno puidente consilio.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui pfert bonū! et malus homo de malo pfert malum.

Idem thesaurus cordis quod radix est arboris! et quod de corde profert. idē est quod arboris fructus. Qui ergo thesaurum in corde patiētie pfectiq; habet amoris! optimos nimirum fructus effundēs diligit inimicū. benefacit odiēti. benedicit maledicenti. orat p calumpniante. percutienti se uel dispolianti non reluctatur. omi petenti tribuit. sua ablata n repetit. n iudicare. n condepnare desiderat! errantē patient' amanterq; corrigit. et cetera. que supra saluator edocuit. At qui nequā thesaurū corde seruat. odit amicū. diligenti male fac. maledicenti maledicit! et cetera que dominicus sermo redarguit bono thesauro cōtraria pagit. Qui ne sibi frustra blandiretur

ex eo qd sequit͛. ex abundantia
enī cordis os loquit͛. quasi non
fructus arboris s; folia. hoc est
uerba solum et n̄ magis op͞a uel
ueri xp̄iani uel hypocrite querā
tur. consequenter dn̄s adiungit.
Quid autē uocatis
me dn̄e dn̄e. et n̄ facitis que
dico. Ac si aliis uerbis diceret.
Quid folia recte confessionis uos
germinare iactatis. qui nullos op
is boni fructus ostenditis. Unde
apl̄s ꝓposuī auili separaturus. hoc
est bonū thesaurū a malo. bonā
arborē a mala. ꝑfectū boni magis
tri discipl̄m ab hypocrita. ducē
uidentem a ceco segregaturus a
it. ueniā autē ad uos si dn̄s uolu
erit. et cognoscam n̄ sermonem
eoꝝ qui inflati st̄. s; uirtutē. N̄
enī in sermone ē regnū dī. s; in
uirtute. Post q̄ locutionē dn̄s
uniuersa que uel actu uel fatu ul̄
cogitatu de corde ꝓferim᷒ insinu
at. que magis quā hominibus
dicta. nuda et apta sunt oculis
eius. Nā et moris ē scripturaꝝ.
uerba p rebꝫ ponere. Unde psal
mista. dic inquit anime mee sa
lus tua ego sum. Et ezechias.

n̄ fuit uerbum quod n̄ ostenderē
eis. qui utiq; rerū et n̄ uerboꝝ
chaldeis reuelarat archana. Sic
q; apl̄s. et nemo dicit dn̄m ihm̄.
nisi in sp̄u scō. pro eo ut diceret.
nemo dn̄m ihm̄ intellectu cer
nit. nemo ei᷒ uoluntatē amplec
titur nisi per grām sp̄c sancti.
Omnis qui uenit
ad me et audit sermones me
os. et facit eos. ostendā uobis
cui sit. similis ē homini edificā
ti domū. Multa dn̄s supra de ap
te bonis malisue. multa de uere
ac simulate bonis disputās. quib;
tribꝫ ꝑsonis omē opinioē homi
nū gen᷒ cōꝑhendi. totū suum
sermonē terribili simul et ama
bili parabola cōcludit. qua alios
uerbi auditores diabolo. alios xp̄o
assimilet. qui utiq; suā in homin
subiectione domū ꝑ totū hui᷒
sc̄li tēpus edificare non desinit.
Itaq; qui sermones xp̄i audit et
facit cōparabit͛ xp̄o. quia sicut
xp̄c uariis hominū ꝑsonis unā
sibi ecclīam catholicam cōstruit
erudit et gubernat. in unam
quandoq; dedicaturus eternā.
sic et auditor utilis iuxta ꝑprio

modulum. uariis uirtutum studiis
ad supna pficiens. habitatione
sibi ppetue mansionis edificat.
cuius in psenti quasi quadrandis
poliandis caritatisq; glutino co
pulandis lapidibus instet. s; in fu
turo cu xpo dedicatione letetur.

Qui fodit maltu. Et posuit fundamenta supra
petram. Fundamenta quado
pluraliter in ecclie mysterio po
nunt doctores significant de
quibz dicit. fundamenta eius in
montibz scis. Quando uero sin
gulariter fundamentum. ipse doc
tor doctor et fundamentum fun
damentoz exprimit xpc. de
quo dicit. fundamentum enim ali
ud nemo potest ponere pter
id quod positum e. qd e xpc ihc.
Hec g fundamenta non supra
terram s; supra petra sapiens ar
chitectus locauit. quia men
tes sublimiu uiroz n in terrenis
desideriis xpc. s; in superabili fu
a fide spe et caritate constituit.
Petra aute inquit erat xpc. Q
fodit maltu. quia pceptis humi
litatis terrena omia fidelium de
cordibz eruit. ne propt aliquid in

firmum uel comodu temporale do
seruiant. Moralit aut fundam
ta dom. ipse sunt intentiones bo
ne couersationis. quibz pfectus u
bi auditor exhaustis humilitate x
ana sup uacuaz flagiliumq; cogi
tationu ruderibz in adimplendis
xpi mandatis firmit inserit. hoc
uidelicet in se ipse xpo coopante
specialit ages. quod in uniuersali
ecclia xpc generalit agit. gaudesq;
cu psalmista dicit. qui eduxit me d
luto fecis. et statuit supra petram
pedes meos. et cetera.

Inundatione aute facta illisum e
flumen domui illi. et n potuit ea
mouere. fundata enim erat supra
petram. Fluminis inundatio qm
alibi portas inferi nuncupauit dices.
quia tu es petrus et super hanc pe
tra edificabo eccliam. et porte infe
ri n pualebunt aduersus eam. ipa
e cuius supra meminit. beati eritis
inquiens cu uos oderint homines.
et cu separauerint uos et exprobra
uerint. et eiecerint nomen urm
taquam malum. que firmos ecclie
angulos. et si irruere. n tamen di
ruere potuit. quia gaudebant in
illa die et exultabant. ita se inuice

contra undaꝝ rabiem cohortante[?]
ecce beatificam⁹ eos qui sustinuerũt.
patientiã iob audistis. et finẽ dñi
uidistis. Et iterum. fluminis impe
tus letificat ciuitatem di. scificauit
tabernaculum suũ altissimus. ds ĩ
medio eius ñ cõmouebit. S; et iux
ta leges tropologie. singule nr̃e do
mus cotidie uel immundoꝝ spũũ.
uel impboꝝ hominũ. uel ipa sue mẽ
tis aut carnis inquietudine pulsã
tur. et quantũ ꝓpriis uirib; fidunt
inclinant. quantũ uero inuictissi
me illi petre adherent. labefieri ne
queunt.

Qui autem audit et facit. similis est homini edificanti domum suam supra t̃ram sine fundam̃to.

Domus diaboli mund⁹ qui in ma
ligno positus ẽ. non creatoris dig
nitate s; magnitudine delinquen
tis uocatur. Quam super terram
edificat. quia obsequentes sibi de
·NT· celis ad terrena detrahit. Sine fũ
damento edificat. quia om̃e pec
catum fundamentũ non habet.
qd non ex ꝓpria natura subsistit.
Malum quippe sine substantia
ẽ. quod tamen ut cũq; sit. in bo
ni natura c alescit. Quia uero
a fundo dicit fundamentũ. possi
mus etiã fundamentũ ꝓ fundo po
situm ñ inconuenienter accipe.
sicut auditus ab aure dicit. et ta
men plerũq; ipã auris auditus no
mine designat. Sicut g quĩ in puteo
mergit. putei fundo retinet. ita
corruens quasi in quodã fundi loco
consisteret anima. si semel lapsa
in aliqua se peccati mensura teni
ueret. S; cum peccato inquola
bit non potest ẽẽ cõtenta. dum
cotidie ad deteriora deicit. quasi
in puteo quo cecidit fundum non
inuenit quo figat. Unde bene a
lias dicitur. peccator cũ uenerit
in ꝓfundum maloꝝ cõtẽpnit. Re
dire nãq; dissimulat. quia miserer
i sibi posse despat. S; cum despan
do amplius peccat. quasi puteo
suo fundum subtrahit. ne ubi re
tineri possit inueniat. Ergo qui
audit sermones xp̃i et ñ facit. si
ue imitatus misteriis xp̃i. seu in
totũ alienus a xp̃o. quia se ipm̃
male edificat. similis est homini
stulto de quo dicit. inimicus ho
mo hoc fecit.

Et quia illisus est fluuius et continuo cecidit. et facta ẽ ruina domus

illius magia. Manifestum est quod ingruente qualibet temptatione. mox et uere mali et ficte boni peiores fiunt! donec ad extremum perpetuam labantur in penam. Potest non irrationabiliter dicendum. quia unusquisque temptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus! deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum! peccatum autem cum consummatum fuerit generat mortem. Potest etiam per impetum fluminis extremi iudicii discrimen intelligi! quando utraque domo consummata [redacted] omnis qui se exaltat [redacted] humiliabitur. et qui se humiliat exaltabitur! ibuntque impii non solum homines. sed et angeli qui ad diaboli dominium pertinebant in supplicium eternum. iusti autem in uitam eternam.

Cum autem · F · xx iiii · **VII**

implesset omnia uerba sua in aures plebis! intrauit capharnaum.

Sic intelligendum est. cum implesset quidem omnia uerba sua in aures plebis intrasse christum capharnaum. hoc est quia non antequam hec uerba terminasset intrauit. sed non esse expressum postquantum temporis interuallum! cum istos sermones terminasset intrauit capharnaum. Ipso quippe interuallo leprosus ille mundatus est quem loco suo Matheus interponit! iste autem antea preoccupat.

Centurionis autem cuiusdam seruus male habens erat moriturus! qui illi erat preciosus. Querit forte aliquis uel pius inueniat. uel impius ut reprehendat! qua ratione euangelista seruum qui non moriturus sed sanatus subinfertur dixerit esse moriturum. Cui breuiter respondendum. quia reuera erat moriturus! si non domini sui fide deprecantis. et christi pietate miserantis fuisset redditus uite. Sic ezechias rex iuxta quendam nature humane modum erat moriturus. cum ueracis prophete uerbis audiuit. dispone domui tue quia morieris tu et non uiues! sed occulto diuine prouidentie iudicio qui omnia in mensura et numero et pondere disposuit. xu. adhuc annorum uitam lacrimis precibusque nacturus.

Et cum audisset de ihesu. misit ad eum seniores iudeorum! rogans

eum ut ueniret et saluaret seruum eius. Superna dispositione factum est ut seniores iudeorum mitterentur ad dominum. hisque astantibus qui languentem sanaret. quo inexcusabiles forent si credente uiro gentili non crederent. Verum queritur quomodo conueniat quod lucas centurionem nuntios misisse. matheus autem ipsum accessisse enarrat ad dominum. Sed pie querentibus facile patet. quod matheus breuitatis causa dixerit ipsum accessisse cuius desiderium et uoluntas ad dominum ueraciter aliis licet deferentibus est prolata. mystice etiam nobis commendans hoc quod scriptum est. accedite ad eum et illuminamini. Nam quia fidem centurionis qua uere acceditur ad Ihesum ipse ita laudauit ut diceret. non inueni tantam fidem in israel. ipsum potius accessisse ad Christum dicere uoluit prudens euangelista. quam illos per quos uerba sua miserat. Porro autem lucas ideo totum quemadmodum gestum sit aperuit. ut ex hoc intelligere cogeremur quemadmodum accessisse dixerit alius qui mentiri non potuit. Sicut enim illa mulier que fluxum sanguinis patiebatur. quamuis fimbriam uestimenti eius tenuerit. magis tamen quia credidit tetigit dominum. quam ille turbe a quibus premebatur. ita et centurio quo magis credidit eo magis accessit ad dominum.

Diligit enim gentem nostram. et synagogam ipse edificauit nobis. Qui edificatam sibi a centurione narrant synagogam. euidenter ostendunt quia sicut nos ecclesiam. sic etiam illi synagogam. non conuentum solummodo fidelium. sed et locum quo conueniebant sint appellare soliti. iuxta quod et supra docuimus.

Ihesus autem ibat cum illis. Magna domini sublimitas qui solo uerbo curare ualebat. sed non minor humilitas qui seruum dignatus est uisitare languentem. Nam quasi potens et benignus et rogatus saluare pergebat. et itineris medio rogatus dicto saluauit. ne uidelicet ob impotentiam uirtutum. et non ob humilitatis exemplum corporaliter ire putaret. Alibi ad sanandum filium reguli uenire noluit ne diuitias honorasse uideretur. hic

ne condicionē spreuisse seruilem
ad centurionis famulum mox ire
consensit.
Et cum iam ñ longe esset a domo.
misit ad eum centurio amicos
dicens. dñe noli uexari. ñ enim
dignus sum ut sub tectū meū i
tres. Propt̄ uitę gentalis cōsci
entiam. grauari se magis dig
natione putauit dñi quā iuuari.
nec posse habere hospitem xp̄m.
cuius et si fide p̄ditus. nondum
tamen erat sacramentis imbut⁹.
S; quia que nrā infirmitas non
p̄sumit diuina gr̄a dare nouit.
et aliu' centurio qui sicut et iste
credentem ex gentib; ipsum p̄figu
rat. magne fidi et iustitię meri
to sp̄c sc̄i donum priusquā bapti
zaret accepit. et iste nec dum cate
zatus. et fidem suam laudari a do
mino. et famulū saluari p̄meruit.
De quo pulchre p allegoriam dicit.
quia ihm ñ longe haberet a domo.
q̄a et si sub tectum suū inuitare ñ
auderet. q̄ppe timētib; eū salu
tare ipsius. et qui naturali lege
recte utit̄ quo bona que nouit
opat̄. eo illi qui uere bon⁹ est ap
ppat̄. At qui errori gentilitatis

etiā crimina iunxerit. his aptari po
test quod confluentib; ad se tur
bis alibi dñs ait. quidā enī ex his
de longe uener̄t.
Propter q̄d et me ip̄m non sum
dignum arbitratus. ut ueni
rem ad te. Et nos de gentibus
credimus. non ipsi ad dñm uenire
possumus. quē nunc in carne ui
dere nequaq̄m ualem⁹. s; quicūq;
passiones nr̄e seruitutis agnouim⁹.
ad residentem in dextera patris iā
p fidem accedere debem⁹. iam seu
ces iudeoꝝ mittere. hoc ē summos
ecclie uiros qui nos ad dñm p̄cesse
runt suppliciť obsecrando patro
nos adquirere. qui nobis testimo
nium reddentes quod diligamus
ecclesiam. et quantū in nobis ē edifica
re curemus. p nr̄is apud dñm nos
troꝝ peccatis intercedant.
Sed dic uerbo. et sanabit̄ pu
er meus. Magna fides centurionis
qua uerbi opus in xp̄o confitet̄. et
nr̄e sanationis accommoda miste
ria. qui et si nouerim⁹ s̄cdm car
nem xp̄m. s; iam nunc ñ nouim⁹.
Nam et ego homo
sum sub potestate constitut⁹.
habens sub me milites. Homi

non se et potestati uel tribuni uel
presidis subditum dicit. imperare ta
men posse minoribus, ut subaudia
tur eum multo magis qui deus sit et
super omnia potens. innumeras uirtu
tes anglice que ad imperata obtemper
ent habere militias.

Et dico huic uade et uadit. et
alio ueni et uenit, et seruo me
o fac hoc et facit. Uult ostende
re dominum quoque non per aduentum tantum
corporis, sed per angelorum ministeria pos
se implere quod uellet. Repellende
enim erant uel infirmitates corporum.
uel fortitudines contrarie. quibus ho
mo ad debilitatem sepe conceditur, et
uerbo domini et ministeriis angelorum.
ALITER. milites et serui qui cen
turioni obediunt. uirtutes sunt
naturales, quarum non minimam copiam
multi ad dominum uenientes secum defe
runt. De quibus cornelii centurionis
laus dicitur. quia erat uir iustus et ti
mens deum cum omni domo sua, faci
ens elemosinas multas plebi. et de
precans dominum semper.

Quo audito ihesus miratus est.
Miratus est, quod uidit centu
rionem suam intelligere maiestatem.
Sed quis in illo fecerat ipsam fidem
uel intelligentiam, nisi ipse qui eam
mirabatur? Quod si et alius eam fecisset,
quid miraretur qui prescius erat? No
tandum ergo quia quod miratur dominus nobis
mirandum esse significat, quibus
adhuc opus est sic moueri. Omnes enim
tales motus cum de deo dicuntur, non
perturbati animi signa sunt. sed docen
tis magistri.

Et conuersus sequentibus se tur
bis dixit. Amen dico uobis,
nec in israhel tantam fidem inueni.
Non de omnibus retro patriarchis et
prophetis. sed de presentis eui loquitur
hominibus, quibus ideo centurionis fi
des antefertur. quia illi legis propheta
rumque monitis edocti. hic autem nemine
docente sponte credidit.

Et reuersi qui missi fuerant do
mum, inuenerunt seruum
qui languerat sanum. Probat
fides domini, et serui sanitas roborat.
Potest ergo meritum domini etiam famulis
suffragari, non solum fidei merito.
sed etiam studio discipline. Plenius
sane hec explicat matheus, quod
dicente domino centurioni uade. et sicut
credidisti fiat tibi. sanatus sit puer
ex illa hora. Sed et beato luce mos
est. que plene ab aliis euangelistis

exposita sunt, breuiare · uel etiã de idus
tria p̃terire ! que ad eis omissa uel
breuiter cognouerit attacta · dilu
cidare sollertius. Mystice ut dixi
centurio cuius fides isrlaheli p̃fer
tur · electos nimirum ex gentib; os
tendit ! qui quasi centenario milite
stipati · uirtutum spualiũ ꝑfec
tione sublimes . nulq; a dño terrenũ
s; sola eterne salutis gaudia sibi
suisq; requirit · Numerus enĩ cente
narius qui de leua transfertur ad dex
teram ! in celestis uite significatioē
poni consueuit. Vnde ē quod arca
noe centũ annis fabricatur. abrahã
centenarius filiũ pmissionis acce
pit ! seuit ysaac et inuenit i ipo
anno centuplũ · atriũ tabernacu
li centũ cubitis longum ē · in cen
tesimo psalmo misericordiam et iu
dicium dño cantatur. et cetera huius
modi. Talis g̃ meriti uiri pro his
necesse est dño supplicent · qui ad
huc spũ seruitutis in timore p̃mũ
tur ! quatinus eis paulatim ad subli
miora puectis · pfecta dilectio fo
ras mittit timorē. Cap · xxv ·

Et factum ē deinceps · ibat in
ciuitatē que uocatur naim ·

Naim ciuitas ē galilee · in scd̃o mi
liario thabor montis contra me
ridiem iuxta endor ! quiē uicus
grandis · in quarto miliario eiusdē
montis ad meridiē ·

Et ibant cum illo discipuli eius
et turba copiosa · Cum autē
appropinquaret porte ciuitatis ·
ecce defunctus efferebatur filius
unicus matris sue · Defunctus
hic qui extra portam ciuitatis mul
tis ē · intuentib; elatus · signifi
cat hominē letali criminũ fune
re soporatũ ! eandēq; insup anime
mortē n̄ cordis adhuc cubili tegen
tē ! s; ad multoꝝ notitiã plocutiōis
opis ue indiciũ · quasi p sue ciuita
tis ostia ppalante · Qui bene filius
unicus matris sue fuisse phibetur ! q
licet e multis collecta psonis una
sit pfecta et immaculata uirgo
mater ecclia ! singuli quiq; tamen
fidelium uniuersalis se ecclie fi
lios rectissime fatentur · Nam et e
lectus quilibet quando ad fidem
imbuitur filius ē quando alios imbu
it mater · An non materno erga par
uulos agebat affectu qui ait ! fili
oli mei quos iterum parturio · donec
formetur xpc in uobis ! Porta ciuita
tis qua defunctus efferebatur · puto

aliquē de sensib; ēē corporeis. Quieni
seminat inter fratres discordias.
qui iniquitatē in excelsum loquit᷑.
porꝰ portā extrahit᷑ mortuus. Qui
uident mulierē ad cōcupiscendū eo
eā. poculoꝝ portā sue mortis in
dicia pfert. Qui fabulis otiosis ob
scenis ue carminib; uel detractio
nib; aurē libent᷑ apit. hanc ani
me sue portā mortis efficit. cetosq;
quin̄ seruat sensus mortis sibi ipse
reddit aditus. Obsecro dn̄e ih̄u. eue
tas mee ciuitatis portas. portas
iusticie facias. ut ingressus meas
cōfitear nomini tuo. tueq; maiesta
ti cum ministris celestib; eā crebrꝰ
inuisenti. n̄ fetor elati cadaueris
occurrat. s; occupet salus muros
illius. et portas eius laudatio.

Et hec uidua erat.
Et turba ciuitatis multa cū illa.

Viduam ēē ecclām. omīs anima
que sponsi dn̄iq; sui se morte re
dēptam meminit. agnoscit. Hi
uino autē nutu multa dn̄m tur
ba. multa uiduā comitabat᷑. ut
uiso tanto miraculo. multi testes.
multi dī fierent laudatores.

Quā cum uidisset dn̄s.
Misericordia motus sup eam dixit
illi. noli flere.

Desiste inquit qui
si mortuū flere. quē mox uiuū
resurgere uidebis. Vbi mystice
nouatꝰ dogma confundit᷑. quod
sua mundicia superbe gloriat᷑. hu
milem penitentiū mundationē e
uacuare conat᷑. uerūq; matrem
ecclam de natoꝝ suoꝝ spualiter
tinctione plorantē. spe uite re
donandꝰ negat consolari debere.
Et pulchre euangelista dn̄m p
us misericordia motū esse sup matrē.
ac si filium suscitare testat᷑. ut i
uno nobis exemplum imitande
pietatis ostenderet. in altero fide
mirande potestatis astrueret.

Et accessit et tetigit
loculum. Hi autē qui portabant
steterunt.

Loculus inquo mor
tuus effert᷑. male secura despe
peccatoris conscientia ē. Qui
sepeliendum portant. uel im
da desideria que hominē rapi
unt in interitū. uel lenocinia
blandientiū sunt uenenata so
cioꝝ. que peccata nimirum duo
fauorib; tollunt accumulant
peccantesq; contēptu quasi agge
re terre obruunt. De quib; alib
dicit᷑. dimitte mortuos sepelire

mortuos suos. Mortuos quippe mortui sepeliunt. cum peccatores quique sui similes alios. noxie fauore demulcent. congestaque pessime adulationis mole. ne qua aliquando spe resurgendi portantur opprimunt. Ideo ergo loculum tangente funeris baiuli steterunt. quia superni formidine iudicii attacta conscientia. et carnalium sepe affluentiam uoluptatum. et iniuste laudantium turbam cohercens ad se ipsam reuertitur. uocantique ad uitam festina respondet saluatori. Unde recte sequitur.

Et ait adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus et cepit loqui. et dedit illum matri sue. Residet quippe qui erat mortuus. cum intima conpunctione reuiuiscit peccator. Incipit loqui. cum redeuntis indicia uite. cunctis qui peccatum lyserant ostendit. Redditur matri. cum per sacerdotalis decreta iudicii communioni sociatur ecclesie.

Accepit autem omnes timor. et magnificabant deum dicentes. quia propheta magnus surrexit in nobis. Quanto desperatior anime mors ad uitam reuocatur. tanto plures eodem corriguntur exemplo. Unde dauid prophetam. unde apostolum petrum. quorum quo gradus altior. eo casus grauior. Quo autem grauior casus. eo pietas erigentis gratior. Quo uero gratior in eis domini pietas apparuit. eo certior cunctis penitentibus spes salutis effulsit. ut iure omnes qui audiunt dicant. quia deus uisitauit plebem suam. non tantummodo uerbum suum semel incorporando. sed etiam nostra hoc ut suscitari debeamus semper in corda immittendo.

Et nuntiauerunt Iohanni discipuli eius de omnibus his. Non simplici corde ut opinor. sed inuidia stimulante discipuli iohannis ei christi uirtutes et miracula narrant. Nam et alibi ita apud eum questi esse produntur. Rabbi qui erat tecum trans iordanem cui testimonium perhibuisti. ecce hic baptizat. et omnes ueniunt ad eum. Quibus tunc respondit iohannes. quia non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei datum de celo et cetera. Quibus et se purum hominem et christum dei filium esse manifeste declarat. Uerum quia mansit inuidia liuorque nequibat expelli. quid pro eis corrigendis optimus magister adhuc egerit attende.

Et conuocauit duos de discipulis suis iohannes. et misit eos ad dominum dicens. tu es qui uenturus es an alium expectamus? Videlicet ut per hanc salutem occasionem uidendo signa que faciebat. crederent in eum et magistro interrogantes sibi discerent. Ergo non ait tu es qui uenisti. sed tu es qui uenturus es. Et est sensus. Manda michi quia interficiendus ab herode et ad inferna descensurus sum. utrum te et in inferis debeam nuntiare qui nuntiaui superis. an non conueniat filio dei ut gustet mortem. et alium ad hec sacramenta missurus es.

In ipsa autem hora curauit multos a languoribus et plagis et spiritibus malis. et cecis multis donauit uisum. Johannes interrogauerat per discipulos tu es qui uenturus es an alium expectamus? Christus signa demonstrat non ad ea respondens que interrogatus fuerat. sed ad scandalum nuntiorum.

Euntes inquit renuntiate iohanni que uidistis et audistis. quia ceci uident. claudi ambulant. leprosi mundantur. surdi audiunt. mortui resurgunt. et quod his non minus est. pauperes euangelizantur. Vel pauperes spiritu uel certe opibus pauperes. ut nulla inter nobiles et ignobiles. inter diuites et egenos in predicatione distantia sit. Hec magistri rigorem. hec preceptoris comprobant ueritatem. quando omnis apud eum qui saluari potest equalis est. Quod autem ait—

Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Et nuntios iohannis qui cum esse christum non crediderant a perfidie scandalo castigat. et eidem iohanni quod querebat exponit. quia deus saluos faciendi et dominum exitus mortis. Visis enim tot signis tantisque uirtutibus non scandalizari quisque potuit. sed admirari. Sed infidelium mens graue nullo scandalum pertulit. cum eum et post tot miracula morientem uidit. Quid est ergo dicere beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. nisi aperta uoce abiectionem mortis sue humilitatemque signare. Ac si patenter dicat. mira quidem facio. sed abiecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriendo te subsequor. cauendum est ualde hominibus ne in me mortem despiciant. qui signa uenerantur.

Et cum discessissent nuntii iohannis. cepit dicere ad turbas de iohanne.

Cap. xxvi.

Quia turba circumstans interrogationis misterium nesciebat. et putabat iohannem dubitare de christo quem ipse monstrauerat, ut intellegerent iohannem non sibi interrogasse sed discipulis suis. dignis eum laudibus accumulat.

Quid existis in desertum uidere. Harundinem uento moueri?

Quod uidelicet non asserendo sed negando intulit. Harundinem quippe mox ut aura contigerit in partem flectit. Et quid per harundinem nisi carnalis animus designatur? Qui mox ut fauore uel detractione tangitur, in partem quamlibet inclinatur. Si enim ab humano ore aura fauoris flauerit hilarescit, extollitur, totumque se quasi ad gratiam inflectit. Sed si inde uentus detractionis erupit unde laudis aura ueniebat, mox hunc quasi in partem alteram ad uim furoris inclinat. Sed harundo uento agitata iohannes non erat, quia hunc nec blandum gratia, nec cuiuslibet ira asperum faciebat, nec prospera hunc erigere, nec aduersa nouerant inclinare.

Sed quid existis uidere? hominem mollibus uestitum indutum? Ecce qui in ueste pretiosa sunt et deliciis, in domibus regum sunt.

R. Gg.

Camelorum etenim pilis, uestitus iohannes describitur. Non ergo celesti inquit sed terreno regno militant, hi qui pro deo perpeti aspera fugiunt, sed solis exterioribus dediti, presentis uite mollitiem et delectationem querunt. Nemo ergo existimet in fluxu atque studio uestium peccatum deesse, quia si hoc culpa non esset, nullomodo iohannem dominus de uestimenti sui asperitate laudasset. Quamuis hoc quod iohannes non esse uestitus mollibus dicitur, per significationem intellegi aliter potest. Mollibus enim uestitus non fuit, quia uitam peccantium non blandimentis fouit, sed uigore asperae inuectionis increpauit dicens. Genimina uiperarum, quis uobis demonstrabit fugere a uentura ira?

Sed quid existis uidere? prophetam? Utique dico uobis et plusquam prophetam.

Prophete quippe ministerium est uentura predicere, non etiam demonstrare. Iohannes ergo plusquam propheta est, quia eum quem precurrendo prophetauerat, etiam ostendendo nu

Hic est de q̊ [I] tabat.
Scriptum ē! ecce mitto anglm
meum ante faciē tuā. qui prepa
rabit uiā tuā ante te. Quod gre
ce angls! hoc latine nunti dicitᵉ.
Recte ḡ qui nuntiare supnū iu
dicem mittitᵉ angls uocatᵉ! ut dig
nitatē seruet in nomine quam
explet opatione. Altum quidē
nomen ē! s; uita nomine inferior
non est. S; et omīs qui sacerdotii
nomine censentᵉ angli uocantᵉ. p
pha attestante qui aitᵉ! labia sac
dotis custodient scientiā et legē
requirtᵉ ex ore eius! q̄r angls dn̄i ex
ercituū est. Nec non etiā unusquis
q; fidelium in quantū sufficit. in
quantum grām supne aspirationis
accipit. si a prauitate proximum
reuocatᵉ! si exortari ad bene opan
dum curat. si etnum regnum vł
supplicium erranti denuntiat! ev
uerba scē annuntiationis impē
dit pfecto angelus existit.
Dico enim uobis! maior inter na
tos mulierum. ppha iohanne
baptysta nemo est. Inter na
tos mulierum inquit. His ergo
pfertᵉ hominibz qui de mulieribz
nati sunt et de ēcubitu uiri. et n̄
ei qui ē natus ex uirgine et spū scō!
quāquā in hac sententia n̄ ceteris
pphis et patriarchis cunctisq; ho
minibz iohannē ptulit. s; ih̄m
ceteros exequauit. Non enī sta
tim sequitᵉ. ut si alii maiores con
sunt. ille maior alior sit! uerum
ut equalitatē habeat cū ceteris.
Qui autē minor. Sequitᵉ.
Est in regno di. maior ē illo.
Hec sententia duobz modis potest
intelligi. Aut enī regnum dei
appellauit quod n̄dum accepim̄!
et in quo n̄dum sum᷒. und in fine
dicturus est. uenite benedicti pa
tris mei pcipite regnū. et quod
ibi sᵗ sci angli. quilibet in eis mi
nor maior est utiq; quolibet scō
et iusto portante corpus quod
corrumpitᵉ et aggrauat animam!
aut si regnum di intelligi uolu
hit᷒ tēpis ecclām. cui᷒ filii sunt
omīs ab institutione generis hu
mani. usq; quotquot iusti et
sci ēē potuerint. pfecto se ipm
dn̄s significauit! quod nascen
di tēpe minor erat iohanne. ma
ior autē diuinitatis etnitate et
dn̄ica potestate. Priore scdm po
rem expositionē ita distinguitᵉ.

quia autem minor est in regno dei,
ac deinde subinfertur maior est illo.
Sed in posteriore ita. qui autem
minor est, ac deinde subinfertur
in regno dei maior est illo.
Et omnis populus audiens et publi
cani. iustificauerunt deum,
baptizati baptismo iohannis.
Iustificatur deus ipse per baptismum.
dum se homines peccata propria
confitendo iustificant sicut scrip
tum est, dic tu iniquitates tuas
ut iustificeris. Et iustificatur
in eo, quia non pro contumacia refuta
tur. sed per iusticiam dei mundus agnos
citur. Iustus enim dominus. et iusticiam di
lexit. Ideo ergo iustificatio dei est,
si non ad indignos et noxios. sed
ad innocentes per ablutionem fac
tos uideatur. et iustos sua munera
contulisse. Dauid quoque dicit.
tibi soli peccaui. et malum coram
te feci, ut iustificeris in sermoni
bus tuis. et uincas cum iudicaris.
Ergo is qui peccat et confitetur
suo peccatum. iustificat deum ce
dens ei uincenti. et ab eo gratiam
sperans. In baptismate igitur iusti
ficatur dominus, in quo est et confes
sio et uenia peccatorum.

Pharisei autem et legis periti con
silium dei spreuerunt in semet
ipsos, non baptizati ab eo. Quod
dicit in semetipsos. uel contra semet
ipsos significat, quia qui gratiam dei
respuit contra se ipsum facit, uel ad
semetipsos inutilium dei consilium.
stulti et ingrati uituperant noluis
se recipere. Consilium quod dei est, quo
per passionem et mortem domini ihesu mun
dum saluare decreuit. Sed hoc
pharisei et legis periti spreuerunt. res
puentes secretum et salubre mis
terium. cuius auspicia et in io
hannis predicatione baptismoque
precesserunt. sed tamen eidem consilio
nesciendo ac nolendo seruientes.
iuxta quod eis apostolus petrus de do
mino loquens ait, hunc defini
to consilio et prescientia dei traditum
per manus iniquorum affigentes in
teremistis.
Cui ergo similes dicam homines
generationis huius et cui simi
les sunt. Similes sunt pueris se
dentibus in foro. et loquentibus ad
inuicem et dicentibus, cantauimus
uobis tibiis et non saltastis. Lamen
tauimus et non plorastis. Genera
tio iudeorum comparatur pueris se

dentib; inferno? q̄ doctores olim p
phetas accipiebat. de quib; dicit̄.
ex ore infantium et lactentiū per
fecisti laudem! et alibi. declaratio
sermonum tuorum illuminat me et
intellectū dat paruulis. id ē hu
milib; spū. Forum aūt dnicum.
uel synagoga uel ipsa ē irlm. in
qua p̄ceptorum celestium iura cōdē
bant̄. ubi ad inuicē isti pueri siue
iuxta mathēu ad equales suos lo
quebant̄. q̄ generis gentisq; sue
p̄pl̄is patria quotidie uoce solebāt
exprobrare. q̄d nec psalmis p̄mo
dauiticis allecti. nec threnis poste
a correpti uoluerint annuere pro
pheticis. quotiens uictoria de hoste
uel futura p̄canebat̄. uel facta re
colebat̄! nec ad uirtutes op̄a con
sentiebant assurgere. Nam salta
tionis uerbo. n̄ histrionicis moti
bus sinuati corporis rotat̄! s; impi
gri deuotio cordis. et religiosa
mēbrorum designat̄ agilitas. quo
tiens excidia uel facta ab hoste
uel fienda p̄phetarum lamenta re
sonabāt! et nec sic auditores ad
penitentie remedia confugere
curabant. Cantat psalmista. ex
ultate dō adiutori nrō. iubilate
dō iacob! sumite psalmū et date
tympanū. et cetera. S; quid sequit̄?
Et non audiuit p̄pl̄s m̄s uocem
meā! et isrl̄ non intendit michi.
Clamat p̄pha hec dicit dominus.
conuertimini ad me in toto cord'
urō in ieiunio. et fletu. et planc
tu! et scindite corda ura et n̄ uesti
menta ura. Et iterum. Uentrem
meum uentre meū doleo! sensus
cordis mei conturbati sūt in me.
Non tacebo quia uocē bucine au
diuit anima mea! clamorem p̄
lii. Et paulo post. Quia stultus
p̄pl̄s m̄s me non cognouit. filii
sipientes sunt et uecordes.
Uenit enī iohannes baptista. ne
q; manducans panē. neq; bibēs
uinū! et dicitis. demonium habet.
Uenit filius hominis manducās
et bibens. et dicitis. ecce homo d
uorator et bibens uinum! amicus
publicanorum et peccatorum. Sicut
inquit tunc. sic et nunc utrāq;
salutis uiam respuitis. Nam q̄d
aūt lamentauim⁹ et n̄ plorastis
ad iohannē p̄tinet! cui⁹ abstinē
tia a cibis et potu. luctum peniten
tie significabat. Quod aūt et
cantauimus uobis et n̄ saltastis

ad ip̃m dñm. qui utendo cũ ceteris
cibo et potu leticiam regni figu
rabat. At illi nec humiliari cũ iobe
necum x̃po gaudere uoluerunt.
dicentes illũ demoniũ habere. istũ
uoracẽ et ebriosũ et amicũ publi
canorum et peccatorum. Quod autẽ sub
iungit. et iustificata ẽ sapientia ab
omnibꝫ filiis suis. ostendit filios sa
pientie intelligere. nec in abstinẽ
do nec in manducando ẽẽ iusticiã.
sed equanimitate tolerandi inopiã.
et temperantia per abundantiã. non se
corrumpendi. atque oportune sumẽ
di uel non sumendi. ea quorum non
usus. sed concupiscentia reprehende
da ẽ. Non est enĩ regnum dĩ esca
et potus. sed iusticia. et pax. et gau
dium. Et quia solent homines mul
tũ gaudere de carnalibꝫ epulis. ad
didit in spũ scõ. Aliter. iustificata ẽ
sapientia ab omnibꝫ filiis suis.
id est di dispensatio atque doctrina.
que superbis resistit humilibꝫ autẽ
dat grãm. iuste fecisse a fidelibus
suis cõprobata est. ex quorum numero
sunt et illi de quibus supra dici
tur. Et omnis populus audiens
et publicani iustificauerunt
dm̃. Amen.

Ex-pli-cit. li-ber. scd̃s.
In-ci-pit. Ter-ti-us.

SANCTISSIMA
mariẹ penitentis
historia. que ter
cii nr̃i in lucam ca
put ẽ libri. et si ob
laborem legentiũ
minuendũ a nouo inchoatur exor
dio. uerum tamen nectura scd̃i
libri finem respicit. Nam quia
superius siue ex persona euangeliste.
siue ex dñi saluatoris ut quibusdã
placuit dictũ fuerat. et om̃is
populus audiens et publicani iustifi
cauerunt dm̃ baptizati baptis
mo iohannis. quod si a dño dictũ
interpreteris. audiens iohannẽ. po
pulus intelligitur esse designatus.
si ab euangelista interpositũ audi
ens ip̃m dñm de iohannis mag
nitudine disputantẽ restat intel
ligi. Pharisei autem et legis peri
ti consilium dĩ spreuerunt in se
metipsos. non baptizati ab eo.
Pergit idem euangelista que uer
bis [pro]posuerat etiã factis astrue
re. iustificatã uidelicet sapientiã
ab om̃ibꝫ filiis suis. id ẽ et iustis
et post iniusticiã penitentibꝫ

decentissimo comprobans exemplo.

Cap. xxvii. Rogabat autem inquit illum
quidam de phariseis ut man
ducaret cum illo. Et ingressus do
mum pharisei discubuit. et ec
ce mulier que erat in ciuitate p
eccatrix. ut cognouit quod ac
cubuit in domo pharisei. attu
lit alabastrum unguenti. Ala
bastrum est genus marmoris
candidi uariis coloribus intinctum.
quod ad uasa unguentaria ca
uare solet. eo quod optime ser
uare incorrupta dicatur. Nascitur
circa thebas egyptias. et damas
cum syrie. ceteris candidius. pro
batissimum uero in india. Qui
dam dicunt hanc eandem non esse
mulierem que imminente domini
ca passione capud pedesque eius
unguento perfudit. quia hec lacri
mis rigauerit et crine pedes ter
serit. et manifeste peccatrix ap
pelletur. de illa autem nichil tale
scriptum sit. nec potuerit statim
capite domini meretrix digna
fieri. Verum qui diligentius inues
tigant. inueniunt eandem mu
lierem mariam uidelicet mag
dalenam sororem lazari sicut

iohannes narrat. bis eodem func
tam obsequio. Semel quidem hoc
loco. cum primo accedens cum hu
militate lacrimis remissionem
meruit peccatorum. nam et iohannes
hoc quamuis non ut lucas quomodo
factum sit narrauerit. tamen ipsam
mariam commendans commemo
rauit ubi de resuscitando fratre
cepit loqui. erat autem quidam infirmus
ens languens lazarus a bethania
de castello marie et marthe soro
ris eius. Maria autem erat que unxit
dominum unguento. et extersit capil
lis suis pedes eius. Secundo autem in be
thania. nam prius in galilea factum
est. non iam peccatrix. sed casta. sancta.
deuotaque christo mulier non solum
pedes sed et caput eius unxisse rep
peritur. Quod et regulis allegorie
pulcherrime congruit. quia et unaqueque
fidelis anima prius ad domini pedes hu
miliata peccatisque absoluenda cur
atur. dein augescentibus propon
meritas. lete fidei fragrantia do
mini quasi caput odore perfundit
aromatum. Et ipsa uniuersalis ec
clesia christi. in presenti quidem incar
nationis eius que pedum nomine
designatur misteria celebrando. S

nota redēptori suo reddit obsequia.
infinito autē et humanitatis eius
glām. et diuinitatis ei⁹ eīnitatem
qd caput xp̄i ds̄ simul intuendo.
perpetuis confessionū laudib;.
quasi pistica nardo glorificat.
Attulit inquit alabastrū unguen
ti. et stans retro secus pedes eius.
lacrimis cepit rigare pedes eius.
et capillis capitis sui tergebat. et
osculabat pedes eius. et unguen
to unguebat. Liquet omib; qd
illicitis actib; prius mulier intē
ta unguentū sibi p odore sue car
nis adhibuit. Quod g̃ se turpiter
exhibuerat. hoc iam dō lauda
biliter offerebat. Oculis terre
na cōcupierat. s; hos iam p peni
tentiā conterens flebat. Capil
los ad cōpositionē uultus exhibu
erat. s; iam capillis lacrimas ter
gebat. Ore supba dixerat. sed
pedes dn̄i osculans hoc in redē
ptoris sui uestigia figebat. Quot
g in se habuit oblectamenta.
tot de se inuenit holocausta.
Conuertit ad uirtutū numerū.
numerum criminū. ut totum
seruiret dō in penitentia. quic
quid ex se dm̄ cōtēpserat in cul
pa.

Videns autē phariseus qui uo
cauerat eū. ait intra se dicēs.
hic si eēt ppħa. sciret utiq; que
et qualis ē mulier que tangit
eū. qr peccatrix ē. Ecce phari
seus ueracitē aput se supb; et fal
laciť iustus. egram rep̄hendit dē
egritudine. medicū de subuentio
ne. qui ip̄e quoq; de elationis uul
nere egrotabat et ignorabat. Vn
de necesse est semp. ut cum pec
catores quosq; cōspicim⁹. nosmet
ipsos prius in illoꝝ calamitate
defleam⁹. qr fortasse in similib⁹
aut lapsi sum⁹. aut labi possum⁹.
Si lapsi non sum⁹. et si censura ma
gisterij debet semp uirtute discipli
ne uitia psequi. oportet tamen
ut sollicite discernamus. qr dis
tinctione debemus uitijs cōpas
sione nature. S; iam iste supb;
et arrogans. qua sententia con
uincatur audiamus.
Duo inquit debitores erat cuidā
feneratori. unus debebat dēna
rios quingentos. alius quinqua
ginta. Non habentib; illis un
de redderent. donauit utrisq;.
Quis g eum plus diligit. Res
pondens symon dixit. estimo qr

is cui plus donauit. Qua int̃e no
tandum. q̃ dum sua sententia p̃
phariseus conuincit̃. quasi freneticus
funẽ portat ex quo ligetur. Enu
merant̃ bona peccatricis. enume
rant̃ mala falsi iusti cum dicit̃.
Intraui in domum tuã. aquã pedi
bꝫ meis ñ dedisti. hec autẽ lacri
mis rigauit pedes meos. et capil
lis suis tersit. et cetera. Post nume
rationẽ uero subinfert̃ sententia.
propter qđ dico tibi.
Remittent̃ ei peccata multa. q̃m
dilexit multum. Quid ẽẽ delec
tationẽ credim᷒? nisi ignẽ. et q̃d
culpas? nisi rubiginẽ. Unđ nũc
dicit̃. remittent̃ ei peccata mul
ta. q̃ dilexit multũ. Ac si apte
diceret̃. Incendit plene peccati
rubiginẽ. q̃ ardet ualide p̃ amo
ris ignẽ. Tanto naq; amplius
peccati rubigo consumit̃. quan
to peccatoris cor magno karita
tis igne cõcremat̃. Ecce ea que
ad medicũ uenerat egra sana
ta est. s; de salute ei᷒ adhuc egro
tant. Nam sequit̃. Et ceperũt
qui simul discũbebãt dicẽ int̃ se.
Quis est hic qui etiã peccata
dimittit. Sed celestis medic᷒
egros ñ respicit. quos etiã de me
dicamento fieri deteriores uidet.
eam q̃m sanauerat p̃ pietatis sue
sententiã confirmat dicẽs.
Fides tua te saluam fecit. uade
in pace. Fides enĩ saluam fecit.
q̃ hoc quod petijt. posse se accipe
non dubitauit. S; ip̃am quoq;
spei certitudinẽ iam ab illo accep
at. a quo p̃ spẽ etiã salutẽ quere
bat. In pace autẽ ire p̃cipit̃. ut
a ueritatis itinere in uia scanda
li ulterius ñ diriuet̃. Hec histo
rica expositione dicta sĩt. nunc
mystici intellectus secreta uidea
mus. Quem naq; phariseus de fal
sa iusticia p̃sumens. nisi iudaicũ
p̃p̃lm. Quã peccatrix mulier. s; ad ue
stigia dñi ueniens et plorans. nisi
conuersam gentilitatẽ designat.
Rogabat autẽ phariseus dñm
ut manducaret cũ illo. q̃ p̃p̃ls iu
dem quẽ uenientẽ credere noluit.
uenturum sp̃are ñ desiit. immo
uotis p̃catoris ut ueniat optauit
dicens. excita potentiã tuã et ue
ni. ut saluos facias nos. Dño q̃p
pe cũ phariseo manducare est.
de credentis p̃p̃li deuotione mẽ
tis gaudia suscipe. Unde ip̃e alibi

be de creditura samaria discipulis ait. ego cibum habeo manducare quem uos nescitis. Illi que hesitantibus quid diceret exponens ait. meus cibus est ut faciam uoluntatem eius qui me misit. ut perficiam opus eius.

Et ingressus inquit domum pharisei discubuit. Domus pharisei. ipsa legis prophetarumque custodia est. in qua se populus iudeorum mansionem continue conuersationis habere gloriabatur. Quam dominus ingressus est. quia corporaliter in carne apparens non uenit soluere legem aut prophetas. sed adimplere. Discubuit autem quia qui in sublimitate sue maiestatis intelligi non poterat. forme seruilis humilitatem qua uideri posset assumpsit. Cognouit itaque mulier que erat in ciuitate peccatrix quod accubuit in domo pharisei. quia gentilitas immundis prius actibus infideli conuersatione deuincta. fama sermonis apostolici didicerit. quod misit deus filium suum. factum ex muliere sub lege. ut eos qui sub lege erant redimeret. Atque in domo pharisei non phariseus sed illa iustificatur. dum populus iudeorum litteram tantum legis. nos autem et gentium spem in lege sequimur. Ille ihesum non esse prophetam eo quod peccatores recipit estimat. nos uero hunc etiam dominum uerum qui peccatores iustificare possit agnoscimus. Attulit alabastrum unguenti. Quid in unguento nisi bonus odor opinionis exprimitur? Unde et paulus dicit. christi bonus odor sumus deo in omni loco. Si igitur recta opera agimus. quibus opinionis bone odore ecclesiam respargamus. quid in domini corpore nisi unguentum fundimus? Sed secus pedes mulier stetit. Contra pedes enim domini stetimus. cum in peccatis positi eius itineribus non retinebamus. Sed si ueram penitentiam post peccata conuertimur. iam retro secus pedes stamus. quia eius uestigia sequimur quem impugnabamus. Lacrimis mulier pedes rigat. quod nos quoque ueraciter agimus. si quibuslibet ultimis membris domini per compassionis affectum inclinemur. si sanctis eius in tribulatione compatimur. si eorum tristiciam nostram putamus. Capillis mulier pedes quos rigauerat tersit. Capilli quippe superfluunt corpori. Et quid habundans terrena substantia. nisi capillorum speciem tenet.

Que dum ad usum necessitatis su
perfluit. etiā abscisa ñ sentit. Ca
pillis ergo pedes dñi tergimus. quan
do sciis eius quib; ex caritate cōpa
timū. etiam ex his que nobis super
fluunt miseremur. quatinus sic
mens pro cōpassionē doleat. ut etiā
manus larga effectū doloris osten
dat. Osculatur mulier pedes quos
tergit. quod nos quoq; plene agim⁹.
si studiose diligim⁹ quos ex largita
te continem⁹. ne grauis nobis sit
necessitas proximi. ne ipa ei⁹ indi
gentia que sustentatur fiat onero
sa. et cum man⁹ necessaria tribuit.
animus a dilectione non tepes
cat. Potest quoq; per pedes ipm̄ my
sterium incarnationis eius intel
ligi. quo diuinitas terram tegit.
quia carnē assumpsit. Verbum enim
caro factū est. et habitauit in nob.
Osculam⁹ ergo pedes redēptoris. cū
mysteriū incarnationis eius ex to
to corde diligimus. Unguento
pedes ungim⁹. cū ipām huma
nitatis eius potentiā. sacri eloq̄
i bona opinione pdicam⁹. S; hoc
phariseus uidet et inuidet. quia
cum iudaicus ppls gentilitatē
dm̄ pdicare conspicit. sua apud
se malitia tabescit. S; redemptor
nr̄ facta eius mulieris quasi bona
gentilitatis enumerat. ut in quo
malo iaceat agnoscat.

Intraui in domū tuam. aquam pe
dibus meis non dedisti. hec autē
lacrimis rigauit pedes meos. Aq̄
quippe extra nos est. lacrimarum
humor intra nos ē. quia uidelicet
infidelis ille ppls nec ea que extra
se erant. unquā pro dño tribuit.
conuersa autē gentilitas pro eo ñ
solum rerum substantiā. s; etiam
sanguinem fudit.

Osculum michi non dedisti. hec
autē ex quo intrauit. ñ cessauit
osculari pedes meos. Osculū quip
pe dilectionis est signū. Et infidelis
ille ppls do osculum ñ dedit. quia ex
karitate eū amare noluit cui ex ti
more seruiuit. Vocata autē genti
litas redēptoris sui uestigia oscula
ri non cessat. quia in ei⁹ amore conti
nuo suspirat.

Oleo caput meum non unxisti.
Si pedes dñi mysterium incarna
tionis accipim⁹. cōgrue per caput il
lius ipā diuinitas designatur. Unde
et paulus dicit. caput xpi ds. In
do quippe et non se quasi in homi

ne credere iudaicus populus fatebatur. Sed
pharisaeo dicitur: oleo caput non unxisti;
eo quod ipsam quoque divinitatis potentiam
in qua se iudaicus populus credere spo
pondit, digna laude predicare neglexit.
Haec autem unguento unxit pedes
meos. Quia dum incarnationis
eius mysterium gentilitas credidit,
summa laude etiam eius ima praedicavit.
Duo quoque debitores de quibus symo
ni similitudo paradigma opponitur,
utrumque populum iudeorum scilicet et gentium
designat, qui uno feneratori id est su
o creatori non materialem pecuniam
sed propriae salutis nummum debebant. Con
ditor etenim noster quos ad imaginem et simi
litudinem suam creavit, quasi commo
dato ad servandum sublimavit de
nario. Nam denarius solet regis
imagine ac nomine formari. Omni
autem cui multum datum est, multum quaere
tur ab eo. Et cui multum commenda
verunt, plus petunt ab eo. Et qui
dem utrique populi debitum per quinarium
numerum multiplicatur, qui videlicet
quinque sunt sensus quibus in hac vi
ta viventes, imaginem quam accepimus
nostri conditoris excolere debemus.
Sed minus debet populus cui legis de
calogus per servum datus est, amplius

autem cui gratia vitae aeternae per filium
commissa est. Ideoque huius per denariorum
illius per centenarium numerum summa ac
cumulatur, quae ad regni caelestis quod
dextris dabitur significationem pertine
re nemo qui dubitet. Neque enim frus
tra eodem flexu digitorum quo dena
rius in leva, ipse figuratur in dextera,
nisi quod et nunc opera decalogi quae
littera non poterat fides perficit, et in fu
turo reddet unicuique secundum opera eius,
his quidem qui secundum patientiam boni o
peris gloriam et honorem et incorrup
tionem quaerentibus vitam aeternam. Ve
rum quia neutri suis viribus, sed illius
gratia salvi facti sumus per fidem rec
te dicitur: non habentibus illis unde redde
rent, donavit utrisque. Et qui plus di
ligit cui plus donatur. Cui autem minus
dimittitur, minus diligit. Quod sive bona
perficiendo quam accepimus scientiae, seu
vitando quam incurrimus insipientiae
velis intellegere, multo itaque plus
ecclesiae quam synagogae donatur, quae et
foedior quondam utpote quam nullus
doctor prohibuit idolatriae sorde
corrupta est. Sed ubi abundavit
peccatum superabundavit gratia,
et in maiori nunc est perfectionis et
angelicae sublimata praeconio cum

dicit. quod multi prophete et iusti cupie-
runt uidere que uos uidetis et non
uiderunt. et audire que auditis et non
audierunt. Congruit sane huic
loco quod numerorum historia refert.
diuisis equaliter cesorum madianitarum
spoliis, eos quidem qui de pugna ue-
nerunt quingentesimum de sua por-
tione caput. ceteros uero quinqua-
quagesimum domino dedisse. quod et mag-
na offert qui se in castris uirtutum
exercendo tantum ab incursione conser-
uat hostili. sed maiora utique qui gla-
dium uerbi uibrando. innumeras
aduersarii exercitus copias sternit.

VIII. xxviii. Et factum est deinceps. et ipse iter
faciebat per ciuitatem et castellum.
predicans et euangelizans regnum
dei. et duodecim cum illo. Videmus
in christi discipulis impletum, quod de
antiquo illo ebreorum populo legimus
dictum. Nec mirum quod unus utriusque tes-
tamenti deus ipse per filium benedictionem
dabit. qui legem dedit per famulum.
Sicut inquit in aquila prouocans ad
uolandum pullos suos. et super eos
uolitans expandit alas suas et as-
sumpsit eos. atque portauit in hume-
ris suis. Nam sicut mox nati pulli.
donec plumescant aera uolando
superare non ualent. ita quique fideles
ut ad celestia peruolanda sufficiant.
mundo prius fidei necesse est uirtu-
tum penna se uestiant. ita ipsi fide-
lium doctores apostoli pedetemptim ad
sublimia. quatinus et alios erudiendo
proficere possint ascendunt. Prius siquidem
dominus docet in synagogis. miracula fa-
cit. famam ubique dispergit. conuenientes
ad se turbas suscipit. curat. instruit.
hinc discipulos facit. in sponsi nuptiis
reficit. per sata ducit. atque a calumpniato-
ribus phariseis quasi teneros aquila pul-
los a serpentinis morsibus ita defendit.
Ex his duodecim quos apostolos nominat
eligit. Sed et hos primo presente turba
docet. comitante cum eis turba solita
miseris beneficia reddit. postmodum
uero ut in presenti lectum est per ciuitates
et castella predicans. solos secum quo
familiarius audiant retinet. solis mi-
steria regni dei que ceteris parabo-
latim dixerat exponit. ac sic demum
uirtutum suarum ostensione quasi alarum pro-
tectione firmatis. dat et illis potesta-
tem curandi. mittitque predicare reg-
num dei.

Et mulieres aliquę quę erant cura-
tę a spiritibus malignis et infirmi-
tatibus. maria que magdalena de-

lena . de qua . vii . demonia exierant.
Maria magdalena. ipsa est cuius tacito
nomine proxima lectio peniten
tiam narrat. Nam pulchre ac reue
renter euangelista . ubi eam cum domino
iter facere . eique de facultatibus suis mi
nistrare commemorat . noto hanc
uocabulo manifestat. ubi uero pec
catricem sed penitentem describit . mu
lierem generaliter dicit . ne uidelicet
tante nomen fame quod per omnes
hodie ueneratur ecclesias . prisci erroris
nota fuscaret . De qua demonia
. vii . exisse referuntur . ut in numeris
immo uniuersis uitiis plena fuisse
monstretur. Nam quia septenis diebus
secula currunt . septenario sepe numero
solet in scripturis uniuersitas intim
ari. Vnde et sancti quoque spiritus gratiam . pro
pheta . vii . uirtutum distinctione
complectitur.
Et iohanna uxor chuze procurato
ris herodis. Si maria munda
tam sorde uitiorum ecclesiam de genti
bus insinuat. cur non iohanna ean
dem designat ecclesiam . quondam
quidem idolorum cultui subditam . sed iam
nunc christi pietate redemptam . Nam
quilibet malignus spiritus ad deceptio
nem generis humani procurans . duorum
pro regno diaboli facit . quasi hero
dis impiissimi procurator existit.
Et susanna et alie multe que mi
nistrabant eis de facultatibus suis.
Consuetudinis iudaice fuit . nec
ducebatur in culpam more gentis an
tiquo . ut mulieres de substantia su
a uictum atque uestitum preceptoribus mi
nistrarent. Hoc quia scandalum face
re poterat in nationibus . paulus se ab
iecisse memorat . Numquid non habemus in
potestate non sorores mulieres circum
ducendi . sicut et ceteri apostoli faciunt.
Ministrabant autem domino de substan
tia sua . ut meteret eorum carnalia
cuius ille metebant spiritualia . non
quod indigeret cibis dominus creatura
rum . sed ut typum ostenderet
magistrorum . quod uictu atque uestitu
ex discipulis deberent esse contenti.
Interpretatur autem susanna lilium aut
gratia eius . Sed melius si femininum no
men figuraret aliquo . credo propter
odoriferum celestis uite candorem.
aurosamque intime dilectionis ardo
rem . Iohanna . domini gratia eius . uel dominus
misericors . uidelicet quia eius est omne
quod uiuimus . Maria amarum mare.
propter utique insitum penitentie rugitum.
quo uel ipsa maria uel nos singuli

uitia prisca deflemus, ut ad gloriam sple
doremque peruenire mereamur eternum.
Magdalena turris. Sed melius sic
a monte montanus, ita turrensis a
turre dicatur, illa scilicet cui psalmi
sta canit: deduxisti me quia factus
es spes mea, turris fortitudinis
a facie inimici.

Cum autem turba plurima con
ueniret, et de ciuitatibus prope
rarent ad eum, dixit per similitu
dinem. Exiit qui seminat semi
nare semen suum. Hanc para
bolam dominus ideo per se ipsum expone
re dignatus est, ut figurate se loqui
innotesceret, rerumque significati
ones in his etiam que per semetipsum
noluit explanare doceret esse que
rendas. Sed quia semen quod uer
bum dei sit, terraque uariam quod
diuersum cordium auditorum significet
ipse dominus aperuit, satorem esse quem nobis
querendum reliquit. nullum melius
quam filium dei intelligere possu
mus. Qui exiit seminare semen
suum, quia de sinu patris qua creatu
re non erat accessus egrediens.
ad hoc uenit in mundum ut testi
monium perhiberet ueritati. Vnde
bene iuxta euangelistas alios.

hanc parabolam dicturus, de do
mo exisse, nauim conscendisse per
hibetur, ipsum nimirum situ corpo
ris quod processu sermonis insinuans.

Et dum seminat, aliud cecidit
secus uiam et conculcatum est, et
uolucres celi comederunt illud.

Que dominus exposuit pia fide suscipi
enda sunt, que autem tacita nostre in
telligentie dereliquit perstringen
da sunt breuiter. Semen quod se
cus uiam cecidit duplici lesura dis
periit, et ambulantibus scilicet concul
catum, et a uolucribus raptum. Via
est igitur cor sedulo malarum cogitationum
transitu attritum atque arefactum, ne
uerbi semen excipere ac germinare
sufficiat. atque ideo quicquid boni
seminis uicinia talis uie contingit,
pessime cogitationis meatu con
culcatum a demonibus eripitur, qui uo
lucres celi siue quia celestis spiritualisque
sint nature, seu quia per aera uolitant
appellantur.

Et aliud cecidit supra petram.
et natum aruit, quia non habe
bat humorem. Petram dicit du
ritiam et indomitum cor, ac nullo ue
re fidei uomere penetratum. Hoc est
autem humor ad radicem seminis

quod iuxta aliam parabolam oleũ
ad lampades uirginũ nutriendas.
id est amor et pseuerantia uirtuti.
Et aliud cecidit in terram bonã.
et ortum fecit fructũ centu
plum. Fructum centuplũ. fruc
tum pfectum dicit. Nam dena
rius numerus pfectione semp
accipit. qui in decem pceptis legis
custodia cõtinet. Actiua enĩ et cõ
templatiua uita simul in decalogi
mandatis coniuncta ẽ. qui in eo et
amor di. et amor proximi seruare
iubet. Amor quippe di ad cõtem
platiuã. amor uero pximi ptinet
ad actiuam. Denarius autem nume
rus p semetipm multiplicat. in cen
tenariũ surgit. Vnde recte p cen
tenarium magna pfectio designa
tur. sicut de illo qui sua p dño terre
na reliquit dicit. centuplum acci
piet et uitã eternã possidebit. qui
quisquis pro dei nomine tẽporalia
atq; terrena contempnit. et in se
quenti sclõ ad eterne uite glãm p
uenit. Terra ĝ bona fructu centu
plo fecundat. quando cor docile
uirtutum spũaliũ pfectione donat.
Hec dicens clamabat. qui habet
aures audiendi, audiat.

Quotiens hec admonitiuncula aut in ev
anglio uel in apokalipsi iohannis
interponit. mysticum ẽẽ quod di
citur. querendũ q; a nob intentiꝰ os
Interrogabant autem tendit.
eum discipli eius. que eẽt hec pa
rabola. Nemo putet finita mox pa
rabola discipłos hec interrogasse
saluatorẽ. s; ut marcꝰ ait cum eẽt
singularis interrogauerunt eũ hi q
cum eo erant. xii. parabolas. et
dicebat eis.
Vobis datum ẽ nosse misteriũ reg
ni dei. ceteris autẽ in parabolis.
ut uidentes non uideant. et audi
entes non intelligant. Marcus i
ta dicit. illis autem qui foris sunt.
in parabolis omĩa fiunt. Ideo q;
et nos cum discipulis xpi intremus
in sanctuariũ di. ut intelligamus
nouissima misteriorũ regni dei. Illã
qui appropinquant pedib; eius.
accipiunt de doctrina illi. dicẽtes
cum psalmista. reuela oculos nos
tros et considerabimus mirabilia
de lege tua. Recte itaq; in parabo
lis audiunt et in enigmate. qui
clausis sensibus cordis neq; intra
re neq; curant cognoscere uerita
tem. obliti dñice preceptionis.

qui habet aures audiendi audiat.
Qui autem secus viam sunt. hi sunt
qui audiunt; deinde venit di
abolus et tollit verbum de corde
eorum. ne credentes salvi fiant. De
hoc semine marcus ita scribit; hi
autem sunt qui circa viam ubi semi
natur verbum; et cum audierint con
festim venit satanas et aufert.
Matheus ita; omnis qui audit ver
bum regni et non intelligit. venit ma
lus et rapit. Ex quo manifeste do
cetur eos circa viam seminatos; qui
verbum quod audiunt nulla fide.
nullo intellectu. nulla saltim temp
tante utilitatis occasione percipe
dignantur. Porro supperiosam et
in spinis ut dominus exponit seminan
tur hi. qui auditi quidem verbi. et
utilitatem probant. et desiderium
gustant; sed ne ad id quod probant per
veniant. huius vite eos vel adver
sa terrendo. vel prospera blandien
do retardant. Contra quae utraque dam
pna semen quod acceperat tutari cura
bat qui dicebat. per arma iusticie a
dextris et a sinistris; per gloriam et igno
bilitatem. per infamiam et bonam famam.
ut seductores et veraces. His ergo tribus
terre generibus scito omnis qui verbum

auditum non faciunt esse designatos;
a quibus omnibus qui semen acceptum
servat terra bona est. Excipiuntur
autem sane iudei et gentiles; qui nec au
dire quidem merentur.
Quod autem in spinis cecidit. hi
sunt qui audierunt; et a sollici
tudinibus et divitiis et voluptatibus
vite euntes. suffocantur et non re
ferunt fructum. Mirum quomodo
dominus spinas divitias interpretatus sit.
maxime cum ille pungant. iste
delectent; et tamen spine sunt que
cogitationum suarum punctionibus men
tem lacerant; et eum usque ad pecca
tum pertrahunt. quasi inflicto vul
nere cruentant. Quos bene hoc in
alio loco evangelista testante. ne
quaquam dominus divitias; sed fallaces divi
tias appellat. Fallaces enim sunt;
que nobiscum diu permanere non
possunt. Fallaces sunt; que men
tis nostre inopiam non expellunt. So
le autem divitie vere sunt; que nos
virtutibus divites faciunt. Notan
dum vero est. quod exponens dominus dicit;
quia sollicitudines. et voluptates
et divitie suffocant. Suffocant
enim. que divites virtutibus non
faciunt. importunis cog

rationibus suis guttur mentis strangulant. et dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt. quasi aditum flatus uitalis necant. Notandum etiam quod duo sunt que diuitiis iungit. sollicitudines uidelicet et uoluptates. quia profecto et per curam mentem opprimunt. et per affluentiam resoluunt. Re enim contraria. possessores suos et afflictos et lubricos faciunt. Sed quia uoluptas conuenire cum afflictione non potest. alio quidem tempore per custodie sue sollicitudinem affligunt. atque alio per abundantiam ad uoluptates emolliunt.

Quod autem in bonam terram. hi sunt qui in corde bono et optimo audientes uerbum retinent. et fructum afferunt in patientia. Bona terra ut prediximus. omnibus tribus terre nequam uarietatibus contraria facit. et libenter uidelicet semen uerbi suscipiendo. et quod suscipit inter aduersa et prospera pacienter ad fructus usque tempora seruando. Aliter. Bona terra fructum per patientiam reddit. quia scilicet nulla sunt bona que agimus. si non equanimiter etiam proximorum mala tolleramus. Quanto enim quisque altius profecerit. tanto in hoc mundo inuenit quod durius portet. quia dum a presenti seculo mentis nostre dilectio deficit. eiusdem seculi aduersitas crescit. Hinc est enim quod plerosque cernimus et bona agere. et tamen sub graui tribulationum fasce desudare. et iuxta uocem domini fructum per patientiam reddunt. quia cum humiliter flagella suscipiunt. post flagella ad requiem sublimiter suscipiuntur. Quod uero secundum Mattheum dicitur. et fructum affert. et facit aliud quidem centum. aliud autem sexaginta. porro aliud .xxx. referuntur ad nuptias. Nam et ipsa digitorum coniunctio. et quasi molli osculo se complectens et federans. maritum pingit et coniugem. Sexaginta ad uiduas. eo quod in angustia et tribulatione sint posite. Unde et in superiori digito deprimuntur. quantoque maior est difficultas experte quondam uoluptatis illecebris abstinere. tanto maius et premium. Porro centesimus numerus queso diligenter lector attende. a sinistra transfertur ad dexteram. Et iisdem quidem digitis. sed non

eadem manu quib; in leua ma
nu nuptę significant̄ et uiduę.
circulum faciens exprimit uirgi
nitatis coronam. Aliter fructuo
tricesimū uerbum pfert. quod fi
dem scę trinitatis edificat. sexa
gesimū quod opis pfectionē docet.
q sex dies sunt in quib; oportet
operari. centesimū qd ad dexteram
regni uitā predicat eternā.

xxix Nemo autem lucernā accendēs
operit eam uase. aut subtus
lectum ponit. s; supra candelabrū
ponit. ut intrantes uideāt lumē.

Quia supra dixit apls. uobis datū
est nosse misterium regni dī. cete
ris autē in parabolis. nūc osten
dit p eos aliquando etiam cetis
idem misterium eē reuelandum.
et pectus omnium qui domum dī
essent intraturi fidei flammis
illustrandum. Quib; etiā uerb
typice fiduciā docet pdicandi.
ne quis timore carnaliū incōmodo
rum lucē scientię quā nouit ab
scondat. Vasis etenim et lecti
nomine carnē. lucerne uocabu
lo uerbum designat. Quod qui
ob metū ut dixi carnalium icom
modoz occultat. ipam carnē
uniq; pponit manifestationi ueri
tis et ea quasi opit uerbum. quod
pdicare trepidat. Supra cande
labrū autem ponit lucernā. q
corpus suum ministerio dei subi
cit. ut superior sit pdicatio ueri
tatis. et inferior seruitus corpo
ris. p ipam tamen corporis serui
tutem excelsior luceat doctrina.
que p officia corporalia. id est
p uocem et linguam et ceteros
corporis motus in bonis opib;
insinuat discentib;. Sup cande
labrū q ponit lucernam. cum
dicit apls. ego sic pugno tāquā
aerem cedens. s; castigo corpus me
um et seruituti subicio. ne for
te aliis pdicans ipe reprobus inueniar.

Non enim est occultum quod non
manifestetur. nec absconditū qd
non cognoscatur et in palam ueni
at. Nolite inquit erubescere
euangliū dī. s; inter tenebras
psecutor lumen uerbi sup ui
corporis candelabrum leuate. fixe
a mente retinentes illum retri
butionis extreme diem. quo il
luminabit dns abscondita tene
brarum. et manifestabit cogi
tationes cordiū. Tunc et uos ado

laus, et aduersarios ueritatis pena
manet eterna.
Videte ergo quomodo audistis.
Instanter nos docet uerbo aus
cultare, quatinus et nostro illud pec
tore continuo ruminare. et alieno
ructare sufficiamus auditui.
Qui enim habet dabitur illi, et qui
cumque non habet. etiam quod pu
tat se habere. auferetur ab illo. To
ta inquit intentione uerbo quod audi
tis operam date, quia qui amorem ha
bet uerbi dabitur illi et sensus intel
ligendi quod amat, at qui uerbi a
morem non habet audiendi. etiam
si uel naturali ingenio. uel littera
rio se callere putarit exercitio. nul
la uere sapientie dulcedine gaude
bit. Quod si specialiter de apostolis quibus
karitate fideque potitis datum est
nosse misterium regni dei, et de pha
riseis iudeis qui in parabolis uidentes
non uidebant. et audientes non
intelligebant. quod uidelicet litte
ram legis in qua gloriabantur amissuri
essent dictum uideatur, potest tamen
et generaliter accipi. quia nimirum
sepe lector ingeniosus neglegen
do se priuat sapientia. quam simplex
sed studiosus elaborando degustat.

Iccirco autem sepe et desidiosus inge
nium accipit. ut de neglegentia iusti
us puniatur, quia quod sine labore
assequi potuit scire contempsit. et ic
circo non numquam studiosus tarditate
intelligentie premitur, ut eo maiora
premia retributionis inueniat quo
magis studio inuentionis elaborat.
Venerunt autem ad illum mater et
fratres eius, et non poterant adire
eum pre turba. Fratres domini non fi
lii beate semper uirginis marie iux
ta heluidium. nec filii ioseph de
alia uxore iuxta quosdam putan
di. sed eorum potius intelligendi sunt
esse cognati, sicut et supra disserui
mus. Sane quod dominus ad matrem
fratresque rogatus ab officio uerbi dis
simulat egredi. non materne re
fuitat obsequia pietatis. cuius pre
ceptum est. honora patrem et
matrem, sed paternis se misteriis
amplius quam maternis affec
tibus debere demonstrat. idem no
bis exemplo quod uerbo commen
dans, qui amat patrem ~~ut~~ aut matrem
plusquam me non est me dignus. Non
iniuriose fratres contempnit. sed opus
spiritale carnis cognationi preferens,
religiosiorem cordium copulam

d cet ee qm corpor. Mystice aut
hec lectio superiori concinit. ubi de iu
deis litteram solum legis intuen
tibus dicit. et quicumque non habet
etiam quod putat se habere aufe
retur ab illo. Nam mater et fratres ihu
synagoga est cuius carne e editus.
et ppls est iudeorum qui saluatore
intus docente uenientes intrare
nequeunt. cui spualiter intelli
gere dicta neglegunt. Preoccupans
enim turba ei ingreditur domum.
quia differente iudea gentilitas
confluxit ad xpm. atque intima
uite mysteria quanto fide uicinior
or tanto mente capacior hausit.
iuxta quod psalmus ait. accedi
te ad eum et illuminamini.

Et nuntiatum est illi. mater tua
et fratres tui stant foris. uolen
tes te uidere. Intus uerbum in
tus e lumen. unde supra ut in
trantes uideant lumen. Si ergo
foris stantes nec ipsi agnoscunt
parentes. et propter nrm fortasse
non agnoscunt exemplum. quem
ad modum nos agnoscemur si foris
stemus. Foris enim stantes uolt
dnm uidere. qui spualem in lege
sensum non querentes. sese ad
custodiam littere foris fixerunt.
et quasi xpm potius ad carnalia
docenda cogunt exire. quam
se ad discenda spualia consenti
unt intrare.

Qui respondens. dixit ad eos. ma
ter mea et fratres mei hi sunt qui
uerbum di audiunt et faciunt.

Nota uite celestis psectio duobus
his comphendit. uerbum scilicet
di audire et facere. Unde supra
dns parabolam seminis exponens
ait eos qui auditu tantum uerbum
susceperunt terram esse reprobam.
bonam uero eos qui in corde bo
no et optimo uerbum quod audi
unt retineant. et fructum afferant
in patientia. Qui mater dni uoca
tur. eo quod illum quotidie suo uel
exemplo uel dicto quasi pariant
in mente proximorum. Fratres quoque
sunt eius. cum et ipsi faciunt
uoluntatem patris eius qui in celis

Factum est autem in Gest.
una dierum. et ipse ascendit
in unam nauiculam. et discipuli ei.
Et ait ad illos. Transfretemus
trans stagnum. et ascenderunt.

In hac nauigatione dni duas naturas u
nius eiusdemque sue psone natur

nã dignatur ostendere! dum is qui ut homo dormit in naui. furore ma ris ut deus uerbo coherceret. Porro ui xta allegoriam mare siue stag num quod cum suis transire deside rat. tenebrosus amarusque; seculi presen tis accipitur estus. nauicula autem quam ascendunt nulla melius quam dominice passionis intelligitur arbor! cuius bene ficio quoque fideles adiuti. emensis mundi fluctibus habitatione patrie celestis quasi stabilitate securi lito ris obtinent. Quod autem ipse in ima nauicula cum discipulis salua tor ascendit. alibi quid significet aperit: cum prenuntiato sue passio nis resurrectionisque mysterio. mox dicebat ad omnes! si quis uult post me uenire abneget semetipsum. ut tollat crucem suam quotidie. et sequatur me. Et descendit procella uenti in stag num. et complebantur et pericli tabantur. Dum puppim crucis qua som num mortis carperet ascendente. fluc tus blasphemantium persecutorum demo niis excitati procellis assurgunt. qui bus tamen non ipsius patientia tur batur! sed discipulorum imbecillitas con cutitur. trepidat. periclitatur. Accedentes autem suscitauerunt eum

dicentes. preceptor perimus. Susci tant dominum discipuli. ne eo dormien te fluctuum feritate dispereant que cuius morte uiderant. maximis uo tis resurrectionem querebant! ne si diutius ipse morte carnis sopiretur. eorum mens spiritali rupperetur morte. Unde bene sequitur. Expiret. At ille resurgens. increpauit uentum et tempestatem aque! et cessauit et facta est tranquillitas. Uentum quippe surgens increpauit. quia resurrectione celebrata diaboli su perbiam strauit! dum per mortem de struxit eum qui habebat mortis im perium. Tempestatem quoque aque surgens cessare fecit. quia uesaniam iudeorum rabiem que capud quatiens clamauerat si filius dei est descendat nunc de cruce et credimus ei! de se pulchro resurgendo labefecit. V bi iuxta litteram notandum hoc! quod omnis creatura sentiant creatorem. Quibus enim increpatur et imperatur sentiunt imperantem. non errore hereticorum qui omnia putant ani mantia! sed maiestate conditoris que apud nos insensibilia illi sensibilia sunt. Dixit autem illis. ubi est fides uestra? Recte arguuntur

Nauigantibus autem illis obdormiuit. Discipulis naui gantibus xpc obdormiuit. quia calcantibus seculum fide libus futurique regni quietem animo meditantibus; et uel sacro spiritus flatu. uel propriis remigio conatu infidos mundi fastus etiam post terga iactantibus; tempus subi to dominice passionis aduenit. Unde bene marcus hoc immi nentis noctis tempore gestum fuisse perhibet! ut ueri solis occubitum non sola domini dormitio. sed et ipsa decedentis lu cis hora significet.

qui p̄sente xp̄o timebant. cū utiq;
qui ei adhesent perire n̄ possit. Et
i simile est quod mortis somnum
discipłis apparens. exprobrauit in
credulitatē illoꝝ et duritiam cordis.
quia his qui uiderant eum resur
rexisse non crediderunt. Itēq; dix
it ad eos. o stulti et tardi corde ad
credendū in om̄ib; que locuti sunt
ꝓphete. Nonne hec oportuit pa
ti xp̄m. et ita intrare in gl̄am suā.
Ac si p metaforam nauigii diceret;
Nonne oportuit xp̄m soporari. un
dis nauim in qua quiescebat hic
inde uertentib;. et ita sedatis ex
templo timidis gurgitum cumulis.
diuinitatis sue cunctis patefacere
potentiā. Qui tamen stes. mirati
sunt dicentes ad inuicē.

Quis putas hic est. qi et uentis
impat. et mari. et obediunt ei.

Matheus ita scribit. porro homines
mirati sunt dicentes. Qualis ē hic.
et cetera. Non ḡ discipli. s; naute
et cetī qui in naui erant mirabant.
Si autē quis cōtentiose uoluerit eos
qui mirabant fuisse disciplōs. re
spondebimꝰ recte homines appella
tos. qui nec dū potentiā nouerāt
saluatoris. Et nos quoq; singuli cū

signo dn̄ice crucis imbuti. secłm
relinquere disponimꝰ nauim p
fecto cū ihu cōscendimꝰ. stagnū
transfretare conam̄. S; qui non
dormitabit neq; obdormiet. cus
todiens sēper isr̄t. nobis tamen se
pe nauigantib; quasi inter equo
ris fremitus obdormit. quando
crebrescente int̄ medios uirtu
tum nisus uel immundoꝝ sp̄uū.
uel hominū prauoꝝ. uel ip̄o nr̄a
rum cogitationū impetu fidei
splendor obtenebrescit. spei celsi
tudo ētabescit. amoris flamma
refrigescit. Verum inter huiusmodi
ꝓcellas ad illum necesse ē guberna
torem curramus. illum seduli exci
temus qui non seruat s; imperet
uentis. mox tempestates cōpesce
refundet tranquillitatē. portuꝫ
salutis indulgebit. Liber inter
hec paucis discussa aplici nauigii
uarietate. qualiter bonos siuuꝫ
secretum iuuet. maloꝝ uē ꝑmix
tio turbet. intueri. Ecce enim ut
a ꝑfectiorib; inchoemꝰ. post cele
brata dn̄ice resurrectionis sollēp
nia. vii. electi discipli nauī pisca
turi ascendunt. et quia n̄ lon
ge a terra ꝑpetue quietis. sed

quasi cubitis. cc. aberant. hoc est
tanni mundo animum quantum ge
nuina dilectio possidebat apposue
runt. quae se petrus negotiis secularibus
gerebat. iam dominum in littore im
mortalitatis stantem cernere. iam
cum illo epulari. iam mane superne
lucis aspirante. mystico magnorum
piscium numero sua retia impleta.
nec tamen rupta suscipere. atque in
finis seculi fluctibus extrahere meretur.
Ubi petrus ut supra legitur iuben
te domino retia laxat in capturam. pisci
umque comprehendit multitudinem
copiosam. sed quia ipse fragilis ad huc
animi fuerat ita ut christo tremens
diceret. exi a me quia homo peccator
sum domine. et retia nunc rupta sunt.
et si non socii adiuvassent naves eti
am merse subderent. Item hoc loco
discipuli cum domino navim ascendunt.
mare adeunt. sed quia inter erat et iu
das. et dominus in puppi qua sedes erat
gubernandi dormisse. et ventus
pondusque deforis sevisse perhibentur.
Nam et si multa illic discipulorum ope
rita navigabant. tamen ad huc
eos perfidia proditoris agitabat. et quod
suis meritis firmi fuere turbaban
tur alienis. Item paulus cum fratribus ie
rosolimam navigans. et diem pentecos
ten ibi spiritusque sancti gaudia celebrare fes
tinans. recto cursu cuncta peragrat.
Postero ab ierosolimis romam religatus.
quia cum infidelibus iter agit. mare
furit. venti refragantur. imber immi
net. frigora fatigat. astra obnubilat.
terra negatur. triticum in mare iac
tatur. navis armamenta tolluntur.
ipsa postremo navis arenis illisa dis
solvitur. Nautae quando agnoscunt terram
nando petunt. et qui secum undas o
nerati cupiditatibus subierant. eodem
adversante seculo vix nudi evadunt.
iuxta quod idem apostolus ait. ipse autem
salvus erit sic tamen quasi per ignem.

Navigaverunt autem ad regionem .xxxi.
gerasenorum. que est contra gali
leam. Gerasa est urbs insignis arabi
e transiordanem iuncta monti ga
laad. quam tenuit tribus manasse. non
longe a stagno tyberiadis. in quod
porci precipitati sunt. Significat
autem nationem gentium. quae post
passionis somnum resurrectionisque
sue gloriam missis predicatoribus sal
vatorem est visitare dignata. Unde
bene gerasa sive gergesi ut quidam
legunt. colonum eiciens vel adve
na propinquans interpretatur.

uidelicet insinuans quod gentium populus
et eum a quo nequiter incolebatur
hostem suis de cordibus eiecerit. et qui
erat longe factus sit prope in sangui
Et cum egressus esset de naui christi.
ad terram occurrit illi uir quidam
qui habebat demonium iam temporibus
multis. Vir iste figura populi genti
lis accipitur. qui multis temporibus hoc
est ab ipso pene mundi nascentis ex
ordio uexatur furore dementi.
Et uestimento non induebatur. quia
tegumentum nature sue et uirtu
tis sue amisit. Hoc enim fidei et ka
ritatis indumento primi parentes nostri
postquam peccauere. nudati esse legun
tur. hac stola prima filius luxuri
osus postquam penitens ad patrem re
dit induitur.
Neque in domo manebat. sed in monu
mentis. Quia in conscientia sua
non requiescebat. sed in mortuis ope
ribus hoc est in peccatis delectabatur.
Quid enim sunt corpora perfidorum. nisi que
dam defunctorum sepulchra. in quibus
non dei habitat sermo. sed anima pec
catis mortua recluditur.
Is ut uidit ihesum. procidit ante illum.
et exclamans uoce magna dixit.
Quid mihi et tibi est ihesu fili dei altissimi.

Quanta arrii uesania ihesum creatu
ram et non deum credere. quem filium dei
altissimi demones credunt et con
tremiscunt. Que impietas iudeorum
eum dicere in principe demoniorum
eiecisse demonia. quem ipsa demonia
fatentur nichil secum habere commune. quod
hoc ipsum quod tunc per demoniacos clama
uere furore. post delubris idolorum dice
re et confiteri non desinunt. ihesum uidelicet
esse christum filium dei altissimi. nec se ali
quid cum illo pacis aut societatis habere.
Obsecro te ne me torqueas. Precipie
bat enim spiritui inmundo. ut exi
ret ab homine. Multis enim temporibus
arripiebat illum. Hostis humane sa
lutis. non exiguum sibi ducit esse tormen
tum ab hominis lesione cessare. quoque
hunc diutius possidere solebat. eo diffi
cilius demittere consentit. Vnde stu
dendum summopere est ut et si quando nos
homines a diabolo superemur. ingredi
laqueos euitare satagamus. ne si tar
dius eius iuri resistatur. laboriosius
quandoque pellatur.
Et uinciebatur catenis et compedibus
custoditus. Catenis et compedibus
graues et dure leges significantur gen
tium. quibus et in eorum re publica pec
cata cohibentur.

Et ripas in vinculis agebatur a demo
nio in deserto. Quia etiam ipsis transgressis legibus, ad ea scelera cupiditate ducebatur, que iam vulgarem consuetudinem excederent.

Interrogavit autem illum Ihesus dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio, quia intraverunt demonia multa in eum. Non velut inscius nomen inquirit, sed ut confessa coram peste quam furens tolerabat, virtus curantis gratior emicaret. Sed et nostri temporis sacerdotes qui per exorcismi gratiam demones eicere noverunt, solent dicere non aliter patientes valere curari, nisi quantum sapere possunt omne quod ab inmundis spiritibus visu, auditu, gustu, tactu vel alio quolibet corporis vel animi sensu vigilantes dormientes ve pertulerint confitendo patenter exponant. Et maxime quando vel viris in specie feminarum vel uirili habitu feminis apparentes, quos demones Galli dusios vocant, infando miraculo spiritus incorporei corporis humani concubitum petere seu ac perpetrare confingunt. Et nomen demonis quo se censeri dixerint, et dei negandi modos quibus amoris sui federa alterutrum pepigerint, prodendos esse percipiunt. Que mendatio simillima res, sed adeo vera et plurimorum contestatione notissima, ut quidam vicinus michi presbiter retulerit, se quandam sanctimonialem feminam a demonio curare cepisse, sed quamdiu res latebat, nichil apud eam proficere potuisse; confesso autem quo molestabatur fantasmate, mox et ipsum orationibus ceterisque que oportebat purificationum generibus effugasse, et eiusdem femine corpus ab ulceribus que demonis tactu contraxerat, medicinali studio adiuncto sale benedicto curasse; sed dum unum de ulceribus quod alterius lateri infixum repererat, nullatenus posset quin continuo pateret obducere, ab eadem ipsa quam sanare volebat consilium quo panderetur accepisse, siquidem oleum pontificis consecratum eidem medicamento aspersens statim sanitati restituitur. Nam vidi quondam per spiritum in quadam longius posita civitate, quam numquam corporalibus oculis vidi, puellam quandam pari calamitate laborantem taliter a sacerdote curatam. Fecit ut illa suggesserat, statimque ulcus remedium quod ante respuerat accipere consensit. Hec contra fraudes demonum paucis ex

plicare curavi, ut quare non frustra dominus nomen eius quem expulsurus erat spiritus interrogarit intelligas. Quod vero demonia multa hominem intrasse memorantur, significat populum gentium non uni cuilibet, sed innumeris diversis idolatrie cultibus esse mancipatum. Cui contra scriptum est: quod multitudinis credentium erat cor et anima una. Unde bene in babilonia linguarum unitas scissa, in ierosolima est linguarum varietas adunata; et illa confusio, hec visio pacis interpretatur, quia videlicet electos in plerisque linguis et gentibus una fides ac pietas pacificando confirmat, reprobos autem plures secte quam lingue dissociando confundunt.

Et rogabant eum, ne imperaret illis ut in abyssum irent. Sciebant demones aliquando futurum, ut per domini adventum mittantur in abyssum, non ipsi futura predivinantes, sed prophetarum de se dicta recolentes; ideoque dominici adventus quem mirabantur gloriam ad suam rebantur tendere.

Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte, et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis.

Ideo permisit quod petebant demonibus, ut per interfectionem porcorum hominibus salutis occasio preberetur. Pastores enim ista cernentes, statim nuntiant civitati. Erubescat manicheus. Si de eadem substantia et ex eodem auctore hominum bestiarumque sunt anime, quomodo ob unius hominis salutem duo milia porcorum suffocantur? In quorum tamen interitu figuraliter homines immundi vocis et rationis expertes indicantur, qui in monte superbie pascentes, lutulentis oblectantur in actibus. Talibus enim per cultus idolorum possunt demonia dominari. Nam nisi quisque porci more vixerit, numquam accipiet in eum diabolus potestatem, aut ad probandum tantummodo, non autem et ad perdendum accipiet.

Exierunt ergo demonia ab homine et intraverunt in porcos, et impetu abiit grex per preceps in stagnum, et suffocatus est. Significat quod iam clarificata ecclesia et liberato populo gentium a dominatione demonum, in locis abditis agunt sacrilegos ritus suos, qui Christo credere noluerunt, ceca et profunda curiositate submersi. Et notandum quod spiritus immundi nec in porcos irent, nisi hoc illis benignus ipse salvator petentibus concederet

inabyssum posset religare concederet. u-
tem necessariam docere nos uolens. ut
scilicet nouerimus eos multo minus
posse sua potestate nocere homini
bus. qui non pecoribus qualibus cumque po
tuerunt. Hanc autem potestatem
deus bonus occulta iustitia nobis da
re potest. iniusta non potest.
Quod ut uiderunt factum quod pas
cebant. fugerunt et nuntiauerunt
in ciuitatem. et in uillas. Quod
pastores porcorum fugientes ista nun
tiauerunt. significat quosdam etiam
primates impiorum quamquam christia
nam legem fugiant. potentiam tamen
eius pergentes stupendo et miran
do predicare.
Exierunt autem uidere quod factum
est. et uenerunt ad ihesum. et inue
nerunt hominem sedentem a quo demonia
exierant uestitum. ac sana mente
ad pedes eius et timuerunt. et cetera.
Significat multitudinem uetusta Aug
sua uita delectatam. honorare quidem
sed nolle pati christianam legem. dum di
cunt quod eam implere non possint. ad
mirantes tamen fidelem populum a pris
tina perdita conuersatione sanatum.
Sedere namque ad pedes domini est. ratio
nali quempiam mentis exanime

subnixum uestigia saluatoris que
sequatur intueri. Vestitum sumere
est. uirtutum studiis que deceptus
amiserat ornari.
Et rogauerunt eum omnis multitudo
regionis gerasenorum. ut discederet
ab illis. quia timore magno tenebantur.
Conscii fragilitatis sue geraseni.
presentia se domini iudicabant indignos.
non capientes dei uerbum. nec infirma
adhuc mente pondus sapientie sus
tinere ualentes. Quod et petro ipsi
uiso piscium miraculo contigisse le
gitur. et uidua sareptena beati he
lie cum se sensit hospitio benedici. ni
chilominus se putauit presentia gra
uari. quod michi et tibi inquid uir dei.
ingressus es ad me. ut rememorentur
iniquitates mee. et occideres
filium meum.
Ipse autem ascendens nauim reuersus est.
Dixerat supra dominum relictis naui
ascendisse parentibus. compressisque una
cum uento fluctibus egressum. mox
occurrentem sibi curasse demonia
cum. quo significari docuimus
eum relictis iudeis populis ex qua car
nis duxit originem. transacta sue
passionis tempestate gentium
procurasse salutem. His ita gestis

patriam reuertitur. quia cecitas ex parte
contigit in israhel. donec plenitudo gen
tium intraret et sic omnis israhel saluus fie
ret. Ascendit autem in nauim. scilicet neque ip
se somno premitur. neque nauis procella pul
satur. quia christus surgens a mortuis iam non
moritur. mors illi ultra non dominabitur.
cuius tamen tropheum passionis resur
rectionisque gloria. creditum iri iudeę tri
bubus intimabitur. et cum predicato mor
tis suę quo mortem uicit uexillo cre
di ab hebreis ceperit. quasi repetita
in qua dormierat naui patriam re
deat.

Et rogabat illum uir a cum ingredi.
quo demonia exierant ut cum eo es
set. Dimisit autem eum ihesus dicens. redi
domum tuam. et narra quanta tibi fece
rit deus. Hec ex illa apostoli sententia rec
te possunt intelligi cum ait. Dissol
ui et esse cum christo multo magis opti
mum. manere in carne necessari
um propter uos. ut sic quisque in
telligat post remissionem pecca
torum redeundum esse sibi in conscientiam
bonam. et seruiendum euangelio propter
aliorum etiam salutem. ut deinde cum
christo requiescat. ne cum properare
iam uult esse cum christo. negligat
ministerium predicationis fraterne
redemptioni accommodatum.

Quod uero matheus duos dicit
a demonum legione curatos. mar
cus autem et lucas unum commemorant.
intelligas unum eorum fuisse personę
alicuius clarioris et famosioris quem
regio illa maxime dolebat. et pro
cuius salute plurimum satagebat.
hoc uolentes significare duo euan
gelistę. solum commemorandum
iudicauerunt. de quo facti huius
fama latius praeclariusque fraglauerat.
Sed et hoc allegorię summam conce
dat. quia sicut unus a demonio possessus.
sic et duo gentilis populi typum non
inconuenienter exprimunt. Nam
cum tres filios noe generauerit. unius
solum familia in possessionem asci
ta est dei. ex duobus reliquis diuersarum
nationum que idolis manciparentur
procreati sunt filii. Cap. xxxii.

Factum est autem cum redisset ihesus ex
cepit illum turba. erant enim omnes
expectantes eum. Et supra dictum est
quod in fine seculi dominus sit ad iudeos
clementer rediturus. atque ab eis per
fidei confessionem libenter excipien
dus. Nam quod erant omnes expectan
tes eum. hoc est nimirum quod idem
synagogę propheta loquitur. dies
multos expectabis me. non fornicaberis

cabensis et non ensis uiro. Nunc enim nec
uiro xp̄o subdita. nec fornicata cū
idolis, expectatione longissima
sponsi sui prioris hoc ē dn̄i xp̄i quā
doq; p gr̄am uenturi p̄stolat̄ aplexū.
Et ecce uenit uir cui nom̄ erat iairus,
et ipse p̄nceps synagoge erat.
P non lectione qm̄ de abiectione syna
goge fideq; ecclie atq; iterū instaura
tione synagoge sum⁹ interpretati, cōse
quent̄ archi synagogi filia moriens
subiungit̄. Q m̄ dum suscitare pe
rat dn̄s. poccupata emorousa mu
lier ṗripit sanitatē, sitq; ut post
ueniens prior saluti potiat̄. Et hio
pia enī p̄ueniet man⁹ eius dō, et cum
intrauerit plenitudo gentiū tunc
om̄is isrl̄ saluus fiet. Princeps itaq;
synagoge, nullus melius qm̄ ipse mo
yses intelligit̄. Unde bene iairus id ē
illuminans siue illuminat⁹ uocat̄.
q qui accepit uerba uite dare nobis
et p hec ceteros illuminat, et ipse a
sp̄u sc̄o quo uitalia monita scribere
uel docere posset illuminatur.
Et cecidit ad pedes ih̄u, rogans eū
ut intraret in domū ei⁹. S; caput
xp̄i ds̄, pedes consequent̄ in carna
tio qua tam nr̄e mortalitatis teti
git. accipiendi sunt. Cecidit igit̄

archi synagog⁹ ad pedes ih̄u, q legis
lator cū tota patrū pgenie xp̄m in
carne apparentē longe s dignitatis
glā p̄ferendū ēē cognouit. illud apli
sedula deuotione pstans. q qd̄ infir
mum ē di, fortius ē hominib;. Ro
gauit eum intrare in domū ei⁹, q
continuis gaudior uotis ei uidere
desiderabat aduentū. Anima aūt
mea inquit exultabit in dn̄o. et d
lectabit̄ sup ih̄u eius, om̄ia ossa mea
dicent. dn̄e q̇s similis tibi. Et hoc
est ad pedes ih̄u cadere, cū super os
singularit̄ magnū pia fide fateri.
Quia filia unica erat illi sere annor
xii, et hec moriebat̄. Ipa syna
goga que sola legali institutione
cōposita. quasi unica moysi nata e
rat. quasi xii. etatis anno hec ē tem
pore pubtatis appropinquante mo
riebat̄. q nobilit̄ a ppheris educata.
postqm̄ ad intelligibiles annos pue
nerat. postqm̄ sp̄uales dō fructus
gignere debebat. subito error lan
guore ēsternata. sp̄ialis uite uias
ingredi desparabiliter omisit, et si nō
a xp̄o succurreret horrendā p om̄ia
corruisset in mortē.
Et contigit dum iret. a turba cō
primebat̄. Ad puellā pgens sa

nandā dn̄s a turba cō primit᷑. q̄ᵹ gē
tili iudee salutaria monita p̄bēs
quib; auris ei᷒ conscientiā erigeret.
ṅgra carnalium ꝑplo᷑ ē cōsuetudi
ne grauatus.

Et mulier quedam erat in fluxu
sanguinis. annis .xii. Mulier
sanguine fluens. eccl̄ia ē ex gentib;
cōgregata. que ingenito carnaliū
delectationū polluta fluxu. atq; a
cetu iam fuerat segregata fidelium.
s; dū uerbū dī iudeam saluare decer
neret. paratam iā ꝓmissamq; aliis
p̄ripuit spe certa salutē. Notādūq;
qđ archi synagogi duodenis sit fi
lia. et mulier hec ab annis duodecī
sanguine fluxerat. h̄ ē eodē quo
hec nata sit tēpore. illa cepit īfir
mari. Una enim pene eademq; se
cli huius etate. et synagoga in pat
archis nasci. et gentiliū natio ꝑ orbē
cepit idolatrie sanie fedari. Nam
et gemini fluxus sanguinis. hoc ē
et sup idolatrie ꝓstitutiōe. et sup
his que carnis ac sanguinis oblec
tatiōe patiant᷑ potest intelligi.
Unde pulchre sacra refert histo
ria tēp̄r quo dd ad huc puer goli
ath gigantē strauit. philistim in
finib; domim idē sanguinū fuisse
castra metatos. q̄ uidelicet dn̄s ad
debellandum mundi p̄ncipē humi
lis apparens. nō in opib; infructuosis.
s; religioni spurcissime deditos gen
tilium ꝑplōs inuenit. Ergo q̄diu sy
nagoga uiguit. laborauit eccl̄ia.
Defect᷒ illi᷒ huī᷒ ē uirt᷒. q̄ illo᷑ delic
to. salus gentibus.

Que in medicos erogauerat omēm
substantiā suā. nec ab ullo potuit
curari. Medicos. siue falsos theologos
siue philosophos legūq; doctores se
cularīū. qui multa de uirtutib; ui
tiisq; subtilissime disserentes. utilia
se uiuendi credendiq; instituta mor
talib; dare ꝓmittebant. seu certe ip
sos sp̄c immundos significat. qui ue
lut hominib; consulendo se etiam
ꝓ diis colendos ingerebant. Quib;
uicissim audiendis. gentilitas quā
to magis naturalis industrie uires
expenderat. tanto minus potuit
ab iniquitatis sue sorde curari. Un
de bene marc᷒ de hac muliere scri
bens ait. et fuerat multa ꝑpessa
a cōplurib; medicis. et erogauerat
omīa sua. nec quicq̄m ꝓfecerat. s;
magis deterius habebat. S; hec ubi
ꝓp̄ in iudeo᷑ egrotare. uerūq; de ce
lo cognouit adesse medicū. cepit

et ipsa languoris sui sperare parit et
quentare remedium.
Accessit retro et tetigit fimbriam ues
timenti eius et confestim stetit fluxus
sanguinis eius. Accedit et dominum tangit
ecclesia que ei perfidie ueritatem appropin
quat. Accedit autem retro siue iuxta id
quod ipse ait. si quis mihi ministrat me se
quatur. et alibi precipitur. post dominum deum tu
um ambulabis. siue quia presentem in carne
dominum non uidens peractis temporarie dispen
sationis sacramentis. eius iam per fidem cepit
uestigia subsequi. Tangit autem fimbriam
uestimenti. et undam restrinxit sanguinis
nis. quia beatus et uere mundandus. qui
uel extremam uerbi partem fidei manu con
tigerit. Nam rarus ualde est. qui eius uel in
pectore recumbere. uel caput mereatur pisti
ca nardo pungere. cum et ille magnus fu
erit qui se indignum dicebat eius calciamenta
portare. magna et illa que ungere pe
des eius et capillis suis tergere promeruit.
Et ait ihesus. Quis est qui me tetigit.
Non ut ipse que nesciat doceatur. sed ut
uirtutem fidei quam nouerat animo quam ipse
dederat in muliere declararet interrogat.
Negantibus autem omnibus. dixit petrus et
qui cum illo erant. preceptor turbe te
comprimunt et affligunt. et dicis quis me
tetigit. Quem turbe passim compri

munt comitantes. una credula mu
lier dominum tangit. quia qui diuersis inor
dinate glomerantium heresibus affligitur.
solo catholice ecclesie fideliter corde que
ritatur. Nam sicut quidam uidentes non
uident et audientes non audiunt. ita eti
am tangentes non tangunt. qui non fideliter
xpistum tangunt. Unde cuidam aman
ti quidem. sed nondum plene credenti dicit.
nolite me tangere. nondum enim ascendi
ad patrem meum. apte docens quod sit eum
uera intus tangere. patri scilicet equalem
Et dixit ihesus. tetigit credere.
me aliquis. Nam ego noui uirtutem
de me exisse et cetera. Dicat pelagius si
placet se suo conamine saluari. dica
mus autem nos. quia uana salus hominis in
deo faciemus uirtutem. Nam et ipse uirtute
qui propitiatur omnibus iniquitatibus nostris. et
sanet omnes languores nostros. non ex nobis
ipsis. sed de se nouit exire. Non ergo latet
eum quod fimbriam tetigerit id est incarnatio
nis mysteria. donec ad maiora capien
da perueniat. perfecte amando credidit.
Et ipse dixit illi. filia fides tua te saluam
fecit. uade in pace. Ideo filia quia fi
des tua te saluam fecit. Nec dixit fides
tua te saluam factura est. sed saluam fecit. In
eo enim quod credidisti. iam salua facta es.
Adhuc illo loquente. uenit ad principe

synagoge dicens ei · q͛ mortua ē filia
tua! noli uexare illum. Saluata a
fluuio sanguinis muliere · mox filia
principis mortua nuntiat͛. q͛ dum ecclia
auctorum labe mundata · et ob fidei me
ritum filia ē cognominata! continuo sy
nagoga pfidie simul inuidieq; leto so
luta ē. Pfidie q̄dem q͛ in xpo credere
noluit! inuidie uero · q͛ eccliam cre
didisse doluit. Scriptū est enī in act
b; aplor! sequenti autē sabbato · pene
uniuersa ciuitas cōuenit audire uer
bum dei. Videntes autē turbas iudei
repleti sūt zelo! et cōtradicebant his
que a paulo dicebant͛. maledicētes
uiā corā multitudine. Noli uexare
illū! pro eos hodieq; dicit͛. qui adō de
stitutum synagoge statū uident. ut
restaurari posse n̄ credant! ideoq; p
resuscitatiōe illi' supplicandū ēē nō
estiment. S; que impossibilia sunt
apud homines! possibilia sunt apd
dm̄. Vnde sequit͛.

Ihc autē audito hoc uerbo respōdit
patri puelle noli timere! crede tan
tū et salua erit. Pater puelle cet'
doctor legis accipit͛. de quo dn̄s ait!
super cathedrā moysi sederūt scribe
et pharisei. Qui si credere ipe uolue
rit! etiā subiecta ei synagoga salua
erit.

Et cū uenisset domū. n̄ pmisit intra
re secū quēquā! n̄ petrū iacobū et
iohannē et patrē et matrē puelle.
Supra publice iudue fili' suscitat͛! hic
remouent͛ plures arbitri. Puto ergo
qd in eo qq; pietas ibi dn̄i declaret͛! q͛
mat' unici iudita n̄ patiebat͛ moras.
et idō ne amplius afficeret͛ maturi
tas addit͛. Etiā forma sapientie in
iudue filio · cito eccliam credituā!
in archi synagogi filia credituros qui
dem iudeos s; ex pluribus pauciores.
Flebant autē om̄s. et plangebāt illā.
Nūquid possunt inqd filii sponsi lu
gere · quandiu cum illis ē sponsus. Ve
nient autē dies cum auferet͛ ab eis spō
sus! et tunc ieiunabūt. Igit͛ synago
ga q͛ sponsi letitiā qua uiuere posset
amisit! quasi plangentes iux͛ mortu
a iacens. ne hoc quidē ipm quare pla
gatur intelligit.

Ad Et ille dixit. Nolite flere. n̄ē mortu
a s; dormit. Hominib; mortua q̄
suscitare nequiuerant. dō dormiebat.
meu' dicione et anima recepta uiue
bat et caro resuscitanda quiescebat.
Vnde mos xpian' optinuit. ut mor
tui qui resurrecturi ēē n̄ dubitantur
dormientes uocent͛. sicut apls nolu
mus inquit uos ignorare de dormiē

tib; . ut n̄ contristemini sicut et ceteri qui
spem n̄ habent. S; et in parte allegorie.
est anima que peccauerit ipsa morie
tur. tamen ea que resuscitari a xp̄o
meruerit. nobis quidē mortua fuisse
s; ei obdormisse dici potest.

Et deridebant eū. scientes q̄d mor
tua esset. Quia uerbum resuscitā
tis deridere q̄m credere malebant.
merito foras excluduntur. indigni qui
miraculu resurgentis uiderent.

Ipse autē tenens manū ei⁹ clamauit
dicens puella surge. In marco scrip
tum ē. ait illi. tabitacumi. q̄d est int̄
ptatū. puella tibi dico surge. et cōfes
tim surrexit. Ubi diligens lector inq̄
rit. quare uerax euangelista dictuos
saluatoris expones. interposuerit de
suo. tibi dico. cū in syro sermone q̄d e
posuit n̄ plus sit dictum q̄m puella

Tenens q̄ manū puel surge.
Sed et ihc sanauit eam. Quia nisi,
prius mundate fuerint man⁹ iudeor
que sanguine plene sunt. synago
ga eorum mortua non consurgit.

Et reuersus ē sp̄c ei⁹. et surrexit continuo.
Marcus ita dicit. et confestim surrex
it puella et ambulauit. spiritualiter i
sinuans q̄d q̄sq̄s a morte anime xp̄o s
manū confortante resipiscit. non m̄ a
sordib; exurgere uitiorum. s; et in bonis
continuo p̄ficere debet operib;.

Et iussit illi dari manducare.
Ad testimonium quidē uite. resus
citatā manducare p̄cipit. ut non
fantasma s; ueritas crederent. S; et
siq̄s a sp̄uali morte resurrexerit. ce
lesti necesse ē mox pane satietur. et di
uini scilicet uerbi. et sacrosci altaris
p̄ticeps effect⁹. Nam iuxta mora
lem intellectum tres illi mortui q̄s
saluator in corporib; suscitauit. tria
genera resurrectionis animar sig
nificant. Siquidē n̄ nulli consensum
male delectationi p̄bendo. latente
tantū cogitatione peccati sibi mor
tē consciscunt. S; tales se uiuificare sig
nificans saluator. suscitauit filiam
archisynagogi nondū foras elatā.
s; in domo mortuā. quasi uitiū secre
to in corde tegentē. Alii n̄ solum nox
ie delectationi consentiendo. s; et ip
sum malū quo delectantur agendo
mortuū suū quasi extra portas effe
runt. et hos se si peniteant resuscita
re demonstrans. suscitauit iuue
nē filium uidue extra portas ciuita
tis elatum. reddidit matri sue. q̄r
resipiscentē a peccati tenebris ani
mā. unitati restituit ecclesie. sicut et

sup docum. Quidam u non solu cogi
tando uel faciendo illicita. s; et ipa
peccandi cosuetudine se quasi sepe
liendo corrupunt. Verum nec ad hos
erigendos minor fit uirt et gra salua
toris. si tamen assint cogitationes sol
licite que sup eor salute uelut deuo
te xpo sorores inuigilent. Nam ad
hoc intimandu resuscitauit lazar.
quattuor dies iam in monumto ha
bente. et sorore attestante ia fetente.
qr pessima ugtiosi actus solet fama
comitari. Notandum aute. quod
quanto grauior anime mors ingru
erit. tanto acrior necesse e ut resurge
re mereat penitentis feruor insistat. Qd
occulte uolens ostendere dns. iacente
in cnclaui mortua modesta leuiq; uoce
resuscitat dicens. puella surge. quam
et ob facilitate resuscitandi iam mor
tua fuisse negauerat. Delatu aut foras
iuuene pluribz ut reuiuiscere debe
at dictis corroborat eu att. iuuenis.
tibi dico surge. Quatriduan u mortu
us. ut longa pmentis sepulchri clau
stra deponere posset. fremuit spu
ihc. turbauit se ipm. lacrimas fudit.
rursu fremuit ac uoce magna clama
uit. lazare. ueni foras. et sic tande
quierat despatus discusso tenebrar

pondere uite luciq; redditur. S;
et hoc notandu. qd quia publica ngra
publico eget remedio. leuia aute
peccata. leuiori et secreta queunt pe
nitentia deleri. puella in domo iacens
paucis arbitris exurgit. eisdeq; nemi
raculu uulgarent indicitur.

Et stupuerunt inquit parentes ei.
quibz pcepit ne alicui dicerent
qd factum erat. Iuuenis extra por
tam turba multa comitante atq; in
tuente suscitat. lazarus de monumen
to uocat in tantu ipsis innotuit. ut
ob eor qui uidere testimoniu pluri
me dno turbe cum palmis occurre
rent. et multi ppt illu abirent ex iu
deis et crederent in ihm. xxviii.

·IX·

Conuocatis ihc xii. aplis. dedit il
lis uirtute et potestate sup omnia
demonia et ut languores curarent.
et misit illos pdicare regnu dei et sa
nare infirmos. Concessa primu po
testate signor misit pdicare regnu
di. ut pmissor magnitudini attes
taret etiam magnitudo scor. fideq;
uerbis daret ostensa. et noua face
ret qui noua pdicaret. Unde nunc
quoq; cu fideliu numerositas crere
uit. intra scam ecclam multi sunt
qui uita uirtutu tenet. et signa uir

Quartu u mortuu dns nuntiante di
scipulo agnoscit. sed quia qui per exp
tione dnm pcarentur uiui defuerant.
dimitte inquit ut mortui sepeliant
mortuos suos. id est mali malos noxiis
laudibz grauent. Et qa n adest qui
q corripiat i misericdia. oleu peccatoris im
pinguet caput eor.

tum n̄ habent. q̄ frustra miraclm
fcas ostendit̄. si dee q̄d int̄ operet̄.
Nam iuxta magistri gentiū uocē. li
gue insignū sunt n̄ fidelib; s; īfidelib;.
Et ait ad illos. nichil tuleritis in uia. neq;
uirgā. neq; perā. neq; panē. neq;
pecuniā. neq; duas tunicas habeatis.
Solet queri. quomodo matheus
et lucas cōmemorauerit christ se do
minū discipulis ut nec uirgā ferret.
cū dicat marcus. et p̄cepit eis ne q̄d
tollerent in uia n̄ uirgā tantū. Q̄d
ita soluit̄. ut intelligam̄ sub alia
significatiōe dictā uirgā. que sc̄d̄m
marcū ferenda ē. et sub alia illā que
sc̄d̄m matheū et lucā non ē ferenda.
sic sub alia significatiōe intelligit̄
temptatio de qua dictū ē. dn̄s neminē
temptat. et sub alia de qua dictū ē. temp
tat uos dn̄s d̄s ur̄. ut sciat si diligitis
eū. Illa seductiōis ē. hec p̄bationis. Vtrū
q̄ g̊ accipiendū ē a dn̄o ap̄lis dictū. et
ut ne uirgā ferrent. et ut n̄ nisi uir
gā ferrent. Cū enī sc̄d̄m matheū dice
ret eis. nolite posidere aurū neq; argē
tum. et cetera. cōtinuo subiec̄. dignus
est enī operarius cibo suo. Vnde satis
ostendit cur eos hec possidere ac fer
re noluerit. n̄ q̄d necessaria n̄ sint
sustentatiōi hui̊ uite. s; q̄ sic eos mit

tebat. ut eis hec deberi mon̄strā
ret ab illis. quib; euangl̄m creden
tib; annuntiarent. Claret autem
hec n̄ ita p̄cepisse dn̄m. tanq̄m eu
angliste uiuere aliunde n̄ debeant.
q̄m eis p̄bentib; quib; annuntiant
euāgliū. Alioquin cōtra hoc p̄cep
tum fec̄ ap̄ls. qui uictū de manuum
suar̄ laborib; transiebat ne cuiq̄m
grauis eēt. s; potestatē dedise ī qua
scirent s̄ ista deberi. Cum enī a dn̄o a
liquid imperat̄. nisi fiat inobedientie
culpa ē. Cum aūt potestas datur. li
cet unicuiq; n̄ uti et tanq̄m de suo
iure cedere. hoc g̊ ordinans dn̄s
q̄d eū ordinasse dicit ap̄ls. His qui
euangl̄m annuntiant de euanglō
uiuere. Illa ap̄lis loquebat̄ ut securi
non possiderent neq; portarēt huic
uite necessaria. nec magna n̄ mi
nima. ideo posuit nec uirgā. ostē
dens a fidelib; suis om̄ia deberi mi
nistris suis nulla sup̄flua requiren
tib;. ac p̄ hoc addendo. dign̊ est enī
operarius cibo suo. p̄rsus aperuit et illu
strauit unde hec om̄ia loqueretur.
Hanc g̊ potestatē uirge nomine sig
nificauit cum dicit. ne quid tolle
rent in uia n̄ uirgā tantū. ut itel
ligat̄ q̄ p̄ potestatē a dn̄o acceptā

que uirge nomine significata est. etiam que non portant non deerunt. Hoc et de duabus tunicis intelligendum est. ne quisquam eorum preter eam qua esset indutus aliam portandam putaret. sollicitus ne opus esset cum ex illa potestate posset accipere. Quod uero secundum marcum non portari uel haberi duas tunicas. sed expressius indui prohibet dicens. et ne induerentur duabus tunicis. quod eos monet non duplicitur sed simpliciter ambulare. Aliter in duabus tunicis uidetur mihi duplex ostendere uestimentum. non quo in locis scithie et glaciali niue rigentibus una quis tunica debeat esse contentus. sed quo in tunica uestimentum intelligamus. ne alio uestiti aliud nobis futurorum timore seruemus.

Et in quamcumque domum intraueritis. ibi manete et inde ne exeatis.

Dat constantie generale mandatum. ut hospitalis necessitudinis iura custodiant. alienum a predicatore regni celestis astruens cursitare per domos. et inuiolabis hospitii iura mutare. Nec otiose secundum matheum domus quam ingrediantur apostoli legenda decernitur. ut mutandi hospitii necessitudinisque uiolande causa non suppetat.

Mc **Et quicumque non receperint uos. exeuntes de ciuitate illa. etiam puluerem pedum uestrorum excutite in testimonium super illos.**

.H. Am Puluis excutitur de pedibus in testimonium laboris sui. quod ingressi sint in ciuitatem et predicatio apostolica ad illos usque peruenerit. Siue excutitur puluis. ut nichil ab eis accipiant ne ad uictum quidem necessarium qui euangelium spreuerunt. Allegorice autem qui uerbo humiliter intendunt. si quibus ut homines terrene leuitatis neuis obscurantur. per eos quorum recipiunt euangelice predicationis uestigia purgantur. Quia uel perfidia uel neglegentia uel etiam studio contempnunt. horum uitanda communio. fugienda synagoga censetur. Excutiendus est pedum puluis. ne gestis manibus et pulueri comparandis. mentis caste uestigium polluatur.

Egressi autem circuibant per castella. euangelizantes et curantes ubique. Quid euangelizarent uel quomodo curarent apostoli. marcus exponit plenius. Predicabant inquit ut penitentiam agerent. et ungebant oleo multos egros et sanabantur. Dicit et iacobus. Infirmatur quis in uobis. inducat presbiteros ecclesie et orent super eum. ungentes eum oleo in nomine domini. et sim

peccatis sit dimittentur ei. Unde pa
ter ab ipsis apostolis hunc sanctae ecclesiae morem
esse condictum ut pontificali benedicti
one consecrato oleo pungerentur egroti.
Predicabant autem ut penitentiam age
rent. et superius misit illos inquit euan
gelizare regnum dei. quia videlicet utrumque
iuxta iohannis baptiste ut ipsius domini
saluatoris exemplum predicabant. penite
ntiam agite appropinquabit enim regnum
celorum. Regnum enim celorum ianuis appropi
quare est. de his quoque quibus ab eo dis
cesserat penitere. L.XXXIIII.

Audivit autem herodes tetrarcha
omnia que fiebant ab eo et hesita
bat eo quod diceretur a quibusdam quia
iohannes surrexit a mortuis. Quan
ta iudeorum inuidia qui contra diuinitatis
lumen fuere extiterit. ex omnibus pene
locis euangelii docemur. Ecce enim io
hannem de quo dictum est quia signum fecit
nullum. a mortuis surgere potuisse
nullo attestante credebant. ihesum autem
uirum approbatum a deo uirtutibus et sig
nis. cuius mortem elementa tremuerunt. re
surrectionem uero atque ascensionem angeli.
apostoli. uiri ac femine certatim predicabant.
non resurrexisse sed furtim fuisse ablatum
credere maluerunt. Nec repugnare
putandum est. quod lucas perhibet herodem

hesitasse. eo quod diceretur a quibusdam
quia iohannes surrexit a mortuis. cum
matheus marcusque referant. ipsum
herodem audita fama ihesu dixisse
pueris suis. hic est iohannes baptis
ta. ipse surrexit a mortuis. et ideo
uirtutes operantur in eo. Sed intelligen
dum post hanc hesitationem eum confir
masse in animo suo. quod ab aliis dice
batur.

Et ait herodes. Iohan
nem ego decollaui. quis autem est iste
de quo audio ego talia. et querebat
uidere eum. Hec uerba sunt hesitantis
herodis de quibus superius memorauimus. qui
eum quem fama magnum comperit etiam
uidere desiderat. si forte an ipse sit
iohannes agnoscere possit. Cuius
ordinem causamque decollationis
quoniam alii euangeliste plenissime de
scribunt. lucas more suo commendare
re potius obstaculum temporis intiman
dum que abunde dicta uiderat.
quam replicare curauit. Verum quia decol
lationis iohannis mentio est. notandum quod
idem iohannes et dominus. suum quisque
statum et tempus natiuitatis et passio
nis ordine declarent. Nam iohan
nes capite minuitur. dominus est in cruce
sublimatur. iohannes cum minui in
cipiunt dies. dominus cum crescere incipiunt natus.

ut etiam per hec appareret quid sit. illum oportet crescere me autem minui. Sed est illum quem propheta putabatur, christum oportet agnosci. et me qui christus estimabar quod eius sim precursor intelligi.

E(t reuersi apostoli. narrauerunt illi que cumque fecerunt.) Non solum que ipsi fecerunt et docuerunt apostoli domino narrant. sed etiam que iohannes eis in docendo occupatis sit passus. uel sui uel eiusdem iohannis ei discipuli renuntiant. sicut matheus insinuat. Unde quod sequitur.

E(t assumptis illis secessit seorsum in locum desertum qui est bethsaida.) Non timore mortis egit ut quidam arbitrantur. sed parcens inimicis suis. ne homicidio homicidium iungerent. simul et et oportunum sue passionis tempus expectans. Nam plus quam anni spatio iohannis et domini passiones distare. qui diligenter euangelia legerit inueniet. Siquidem miraculum panum dominus tribus consentientibus euangelistis post decollationem iohannis impleuit. quod miraculum descripturus premisit esse proximum pascha diem festum iudeorum. et post hec ad diem festum eorum scenophegie. ihesum dixit ascendisse. ubi docentem in templo querebant iniqui eum apprehendere. et nemo misit in illum manus quia nondum uenerat hora eius. ac deinde proximi pasche tempore crucis consummasse mysterium. Quod occiso iohanne tempus expectans. secessit seorsum in locum desertum qui est bethsaida. mystice docens quod derelicta iudea que prophete sibi non credendo caput abstulerat. in deserto ecclesie que uirum non habebat. uerbi esset pabula largiturus. Unde pulchre bethsaida domus fructuum interpretatur. Ipsa est enim de qua ysaias ait. letabitur deserta et inuia. et exultabit solitudo et florebit quasi lilium. et paulo post. ipsi uidebunt gloriam domini et decorem dei nostri. Est autem bethsaida in galilea. ciuitas andree et petri et philippi apostolorum prope stagnum genesareth. ut in locorum libris inuenimus.

Q(uod cum cognouissent turbe secute sunt illum. et excepit illos. et loquebatur illis de regno dei. et eos qui cura indigebant sanabat.) Temptat dominus fidem turbarum. et probatam digno premio recompensat. Petendo enim solitudinem an sequi curent explorat. illi sequendo ...

non in iumentis uel uehiculis, sed diuersis itineribus proprio labore pedum iter arripiendo desertum, quam magnam salutis sue curam gerant ostendunt. Rursum ipse ut petentes prosequatur saluator et medicus, excipiendo fatigatos, docendo inscios, sanando egrotos, reficiendo ieiunos, quantum deuotione credentium delectetur insinuat. Iuxta autem leges allegorie petente deserta gentium Christo, plurime fidelium caterue relictis menibus pristine conuersationis, neglectoque uariorum dogmatum munimine secuntur, et qui prius notus in Iudea Deus, postquam dentes eorum arma et sagitte, et lingue eorum machera acuta contra illum facta est, exaltare inquit super celos Deus, et super omnem terram gloria tua. Cap. xxxv.

Dies autem ceperat declinare, et accedentes xii. dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella uillasque que circa sunt diuertant et inueniant escas. Die declinata turbas saluator reficit, quia uel fine seculorum propinquante, uel cum sol iusticie pro nobis occubuit, a diutina spiritualis inedie sumus tabe saluati.

Ait autem ad illos: Uos date illis manducare. Prouocat apostolos ad fractionem panis, ut illis se non habere testantibus magnitudo signi notior fiat, simul insinuans quia per eos cottidie ieiuna nostra sunt corda pascenda. Quid enim aut Petrus cum per epistolas loquitur, nisi ut uerbi pabulo corda nostra male ieiuna satientur? Quid Paulus, quid Iohannes per epistolas loquentes operantur, nisi ut mentes nostre celestia alimenta percipiant, et inedie sue fastidium quo mouebantur uincantur?

At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam v. panes et duo pisces. Nondum erant apostolis plus quam quinque panes mosaice legis, et duo pisces utriusque testamenti, que diu in abdito mysteriorum latentium quasi undis abyssi tegebantur atque alebantur occulta. Bene autem iuxta euangelium Iohannis panes qui legem designant hordeacii fuisse referuntur, qui iumentorum maxime rusticorumque esteib; seruorum, quia incipientibus necdumque perfectis auditoribus asperiora et quasi grossiora sunt committenda precepta. Animalis enim homo non percipit ea que sunt spiritus Dei, atque ideo Dominus suis semper uiribus dona tribuens, sepeque ad perfectiora prouocans, primo v. panibus v. milia, secundo vii. panibus quatuor hominum milia reficit, tertio discipulis sue carnis et sanguinis mysteriorum

credit / ad ultimū magno munere
dat electis. ut edant et bibant sup
mensam suam in regno.

Erant autē uiri fere quinq; milia.
Quia quinq; sunt sensus extério
ris hominis / v. milia uiri dūm secu
ta designant eos qui in seculari ad huc
habitu positi. exterioribꝫ que possi
dent bene uti nouerant. Qui rec
te. v. panibꝫ alunt͛ / q̄ tales necesse
ē legalibꝫ ad huc p̄ceptis instituit.
Nam qui mundo ad integrū renū
tiant. et quatuor sūt milia et. vii.
panibꝫ refecti / hoc ē et euangelica
refectiōe sublimes. et spūali sunt
grā̄ docti. Cuius significande distan
tie causa. mystice rece inuntro initu q̄
dem tabernacli. v. colūpnas deaura
tas. ante oraclm̄ ū id ē scā scōꝝ. quatuor
fieri iussas / q̄ uidelicet incipientes
p legem castigant͛ ne peccēt. pfec
ti aūt p grām ut deuoti dō uiuant.
admonentur.

Ait autē ad discipulos suos; facite
illos discūbere p conuiuia quinqgē
nos / et ita fecerunt. Diuersicōui
uantiū discubitus / diuersos p orbem
conuent͛ ecclīaꝝ. que unā catholicā
faciunt designāt. Qui bene non
solum quinqgeni / s; attestante marc

co etiā centeni discubuerit. Nam
q̄ quinquagesimus penitentie psal
mus est. centenari aūt numerus de leua
transit in dexterā. quinqgeni ad con
uiuiū dn̄i discubunt. qui ad huc in
potentia cōmissoꝝ positi. uerbi audi
tum percipiūt / centeni autē qui iā p̄sup
ta uenie spe. de solo uite eterne deside
rio suspirant.

Acceptis autē. v. panibꝫ et dobꝫ pis
cibꝫ. respexit in celum et benedix
it illis et fregit / et distribuit discipulis
suis. ut ponerent ante turbas. Tur
bis esurientibꝫ saluator nō noua creat
cibaria. s; acceptis his que habuerāt
discipli benedic͛. q̄ ueniens in carne
non alia q̄m que p̄dicta sūt p̄dicat /
s; pphetie dicta mysteriis grē grauida
demonstrat. Respicit in celū / ut illuc
dirigendā mentis aciem. ibi lucē scīe
ne doceat ēē querendā. Frangit et
ante turbas ponenda distribuit disci
pulis / q̄ clausa legis et pphetie sacra
menta eis qui p mundū p̄dicēt patefac͛.

Et sublatū ē qd̄ sup fuit illis fragm
toꝝ. cophini. xii. Quod turbis su
p e. a discipulis suis tollit͛ / q̄ sacratiora
mysteria que a rudibꝫ capi nequeunt
non neglegent͛ omittenda. s; sīt inqui
renda pfectis. Nam p cophinos. xii.

apostoli. et per apostolos omnes sequentium doctorum
chorum figurant. foris quidem hominibus
despecti. sed intus salutaris cibi reliquiis
ad alenda humilium corda cumulati.
Constat enim cophinis opera seruilia ge
ri solere. sed ipse cophinos panum fragmentis
impleuit. qui infirma huius mun
di ut fortia confunderet elegit.

Et factum est cum solus esset orans. erant
cum eo et discipuli. Aderant disci xxxvi
puli domino. sequebantur illum itinera uiarum
ut indicat. sed ipse pater solus orauit.
Possunt sancti domino fidei amorisque socie
tate coniungi. discretum tamen a ceteris mor
talibus diuine gloriam maiestatis intue
ri. et ubi quoque quem uersatur in carne do
cent passibus humilitatis insequi. sed
incomprehensibilia paterne dispositionis
archana solus nouit filius penetrare.
Nusquam enim ni fallor cum discipulis o
rasse reperitur. ubique solus obsecrat.
quia consilium humana uota non capi
unt. nec quisquam potest interioris
particeps esse cum Christo.

Et interrogauit illos dicens. Quem
me dicunt esse turbe. At illi respon
derunt et dixerunt. Johannem baptis
tam. alii autem heliam. alii quia propheta
unus de prioribus surrexit. Pulchre
dominus fidem discipulorum exploraturus. prius
turbarum sententiam interrogat. ne il
lorum uidelicet confessio. non ueritatis
agnitione probata. sed uulgi uideatur
opinione firmata. nec comperta crede
re. sed instar herodis de auditis hesita
re putentur. Unde et petro se Christum con
fitenti secundum Mattheum dicitur. quia caro
et sanguis non reuelauit tibi. hoc est
doctrina humana fidei te ueritatem
non docuit. Pulchre etiam qui diuer
sam de domino sententiam fecerunt tur
barum nomine notantur. quarum semper
dubius instabilis uagusque sensus et ser
mo est. A quibus ut eos distinguat protinus infert.

Vos autem quem me esse dicitis. Non
sunt enim discipuli Christi de turba. non
sunt de turba qui cum domino soli gra
diuntur. qui eum secretius orantem uidere
merentur. Sed et si quis de turba Christum
crediderit. iam mox desinit esse de turba.

Respondens symon petrus dixit. Christum dei. Licet ceteri apostoli
sciant. petrus tamen respondit pro
ceteris. Complexus est itaque omnia. qui
et naturam et nomen expressit in quo
summa uirtutum est. etiam ne nos dege
neratione diuersimus questiones. cum
paulus indicauerit nichil se scire nisi
Christum Ihesum et hunc crucifixum. petrus

nichil amplius quam dei filium putauerint
confitendum. nos et quando et quomodo na
tus sit et quantus sit. humane infir
mitatis contemplatione rimamur. Finis
Am. ergo fidei meae christus est. finis fidei meae dei
filius est. Non licet michi scire gene
rationis seriem. non licet tamen nescire
generationis fidem.

Et ille increpans illos praecepit ne cui
dicerent. hoc docens quia oportet
filium hominis multa pati et cetera.

Id circo se ante passionem et resurrec
tionem noluit praedicari. ut completo
postea sanguinis sacramento. oppor
tunius apostolis diceret. euntes docete
omnes gentes. baptizantes eos in nomi
ne patris et filii et spiritus sancti. quia non pro
desset eum publice praedicari et eius uulga
ri in populis maiestatem. quem post pau
lulum flagellatum uisuri essent et crucifixum.

Multa pati a senioribus. et scribis. et
principibus sacerdotum. Et notan
dum quod eum qui multa pati et occidi
et resurgere debebat filium hominis
appellat. quia passo in carne christo di
N uinitas impassibilis mansit. No
tandum etiam quod ipse se filium ho
minis. petrus autem christum dei filium con
fitetur. ut ex hoc utroque uerus deus
atque homo probetur. ·xxxvii·

Dicebat autem ad omnes. si quis uult post
me uenire. abneget se ipsum. Pul
chre posuit ad omnes. quia superiora que
ad fidem dominice natiuitatis uel passio
nis pertinent. cum solis seorsum discipulis egit.
GG. Tunc autem nosmetipsos abnegamus
cum uitam quam per uetustatem fuimus. et ad
hoc nitimur. ad quod per nouitatem uocamur.
Dicat ergo ueritas dicat. si quis uult post
me uenire. abneget se ipsum. quia nisi
quis a semetipso deficiat. ad eum qui su
per ipsum est non appropinquat. nec
ualet apprehendere quod ultra ipsum
est. si nescierit mactare quod est. Sed iam
qui se a uitiis abnegat. exquirende
ei uirtutes sunt. in quibus crescat. Pro
tinus adiungitur.

Et tollat crucem suam cotidie. et sequatur
me. Duobus etenim modis crux tol
litur. cum aut per abstinentiam afficitur
corpus. aut per compassionem proximi af
fligitur animus. Pensemus qualiter utroque
modo paulus crucem suam tulerit qui
dicebat. castigo corpus meum et in ser
uitutem redigo. ne forte aliis praedicans.
ipse reprobus efficiar. Ecce in afflictione
corporis audiuimus crucem carnis. nunc
in passione proximi audiamus crucem men
tis. Ait. quis infirmatur. et ego non
infirmor. Quis scandalizatur. et ego non

ure. Sed utraque crucis baiulatione no
tandum, quod hanc cottidie tollere, et
ea assumpta dominum sequi iubemur.
Qui enim uoluerit animam suam saluam
facere: perdet illam. Nam qui perdide
rit animam suam propter me: saluam faciet
illam. Sic dicitur fideli. qui uoluerit a
nimam suam saluam facere perdet eam. et qui
perdiderit animam suam propter me saluam
faciet eam. ac si agricole dicatur. frumen
tum si seruas perdis. si seminas reno
uas. Quis enim nesciat. quod frumentum cum
in semine mittitur perit ab oculis: in
terra deficit? Sed unde putrescit in
puluere, inde uiridescit in renoua
tione. Quia uero sancta ecclesia aliud tem
pus habet persecutionis atque aliud pa
cis: redemptor noster ipsa eius tempora de
signauit in preceptis. Nam persecutionis
tempore ponenda est anima: pacis autem
tempore ea que amplius dominari possunt,
frangenda sunt desideria terrena.
Unde et nunc dicitur.
Quid enim proficit homini si lucretur
uniuersum mundum: se autem ipsum
perdat. et detrimentum sui faciat. Cum
persecutio ab aduersariis deest: ualde ui
gilantius cor custodiendum est. Nam
pacis tempore quo licet uiuere: libet
etiam ambire. Plerique autem labentia
cuncta despiciunt. sed tamen adhuc hu
mane uerecundie usu prepediuntur. ut
rectitudinem quam seruant in mente,
nondum exprimere ualeant in uoce. Sed
huic quoque uulneri congruum subiun
git medicamentum. cum dominus dicat.
Nam qui me erubuerit et meos ser
mones. hunc filius hominis erubes
cet cum uenerit in maiestate sua et
patris. et sanctorum angelorum. Sed ecce nunc
apud se homines dicunt; Nos iam dominum
et sermones eius non erubescimus. quia aperta
eum uoce confitemur. Quibus ego respondeo,
quod in hac plebe christiana sunt nonnulli. qui
christum ideo confitentur quia cunctos christianos
esse conspiciunt. Non ergo ad probationem fidei
uox sufficit professionis. quam defendit
a uerecundia professio generalitatis;
Est tamen ubi se quisque interroget. ut
in confessione christi se ueraciter probet.
Certe enim persecutionis tempore erubesce
re poterant fideles substantiis munda
ri. de dignitatibus deici. uerberibus
affligi. pacis autem tempore quo hec annis
persecutionibus desunt. est aliud ubi osten
damus nobis. Uerendum sepe a proximis de
spici, dedignamur iniurias uerbi tolera
re. si contingat iurgium fortasse cum
proximo. erubescimus priores satis fa
cere. Cor quippe carnale dum huius

uitę glām querit. humilitatē respuit.
Dico autē uobis. uere sūt aliqui hic
stantes q̄ n̄ gustabūt mortē. do
nec uideant regnū dei. Regnū dei
hoc loco p̄sens ecclīa uocat̄. Et q̄
n̄nulli ex discip̄lis usq; ad eo in corpe
uicturi erant. ut ecclīam dī cōstruc
tam cōspiceret. et ɔtra mundi hui⁹
glām erectam. ɔsolatoria pmissio
ne nunc dr̄. Sunt quidā de hic stan
tib; qui n̄ gustabūt morte. donec
uideāt regnū dī. S; cum tanta do
min⁹ subeundę mortis p̄cepta ed
ret. quid necessariū fuit ut ad hāc
subito pmissionē ueniret. Ni q̄ dis
cip̄lis rudib; etiā de p̄senti uita a
liquid pmittendū fuit. ut possēt
robustius in futura solidari. Quib;
uidendū regnū dī pmittit intra.
ut hoc ab eis fidelius in celo p̄suma
t̄. Quod si regnū dī in hac sententi
a futurā in celis beatitudinē uelio3
accipe. et hoc quidam de astanti
b; n̄ post multos dies in monte ui
derī. scilicet ut manentis gaudii
contēplatiōe. tam et si rapti deli
bata. modesti⁹ instantia scli tran
seuntis aduersa toleraret. Decen
tissimo sane uerbo scōs mortem
gustare testat̄. a quib; nimirum
mors corporis libando gustat̄. ui
ta animę possidendo tenet̄.

Factū est aūt post hec uerba fere
dies. viii. assūpsit petrū et iaco
bum et iohannem. Octaua die do
min⁹ pmissam futurę beatitudinis
glām discip̄lis manifestat. ut q̄
ostensa celestis uitę dulcedine. eic
tor qui hec audire possint corda re
foueat. et octonario dierū numero.
uerum tēp̄ resurrectionis gaudiū
doceat ēē uenturū. Nam et ipse oc
taua die id ē post. vi. sabbati qua
crucē ascendit. et. vii. sabbati qua
in sepulchro quieuit. a mortuis re
surrexit. et nos post. vi. hui⁹ scli eta
tes in quib; p dn̄o pati et laborare
gaudem⁹. et septimā quietis anima
rum que interim in alia uita gerit̄.
quasi. viii. etatę resurgem⁹. Nam
qd̄ matheus dnm marcq; post. vi.
die transfiguratū dicūt. nec tēpus
ordine nec misterii ratione resultat.
q̄ et illi medios tantū posuīt dies.
unde et absolute post. vi. dies fac
tum dicūt. hic primū adiungit.
ideoq; tēperanti⁹ fere dies. viii. cō
memorat. Et illi post. vi. mundi e
tates scīs a labore quiescendum.
hic uero tēp̄ octauo designat ēē

resurgendum. Unde et pulchre sextus
psalmus pro octava scribitur cuius initium est.
Domine ne in ira tua arguas me. quia nimi
rum per vi. etates quibus operari licet pci
bus est instandum. ne in octavo retribu
tionis tempore a iudice corripiamur irato.
Quod et ipse dominus hoc loco voluit nos
ostenso sue orationis exemplo dicere. de
quo subditur.

Et ascendit in montem ut oraret. In
monte namque oratur et sic transfigu
randus ascendit. ut ostendat eos qui
fructum resurrectionis expectant. qui
regem in decore suo videre desiderant.
mente in excelsis habitare. et continuis
precibus incumbere debere. Tres solummodo
secum discipulos ducit. quia multi sunt vocati.
pauci vero electi. et qui hic fidem qua imbu
ti sunt sancte trinitatis incorrupta mente
servaverint. illic eius eterna merentur visione
Et factum est dum oraret. Fletari.
species vultus eius altera. et vestitus eius
albus refulgens. Transfiguratus salva
tor non substantiam vere carnis amisit. sed
gloriam future vel sue vel nostre resurrec
tionis ostendit. quia qualis tunc apostolis
apparuit. talis post iudicium cunctis
apparebit electis. Nam in ipso tempore iu
dicandi. et bonis simul et malis in for
ma servi videbitur. ut videlicet impii

quem spreverunt. iudei quem negaverunt.
milites quem crucifixere. pilatus hero
desque quem iudicavere queant ag
noscere iudicem. Vestitus autem domini sanctorum
illius chorus accipitur. quem glorificans
apostolus ait. quotquot enim in christo baptizati
estis christum induistis. Qui videlicet
habitus domini in terris consistente despec
tus aliorumque similis videbatur. sed illo mon
tem petente novo candore refulget.
quia nunc filii dei sumus. et nondum appa
ruit quid erimus. Scimus quia cum
apparuerit similes ei erimus. videbimus
enim eum sicuti est. Unde bene marcus
hec vestimenta describens ait. qua
lia fullo super terram non potest candida
facere. Nam quia ille hoc loco intelli
gendus est fullo. quem penitens psalmis
ta precatur. amplius lava me ab i(n)iusti
cia mea. et a delicto meo munda
me. non potest suis fidelibus in terra
dare claritatem. que eis conservata
manet in celis.

Et ecce duo viri loquebantur cum eo.
erant autem moyses et helyas visi
in maiestate. Moyses et helyas quo
rum unum mortuum. alterum in celis rap
tum legimus. visi in maiestate cum domino.
futuram omnium sanctorum gloriam signifi
cant. qui videlicet tempore iudicii vel

nium in carne reperiendi. uel ab olim gustata morte resuscitandi. pariter sunt cum illo regnaturi. Teste enim apostolo mortui qui in christo sunt resurgent primi. deinde nos qui uiuimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam christo in aera. et sic semper cum domino erimus. Aliter moyses et helias id est legislator et prophetarum in gentium apparent et loquuntur cum domino. ut ostendant ipsum esse quem cunctae leges et prophetiae scripta promiserunt. Apparent autem non in finibus sed in monte cum illo. quia soli qui uitae superna petierunt. maiestatem sanctae scripturae que in domino est adimpleta perspicient. Item quia et iudei uidere moysen. sed ad dominum in montana subeuntem sequi non merentur. ad se quoque reuersum non sine uelamine uident. heliam nouere. sed solus triumphum ascendentis cum filiis prophetarum contemplatur helisseus. quia multi passim scripturae uerba legimus. sed quam celsa in christo misterii splendeat per pauci intelligimus.

Et dicebant excessum eius. quem completurus erat in hierusalem. Et usque hodie lex et prophetiae quoscumque in uere fidei cacumine repererint. dispensationis dominicae mysterium mutuis uocibus docent.

Petrus uero et qui cum illo grauati erant somno, et euigilantes uiderunt maiestatem eius. et duos uiros qui stabant cum illo. Non fortuito casu sed mysterii ratione grauati erant somno discipuli. scilicet ut resurrectionis speciem post corporis quietem uiderent. cum excitati ad gloriam sancti conuersi maiestatem domini uidebunt. quo etiam sui carnis in qua mortem uicerant immortalitate gaudebunt. Tunc moysen et heliam speculabuntur in gloria. quia melius intelligent quomodo iota unum aut unus apex non preterierit a lege. nec dominus soluere legem uel prophetas. sed adimplere aduenerit.

Et factum est dum discederent de illo. ait petrus ad ihesum. preceptor bonum est nos hic esse. et faciamus tria tabernacula. unum tibi. et unum moysi. et unum heliae. nesciens quid diceret.

O quanta felicitas uisioni ditatis inter angelorum choros adesse perpetuo. si tantum transformata christi humanitas duorumque societas sanctorum ad punctum uisa delectat. ut eos ne discedant etiam obsequio petrus sistere uelit. Qui et si per humana conditione nesciat quod dicat. insitum tamen sibi dat ardoris indicium. Nesciebat enim quid diceret. qui oblitus est regnum sanctis a domino non in aliquo terrae

loco s; in celis ee pmissu. se suosq; coa
pl'os mortali ad huc carne grauatos
inmortalis uite statu subire n posse.
et nullo sels domum manufactam n
ee necessariam. S; et usq; nunc imperitie
notat. quisq; legi pphis et euanglio
tabernacla facere cupit. cum hec
nequaqm ualeant ab inuicem separari.
unu habentia tabnaclm h est ecclesiam

Hec aute illo loquente. fac ta est nubes et obumbrauit eos.

Qui materiale tabnaclm quesiuit.
nubis accepit umbraclm. ut discat
in resurrectione n tegmine domo; s;
spc sci glia scos ee ptegendos. De qua
psalmista. filii aute hominu in pro
tectione ala; tuaru sꝑabunt. et in apo
calipsi sit iohannes. et teplm inquit
non uidi in ea. Dns eni omips teplm illi
est et agnus.

Et timuerunt intrantib; illis in nu bem. et uox facta e de nube di cens. hic est filius ms dilect. ipsm au dite.

Humana fragilitas ospectu ma
ioris glie ferre n sustinet. ac toto animo
et corpe contremiscens ad tram cadit.
Quanto qs ampliora quesierit. tanto
magis ad inferiora collabit si ignora
uerit mensura suam. Vox sane de
celo patris loquentis audit que tes
timonium phibeat filio. et petri
errore sublato doceat ueritate. imo
in petro ceteros aplos. hic e aut fili
ms dilect. huic faciendum e tabnaclm.
huic obtepandum. hic e fili. illi ser
ui sunt moyses et helias. debent et
ipi uobiscum in penetralib; cordis sui
dno tabnaclm pparare. Et nota sic
dno in iordane baptyzato. sic et in mon
te clarificato totius trinitatis myste
rium declarari. qr gliam illi quam
in baptysmate confitem. in resurrec
tione uidebim. Nec frustra sps scs hic
in lucida nube. illic apparet in coluba.
qr qui nunc simplici corde fidem qm
pcepit seruat. tunc luce apte uisionis
qd crediderat contemplabit. ipsaq; qua
illustrabit in ppetuu gra ptegét.

Et dum fieret uox. inuent est ihc sol.

Vbi filius cepit designari. mox ser
ui discesserunt. ne ad illos patna uox
emissa putaret. Alr cum fieret
uox sup filium. inuent est ipe solus. qr
.H. cum manifestauerit seipm electis. e
rit ds omia in omib;. imo ipe cum
suis un9 p omia xpc. id est caput cu9
corpore splendebit. Pter qm unitate
alibi dicebat. et nemo ascendit in celu
n qui de celo descendit. filius hominis
qui est in celo.

At ipsi tacuerunt. et nemini dixerunt
in illis diebus quicquam ex his que uide
rant. Futuri regni premeditatio et gloria
triumphantis. ostensa fuerat in mon
te. Tacent ergo discipuli. et imperante
domino nemini dicunt uisionem donec filius
hominis a mortuis resurgat. ne incre
dibile sit pro rei magnitudine. et post
tantam gloriam apud rudes animos se
quens crux scandalum faciat.
xxxviii. Factum est in sequenti die descenden
tibus illis de monte. occurrit illi tur
ba multa. et ecce uir de turba exclama
uit dicens. Magister obsecro te respi
ce in filium meum. quia unicus est mihi. Loca
rebus congruunt. In monte dominus orat. trans
formatur. discipulis archana sue maies
tatis aperit. in inferiora descendens tur
be occursu excipitur. miserorum fletu pul
satur. Sursum discipulis mysteria regni
reserat. deorsum turbis peccata infi
delitatis exprobrat. Sursum patris
uocem his qui sequi se poterant pandit.
deorsum spiritus malos ab his qui uexabantur
expellit. qui etiam nunc pro qualitate meri
torum aliis ascendere. aliis descendere non
desinit. Nam carnales adhuc et incipi
entes quasi una petens confortat docet.
castigat. perfectos autem quorum conuersa
tio in celis est. sublimes extollendo glo
rificat. liberius de eternis instruit. et se
pe ea que a turbis ne audire quidem ua
leant docet.

Et ecce spiritus apprehendit illum. et subito
clamat et elidit et dissipat eum cum
spuma. et uix discedit dilanians eum.
Demoniacum hunc quem descendens de
monte dominus sanauit. matheus lunaticum.
marcus surdum mutumque describit. Sig
nificat autem eos de quibus scriptum est stul
tus ut luna mutatur. Qui numquam in eodem sta
tu permanentes. nunc ad hec. nunc ad il
la uitia mutati crescunt. atque decrescunt.
muti non confitendo fidem. surdi non ipsum
aliquatenus fidei audiendo sermonem.
Et rogaui discipulos tuos. ut eicerent
illum. et non potuerunt. Latenter hoc dic
to accusat apostolos. cum impossibilitas cu
randi interdum non ad imbecillitatem curan
tium. sed ad eorum qui curandi sunt fidem
referatur dicente domino. Fiat tibi secundum fi
Respondens autem ihesus dixit. O dem tu
o generatio infidelis et peruersa. usque
quo apud uos et patiar uos. Non quo
tedio superatus sit mansuetus ac mitis. qui
non aperuit sicut agnus coram tonden
te os suum. nec in uerba furoris erupit. sed
quo in similitudine medici si egrotum
uideat contra sua precepta se gerere dicat.
usquequo accedam ad domum tuam. quousque

artis p̄ dam industriā. me aliud iubente
et te aliud perpetrante. in tantū aūt
n̄ est iratus hominȷ̄ s; uitio. p̄ unū homi
nē iudeos arguit infidelitatis. ut stati
intulerit. adduc huc filium tuū.
Et cū accederet elisit illum demoniū
et dissipauit. Appropinquante ih̄u
puerum elidit demoniū et dissipat. q̄
sepe cōuersi ad dn̄ī post peccata ma
ioribz nouisq; antiqui hostis pulsamur
insidiis. agentis uidelicet ut ł odio
uirtutis inueniat. uel expulsionis sue uin
dicet iniuriam. Unde ē. ut de specie transe
am⁹ ad gen⁹. q̄d ecclīe primordus tot
grauissima intulit certamina. quot suo
regno doluit subito illata dispendia.
Et increpauit ih̄c sp̄m inmundū. et
sanauit puerum et reddidit illū pa
tri ei⁹. Non puerum qui uim patiebat
s; demoniū qui inferebat increpat. q̄
qui peccantē emendare desiderat. in
rum utiq; arguendo et odiendo d̄pel
lere. s; hominē debet amando resouere.
donec sanatū sp̄ualibz ecclīe possit red
Omnibz q; mirā … dere patribz. xxxix
tibz in omībz que faciebat. dix̄ ad
discip̄los suos. ponite uos in cordibus
ūris sermones istos. Filius enī hominis
futurū est. ut tradat̄ in man⁹ hominū.
Iterum magnalia diuine potentie crebri⁹

inculcat. et replicat humane passiōis
abiecta. ne repente ueniens terreat s;
p̄meditata mente ferat̄. Sane q̄d ait
ponite uos. expressius et uí intentiore
legendum. Uos qui meo discipulatui
familiari⁹ adheretis. quibz incerta et
et occulta sapientie mee manifestius
aperui. ceteris diuina tantum facta
mirantibz. sanguinis q̄ p̄tiosi quomō
dus ē redimend⁹ euentū mente recon
At illi ignorabant uer … dite.
bum istud. Hec ignoratio discip̄loꝝ
non tam de tarditate qm̄ de amore
pio nascit̄. q̄ carnales adhuc et myste
rii crucis ignari quē dm̄ uerum cogno
uerunt. moriturum credere nequiue
rūt. et q̄ p̄ figuras eū sepe loquentē
audire solebant. etiā que de sua tra
ditione loquebat̄. figurate aliud sig
Intrauit autē … nificare putabāt.
cogitatio in eos. quis eoꝝ maior eēt.
Quia uiderant petrū. et iacobum
et iohannē seorsum ductos in montē.
secretūq; eis ibi aliquod ēē creditum.
s; et petro sup̄ius claues regni celoꝝ
p̄missas. ecclīamq; sup̄ eū edificandā.
irati s̄t uel ipos tres ceteris. uel omībz
ap̄lis petrum ēē p̄latum. Sunt qui
putant hanc cogitationē discip̄lis
ex eo motam. q̄d dn̄s iuxta matheū

staterem de ore piscis sumptum. his qui tributum exigebant pro se et petro quasi ceteris eminentiore dederit. utpote qui ipsi domino sit in tributi redditione comparatus. Sed diligens lector hanc inter eos questionem. et ante didragma redditum inveniet fuisse versatam. Denique matheus hoc in capharnaum memorat esse gestum. dicit autem marcus. et venerunt capharnaum. Qui cum domi essent interrogabat eos; quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem inter se in via disputaverunt. quis esset illorum maior. Verum sive hac. sive illa sive utraque fuerint occasione commoti. videns ihesus cogitationes eorum et causas errorum intelligens. vult desiderium glorie humilitatis contentione sanare.

Apprehendens inquit puerum. statuit eum secus se et ait illis; Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo me recipit. Vel simpliciter pauperes christi ab his qui velint esse maiores. per se docet honore suscipiendos. vel certe malitia parvulos ipsos esse suadet. ut instar innocentie puerilis simplicitatem sine arrogantia. karitatem sine invidia. devotionem sine iracundia conservent. Unde bene cum diceret. quicumque susceperit puerum istum. addidit in nomine meo. ut videlicet formam virtutis quam natura duce puer observat. pro nomine christi iuvante rationis industria sequantur. Sed quia se in puero suscipi docebat. videlicet quia et ipse puer natus est nobis. ne putaretur hoc esse solum quod videbatur. adiunxit atque ait.

Et quicumque me receperit. recipit eum qui me misit. Talem se utique ac tantum credi volens. qualis et quantus est pater. Usque adeo enim nichil distat inter me et eum. ut qui me recipit recipiat eum qui me misit.

Respondens autem iohannes dixit; preceptor vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia. et prohibuimus eum. quia non sequitur nobiscum. Iohannes precipua devotione dominum amans. ideoque amari dignus. excludendum beneficio putavit eum qui non utatur obsequio. sed docetur neminem a bono quod ex parte habet arcendum. sed ad hoc potius quod nondum habet esse provocandum.

Et ait inquit ad illum ihesus; nolite prohibere. Qui enim non est adversum vos pro vobis est. Hac doctus sententia dicit apostolus. sive occasione sive veritate christus annuntietur. et in hoc gaudeo

s; et gaudebo. Sed licet ille gaudeat
etiam de his qui xpm annuntiant
non sincere. et tales aliquando in nomi
ne xpi signa facientes. ob aliorum salu
tem censeantur non esse prohibendi. non
tamen ipsis per talia signa secura con
scientia redditur. quin potius in illa
die cum dixerint domine domine nonne in no
mine tuo prophetauimus? et in tuo no
mine demonia eicimus? et in tuo no
mine uirtutes multas fecimus? respon
sum accipient quia numquam noui uos.
discedite a me qui operamini iniquitatem.
Itaque in hereticis et malis catholicis
non sacramenta communia in quibus no
biscum sunt et aduersum nos non sunt sed diui
sionem paci ueritatique contrariam qua ad
uersum nos sunt. et dominum non secun
tur nobiscum. detestari et prohibere
debemus? · xl ·

Factum est autem cum complerentur dies
assumptionis eius. et ipse faciem suam
firmauit ut iret ihrlm. Dies assump
tionis tempus passionis dicit. quia immi
nente pedetemptim ierosolimis adue
nit. Cessent ergo pagani quasi homi
nem irridere crucifixum. quem et tempus
sue crucifixionis constat quasi deum pro
uidisse. et quasi sponte crucifigen
dum locum quo crucifigendus erat fir

mata facie id est obstinata atque imper
territa mente petisse.

Et non receperunt eum. quia facies eius
erat euntis ihrlm.
Quia ihrlm ire conspiciunt. samarite
dominum non recipiunt. Non enim coutuntur
iudei samaritanis. ut euangelista io
hannes ostendit.

Cum uidissent autem discipuli eius iacobus et
iohannes dixerunt. domine uis dicimus
ut ignis descendat de celo ut consumat
illos. Et conuersus increpauit illos
et dixit. nescitis cuius spiritus estis. Magni
et sancti uiri qui iam optime scirent mor
tem istam que animam dissoluit a
corpore non esse formidandam. secundum e
orum tamen animum qui illam timerent.
non nulla peccata morte punierunt.
quo et uiuentibus utilis metus incute
retur. et illis qui morte puniebantur
non ipsa mors noceret. sed peccatum quod
augeri posset si uiuerent. Non temere
illi iudicabant. quibus tale iudicium
donauerat deus. Inde est quod helias mul
tos morte affecit. et propria manu et
igne diuinitus impetrato. In cuius ex
emplum cum uoluissent apostoli petere de
celo ignem. ad consumandum eos qui sibi
hospitium non preberent. reprehendit in
eis dominus non exemplum prophete sancti. sed ig

norantiam uindicandi que adhuc erat
in rudibus. animaduertens eos non amore
correptionem. sed odio desiderare uindic
tam. Itaque postea quam eos docuit quid
esset diligere proximum tamquam seipsum. in
fuso etiam spiritu sancto non defuerunt ta
les uindicte. quamuis multo rarius quam
in ueteri testamento. Ibi enim ex maio
re parte seruientes timore premebantur.
hic autem maxima dilectione liberi nu
triebantur. Nam et uerbis apostoli petri a
nanias et uxor eius exanimes cecide
runt. nec resuscitati sunt sed sepulti. Et
paulus dicit de quodam peccatore. quem
tradidi satane in interitum carnis. ut ani
Filius hominis ma salua sit.
non uenit animas perdere sed saluare.
Et uos inquit cuius spiritu signati estis eius
et acta sectamini. nunc pie consulentes.
sed in futuro iuste iudicantes.

Factum est autem ambulantibus illis
in uia dixit quidam ad illum. sequar
te quocumque ieris. et cetera. Miranda si R
mul et tremenda iusti dispensatio se A
creta iudicii. Samaritas dominum recipere pe
tunt. nolentesque ferri prohibentur. Iste se
qui se spondet et remouetur. Alter primo
patrem sepelire desiderat. et ad euan
gelizandum cogitur. Alius dominum secuturus.
hoc ipsum domui renuntiare cupit. nec p

mittitur. quidam christum non sequens in christi
nomine uirtutes operatur. et non prohibendus
betur. Sed in his singulis illud nobis apostolicum
dicendum. o altitudo diuitiarum sapien
tie et scientie dei. quam incomprehensibilia
sunt iudicia eius et inuestigabiles uie eius.
et cum samuhele homo uidet ea que
parent. dominus autem intuetur cor.

Et ait illi ihesus. uulpes foueas habent
et uolucres celi nidos. filius hominis
non habet ubi caput reclinet. Ex do
mini uerbis ostenditur hunc qui obsequi
um promittit ob hoc repudiatum. quod sig
norum uidens magnitudinem sequi uolu
erit saluatorem. ut lucra ex operum mi
raculis quereret. hoc idem desiderans
quod et symon magus ab apostolo emere
uoluerat. Talis ergo fides iusta sententia
domini condempnatur et dicitur ei. quid me prop
ter diuitias et seculi lucra cupis sequi.
cum tante sim paupertatis. ut nec hos
pitiolum quidem habeam et non meo utar
tecto. Aliter intelligitur miraculis domini com
motus. propter inanem iactantiam eum sequi uo
luisse quam significant aues. finxisse autem
discipuli obsequium. que fictio uulpium
nomine significata est. Reclinatione
uero capitis humilitatem suam signifi
cauit. que in illo simulatore ac super
bo non habebat locum.

Ait autē ad alterū, sequere me. Ille autē
dixit: dñe pmitte michi ire primū.
et sepelire patrē meū. Non discipula
tum respuit. sed expleta primū patri fi
lii pietate liberior hūc assequi deside
rat. dign' pomīa in quo filius hominis
caput reclinet: hoc ē mentis humili pec
tore diuinitas familiari quadā mansio
Dixitq; ei ihc, sine ut ne q̄escat.
mortui sepeliant mortuos suos. tu autē
uade et annuntia regnū di. Notandū
in hac sententia: quia aliquando in actio
nibus nrīs minora bona p̄termittēda
sunt utilitate maiorū. Nam quis
ignoret ēē boni opis mortuum mortu
um sepelire? Et tamen ei qui ad sepe
liendum patrē se dimitti poposcerat
dictum ē. sine ut mortui sepeliāt mor
tuos suos. tu autē uade annuntia reg
num di. Post ponendū namq; erat obse
quiū huius ministerii. officio p̄dicationis:
quia illo carne mortuos intrā conderet. is
to autē anima mortuos ad uitā resusci
taret. Quomodo autē mortui mortuos
suos sepelire queunt? Ni geminā intel
ligas mortē. unā nature. alterā culpe.
unā qua anima a carne. alterā qua
ds separatur ab anima. Siue mortuos
non credentes dicit. mortuos suos autē.
qui nichilominus sine fide de corpore ex
ierunt.

Et ait alter: sequar te dñe. sed primū p
mitte mihi renuntiare his qui domi sunt.
Si secuturus dnm discipulus. qui et hoc
domi renuntiare uelit arguitur. quid
fiet illis qui nulla utilitatis. nulla fi
dei edificande gratia sepulcra suorū quos in
mundo reliquere. domos reuisere non
Et ait ad illum ihc, ne [illegible] tamenet.
mo mittens manū suā in aratrū et
aspiciens retro: aptus est regno di. Ma
num cuilibet aratrū mittere ē. quasi
quodā cōpunctionis instrumento lig
no et ferro dnīce passionis duritiā sui
cordis atterere: atq; ad p̄ferendos op
um bonorū fructus apire. Quī si quis ex
colere incipiens cum uxore loth ad ea
que reliquerat uita suspicere delecta
tur: futuri iam regni munere priuatur. ·X·
Post hec autem designauit dns
et alios. lxx duos. Sicut. xii. apłos
formā apłorū exhibere simul et p̄mons
trare nemo qui dubitet. sic et hos. lxx.
duos figuram prbrorū id est scdi ordinis
sacerdotum gessisse sciendū ē: tamet
si primis ecclie tēporibus ut apostolica
scriptura testis est utriq; prbi. utriq;
uocabantur apli. quorū unū sapientie
maturitatē. aliud industriā cure pas
toralis significat. Bene autē. lxx. duo
mittuntur. siue quia totidem mundi gē

tibus euangelium predicandum erat. ut qui
.xii. primo propter .xii. tribus israel. ita et
bi propter ceteras gentes destinarentur
imbuendas. seu quod ipso predicantium
numero totius orbis per euangelium sum
me et indiuidue trinitatis illustrandus
intimabat. sicut solem hunc constat cir
cuitum sue lucis ambitum mundo per
.lxx. duas horas afflare solitum.
Nam et dominus ipse se diem. suos uero
apostolos horas appellat dicens. Non
ne .xii. hore sunt diei. Si quis am
bulauerit in die non offendit. Et
in psalmis precipitur. Bene nuntiate
diem de die salutare eius. hoc est lu
men de lumine. deum uerum de deo
uero. Sed et multis sancte scripture lo
cis per tres dies misterium trinitatis os
tenditur. precipue quod dominus tertia die re
surrexerit a mortuis. Sed et in ueteri tes
tamento populus ad montem synai per
ueniens. die tertia legem accepit.
idem fluuium iordanem quo baptis
mi gratia commendata est tertia quam
adierat die transiuit.

Et misit illos binos ante faciem
suam in omnem ciuitatem et locum.
quo erat ipse uenturus. Quia du
o sunt precepta karitatis. dei uideli
cet amor et proximi. et minus quam
inter duos haberi karitas non po
test. nemo enim proprie ad se ipsum ha
bere karitatem dicitur. sed dilectione se
in alterum tendit ut esse karitas pos
sit. binos ad predicandum discipulos
dominus mittit. quatinus hoc nobis tacitus
innuat. quod qui karitatem erga alte
rum non habet. predicationis officium
suscipere nullatenus debet. Bene
autem dicitur. quod misit eos ante faci
em suam in omnem ciuitatem et locum
quo erat ipse uenturus. Predicato
res enim suos dominus sequitur. quod predica
tio preuenit. et tunc ad mentis ha
bitaculum dominus uenit. Verba exhor
tationis precurrunt. atque per hec ueri
tas in mente suscipitur.

Et dicebat illis. Messis quidem
multa. operarii autem pauci.
Rogate ergo dominum messis. ut mittat
operarios in messem suam. Messis mul
ta. populorum significat multitudinem. o
perarii pauci penuriam magistrorum.
Isti sunt operarii de quibus psalmista
loquitur. qui seminant in lacrimis in gau
dio metent. Euntes ibant et flebant
portantes semina sua. uenientes autem
uenient in exultatione. portantes ma
nipulos suos. Et ut apertius loquar.
messis multa omnis turba credentium.

operarij pauci apli et imitatores eorum
quimittunt ad bellum.
Ecce ego mitto uos sicut agnos int lupos.
Lupos. scribas et phariseos uocat. qui
sunt clerici iudeorum.
Nolite portare sacculum neque peram. neque
calciamenta. et neminem per uiam saluta
ueritis. Tanta predicatori debet in deo
esse fiducia. ut presentis uite sumptus quamuis
non prouideat. tamen sibi hos non deesse
certissime sciat. ne dum mens eius occu
patur ad temporalia. minus aliis prouide
at eterna. Cui etiam per uiam neminem salu
tare conceditur. ut sub quanta festinatione
iter predicationis pergere debeat osten
datur. Que si quis uerba etiam per allegoriam
uelit intelligi. in sacculo pecunia
clausa est. pecunia uero clausa. est sapi
entia occulta. Qui igitur sapientie uerbum
habet sed hoc erogare proximo neglegit.
quasi pecuniam in sacculo ligatam tenet.
Et scriptum est; sapientia abscondita et
thesaurus absconditus. que utilitas in utrisque?
Quid uero per peram. nisi onera seculi? Et quid
hoc loco per calciamenta. nisi mortuo
rum operum exempla signantur? Qui ergo
officium predicationis suscipit. dignum
non est. ut onus secularium negotiorum
portet. ne dum eius hoc colla deprimit.
ad predicanda celestia non assur
gat. Hec debet stultorum opum exem
pla conspicere. ne sua opera quasi ex mor
tuis pellibus credat munire. Omnis uero
qui salutat in uia. ex occasione salutat
itineris. non ex studio obtinende eiusdem
(l. optande)
salutis. Qui ergo non amore eterne patrie.
sed premiorum ambitu salutem audientibus pre
dicat. quasi in itinere salutat. quia ex oc
casione et non ex intentione salutem
audientibus exoptat.
In quamcumque domum intraueritis pri
mum dicite; pax huic domui; et si i
bi fuerit filius pacis. requiescet super
illum pax uestra; sin autem. ad uos re
uertetur. Pax que ab ore predicatoris of
fertur. aut requiescet in domo si in ea
fuerit filius pacis. aut ad eundem
predicatorem reuertitur. quia aut erit quisque
predestinatus ad uitam. et celeste uerbum
sequitur quod audit. aut si nullus audire
noluerit. ipse predicator sine fructu non
erit. quia ad eum pax reuertitur. quoniam ei a
domino merces pro labore sui operis recompen
satur. Ecce autem qui peram et saccu
lum portari prohibuit. sumptus et ali
menta ex eadem predicatione concedit.
In eadem autem Et iam sequitur.
domo manete. edentes et bibentes
que apud illos sunt. Si pax nostra
recipitur. dignum est ut in eadem domo

maneam⁹ edentes et bibentes que apud
illos sunt. ut ab eis terrena stipendia con
sequantur. quibus premia patrie celestis of
feruntur. Unde etiam paulus hec ipsa pro
minimo suscipiens dicit; si nos uobis cum
alia seminauimus. magnum est si uestra car
nalia metamus. Et notandum quod sub

Ier. Dignus est enim operarius Ⓖ dit.
mercede sua. Quia iam de merced
sunt operis ipsa alimenta sustentationis.
ut hic merces de labore predicationis
inchoetur. que illic de ueritatis uisione
perficitur. Qua in re considerandum est. quod
uni nostro operi due mercedes debentur.
una in uia. altera in patria. una que
nos in labore sustentat. alia que nos
in resurrectione remunerat.

Et in quamcumque ciuitatem intraueritis
et susceperint uos. manducate que
apponuntur uobis. et cetera. Describto di
uerse domus hospitio. quid etiam in ci
uitatibus agere debeant docet. piis ui
delicet moribus communicare. ab im
piorum uero per omnia societate secerni.

In quamcumque ciuitatem intraueritis et non
receperint uos. exeuntes in plateas ei
dicite; Etiam puluerem qui adhesit nobis
de ciuitate uestra. extergimus in uos. Aut
ad contestationem laboris terreni. quem
pro illis inaniter suscepissent. aut

ut ostenderent usque adeo se ab ipsis nichil
terrenum querere. ut etiam puluerem de terra
eorum non sinerent sibi adherere. Aliter
pedes discipulorum. ipsum opus incessumque
predicationis significant. puluis uero quo
aspergunt. terrene leuitas est cogitatio
nis. a qua ipsi etiam summi doctores im
munes esse nequeunt. cum pro auditoribus
solliciti salubribus curis necessario inten
dunt. et quasi per itinera mundi imo uer
calcaneo terre puluerem legunt. Qui ergo
receperint uerbum. ipsi afflictiones cu
rasque doctorum quas pro se tolerabant. in ar
gumentum sibi uerunt humilitatis. Qui
uero spreuerint doctrinam docentium. sibi
labores et pericula tediumque sollicitudinum.
ad testimonium dampnationis inflectunt.
Et ipse est puluis qui in euangelio con
temptores excuti. et a quo per bonos audi
tores euangelistarum iubentur pedes ab
lui. immo per ipsum saluatorem narratur.

Dico autem uobis. Ⓖ ablui.
quia sodomis in die illa remissius erit
quam illi ciuitati. Sodomite quidem
inter tot carnis animeque flagitia
quibus insatiabiliter ardebant. in hos
pitales quoque ezechiele attestante
fuerunt. sed nulli apud eos tales hos
pites quales apud iudeos prophete.
quales apostoli reperti sunt. Et loth quidem

aspectu et auditu iustus erat. non aliq̄d
tamen docuisse. nulla ibi fecisse signa
phibet/ atq; ideo cū multū damnū ē. mul
tum quere[n]t ab eo. potentesq; potent̄
tormenta patientur.

Ve tibi corozain. ve tibi bethsayda.

Corozain. bethsayda. et capharna
um tyberias q̄q; quā iohannes nomi
nat ciuitates sunt galilee. site in lito
re lacigenesareth quī iordane fluen
te efficit/ et ab euanglistis etiā mare
galilee uel mare tyberiadis appellat̄.
Plangit ergo dn̄s ciuitates que post tā
ta miracl̄a atq; uirtutes non penitue
rūt. peioresq; gentilib; qui naturale
solummō ius dissipabant/ post descrip
te legis contēptū filiū quoq; dī cōcul
care. q̄manq; ingrati spnere n̄ timuert̄.

Quia si in tyro et sydone facte fuisset
uirtutes que in uob̄ facte s̄t/ olim
incilicio et cinere sedentes penitērent.

Impletū uidem⁹ hodie dictum salua
toris. q̄ scilicet corozain et bethsay
da p̄sente dn̄o credere noluerūt. ty
rus aūt et sydon que q̄ndam dauid
ac salemoni amice fuere. et post eu
angelizantib; xp̄i credidere discipli̅.
tantaq; fidem deuotione susceperūt.
ut paulū aplīn tyro abeuntē cunc
ti ciues cum uxorib; et filiis usq; fo

ras ciuitatē p̄sequerentur. pulcherri
moq; spectaclo tanta hominū mul
titudo paucissimos hospites. s; p fide
xp̄i karissimos ad naues usq; uale
factura deduceret. S; quare n̄ olim
his qui credere potuerunt. uerū iude
is qui credere noluerunt sit euange
lizatū/ ipsius ē scire cui⁹ uniuerse ui
e misericordia et ueritas. Sane q̄d dn̄s a
it. incilicio et cinere sedentes peni
terent. incilicio q̄d de pilis capraꝝ
contexitur. asp̄am peccati pungentis
memoriā. qua in die iudicii sinistra pars
ē induenda significat/ in cinere autē
mortis considerationē. p q̄m tota hu
mani generis massa in puluerē ē redi
genda demonstrat. Porro in sessione
humiliationē p̄p̄e conscientie designat.
de qua psalmista. surgite postq̄m sede
ritis/ q̄d est dicere humiliamini sub
potenti manu dī. ut uos exaltet in
tēp̄r uisitationis.

Et tu capharnaū usq; in celū exaltata.
usq; ad infernū dimergeris. Duplex H
in hac sententia sensus ē/ uł ideo ad in
fernū dimergeris. q̄ cōtra p̄dicationē
meā supbissime restitisti. uł ideo quia
exaltata es usq; ad celū meo hospitio
et meis signis atq; uirtutib⁹ tantū ha
bens priuilegiū/ maiorib; plecteris sup

phetus. qd his quoq; credere noluis
ti. Et ne qs putaret hanc increpa
tionē illis tantūmodo ciuitatib;
ul' psonis quę dnm in carne uiden
tes spernebant. et non in omib; qui
hodie euangelii uerba despiciūt cōue
nire; consequent adiunxit dicēs.
lx Qui uos audit me audit. et qui uos
spernit. me spnit. Et in audien
do quisq; uel spernendo euangeliu
pdicatore. non uiles quasq; psonas
s; dnm saluatorē; immo ipm patrē
spernere se uel audire disceret. Nā
Qui autē me spnit; Q sequit.
spernit eum qui me misit. Quia
pculdubio in discipło magist audit;
et in filio pater honorat. Potē et
ita intelligi. Qui uos spnit me sp
nit. qui non facit misericordiam uni de
fratrib; meis minimis nec m facit;
q et ipse phis formā serui et paupe
ris habitum suscepi. Qui autē me
spnit nolens credere dm et filium
di conculcans; spnit eū qui me mi
sit q ego et pat unū sum.
Reuersi sunt. lxx. duo cū gaudio
dicentes; dne etiā demonia sub
iciunt nob in nomine tuo. Bene
quidem confessi sunt. deferentes ho
norem nomini xpi; s; q infirma ad
huc fide gaudebant in uirtutib; ui
de quid audiant.
Et ait illis; Uidebam satanā sicut
fulgur de celo cadentē. Non modo
uidō; s; prius uidebam quando ce
cidit. Qd autē ait sicut fulgur. uel
pcipitē de supnis ad ima lapsū signi
ficat; uel q deiect adhuc transfigurat
se in angłm lucis. Quia g discipłos
de signoz opatione uidit elatos; ex
emplo eos terret. atq; ad humilitatē
reuocat ei qui pri superbiendo ceci
dit; ut qui hunc ob supbiā celo re
cedarent electū; multo magis se
de tra editos si supbierint. humili
andos agnoscant.
Ecce dedi uob potestatē calcandi
supra serpentes et scorpiones. et
supra omēm uirtutē inimici; et ni
chil uobis nocebit. Hoc est omē
genus immundoz spiritum de obses
sis corporib; eiciendi; q minus et ad
literam rectissime possit accipi. Beni
q; et paulus a uipera inuas. nil ad
uersi patit; et iohs ut hystoria trad.
hausto ueneno non ledit. hoc sane
inter serpentes qui dente. et scorpio
nes qui cauda nocent distare arbi
trare; qd serpentes apte seuientes.
scorpiones clanculando insidiantes.

uel homines uel demones significet.
serpentes qui inchoandis uirtutibus
uenena praue persuasionis obiciunt.
scorpiones qui cōsūmatas uirtutes
ad finē uitiare contendunt.
Uerumtamen in hoc nolite gaudere:
quia spc nobis subiciuntur. De subiec
tione spirituum cū caro sint gaudere
prohibuntur. quia spc eicere sicut et uirtutes
alias facere. interdum nec eius ē meri
ti qui operatur. sed inuocatio nominis
xpi. hoc agit ad cōdēpnationē eorum
qui inuocant. uel ob utilitatē eorum qui
uidēt et audiunt conceditur. ut licet
homines despiciant signa facientes.
tamen dm honorent ad cuius inuoca
tionē fiunt tanta miracula. Nā et in
actibus aplorum filii sceue uidebantur eice
re demones. et iudas apls cū animo
peruersus multa signa int̄ ceteros aplos
fecisse narratur.
Gaudete aūt. quod ~~demones~~ nomina uestra scrip
ta sunt in celis. Si satanas inquit
per superbiam in celis sedem cū sociis a
misit. non oportet uos de illorum humi
liatione. sed de uestra sublimatiōe gau
dere. quatinus unde illi ruere suble
uati uos humiles ascendatis. Non
aūt pueriliter sapiendū. quasi ds ad
remediū obliuionis bonos in celis.

malos scribat in terris. dicente iere
mia. uniuersi qui derelinquunt te cō
fundentur. recedentes in terra scriben
tur. sed salubriter intelligendū. quod
siue celestia seu terrestria quis opa ge
serit per hec quasi litteris annotatus
apud dm memoriā sit eternaliter affixus.
In ipsa hora exultauit spu scō et dixit; ·xlii·
confiteor tibi dñe pater celi et terre. Cō
fessio non semper penitentiā sed gratiarum
actionē significat. ut in psalmis sepis
sime legimus. Audiant qui saluatorē
non natū sed creatū calūpniantur. quod
patrē suū uocet. celi aūt et terre
dnm. Si enī et ipse creatura ē. et cre
atura cōditorē suū patrē appellare
potest. stultū fuit non et suū et ce
li et terre dnm uel patrē simuliter ap
Quod abscōdisti Appellare.
hec a sapientibus et prudentibus. et re
uelasti ea paruulis. Gratias agit et
exultat in patre quod aplis aduentus
sui aperuerit sacramenta. que igno
rauerint scribe et pharisei. qui sibi sapi
entes uidentur et in conspectu suo pru
dentes. iustificata sapientia a filiis
suis. Ubi pulchre sapientibus et pru
dentibus non insipientes et hebetes sed
paruulos idē humiles opposuit. ut
probaret se tumorē dāpnasse nō acumen.

Quia hec est clauis de qua alibi dicitur.
tulistis clauem scientie. hoc est humili-
tatem fidei christi. qua ad diuinitatis eius
agnitionem peruenire poteratis spernen-
tes abicere maluistis.

R. Etiam pater. quia sic placuit ante te.
His domini uerbis exempla humilita-
tis accipimus. ne temere discutere
superna consilia de aliorum uocatione. a-
liorum uero repulsione presumamus. Cum
enim intulisset utrumque. non mox rationem
reddidit. sed sic deo placitum dixit. hoc
uidelicet ostendens quod iniustum esse
non potest quod placuit iusto. Un-
de et in uinea mercedem laborantibus
reddens. cum quosdam operarios inequa-
les in opere equaret in premio. et plus
in mercede quereret qui laborari am-
plius insudasset ait. Nonne ex dena-
rio conuenisti mecum? Volo autem et
huic nouissimo dare sicut et tibi. A-
ut non licet michi quod uolo facere?
In cunctis ergo que exterius disponuntur
aperta causa rationis est. occulte iusti-
tia uoluntatis.

A. Omnia michi tradita sunt a patre meo. Cum omnia le-
gis. omnipotentem agnoscis. non decolo-
rem. non degenerem patris. Cum
tradita legis filium confiteris. cui per
naturam omnia unius substantie iure
sunt propria non dono collata per gratiam.

A. Omnia autem que sibi tradita dicit. non mundi
elementa que ipse creauit intelligen-
da sunt. sed hi quibus paruulis spiritus sacra-
menta filii pater reuelauit. et de quo-
rum salute idem filius cum hec loque-
retur spiritu sancto exultauit. De quibus om-
nibus alias dicit. omne quod dat michi pater
ad me ueniet.

Et nemo scit qui sit filius nisi pater. et
qui sit pater nisi filius. et cui uolue-
rit filius reuelare. Non ita intelligen-
dum est. quasi filius a nullo possit
sciri nisi a patre solo. pater autem non solum
a filio. sed ab eis etiam quibus reuelaue-
rit filius. sed ad utrumque referendum est
quod ait. et cui uoluerit filius reuela-
re. ut et patrem intelligamus et ipsum
filium per filium reuelari.

xliii. Et conuersus ad discipulos suos dix-
it. Beati oculi. qui uident que uos
uidetis. Non oculi scribarum et phari-
seorum qui corpus tantum domini uidere. sed
illi beati oculi. qui eius possunt cog-
noscere sacramenta. de quibus dicitur.
et reuelasti ea paruulis. Beati oculi par-
uulorum quibus et se et patrem filius reue-
lare dignatur.

Dico enim uobis. quod multi prophete et reges
uoluerunt uidere que uos uidetis.

et non uiderunt. et audire que au
distis et non audierunt. Abraham exul
tauit ut uideret diem xpi. et uidit
et gauisus est. Ysaias quoque et micheas
et multi alii prophete uiderunt gloriam do
mini. qui et propterea uidentes sunt ap
pellati. sed hi omnes alonge aspicientes
et salutantes. per speculum et in enig
mate uiderunt. apostoli autem in presenti
am habentes dominum conuescentesque ei.
et quecumque uoluissent interrogando dis
centes nequaquam per angelos aut uari
as uisionum species opus habebant do
ceri. Quos uero lucas multos prophetas
et reges dicit. matheus aptius prophe
tas et iustos appellat. Ipsi sunt enim re
ges magni. qui temptationum suarum moti
bus non consentiendo succumbere. sed regen
do preesse nouerunt.
Et ecce quidam legisperitus surrexit.
temptans eum et dicens; magister quid
faciendo uitam eternam possidebo. Legis
peritus qui de uita eterna dominum temptans in
terrogat. occasionem ut reor temptan
di de ipsis domini sermonibus sumpsit ubi ait.
gaudete autem quod nomina uestra scrip
ta sunt in celo. Sed ipsa sua temptatione
declarat. quam uera sit illa domini confessio
qua patri loquitur. quod abscondisti
hec a sapientibus et prudentibus et re
uelasti ea paruulis.

At ille dixit ad eum; In lege quid
scriptum est. quomodo legis. Ille re
spondens dixit. Diliges dominum deum tu
um ex toto corde tuo. et ex tota a
nima tua et ex omnibus uiribus tuis. et
ex omni mente tua. et proximum tuum
sicut te ipsum. Cum legisperito respon
det. perfectum nobis saluator iter ui
te celestis ostendit. cui primo de dilec
tione dei et proximi legis scripta propo
Recte respondisti. hoc fac et uiues. Deinde
post inductam parabolam respondenti
illum fuisse proximum uulnerato qui
fecit misericordiam in illum. adiecit. uade et
tu fac similiter. idem tali misericordie studio
proximum tuum necesse habentem dilige
re et sustentare memento. aptissime
declarans solam esse dilectionem. et ipsam
non uerbotenus ostentatam. sed operis ex
secutione probatam. que perpetuam ducat
Ille autem uolens ad uitam.
iustificare se ipsum dixit ad ihesum; et
quis est meus proximus. Quanta in
anis glorie clementia. Legisperitus obuul
gi fauorem captandum quo sapienter
respondisse iactaret. proximum se legis fa
teretur ignorare mandatum. uere iuxta sal
uatoris sententiam sapiens et prudens

in lege. s; q non humiliari cū paruulis
xp̄i s; seipm̄ iustificare desiderat. be
tos oculos columbaꝝ innocentie lac
te lotaꝝ. quib; xp̄i archana uidere
posset accipere recusat. Cui pfecto
dn̄s ita responsum tēperauit suū.
ut et omnē qui misedĭam faceret cu
ilibet proximū doceret. et tamen
hec eadem parabola specialit̄ ipm̄ dī
filium qui nobis p humanitatē pro
ximus fieri dignat̄ est designaret.
Neq; enī ita proximū quē sic nos dili
gere iubem̄ sup xp̄o int̄pretari debe
mus. ut moralia mutue fraternitatis
instituta. sub allegorie regulis exte
nuare et auferre conent̄ur.

Suspiciens ihc̄ dixit; homo quidam
descendebat ab ierl̄m in iericho.
Homo iste adam intelligit̄ in genere
humano. ihr̄lm ciuitas pacis illa ce
lestis. a cui9 beatitudine lapsus in
hanc mortalē miseramq; uitā deuenit.
Q̄m bene iericho que luna int̄pre
tat̄ significat. uarus uidelicet de
fectuū laborib; erumnisq; sēp incertā.
Et incidit in latrones. Latrones.
diabolū et angelos ei9 intelligit̄.
in quos q descenderat. incidit. Non
ñ prius int9 intumesceret. foris tēp
tatus tā facile ñ cederet. Vera est

enī satis sententia que dicit. ante rui
nā enī exaltabit̄ cor.

Qui etiā despoliauerunt eū. gl̄a uide
licet immortalitatis. et innocen
tie ueste priuarunt. Hec est enim
prima stola. q iuxta aliam parabolā
luxuriosus filius p penitentiā rediēs
orenat̄. et qua protoplasti amissa cogno
uerunt ēē se nudos. tunicasq; pellici
as nature mortalis induti sunt.

Et plagis impositis. abierunt semi
uiuo relicto. Plage peccata sunt.
quib; nature humane integritatē uio
lando. seminariū quoddā ut ita dicā
augende mortis fessis incidere uiscerib;.
Abierunt aūt ñ ab insidiis aliquatenus
cessando. s; earūdem insidiaꝝ fraudes
occultando. Semiuiuum reliquerunt.
q beatitudinē uite immortalis exuere.
s; non sensum rationis abolere ualuerūt.
Ex q enī parte sapere et cognoscere
dm̄ potest uiuus ē homo. ex quā u
peccatis contabescit et misera deficit.
mortuus idē letifero q; ē uulnere fedat9.

Accidit autē ut sacerdos quidā des
cenderet eadem uia. et uiso illo
pterijt. Similit̄ et leuita cū esset
secus locum et uideret eū. ptransijt.
Sacerdos et leuita qui uiso saucio trāsi
erunt. sacerdotiū et ministeriū ueteris

testamenti est. ubi per legis decreta in uulneribus languentis uulnera monstrari tantum, non autem curari poterant; quia impossibile erat ut apostolus ait sanguine uitulorum et agnorum et hircorum auferri peccata.

Samaritanus autem quidam iter faciens uenit secus eum, et uidens eum misericordia motus est. Samaritanus qui interpretatur custos dominum significat; cui rectissime propheta ne hos latrones possit incurrere supplicat: Custodi me inquiens a laqueo quem statuerunt mihi et ab scandalis operantium iniquitatem. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendens de celo, in terre presentis iter arripuit. et uenit secus eum qui uulneribus tabescebat inflictis: id est in similitudinem hominum factus et habitu inuentus ut homo, compassionis nostre susceptione finitimus et misericordie factus est collatione uicinus.

Et appropians alligauit uulnera eius, infundens oleum et uinum. Peccata que in hominibus inuenit redarguendo cohibuit; spe uenie penitentibus terrore pene peccantibus incutiens. Alligat enim uulnera dum precipit penitentiam agere; infundit oleum dum addit: Appropinquabit enim regnum celorum; infundit uinum dum dicit: Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur.

Et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum, et curam eius egit. Iumentum eius est caro in qua ad nos uenire dignatus est. In quo saucium imposuit, quia peccata nostra portauit in corpore suo super lignum; et iuxta aliam parabolam inuentam que errauerat ouem humeris suis impositam reportauit ad gregem. Itaque imponi iumento est in ipsam incarnationem Christi credere, eiusque mysteriis initiari simul et ab hostis incursione tutari. Stabulum autem est ecclesia presens, ubi reficiuntur uiatores de peregrinatione hac in eternam patriam redeuntes. Et bene iumento impositum duxit in stabulum; quia nemo nisi baptizatus, nisi corporis Christi adunatus ecclesiam intrabit.

Et altera die protulit duos denarios et dedit stabulario et ait: Curam illius habe. Altera dies est post domini resurrectionem. Nam et ante quidem per euangelium suam gratiam illuminauerat his qui in tenebris et in umbra mortis sedebant; sed potiori resurrectione celebrata perpetue lucis splendore effulsit. Duo denarii sunt duo testa

menta: in quib; etiã regis nomen
et imago continet͛. Finis enĩ legis
xp̃c. Qui altera die plati dant͛ sta
bulario: quia tunc aperuit illis sen
sum ut intelligerent scripturas.
Altera die stabularius denarios quo
rum p̃cio uulneratum curaret acce
pit: q͛ sp̃c sc̃s adueniens docuit apl̃os
omnem ueritatẽ. quo gentib; eru
diendis instare. atq; euangeliũ p̃dica
re sufficerent.

Et quodcumq; sup erogaueris: ego cũ
rediero reddam tibi. Sup erogat
stabulari⁹ quod in duob; denariis ñ
accepit cũ dicit apl̃s: de uirginib;
autem p̃ceptũ dñi non habeo. cõ
silium autem do.
Itemq; Et dñs ordinauit his qui euã
gelium annuntiant de euangelio
uiuere: s; non usi sum⁹ hac potesta
te. ne quem urm̃ grauerem⁹. Cui
rediens quod pmiserat debitor red
det: q͛ ueniens in iudicio dñs dic͛.
q͛ sup pauca fuisti fidelis. sup mul
ta te constituã. intra in gaudium
Quis hor trium dñi tui.
Quidet͛ tibi proxim⁹ fuisse illi qui in
cidit in latrones? At ille dixit. Qui
fecit misc͛diam in illum. Iuxta
litteram manifesta ẽ dñi senten

tia. nullum nob̃ ampli⁹ q̃m qui
misereat͛ esse p̃ximũ. si ierosolimi
te ciui non sacerdos. ñ leuita ex
eadem gente immo in eadẽ urbe
nati et nutriti: s; extne gentis ac
cola. q͛ magis miserit⁹ est factus ẽ
proximus. Sacratiore autẽ intellec
tu. quõ nemo magis p̃xim⁹ q̃m q͛
uulnera nr̃a curauit: diligam⁹ eũ
quasi dñm dñm urm̃. diligam⁹ q̃si
proximũ. Nichil enim tam p̃xi
mum: q̃m caput mẽbris. Diligam⁹
etiã eum: qui imitator ẽ xp̃i. hoc
ẽ enĩ quod sequit͛.

Et ait illi ihc. Vade et tu fac similit͛.
Idẽ ut uere te proximũ sic te ipm̃
diligere manifestes: quicq͛d uales in
eius uel corporali uel sp̃uali necessi
tate subleuanda deuot⁹ operare.

Factum ẽ autẽ dũ irent. et ipse in
trauit in quoddam castellũ. et
mulier quedam martha nomine
excepit illum in domũ suã: et huic
erat soror nomine maria. Hec lec
tio superiori pulcherrima ratione co
nectit͛: q͛ uidelicet illa dilectionẽ di
et proximi uerb̃ et parabolis: hec
autem ipsis reb; et ueritate desig
nat. Due quippe iste dño dilecte
sorores. duas uitas sp̃uales quib;

adhumiliandi uitā suꝑbientē. ꝑximū
reuocare · ĩfirmanti3 curam gerere ·

in presenti scā exercet ecclia demon
strat. Martha quidem actualē qua
proximo in karitate sociam̄. maria
uero contēplatiuā qua in dī amore
suspiram⁹. Actiua enim uita ē. panē
esurienti tribuere. uerbo sapientie
nescientē docere. errantē corrigere. ꝫ
que singulis quibq; expediant dispē
sare. et cōmissis nobis qualit̄ subsiste
re ualeant ꝓuide. Contēplatiua ue
ro uita ē karitatē quidem dī et ꝓxi
mi tota mente retinere. s; ab exte
riori actione quiescere. soli desiderio
cōditoris inherere. ut nil iam agere
libeat. s; calcatis curis oīb; ad uidē
dam faciem sui creatoris anim⁹ inar
descat. ita ut iam nouerit carnis cor
ruptibilis pond⁹ cum merore porta
re. totisq; desideriis appetere illis hym
nidicis angloꝝ choris interēē. admis
ceri celestib; ciuib; de eťna in con
spectu dī incorruptione gaudere.

Huic etiam sedens secus pedes dñi.
audiebat uerbum illius. Mar
tha autē. satagebat circa frequēs
ministerium. Hec utriq; uite con
gruere. nemo qui dubitet. Et con
templatiue quidē uniformis ꝑfectio
ē. extitam mentē a cunctis habere
terrenis. eaq; quātum humana im
becillitas sinit. unire cum xp̄o. ac
tiue uero quā frequens sit ministe
rium. gentium magister edocet.
qui creberrimis epl̄aꝝ dictis. suos ꝓ
xp̄o t̄ra mariq; labores sua pericl̄a
commemorat. in quib; etiam uisi
ones et reuelationes dñi commēdās.
non min⁹ se in speculatiua uita quod
ꝑpaucis ē imitabile. consummatū
fuisse significat. Unde dicit. siue
enim mente excedim⁹ dō. siue sobrii
sumus uobis.

Que stetit et ait. Dñe non est tibi cu
re quod soror mea reliquit me so
lam ministrare. Dic ergo illi. ut me
adiuuet. Ex illoꝝ ꝑsona loquit̄.
qui ad huc diuine contemplationīs
ignari. solum quod didicere fraťne
dilectionis opus dō placitum du
cunt. ideoq; cunctos qui xp̄o deuo
ti ēē uelint. huic mancipandos ău
tumant. Et bene martha stetis
R̃ se. maria sec⁹ pedes dñi sedisse desc̄
bit. q̄a uita actiua laborioso desu
dat in certamine. contēplatiua ů
pacatis uicioꝝ tumultib; optata
iam in xp̄o mentis quiete ꝑfruit̄.

Et respondens dixit illi dñs; mar
tha martha. sollicita es. et tur
baris erga plurima. Porro unum

est necessarium. Et beat⁹ dauid solum hoc necessarium homini ēē definiens. dō iugit̄ inherere desiderat dicens: mi aūt adherere dō bonū ē. ponere in dn̄o dō spem meam. xlv. Et alibi. unam peti a dn̄o hanc requirā. ut inhabitem in domo domini omib; dieb; uite meę: ut uideam uoluntatem dn̄i et uisitē tēplum ei⁹. Una q̄ppe et sola ē theoria id est contēplatio dī: cui merito oīa iustificationum merita. uniūsa uirtutū studia postponunt̄.

R. Maria optimā partē elegit: que non auferet̄ ab ea. Ecce pars marthe non rep̄hendit̄: s; marię laudat̄. Neq; enim bonā partē elegisse mariā dicit s; optimā: ut etiā pars marthe indicaret̄ bona. Quare autem pars marie sit optima. subinfert̄ cum dr̄: que n̄ auferet̄ ab ea. Actiua etenim uita. cū corpore deficit. Quis enī in etna patria panē esurienti porrigat. ubi nemo esurit. Q's potum tribuat sitienti. ubi nemo sitit. Q's mortuū sepeliat ubi nemo morit̄. Cum p̄senti q̄ sclō. uita aufert̄ actiua. Contemplatiua aūt hic incipit̄. ut in celesti patria p̄ficiat̄. q̄r amoris ignis q̄ hic ardere inchoat. cum ipm̄ quē amat uiderit. in amore amplius ignescit. Contemplatiua q̄ uita minime aufert̄. q̄r subtracta p̄sentis sclī luce p̄ficit̄.

XI.

Et factum est cum esset in loco quodam orans. et ut cessauit dixit un⁹ ex discipulis ei⁹ ad eum: dn̄e doce nos orare. sicut et iohs̄ docuit discipulos suos. Post hystoriam sororū que duas ecclie uitas signauerunt. nō frustra dn̄s et ipse orasse et discipulos orare docuisse describit̄. quia et oratio quam docuit. utriusq; in se uite continet mysterium. et ipaꝝ p̄fectio uitaꝝ. nō n̄ris uirib; est optinenda s; p̄cib;. Et quia crebro lucas saluatorem descripserat orantē. quid orando egerit. qui utiq; non p̄ se s; p̄ nob supplicabat insinuat: cum finita oratione discipulos refert. qualit̄ orare deberant sciscitari.

Et ait illis, cum oratis dicite. Pater sanctificet̄ nomen tuum: adueniat regnum tuū. Panē nr̄m q̄tidianum da nob hodie. et dimitte nobis peccata nr̄a. siquidem et ipsi dimittim⁹ omī debenti nob: et ne nos inducas in temptationē.

Apud euangelistam matheum. vii petitiones continere dn̄ica uidet̄ oratio. quaꝝ in trib; etna poscunt̄. reliqs

quamuis temporalia · que tamen propter eterna
consequenda sunt necessaria. Nam quod
dicimus. sanctificetur nomen tuum. adue
niat regnum tuum. fiat uoluntas tu
a sicut in celo et in terra. quod non absurde
quidam intellexerunt in spiritu et cor
pore. omnino sine fine retinenda sunt.
et hic inchoantur quantumcumque proficimus
augentur in nobis. perfecta uero quod in a
lia uita sperandum est semper possi
debuntur. Quod uero dicimus. panem nostrum quo
tidianum da nobis hodie. et dimit
te nobis debita nostra sicut et nos dimit
timus debitoribus nostris et ne nos indu
cas in temptationem sed libera nos a
malo. quis non uideat ad presentis ui
te indigentiam pertinere. In illa itaque
uita eterna ubi nos semper speramus futu
ros. et nominis dei sanctificatio et
regnum eius. et uoluntas in nostro spiritu
et corpore perfecte atque inmortali
ter permanebunt. Panis uero quotidianus
ideo dictus est quia hic est necessarius
quantus anime carnique tribuendus est.
siue spiritaliter siue corporaliter. siue u
troque intelligatur modo. hic est etiam quam
poscimus remissio. ubi est omnis commissi
o peccatorum. hic temptationes que nos
ad peccandum uel alliciunt uel im
pellunt. hic denique malum unde
cupimus liberari. illic autem nichil istorum
est. Euangelista uero lucas in oratione do
minica petitiones non .vii. sed quinque com
plexus est. nec ab isto utique discrepa
uit. sed quomodo ista septem sint intel
ligenda. ipsa sua breuitate commonu
it. Nomen quippe dei sanctificatur in spiritu.
dei autem regnum in carnis resurrec
tione uenturum est. Ostendens ergo
lucas tertiam petitionem duarum supe
riorum esse quodammodo repetitionem. ma
gis eam pretermittendo facit intelligi.
deinque tres illas adiungit. de pane
quotidiano. de remissione peccatorum.
de temptatione uitanda. At uero quod
ille in ultimo posuit sed libera nos a
malo. iste non posuit. ut intellige
remus ad illud superius quod de temptati
one dictum est pertinere. Ideo quippe
ait sed libera. non ait et libera. tamquam
unam petitionem esse demonstrans. no
li hoc sed hoc. ut sciat unusquisque
in eo se liberari a malo. quod non infer
tur in temptationem. · .xlvi.

Et ait ad illos. quis uestrum habit
amicum et ibit ad illum media noc
te et dicet illi. amice commoda mi
chi tres panes. quoniam amicus meus uenit
de uia ad me et non habeo quod po
nam ante illum. Rogat a discipu

lis salvator. non modo formam orationis sed et instantiam frequentiamque tradit orandi. Amicus ergo ad quem media nocte venitur ipse deus intelligitur. cui in media tribulatione supplicare. et tres panes id est intelligentiam trinitatis qua presentis vite consolentur labores efflagitare debemus. Amicus qui venit de via ipse noster est animus. qui totiens a nobis recedit. quotiens ad appetenda terrena et temporalia foris vagatur. Redit vero celestique alimonia refici desiderat. cum in se reversus superna ceperit ac spiritualia meditari. De quo pulchre qui petierat adiungitur. non se habere quod ponat ante illum. quoniam anime post seculi tenebras deum suspiranti. nil preter eum cogitare. nil loqui. nil quelibet intueri. solum quod recognovit summe trinitatis gaudium contemplari. atque ad hoc plenius intuendum pervenire satagit.

Et ille deintus dicat. noli michi molestus esse iam ostium clausum est. et pueri mei mecum sunt in cubili. non possum surgere et dare tibi.

Ostium ~~clausum~~ amici clausum est intelligentia sermonis. quod sibi apostolus orat aperiri. ad loquendum mysterium christi. clausumque est tempore famis verbi cum intelligentia non datur. et illi qui eu angelicam sapientiam tamquam panem erogantes per orbem terre predicaverunt. pueri patris familias iam sunt in secreta quiete cum domino. et tamen orando efficitur ut accipiat desiderans intellectum ab ipso deo. etiam si homo desit per quem sapientia predicetur.

Et ille si perseveraverit pulsans. dico vobis. et si non dabit illi surgens. eo quod amicus eius sit. propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego vobis dico. petite et dabitur vobis. querite et invenietis. pulsate et aperietur vobis. Comparatio est a minore. Si enim amicus homo surgit de lecto. et dat non amicitia sed tedio compulsus. quanto magis dat deus qui sine tedio largissime donat quod petitur. Sed ad hoc se peti vult. ut capaces donorum eius fiant qui petunt. Ne itaque de via veniens amicus in media dispereat. hoc est ne animus nuper ab erroris vanitate resipiscens. desiderii spiritualis diutius inopia tabescat. petamus epulas verbi quibus alatur. queramus amicum qui det. pulsemus ostium quo servantur absconse. Magnam enim spem dedit et dat. ille qui promittendo non decipit.

Omnis enim inquit qui petit accipit

et quiquerit inuenit. et pulsanti ape
rietur. Ergo iuxta promissam postulan
tes amici parabolam. perseuerantia op9
est ut accipiam9 quod petim9. et inue
niam9 qd querim9. et qd pulsam9 aperi
atur. Nam si petenti datur. et querens in
ueniet et pulsanti aperietur. qr cui n
datur. et qui n inuenit. et cui n aperitur.
apparet qd non bene petierit. quesie
rit. pulsauerit.
Quis autem ex uob patrem petit pa
nem. nunquid lapidem dabit illi.
Panis intelligitur karitas propter maio
rem appetitum. et tam necessariu ut si
ne illa cetera nichil sint. sic sine pane
mensa inops. cui contraria e cordis du
ritia quam lapidi coparauit.
Aut piscem. nunquid pro pisce serpen
tem dabit illi. Piscis fides e inuisibi
lium. uel propter aquam baptismi. uel qr de in
uisibilibus locis capitur. Qd etiam fides hu
ius mundi fluctibus circu latrata non
frangitur. recte pisci coparatur. Cui con
trarium posuit serpentem. propter uene
na fallacie. que etia primo homini
male suadendo perseminauit.
Aut si petierit ouum. nunquid por
riget illi scorpionem. In ouo. idi
catur spes. Ouum eni nundum e fet9
perfectus. sed fouendo sperat. Cui contrariu

posuit scorpionem. cui9 aculeus uene
natus retro timend9 e. sicut spei contra
rium e retro respicere. cum spes fu
turorum in ea que ante sunt extendat.
Si g uos cum sitis mali. nostis bona
data dare filiis uris. quanto magis pa
ter ur de celo dabit spm bonu pe
tentibus se. Quomodo mali dant
bona. sed malos appellauit dilectores
ad huc seculi hui9 et peccatores. bona
uero que dant secdm eorum sensu bona
dicenda sunt. qr hec pro bonis habentur.
quamquam et in rerum natura ista
bona sint. sed temporalia. et ad istam
uitam infirmam pertinentia. et quisquis
ea malus dat. non de suo dat. Dni e
terra et plenitudo ei9. qui fecit celum
et terram mare et omia que in eis sunt.
Quantum g sperandum e daturu
nob dm bona petentibus. nec nos po
se decipi ut accipiam9 aliud pro alio
cum ab ipso petim9. quando nos etiam
cum sim9 mali nouim9 id dare qd
petimur. non eni decipim9 filios nros.
et qualiacumque bona dam9. n de nro
sed de ipius dam9. Aliter. apli qui elec
tionis merito bonitate generis hu
mani multis excesserant modis
superne bonitatis intuitu mali ee
dicuntur. qr nichil e per semetipsum sta

bile. nichil immutabile. nichil bonum
nisi diuinitas sola. omnes uero creature ut
beatitudinem eternitatis uel immutabili
tatis obtineant. non hoc per suam na
turam. sed per creatoris sui participationem
et gratiam consequuntur. Quod uero dicit.
quanto magis pater uester de celo dabit
spiritum bonum petentibus se. pro quo
matheus posuit dabit bona peten
tibus se. ostendit spiritum sanctum plenitudi
nem esse bonorum dei. et ea que diuini
tus administrantur. non alia absque
ea subsistere. quia omnes utilitates que
do nobis dei gratia suscipiuntur. ex isto fon
te emanant. Explicit liber
.iii. Incipit liber .iiii.

Exultans spiritu
sancto dominus. ut su
pra lectum est.
confiteor. ait
tibi domine pater
celi et terre.
quod abscon
disti hec a sapientibus et prudentibus
et reuelasti ea paruulis. Que sen
tentia secreti conscia iudicii. semper
effectum sue uirtutis iterare non
desistit. Nam et generaliter in de
iectione iudeorum. gentium uero uo
catione. erectione. et in singulis

quibus quasi iuxta alternam meritum qua
litatem. specialiter non cessat exhibe
ri. Deinque ut proxima parum per anti
gatam. legis peritus uolens se ipsum iusti
ficare. dum temptatur aduenit. sed confu
sus abscessit. At maria pedibus eius
humiliter acclinis. optimam partem phi
losophie celestis elegit. Item paruuli
christi qui non de sua iusticia sed de redemp
toris sui gratia presumere didicerant. qui
bus orationum modis eandem gratiam ad
uocare debeant inquirunt. audi
untque confestim et quibus uerbis orare.
et qua instantia perseuerare. et pro
quibus maxime rebus supplicare opor
teat. fide scilicet et spe et karitate.
quod quoque perfecte petentes. eandem larg
torem a patre spiritum bonum percipiant. Con
tra sapientes et prudentes qui spiritum gratie
non modo non petere. querere. pulsare.
sed blasphemare satagunt. inremis
sibiles et hic et in futuro sue prauitatis
penas luunt. et usque ad finem euan
gelii qui legerint. immo usque a fine
seculi qui prudenter inspexerint. intelligunt
quia deus superbis resistit. humilibus autem
dat gratiam. Quia propter ipse quartum
expositionis euangelice librum inci
piens. a lectione in qua superbia spe
cialiter indigno dei enititur. etiam christe clem

mentiam suppliciter imploro. ut spiritus tuus
bonus deducat me in uiam rectam. et
eum qui ab aquilone est. longe faciat a
me. quatinus eiectis a me malignis serv
ter mandata dei mei. reuelatisque men
tis oculis ad consideranda tua sacro
sancte legis mirabilia deuotus lector in
grediar.

· xlvii ·

Erat ihesus eiciens demonium et illud e
rat mutum. et cum eiecisset demo
nium locutus est mutus. et mirate sunt
turbe. Demoniacus iste apud matheum
non solum mutus sed et cecus fuisse nar
ratur. curatusque dicitur a domino ita ut lo
queretur et uideret. Tria ergo signa simul H
in uno homine perpetrata sunt. cecus
uidet. mutus loquitur. possessus a demone libe
ratur. Quod et tunc quidem carnaliter
factum est. sed quotidie completur in conuer
sione credentium. ut expulso primum
demone. fidei lumen aspiciant. dein
de ad laudes dei tacentia prius ora laxentur.

Quidam autem ex eis dixerunt: In beelzebub principe de
moniorum eicit demonia. Non hec R
aliqui de turba sed pharisei calumpni
abantur a scribe. sicut alii euangelistae
testantur. Turbis quippe que minus eruditae uidebantur domini semper
facta mirantibus. illi contra uel ne
gare hec. uel que negare nequiue
rant. sinistra interpretatione peruerte
re laborabant. quasi non hec diui
nitatis sed inmundi spiritus opera fuisset.
id est beelzebub qui deus erat accaron.
Nam bel ipse est baal. zebub autem
musca uocatur. Nec iuxta quedam
quidem mendosa exemplaria. l. litte
ra uel. d. in fine est nominis legenda.
sed b. Beelzebub ergo baal muscarum inter
pretatur. siue habens muscas in
terpretatur. obscedes uidelicet inmo
latici cruoris. ex cuius spurcissimo
ritu uel nomine principem demoni
orum cognominabant. H

Et alii temptantes. signum de celo que
rebant ab eo. Vel in more helie
ignem de sublimi uenire cupiebant.
uel in similitudinem samuhelis tempore
estiuo mugire tonitrua. coruscare fulgura. imbres ruere. quasi non
possent et illa calumpniari et dicere.
ex occultis et uariis aeris passionibus
accidisse. At tu qui calumpniaris
ea que oculis uides. manu tenes.
utilitate sentis. quid facies de his
que de celo uenerunt? Utique respon
debis et magos in egypto multa
signa fecisse de celo.

Ipse autem ut uidit cogitationes

eorum dixit eis; omne regnum in se ipso diui
sum desolabitur. et domus supra domum ca
dit. Non addicta sed ad cogitata re
spondit. ut uel sic compellerentur cre
dere potentiam eius qui cordis uide
bat occulta. Si autem omne regnum in
se ipso diuisum desolatur. ergo patris
et filii et spiritus sancti regnum non est diui
sum. quod sine ulla contradictione
non aliquo impulsu desolandum.
sed eterna est stabilitate mansurum. Si uero
sancte et indiuidue trinitatis indiui
duum. immo quia indiuiduum manet
regnum. desistant arriani minorem
patre filium. minorem filio sanctum dice
re spiritum. quia quorum unum est regnum. ho
rum ~~unum~~ est et una maiestas.

Si autem et satanas in se ipsum diui
sus est. quomodo stabit regnum ipsius?
Quia dicitis in beelzebub eicere de
monia. Hoc dicens. ex ipsorum confes
sione uolebat intelligi. quod in eum non
credendo in regno diaboli esse ele
gissent. quod utique aduersum se diuisum
stare non posset. Eligant ergo phari
sei quod uoluerint. Si satanas sata
nam non potest eicere. nichil contra
dominum quod dicerent inuenire potue
runt. Si autem potest. multo magis sibi
prospiciant et recedant de regno eius.

quod aduersum se diuisum stare non po
test. In quo autem dominus Christus eiciat de
mones. ne demoniorum principem exis
timent. attendant quod sequitur.

Si autem ego in beelzebub eicio demo
nia. filii uestri in quo eiciunt? Ideo ipsi
iudices uestri erunt. Dixit hoc utique
de discipulis suis. illius populi filiis. Qui
certe discipuli domini Ihesu Christi bene sibi conscii
erant. nichil se malarum artium a bono
magistro didicisse. ut in principe de
moniorum eicerent demones. Ideo in
quit ipsi iudices erunt uestri. Ipsi inquit.
ipsi ignobilia et contemptibilia huius
mundi in quibus non artificiosa malig
nitas. sed sancta simplicitas mee uirtutis
apparet. ipsi testes mei. iudices erunt
uestri. Aliter. filios iudeorum exorcistas gen
tis illius ex more significat. qui ad in
uocationem dei eiciebant demones. et
coartat eos interrogatione prudentiori ut
confiteantur spiritus sancti esse opus. Quod si ex
pulsio inquit demonum in filiis uestris
deo non demonibus deputatur. quare
in me idem opus non eandem habeat
causam. Ergo illi sunt iudices uestri erunt.
non potestate sed comparatione. dum
illi expulsionem demonum deo assignant.

Porro beelzebub principi demoniorum
Porro. si in digito dei eicio demonia.

perfecto peruenit in uos regnum dei. Iste
est digitus quem confitentur et magi. qui con
tra moysen et aaron signa faciebant
dicentes. Digitus dei est iste. quo et ta
bule lapidee scripte sunt in monte
synai. Igitur manus et brachium dei filius
est. et digitus eius spiritus sanctus. patris et filii et
spiritus sancti una substantia est. Non te scan
dalizet membrorum inequalitas. cum
edificet unitas corporis. Aliter digitus
dei uocatur spiritus sanctus. propter partitionem do
norum que in eo dantur unicuique propria.
siue hominum siue angelorum. In
nullis enim membris nostris magis appa
ret partitio. quam in digitis. Quod
autem dixit peruenit in uos regnum
dei. regnum dei nunc dicit quo dampnan
tur impii. et a fidelibus de peccatis suis
penitentiam non agentibus secernuntur.
Cum fortis armatus custodit atrium
suum. in pace sunt ea que pos
sidet. Fortem diabolum. atrium uero
illius mundum qui in maligno positus
est appellat. in quo usque ad saluato
ris aduentum male pacato potiebatur
imperio. quia in cordibus infidelium sine
ulla contradictione quiescebat.
Unde et alibi princeps mundi uo
catur dicente domino. uenit enim princeps
mundi et in me nichil inuenit.

Et iterum. Nunc princeps huius mun
di eicietur foras. De qua eiectione et hic
~~tione~~ subiungitur.
Si autem fortior illo superueniens uice
rit eum. uniuersa arma eius auferet in qui
bus confidebat. et spolia eius distribuet.
De seipso quippe loquitur. quod non concordi
fallax operatione quemadmodum calum
niabantur. sed fortiori potentia uictor
homines a demonio liberaret. Ar
ma in quibus malefortis ille confidebat.
astutie doli que sunt nequitie spiri
talis. Spolia uero eius ipsi homines sunt
ab eo decepti. que uictor christus distri
buit quod est insigne triumphan
tis. qui captiuam ducens captiuita
tem dedit dona hominibus. quosdam
quidem apostolos alios euangelistas. hos
prophetas. illos pastores ordinans et doctores.
Qui non est mecum aduersum me est.
et qui non colligit mecum. dispergit.
Non putet quisquam de hereticis hoc dic
tum et scismaticis. quamquam et ita
ex superfluo possit intelligi. sed ex con
sequentibus textuque sermonis ad dia
bolum refertur. et quod non possunt o
pera saluatoris beelzebub operibus com
parari. Ille cupit animas hominum
tenere captiuas. dominus liberare. Ille
predicat idola. hic unius dei notitiam.

Que trahit ad uitia. hic ad uirtutem re-
uocat. Quomodo ergo possunt habere con-
cordiam inter se. quorum opera diuisa sunt.
Cum immundus spiritus exierit de homine.
ambulat per loca inaquosa. Quam-
uis simpliciter intelligi possit dum
hec ad distinctionem suorum et satane op-
um adiunxisse. quod scilicet ipse semper
polluta mundare. satanas uero munda-
ta grauioribus festinet attaminare
sordibus. tamen et de heretico quoli-
bet uel scismatico. uel etiam malo catho-
lico potest non inconuenienter acci-
pi. de quo tempore baptismatis spiritus im-
mundus qui in eo prius habitauerat
ad confessionem catholice fidei abrenun-
tiationemque mundane conuersationis
exierat. locaque inaquosa peragrat. id est
corda fidelium. que a mollitia fluxe co-
gitationis expurgata sunt. callidus insi-
diator explorat. si quos ibi forte sue ne-
quitie gressus figere possit. Sed bene dicitur.
Querens requiem et non inueniens.
Quia castas mentes effugiens. in
solo diabolus corde prauorum gratam sibi
potest inuenire quietem. Unde de il-
lo dominus. Sub umbra inquit dormit
in secreto calami. et locis humenti-
bus. In umbra uidelicet tenebrosas con-
scientias. in calamo qui foris nitidus
intus est uacuus simulatrices. in locis
humentibus. lasciuas mollesque mentes
insinuans.
Dicit. Reuertar in domum meam unde
exiui. Timendus est iste uersiculus non
exponendus. ne culpa quam in nobis extinc-
tam credebamus. per incuriam nos uacan-
tes opprimat.
Et cum uenerit. inuenit scopis mun-
datam. Hoc est gratia baptismatis
a peccatorum labe castigatam. sed nulla bo-
ni operis industria cumulatam. Unde be-
ne matheus hanc domum uacantem
scopis mundatam atque ornatam dicit
inuentam. mundatam uidelicet a uiti-
is pristinis per baptismum. uacantem a
bonis actibus per neglegentiam. ornatam
simulatis uirtutibus per hypocrisin.
Et tunc uadit et assumit .vii. alios
spiritus nequiores se. et ingressi habi-
tant ibi. Per septem malos spiritus uni-
uersa uitia designat. Quecumque enim
post baptisma siue prauitas hereti-
ca. seu mundana cupiditas arripu-
erit. mox omnium prosternet in ima
uitiorum. Unde recte nequiores tunc eum
spiritus dicuntur ingressi. quia non solum
habebit illa septem uitia. que .vii. spi-
ritualibus sunt contraria uirtutibus. sed
et per hypocrisin ipsas se uirtutes ha-

bere simulabit.

Et sunt nouissima hominis. pe
iora prioribus. Melius quippe
erat eis uiam ueritatis non cognos
cere? quam post agnitionem retrorsum
conuerti. Quod in iuda traditore
uel symone mago ceterisque talibus.
specialiter legimus impletum. Quod
autem generaliter hec parabola ten
dat. ipse secundum matheum saluator
exposuit? ubi ea terminata. mox sub
didit dicens.

Sic erit et generationi huic pessi
me. Idem quod de uno quo
libet specialiter geri solere narrauit.
hec in tota generaliter huius populi gen
te geri non desinit. Immundus quoque
spiritus exiit a iudeis quando acceperunt
legem. et ambulauit per loca arida.
querens sibi requiem. expulsus uide
licet a iudeis. a iudeis per gentium solitu
dines. Que cum postea domino crediderint. ille non inuento loco in nationibus
dixit? reuertar ad domum meam pris
tinam unde exiui. habebo iudeos
quos ante dimiseram.

Et ueniens inuenit uacantem.
scopis mundatam. Uacabat enim
templum iudeorum et christum hospitem
non habebat dicentem? dimittetur
uobis domus uestra deserta. Quia igitur
dei et angelorum presidia non habebant. et
ornati erant superfluis obseruationibus
phariseorum? redditur ad eos diabolus.
et septenario sibi numero demonum
addito habitat pristinam domum? et
fiunt posteriora illius populi peiora
prioribus. Multo enim nunc maio
ri demonum numero possidentur.
blasphemantes in synagogis suis
christum ihesum. quam in egypto possessi
fuerant. ante legis noticiam. quia
aliud est uenturum non credere
aliud eum non suscepisse qui ue
nerit. Septenarium autem nume
rum adiunctum diabolo. uel propter
sabbatum intellige. uel propter
numerum spiritus sancti? ut quomodo in
esaya super uirgam de radice iesse et
florem qui de radice ascendit. vii.
spiritus uirtutum descendisse narrantur.
ita et econtrario uitiorum numerus con
secratus sit in diabolo. xlviii

Factum est autem cum hec diceret.
extollens uocem quedam mulier
de turba dixit ei. beatus uenter qui te
portauit. et ubera que suxisti. Mag
ne deuotionis deuotionis et fidei hec
mulier ostenditur. que scribis et pha
riseis dominum temptantibus simul et

blasphemantib' tanta eius incarnatio
nē pre omnibus sinceritate cognoscit.
tanta fiducia confitet͛. ut et p̄sentiū
p̄teritum calūpniā. et futuroꝝ cōfun
dat hereticoꝝ p̄fidiam. Nam sic͞
tunc iudei sc̄i sp̄c op̄a blasphemando.
uerum consubstantialēq; pat͛ di filiū
negabant. sic heretici postea negan
do mariam semp̄ uirginē sc̄i sp̄c op̄
ante uirtute nascituro ex huma
nis membris unigenito dō. sue car
nis materiam ministrasse. uerum
consubstantialemq; matri filium ho
minis fateri non debere dixerunt.
Sȝ si caro uerbi di sc̄dm carnē nascen
tis. a carne uirginis matris p̄nuntiat͛
extranea. sine causa uenter qui eū
portasset. ubera que lactassent be
atificant͛. Que enim consequentia.
ut eius lacte credat͛ nutritus. cuius
semine negat͛ esse concept'. cum ex
unius eiusdemq; fontis origine sc̄dm
phisicos utrūq; liquor emanare p̄bet͛.
Nisi forte putanda ē uirgo semiti
tam sue carnis materiam nutrien
do in carne di filio suggerere po
tuisse. incarnando autē quasi ma
iori et inusitato miraculo minime
potuisse. Sȝ huic opinioni obstat
apl's dicens. qr misit ds̄ filiū suū

factum ex muliere factum sub lege.
Neq; enim audiendi sunt qui legen
dum putant natum ex muliere.
factum sub lege. sȝ factum ex mulie
re. qr concept' in utero uirginali car
nem non de nichilo. non aliunde
sȝ materna traxit ex carne. alioquin
nec uere filius hominis diceretur. q̄
originem non haberet ex homine.
Et nos ig͛ his contra eutycen dictis ex
tollam' uocem cum ecclīa catholica
cuius hec mulier typum gessit. ex
tollamus et mentem de medio turba
rum. dicamq; saluatori. beatus uen
t͛ qui te portauit et ubera que suxisti.
Vere enim beata parens. que sicut
quidam ait. enixa est puerpa regē.
qui celum terramq; tenet p̄ scl͞a. cui'
nomen et etiō cōplectens omnia gy
ro imperium sine fine manet. que
uentre beato gaudia matris habēs
cum uirginitatis honore. nec primā
similem uisa est. nec habē sequentē.

At ille dixit. quin immo beati q̄
audiunt uerbum di. et custo
diunt illud. Pulchre saluator
attestationi mulieris annuit. nō
eam tantūmodo que uerbum di cor
poraliter generare meruerat. sȝ et
om̄s qui idem uerbum sp̄ualiter

auditu fidei concipere et boni operis cus
todia. uel in suo uel in proximorum corde
parturire. et quasi alere studuerint
asseuerans esse beatos. quia eadem dei
genitrix et inde quidem beata quia
uerbi incarnandi ministra est facta
temporalis. sed inde multo beatior
quia eiusdem semper amandi custos manebat etiam. Qua sententia sapientes
iudeorum clam perculit qui uerbum dei
non audire et custodire. sed negare et
blasphemare querebant.

Turbis autem concurrentibus cepit
dicere. generatio hec. generatio
nequam est. signum querit. et signum non
dabitur illi nisi signum ione. Duplici
fuerat questione pulsatus. Quidam
enim calumpniabantur eum in belzebub.
eiecisse demonia. quibus hactenus respon
sum est. et alii temptantes signum de
celo querebant ab eo. quibus abhinc
respondere incipit non eis signum de ce
lo quod indigni erant uidere. uerbum
de profundo inferni tribuens. quale
ionas propheta naufragus cetoque sorbe
re uoratus. sed de abysso ac mortis fau
cibus liberatus et accepit et dedit. signum
uidelicet incarnationis non diuinita
tis. passionis non glorificationis. Dis
cipulis autem suis signum de celo

dedit. quibus etiam beatitudinis gloriam
et prius figuraliter in monte transfor
matus. et post ueraciter in celum sub
leuatus ostendit.

Nam sicut ionas fuit signum niniuitis. ita erit et filius hominis
generationi isti. Ostendit iudeos
instar niniuitarum peccatis grauibus
inuolutos. et subuersione si non pe
nituerint esse proximos. Verum sicut
niniuitis et denuntiatur supplicium
et remedium demonstratur. ita etiam
iudei non debent desperare indulgen
tiam. si uelint agere penitentiam.
Sed uide quid sequitur.

Regina austri surget in iudicio
cum uiris generationis huius.
et condempnabit illos. Condem
nabit utique non potestate. iudicii.
sed comparatione facti melioris. Si
autem regina austri que electa esse
non dubitatur. surget in iudicio cum
reprobis. ostenditur una cunctorum bonorum
scilicet malorumque resurrectio mortuorum.
et hec non iuxta fabulas iudeorum mil
le annis ante iudicium. sed in ipso esse
futura iudicio.

Quia uenit a finibus terre. audire
sapientiam salomonis. Et ecce
plus salomone hic. Hic in hoc

loco · non pronomen sed aduerbium loci
significat · idest in presentiarum inter uos con
uersatur · qui incomparabiliter est salemone pre
stantior · Refert autem scriptura · quomo
do regina saba per tantas difficultates ge
te sua et impio derelictis · uenerit inui
deam sapientiam audire salemonis ·
et ei multa munera deferens ab eo
plura perceperit · Que ideo iudeos in iudicio
condempnabit quia ipsa ab ultimis terre
finibus eum quesiuit · quem percepto dono
sapientie cognouerat esse famosum · illi
uero secum habentes eum qui non aliunde
sapiens · sed ipse dei sapientia et uirtus est ·
non modo non audire sed blasphemare atque
insidiis agitare malebant ·

Uiri niniuite surgent in iudicio
cum generatione hac · et con
dempnabunt illam · quia penitentiam
egerunt ad predicationem ione · Et ecce
plus iona hic · Ionas paucis diebus pre
dicauit · ego tanto tempore · Ille assiriis
genti incredule · ego iudeis populo dei · Ille
peregrinus · ego ciuibus · Ille uoce locutus
simplici · nulla signorum faciens acceptus est ·
ego tanta signa faciens · beelzebub ca
lumpniam sustineo · Plus quam est iona
hic · hoc est in medio uestrum predicans ·
et propterea eodem modo regina austri · uni
quoque niniuete generationem condemp

nabunt iudeorum · hoc est infelicitatis
arguent · Aliter · niniuitis et regina
austri fides ecclesie prefertur israheli · que
nimirum per penitentiam pacta insipientie ·
quam per sapientie discende industriam
domino conciliatur · Ex duabus quippe partibus
unitas ecclesie congregatur · eorum uidelicet
qui peccare nesciunt · et eorum qui pec
care desistunt · Penitentia enim delictum
abolet · sapientia cauet · xlviii

Nemo lucernam accendit · et
in absconditio ponit · neque sub
modio · Deinde ipse dominus
hec loquitur · ostendens et si superius dixerit
nullum generationi nequam nisi sig
num ione dandum · nequaquam tamen
lucis sue claritatem fidelibus occultan
dam · Ipse quippe lucernam accendit ·
qui testam humane nature flamma
sue diuinitatis impleuit · Quam profec
to lucernam nec credentibus abscondere ·
nec modio supponere · hoc est sub
mensura legis includere · ut intra unius
iudee gentis terminos uoluit cohibere ·

Sed super candelabrum inquit · ut qui
ingrediuntur lumen uideant ·

Candelabrum ecclesiam dicit · cui lu
cernam superposuit · quia nostris in frontibus
fidem sue incarnationis affixit · ut
qui ecclesiam fideliter ingredi uoluerint

lumen ueritatis palam queant intueri.
Qua sententia. iudeorum quoque proceres
condempnat: qui signa querentes exte-
rius aptam lucis ianuam noluerunt in-
tus credendo. Deinque precepit ne opera tan-
tummodo. sed et cogitationes et ipsas etiam
cordis intentiones mundare et castiga-
re meminerint. Nam sequitur.
Lucerna corporis tui. est oculus tuus.
Corpus quippe dicit opera que palam
cunctis apparent. oculum uero ipsam
mentis intentionem qua operatur. et de-
cuius merito eadem opera lucis an tene-
brarum sint opera discernuntur: sicut ipse
consequenter exposuit dicens.
Si oculus tuus fuerit simplex. to-
tum corpus tuum lucidum erit: si
autem nequam fuerit. etiam corpus
tuum tenebrosum erit. Si igitur
pura rectaque intentione que potes
agere bona studueris. lucis profecto
sunt opera que facis. etiam si coram
hominibus imperfectionis aliquid habe-
re uideantur: quoniam diligentibus deum omnia
cooperantur in bonum. his qui secundum
propositum uocati sunt sancti. Si autem
peruersa est intentio que precedit: prauum
est omne opus quod sequitur. quamuis rectum
esse uideatur.
Vide ergo ne lumen
quod in te est tenebre sint. Hoc

est ne ipsa cordis intentio que lumen est
anime uitiorum caligine fuscetur. sedula
discretione perpende. iuxta quod alibi
precipitur. omni custodia serua tuum cor
quoniam ex ipso uita procedit.
Si ergo corpus tuum totum lucidum fue-
rit non habens aliquam partem tene-
brarum. erit lucidum totum: et sicut
lucerna fulgoris illuminabit te.
Totum corpus nostrum omnia opera nostra dicit
que et apostolus membra nostra nuncupat.
quedam opera que improbat et mortifi-
canda precepit dicens. mortificate ergo
membra uestra que sunt super terram.
fornicationem. immunditiam. libidi-
nem. et cetera talia. Si igitur ipse bonum
bona intentione patraueris. non
habens in tua conscientia aliquam
partem tenebrose cogitationis: etiam
si contingeret aliquem proximorum tua
bona actione noceri: uerbi gratia aut
de pecunia quam a te indigens et
petens acceperat facere uel pati aliquid
mali. aut de uerbo exhortationis quo
errantem corrigere uolebas. forte
peruersius errare: tu pro tuo simplici
et lucido corde. et hic et in futuro
lucis gratia donabis. Hec contra hy-
pocrisin phariseorum subdole signa
querentium specialiter dicta. nos

iuxta sensum moralem generaliter
instituant. .L.

Et cum loqueretur. rogauit illum
quidam phariseus ut pranderet
apud se. Et ingressus recubuit. Con
sulte lucas non ait et cum hoc loque
retur. sed cum loqueretur, ut ostendat eum
non statim finitis que posuerat uer
bis. sed aliquot interpositis apud phari
seum prandere rogatum. Que autem
sint illa mattheus explicat. qui hoc
dominum terminato sermone. que tamen
partim breuius luca. partim plenius
commemorat. continuo subiunxit. ad
huc eo loquente ad turbas. ecce mater
eius et fratres stabant foris querentes
loqui ei. Ad huc inquit eo loquen
te, ut intelligeres hec loquentem que
superius indicabat. Sed et marcus post
illud quod de blasphemia spiritus sancti quod
dominus dixerit retulerat, et ueniunt in
quit mater eius et fratres. Lucas autem non
huius rei geste ordinem tenuit, sed
preoccupauit hoc et recordatum an
te narrauit. Denique hoc sic interposuit,
ut solutum appareat a negotio et superiorum
et posteriorum. Itaque posteaquam nuntia
tis sibi foris matre et fratribus ait. qui
enim fecerit uoluntatem dei. hic frater
meus et soror mea et mater est, datur
intelligi rogatus pharisei intrasse con
uiuium.

Phariseus autem
cepit intra se reputans dicere,
quare non baptizatus esset ante prandium.
Causam pharisaice cogitationis euan
gelista marcus aperit dicens; Pharisei
autem et omnes iudei nisi crebro lauent
manus non manducant, tenentes traditio
nes seniorum et a foro nisi baptizentur non
comedunt.

Et ait dominus ad illum. nunc uos pharisei quod deforis
est calicis et catini mundatis, quod autem
intus est uestrum plenum est rapina et iniqui
tate. Et marcus quidem refert eos
baptismata calicum et urceorum lectorum
que et eramentorum obseruare solitos. sed
magis sub nomine uasorum ipsi menda
cii et simulationis arguuntur, quod aliud
ostentent hominibus foris. aliud do
mi agant. formam pietatis haben
tes extrinsecus. sed intus uitiorum sorde de
formes. Vult enim dominus explicare
latius latius, que supra breuiter de mun
dando cordis protulerat.

Stulti. nonne qui fecit quod deforis
est. etiam id quod deintus est fecit.

Qui inquit utranque hominis natu
ram fecit, utranque mundare desi
derat. Hoc contra manicheos qui
animam tantum a deo. carnem ui

putant a diabolo creatam. hoc contra
illos qui corporalia peccata fornicationem
uidelicet inmunditiam . libidinem . furtum.
et cetera talia quasi grauissima detes
tantur. spiritualia uero que non minus dampnat
apostolus. hoc est amaritudinem iram indig
nationem . clamorem . blasphemiam . superbiam.
et auaritiam . que est idolorum seruitus.
ut leuia contempnunt.

Venit tamen quod superest date ele
mosinam. et ecce omnia munda sunt
nobis. Quod necessario uictu et uesti
mento super est date pauperibus. iuxta
quod et iohannes precepit. qui habet
duas tunicas det non habenti. Neque
enim ista facienda uidetur elemosina
ut te ipsum consumas inopia. sed ut tui
cura corporis expleta inopem quantum
uales sustentes. Vel ita intelligendum.
quod super est. quod tam multo scelere pre
occupatis solum remedium restat. date
elemosinam. Qui sermo ad omnia
que utili miseratione fiunt ualet.
Non solum enim qui dat esurien
ti cibum . sitienti potum . nudo ues
timentum . peregrinanti hospitium et ce
tera huiuscemodi. uerum etiam
qui dat ueniam peccanti . elemosinam
dat. et qui emendat uerbere in quem
potestas datur. uel coherceret aliqua

disciplina et tamen peccatum eius quo
ab illo lesus aut offensus est dimittit
ex corde. uel orat ut dimittatur ei. non
solum in eo quod dimittit atque orat.
uerum etiam in eo quod corripit et aliquem
emendatoria pena plectit elemosinam
dat. quia misericordiam prestat. Multa itaque
genera sunt elemosinarum. que cum facimus
adiuuamur. ut dimittantur nobis nostra pecca
ta. sed ea nichil est maius. quam cum ex corde
dimittimus quod in nos quisque peccauit.
An non quod ait date elemosinam. et ec
ce omnia munda sunt uobis ita intellecturi
sumus. ut phariseis non habentibus
fidem christi. etiam si non in eum crediderint.
nec renati fuerint ex aqua et spiritu sancto.
munda sint omnia tantum si elemosi
nas dederint. sicut quidam eorum dan
das putant. cum sint inmundi omnes
quos non mundat fides christi. de qua
scriptum est. mundans fide corda eorum.
et tamen uerum est quod audierant
date elemosinam . et ecce omnia mun
da sunt uobis. Qui enim uult ordi
nate dare elemosinam. a se ipso debet
incipere. et eam sibi dare. Est enim ele
mosina opus misericordie uerissimeque dictum
est. miserere anime tue . placens deo.
Propter hoc renascimur ut deo placeamus.
cui merito displicet quod nascendo

contraximus. hec est prima elemosina quam
uobis dedimus. quando nos ipsos miseros per
miserantis dei misericordiam requisiuimus.
Propter quem dilectionis ordinem dictum est.
diliges proximum tuum sicut te ipsum. Cum
ergo increpasset eos quod forinsecus se lauaret.
intus autem rapina et iniquitate plenus esset.
admonens quandam elemosinam quam
sibi homo debet primitus dare et interi
ora mundare. uerumtamen inquit quod
super est date elemosinam. et ecce omnia
munda sunt uobis. Deinde ut ostenderet
quid admonuisset et quid ipsi facere non
curarent. ne illum putarent eorum ele
mosinas ignorare.

Sed ue uobis inquit pharisei. tan
quam diceret. Ego quidem commonui
uos elemosinam dandam. per quam uobis
munda sint omnia. sed ue uobis. qui decima
tis mentam et rutam. et omne holus.
Has enim noui elemosinas uestras. ne
de illis me nunc uos admonuisse
arbitremini.
Et preteritis iudicium et karitatem
dei. Qua elemosina possetis ab
omni inquinamento interiore mun
dari. ut uobis munda essent et corpo
ra que lauatis. hoc est enim omnia.
et interiora scilicet et exteriora sicut
alibi legitur. mundate que intus sunt.
et que foris sunt munda erunt. Sed ne
istas elemosinas que sunt de fructibus terre re
spuisse uideretur.

Hec autem inquit oportuit facere. id
est iudicium et karitatem dei. ut et
nos ueraciter de nostra miseria iudicantes.
et deum karitate quam donauit ipse diligen
tes. pie recteque uiuamus. iustum iudicium
eius confitentes quo miseri effecti sumus.
de quo dicit apostolus. iudicium quidem
ex uno in condempnatione. et mag
ne karitati eius gratias agentes. de qua
idem ipse dicit gratie predicator. commendat
autem suam karitatem deus in nobis. quoniam cum
adhuc peccatores essemus. christus pro nobis
mortuus est.

Hec autem oportuit facere. et illa non
omittere. Id est elemosinas fruc
tuum terrenorum. Non ergo fallant quippe
elemosinas quaslibet largissimas fruc
tuum suorum uel cuiuscumque pecunie impuni
tatem se emere existimant. ut facinorum
immanitate ac flagitiorum nequitia
permanendo.

Ve uobis phariseis. qui diligitis pri
mas cathedras in synagogis. et
salutationes in foro. Ve nobis
miseris ad quos phariseorum uitia tran
sierunt. qui breue et incertum uite
uite curriculum quo peccata hu...

lit plangere debueram? et ppȓio reatu in
uicem supbe certando. peccatis ampli⁹
onerare non metuimus.

Ve uob qui estis ut monumenta que
non apparent. et homines supra
ambulantes. nesciunt. Et hec su
pstitionem phariseoꝝ sententia redar
guit. qui foris speciem recte doctrine
pretendant. int⁹ ū quid feditatis gerat
occultent. instar monumentoꝝ que cū
supficiem tre cōmunis ostentent. int⁹
uero fetens sunt cadaueroꝝ plena feto
re. De quib⁹ psalmista cum diceret. se
pulchrum patens ē guttur eoꝝ. mox dix
gressit aput adiungens. linguis suis
dolose agebant.

Respondens aūt quidam ex legispe
ritis ait illi. magister hec dicens
nobis cōtumeliam facis. Quam misera
cōscientia. que audito di uerbo sibi ē
tumeliā fieri putat. et cōmemorata
pena pfidoꝝ. se semp intelligit ee damp
nandam. Unde michi meisq; similib;.
timeū supē suffugium domino cum
pha supplicare. utinā dirigant uie
mee ad custodiendas iustificationes
tuas. tunc ū cōfundar dū respiciā in
omia mandata tua.

At ille ait; et uobis legispitis ue.
quoniā onerātis homines onerib; que

portari non possunt. et ipi uno digito
uro non tangitis sarcinas. Non possit
onera legis portari eoꝝ. qua isti legispi
ti hec imponebant hominib⁹. Unde
recte audiunt. qd sarcinas ei⁹ uno di
gito non tangerent. hoc ē ne minimi
mis quidē eam pficerent. qm se cō
tra more patrū sine fide et grā ihu
xpi et seruare et seruandam trade
psumebant. atq; ido iugum xpi
suaue et sarcinam ei⁹ leuem ubi re
quies ē animaꝝ peul abicē et exter
minare teptabant cum scriptum sit.
iustus aūt ex fide uiuit. et apls petrv.
his qui credentes ex gentib⁹ circumcidi
docebant. pterstetur et dicat. et nc
qd temptatis dm̄ imponere iugum
sup ceruicē discipłoꝝ. quod neq; pa
tres uri. neq; nos potuim⁹ portare. sed
p grām dnī ihu credim⁹ saluari. quē ad

Ve uob qui edifi ca modum illi.
catis monumenta pphaꝝ. patres
autem uri occiderunt illos. Non mo
numenta pphaꝝ ornare. s; in factoꝝ
pphaꝝ imitari scelesis ē. Iudi qui pphaꝝ
monumenta edificando. patrū suoꝝ
facta qui hos occiderent arguebant.
s; patria facinora emulando. dm̄ xpm
aplosq; illius insequunt in se ipos sen
tentiam retorquebant. eadem uideli

cet ipi que in parentib; dampnabat

Profecto testificamini quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt

P rofecto testificami Tagentes.
ni qd consentitis opibus patru uroz.
qniquidem ipi eos occiderunt. uos au
edificatis sepulchra. S imulabant
quidem se ob fauorem uulgi captandu
patru suoz horrere pfidiam memorias
pphaz qui ab eis occisi sunt magnifi
ce ordinando. s; ipo ope testificant
quantu patrie nequitie cosentiant.
dnm qui ab eisdem pphis est pnuntiat
iniuriis agendo. ubi se patri et filio ho
micidaz. et ad sue dampnatiois aug
mentum scientes peccare declarant.
Vnd recte subiungitur.

P ropterea et sapientia di dixit; mitta
ad illos pphas et aplos. et ex illis oc
cident et psequent. S apientiam di.
se ipm dicit. I pse e eni di uirt & di sapi
entia. sic apls docet. D einq; in matheo
ita habens. ideo ecce ego mitto ad uos
pphas et sapientes. et scribas. S i aut
eadem sapientia di pphas que apls misit.
cessent heretici xpo ex uirgine pncipi
um dare. omittant alium legis et
pphaz. alium noui testamenti dm
pdicare. qnius sepe etiam aplica scp
tura; pphas non eos solum qui futuram
xpi incarnationem. s; et eos qui uen
tura celestis regni gaudia pdicent

appellent. pphe inquit duo aut tres di
cant et ceteri diiudicent. s; nequaqm
hos credideriunt aplis in katalogi ordi
ne preferendos.

U t inquirat sanguis omium pphaz
qui effusus est a constitutione mun
di a generatione ista. Q ueritur quomo
sanguis omium pphaz atq; iustoz ab u
na generatione iudeoz requirat. cum
et multi sctoz siue ante incarnatione
seu post morte resurrectioneq; saluatoris
ab aliis nationib interempti. et ipe dns
iudeis licet acclamantib; a romano
tamen pside sit romanisq; militibus
crucifixus. S; moris e scripturaz duas
sepe generationes hominu bonoz siue
maloz q; computare. hoc e eoz qui n
ex sanguinib; neq; ex uoluntate carnis
neq; ex uoluntate uiri s; ex do nati sunt.
et eoz quib; dicit uos ex patre diabolo
estis. et alibi. serpentes. generatio uipaz.

A sanguine abel iusti usq; ad sangui
nem zacharie. qui piit inter alta
re et edem. Q uare a sanguine abel
qui primus martyriu passus e. mirum
non est. s; quare usq; ad sanguinem
zacharie querendum est. cum et mul
ti post eum usq; ad natiuitate xpi
et ipso mox nato innocentes in beth
leem pueri sint ab hac generatione

periit. nisi forte q2 abel pastor ouium.
zacharias sacerdos fuit. et hic in eam
po. ille in atrio templi necatus est. ut utriq;
gradus martyres et laici scilicet et altaris
officio mancipati. sub eorum uoluit inti
mare uocabulo.

Ve uobis legis peritis. q2 tulistis clauem
scientie. Ipsi non introistis. et eos qui intro
ibant prohibuistis. Clauis scientie humi
litas xpi est. quam legis periti nec ipsi in
lege et prophetis intelligere. nec ab aliis in
telligi uolebant. Intrare est enim. non esse
contentum superficie littere. sed usq; ad intel
ligentie sacratioris archana penetrare.
Alii. omnis doctor qui auditores quos uer
bo edificat. exemplo scandalizat. regni
ipse regnum dimittat. nec eos qui pote
rant intrare permittit.

Cum hec ad illos diceret. ceperunt
pharisei et legis periti grauiter insistere
et certare. Quam uera perfidie simulatio
nis et impietatis sue crimina audierint
ipsi testantur. qui tanto intonante tur
bine. non ipsi resipiscere. sed doctorem
XII. ueritatis insidiis moliuntur aggredi. lx.

Attende a fermento phariseorum quod
est hypocrisis. Ad hoc fermentum
pertinent omnia. que recumbens apud phari
seum supra disputauerat. de quo et apostolus
scripsit. itaq; epulemur non in fermento
ueteri neq; in fermento malitie et nequitie.
sed in azimis sinceritatis et ueritatis. Nam
sicut modicum fermenti totam farine cui im
mittitur massam corrumpit. in uniuersamq; mox
conspersionem suo sapore commaculat. sic
nimirum simulatio cuius semel animam
imbuerit. totam uirtutum sinceritate
et ueritate fraudabit.

Nichil autem opertum est quod non reueletur.
neq; absconditum quod non sciatur. Et
quomodo in presenti seculo multorum diu latet
hypocrisis. quod de futuro tempore intelligen
dum. quando iudicabit deus occulta ho
minum. Nam sic unus amicorum beati
iob uerissime dixit. laus impiorum breuis
est. et gaudium hypocrite instar puncti.
Si ascenderit usq; celum superbia eius et ca
put eius nubes tetigerit. quasi sterqui
linium in fine perdetur. In fine namque perditur.
qui in principio florere uidebatur. Hic
ergo sensus. Attendite ne emulemini simu
latores. quia ueniet profecto tempus. in
quo et uestra uirtus omnibus. et eorum reuele
hypocrisis. Verum quod sequitur.

Quoniam que in tenebris dixistis. in lumine
dicentur. et quod in aurem locuti estis
in cubiculis. predicabitur in tectis. Non
solum in futuro quando cuncta cordium
abscondita proferuntur in lucem. sed in presen
ti tempore potest congruenter accipi.

quam que inter tenebras quondam pressuras
carcerumque umbras uel locuti uel passi sunt
apostoli: nunc clarificata per orbem ecclesia.
lectis eorum actibus publice predicantur. Sane
quod ait predicabitur in tectis: iuxta morem
provincie palestine loquitur. ubi solent
in tectis residere. Non enim tecta nostro mo
re culminibus sublimata: sed plano schemate
faciunt equalia. Unde lex precepit. ut
qui nouam domum edificaret. murum
tecti poneret in gyro: ne funderetur
ibi sanguis innoxius labante aliquo.
et in preceps ruente. Et in templi const
ructione legimus. rex quoque domum
laquearibus cedrinis: et edificauit tabu
latum super omnem domum quinque cu
bitis altitudinis. Ergo predicabitur in tec
tis: cunctis audientibus palam dicetur.

**Dico autem uobis amicis meis. ne ter
reamini ab his qui occidunt corpus:
et post hec non habent amplius quid
faciant.** Si persecutores sanctorum occisis
corporibus non habent amplius quid con
tra illos agant: ergo super uacua furiunt
insania. qui mortua martyrum membra
feris auibusque discerpenda proiciunt: uel
in auras extenuari uel in undis solui. uel
per flammas in cinerem faciunt redigi: cum
nequaquam omnipotentie dei quin ea
resuscitando uiuificet obsistere possint.

**Timete eum qui postquam occidit. ha
bet potestatem mittere in gehennam.**
Quia duo sunt genera persecutorum. unum
palam seuientium. alterum ficte frau
dulenterque blandientium. contra utrumque nos
munire atque instituere uolens. saluator.
et supra ab hypocrisi phariseorum attendere:
et hic a carnificum cede precepit non
timere: quorum uidelicet post mortem nec
horum crudelitas nec illorum ualeat simu
latio durare: domino potius qui semper
uideat placendum: dominum qui semper
punire uel liberare queat esse timendum.

**Nonne quinque passeres ueneunt dipon
dio: et unus ex illis non est in obliuio
ne coram deo:** Si minutissima inquit
animalia. et que quolibet per aera feran
tur uolatilia deus obliuisci non potest:
uos qui ad imaginem facti estis creatoris.
non debetis timeri ab his qui occidunt
corpus: quia qui irrationabilia gubernat.
rationabilia curare non desinit. Dipon
dius quo .v. passeres ueneunt. id est uen
duntur: genus est ponderis leuissimi
ex duabus assibus compositi. Querit for
te aliquis. quomodo dicat apostolus. numquid
de bobus cura deo: cum utique bos passe
re preciosior existat. Sed aliud cura. aliud
Quid si est scientia. Deinque
numerus capillorum de quo consequenter
ait.

Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Non in actu computationis sed in facultate cognitionis accipitur. Non enim sollicitam deus curet numerandi intendit excubiam, sed cum cognita sint omnia, quasi numerata sunt omnia. Vel bene tamen numerata dicuntur quae volumus servare numeramus. Ubi immensam dei erga homines ostendit providentiam et ineffabilem signat affectum, quod nihil nostrum lateat deum, et parva etiam otiosaque dicta eius scientiam non fugiat. Rideant intelligentiam ecclesiasticam in hoc loco qui carnis resurrectionem negant, quasi nos ipsam terrenam materiam quae discedente anima fit cadaver in resurrectione reparandam dicamus, et ea quae delabuntur et in alias atque alias aliarum rerum species formasque vertuntur, quamvis ad corpus redeant unde delapsa sunt, et ad easdem quoque corporis partes ubi fuerunt redire necesse sit. Alioquin si capillis capitis redit quod tam crebra tonsura detraxit, si unguibus quod totiens depsit exsectio, immoderata et indecens cogitantibus, et ideo resurrectionem carnis non credentibus occurrit informositas. Sed quemadmodum si statua cuiuslibet solubilis metalli aut igne liquesceret aut contereretur in pulverem, aut confunderetur in massam, et eam vellet artifex rursus ex illius materiae quantitate reparare, nihil interesset ad integritatem quae particula materiae cui membro statuae redderetur, dum tamen totum ex quo constituta fuerat resumeret; ita deus mirabiliter atque ineffabiliter artifex de toto quo caro nostra constiterat eam mirabili et ineffabili celeritate restituet, nec aliquid attinebit ad eius redintegrationem utrum capilli ad capillos redeant et ungues ad ungues, an quicquid eorum perierat mutetur in carnem, et in partes alias corporis revocetur, curante artificis providentia ne quid indecens fiat.

Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis. Non pluris estis legendum quod ad computationem numeri pertinet, sed pluris estis, hoc est maioris apud deum meriti, dignitatis et aestimationis quam innumera passerum vel corpora vel genera computamini.

Dico autem vobis, omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et filius hominis confitebitur illum coram angelis dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, denegabitur angelis dei. Respicit ad superiora ubi dictum est operta quaelibet et abscondita esse reve

landa, concludens hanc reuelationem
non in uili quolibet conciliabulo,
sed in conspectu superne ciuitatis eiusque
regis ac iudicis agendum. Et ne ex
eo quod ait eos qui se negauerint
esse denegandos, una cunctorum hoc
esse eorum qui studio, et eorum qui infirmi
tate uel ignorantia negant conditio
putaretur, continuo subiecit.
Et omnis qui dicit uerbum in filium
hominis remittetur illi. ei autem qui
in spiritum sanctum blasphemauerit, non
remittetur. Qui scandalizatur carne
mea me hominem tantum arbitrans,
quod filius sim fabri, et fratres habeam
iacobum et ioseph et iudam, et ho
mo uorator ac uini potator sim, ta
lis opinio atque blasphemia quamquam
culpa non careat erroris, tamen habet
ueniam propter corporis uilitatem. Qui
autem manifeste intelligens opera dei, R
cum de uirtute negare non possit, eadem
stimulatus inuidia calumniatur, et
christum deique uerbum et opera spiritus sancti dicit
esse beelzebub, isti non dimittetur neque
in presenti seculo, neque in futuro. Non quod
negemus et ei si penitentiam agere
possit posse dimitti ab eo, qui uult
omnes homines saluos fieri et ad agniti
onem ueritatis uenire; sed quod ipsi iudici

et largitori uenie credentes quia se per
penitentiam semper accepturi. et hanc
blasphemiam nusquam dicit esse remitten
dam. credamus hunc blasphemum exi
gentibus meritis sic numquam ad remis
sionem, ita nec ad ipsos digne peniten
tie fructus esse peruenturum, iuxta quod
iohannes euangelista de quibusdam blasphe
mie sue merito excecatis uerissime
scripsit; propterea non poterant credere, quia
iterum dixit ysaias; excecauit oculos
eorum, et indurauit eorum cor, ut non
uideant oculis et intelligant corde,
et conuertantur et sanem illos. Quidam
sane uolunt illum dicere uerbum uel blas
phemare in spiritum sanctum, qui unitati ecclesie
ubi in eodem spiritu fit remissio peccatorum cor
de inpenitenti resistit, dicentes unum
esse suffugium, ne sit inremissibilis blas
phemie culpa, cor inpenitentis ca
ueatur. Quorum multis sententia ne
quam firma uideatur, quod uidelicet quisquis
unitati ecclesie corde inpenitenti re
sistit, siue ille iudeus, seu gentilis,
siue etiam hereticus sit, potest utique re
missionem habere peccatorum in spiritu sancto
si ad unitatem ecclesie corde penitenti
refugerit. Sed dicunt, quamdiu in
penitenti quis spiritui gratie resistit, tan
diu non habet remissionem. At illi

obtineant hanc cōdicionē. in cunctis cō
stare criminib;. Quoniam enim quandiu quis
fornicationē idolatriam. adulterium.
masculorum cōcubitū. ceteraq; flagitia ge
serit. non habet hereditatē in regno
xpi et dī. his u̅ criminib; abdicatis. po
test ablui. sc̄ificari. iustificari in nomi
ne dn̄i nr̄i ihū xpi. et in spū dī nr̄i. ita
etiam ~~etia~~ impenitentes quandiu cor
impenitens habuerit. n̄ potest habe
ueniam. mox u̅ ut penituerit cōse
quetur et ueniam. nulloq; discrimine in
penitentia certis obligationē aut inremis
sibilem inuenit eē peccatis. que in simi
litudinē scelerū ceterorum usq; ad penitē
tiam manens. mox acta penitentia
delebitur. sola aut̄ blasphemia in spm̄
scm̄. qua quisq; in similitudinē diabo
li et angelorum eius contra conscientiā suā
maiestatem diuinitatis obpugnare non
trepidat. non habet remissionē in et
nū. sꝫ reus erit eterni delicti sic̄ euan
gelista quare dicerent exponit. qui
posito hoc dn̄i testimonio. subiunxit
atq; ait. qm̄ dicebant spm̄ inmun
dum habere. Nam neq; hi qui spm̄ scm̄
non eē. sꝫ patre filioq; minorem credunt
et confitentur. quia non inuidentia diabo
lica sꝫ humana ignorantia ducti fa
ciunt hoc. irremissibilis blasphemie

neq; q̄ hunc eē q̄dem sꝫ dm̄ n̄ eē. neq; q̄
hunc dm̄ quidē eē. sꝫ patre filioq; minorem

crimine tenentur. quamuis proprie principes iu
deorum et quiq; similis inuidie peste cor
rupti maiestatem blasphemant. sine fi
ne peribunt. Lege bī augustini librum
primū de sermone domini in monte.
Cum autē inducent uos in synago
gas. et ad magistratus et potesta
tes. Sup̄ enim dixerat. mittā ad il
los prophetas et aplōs. et ex illis occident.
Nolite solici Et persequentur.
ti esse qualiter autem quid responde
atis. aut quid dicatis. Sp̄c enim scs̄
docebit uos in ipsa hora. que oporteat
dicere. Cum aut̄ propter xpm̄ ducimur
ad iudices. uoluntatem tantum nos
tram pro xpo debemus offerre. ceterum
ipse xpc qui in nob habitat loquitur
pro se. et sp̄c scī in respondendo grā mi
Ait autem Et nistrabitur.
quidā ei de turba. Magister
dic frī meo ut diuidat mecū
hereditatē. At ille dixit
ei. homo quis me constituit iudicem
aut diuisorē sup̄ uos. Merito refu
tatur hic frater. qui magistro superne pacis
unitatisq; gaudia commendanti. terre
ne diuisionis uult ingerere molestiā.
merito hominis uocabulo notatur.
Cum enim sit inter uos inquit zelus
et contentio. nonne carnales estis.

nonne homines estis et secdm hominē
ambulatis. negatq; se dominus homi
nū esse diuisorem. ad quos et secū ꝯ
cum anglis pacificandos uenerat.
Non enī est dš dissensionis sȝ pacis. ꝯ
multitudinis credentiū erat cor et a
nima una. nec quisqm que possiderebant
bant aliquid suum eē dicebat. sȝ erāt
illis omnia communia. Solus autē frat
nitatis diuisor et auctor dissensionis
ē ille. de quo sup dixit. et qui non collig
mecū dispgit. et de menbris illius. omne
regnū in se ipsum diuisū desolat. et
domus supra domum cadit.

Dixitq; ad illos uidete et cauete ab
omni auaritia. qr non abundan
tia cuiusqm uita eius est. ex his q
possidet. Sicut sup dominus aduer
sum blasphemos et hypocritas mul
ta dixerat. sic et hic ex occasione huius
stulti petitoris aduersus auaritie pes
tē qua plerīq; mortalium satis supq;
laborant. et turbas et discipulos pre
ceptis parit et exemplis munire sa
tagit. Et notandū quod non attca
uere ab auaritia. sȝ adiungit ab omni.
qr non nulla simpliciter hominibus geri
uident. sȝ internus arbiter qua intentione
fiant que cernit iudicat. Quis enī cū
frē hereditatē diuidi. adultos in agro
pprio fructus in horrea recondi. p cōmune
deputaret. sȝ ipse est testis et iudex ut

Hominis cuiusdā ꝯscriptum ē.
diuitis uber fructus ager attulit.
et cogitabat intra se dicens. Quid faciā.
quod n̄ habeo quo congregē fructus
meos. Et dixit hoc faciā. destruam
horrea mea et maiora faciā. et illuc
congregabo omnia que nata sunt michi
et bona mea. Non in eo reprehendit
iste diues
quod terram coluerit. natos ue ex ea fru
ctus in horrea collegerit. sȝ quod omne
uite sue fiduciam in ipsa abundantia
rerū posuerit. fructusq; quos ubiores
solito terra ptulit. suos fructus et sua
bona computans. non pauperibus ero
gare iuxta imperium dnī dicentis. qd
supē date elemosinā. sȝ factis recepta
culis maioribus sue in futurū luxurie
reseruare studuerit.

Anima inquiens. habes multa bona
posita in annos plurimos. requiesce.
comede. bibe. epulare. Cui simile
quod in ecclesiastico legitur. et qui locu
pletatur parce agendo. et ē pars mer
cedis illius in eo qd dicit inueni requiem
michi. et nunc manducabo de bo
nis meis solus. et nescit quod tēp
pteriat et relinquat omnia aliis.

Dixit autem illi dš. Stulte hac

nocte animam tuam repetunt a te. Que autem parasti cuius erunt? Qui multa tibi deliciarum tempora stultus inuita promittebas. proxima hac nocte morte prereptus. aliis congregata relinques. Hec dicendo ad hominem dicere est. prauas machinationes subita animaduersione compescere. At illi in nocte ablata est anima. que in obscuritate est cordis amissa. in nocte ablata est que considerationis lucem habere noluit. ut quod poterat pati preuideret. Unde bene discipulis futura cogitantibus paulus apostolus dicit. Vos autem fratres non estis in tenebris. ut uos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim uos filii lucis estis et filii diei. non sumus noctis neque tenebrarum. Dies enim erit domini tanquam fur comprehendit. quando stultorum animas futura non premeditantes eicit.

Sic est qui sibi thesaurizat. et non est in deum diues. Si is qui sibi thesaurizat et non est in deum diues. stultus est et in nocte rapiendus. ergo qui uult esse in deum diues. non sibi thesaurizet. sed pauperibus possessa distribuat. Sic enim sapiens. et filius lucis esse merebitur. Unde bene psalmista cum de auaro quolibet diu ante premisisset. sed et frustra conturbatur. thesaurizat et ignorat cui congregabit ea. mox ubi cordis sui thesaurum locasset aperuit dicens. et nunc que est expectatio mea. nonne dominus. et substantia mea apud te est.

Dixitque ad discipulos suos. Ideo dico uobis. nolite solliciti esse anime quid manducetis. neque corpori quid uestiamini. Quod autem ideo dico. ad superiora respicit. hoc est ideo temporalium sollicitudinem ueto. ne cum diuitibus seculi uobis thesaurizare conemini. Ergo quod omnibus natura tribuit. et iumentis ac bestiis. hominibus quoque commune est. huius cura penitus liberamur. Sed precipitur nobis ne solliciti simus quid comedamus. et quia in sudore uultus preparamus nobis panem. labor exercendus est. sollicitudo tollenda.

Anima plus est quam esca. et corpus quam uestimentum. Admonet ut meminerimus multo amplius nobis deum dedisse quod nos fecit et composuit ex anima et corpore. quam est alimentum atque tegumentum. ut intelligas eum qui dedit animam. multo facilius escam esse daturum. similiter eum qui corpus dedit. multo facilius daturum esse uestimentum. Quo loco queri solet. utrum ad animam cibus iste pertineat. cum anima incorporea sit. iste autem cibus corporeus. Sed animam hoc loco pro ista uita positam nouerimus.

cuius retinaculum est alimentum istud corpo
reum. Secundum hanc significationem dictum
est etiam istud: qui amat animam suam
perdet illam. Quod nisi de hac vita acce
perimus quam oportet pro regno dei perdere quod
potuisse martyres claruit, contrarium
hoc preceptum erit illi sententie qua
dictum est: quid prodest homini si totum mun
dum lucretur, anime autem sue detrimentum

Considerate Q tu faciat.
corvos quia non seminant neque me
tunt, quibus non est cellarium neque horreum,
et deus pascit illos. Quod si volatilia
absque cura et erumpnis dei aluntur providen
tia que hodie sunt et cras non erunt,
quorum anima mortalis est et cum esse ces
saverint semper non erunt, quanto ma
gis homines quibus eternitas promittitur
dei reguntur imperio?

Quanto magis pluris estis illis. Id
est carius vos valetis, quia utique ratio
nale animal sicuti est homo sublimius
ordinatum est in rerum natura quam
irrationabilia sicuti est aves.

Quis autem vestrum cogitando potest
adicere ad staturam suam cu
bitum unum? Si ergo neque quod minimum
est potestis, quid de ceteris solliciti estis?

Id est cuius potestate atque dominatu fac
tum est ut ad hanc staturam corpus
vestrum perduceretur, eius providentia etiam
vestiri potest. Non autem vestra cura fac
tum esse ut ad hanc staturam veniret corpus
vestrum ex hoc intellegi potest, quod si cure
tis et velitis adicere unum cubitum huic
stature non potestis. Illi ergo etiam te
gendi corporis curam relinquite, cuius vide
tis cura factum esse ut tante stature cor
pus habeatis. Si ergo inquit neque quod mi
nimum est potestis: minimum enim est hoc
scilicet deo corpora operari. Dandum autem erat
etiam documentum propter vestimentum, sicut
dictum est propter alimentum. Itaque sequitur et

Considerate lilia agri. Quod dicit:
quomodo crescunt, non laborant neque nent.
Sed ista documenta non sicut allegorica
discutienda sunt, ut queramus quid sig
nificent corvi aut lilia. Posita sunt enim
ut de rebus minoribus maiora persuaderentur.

Dico autem vobis, nec Salemon in omni gloria
sua vestiebatur sicut unum ex istis. Et
revera quod sericum, que regum purpura,
que pictura textricum potest floribus
comparari? Quid ita ita rubet ut rosa?
quid ita candet ut lilium? Viole vero pur
puram nullo superari murice oculorum
magis quam sermonum iudicium est.

Si autem fenum quod hodie in agro est
et cras in clibanum mittitur deus sic vestit,
quanto magis vos pusille fidei. C

in tempore suo. futurum tempus intelligitur dicente iacob. et exaudiet me cras iusticia mea. et infamiu helis phantasmate phitonissa loquitur ad saulem. cras eris mecum.

Et uos nolite querere quid manducetis. aut quid bibatis. Notandum quod non ait. nolite querere uel solliciti esse de cibo aut potu aut indumento. sed expressius quid inquit manducetis aut quid bibatis. et supra. neque corpori quid induamini. Vbi michi uidentur arguere quisque uictu uel uestitu communi. lautiora sibi uel austeriora pre his cum quibus uitam ducunt. Alimenta uel indumenta

Et nolite in sublime tolli. [Pro]hibita sollicitudine de alimentis. consequenter ne extollantur admonuit. Primo enim ad necessitatem implendam homo querit. cum autem hec abundauerint. incipit et superbire de talibus. Tale est hoc ac si se uulneratus iactet quia habet multa emplestra in domo. cum hoc illi bonum esset ut uulnera non haberet. et ne uno quidem indigeret emplastro.

Hec enim omnia gentes mundi querunt. Pater autem uester scit quoniam his indigetis. uerumtamen querite regnum dei et hec omnia adicientur uobis. Hic manifestissime ostendit. non hec esse appetenda tamquam talia bona nostra. ut propter ipsa debemus bene facere si quid facimus. sed tamen esse necessaria. Quid enim intersit inter bonum quod appetendum est. et necessarium quod sumendum est. hac sententia declarauit cum ait. uerumtamen querite regnum dei. et hec omnia adicientur uobis. Regnum ergo dei bonum nostrum est. et hoc appetendum. et ibi finis constituendus. propter quod omnia faciamus quecumque facimus. Sed quia in hac uita militamus. ut ad illud regnum peruenire possimus. que uita sine his necessariis agi non potest. adicientur hec uobis inquit. sed uos regnum dei querite. Qui enim non ait dabuntur sed adicientur. profecto indicat illud esse quod principaliter datur. aliud quod superadditur. quia nobis in intentione eternitas. in usu uero temporalitas esse debet. et illud datur. et hoc nimirum exabundanti super additur. C.l.iii.

Nolite timere pusillus grex. quia complacuit patri uestro dare uobis regnum. Pusillum gregem electorum uel ob comparationem maioris numeri reproborum. uel potius ob humilitatis deuotionem nominat. quia uidelicet ecclesiam suam quantalibet numerositate iam dilatatam tamen usque ad finem mundi humilitate uult crescere. et ad promissum regnum humilitate

pervenire, ideoque eius labores valde con
solatur. quin regnum dei tantum quaere
re praecipit; eidem regnum a patre dandum
complacita benignitate permittit.

Vendite quae possidetis, et date ele
mosinam. Nolite inquit timere.
ne propter regnum dei militantibus huius vitae
necessaria desint; quin etiam possessa
propter elemosinam vendite. Quod tunc
digne fit, quando quis semel pro domino
suis omnibus spretis nichilominus post
hoc labore manuum unde et victum
transigere. et elemosinam dare queat
operatur. Unde gloriatur apostolus dicens:
argentum et aurum aut vestem nul
lius concupivi ipsi scitis, quoniam ad ea
quae michi opus erant et his qui
mecum sunt ministraverunt
manus iste; omnia ostendi vobis. quoniam
sic laborantes oportet suscipere in

Facite vobis firmos.
sacculos. qui non veterascunt.
elemosinas videlicet operando. quarum
merces in aeternum maneat. Ubi non
hoc preceptum esse putandum
est. ut nil pecuniae reservetur a sanctis.
vel suis scilicet vel pauperum usibus
suggerendae; cum et ipse dominus cui mi
nistrabant angeli tamen ad for
mandam ecclesiam suam loculos
habuisse legatur. et a fidelibus oblata con
servans. et suorum necessitatibus aliisque in
digentibus tribuens; sed ne deo propter ista
serviatur. et ob inopiae timorem iustitia
deseratur.

Thesaurum non deficientem in celis;
quo fur non appropiat. neque tine
a corrumpit. Sive simpliciter accipien
dum. quod pecunia servata deficiat.
vel videlicet a fure thesauris erepta. vel
in thesauris ipsa sui fragilitate fedata;
data autem propter Christum perennem misericordiae fructum
conferat in celis. seu certe ita intelle
gendum. quod thesaurus boni operis si com
modi terrestris occasione condatur,
facile corruptus intereat; ac si celesti solum
intentione congeratur. non exterius hu
manum favore non interius inanis gloriae va
leat labe maculari. Fur enim defo
ris rapit; tinea scindit interius. Fur
abstulit divitias eorum de quibus dominus
ait; receperunt mercedem suam. Ti
nea corrupit vestes eorum quos psal
mista redarguens ait; quoniam dominus dissi
pat ossa hominum sibi placentium. Os
sa enim; virtutum robur appellat.

Ubi enim thesaurus vester est; ibi et
cor vestrum erit. Hoc non solum de
pecunia; sed et de cunctis passioni
bus sentiendum est. Gulosi deus.

tenet est. Ibi quisque habet cor, ubi et thesaurum.
Luxuriosi thesauri epulae sunt, lascivi
ludicra, amatoris libido. Huic servit
unusquisque a quo vincitur.

**Sint lumbi vestri praecincti et lucernae
ardentes.** Quia multos ostenderat
submotum zelo subditos vel secularis in-
tuitu commodi domino servientes, pulchre
breviterque suos docet et lumbos praecingere
per continentiam ab amore rerum se-
cularium, et lucernas ardentes habe-
ant, ut hoc ipsum usque in fine et recta intentione fa-
ciant. Lumbos autem praecingimus, cum
carnis luxuriam per continentiam coartamus.
Lucernas autem ardentes in manibus tenemus,
cum per bona opera proximis nostris lucis
exempla monstramus. Redemptori etenim
nostro unum sine altero placere nequaquam
potest, si aut is qui bona agit adhuc
luxuriae inquinamenta non deserit,
aut is qui castitate praeeminet, necdum
se per bona opera exercet. Sed et si utrumque
agitur, restat ut quisquis ille est qui spe ad
supernam patriam tendit, nequaquam se am-
us per mundi huius honestate contine-
at, sed tota spe in redemptoris sui adven-
tum constituat. Unde et protinus subditur.

**Et vos similes hominibus expectantibus
dominum suum, quando revertatur a nuptiis.**
Ad nuptias quippe dominus abiit, qui resur-
gens a mortuis, ascendens in caelum, super-
nam sibi angelorum multitudinem novus ho-
mo copulavit. Qui tamen revertitur, cum nos
iam per iudicium manifestat. Bene autem
de servis expectantibus subditur.

**Ut cum venerit et pulsaverit, con-
festim aperiant ei.** Venit quippe
cum ad iudicium properat, pulsat vero cum iam
per aegritudinis molestias esse mortem vicinam
designat. Cui confestim aperimus, si hunc
cum amore suscipimus. Aperire enim iudici
pulsanti non vult, qui exire de cor-
pore trepidat, et videre eum quem contemp-
sisse se meminit iudicem formidat. Qui
autem de sua spe et operatione securus est,
pulsanti confestim aperit, quia laetus iu-
dicem sustinet, et cum tempus propinquae mor-
tis agnoverit, de gloria retributionis hi-
larescit. Unde et protinus subditur.

**Beati servi illi, quos cum venerit
dominus, invenerit vigilantes.** Vigi-
lat, qui ad aspectum veri luminis mentis
oculos apertos tenet. Vigilat, qui servat
operando quod credidit. Vigilat, qui a
se torporis et negligentiae tenebras
repellit. Hinc etenim Paulus dicit:
Evigilate iusti, et nolite peccare. Hinc
rursus ait: Hora est iam nos de somno
surgere. Sed veniens dominus, quid
vigilantibus servis exhibeat, audiamus.

Amen dico vobis quod precinget se et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Precingitur id est ad retributionem preparat; facit illos discumbere, id est in eterna quiete foveri. Discumbere quippe nostrum in regno quiescere est. Unde rursum dominus dicit: Venient et recumbent cum abraam et ysaac et iacob. Transiens autem dominus ministrat, quia lucis sue illustratione nos satiat. Transit vero dictum est, de iudicio ad regnum redit. Vel certe dominus nobis post iudicium transit, quia ab humanitatis forma in divinitatis sue contemplatione nos elevat, et transire eius est in claritatis sue speculatione nos ducere, cum eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in divinitate post iudicium videmus.

Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. Prima vigilia primevum tempus id est pueritia, secunda adolescentia vel iuventus, que auctoritate sacri eloquii unum sunt dicente: Letare iuvenis in adolescentia tua. Tertia autem senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, custodiat vel secundam, ut qui converti a pravitatibus suis in pueritia neglexit, ad vias vite saltem in tempore iuventutis evigilet; et qui vigilare in secunda vigilia noluit, tertie vigilie remedia non amittat, ut qui etiam in iuventute ad vias vite non evigilat, saltem in senectute resipiscat. Ad excutiendam vero mentis nostre desidiam etiam per exteriora dampna per similitudinem dicimur, ut per hec animus ad sui custodiam suscitetur. Nam dicitur:

Hoc autem scitote, quoniam si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Ex qua premissa similitudine etiam exhortatio subinfertur cum dicitur:

Et vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet.

Nesciente enim patre familias fur domum perfodit, quia dum a sui custodia spiritus dormit, inprovisa mors veniens carnis nostre habitaculum irrumpit, et eum quem dominum domus invenerit dormientem necat, quia cum ventura dampna spiritus minime providet, hunc mors ad supplicium nescientem rapit. Furi autem resisteret si vigilaret, quia adventum iudicis qui occulte animam rapit precavens ei penitendo occurreret ne impenitens periret. Horam vero ultimam dominus noster idcirco nobis voluit esse incognitam, ut semper possit esse suspec-

la. ut dum illam p̃uidẽ non possum?
ad illam sine intermissione p̃parem.

Ait aut̃ ei petrus. d̃ne. ad nos dicis
hanc parabolam. an et ad om̃s?
Uno quidẽ dñs p̃missa parabola monue
rat. et se uidelicet subito uenturũ. et
illos eũ paratos expectare debe. s; de
quo hoꝝ. an de utroq; petrus interrogaue
rit. quos ue sibi sociisq; suis cõparauerit
cũ ait. ad nos dicis an et ad om̃s. non
facile patet. Et quidẽ meo q̃d ait. nos
et om̃s. n̄ alios q̃m ut apl̃os apl̃oꝝq; si
miles. et ceteros fideles. t̃ xp̃ianos et in
fideles. t̃ eos qui uiritim morientes. cot
tidie sui iudicis aduentum uolentes no
lentesq; suscipiunt. et eos qui ueniente
uniũsali iudicio uiui sunt in carne re
periendi. significare putand' ẽ. S; mi
rũ si beatus petrus dubitauit. ut omĩb;
qui uelint sobrie et iuste et pie uiuen
dum. expectantib' beatã spem et ad
uentum glẽ magni di qui uult ho
mines om̃s saluos fieri. ut inopinatũ
et singuloꝝ et omnium et magnoꝝ et
pusilloꝝ et fidelium et infidelĩu futurũ
ẽ iudiciũ. Unde restat intelligi his
iam bene cognitis. ea magis que nes
cire fuerit poterat quesitu digna dixe
risse. uidelicet si sublimia illa uite celes
tis instituta quib' possessa uendẽ. fac

culos qui non ueterascerent facere. the
saurũ celo condẽ. lumbis p̃cinctis lu
cernisq; ardentib' uigilare. et dñm ex
pectare p̃ceperat. ad apl̃os solũ simi
lesq; illoꝝ. an et ad om̃s qui saluandi
sint p̃tineant. Qui sensus ẽẽ queren
dus? ex ip̃a ni fallor dñi responsione de
clarat.

Dixit aut̃ dñs; Quis pu tas ẽ fidelis dispensator et prudẽs?
quẽ constituet dñs sup̃ familiã suã?
Respondens ad interrogata saluator. p̃
mo docet iudiciũ cunctis affuturum.
singulosq; iuxtã meritũ op̃is ac sensus
sui capacitatẽ p̃mia. t̃ tormenta nac
turos. deinde quod maxime quesie
rat gr̃am uirtutum q̃m mundo attu
lerit. a singulis quantũ possint os
tendit ẽẽ sectandam. Ignẽ inquit
ueni mittẽ in t̃ram? et quid uolo nisi
ut accendat? Sane quod ait. quis pu
tas est. difficultatẽ n̄ impossibi litatẽ
p̃ficiende uirtutis insinuat. q̃m
psalmista. q̃s sapiens et custo diet
hec. non neminẽ s; rarum signi fi
cat. Nam alibi idẽ uerbũ non p̃ diffi
cili. s; p impossibili posuit. Ds quis
similis erit t̃. idest nullus. Tu enim
solus altissim' sup̃ omnem t̃ram.

Ut det illis in tempore tritici men
suram. Per mensuram tritici.

exprimit modus uerbi. Alta etenim queque de
bent multis audientibus contegi. et uix pau
cis aperiri. ne cum angusto cordi inca
pabile aliquid tribuitur. extra fundatur.
Hinc moyses a secreto dei exiens coruscan
tem faciem coram populo uelat. quia nimirum
turbis claritatis intime archana non
indicat. Pro qualitate igitur audientium forma
ri debet sermo doctorum. ut et ad sua sin
gulis congruat. et tamen a communis edifi
cationis arte numquam recedat.
Beatus ille seruus. quem cum uenerit
dominus inuenerit ita facientem. Ve
re dico uobis. quia super omnia que pos
sidet constituet eum. Quanta inter bo
nos auditores et bonos doctores meritorum
distantia. tanta est et premiorum. Hos enim
adueniens cum uigilantes inuenerit
faciet discumbere et transiens ministra
bit eis. illos autem cum uerbi annonam
fami[lie] sibi credite fideliter pruden
terque dispensantes inuenerit super
omnia que possidet constituet. id est
su[per] omnia celestis regni gaudia. non
utique ut horum soli dominium teneant.
sed ut eorum abundantius ceteris sanctis eter
na possessione fruantur. Qui enim doc
ti fuerint. fulgebunt quasi splendor
firmamenti. et qui ad iustitiam erudiunt
multos. quasi stelle erunt in perpetuas

eternitates. Et apostolus ait. qui bene presunt
presbiteri. duplici honore digni habeantur.
maxime qui laborant in uerbo et doctrina.
Quod si dixerit seruus ille in corde suo.
moram facit dominus meus uenire. et ce
perit percutere pueros et ancillas et edere
et bibere et inebriari. Sicut in uno
fideli dispensatore. totus bonorum rectorum
quoniam uel uiuat uel remuneretur ordo do
cetur. sic et in hoc nequissimo seruo cunc
torum persulum malorum dampnandum
pandit opus et dampnatio narratur eorum.
qui neglecto domini timore. non modo
ipsi luxurie uacant. sed et subditos in
iuriis stimulant. quamuis et typice pos
sit intelligi pueros et ancillas percutere.
corda infirmorum nec adhuc fide spe et
karitate solidatorum. ostenso praue opi
nionis aut locutionis exemplo uitiare.
edere autem bibere et inebriari. cunctis fa
cinoribus et seculi illecebris que mentem
dementent et errare faciant occupa
ri. Nota sane inter uitia serui mali asscrip
tum. quod tardum domini sui reditum puta
uerit. non autem inter boni uirtutes an
numeratum quod hunc citum sperauerit.
sed tantum quod ad iussionem domini quando
cumque uenturi. est seruus in tempore tritici
mensuram dederit. hoc est uel sermo
nis diuini uel exempli sui regulam

monstrauerit. quin etiā quosdā bonos
seruos legimꝰ ab aplō castigatos. quod
trementes atq; anxii crederent instare
diem dn̄i. quē ipe inopinatū p̄miserit
eē uenturū. Unde optimū eē p̄bat.
quamq̄m magnope si liceat cupiamꝰ
scire quando ueniat desideratꝰ cunctis
gentibz. equanimit̄ tam nos nescire q̄
scire non liceat. tantū in exemplū boni
serui sive ipe seu p̄cul sit. paratos expec
tare et diligere aduentum eius.

Veniet dn̄s serui illiꝰ in die qua n̄
sperat et hora qua nescit. et diuidet
eum parteq; eius cū infidelibꝰ ponet.
Diuidet eū non gladio dissecando. s; a fid
liū consortio segregando. et eis qui nun
q̄m ut ad fidē p̄uenerit sociando. q̄ q̄
suoꝝ et maxime domesticoꝝ curā non
habet fidem negauit. et ē infideli dete
rior ut apostolus ait.

Ille autē seruus qui cognouit uoluntatē
dn̄i sui et n̄ p̄parauit. et non fecit scd̄m
uoluntatē eiꝰ. uapulabit multis. Mul
ti hanc sententiā male intelligentes no
lunt scire quid faciant. et quasi minus
se uapulaturos existimant. si nesciant
quid operari debuerant. S; aliud est nesci
sse. aliud ē scire noluisse. Nescit nāq; q̄
apphendere uelit et non ualet. qui autē
ut nesciat aurē a uoce ueritatis auertit.
iste non nesciens s; contemptor addicit.

Qui autē non cognouit et fecit digna
plagis uapulabit paucis. Omni
autē cui multū datū ē multū queret
ab illo. et cui commendauerunt multū.
plus petunt ab eo. Quare postq̄m dix
cui multū datum ē adiecit. et cui com
dauerunt multū. subaudi diuina iudi
cia. n̄ forte p hoc utriuq; fideliū ordinē.
et rectoꝝ uidelicet & subditoꝝ uoluit
intimare. q multū sepe dat etiā quibq;
priuatis. quibꝰ et cognitio dn̄ice uolun
tatis. et exsequendi que cognoscunt
facultas impendit. Multum autē com
mendat ei. cui cum sua salute dn̄ici q̄q;
gregis pascendi cura committit. Itaq; po
tentes potent̄ tormenta patiunt. et forti
oribꝰ fortior instat cruciatio. hoc est
maiori gr̄a donatos si deliquerint ma
ior uindicta sequet. Mitissima autem
omnium pena erit eoꝝ qui p̄ter peccatū
quod originale traxerunt nullū insup
addiderunt. et in ceteris que addiderunt
tanto quisq; ibi tolerabiliorē habebit
dampnationē. quanto hic minorem
habuerit iniquitatem. C. LIIII.

Ignē ueni mittere in terram. et quid uolo
nisi ut accendat. Hec ad interrogatio
nē beati petri sciscitantis. an arctioris
uite status sit ab omnibꝰ expetendꝰ.

specialit̃ sententia respondet. Igniē q̃p
pe dicit sp̄c sc̄i fauc̄e. qui secreta cor
dis illuminans continuis motib; ad sup
na p̄uocat. uitia concupiscentię car
nalis quasi spinas tribulosq; cōburit.
aurea d̄nice dom' uasa p̄bando melio
ra. et ligna. fenū. stipulaq; consumit.
Qui mox in t̃ram missus. illas. cxx. q̃s
in arce syon repperit lucernas intima
sui luminis asp̃sione fecauit. de quib;
supra cū diceret sint lumbi ur̃i p̄cincti
addidit et lucerne ardentes. Queris ǵ
inquit utrū om̄s moneā lumbis accinc
tis et lucinis ardentib; dn̄i aduentū p̄sto
lari. s; qui ob hoc solū de sinu patr̃s exiui
et ueni in mundū ut homines a t̃renis
cupiditatib; in cęlestia desideria succen
dam. quid putas uolo aliud. q̃m ut hu
ius incendij iubar cunctas mundi plagā
illustret. huius flamma deuotionis usq;
ad finē sc̄li fideliū semp̄ augescat in cor
de. neq; ullo infideliū uł fluctuum
extinguat̃ incursu uł flatuos.

Baptysma aut̃ habeo baptyzari.
Sanguinis inquit p̄p̄i tinctione
p̄us habeo p̄fundi. et sic corda credentiū
sp̄c igne quo t̃rena om̄ia simul et ani
mā suā despic̃e immo odire queant.
inflammare. Non enī erat sp̄c datus.
q̃ ihc nondum fuerat glorificat̃. hoc

est uictoria passionis. De qua alibi potes
tas inq̃t bibe calicē quē ego bibo. aut
baptysmū quo ego baptyzor baptyzari.

Et quom̄ coartor usq; dum p̄ficiatur.
Quidā codices habent. et quom̄ angor.
Tanta itaq; dn̄i dignatio ē. ut infunden
de nob̃ deuotionis et consummande
p̄fectionis in nob̃ et maturande. pro
nob̃ studiū passionis sibi ince testet̃. q̃
cum in se nichil haberet qđ deleret
nisi tam̄ angebat̃ siue coartabat̃ exp̄
nis. et sub t̃pore passiōis mestitiā p̄e
tendebat. q̃m non ex metu mortis sue
s; ex mora ur̃e redemptiōis assūpserat.
iuxta quod ait. et quom̄ angor. usq;
dum p̄ficiat̃. Vtiq; qui usq; ad p̄fectio
nē angit̃. de p̄fectione securus est.

Putatis q; ueni pacē dare in t̃ram.
non dico uob̃ s; separationē. Quom̄
post baptysma sue passionis. post ignis
sp̄ualis aduentū t̃ra sit arsura declarat.
siquidē ad fidem xp̄i tot' orbis cont̃ se
diuis' ē. unaqueq; dom' et infideles
habuit et credentes. et p̄p̄t̃ea bellum
missum ē bonū. ut rump̃et̃ pax mala.
Qđ et ysaias sub typo egypti p̄phetice
p̄cinuit dicens. ecce dn̄s ascendit sup̄
nube leuē. et ingrediet̃ egyptū et
mouebunt̃ symulacra egypti a facie
ei'. et cor egypti tabescet in medio ei'.

et concurrere faciā egyptios adu̾sus egyp
tios: his uidelicet contra fidē illis p̱ fide
Erunt enī ex hoc quinq̄ dimicantib⁹:
in domo una diuisi: tres in . ii . et
ii . in tres diuident. In duo et in tres.
contra duo et cont̄ tres significat . Et
notandū quoniā . v . diuisos dicat . cum
uideat̄ sex p̱sonaꝝ subiecisse uocabula .
patris scilicet et filii . matris et filie . soc̄s
et nurus: intelligenduq; eandē socrus
quā matris nomine designatā: q̄ que ma
ter ē filii . ipa et socrus ē uxoris ei⁹ . ideoq;
illa ipa et in filiā suā et in nurū dicit̄ ēē
diuisa . Q̄s si quis diuisiones etiā allego
rice querat interpretari: tres in duo . et
duo in tres diuidunt̄: q̄ boni malis et
mali bonis dissentiunt . atq; agunt adu̾sa .
Trinā nāq; ad eos qui fidem summe trini
tatis seruant p̱tinere nemo qui dubitet:
duo quoq; illis cōgruere qui a fidē unita
te dissentiunt et multis scripturaꝝ lo
cis . et ibi maxime p̱bat̄ q̄d et immunda
narrat animalia sub hoc numero retinē
tur: et sola in genesi scd̄i diei opa uisa .
ideo q̄ bona sit non dicit̄.

Pat̄ in filium et filius in patrē suū.

Pat̄ hic diabolus ē . cui⁹ aliquando
filii illo creante . s; nob̄ imitantibus
eram⁹ dicente dn̄o: uos ex patre diabo
lo estis . S; postq̄m uocem monentis
audiuim⁹ . obliuiscere p̱plm̄ tuū et domū
patris tui: uenit ignis ille de q̄ ḡra spūa
lis . separauit uos ab inuicē: ostendit alt̄
um patrē cui diceremus: pat̄ nr̄ qui es ī celis.

Mat̄ in filiam: et filia in matrē eoꝝ.

Mat̄ synagoga . filia ē ecclia pri
mitiua: que et eam de qua gen⁹ dux̄
synagogā fidei p̱secutricē sustinuit:
et ipa eidem synagoge fidei ūitate ɔtdix̄.

Socrus in nurū suā . et nur⁹ in socrū suā.

Socrus synagoga ē . nurus . ecclia
de gentib⁹: q̄ sponsus ecclie : xp̄c fili⁹
est synagoge dicente aplo: quoꝝ patres
et ex quib⁹ xp̄c scd̄m carnē . Socrus q̄
id ē mat̄ sponsi . et in nurū suā p̱cessim⁹
suā et in filiā diuisa ē: q̄ synagoga car
nalis siue de circumscisione seu de p̱
putio credentes . p̱sequi non cessat; S;
et ipe in socrum matreq; sunt diuise:
nolentes circūcisionē recipe carnalem .
ut actus apostoloꝝ docent.

Dicebat autē et ad turbas, Cū uideritis
nubem orientē ab occasu . statī dici
tis nimb⁹ uenit: et ita fit . Et cū austrū
flantē: dicitis q̄ estus erit et fit . Nu
bem orientē ab occasu: carnē suā a morte
te resurgentē significat . Ex illo enī:
omnib⁹ t̄ris imber euangelice p̱dicatio
nis infusus ē . Austrū flantē ante
estuoꝝ: t̄bulationes leniores an̄ iudiciū.

Hypocrite faciem celi et terre nostis probare. hoc autem tempus quomodo non probatis?

Quid nube et austro mystice designetur preoccupando perstrinximus; et ad litteram manifestus est sensus. quia qui ex elementorum immutatione statum aurarum quae voluerunt facillime pernoscere potuerunt. possent etiam si vellent hoc tempus. hoc est vel primi vel secundi domini adventus. Nam de utroque non nulla premiserat ex dictis intelligere prophetarum. qui hoc utrumque manifestissimis vel indiciis rerum vel annorum presignavere curriculis. Et ne qui de turba sibi forte de imperitia blandirentur. et se idiotas. ac prophetice lectionis ignaros. temporum cursum probare non posse causarentur. vigilanter adiungit.

Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Ostendens eos ut pote rationalem creaturam. et si litteras nesciant. naturali tamen ingenio posse dinoscere vel eum qui opera in se que nemo alius fecisset supra hominem intelligendum. et ideo deum esse credendum. vel post tot seculi huius iniusticias iustum creatoris iudicium esse venturum. Nemo quippe ex eo quod supra dictum est. servum nescientem domini voluntatem vapulare paucis. inter peccandum de remedio nesciendi presumat. qui ut alia taceam ex eo ipso quod homo est nec mala que caveat. nec bona potest ignorare que appetat.

Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem in via. da operam liberari ab illo. ne forte trahat te apud iudicem. et iudex tradat te exactori. et exactor mittat te in carcerem.

Et hec superiora seculi calcandas illecebras. adventumque tremendi iudicis continua docent expectatione prestolandum. Adversarius quippe noster in via est sermo dei contrarius nostris carnalibus desideriis in presenti vita. a quo ipse liberatur qui preceptis eius humiliter subditur. Alioquin adversarius iudici et iudex tradet exactori. quia ex sermone domini contempto. reus peccator tenebitur in examine iudicis. Quem iudex exactori tradet. quia hunc maligno spiritui ad ultionem trahere permittet. ut compulsam animam ipse ad penam de corpore exigat. que ei ad culpam sponte consensit. Exactor mittit in carcerem. quia per malignum spiritum in inferno retruditur quousque dies iudicii veniat. ex quo iam in inferni ignibus simul et ipse cruciatur.

Dico tibi. non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas. Idem donec etiam minima peccata persol-

nas. Que q̄ semꝑ soluere penas patien
do. s; nusquā ꝑsoluere ueniā ꝯsequendo
poteris. neq; enī ibi uenie locus erit. inu
eniēs inde ubi ꝑpetuas operū penas
dependant. quidā ipso. Cap. C. lv. XIII.
In tēpore. nuntiantes illi de gali
leis. quorū sanguinē pilat⁹ miscuit
cū sacrificiis eorū. Hi galilei qui ab
impio ꝑside sunt int' sua sacrificia neca
ti. suorū quidē scelerū penas impia sce
leraq; morte soluunt. quib; tamē non
ꝑpa mors. nā et bonos quoq; sic potuisse
mori beatorū martyrū gl'a declarat. s;
uita improba ꝑ qua in secūdam mortem
mererent' offitur. uerū ad correctionē
uiuentiū. ut pestilente flagellato stul
tus sapientior fieret. uł certe ad eorum
ꝑsi corrigi nolentiū. idq; pessime pe
ritorū tali sunt morte multati. Deinq;
Et respondens dix. Cap. sequit.
illis; Putatis qđ hi galilei p' omib⁹
galileis peccatores fuerīt. q̄ talia pas
si sunt. non dico uob. s; nisi peniten
tiā habueritis. omīs similit' peribitis.
Reuera enī qui n̄ penitentiā habuerīt
similit' perierunt. q̄ quadragesimo do
minice passionis anno uenientes ro
mani quos designabat pilat⁹. ut
pote ad eorū gentē regnuq; ꝑtines.
et insipientes a galilea unde et do
minica ꝑdicatio cepat. a dō radicit⁹
impiā gentē deleuerīt. ut non so
lum atria templi qua sacrificia de
ferri consueuerant. s; et interiora do
mus qua galileorū accessus non erat
humano sanguine fedarent. Quia
ū typice pilat⁹ qui int'pretat' os
malleatoris. diabolum significat.
semꝑ cedere paratū. sanguis peccatū.
sacrificia bonas actiones exprimunt.
Pilat⁹ sanguinē galileorū cum sacri
ficiis eorū miscet. quando diabolus
elemosinā. ꝑces. ieiuniū. cetaq; bona
gesta fidelium. uł mortifera carnis
et sanguinis delectatione. uł odii
meditatione. uł inuidie furore. uł
humane laudis ābitione. uł alia q̄
libet nefaria peste cōmaculat. ut
q̄uis oblata domino uideant'. nichil
tamen offerentib; ꝑdesse callid⁹ insi
diator efficiat. quod nobiscū agi cot
tidie utinā nesciremus.
Sicut et illi. x. et uiii. sup' quos ce
cidit turris in siloam et occidit eos.
putatis quod et ipsi debitores fuerīt
p'ter omīs homines homines habitā
tes in ih'rlm. Non dico uobis. s; si
penitentiā non egeritis. omīs simi
lit' peribitis. Et isti ierosolimite
quemadmodum et illi galilei non

soli fuere peccatores. sed monitores sunt reli
quorum puniti, qui ruina turris oppressi
prenuntiant omnes qui penitere noluerint
iudeos cum ipsis suis menibus esse peritu
ros. Non frustra .x. et viii. qui nume
rus apud grecos ex .i. et h. hoc est his
dem litteris quibus nomen ihesu incipit
exprimitur. Indicant enim eos hinc maxi
me meruisse dampnari, quia nomen
salvatoris auditum spernere potius quam
suscipere maluerint. Mystice autem
turris syloe illa est de qua psalmista de
cantat, deduxisti me quia factus es spes
mea. turris fortitudinis a facie ini
mici. Nam et ipsum syloe nomen quod in
terpretatur missus. et ubi cecus a nativita
te lumen recepit. eum nimirum signifi
cat qui ait, ego lux in mundum veni.
Et iterum, et qui misit me mecum est. De
cuius casu sub metafora lapidis alibi dicitur,
Omnis qui ceciderit supra illum lapidem
conquassabitur, super quem autem ceciderit commi
nuet illum. Aliter. Unusquisque nostrum
turrim debet edificare virtutum prius
sumptibus computatis, ne cum perficere
nequiverit a pretereuntibus rideatur.
Hec turris bene constructa persistit, sin
autem erecta in superbiam firma non
habuerit fundamenta. cadet super
eum a quo edificata est.

Dicebat autem hanc similitudinem.
Arborem fici habebat quidam
plantatam in vinea sua. Potest
quidem hec arbor fici. generis humani
designare naturam, que bene plantata
hoc est ad auctoris sui similitudinem cre
ata est, sed deo querente per triennium fruc
tum dare negavit, quia ante legem. sub
lege. sub gratia obedire despexit. Verum
si ad superiora respexeris, animadvertes eam
et si generaliter omnium. specialiter tamen
synagoge typum portare. Nam
cum premissa illi terribili tremendaque sen
tentia. si non penitentiam egeritis omnes
simul peribitis. mox de infecunda atque
eradicanda arbore parabolam subiungit,
aptissime docet eos quibus loquebatur
instar infructuose fici si non penitu
erint. esse succidendos. Vinea enim
domini sabaoth domus est israel ut ysaias
cantico dicente, synagoga autem in ea
dem domo condita. ficus est arbor in vi
nea. Sed qui vineam suam permisit a va
toribus diripi, hic etiam ficum iussit excidi.
Et venit fructum querens in illa,
et non invenit. Ipse qui syna
gogam per moysen instituit. dominus
in carne natus apparuit, et crebrius
in synagoga docens. fructum fidei
quesivit, sed in phariseorum mente non
invenit.

Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni
tres sunt, ex quo venio quaerens
fructum in ficulnea hac, et non invenio.
Per cultorem vineae apostolorum doctorumque or-
do exprimitur, quorum precibus ac monitis as-
sidua plebi Dei cura suggeritur. His enim
Dominus saepissime de infructuosa Iudaeorum
gente querebatur, quod per tres annos suae
visitationis, hoc est in legalibus edictis,
propheticis contestationibus, et in ipsa
coruscantis evangelii gratia negligens
exstiterit. Succide ergo illam.
Ut quid etiam terram occupat?
Non ab apostolis sed a Romanis gens Iudaea
succisa, et a terra repromissionis eiecta est.
Sed succide inquit illam, successionis ei
venturae cladem poenitentiam suadendo
propone. Quae iusto iudicio terram cum
regno perdidit, per cuius amorem caeli cives
persequi, ipsumque caeli et terrae regem occidere
non metuit, dicens per suos pontifices et
pharisaeos: si dimittimus eum sic, omnes cre-
dent in eum, et venient Romani et tollent
nostrum et locum et gentem. Potest etiam
per terram sterili ficu occupatam Iudaicae
plebis turba figurari, quae noxia propo-
sitorum umbra ne veritatis lumen reci-
pere posset pressa, et ne supernae dilectionis
sole calefieret exemplo est eorum pravitatis
impedita, iuxta quod eisdem alibi sal-
vator: Ve inquit vobis scribae et pharisaei
hypocritae, qui clauditis regnum caelorum
ante homines. Vos enim non intratis,
nec introeuntes sinitis intrare.
At ille respondens dixit illi: Domine di-
mitte illam et hoc anno, usque dum
fodiam circa illam. Vox apostolorum est, qui
post passionem Domini pro Iudaeis summopere
precabantur, ne ab impoenitentibus dominicae
crucis ultio pateretur. Usque dum fodiam
inquit circa illam, id est radicem infructuosae
mentis ligone bisacutae invectionis
humiliem, et praesentium videlicet pressurarum
et horrore perpetuae damnationis in-
cutiens. Omnis quippe fossa in imo est, et
tumorum increpatio dum mentem sibi de-
monstrat humiliat.
Et mittam stercora. Id est malorum
quae fecit abominationem et ani-
mum reducam, et compunctionis gratiam quasi
de putredine stercoris exsuscitem.
Et siquidem fecerit fructum; si autem
in futurum succides eam. Cum diceret
et si quidem fecerit fructum, non subiunxit
aliquid, sed suspendit sententiam; cum
vero adderet si autem, continuo iudicium
venturae damnationis annexit dicens:
in futurum succides eam. Quia videlicet mul-
to pluriores ad negandum quam ad con-
fitendum Dominum synagogam videbat.

Unde et alibi rebus eandem figuram quam
hic verbis agens, infecundam ficum
eternę sterilitatis maledictionis dampnavit; ostendens videlicet eam et si fo
diant apostoli corripiendo, et si stercus
adhibeant peccata improperando, nul
la tamen penitentię fruge cumu
landam, sed districte bipennis severi
tate tollendam.

Erat autem docens in synagoga eorum
sabbatis. Et ecce mulier quę ha
bebat spiritum infirmitatis annis xviii.

Dicta de ficu parabola dominus in syna
goga docuisse narratur; ut videlicet
intimetur non alio parabolam tendere,
sed hanc fructum in ficulnea querere et non
invenire verbum synagoge commoda
re nec recipi; quam tamen ne totam fun
ditus ob culpam sterilitatis exstirpan
dam putares, sed reliquias per electionem
gratię scires esse salvandas; mox ibidem
ecclesię primitivę sanatio sub incurvę
mulieris specie subsequitur. Quę be
ne xviii annis fuerat incurvata,
qui numerus ternario senies ducto perfi
citur; quae videlicet eam quę in testimonio
legis in vaticinio prophetię et in revelatio
ne gratię per infirma opera langueret os
tendit. Senarius enim numerus in quo
mundi est creatura perfecta operum perfec
tionem significat; terna vero sunt ut dixi
dominice tempora visitationis; in quibus videa
tur terrena magis quam cęlestia noverat
operari, quasi xviii annis a sue men
tis erat rectitudine curvata.

Et erat inclinata nec omnino poterat
sursum respicere. Quia terrena sapiens
nisi ima requirens, cęlestia cogitare
nondum sciebat audiens per prophetam:
si volueritis et audieritis me, bona
terre manducabitis. Cui contra membris
ecclesię dicit apostolus: Quę sursum sunt
sapite, non quę super terram.

Quam cum vidisset Iesus, vocavit ad se et ait
illi: Mulier dimissa es ab infirmita
te tua. Et imposuit illi manus, et con
festim erecta est, et glorificabat deum.

Vidit predestinando per gratiam; vocavit
illustrando per doctrinam; imposuit ma
nus spiritualibus donis adiuvando; erexit
ad glorificandum deum in operibus bonis
usque in finem firmam perhibendo. Quos
inquit predestinavit hos et vocavit,
et quos vocavit hos et iustificavit,
quos autem iustificavit illos et mag
nificavit.

Respondens autem
archisynagogus indignans quia
sabbato curasset Iesus, dicebat turbe:
Sex dies sunt in quibus oportet oper
ari; in his ergo venite et curamini

erūm in die sabbati. Sabbato curauit
...sse. ostendens iam tēpus ēē ut scdm
...pheciā cantici canticorū aspiraret di
...s et remouerentur umbre. Sed nescie
bat archisynagogus ł hoc ł illud
multo excellentius sacramentū. qđ
sabbato curando dn̄s intimabat.
qđ scilicet post. vi. sch̄li huius etates.
perpetua uite immortalis erat gaudi
a daturus. In cui⁹ figuram moyses
sabbato non a bona sed a seruili hoc ē
... ꝓcepit actione feriandū. illud
... temp⁹ ꝓfigurans. quo secularia
... opa non aūt religiosa. hoc ē dīn
laudandi acta cessarent. Fallitur ḡ et
fallit archisynagogus. qr lex in sabba
to non hominē curare. sed onera ferre
hē peccatis grauari prohibuit.
Respondens aūt ad illum dn̄s. dix.
hypocrite unusquisq; uīm sabba
to non soluit bouē suū aut asinum
a ꝓsepio et ducit ad aquare. Infide
lītas quidem arguit principes syna
goge. et merito hypocritarū idē si
mulatorū nomine notat. quos cū
magistri plebium uideri appeterent. ho
minis sanationē pecoris cure ꝓpo
nere non puderet. Sed altiori sensu
bouis et asini uocabulo. iudeū gen
tē q; significat. de quorum uocatione

scriptū est. cognouit bos possesso
rē suū. et asinus ꝓsepe domini sui.
qui utiq; peccatorum uinculis absolut⁹.
sitim estiū q; mundi hui⁹ dn̄ici fontis
haustu deposuit.
Hanc autē filiam abrae quam alligauit
satanas. ecce. xviii. annis. non
oportuit solui a uinculo isto die sab
bati. Filia abrahe est anima queq;
fidelis. filia abrae eccl̄ia de utroq; po
pulo ad fidei unitatē collecta. que tē
pe legis et dn̄ice resurrectionis im
pleto. p gr̄am sp̄c sci septiformē uin
cula longe captiuitatis erupit. Sta
et hoc in fortasse misteriū. xviii. an
norum potest non inconuenienter intel
ligi. Idē ḡ est mistice bouem ł asinū
solutos a ꝓsepio potari. qđ ē filiam
abrae a uinclo noxie inclinationis e
rigi. ecclīam uidelicet ex iudeis gē
tibusq; congregatā. laqueis peccatorum
p aquam baptismatis absolui. atq;
ad celestia ꝑpanda sublimari. Notā
dum sane. qđ infandissima here
sis ex eo qđ dn̄s ait mulierē alliga
tam a satana. conatur astruere cor
porum humanorum uitia non ad dm̄
auctorē. sed poti⁹ ad diabolum ꝑ
tinere. quasi diabolus cū habeat
semp cupiditatē nocendi. nocere

cuiquam possit nisi ab omnipotente acce
perit potestatem. Nam quid aliud non
solum in libro beati iob quem memora
ta heresis cum ceteris ueteris instrumenti
libris. et cum ipso deo qui dedit quasi
maligno mundi principi uesana exsuf
flat. sed etiam in euangelio declaratur.
ubi demonia ne in porcos ueniant nisi
ab illis ipse concederet. sicut et supra

Et cum hec diceret. Documus. erubescebant omnes aduersarii eius. et omnis populus gaudebat in uniuersis que gloriose fiebant ab eo.

Qui de dictis saluatoris erubescunt
ficulnee sterili se iure comparandos
ostendunt. qui gaudent de mira
culis eius ad filiam abrahe dominum de sua
erectione glorificantem. hoc est ad ec
clesiam fidei pietate se pertinere declarant.

.c.lvi. Dicebat ergo; Cui simile est regnum dei. et cui simile esse existimabo illud. Simile est grano sinapis. Reg
num dei predicatio euangelii est et noti
tia scripturarum que ducit ad uitam.
et de qua dicitur ad iudeos. Auferetur
a nobis regnum dei. et dabitur genti
facienti fructus eius. Simile est ergo hu
iuscemodi regnum grano sinapis
ob feruorem utique fidei. ut quod di
citur uenena expellere. Unde et
alibi legimus. fidem perfectam grano
synapis comparatam. quod uidelicet omnia dog
mata prauitatis. sua simplicitate et
humilitate deuincat.

Quod acceptum homo. misit in hortum suum. Homo christus. ortus est
ecclesia. semper eius et discipulis exco
lenda et donanda muneribus. Qui
bene dicitur idem quod seuerit granum ac
cepisse. quod uidelicet dona que nobis
cum patre tribuit ex diuinitate.
nobiscum accepit ex humanitate.
Unde dicitur; Accepit dona in ho
minibus. Et alibi petrus ait; Et pro
missione spiritus sancti accepta a patre. ef
fudit hunc quem uos uidetis et audi
tis.

Et creuit. et factum est in arborem. Docus. Creuit euangelii
predicatio cunctum disseminata per or
bem. crescit et in mente cuiusque cre
dentis. quia nemo repente fit perfec
tus. sed ascensus inquit in corde eius
disposuit in ualle lacrimarum. et in
fra. ambulabunt de uirtute in uir
tutem. uidebitur deus deorum in syon. Gra
datim quippe de conualle lacrimarum
ascenditur. ut in monte celestium gra
duum deus deorum uideatur. Crescendo autem
synapis granum non herbarum que ue
locius arescunt sed arboris instar

erumgit? longa scilicet annositate et
opima fertilitate gaudens. Et nota
quod in unica ueteri ficus infecunda re
darguitur, noua mox in orto euangelii
synapis arbor procreatur.

Et uolucres celi requieuerunt in ra
mis eius. Rami huius arboris dog
matum sunt diuersitates, in quibus ani
me caste que uirtutum pennis ad sup
na tendere sciunt nidificare et requi
escere gaudent. Quis dabit inquit
mihi pennas sicut columbe et uolabo et
requiescam. Potest in grano synapis ipsa dominice incarnationis humi
litas intelligi. Quod acceptum homo
misit in ortum suum, quia corpus crucifixi saluatoris accipiens ioseph in orto
sepeliuit. Creuit autem et factum est in
arborem, quia resurrexit et ascendit in
celum. Expandit ramos in quibus uolu
cres celi requiescerent, quia predicatores dis
persit in mundum, in quorum dictis atque con
solationibus ab huius uite fatigatione
fideles quique respirarent.

Et iterum dixit: Cui simile estima
bo regnum dei? Simile est fermento quod
acceptum mulier abscondit in farine sa
ta tria, donec fermentaretur totum. Sa
tum genus est mensure iuxta morem pro
uincie palestine, unum et dimidium
modium capiens. Fermentum quoque dilec
tionem dicit, que feruere facit et excitat
mentem. Mulierem uero illam filiam abrahe
cui supra manus imposuit et confestim
erecta glorificabat dominum. hoc est ecclesiam
significat. Cuius farina nos sumus. quos per
timoris et spei exercitio quasi mola
superiore et inferiore conterimur, ut iuxta
apostolum unus panis. unum corpus multi si
mus in christo. Abscondit quoque mulier fer
mentum dilectionis in farine sata tria, quia
precipit ecclesia ut diligamus dominum ex to
to corde. tota anima. tota uirtute.
Cui sub typo sare per abraham dicitur:
Accelera. tria sata simile commisce,
et fac subcinericios panes. Possunt
in farine satis tribus etiam tres diuici se
minis fructus. tricesimus scilicet. sexage
simus. et centesimus intelligi, id est coniuga
torum. continentium. uirginum. Et pulchre
dicitur. eatenus absconditum in farina fermen
tum donec fermentaretur totum, quia kari
tas in nostra mente recondita. eousque
crescere debet, donec totam mentem in
sui perfectionem commutet. ut nichil uidelicet preter ipsam conditoris sui dilectionem diligere. agere. recole
re anima possit. Quod hic quidem incho
atur sed ibi perficitur, ubi cum sit deus omnia
in omnibus. omnes uno eodemque sine dilectionis ig
ne calefacit.

Ait autem illi quidam. Domine si pauci sunt qui sal
uantur.

ipse autem dixit ad illos. Contendite intra
re per angustam portam. Per angustam
portam aule salutis intratur. quia pla
boces necesse est et ieiunia seculi fallen
tis illecebra uincatur. Et bene dixit
contendite intrare. quia nisi mentis
contentio ferueat. unda mundi non
uincitur. per quam anima semper ad ima
Quia multi dico uobis renocatur.
Querunt intrare et non pote
runt. Querunt intrare salutis
amore prouocati. et non poterunt
itineris asperitate deterriti. Querunt
hoc ambitione premiorum a quo morum
laborum timore refugiunt. non quia iugum
domini asperum aut onus est graue. sed
quia nolunt hoc discere ab eo qui mi
tis est et humilis corde. ut inue
niant requiem animabus suis. eoque
fit angusta porta qua intratur ad uitam.
Cum autem intrauerit pater familias et clauserit ostium. inci
pietis foris stare et pulsare ostium
dicentes domine. aperi nobis. Pater
familias uidelicet christus. qui ubique
totus est ex diuinitate. intus qui
dem est eis quos in celesti patria pre
sens sua uisione letificat. sed quasi
foris est adhuc eis. quos in hac pere
grinatione certantes occultus con

solatur adiuuat. iuxta quod ipse promisit.
ecce ego uobiscum sum omnibus diebus
usque ad consummationem seculi. Intrabit
autem et cludet ostium. quando totum corpus
quod est ecclesia. resurrectionis gloria clari
ficatum ad sue contemplationis gaudi
um perducens. reprobis locum penitentie
tollet. que nunc cunctis pie pulsan
tibus aperit. Nam foris stantes os
tium pulsare est. a beatorum sorte secre
tos misericordiam quam neglexerant
a deo frustra flagitare.
Et respondens dicet uobis. Nescio uos
unde sitis. Quomodo nescit unde sit
cum psalmus dicat. dominus nouit cogita
tiones hominum quoniam uane sunt et alibi
scriptum sit. ipse nouit decipientem et
eum qui decipitur. nisi quia scire dei aliquan
do cognoscere dicitur. aliquando approba
re. Quoniam nouit dominus uiam iustorum. qui autem
ignorat ignorabitur. Et scit ergo repro
bos quos cognoscendo iudicat. neque enim
iudicasset quos minime cognosceret.
et tamen quodammodo nescit eos unde
sint. apud quos fidei et dilectionis
sue caracterem non approbat.
Tunc incipietis dicere. Manduca
uimus coram te et bibimus. et in pla
teis nostris docuisti. Vel simpliciter
intelligendum quod fidei misteria su

nentes iudei. eo se dn̄o notos arbitren
tur˙ si solum uictimas ad templum
deferant. corā dn̄o epulent̄. ꝓphetarꝫ
lectioni auscultent. nescientes illud
ap̄li. non ē regnū dī esca et potus sed
iusticia et pax et gaudiū in sp̄u sc̄o.
et alibi. quorꝫ d̄s uent̄ est et gl̄a in cō
fusione ipsorꝫ. id ē in circumcisione car
nali. ut mystice sentiendum mandu
care et bibere eos coram dn̄o. qui uer
bi pabulū digna auiditate suscipiūt.
Unde ipi qui hec dicunt uelut ex
ponendo subiungunt. et in plateis nos
tris docuisti. Scriptura enī sacra ali
quando nob̄ cibꝫ est. aliquando po
tus. In locis obscurioribꝫ cibꝫ est.
q̄ quasi exponendo frangit̄ et man
dendo glutit̄. pot᷒ uero ē in locis apti
oribꝫ q̄ ita sorbe᷑ ſ sic inuenit̄. Et occul
ta ḡ mandata sacri eloquii et apta
se intellexisse testant̄. qui reprobanti se
in iudicio q̄ manducauerint corā illo et
biberint conquerunt̄. Sꝫ timendū est ual
de quod auditur.

Et dicet uobis. nescio uos unde sitis.
discedite a me om̄s operarii
iniquitatis. Non inquit legalium
sollempnitatū epulatio iuuat quē fidei
pietas non cōmendat. nō scientia scrip
turarꝫ d̄o notū facit. quē operum ini

quitas ob actibꝫ eius ostendit indignū.
Ibi erit flet᷒ et stridor dentium.
Flet᷒ de ardore. stridor dentiū solet
excitari de frigore. ubi duplex ostendit̄
gehenna. id ē nimii frigoris. et into
lerabilis ēē feruoris. Cui beati iob
sententia consentit dicentis. ad calo
rē nimiū. transeunt ab aquis niuiū.
Uel certe stridor dentiū prodit indig
natis affectū. eo q̄d sero unūquēq;
peniteat. sero ingemiscat. sero irascat̄ sibi qui tā ꝑuicaci inprobitate

Et ecce sunt nouissimi qui deliquerit.
simi qui erunt primi. et sunt pri
mi qui erunt nouissimi. Principa
lis quidem huius sententie sensus
ex superioribꝫ patet. q̄ ꝑpli gentium
diu sine fide uiuentes ēēnt ad fidem
uocandi. et iudei caput fidei et ius
ticie ꝑ tot secl̄a tenentes futuri ēēnt
in caudam. Potest aūt et ita intel
legi. q̄ non nulli ad sclīm despecti. ma
gnam in futuro sint gl̄am habituri.
et alii apud homines gloriosi a districto sint iudice dampnandi. Potest
et ita. quia multi sero ad dei seruitiū
uenientes. magnis uite meritis excel
lant. alii ū a prima etate sp̄uali stu
dio feruentes. ad extremū otio tor
pente lassescant.

.lvii. In ipsa die accesserunt quidam pharise-
orum dicentes illi. Exi et uade hinc. quia
herodes uult te occidere. Et ait illis.
Ite dicite uulpi illi. Propter dolos et
insidias herodem uulpem appellat. quod
plenum fraudis est animal. et in fouea se
plerumque latere desiderans. odore etiam tetro
putens. et numquam rectis itineribus sed
tortuosis anfractibus currens. que cunc-
ta hereticis quorum herodes typum tenet
congruunt. qui christum occidere id est humi-
litatem fidei christiane credentibus eripere mo-
Ecce eicio demonia. et liuntur.
sanitates perficio hodie et cras. et
tertia die consummor. Mystice hec a domino
et figurate dicta intelliguntur. Neque
enim eo die passus est qui est ab hoc die ter-
tius. cum continuo dicat.
Veruntamen oportet me hodie et cras
et sequenti die ambulare. quia non
capit prophetam perire extra ierusalem. Ergo
quod ait eicio demonia et sanitates perfi-
cio hodie et cras et tertia consummor. refe-
ratur ad corpus eius quod est ecclesia. Ex-
pelluntur enim demonia cum relictis pater-
nis superstitionibus credunt in eum gen-
tes. et perficiuntur sanitates cum secundum eius
precepta uiuitur. Postea quam fuerit
diabolo et huic seculo renuntiatum. usque
in finem resurrectionis qua tamquam tertia
consummabitur. hoc est ad plenitudinem angelica
per corporis etiam immortalitatem perficietur ecclesia.
Ierusalem ierusalem que occidis prophetas. et lapi-
das eos qui mittuntur ad te. quotiens uo-
lui congregare filios tuos quemadmodum
auis nidum suum sub pennis et noluisti.
Ierusalem non saxa et edificia ciuitatis. sed
habitatores uocatur. quam patris plangit
affectu. sicut et in alio loco legimus. quod
uidens eam fleuerit. Ideo autem quod dicit quoti-
ens uolui congregare filios tuos. omnes
retro prophetas a se missos esse testatur. Auis
quoque similitudinem congregantis sub pen-
nis nidum suum. in cantico deuteronomii
legimus. sicut aquila protegere nidum
suum. et super pullos suos desidauit. expan-
dens alas suas suscepit eos. et tulit super
pennas suas. Et pulchre qui herodem
de sua nece tractantem uulpem uocarat.
se ipsum aui comparat. Fraudulentus enim
uulpis semper insidias auibus tendere non
Ecce relinquetur uobis cessat.
domus uestra. Ipsam ciuitatem
quam nidum suum uocauerat. nunc
domum iudeorum appellat. que non im-
merito diuino auxilio nudata fuerat dici-
tur relinqui. quia non solum auis illius
omnipotentis quam matheus gallinam
nuncupat alis protegi despexit. uerum et
eandem auem se protegere uolentem

uulpib' deuorandā id ē herodi et pilato
crucifigendū tradidit xp̄m. Nec mo
ra uulpiū earūdem hoc ē regnū t̄re et
gētis rapine donat̄. Occiso enī dn̄o ue
nerunt romani. et quasi uictū uacu
um diripientes tulerunt eoꝝ locū.
gentē et regnum.

Dico aūt uob. q(uia) non uidebitis me
donec ueniat cū dicetis. benedict(us)
qui uenit innomine dn̄i. Haec qui
dem turbe dixerunt dn̄o ueniente
ad ier(oso)l(y)m. s; q(uia) lucas non dicit quo hīc
abscessent dn̄s ut non ueniret nisi eo
t(em)pore quo iam illud diceret(ur). p(er)seuerat
quippe in itinere suo donec ueniat ier(oso)l(y)m.
cogit p(ro)fecto hoc mystice intellegi. s(ed)
et de illo eius aduentu quo in claritate
uentur(us) est. maxime cū mattheus h(oc)
dn̄m post decantatas ei a turba laudes
dixisse testet(ur). Alit(er) q(uo)d dic(it). hoc ē nisi pe
nitentiā egeritis et confessi fueritis ip
sum eē me de quo p(ro)ph(et)e cecinerunt fi
lium omnipotentis patris. meā faci
em non uidebitis. Habent iudei da
tū sibi temp(us) penitentie. confiteant(ur)
benedictū qui uenit innomine dn̄i.
et xp̄i ora conspicient. ·XIIII·

Et factū est cum intraret indomū
cuiusdam principis iudeoꝝ sab
bato manducare panē. et ipsi obser
uabant eū. et ecce homo quidā ydro
pic(us) erat ante illū. Ydropis morb(us)
ab aquoso humore uocabulū trahit.
Grece enī hydor. aqua dr̄. Est autem
humor subcutaneus de uitio uesice na
tus. cum inflatione turgente et an
helitu fetido. Proprium q(ue) est hydropici q(uan)
to magis abundat humore inordina
to. tanto amplius sitire. Et ideo rec
te cōparat(ur) ei recte quē fluxus carna
liū uoluptatū exuberans aggrauat. cō
parat(ur) diuiti auaro. qui quanto ē co
piosior diuitiis quib; non bene utit(ur).
tanto ardenti(us) talia concupiscit.

Et respondens ih̄c. dixit ad legis
p(er)itos et phariseos; licet sabbato
curare(?). At illi tacuerunt. Quod
dr̄ respondisse ih̄c. ad hoc respicit. q(uo)d
p(re)missum ē. et ipsi obseruabant eū. Do
min(us) enī nouit cogitationes hominū.
S; merito interrogati tacent. qui con
tra se dictū quicq(ui)d dixerint uident.
Nam si licet sabbato curare. quare
saluatorē an curet obseruant. si non
licet. quare ipsi sabbato pecora curāt.

Ipse u(er)o apprehensū saluauit eū. ac dimi
sit. Pro uida dispensatione domin(us)
ante legis p(er)itos et phariseos hydro
picū curat. et mox cont(ra) auaritiā dis
putat. ut uidelicet p(er) hui(us) egritudinē

corporis. in illis exprimeretur egritudo cordis.
Denique post multa disputationis eius
hortamenta subiunctum est.

Audiebant autem hec pharisei qui e
rant auari, et deridebant eum.

Hydropicus quippe quo amplius biberit am
plius sitit. et omnis auarus sitim multipli
cat. qui cum ea que appetit adeptus fue
rit, ad appetenda alia amplius anhe
lat.

Et respondens ad illos dixit; Cuius uestrum asinus aut bos in puteum cadit.
et non continuo extrahet illum die
sabbati? Sic obseruatores suos phari
seos conuincit, ut eosdem etiam auaritie con
dempnet. Si uos inquit in sabbato
bouem aut asinum aut aliud quodlibet
animal in puteum decidens eripere fes
tinatis. non animali sed uestre auaritie
consulentes; quanto magis ego ho
minem qui multo melior est pecore de
beo liberare? Congruenter quoque hydro
picum animali quod cecidit in puteum
comparauit. humore enim laborabat; si
cut illam mulierem quam x. et viii annis
alligatam dixerat et ab eadem alligatio
ne soluebat, comparauit iumento
quod soluitur ut ad aquam ducatur. Et bene
utroque loco bouem posuit et asinum quia
sepe sapientes quosque et hebetes. siue
ut supra dictum est utrumque populum eos sig
nificare sentiamus cum uidelicet cum certe
iugum legis attriuit. atque eorum quem quilibet
seductor repperit. quasi brutum animal et
nulla ratione penitens quo uoluerit erro
re subtraxit, omnes saluator adueniens
satane uinculis astrictos. omnes in imo con
cupiscentie puteo dimersos inuenit. Non
enim est distinctio. Omnes enim peccaue
runt et egent gloria dei, iustificati gratis
per gratiam ipsius. per redemptionem que est
in christo ihesu.

Dicebat autem et ad inuitatos parabo
lam, intendens quomodo primos
accubitus eligerent dicens ad illos.
Cum inuitatus fueris ad nuptias non
discumbas in primo loco.

Aperta
quidem ad litteram est hec admonitio
saluatoris, docens humilitatem non so
lum apud deum. sed etiam apud homines
esse laudabilem. Sed quoniam hanc euan
gelista non frustra parabolam uocat,
breuiter intuendum quid etiam mystice
signet. Nuptias appellari christi et
ecclesie coniunctionem. multis locis appa
ret, e quibus unum est. Numquid possunt
filii sponsi ieiunare quamdiu cum illis
est sponsus; Aliud, simile factum est regnum
celorum homini regi qui fecit nuptias
filio suo, et misit seruos suos uocare
inuitatos ad nuptias. Has quoque nup

tias quisquis inuitat[us] adierit. id est ecclesie
se membris fidei gratia coniunxerit. non dis
cumbat in primo loco. hoc est non se de me
ritis gloriando quasi ceteris sublimior
extollat. Et quidem studeat iuxta
alterius loci parabolam ueste nuptiali
uestiri. hoc est uirtutum fulgore conui
uis apparere. sed ipsarum habitu uirtutum
loco deuote humilitatis adornet.

*Ne forte honoratior te sit inuitatus
ab eo et ueniens is qui te et illum
uocauit dicat tibi. da huic locum. et tunc
incipias cum rubore nouissimum locum te
nere.* Honoratiori post inuitato locum
dat ille. qui de longe sue conuersationis
confidentia securior factus. citra illorum que
sequentes christo secuti sunt agilitate piger.
et cum rubore nouissimum locum tenet.
quando de aliis meliora cognoscens que
quod de sua operatione celsum sentiebat.
humiliat dicens cum propheta. egens sum
ego et in laboribus a iuuentute mea.
exaltatus autem humiliatus sum et conturbatus.

*Sed cum uocatus fueris. uade recumbe
in nouissimo loco.* Quanto mag
nus es inquit humilia te in omnibus.
Et psalmista gloriatur. humiliatus sum
usquequaque domine. uiuifica me secundum uer
bum tuum. manifeste significans ita
se a domino posse uiuificari si de suis ipse
uirtutibus humilia sentiret.

*Ut cum uenerit qui te inuitauit dicat
tibi. amice ascende superius.* Ueniens do
minus quem humilem inuenerit. humi
liauerit se sicut paruulus. hic est maior [amici nomine beatificans. superius ascendere precipiet. Quicumque enim]

Tunce erit tibi [in regno celorum.]
gloria. coram discumbentibus. Pul
chre dicit tunc erit tibi gloria. ne nunc que
rere incipias quod tibi seruatur in fine. quod sic
salemon ait. hereditas ad quam festinatur
in principio. in nouissimis benedictione
carebit. Potest autem et in hac uita intel
ligi. qui in nouissimo loco recumbens in
uenitur. domino ueniente sublimatur. qui coti
tidie dominus suas nuptias intrat. quoti
die mores. sedes. habitus conuiuantium
diiudicat. et superbos despiciens humi
libus sepe tanta sui spiritus munera prestat.
ut eos merito simul discumbentium hoc
est in fide quiescentium cetus unanima
admiratione glorificet. stupensque in
auctoris sui laudatione prosiliat dicens.
michi autem nimis honorificati sunt ami
ci tui deus. nimis confortatus est principatus [eorum.]

*Quia omnis qui se exaltat hu
miliabitur. et qui se humiliat
exaltabitur.* Et ex hac conclusione
manifeste claret. precedentem domini
sermonem typice intelligendum. Neque
enim mox omnis qui se coram homini
bus

exaltat humiliabitur. aut qui se in conspec
tu hominum humiliat exaltabitur ab eis.
Sed econtrario non nunquam qui se uel in api
ce dignitatis. uel in alia qualibet adqui
renda gloria subleuat. usque in finem exaltari
non cessat. similiter et humilis quilibet
ac uerecundus. in sua qua contentus est usque
ad uite terminum mediocritate perseuerat.
Et ideo quia iuxta ueritatis sententiam. omnis
qui se incaute de meritis alleuat. hu
miliabitur a domino. et qui prudenter se de bene
factis humiliat exaltabitur ab eo. in e
undem proculdubio sensum premissus
sermo redemptoris quo primos in nupti
is accubitus queri uetat cognoscitur.
Dicebat autem et ei qui se inuitauerat.
cum facis prandium aut cenam noli
uocare amicos tuos neque cognatos.
neque fratres tuos. neque uicinos diuites.
Fratres amicos et diuites alterutrum conuiui
a celebrare non quasi scelus interdicit.
sed sicut cetera necessitatis humane com
mertia. ubi et peccatores peccato
ribus fenerantur ut recipiant equalia
ad promerenda uite celestis premia
nil ualere ostendit. Denique subiun
Ne forte et ipsi te reinuitent. ¶ git.
et fiat tibi retributio. Non ait
et fiat tibi peccatum. sed et fiat inquit
tibi retributio. Cui simile est quod ali

bi dicit. et si bene feceritis his qui uo
bis bene faciunt. que uobis est gratia. ¶ Neque
hic dicit peccatum est uobis. sed que uobis est
gratia. siquidem et peccatores hoc faciunt.
Quamuis sunt quedam inuitia fratrum amicorum
cognatorum uicinorumque diuitum conuiuia.
que non solum in presenti retributionem.
sed et dampnationem percipiunt in futuro.
Denique ab apostolo inter opera tenebrarum an
numerantur. sicut in die inquit honeste am
bulemus. non in comessationibus et ebrieta
tibus. Commessationes quippe sunt lux
uriosa conuiuia. que aut collatione
omnium celebrantur. aut uicibus solent a con
tubernalibus exhiberi. ut neminem pudeat
inhoneste aliquid dicere aut facere.
quia ad hoc conuenitur ut feda illic gera
tur copia uini. et incitetur libidinis diui
Sed cum facis ¶ sa uoluptas.
conuiuium. uoca pauperes. debiles. clau
dos. cecos. et beatus eris. quia non habent
retribuere tibi. retribuetur enim tibi in re
surrectione iustorum. Resurrectionem
iustorum dicit. quia et si omnes resurgant.
eorum tamen non inmerito quasi propri
a cognominatur. qui in hac se beatos
non dubitant esse futuros. Ergo qui
pauperes ad conuiuium uocat. in futuro
premium percipiet. qui amicos fratres. et
diuites uocat. recepit mercedem

suam. S; et si hoc ppt' dm facit in exemplu
beati iob. sicut cet'a fraterne dilectiois offi
cia ipse qui iussit remunerat. qui gulosos
ac luxuriosos ppt' lasciuia inuitat pena
infinito plectet' etna.
Hec cum audisset quidam de simul discu
bentib9 dixit ei. Beat9 qui manducab
pane in regno di. Panis qui mandu
cat' in regno di. non iuxta cerintu corpo
ris intelligend9 e cib9. s; ille utiq; qui ait.
ego sum panis uiuus. qui de celo desce
di. Siquis manducauit ex hoc pane
uiuet in etnum. id e siquis mee incar
nationis sacramento pfecte incorpora
t9. mee diuine maiestatis uisione frui
meruerit. hic ppetua uite immortalis
beatitudine gaudebit. S; qr nonnulli
hunc pane fide ten9 quasi odorando pci
piunt. dulcedine uero ei9 attingere
uenerit gustando fastidiunt. subiecta
parabola dns talium torpore celestib9
epulis dignu non ee redarguit. Seqt'.
Et ipse dixit ei. homo quidam fec cena
magna. et uocauit multos. Quis
iste e homo. n ille qui pphetam et
homo e et quis cognoscet eu. qui fec
cena magna. qr satietate nobis inrne
dulcedinis pparauit. Qui uocat mul
tos s; pauci ueniunt. qr non nunqm
ipi qui ei p fidem subiecti sunt. etno
eius conuiuio male uiuendo cotradicunt.
Et misit seruu suu hora cene dicere in
uitatis ut uenirent. qr iam pata st
omia. Quid hora cene n finis e mundi.
In quo nimiru nos sum9. sic iam dudu
paulus testat' dicens. nos in quos fines
seclor deuenert. Si g' iam hora cene est
cum uocam9. tanto minus debem9 ex
cusare conuiuiu di. quanto ppinquasse
iam cernim9 fine secli. Idcirco aut hoc
conuiuiu di non prandiu s; cena nomi
nat'. qr post prandiu cena restat. post
cenam u conuiuiu nullu restat. Et qr
etnum dei conuiuiu nob in extremo ppara
bit'. rectu fuit. ut hoc non prandiu s; cena
uocaret'. S; quis p hunc seruu qui a patre
familias ad inuitandu mittit'. n pdica
tor ordo signat'. Ad repellendu aut
fastidium nrm iam parata sunt omia.
qr abstergendum mentis nre torpo
rem in cena di. ille nob singularis ag
nus occisus est. q' tulit peccata mundi.
Et ceperunt simul omis excusare. Offert
ds quod rogari debuit. non roga
tus dare uult quod uix spari poterat
qr dignaret' largiri postulat9. paratas
delicias refectionis etne denuntiat. et
tamen simul omis excusant. S; dicunt
aliqui. excusare nolum9. Ad illud enim
superne refectionis conuiuiu. et uocari

et peruenire gratulamur. Qui uerum perfecto dicunt, si non plus terrena quam celestia diligunt, si non amplius rebus corporalibus quam spiritalibus occupantur. Unde hic quoque ipsa excusantium causa subiungitur, cum protinus subinfertur.

Primus dixit ei. Villam emi. et necesse habeo exire et uidere illam, rogo te habe me excusatum. Quid per uillam nisi terrena substantia designatur? Exit ergo uidere uillam, qui sola exteriora cogitat propter substantiam.

Et alter dixit; Iu... stantiam. Iuga boum emi .v. et eo probare illa. rogo te habe me excusatum. Quid in .v. iugis boum, nisi quinque corporis sensus accipimus? qui recte quoque iuga sunt uocati, quia in utroque sexu geminantur. Qui uidelicet corporales sensus, quia comprehendere nesciunt intima, sed sola exteriora cognoscunt et deserentes intima, ea que extra sunt tangunt, recte per eos curiositas designatur. Graue namque curiositas est uitium, que dum cuiuslibet mentem ad inuestigandam uitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit. Propter hoc namque et de eisdem .v. iugis boum dicitur eo probare illa, quia uidelicet aliquando proximi probatio ad curiositatem solet. Sed notandum quod et is qui propter uillam, et is qui propter probanda iuga boum a cena sui inuitatoris excusat, uerba humilitatis permiscet dicens, rogo te habe me excusatum. Dum enim dicit rogo et tamen uenire contempnit, humilitas sonat in uoce, superbia in actione. Et ecce hoc diiudicat prauus quisque cum audit, nec tamen ea que diiudicat agere desistit. Nam dum cuilibet peruerse agenti dicimus conuertere. deum sequere. mundum relinque. ubi hunc nisi ad dominicam cenam uocamus? Sed cum respondet ora pro me quia peccator sum, hoc facere non possum, quid aliud egit nisi rogat et excusat? dicens namque peccator sum humilitatem insinuat, subiungens autem conuerti non possum superbiam demonstrat.

Et alius dixit. Uxorem duxi, et ideo non possum uenire. Quid per uxorem nisi uoluptas carnis accipitur? Nam quamuis bonum sit coniugium, atque ad propagandam subolem prudentia diuina constitutum, nonnulli tamen non per fecunditatem prolis, sed desideria expetunt uoluptatis, et ideo per rem iustam significari potest non incongrue res iniusta. Ad cenam ergo nos etiam conuiuii summus paterfamilias inuitat, sed dum hunc terrena cura occupat, illum alienae actionis sagax cogitatio deuastat, alterius etiam mentem uoluptas carnalis inquinat,

studiosius quisq; ad eterne uite epulas non
Et reuersus seruus. festinat.
nuntiauit hec dño suo. Tunc iratus
pat familias dix seruo suo; Exi cito in
plateas et uicos ciuitatis! et paupes ac
debiles et cecos et claudos introduc huc.
Ecce qui terrene substantie plus iusto incubat.
uenire ad dñicã cenã recusat. qui labori
curiositatis insudat. pparata uite alim
ta fastidit. qui carnalib desideriis inheret.
spualis conuiui epulas respuit. Quia
g uenire supbi renuunt! paupes eligã
tur. Cur hoc. qr iuxta pauli uocẽ infir
ma mundi elegit d̃s! ut confundat
fortia. Paupes aũt dicunt et debiles!
qui iudicio suo apud semetipsos infir
mi sunt. Nam paupes et quasi fortes
st. qui et positi in paupertate supbiũt.
ceci ũ sunt. qui nullum lum ingenii
habent! claudi quoq; qui rectos gressus
in opatione non habent. S; dum mor
uitia in membrorum debilitate signant.
pfecto liquet qr sicut illi peccatores
fuerunt qui uocati uenire noluerũt!
ita hi quoq; peccatores sunt qui inui
tant et ueniunt. S; peccatores sup
bi respuũt. et peccatores humiles eli
gunt. Hos quoq; elig quos despicit mũ
dus! qr pleruq; ipsa despectio hominẽ
reuocat ad semetipm. Paupes et debi

les. ceci et claudi uocant et ueniunt. quia
infirmi quiq; atq; in hoc mundo despec
ti. pleruq; tanto celerius uocẽ dñi audi
unt! quanto et in hoc mundo non
habent ubi delectent. S; ductis ad ce
nã paupib! qd puer subiungat audiamus.
Dñe factũ est ut imperasti! et adhuc lo
cus est. Multi tales ad dñicã ce
nã ex iudea collecti sunt! s; multitudo
que ex israelitico pplo credidit. locũ supni
conuiuii non impleuit. Intrauit iã fre
quentia iudeorum! s; adhuc locus uacat in
regno ubi suscipi debeat numerositas
gentiũ. Unde et eidẽ seruo dicit.
Exi in uias et sepes. et cõpelle intra
re! ut impleat domus mea.
Cũ de uicis ac plateis ad cenã dñs i
uitat! illum uidelicet pplm designat
qui tenere legẽ suburbana conuisioẽ
nouerat. Cum ũ conuiuas suos colli
gi ex uiis et sepib pcipit! nimirũ agres
tem pplm collige idẽ gentilẽ querit.
Notandum ũ quod in hac inuitatioẽ
tercia non dr inuita! s; cõpelle intrare.
Nam sunt nonnulli qui bona facien
da intelligunt! s; hec facere desistunt.
His ut supius diximus pleruq; contingit.
ut eos in carnalib desideriis suis mundi
huius aduersitas feriat. Sepe nãq; aut
longa egritudine tabescunt. aut

aut afflicti iniuriis concidunt. aut percussi
gravioribus dampnis affliguntur. seque ip
sos in suis desideriis reprehendentes ad do
minum corda convertunt. Qui et huius mun
di adversitatibus fracti ad dei amorem rede
unt. atque a presentis vite desideriis corrigun
tur. quid isti nisi compelluntur ut intrent.
Sed valde est tremenda sententia. que pro
tinus subinfertur. Ait enim.

Dico autem vobis quod nemo virorum illorum
qui vocati sunt. gustabit cenam meam.

Ecce per se vocat. per angelos vocat. per pa
triarchas vocat. per apostolos vocat. per pas
tores vocat. Plerumque per miracula vocat.
plerumque per flagella vocat. Aliquando
per huius mundi prospera vocat. aliquan
do per adversa. Nemo contempnat. ne dum
vocatur excusat. cum voluerit intrare non

.lx. Ibant autem turbe multe cum eo. et conversus dixit ad illos. si quis venit
ad me. et non odit patrem suum aut ma
trem. et uxorem. et filios. et fratres. et soro
res. adhuc autem et animam suam. non
potest meus esse discipulus. Percunctari libet
quomodo parentes et carnaliter propinquos
precipimur odisse. qui iubemur et ini
micos diligere. Et certe de uxore veri
tas dicit. quod deus iunxit homo non sepa
ret. Et paulus ait. Viri diligite uxores
vestras. sicut et christus ecclesiam. Ecce discipulus
uxorem diligendam precipit cum magister
dicit. qui uxorem non odit non potest meus
esse discipulus. Numquid aliud iudex nun
tiat. aliud preco clamat. an simul et
odisse possumus et diligere. Sed si vim pre
cepti perpendimus. utrumque agere per discre
tionem valemus. ut eos qui nobis carnis cog
natione coniuncti sunt. et quos proximos
novimus diligamus. et quos adversarios
in via dei patimur odiendo et fugiendo
nesciamus. Ut autem dominus demonstraret
hoc erga proximos odium non de in
affectione procedere sed de karitate addidit
protinus dicens. adhuc autem et animam
suam. Tunc etenim bene animam nostram
odimus. cum eius carnalibus desideriis non
adquiescimus. cum eius appetitum fran
gimus. eius voluptatibus reluctamur.
Que ergo contempta ad melius ducitur.
quasi per odium amatur. Sic sic nimirum
exhibere proximis nostris odii discretionem de
bemus. ut in eis et diligamus quod sunt.
et habeamus odio quod in dei nobis
itinere obsistunt. Hoc ipsum vero anime o
dium qualiter exhiberi debeat. subden
do veritas manifestat dicens.

Et qui non baiulat crucem suam et ve
nit post me. non potest meus esse dis
cipulus. Crux quippe a cruciatu dicitur. Et
duobus modis crucem domini baiulamus.

cum aut per abstinentiam carnem afficimus? aut per
compassionem proximi necessitatem illius
nostram putamus? Qui enim dolorem exhibet
in aliena necessitate, crucem portat in mente.
Sciendum vero est, quod sunt nonnulli qui car-
nis abstinentiam non pro deo, sed pro inani gloria
exhibent. Et sunt plerique qui compassio-
nem proximo non spiritualiter sed carnaliter impen-
dunt, ut ei non ad virtutem, sed quasi mise-
rando ad culpas faveant. Hi itaque cru-
cem quidem videntur ferre, sed dominum non se-
quuntur. Unde et recte hec eadem veritas
dicit: Qui non baiulat crucem suam et venit
post me, non potest meus esse discipulus. Baiula-
re etenim crucem et post dominum ire est, vel carnis
abstinentiam, vel compassionem proximi stu-
dio eterne intentionis exhibere. Nam quisquis
hec pro temporali intentione exhibet, cru-
cem quidem baiulat, sed ire post dominum recu-
sat. Quia vero sublimia precepta data sunt,
protinus comparatio edificande sublimitatis
adiungitur, cum dicitur:

Quis enim ex vobis volens turrim edificare,
nonne prius sedens computat sumptus
qui necessarii sunt, si habeat ad perficien-
dum? Omne quod agimus, prevenire per stu-
dium considerationis debemus. Ecce enim
iuxta veritatis vocem qui turrim edificat,
prius edificii sumptus parat. Si igitur humi-
litatis turrim construere cupimus, prius

nos preparare ad adversa huius seculi debemus. Hoc
enim inter terrenum et celeste edificium distat,
quod terrenum edificium expensas colligendo
construitur, celeste autem edificium expensas
dispergendo. Ad illud sumptus facimus
si non habita colligamus, ad istud sumptus
facimus, si et habita relinquamus. Consideran-
dum vero quod dicitur:

Ne postea quam posuerit fundamentum et
non potuerit perficere, omnes qui viderint
incipiant illudere ei dicentes, quia hic homo
cepit edificare et non potuit consummare.

Quia iuxta Pauli vocem, spectaculum facti sumus
mundo, angelis et hominibus, et in omnibus
que agimus considerare occultos adversarios
nostros debemus, qui semper nostris operibus inten-
dunt, semper ex nostro defectu gratulantur.
Quos propheta intuens ait: Deus meus in te
confido non erubescam, neque irrideant
me inimici mei. In bonis enim operibus
intenti, nisi contra malignos spiritus sol-
licite vigilemus, ipsos irrisores patimur,
quos ad malum persuasores habemus.
Sed quia de construendo edificio comparatio
data est, nunc ex minori ad maius si-
militudo subditur, ut ex rebus minimis
maiora pensentur. Nam sequitur:

Aut quis rex iturus committere
bellum adversus alium regem, non
sedens prius cogitat si possit cum x

milibus occurrere ei qui cum .xx. milibus
uenit ad se? Alioquin adhuc illo
longe agente, legationem mittens.
rogat ea que pacis sunt. Rex con
tra regem ex equo uenit ad prelium; et
tamen si se perpendit non posse sufficere.
legationem mittit et ea que pacis sunt
postulat. Quibus ergo nos lacrimis spe
re ueniam debemus? qui in illo tremen
do examine regi nostro ex equo ad iudi
cium non uenimus. quos nimirum con
dicio, infirmitas et causa inferiores
exhibet. Sed fortasse iam nostra opera iis cul
pas abscidimus, iam praua queque ex
terius declinamus; numquid ad redden
dam rationem cogitationis nostre suffi
cimus? Cum duplo ergo exercitu con
tra simplum uenit, qui nos uix in
solo opere preparatos. simul de opere et
cogitatione discutit. Et ideo dum
adhuc longe est legationem mittamus.
rogemus ea que pacis sunt. Longe enim
esse dicitur, quia adhuc presens per iudicium
non uidetur. Mittamus legationem lacri
mas nostras. mittamus misericordie opera,
mactemus in ara eius hostias placatio
nis. Hec est nostra legatio, que regem
uenientem placat.

Sic ergo omnis ex uobis qui non renunti
at omnibus que possidet, non potest meus esse
discipulus.

Manifestissime dominus hac conclusione
docet quid sit edificare turrim. uel cum
rege fortiore facere pacem. suum uideli
cet esse disciplinam. preparare autem sumptus ad
perficiendam turrim. et mittere legatio
nem ad impetrandam pacem, non esse aliud
quam renuntiare omnibus que possidemus.
Inter que omnia et amor proximorum de quo
predictum est. et ipsa anima nostra quam qui
dam pro temporali hac uita dictam putant
intelligatur necesse est, quam sic possidere ad
tempus oportet. ut non nos impediat
ad eterna. si quis eam fuerit auferre minatus.
Distat sane inter renuntiare omnibus et
relinquere omnia. Paucorum enim perfectorum
est relinquere omnia. curas mundi post
ponere, solis desideriis eternis inhiare.
Cunctorum autem fidelium est renuntiare
omnibus que possident, hoc est sic tenere
que mundi sunt. ut tamen per ea non
teneantur in mundo, habere rem temporalem
in usu. eternam in desiderio, sic terrena gere
re. ut tamen tota mente ad celestia
tendant.

Bonum est sal. Si autem sal quoque eua
nuerit, in quo condietur? Ad sup
riora respicit ubi turrim instituendam non
solum inchoandam, sed etiam precepit
esse consummandam. Bonum quippe
est dei uerbum audire sequentique sale

sapientie spiritualis cordis archana co
dit. immo ipsum cum apostolis sal terre fi
eri. id est eorum quoque qui adhuc terrena
sapiunt imbuendis mentibus sufficere.
At si quis semel condimento verita
tis illuminatus ad apostasiam redierit.
quo alio doctore corrigetur. qui eam quam
ipse gustavit sapientie dulcedinem. vel
adversis seculi perterritus. vel illecebris illectus
abiecerit. iuxta hoc quod quidam sapiens
ait. quis medebitur incantatori a ser
pente percusso. Qua sententia iude
scariothis socios reprobos designari non
immerito credatur. qui philargiria
victus. et gradum apostolatus per
didit et dominum tradere non dubitavit.

Neque in terram. neque in sterquilinium uti
le est. sed foras mittetur. Sic sal
infatuatum cum ad condiendos cibos
carnesque siccandas valere desierit.
nullo iam usui aptum erit. Neque enim
in terram utile est. cuius iniectum germi
nare prohibetur. neque in sterquilinium a
griculture profuturum. quod vivacibus
licet glebis immixtum non fetare
semina frugum sed extinguere so
let. Sic omnis qui post agnitionem
veritatis retro redit. neque ipse fructum
boni operis ferre. neque alios excolere
valet. sed foras mittendus hoc est ab
ecclesie unitate est secernendus. ut iuxta
premissam parabolam irridentes eum
inimici dicant. quia hic homo cepit
edificare. et non potuit consummare.
Et ideo multum utilis exhortatio subin
fertur. cum dicitur.

Qui habet aures audiendi audiat.
Id est qui habet aures intelligen .lxx.
tie quibus dei verbum percipere possit. non
contempnat. sed audiat. obediendo vide
licet et faciendo que didicerit. Non enim
auditor obliviosus sed factor operis. hic
beatus in facto suo erit.

Erant autem appropinquantes pub
licani et peccatores ut audirent
illum. et murmurabant pharise
i et scribe dicentes. Quia hic pec
catores recipit. et manducat cum
illis. Quia non solum iustus pec
care per inertiam. sed et peccator resipis
cere per sollertiam potest. Postquam sal
infatuatum foras mitti debere nar
ratum est. mox penitentium cohors in
admissa describitur. qui ad audiendum
dei verbum appropinquantes. non
solum ad colloquendum. sed etiam ad
convescendum recepti sunt. Quod vi
dentes pharisei dedignati sunt. quia
vera iusticia compassionem habet. fal
sa iusticia dedignationem. quamvis

.XV.

et iusti soleant recte et peccatoribus indig-
nari. Sed aliud est quod agitur typo super-
bie; aliud quod zelo discipline. Sed quia
egri erant. ita ut se esse egros nescirent.
quatenus quod erant agnoscerent. celes-
tis eos medicus blandis fomentis cu-
rat. benignum paradigma obicit. et
in eorum corde uulneris tumorem premit.
Quis ex uobis et cetera. Ait namque.
homo qui habet centum oues. et
si perdiderit unam ex illis. nonne dimit-
tit nonaginta .uiiii. in deserto. et
uadit ad illam que perierat donec
inueniet illam. Ecce mira dispen-
satione pietatis similitudinem ueri-
tas dedit. quam in se ipse homo recog-
nosceret. et tamen hec specialiter ad ipsum
auctorem hominum pertineret. Quia
enim centenarius numerus est perfectus.
ipse centum oues habuit. cum angelorum
substantiam et hominum creauit. Sed
una ouis tunc periit. quando pec-
cando homo pascua uite dereliquit.
Dimisit autem .xcuiii. oues in deser-
to. quia illos summos angelorum choros
reliquit in celo. Cur autem celum de-
sertum uocatur. nisi quod desertum dicitur
relictum. Tunc autem celum homo de-
seruit. cum peccauit. In deserto autem
.xcuiii. oues remanserunt. quando

in terra dominus unam querebat. quia rationabi-
lis creature numerus angelorum uidelicet
hominum. que ad uidendum deum condi-
ta fuerat. pereunte homine erat immi-
nutus. Et ut perfecta summa ouium in-
tegraretur in celo. homo perditus querebatur
Et cum inuenerit in terra.
illam. imponet in humeros suos
gaudens. Quam in humeris suis imposu-
it. quia humanam naturam suscipiens. pec-
cata nostra ipse portauit.
Et ueniens domum. conuocat uici-
nos et amicos dicens illis. Con-
gratulamini mihi. quia inueni ouem
que perierat. Inuenta oue ad do-
mum redit. quia pastor noster reparato
homine ad regnum celeste rediit. Ibi
amicos et uicinos inuenit. illos uide-
licet angelorum choros qui amici eius sunt.
quia uoluntatem eius continue in sua sta-
bilitate custodiunt. Vicini eius quoque
sunt. quia claritate uisionis illius sua
assiduitate perfruuntur. Et notandum quod
non dicat congratulamini oui inuente
sed mihi. quia uidelicet eius est gaudium uita nostra.
Et cum nos ad celum reducimus. solle-
mnitatem leticie illius implemus.
Dico uobis. quod ita gaudium erit
in celo super uno peccatore penitentiam
agente. quam super .xcuiii. iustis

qui non indigent penitentia. Plus de conversis peccatoribus quam de stantibus iustis gaudium erit in celo, quia plerumque hi qui nulli se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via iusticie, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad celestem patriam anxie non anhelant, tantoque sibi in rebus illicitis usum prebent, quanto se perpetrasse illicita nulla meminerunt. Et plerumque pigri remanent ad exercenda bona precipua, quia valde securi sunt quod nulla commiserunt peccata graviora. At contra nonnunquam hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti inardescunt ad amorem Dei, seseque in magnis virtutibus exercent. Maius quoque de peccatore converso quam de stante iusto gaudium fit in celo, quia et dux in prelio plus eum militem diligit qui post fugam reversus hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga prebuit et numquam aliquid fortiter fecit. Sed inter hec sciendum est quia sunt plerique iusti in quorum vita tantum est gaudium, ut eis quelibet peccatorum penitentia preponi nullatenus possit. Nam multi et nullorum sibi malorum sunt conscii, et tamen in tanti ardoris afflictione se exerunt ac si peccatis omnibus angustentur. Cuncta etiam licita respuunt, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant, et sic nonnulli peccata operum, sic ipsi peccata cogitationum deplorant. Hinc ergo colligendum est quantum Deo gaudium faciat quando humiliter plangit iustus, si facit in celo gaudium quando hoc quod male gessit per penitentiam dampnat iniustus.

Aut que mulier habens dragmas decem, si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam et evertit domum et querit diligenter donec inveniat? Qui signatur per pastorem, ipse et per mulierem. Ipse enim Deus, ipse et Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in dragma, mulier dragmam perdidit quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a similitudine sui conditoris recessit. Sed accendit lucernam mulier, quia sapientia Dei apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in testa est. Lumen vero in testa est divinitas in carne. Accensa autem lucerna evertit domum, quia mox ut eius divinitas per carnem claruit, omnis se nostra conscientia perturbavit. Domus namque evertitur cum consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur. Eversa vero domo invenitur dragma, quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris.

Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas dicens: congratulamini michi, quia inveni dragmam meam quam perdideram.

Que amice vel vicine nisi ille potestates sunt celestes iam superius dicte. Que tanto superne sapientie iuxta sunt, quanto ei per gratiam continue visionis appropinquant. Sed intuendum cur ista mulier .x. dragmas habuisse perhibetur. Angelorum quippe et hominum naturam ad cognoscendum se dominus condidit. Quam dum consistere ad eternitatem voluit, eam procul dubio ad suam similitudinem creavit. Decem vero dragmas habuit mulier, quia .viiii. sunt ordines angelorum. Sed ut compleretur electorum numerus, homo decimus est creatus. Qui a conditore suo nec post culpam periit, quia hunc eterna sapientia per carnem miraculis coruscans, ex lumine teste reparavit.

Ita dico vobis gaudium erit coram angelis dei super uno peccatore penitentiam agente. Penitentiam agere est et perpetrata mala plangere, et plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat ut tamen alia committat, adhuc penitentiam agere aut ignorat aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata quis luxurie defleat, et tamen adhuc avaritie estibus anhelat? Aut quid prodest si iure culpas iam lugeat, et tamen adhuc invidie facibus tabescat? Sed minus est valde quod dicimus ut qui peccata deplorat, ploranda minime committat. Nam cogitandum summopere est ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatinus per hoc conditori suo satis faciat, ut qui commisit prohibita, sibimetipsi abscidere debeat etiam commissa. .lxii.

Ait autem: Homo quidam habuit duos filios. Et dixit adolescentior ex illis patri: Da mihi portionem substantie que me contingit. Et divisit illis substantiam.

Murmurantibus de peccatorum susceptione scribis et phariseis, tres ex ordine parabolas salvator posuit. Duabus primis de quibus disputatum est, quantum ipse cum angelis de penitentium salute gaudeat insinuans. Tertia vero que sequitur, non suum tantummodo suorumque gaudium demonstrans, sed invidentium murmur reprehendens. Homo itaque qui duos filios habuisse dicitur, deus pater intelligitur, duorum videlicet gentium populorum, et quasi duarum generis humani stirpium auctor atque creator. Maior enim filius eos qui in unius dei permansere cultura, minor eos qui usque ad colenda idola deum deseruere significat. Pars substantie que minorem filium contingit, ipse sensus in homine rationalis est. Vivere enim, intelligere, meminisse, ingenio alacri excellere, divinum substan

ta munis ē. Quam minor filius ex
petit a patre / cum homo sua potestate
delectat᷒ p libum se se arbitriū regere.
atq; a dn̄o quesiuit exuere conditoris.
Diuisitq; illis substantiā. fidelib᷒ scilicet
sue gr̄e p̄dicationē q̄n desid̄abant imper
tiendo. infidelib᷒ ū naturalis solum inge
nij quo contenti erant beneficium con
Et non post multos | cedendo.
dies. congregatis omib adolescentior
filius pegre pfect᷒ ē in regionē longinq̄ā:
et ibi dissipauit substantiā suā uiuendo
luxuriose. Longe profect᷒ est. non locū
mutando s; mentē. Quanto etenī quisq;
plus in p̄uo ope delinquit. tanto a di gr̄a
longius recedit. Q̄d non post multos dies
d̄r factū ut congregatis omib᷒ pegre
pfisceret̄ in regionē longinq̄m: q̄ n̄
multo post institutionē humani generis
placuit anime p liberū arbitrium ferre secū
quandā uelut potentiā nature sue / et de
serere eum a quo condita ē p̄fidens uirib᷒
suis. Quas uires tanto consumit citius /
quanto eū deserit a quo date sunt. Itaq;
hanc uitā p̄digā uocat. amantē fun
dere atq; spaciari pompis exterioribz
int᷒ inanīscentē. cum ea quisq; sequit᷒
que ab illa p̄cedunt. et relinquit eū
qui sibi ē interior.
Et postquam omīa dissipasset: fac
ta ē fames ualida in regione illa.

Omīa que dissipauit / ornamenta nature
que consumpsit significant. Fames in
regione longinqua / indigentia uerbi ue
ritatis ē in obliuione creatoris. De qua
dictum ē in p̄phis. q̄ mittet dn̄s famem
in t̄ram / non famē panis neq; sitim aque
s; audiendi uerbum di.
Et ipse cepit egēre / et abiit et adhesit
uni ciuiū regionis illis. Merito egē
cepit / qui thesauros sapientie di diuiti
arūq; celestium altitudinē dereliquit.
Vnus autē ciuium regionis illius cui
egens adhesit. ille ē qui concupiscen
tiis t̄renis merito sue p̄u̇sitatis p̄posit᷒.
princeps hui᷒ mundi a dn̄o uocat᷒ /
et de quo apl̄s. D̄s inquit hui᷒ sc̄li
excecauit mentes infideliū.
Et misit illum in uillā suā / ut pas
ceret porcos. In uillā mitti est.
substantie mundalis cupiditate sub
iugari. De qua in alia parabola qui
dam sp̄uales epulas ad q̄s inuitaba
t᷒ fastidiens dixit: uillā emi et neces
se habeo exire et uidē illam. Porcos
u pascere ē / ea quib᷒ immundi sp̄s gau
Et cupiebat | deant opari.
implere uentrē suū de siliquis: q̄s
porci manducabant. Silique qui
bus porcos pascebat sunt doctrine
sc̄lares sterili suauitate resonantes.
de quibz laudes idolorū fabularūq;

ad deos gentium uario sermone atque carmi
nibus perstrepant quibus demonia delectantur.
Unde cum iste satiari cupiebat, aliquid
solidum et rectum quod ad beatam uitam
pertineret inuenire uolebat in talibus et
non poterat. Hoc est enim quod ait.
Et nemo illi dabat. In se autem reuersus.
Iam scilicet ab eis que forinsecus frus
tra illiciunt et seducunt, in conscien
tie interiora reducere faciens intentio
nem suam. Quanti mercenarii patris mei abun
: i domo dant panibus, ego autem hic fame pereo.
Unde hoc scire poterat in quo tanta
erat obliuio dei sicut in omnibus ydolatris
fuit. Nisi quia ista recogitatio iam resipien
tis est cum euangelista predicaret. Mer
cenarii igitur patris abundant panibus. qui quidem
future mercedis intuitu digna operari
satagunt, quotidianis superne gratie re
feciuntur alimoniis. At uero fame pereunt.
qui extra patris edes positi, uentrem cu
piunt impleri de siliquis. id est qui sine
fide uiuentes, uitam beatam inanis philo
sophie studiis inquirunt. Sicut enim
panis qui cor hominis confirmat, uer
bo dei quod mentem reficit assimulatur, ita
siliqua que et ipsa intus inanis foris mol
lis est et corpus non reficit sed implet
ut sit magis oneri quam usui, secularis sa
pientie non inmerito comparatur, cuius
sermo facundie plausu sonorus sed uirtu
te utilitatis est uacuus.
Surgam et ibo ad patrem meum et dicam ei, pa
ter peccaui in celum et coram te. Quam
misericordem piumque nouerat patrem, qui nec of
fensus a filio patris dedignetur audire uocabulum.
Surgam igitur inquit. qui me iacere cognoui.
et ibo qui longe recessi. ad patrem meum qui sub
principe porcorum miserabili egestate tabes
co. Peccaui autem in celum. coram spiritibus angelicis
sanctisque animabus in quibus est sedes dei significat.
Coram te uero. in ipso conscientie conclaui, quod
dei solius oculi penetrare ualebant.
Et iam non sum dignus uocari filius tuus, fac
me sicut unum de mercenariis tuis. Ad
filii quidem affectum qui omnia que patris sunt
sua esse non ambigit, aspirare nequaquam presu
mit. sed mercenarii statum iam pro mercede ser
uiturus desiderat, uerum ne hunc quidem nisi
paterna dignatione se mereri posse testatur. Ubi
sunt igitur pelagianiste. qui sua se uirtute sal
uari posse confidunt. contra aptissimam ueritatis
sententiam que ait. sine me nichil potestis
facere.
Et surgens uenit ad patrem suum. Uenire ad patrem est,
in ecclesia constitutum per fidem, ubi iam possit esse
peccatorum legitima et fructuosa confessio.
Cum autem adhuc longe esset. Et antequam
intelligeret deum. sed tamen cum iam pie quereret.
Uidit illum pater ipsius. Impios enim
et superbos conuenienter non uidere dicitur,
tanquam ante oculos non habere. Ante oculos

eam habere non nisi qui diligunt dici solent.
Et misericordia motus est et occurrens cecidit
super collum eius. Non enim pater unigeni
tum filium deseruit. in quo usque ad nostram lon
ginquam etiam peregrinationem cucurrit atque des
cendit. quia deus erat in christo mundum recon ci
lians sibi. Et ipse dominus ait. pater in me manens.
ipse facit opera sua. Quid est autem cadere super
collum eius, nisi inclinare et humiliare in am
plexum eius brachium suum. Et brachium domini
cui revelatum est? Quod est utique dominus noster ihesus christus.
Et osculatus est eum. Consolari verbo
gratie dei ad spem indulgentie peccatorum.
hoc est post longa itinera remanentem a pa
tre mereri osculum karitatis.
Dixitque ei filius, Pater peccavi in celum et
coram te. iam non sum dignus vocari filius
tuus. Incipit iam peccata constitutus in
ecclesia confiteri. nec dicit omnia que dicturum
se esse premiserat. sed usque ad illud non sum dignus
vocari filius tuus. Hoc enim vult fieri per
gratiam. quod se indignum esse per merita fatetur. Non
addidit quod in illa meditatione dixerat. fac
me sicut unum de mercenariis tuis. Cum enim
panem non haberet vel mercenarius esse cu
piebat. quod post osculum patris generosis
sime iam dedignatur. Intelligit namque inter
filium mercenarium et servum non esse minimam
distantiam. servum videlicet esse eum qui ad
huc metu gehenne sive presentium legum
auctoris temperet. mercenarium autem qui spe
atque desiderio regni celorum. filium qui affec
tu boni ipsius atque virtutum amore. In
quarum virtutum trium consideratione beatus
apostolus omnem salutis summam concludens.
nunc inquit manet fides. spes. karitas.
tria hec. maior autem his est karitas. Fi
des namque est. que obfuturi iudicii ac suppli
ciorum metum vitiorum facit contagia declinare.
Spes est que mentem nostram de presentibus a
vocans. universas corporis voluptates
celestium premiorum expectatione contempnit.
Karitas. que nos ad mortem christi et spiri
alium virtutum fructum mentis ardore
succendens. quicquid illis contrarium est
toto facit odio detestari. Unde prodigus
iste postquam in semetipsum reversus dire fa
mis supplicia formidabat. velut iam
servus effectus etiam mercenarii statum
de mercede iam cogitans concupiscit.
sed eum pater occurrens non contentus mino
ra concedere. utroque gradu sine dilatione
transcurso. pristine filiorum restituit dig
nitati. nec iam de mercede conductoris
sed de hereditate fecit cogitare parentis.
Dixit autem pater ad servos suos. Cito profer
te stolam primam et induite illum.
Stola prima est vestis innocentie. quam
homo bene conditus accepit. sed male per
suasus amisit. quando post culpam preva
ricationis cognovit esse se nudum. gloria que
immortalitatis perdita. pelliceum hoc est

mortale sumpsit indumentum. Serui qui eam proferant. reconciliationis predicatores sunt. Proferunt enim stolam primam. quando mortales terrenosque homines ita sublimandos asseuerant. ut non solum ciues angelorum. sed heredes dei. et coheredes sint christi futuri.

Et date anulum in manu eius. et calciamenta in pedes.

Anulus est sincere fidei signaculum qua cuncta promissa merendentium cordibus certa impressione signantur. ut nuptiarum pignus illarum quibus ecclesia sponsatur. Et bene anulus in manu datur. ut per opera fides clarescat. et per fidem opera firmentur. Calciamenta autem in pedes officium euangelizandi denuntiant. ut cursus mentis ad celestia tendens a terrenarum contagio rerum inuiolatus seruetur et mundus. priorumque munitus exemplis super serpentes et scorpiones securus incedat. Manus quoque et pedes id est opus et conatus et cursus. opus ut recte uiuamus. cursus ad eterna gaudia properemus. Non enim habemus hic manentem ciuitatem. sed futuram inquirimus.

Et adducite uitulum saginatum. et occidite. Vitulus saginatus ipse est dominus. sed secundum carnem. et bene saginatus. quia caro eius adeo spiritualis est opima uirtutibus. ut pro totius mundi salute sufficiat in odorem uidelicet immolationis ad deum mittere pro omnibus exorare. Adducere autem uitulum et occidere est. predicare christum et mortem eius insinuare. Tunc etenim cuique nunc quasi recens occiditur. cum credit occisum. Tunc caro eius commeditur. cum eius passionis sacramentum et ore ad emundationem percipitur. et corde ad imitationem cogitatur.

Et manducemus et epulemur. quia hic filius meus mortuus erat et reuixit. perierat et inuentus est. Non solum filius qui reuixit et inuentus est. uerum etiam pater et serui illius sacrosancto uituli qui propter filium occisus erat carne refecti epulantur. quia patris cibus salus est nostra. et patris gaudium nostrorum est remissio peccatorum. nec tantum patris. sed filii et spiritus sancti. quia sicut una indiuiduitate uoluntas et operatio. ita una est delectatio sancte et indiuidue trinitatis. Vnde beatus abraam tres angelos hospitio recipiens uitulum tenerrimum et optimum occidisse. eisque cum lacte pane et butiro epulandum legitur obtulisse. quia qui beatam trinitatem recte deuotionis officiis reficere id est letificare desiderat. mortem quam debet unigeniti filii dei in carne que est una in eadem trinitate persona. pie confessionis sinceritate celebrare. Et notandum quod ante stola prima. ante anulus. ante calciamenta proferantur. et sic deinde uitulus immolatur. quia nisi spem quisque prime immortalitatis induerit. non potest sacramentis interesse celestibus.

Et ceperunt epulari. Iste epule atque festiuitates nunc celebrantur per orbem

tinę ecclesia dilatata atque diffusa. Vitulus enim
ille in cruce & sanguine domestico offertur patri.
et pascit totam domum.
Erat autem filius eius senior in agro. Filius
senior populus israel est. qui licet in longinqua
non abierit. non tamen domi sed in agro dicitur
esse morari. quia populus isdem neque usque ad colenda
idola creatorem deseruit. neque legis quam ac
ceperat interiora penetrauit. sed littere solum cus
todia contentus. exteriora magis & terrena
operari simul & sperare solebat. audiens per
prophetam. si uolueritis & audieritis me. bo
na terre commedetis.
Et cum ueniret & appropinquaret domui.
audiuit symphoniam & chorum. Appro R̃
pinquat filius domui. cum populus ille in quibuscumque
israhelitis considerationibus. nam multi tales inuen
ti sunt in eis & sepe inueniuntur. labore ser
uilis operis improbato. ex hisdem scripturis ecclesie
libertatem considerat. Audit symphoniam & cho
rum. scilicet spiritu plenos uocibus consonis euan
gelium predicare quibus dictum est. obsecro uos fratres
ut id ipsum dicatis omnes. et concorditer conuersan
tium animam & cor unum in laudes dei.
Et uocauit unum de seruis. & interrogauit
que hec essent. Isque dixit illi. Vocat
unum de seruis. cum sumit ad legendum ali
quem prophetarum. et in eo querens quodammodo
interrogat. unde ista festa in ecclesia celebran
tur. in quibus se esse non uidet. Respondit
ei seruus patris propheta.

Frater tuus uenit & occidit pater tuus uitu
lum saginatum. quia saluum illum re
cepit. In extremis enim temporibus fiet frater
tuus. sed inde maior exultatio cantantium
domino canticum nouum. quia laus eius ab extre
mis terre. et propter eum qui absens erat. oc
cisus est ille cui dictum est. & holocaustum tuum
Indignatus est pingue fiat.
autem. & nolebat introire. Pater autem
illius egressus cepit rogare illum. In
dignatur etiam nunc & adhuc non uult
introire. Cum ergo plenitudo gentium intra
uerit. egredietur opportuno tempore pater
eius. ut etiam omnis israel saluus fiat. ex cu
ius parte cecitas facta est. uel ut absen
tia in agro. donec plenitudo filii mi
noris longe in ydolatria gentium con
stituti redyret. ad manducandum uitu
lum intraret. Erit enim quandoque aperta
uocatio iudeorum in salute euangelii. quam
manifestationem uocationis tanquam egres
sum patris appellat. ad rogandum ma
iorem filium. datum tuum preteriui.
Et ille respondens dixit patri suo. Ecce
tot annis seruio tibi. & nunquam man
Queritur quomodo ille populus nunquam mandatum
dei preterisse dicatur. sed facile illud occurrit.
neque de omni mandato dictum est. sed de uno
maxime necessario. quo nullum alium
deum colere iussus est. Neque iste filius in
omnibus israhelitis sed in his intelligitur habe

personam. qui numquam ab uno deo ad simulacra conversi sunt. Quamvis enim tamquam magno possit iste filius terrena desideraret, ab uno tamen deo ista desiderabat bona. Quod etiam patris ipsius testimonio comprobatur cum dicitur: tu mecum es semper. Non enim quasi mentientem redarguit, sed secum perseverantiam eius approbans. ad perfectionem potioris atque iocundioris exultationis invitat.

Et numquam dedisti mihi hedum, ut cum amicis meis epularer. Peccator profecto hedi nomine significari solet. Sed absit, ut antichristum intelligam. Multum enim absurdum est, cum ei dicitur: tu mecum es semper, hoc a patre optasse ut antichristo crederet. Neque omnino meis iudeorum qui antichristo credituri sunt, istum filium fas est intelligi. Quomodo autem epularetur ex illo hedo, si ipse est antichristus, qui non ei crederet? Aut si hoc est epulari ex hedi occasione, quod est de antichristi perditione letari, quomodo dicit filius quem recipit pater hoc sibi non fuisse concessum, cum omnes filii dei de illius adversarii dampnatione letaturi sint? Nimirum ergo ipsum dominum sibi negatum ad epulandum conqueritur, dum eum peccatorem putat. Cum enim edus est illi genti, id est cum eum sabbati violatorem vel profanatorem legis existimat, iocundari epulis eius non meruit, ut quod ait: numquam dedisti mihi hedum ut cum amicis epularer, tale sit ac si diceret: cum qui mihi hedus videbatur numquam dedisti mihi ad epulandum, eo ipso mihi illum ipsum non concedens, quia mihi hedus videbatur. Quod autem dicit: cum amicis meis, aut ex persona principum cum plebe intelligitur, aut persona ierosolomitanorum cum ceteris populis iudee.

Sed postquam filius tuus qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti illi vitulum saginatum. Meretrices sunt gentium superstitiones, cum quibus substantiam dispensare est relicto uno conubio veri dei cum turba demonum cupiditate turpis [...]

At ipse dixit illi: fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt. Epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat et revixit, perierat et inventus est. Quod dicit: et omnia mea tua sunt, non putandum est ita dictum quasi non sint et fratris, ut tamquam in terrena hereditate partiaris angustias, quomodo possunt esse omnia maioris, si habet ibi etiam iunior partem suam. Sic enim a perfectis et purgatis aciem immortalibus filiis habentur omnia, ut sint et omnium singula et omnia singulorum. Ut enim cupiditas nichil sine angustia, nichil cum angustia karitas tenet. Ergo beatitudinem illam optinentium non erunt ad vivendum superiora, non erunt ad conveniendum equalia, non erunt ad dominandum inferiora. Si quem autem movet quomodo pater supplicans veritas dicat: et mea omnia tua sunt et tua mea, cum simillimum videtur sonare quod huic filio dicitur: et omnia mea tua sunt, sciat unigenitum

ti filii est omnia que patris sunt. pro hoc quod etiam
ipse deus est. et de patre natus. patri est equalis.
Iam et illud quod de spiritu sancto loquens ait omnia
que habet pater mea sunt. propterea dixi quia de meo
accipiet et annuntiabit vobis. de his dixit que
ad ipsam patris pertinent diuinitatem. in quibus
ille est equalis. omnia que habet pater habendo.
Neque enim spiritus sanctus de creatura que patri est subiec
ta et filio erat accepturus quod ait de meo accipiet.
Sed utique de patre de quo procedit spiritus. de quo natus est et
filius. Siue itaque duos filios ad utrumque populum si
ut quibusdam placet ad duos quoslibet homines peni
tentem videlicet et iustum vel quasi iustum videatur re
ferre voluerit. gaudeat maior sit quia frater minor
mortuus fuerat et reuixit perierat et inuentus est.

Explicit liber quartus. Incipit liber quintus.

POSTQUAM
murmurantes de
peccatorum vel potius
penitentium receptio
ne. eos qui sibi iusti vide
bantur. tribus continu
is parabolis de quibus
supra disputatum est
saluator redarguit
docens salutem resipis
centium. deo quidem et angelis gra
tissimam. sed in iudiciis hominibus
esse gratissimam. quartam quoque
quintamque de elemosina dan
da et parsimoniae que da

subiungens. pia iustaque discretione manifes
tat. eos qui bona terrena dispserint. et dede
rintque pauperibus. ab his in eterna tabernacula
recipiendos. illos vero qui in his soli luxu
riari desiderant in inferno sepeliendos et
nec stillam aque pro modicam que pro
hennes tormentorum ardores vel ad momentum
refrigerare queant esse nacturos. quod unde
licet et ordo predicandi aptissimus est. ut
post penitentiam elemosina id est opus
misericordie suggeratur. Ille enim iuste a deo pe
nitens ut sui misereatur impetrat. qui
proximi indigentis quantum valet ipse
misereri non tardat. At qui auertit aurem
suam ne audiat pauperem. oratio eius erit
execrabilis. Unde et iohannes bap
tista cum turbis suadet ne merito sue
sterilitatis in ignem mitterentur dignos pe
nitentie fructus esse faciendo. mox consi
lium salutis sue querentibus adiunxit atque ait.
qui habet duas tunicas det non habenti.
et qui habet escas similiter faciat. Et i
dem pharisei ac scribe non minus auaritie
quam superbie peste languentes. sic peniten
tibus veniam sic egentibus pecuniam dare ne
gabant. Verum ille qui vult omnes ho
mines saluos fieri et ad agnitionem veri
tatis venire. nunc ad eos nunc eis audi
entibus ad discipulos suos verba faciendo con
suete pietatis dona benigniter impendere
non cessat. Sed veniamus ad textum.

XVI.

Dicebat autem et ad discipulos suos; Homo
quidam erat dives qui habebat villi
cum, et hic diffamatus est apud illum quasi
dissipasset bona ipsius. Et vocavit eum
et ait illi. Quid hoc audio de te? Redde
rationem villicationis tue, iam enim non po
teris villicare. Ait autem villicus intra se;
quid faciam quia dominus meus aufert a me villica
tionem? Fodere non valeo, mendicare eru
besco. Scio quid faciam, ut cum amotus
fuero a villicatione, recipiant me in
domos suas. In villico hoc quem
dominus eiciebat de villicatu et laudavit
eum quod in futurum sibi prospexerit, non omnia
debemus ad imitandum sumere. Non
enim aut domino nostro facienda est mali
qua fraus, ut de ipsa fraude elemo
sinas faciamus, aut eos a quibus recipi vo
lumus in tabernacula eterna, tamquam debito
res dei et domini nostri fas est intelligi, cum iusti
et sancti significentur hoc loco qui eos intro
ducant in tabernacula eterna qui necessi
tatibus suis terrena bona communicaverint,
de quibus etiam dicitur, quod si quis alicui eorum
calicem aque frigide dederit tantum in no
mine discipuli non perdet mercedem suam.
Sed etiam e contrario ducuntur iste si
militudines, ut intelligamus si laudari
potuit ille a domino cui fraudem faciebat
quanto amplius placeant domino deo
qui secundum eius preceptum illa opera faciunt,
sicut etiam de iudice iniquitatis qui interpella
batur a vidua comparatione ducta ad iudicem deum.
cum nulla ex parte videx iniquus conferendus
est. Villici sane vocabulo discimus eos qui
pecunias habent, non iam dominos sue sed
aliene potius rei dispensatores esse puta
dos. Qui iuxta huius servi exemplum seculo
lo finiende villicationis ac rationis redden
de tempus perpendunt, facile terrenorum omnium
delectatione simul et dilectione nudati,
plus quam de amicis conquirendis insistunt,
quam de divitiis in presenti colligendis pro
spicere curabunt. Qui multa secum agere
tractando, quid faciam inquit? Fodere non
valeo. mendicare erubesco. Ablata quip
pe villicatione. fodere non valemus, quia finita
hac vita in qua tantum licet operari, neque
quam ultra bone conversationis fructum li
gone devote compunctionis licet inqui
rere. Mendicare confusionis est illo sci
licet pessimo genere mendicandi quo
virgines ille fatue mendicasse referuntur
que ingruente tempore nuptiarum. oleo
virtutum deficiente sapientibus dixerunt.
Date nobis de oleo vestro quia lampades
nostre extinguuntur, et de quo Salemon ait.
propter frigus piger arare noluit. mendica
bit ergo egestate et non dabitur ei.
Convocatis itaque singulis debitori
bus domini sui, dicebat primo, Quan
tum debes domino meo? At ille dixit.

centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem
tuam et sede cito scribe quinquaginta. Dein
de alio dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait:
centum choros tritici. Ait illi: Accipe lit
teras tuas et scribe octoginta. Cadus
grece amphora est continens urnas tres.
Chorus vero modios xxx complet. Quod autem
de centum cadis olei quinquaginta scribi
fecit a debitore, et de centum choris tritici octo
ginta, ad nichil aliud valere arbitror
nisi ut ea que similiter in sacerdotes atque in
levitas iudeorum quisque operatur in Christi ecclesia
abundet iusticia eius super scribarum et phari
seorum, ut cum illi decimas darent, isti dimidi
as dent, sicut non de fructibus sed de ipsis bonis
fecit Zacheus, aut certe duplicent decimas,
ut duas decimas dando superent impendia
iudeorum. Nisi forte quis simpliciter accipiendum
putet, quoniam omnis qui indigentiam cuiuslibet
pauperis sublevat vel ex dimidia vel certe ex quin
ta parte quantum xx vel l ad c sunt al
levavit, certa sue misericordie sit mercede do
Et laudavit dominus villicum nandus.
iniquitatis quia prudenter fecisset, quia fi
lii huius seculi prudentiores filiis lucis in ge
neratione sua sunt. Audiant sapientes
huius seculi, ut stultam sapientiam desere
re et sapientem dei stulticiam discere queant.
Quanti eorum sapientiam divina equitas
estimavit quos non vere prudentes sed
in generatione sua prudentes esse comme

morat iuxta hoc quod alibi dicitur: Ve qui
sapientes estis in oculis vestris et coram
vobismetipsis prudentes. Nec non et ama
tores eterne vite filios lucis appellendo
non aliud eos qui sapientes sunt ut fa
ciunt mala, bene autem facere nescierint,
quam filios arguit esse tenebrarum. Filii autem
lucis et filii huius seculi vocantur quomodo filii
regni et filii perditionis. Cuius enim quisque a
git opera eius cognominatur et filius.
Et ego vobis dico: facite vobis amicos
de mamona iniquitatis, ut cum defe
ceritis recipiant vos in eterna tabernacula.
Mamona iniquitatis ob hoc appellatur is
ta pecunia quam possidemus ad tempus, quia
mamona divitie interpretantur. Nec sunt
iste divitie nisi iniquis qui in eis consti
tuunt spem atque copiam beatitudinis sue.
A iustis vero cum hec possidentur est quidem
ista pecunia, sed non sunt illis divitie
nisi celestes et spirituales quibus indigentiam
suam spiritualiter supplentes, exclusa egesta
te et miseria beatitudinis copia dita
buntur. Si autem hi qui prebent elemosi
nam de iniquo mamona faciunt
sibi amicos a quibus in eterna tabernacula
recipiantur, quanto magis hi qui spiritu
ales largiuntur epulas, qui dant conservis
cibaria in tempore suo. Certissi
ma debet spe summe retributionis erigi.
Qui fidelis est in minimo et in maiori

fidelis est. Et qui in modico iniquus est, et in ma
iore iniquus est. Sunt qui uiscera pieta
tis et opera misericordie que proximis debentur
ignorantes, merito se tamen castitatis.
uigiliarum. longe orationis. plene fidei.
ieiuniorum ceterarumque uirtutum que dei di
lectio gignere solet. ueraciter fideles ex
istimant. Sed ipso iudice attestante qui
fidelis est in minimo. id est in pecunia
cum paupere participanda. et in maiore
fidelis est. illo uidelicet actu quo spe
cialiter adherere creatori. et unus cum eo
spiritus effici desiderat. at qui temporalia que
possidet recte dispensare dissimulat.
eternorum sibi gratiam de qua timet euacuat.
Qui enim non diligit fratrem suum quem uidet.
(deum quem non uidet) quomodo potest diligere. Et sic idem dicit. qui
habuerit substantiam mundi et uiderit fra
trem suum necesse habere. et clauserit uisce
ra sua ab eo. quomodo karitas dei manet in eo.
Si ergo in iniquo mammona fideles non fu
istis. quod uestrum est quis dabit uobis.
De iniquo mammona quod diuicias malo
rum significet supra explanatum est. quarum
mentionem saluator faciens alibi dicit.
quia fallacia diuitiarum suffocat uerbum.
Veras autem diuitias uel ipsa eterne uite
gaudia. de quibus scriptum est. que diui
tie hereditatis eius in sanctis. uel uirtutum
spiritualium quibus ad uitam peruenitur copiam
significat de quibus dicit ysaias. diuitie
salutis sapientia. et scientia. timor domini
ipse thesaurus eius.
Et si in alieno fideles non fuistis. quod uestrum
est quis dabit uobis. Aliene sunt
a uobis huius seculi facultates. id est extra
naturam site. Nichil enim intulimus in hunc
mundum. haud dubium quia nec auferre quid
possumus. Vestra autem possessio regnum celorum.
nostra uita xpc est. nostre opes sunt spiritualium op
erum fructus. De quibus salemon ait. redemptio
aug. uiri proprie diuitie eius. Arguit ergo phariseos
fraudis et auaritie. qui quoniam in facultatibus
suis fideles non fuerunt. communia condito
ris bona priuati habere malentes. nec xpo
accipere meruerunt que publicanus iste cuius
paulo ante meminimus zacheus ut acquire
re posset. dimidiam partem bonorum suorum optu[lit]
lxiiii Nemo seruus potest duobus dominis seruire.
Quia non ualet simul transitoria et eterna
diligere. Si enim eternitatem diligimus. cunc
ta temporalia in usu non in affectu possidemus.
Aut enim unum odiet et alterum diliget. aut
uni adherebit. et alterum contempnet. Hec
uerba diligenter consideranda sunt. Nam quod
sint duo domini. consequenter exponit dicens.
non potestis deo seruire et mamone. Audi
at hoc auarus audiat qui censetur uocabu
lo xpiano. non posse simul mamone hoc
est diuitiis et xpo quoque seruire. et tamen non dixit
qui habet diuitias. sed qui seruit diuiti
is. Qui enim diuitiarum seruus est. diuitias

custodit ut seruus. qui aūt seruitutis excus
sit iugū. distribuit eas ut dn̄s. S; qui seruit
mamone. illi utiq; seruit. qui reb⁹ istis ter
nis merito sue puersitatis ꝑposit⁹. princeps
hui⁹ sclī a dn̄o dr̄. Ergo aut unū odiet et
alium diliget ut fieri debet. odiet scilicet
diabolum diliget dn̄m. Aut uni adherebit.
7 alium contēpnet. adherebit scilicet dia
bolo. cū quasi ei⁹ ꝑmia tēporalia sectat̄.
Contēpnet aūt dn̄m ñ dixit odiet. s; sicut
solēt nimas ei⁹ postpone cupiditatib⁹ suis. &
de bonitate ei⁹ ad impunitatē sibi blandi
rent. quib⁹ ꝑ salemonē dicit̄. fili ne adicias
peccatū sup peccatū. 7 dicas miseratio dei
magna ē. Audiebant aūt oīa
hec pharisei qui erant auari. 7 deride
bant illū. Monebat quidem dn̄s scribas et
ñ de sua iusticia ꝑsume
phariseos non sup hec sapere. s; et peccatores
publicanosq; recipe penitentes. et sua que fo
re inciderent elemosinis peccata redimere.
S; illi ꝑceptorē misc̄die. humilitatis et par
simonie. duas maxime deridebant ob cau
sas. qr scilicet ł minn⁹ utilia neq; unqm̄ faci
enda quasi nescius imperaret. ł certe utilia
sa se iam facta sup fluus ingereret.
Et ait illis; Uos estis qui iustificatis uos
coram hominib⁹. ds̄ aūt nouit corda
urā. qr quod hominib; altū ē. abhomina
tio ē apud dn̄m. Iustificant se corā homini
b⁹ qui peccatores quidē quasi infirmos despi
ciuntq; contēpnunt. se aūt ipōs quasi ꝑfec

tos in omib; cunctisq; flagitiis expertes.
elemosinarum remedio opus non credunt ha
bere. S; hec noxii tumoris altitudo qm̄ sit
iuste dampnāda. uidet ille qui illumina
bit abscondita tenebrarum 7 manifestabit
consilia cordium.
Lex 7 ꝑphe usq; ad iohannē. ex eo reg
nū di euangelizat̄. 7 omīs in illud uim
fac. Disputantē contra filargiriā salua
torē pharisei deridebant. quasi contraria
legi et ꝑphetisq; ꝑciperet. ubi multi 7 di
tissimi fuisse 7 tam placuisse dō legerent̄.
s; et ipse moyses ꝑpłm quē regebat. si le
gem sequeret̄ omib⁹ que tra gignit bo
nis abundaturum. sin aūt neglegeret.
peste. fame. inopia. cunctisq; malis
ꝑciceret eē feriendū. Quib; ille occurrēs
ostendit int legē 7 euangłm sic ꝑmissio
nū. ita 7 ꝑceptorum non minimā debere eē
substantiā. 7 maiora quidē ꝑpt regnū
celorum. minora ũ ꝑpt regnū terrarum impari
ab eodem uno dō qui celū fec 7 tra. Ubi
nāq; dictū ē. si uolueritis 7 audieritis me.
bona tre comedetis. hic ũ beati paupes
spū. qm̄ ipōr ē regnū celorum. Ideoq; rec
te cum diceret regnū di euangelizari ad
dit. 7 omīs in illud uim fac. Magna enī
uis 7 uiolentia grandis ē. nos tra genitos
celorum sedem querere. ł possidere uelle per
uirtutē. qd non potuim⁹ tenere ꝑ natu
ra. nec solum terrena contempne. s; et lin

guas nos deriderent talia contemnentes. Et
hoc enim subdidit. cum de spernendis diui
tiis locutus a phariseis esset derisus. facilius
est autem celum et terram preterire. quam de lege
unum apicem cadere. Ne putarent in eo
quod dixit lex et prophete usque ad iohannem.
legis vel prophetarum ab eo destructionem predica
ri. manifeste protestatur facilius maxima
mundi elementa. quam minima legis
dicta transire. Et re uera. preterit enim
figura huius mundi. et alibi. celos autem
nouos et terram nouam et promissa ipsius ex
pectamus. in quibus iusticia habitat. De
lege autem ne unius quidem littere summi
tas. hoc est nec minima queque et que le
uia vel supersticiosa uidentur a sacramentis spiritu
alibus uacant. quin omnia recapitulentur
in euangelio. et tamen lex et prophete usque ad io
hannem. que non potuit ultra uenturum pro
phari. quod iohannis preconio iam uenisse clarebat.

Omnis qui dimittit uxorem suam et ducit alteram mechatur. et qui dimissam a uiro ducit moechatur. Quod
de lege in perpetuum non uiolanda predixe
rat. uno exempli gratia de illa sumpto tes
timonio confirmat. ut ex hoc uno dis
cerent. etiam in ceteris eum non ad soluenda
sed adimplenda legis decreta uenisse.
Cuius expositionem testimonii si quis ple
nius uidere desiderat. non nostra sed maiorum
monumenta scrutetur. Beatissimi etenim
patres. augustinus in libro de sermone domini in
monte primo. ieronimus et ambrosius in
commentariis euangelistarum mathei et luce.
sed et alii quam plurimi in suis quisque opusculis
de illo satis superque dixerunt. lxv

Homo quidam erat diues. et induebatur purpura et bysso. et epulabatur cotidie splendide.
Purpuram regum habitum esse colorem
marinis e conchis litis tinctam nemo ferre qui
dubitet. Nam conchilia ferro circumcisa la
crimas purpurei coloris quibus lana tingatur
emittunt. Byssum uero genus est quoddam lini
nimium candidi et mollissimi. quod greci papa
ten uocant. Admonuerat ergo dominus supra
facere amicos de mamona iniquitatis.
qui cum ab hac uita defecerimus recipiant
nos in eterna tabernacula. quod audientes pha
risei deridebant. Uerum ille qui proposue
rat exemplis astruens. ostendit ideo diui
tem purpuratum inremediabiliter apud in
feros tortum. quia pauperem lazarum a quo in
eterna tabernacula recipi posset amicum sibi face
re neglexerat. Non nulli autem putant pre
cepta ueteris testamenti districtiora esse
quam noui. sed hi nimirum imprudenti considera
tione falluntur. In illo enim non tenacia. sed
rapina multatur. Ibi res iniuste sublata
restitutione quadrupli punitur. hic autem
diues iste non abstulisse aliena repreben
ditur. sed propria non dedisse. nec dicitur quia uim
quempiam oppressit. sed quia in acceptis rebus se

tetulit. Hinc ergo hinc summopere colligendum
est qua pena multandus sit qui aliena diripit,
si inferni dampnatione percutitur qui propria non
largitur. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium
preciosarumque uestium non putant esse pecca
tum. Quod si uidelicet culpa non esset, nequa
quam sermo dei tam uigilanter exprimeret, quod
diues qui torquetur apud inferos, bysso et
purpura indutus fuisset. Nemo quippe
uestimenta precipua nisi ad inanem gloriam
querit, uidelicet ut honorabilior ceteris
esse uideatur. Quam culpam possumus melius
etiam ex diuerso colligere, quia si abiectio
uilis indumenti uirtus non esset, euangelis
ta uigilanter de iohanne non diceret: erat
indutus pilis camelorum. Sed notandum
nobis magnopere est in ore ueritatis de
superbo diuite et de humili paupere quan
tus sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur:
homo quidam erat diues, et protinus
subiungitur: et erat quidam mendicus no
mine lazarus. Certe in populo plus solent
nomina diuitum quam pauperum sciri. Quid
est ergo quod dominus de paupere et diuite uerbum
faciens, nomen pauperis dicit, et nomen diui
tis non dicit, nisi quod deus humiles nouit
atque approbat, et superbos ignorat? Un
de et quibusdam de miraculorum uirtute
superbientibus in fine dicturus est: nescio
uos unde sitis; discedite a me omnes
operarii iniquitatis. At contra moysi

si dicitur: noui te ex nomine tuo. Ait ergo de
diuite: homo quidam; ait de paupere:
egenus nomine lazarus. Ac si aperte di
cat: Pauperem humilem scio, superbum diui
tem nescio. Illum cognitum per approba
tionem habeo, hunc per iudicium reproba
tionis ignoro.

Qui iacebat ad ianuam eius ad ianuam plenus ulceribus, cupiens
saturari de micis que cadebant de men
sa diuitis. Sed et canes ueniebant et
lingebant ulcera eius.

Plenus ulceribus
mendicus lazarus, ante ianuas diui
tis iacet. Qua de re una dominus duo iu
dicia expleuit. Habuisset enim fortas
se aliquam excusationem diues, si laza
rus pauper et ulcerosus ante eius ianuam
non iacuisset, si remotus fuisset, si eius
inopia non esset oculis importuna.
Rursus si longe esset diues ab oculis
ulcerosi pauperis, minorem tolerasset
temptationem pauper in animo. Sed dum
egenum et ulceratum ante ianuam diuitis
et deliciis affluentis posuit, in una
eademque re et ex uisione pauperis non mi
sericordi diuiti cumulum dampnationis
intulit, et rursum ex uisione diuitis
temptatum cotidie pauperem probauit. Cu
i certe poterat ad penam sufficere
paupertas, etiam si sanus fuisset; rursus
sufficeret egritudo etiam si subsidium
adesset. Sed ut probaretur amplius paup

simul hunc et paupertas et egritudo tabescere, atque insuper uidebat procedentem diuitem obsequentibus cuneis fulciri, et se in infirmitate et inopia a nullo uisitari. Nam quia nemo ei ad uisitandum aderat, testantur canes qui licenter uulnera lingebant. Ex una ergo re omnipotens deus duo iudicia exhibuit, dum lazarum pauperem ante ianuam diuitis iacere permisit: ut et diues impius dampnationis sibi augeret ultionem, et temptatus pauper cresceret ad remunerationem.

Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum abrahe. Mortuus est autem et diues, et sepultus est in inferno. Sinus abraham requies est beatorum pauperum, quorum est regnum celorum, quo post hanc uitam recipiuntur. Sepultura inferni penarum profunditas, que superbos et immisericordes post hanc uitam uorat.

Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis, uidit abraam a longe et lazarum in sinu eius. Et ipse clamans dixit: Pater abraam miserere mei, et mitte lazarum ut intinguat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. O quanta est subtilitas iudiciorum dei, o quam districte agitur bonorum actuum malorumque retributio. Certe superius dictum est quia in hac uita lazarus cadentes micas de mensa diuitis querebat et nemo illi dabat; nunc de supplicio diuitis dicitur quia de extremo digito lazari distillari aquam in ore suo concupiscit. Qui ergo mense sue uel minima dare noluit, in inferno positus usque ad minima querenda peruenit. Sed notandum uero ualde est quid sit quod diues in igne positus linguam suam refrigerari petit. Mos quippe est sacri eloquii ut aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Superius autem hunc superbum diuitem dominus loquacitati uacantem dixerat sed superflue conuiuantem; neque hunc de loquacitate narrauit, sed cum elatione et tenacia de edacitate peccasse. Sed quia abundare in conuiuiis loquacitas solet, is qui hic male conuiuatus dicitur apud inferos grauius in lingua ardere perhibetur. Sed cum ualde pauore pensandum est hoc quod sequitur.

Et dixit illi abraam: Fili recordare quia recepisti bona in uita tua, et lazarus similiter mala. Hunc autem hic consolatur, tu uero cruciaris. Ecce enim dicitur recepisti bona in uita tua. Indicatur et diues iste boni aliquid habuisse ex quo in hac uita bona reciperet, rursumque dum de lazaro dicitur quia recepit mala, profecto monstratur et lazarum habuisse malum aliquod quo purgaretur. Sed mala lazari purgauit ignis inopie, et bona diuitis remunerauit felicitas transeuntis uite.

Et in his omnibus inter uos et nos chaos magnum firmatum est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos non possint, neque inde huc transmeare. Qua in re ualde querendum

est. quomodo dicatur hi qui uolunt ad uos transire non possint. Quia enim hi qui in inferno sunt ad beatorum sortem transire cupiunt dubium non est. qui uero iam in beatitudinis sorte suscepti sunt. quo pacto dicitur quod transire ad eos qui in inferno cruciantur uolunt. Sed sicut transire reprobi ad electos cupiunt id est a suppliciorum suorum afflictione migrare. ita ad afflictos atque in tormentis positos transire iustorum est mente ire per misericordiam. eosque uelle liberare. Sed qui uolunt de beatorum sede ad afflictos atque in tormentis positos transire non possunt. quia iustorum anime quamuis in sue nature bonitate misericordiam habeant. iam tunc auctoris sui iusticie coniuncte. tanta rectitudine constringuntur. ut nulla ad reprobos compassione moueantur. Sed postquam ardenti diuiti de se spes tollitur. eius animus ad propinquos quos reliquerat recurrit. quia reproborum mentem pena sua quandoque inutiliter erudit ad karitatem. ut iam tunc etiam suos spiritaliter diligant. qui hic dum peccata diligerent nec se amabant. Vnde nunc ¶ sequitur.

Et ait. rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei. habeo enim quinque fratres. ut testetur illis ne et ipsi ueniant in locum hunc tormentorum.

Qua in re notandum est. ardenti diuiti quanta ad supplicium cumulantur. Ad penam namque suam ei et cognitio seruatur et memoria. Cognoscit enim lazarum quem despexit. fratrum quoque suorum meminit quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non esset. si hunc in retributione non cognosceret. et perfecta pena in igne non esset. si non hunc quod ipse patitur etiam suis timeret. Vt ergo peccatores amplius in supplicio puniantur. et eorum uident gloriam quos contempserunt. et de illorum etiam pena torquentur quos inutiliter amauerunt. Credendum uero est quod ante retributionem extremi iudicii. iniusti in requie quosdam iustos conspiciunt. ut eos uidentes in gaudio. non solum de suo supplicio. sed etiam de illorum bono crucientur. Iusti uero in tormentis semper intuentur iniustos. ut hinc eorum gaudium crescat. quia malum conspiciunt quod misericorditer euaserunt. tantoque maiores ereptori suo gratias referant. quanto uident in aliis quid ipsi perpeti si essent relicti potuerunt. quia qui creatoris sui claritatem uident. nichil in creatura agitur quod uidere non possint.

Et ait illi abraam. habent moysen et prophetas. audiant illos.

Sed qui uerba dei despexerat. hec audire non posse suos sequaces estimabat. unde et respondet.

Non pater abraam. sed ¶ diues. si quis ex mortuis ierit ad eos penitentiam agent.

Cui mox ueraci sententia dicitur.

Si moysen et prophetas non audient. neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Quia nimirum

qui uerba legis despiciunt, redemptoris precepta qui ex mortuis resurrexit quanto subtiliora sunt, tanto hec difficilius implebunt. Et nimirum constat quia cuius implere dicta renuunt, ei procul dubio credere recusant. Quem uero iuxta allegoriam diues iste qui induebatur purpura et bysso et epulabatur cotidie splendide, nisi iudaicum populum significat, qui cultum uite exterius habuit, qui accepte legis deliciis ad nitorem usus est non ad utilitatem. Quem autem Lazarus ulceribus plenus, nisi gentilem populum figuraliter exprimit? Qui dum conuersus ad dominum peccata sua confiteri non erubuit, huic uulnus in cute fuit. In cutis quippe uulnere uirus a uisceribus trahitur, et foras erumpit. Quid est ergo peccatorum confessio, nisi quedam uulnerum ruptio? quia peccati uirus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente. Sed Lazarus uulneratus cupiebat saturari de micis que cadebant de mensa diuitis, et nemo illi dabat, quia gentilem quemque ad cognitionem legis admittere superbus ille populus despiciebat. Qui dum doctrinam legis non ad karitatem habuit sed ad elationem, quasi de acceptis opibus tumuit, et quia ei uerba defluebant de scientia, quasi mice cadebant de mensa. At contra iacentis pauperis uulnera lingebant canes. Nonnumquam solent in sacro eloquio per canes predicatores intelligi. Canum etenim lingua uulnus mentis per linguam tangunt, et quia nos loquendo a peccatis eripiunt, quasi tangendo uulnera ad salutem reducunt. Unde et bene Lazarus adiutus interpretatur, quia ipsi hunc ad ereptionem iuuant, quia eius uulnera per lingue correptionem curant. Contigit ergo ut utrique moreretur: diues qui induebatur purpura et bysso sepultus est in inferno, in sinu uero Abrahe Lazarus ab angelis ductus est. Quid Abrahe sinus nisi secreta requies significat patris? De qua ueritas: Multi inquit uenient ab oriente et occidente, et recumbent cum Abraam et Ysaac et Iacob in regno celorum; filii autem huius regni eicientur in tenebras exteriores. Qui enim purpura induitur diues, recte filius regni uocatur. Qui de longinquo ad uidendum Lazarum oculos leuat, quia dum per dampnationis sue supplicia infideles in imo sunt, fideles quosque ante diem extremi iudicii super se in requie attendunt, quorum post gaudia contemplari nullatenus possunt. Longe uero est quod conspiciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere ostenditur cum dicit: Mitte Lazarum ut intinguat extremum digiti sui in aquam et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Infidelis populus uerba legis in ore tenuit que opere seruare

contempsit. Ibi ergo amplius ardebit, ubi se os
tendit scire quod facere noluit. Ab extremo
digiti se tangi desiderat, quia eternis supplicii
s datus optat operatione iustorum uel ultima
participari. Cui respondetur quod in hac
uita bona recepit, quia omne suum gaudium
felicitatem transitoriam putauit habere.
Hic etenim possunt et iusti bona nec tamen
hec in recompensatione recipere, quia dum melio
ra desiderant etiam appetunt, eorum iudicio queli
bet bona affuerint, cum scilicet desideriis es
timant, bona minime uidentur. Inter hec
uero notandum est quod ei dicitur: Memento fi
li. Ecce enim Abraham filium uocat, quem ta
men a tormento non liberat, quoniam huius
infideles populi precedentes patres fideles, qui
multos a sua fide deuiasse considerant,
eos nulla compassione a tormentis eripiunt,
quos tamen per carnem filios recognoscunt.
In tormentis autem diues positus quinque ha
bere fratres se perhibet, quia superbus idem iudaicus
populus qui ex magna iam parte damnatus est,
sequaces suos quos super terram reliquit, V sen
sibus corporis deditos nouit. Quinario ergo
numero fratres quos reliquerat exprimit, quia
eos ad spiritualem intelligentiam non assurgere
in inferno positus gemit. Petit ut ad eos
lazarus mittatur, cui quia moysen et prophetas
habeant dicitur. Sed ait quia non credunt nisi
quis ex mortuis resurrexerit. Cui patrinus
respondetur: si moysen et prophetas non audi

iunt, nec si quis ex mortuis resurrexerit
credunt ei. Certe de moyse ueritas dicit:
si crederetis moysi, crederetis utique et mihi.
de me enim ille scripsit. Impletur ergo quod per
abrahe responsionem dicitur. Ex mortuis enim
dominus resurrexit, sed iudaicus populus qui moysi
credere noluit, ei etiam qui resurrexit ex mor
tuis credere contempsit. Cumque moysi uerba
spiritualiter intelligere renuit, ad eum de quo
moyses locutus fuerat non peruenit.

Et ad discipulos suos ait: Impossibile est lxvi ·XVII·
ut non inueniant scandala; ue autem
illi per quem ueniunt. Dicit et apostolus: Opor
tet autem et hereses esse, ut qui probati sunt
manifesti fiant in uobis. Impossibile est ergo
in hoc mundo erroribus criminibusque plenissi
mo scandala sepissime non uenire, sed ue
illi qui quod est impossibile non uenire, suo uitio
facit ut per se ueniat. Ubi quamuis genera
lis sententia uel aliquis falsus frater uel ipse iu
das qui perditioni animum preparabat intel
ligi queat, tamen iuxta consequentiam
sermonis hic locus ad superiora respicit, ubi
dominus de elemosina danda locutus a pha
riseis irridetur. Qui enim recte loquentem
uituperat, scandalum profecto, id est offendi
culum et ruinam auditoribus prebet infir
mis, maxime si et ipse cum phariseis legis
uideatur habere scientiam. Quem increpans
apostolus ait: Et peribit infirmus in tua
scientia frater propter quem christus mortuus est.

Vtilius est illi . si lapis molaris imponatur
circa collum eius et proiciatur in mare . quam
ut scandalizet unum de pusillis istis . Se
cundum morem prouincie loquitur . quoniam ma
iorum criminum ista apud ueteres iudeos
pena fuerit . ut in profundum ligato saxo
dimergerentur . Et reuera utilius est
innoxium pena quamuis atrocissima
temporali tamen uitam finire corpore
animo quam fratri nocentem mortem anime me
reri properiam . Recte autem qui scandali
zari potest pusillus appellatur . Qui enim
magnus est . quodcumque uiderit quecumque
passus fuerit . non declinat a fide . Qui
autem pusillus est animo et paruus occa
siones querit quomodo scandalizetur .
Propterea deinque oportet nos maxime
his consulere qui parui sunt in fide . ne
occasione nostri offendantur . et recedant .
a fide ac decidant a salute . Notandum
sane . quod in nostro bono opere aliquando ca
uendum est scandalum proximi . aliquan
do uero pro nichilo contempnendum . In quantum
enim sine peccato possumus uitare proximo
rum scandalum debemus . Si autem de
ueritate scandalum sumitur . utilius per
mittitur scandalum nasci . quam ueritas re
Attendite uobis . Sed relinquatur .
peccauerit frater tuus increpa illum . et si
penitentiam egerit dimitte illi . Tale quid
et in deuteronomio legimus . Ne odis

fratrem tuum in corde tuo . sed publice argue
eum . ne habeas super illo peccatum . Quo ergo
ordine scandala declinare et ne perpetuo
uitare possimus insinuetur . si nos uidelicet
ipsos neque lesos clamus attendimus . si peccan
tem zelo iusticie corripimus . si ergo corde pe
nitenti misericordie pietatisque uiscera impen
dimus . Ubi caute intuendum est . quod non passim
peccanti dimittere sed penitentiam agenti di
mittere iubemur . et primo quidem peccantem
misericorditer increpare . ut sit cui post
modum debeamus iuste dimittere . Qui ergo
fratrem uidens peccare tacuerit . non minus
dominici precepti transgressor est . quam is qui eidem
penitenti ueniam dare noluerit . quod qui
dixit si penituerit dimitte . premisit si pec
cauerit increpa . Itaque uenia fratri post incre
pationem largienda est . sed illi utique qui se pe
nitendo ab errore conuertit . ne uel difficilis
uenia uel remissa sit indulgentia .
Et si septies in die peccauerit in te . et septi
es in die conuersus fuerit ad te dicens .
penitet me . dimitte illi . Septenario
numero non uenie dande terminus ponitur .
sed uel omnia peccata dimittenda . uel semper
penitenti dimittendum precipitur . Solet enim
sepe per . vii . cuiuscumque rei aut temporis u
niuersitas indicari . Unde quod in psalmo
canitur septies in die laudem dixi tibi . ni
chil est aliud quam semper laus eius in ore
meo . Nam et alibi petro interrogan

ti quotiens peccanti in se frī dimittat an usq;
septies. respondit dns̄ non dico t̄ usq; septi
es s; usq; septuagies septies. id ē quadringē
tis nonaginta uicibꝫ. ut totiens peccanti
frī dimitteret in die. quotiens ille pecca
re non posset. Peccanti ergo in te frī. si peni
tentiā egerit. dimittendi habes potesta
tē immo necessitatē. ut et t̄ penitenti ac
ueniā flagranti pat qui ē in celis ignos
cat. Ac si increpatꝰ conuicti & penitentiā
agere neglexerit. quid sup hoc ueritas
sententia decernat intuere. Si peccauit
inte frī tuus. ua. de & corripe eū. et cetera us
q; quo ait. si autē & ecclīam n̄ audierit. sit t̄
sicut ethnicus & publicanꝰ. & merito qs sub
nomine fidelis egit opa infideliū. Aut sa
ne ueniā frī penitenti. aut inimico p̄seqn̄
ti dare p̄cipimur. huic uidelicet ut acce
pta remissione peccati quo nos insontes
nocuit socia nob karitate cōmunicet.
illi ut urcum nob malum uult & si potē
facit. nos semp bonū uelimꝰ. faciamq;
quod possimꝰ. Neq; enī dauid eundem
ueniē modū p̄secutoribꝰ suis penitentie
remedio p̄uatis. qm̄uis misericorditer
eos lugens p̄stare potuit. quē fribꝫ salu
bri conpunctione castigatis ioseph beni
uole cognoscendus exhibuit.

Et dixerunt apli dnō. Adauge nobis fi
dem. Dixerat sup dns. qui fide
lis ē in minimo & in maiore fidelis ē. ·lxvii·
et si in alieno fideles n̄ fuistis qđ urm̄ ē
quis dabit uobis. et ideo apli qui in alie
no ac minimo hoc ē in t̄renoꝝ cōtēptu iā
fuere fideles. in suo sibi ac maiore fidē
postulant augeri. Nemo enī repente
fit summꝰ. s; in bona conuersatione a mi
nimis quisq; inchoat. ut ad magna p̄ue
niat. Alia nāq; sunt uirtutis exordia.
aliud p̄fectꝰ. aliud p̄fectio. qm̄ magnō
pere querentes aiunt dnō adauge no
bis fidem.

Dixit autē dns. si habueritis fidem
sic granū sinapis. diceretis huic arbori moro. eradicare & transplā
tare in mare. & obediret uobis. Fidem
p̄fectam grano sinapis cōparat. que sit
uidelicet & ad faciē humilis & in pecto
re feruens. uilis quidē passim cōtuenti
bꝫ nullarūq; uirium apparens. s; p̄ssuris
attrita quid p̄fectionis intꝰ gerat osten
dens. S; et hoc notandum. qđ granū
synapis ad purgationē capitis salub
rime p̄dest. Nā si optime tritū et eri
bellatū tepide pingui mulse admisce
as. & hoc ieiunꝰ contrā solē ul calidum
in balneo gargarizes. omnē humorē
nocuū etiā si crassior fuerit de capite
purgat. & imminentiū quoq; imbe
cillitatū fac pericula uitari. sic p̄fecto
fideles tēptationū pistillo p̄bata. ab
omi leuiū cogitationū sup̄ficie cribro
discretionis castigata. & p̄fecte dilectiōis

Sentina ē putida que pmanet in nauib;

melle dulcorata. omīs de corde quod ē
interioris nr̄i hominis caput uitiorū senti
nas. non solum ad p̄sens exhaurit. s;
et in futurū ne recolligi ualeant p̄ca
uet. Arbor autē moris eradicanda &
in mare transplantanda. l simplicit̄
posita potē intelligi. q2 uidelicet con
summate fidei iudiciū sit uerbo ele
menta imperare. ut quod de uno
specialit̄ dictū ē. hoc generalit̄ de om̄i
bus sentiendū credat̄. Deniq; alibi do
min9 arefacta uerbo ficulnea discipu
lis mirantib; ait. si habueritis fidem
et n̄ hesitaueritis. n̄ solū de ficulnea
facietis. s; et si monti huic dixeritis
tolle et iacta te in mare fiet. l certe p
morum cui9 colore sanguineo fruct9
et uirgulta rubent. unde et a latinis
rub; appellat̄. euangeliū crucis exprim
tur. que p fidem aplorū de gente iudeo
rū in qua uelut in stirpe gn̄is teneba
t̄. uerbis p̄dicationis eradicata et in ma
re gentiū translata ē atq; plantata.
Cui sententie. subiuncte quoq; parabo
le que de uerbi ministris agit. sensus
astipulat̄. Iuuat et illud. quod folia mo
ri serpenti supiecta necē inferunt.
q2 uerbum crucis ut cuncta salutaria
cōfert. cuncta noxia tollit.
Quis autē uestrum habens seruū arantē
aut pascentē. Hec parabola do

cet. ut fides quo uirtutib9 ceteris excellen
tior. eo in ipa conscientia fiat mag9 humi
lior. Seruus quippe arans aut pascens.
quilibet ecclie doctor intelligit̄. de quo
dn̄s ait. nemo mittens manū suā in ara
trum et aspiciens retro apt9 ē regno dī.
et alti se se amare testant̄ tercio respondens.
Qui regresso de [agro dicet illi] pasce oues meas.
agro dicet illi statim. transi recumbe. et
non dicet ei para quod cenē. Seruus de
agro regredit̄. cū intermisso ad t̄pus opere
p̄dicandi. ad conscientiā doctor recurrit.
atq; a publico locutionis ad curiā cordis
rediens. sua secū secret9 acta l dicta re
tractat. Cui n̄ statim dn̄s transi recū
be dicit. id ē transi de hac uita mortali.
et in eterne uite beata sede refouere. Hec
enī postea dicitur9. iterum post pastū atq;
agriculturā domū sibi iubet parare quod
cenet. hoc ē post laborē apte locutionis.
humilitatē quoq; prop̄e considerationis
exhibere. Talis naq; conscientie tem
plum dn̄s dignant̄ ingredi. tali cena
libentissime pasci desidat. Ecce enim
inquit sto ad ianuā et pulso. siqs fuer
texerit et aperuerit m̄. intrabo ad illum
et cenabo cum illo et ipse mecū.
Et precinge te et ministra m̄. donec man
ducē et bibam. Precingi ē mente
humiliatā ab omnib; fluitantiū cogi
tationū finib; quib; opum gressus im

peditri solet constringere. Nam qui uestimenta
precingit: hoc agit utique ne incedens inuol
uatur ad lapsum. Ministrare uero deo est:
minimum se per omnia et absque gratie eius auxilio
nichil uirium habentem profiteri. Minist
erium a minore statu id est subiectione: sic et
magister a maiore uocabulum sumpsit. Mi
nistrat et conditori: qui eius naturam con
sidans. eius iudicia pertimescens. de suis se
uirtutibus humiliat.

Et post hec tu manducabis et bibes.
Postquam inquit ipse tue predicationis
opere delectatus: tueque compunctionis epulis
fuero refectus: tunc demum tu transies et
recumbes. eternisque mee sapientie dapibus in
eternum reficieris.

Numquid gratiam habet seruo illi: quia fecit
que sibi imperauerat? non puto. Sic et
uos cum feceritis omnia que precepta sunt
uobis: dicite. serui inutiles sumus. Si
homo inquit ab homine seruo non unifor
me sed multiplex ministerium exigit. nec
tamen ei gratiam habet: quanto magis
uos qui sine me nichil potestis facere.
non temporum longitudine laborum merita
pensare debetis: sed amore et famulatu
spontaneo nouis semper studiis augere
parati. Itaque dicite. serui inutiles sumus.
Serui quidem quia pretio empti estis: inuti
les uero. quia dominus bonorum uestrorum non indiget.
Si autem inutilis est qui fecit omnia: quid de

illo dicendum est. qui explere que precepta
sunt uel infirmitate non potuit. uel quod peius
est superbia despexit. Aliter. serui inutiles
sumus. quia non sunt condigne. passiones
huius temporis. ad superuenturam gloriam que
reuelabitur in uobis: et alibi qui coronat
te in miseratione et misericordia. Non ait
in meritis et operibus tuis: quia cuius misericordia
preuenisti ut humiliter deo seruiam: eius
munere coronatus ut sublimiter cum illo regnem.

Quod debuimus facere facimus. Re
uera debuimus. quia qui non uenit mi
nistrari sed ministrare: debitores sibi nos
fecit. ne nostris uidelicet operibus confidentes.
sed de eius semper examine pauentes cum
propheta dicamus. quid retribuam domino pro
omnibus que retribuit nobis. Qui ut fidem
se grano synapis similandam. humilem
scilicet et feruentem habuisse monstraret.
premisit dicens: credidi propter quod locutus sum.
ego autem humiliatus sum nimis. Ut quod
suis se uiribus minime credidisset osten
deret: ingratiis locutus adiunxit. omnis
homo mendax. Ut inutilem se seruum
etiam se calice preciose mortis accepto
significaret exclamauit. o domine ego
seruus tuus. ego seruus tuus. et fi
lius ancille tue: dirupisti uincula
mea. Nam ait ipse dirupisti. ipse enim
saluando sufficio: sed tu dirupisti uin
cula mea. tibi sacrificabo hostiam laudis.

Hec ē ḡ in hominib' sola fidi pfectio . si
omib; que pcepta sunt impletis . imper
fectos ēē se nouint . 7 quandiu pegrina
t' a dno semp in eē sib; mala que defle
ant . semp meminerint dece bona adque
gr̄a eius iuuante proficiant. lxviii.

Et factum ē dum iret in ierl'm . transi
bat p mediam samariā 7 galileā. Et
cū ingrederet' quoddam castellum .
occurrert ei . x . uiri lepsi. Lepsi n̄ absre
de intelligi poss't qui scientiā uere fidei
n̄ habentes . uarias doctrinas pfitent'
erroris. Non enī t' abscondunt imperiti
am suā . s; p summa peritia pfert in luce .
7 iactantiā sermonis ostentant. Nulla
porro falsa doctrina ē . que n̄ aliqua uera
intermisceat. Vera ḡ falsis inordinate p
mixta in una disputatione . ut' narrati
one hominis . tanqm in uni' corporis
colore apparentia significat lepra . tan
qm ueris falsisq; coloꝝ locis humana
corpora uariante atq; maculante . Hij
autē tam uitandi sunt ecclie . ut si fieri po
test longius remoti magno clamore
xp̄m interpellent. Unde 7 apte subiun
git.

Qui steterunt a longe . et leua
uerunt uocē dicentes . Ihu pceptor
miserere nr̄i. Et bene ut saluent' . ihm
pceptorē nominant. Quia enī in ei' uer
bis se errasse significant . hunc saluandi
humilit' pceptorē uocant. Cuiq; ad cog
nitionē pceptoris redeunt . mox ad formā
salutis recurrunt. Nā sequit'.

Quos ut uidit dixit. Ite ostendite uos sac
dotibus. Et factum ē dū irent . mun
dati sunt. Nullum dn̄s eoꝝ quib' hec
corporalia beneficia pstitit . inuenit' misis
se ad sacerdotes n̄i lepsos . q' uidelicet
sacerdotiū iudeoꝝ figura erat futuri sa
cerdotij regalis quod ē in ecclia . quo cō
secrant omis ptinentes ad corp' xp̄i sūmi
et ueri principis sacerdotu. Et quisquis
t' heretica prauitate t' supsticione gentili t'
iudaica pfidia . t' etiā scismate frno quasi
uario colore p dnī grām caruerit . necesse
ē ad ecclesiam ueniat . coloremq; fidei uerū
quē accepit ostendat. Cetā n̄ uitia tanqm
ualitudinis 7 quasi mēbroꝝ anime atq;
sensuū . p se ipm interius in conscientia et
intellectu dn̄s sanat 7 corrigit. Deniq; 7
paulus uoce dnī audita quid me psequē
ris . et ego sum ihc quē tu psequeris . ad a
naniā tamē missus ē . ut illo sacerdotio qd
in ecclia constitutū ē sacramtū doctrine
fidei perciperet . 7 uerus ei' approbaret' co
lor . non q' n̄ potē p se ipm dn̄s omia fa
cere . nā quis alius hec fac etiā in ecclia .
s; ut ipa societas congregatoꝝ fidelium
approbando inuicē atq; communicando
uere fidei doctrinā in omib; que dicunt'
uerb' t' signant' sacramentis . tanqm u
nam speciem ueri coloris obducat.

Cornelius etiam cum elemosine eius accepte et
preces eius audite illi ab angelo nuntientur; perfecte
doctrine tamen sacramentorumque unitatem ad
petrum iubetur mittere. tamquam illi et suis diceretur.
Ite ostendite uos sacerdotibus. Nam et cum
ierent mundati sunt. Iam enim ad eos ueniat pe
trus. sed tamen ipsi nondum accepto baptisma
tis sacramento. necdum spiritualiter ad sacerdo
tes peruenerant. et tamen infusione spiritus sancti et
admiratione linguarum eorum mundatio de
Unus autem ex illis ut clarata est.
Uidit quia mundatus est. regressus est cum
magna uoce magnificans deum. et cecidit
in faciem ante pedes eius gratias agens. Unus
iste qui magnificans deum regressus est unitatem
ecclesie deuotam christo humilitatem significat.
Qui bene cadens ante pedes domini gratias egit.
Ille enim uere deo gratias agit qui repressis pre
sumptionis sue cogitationibus quam in semet
ipso infirmus sit humiliter uidet. qui nichil
sibi uirtutis tribuit. qui bona que agit
esse de misericordia conditoris cognoscit. Unde
et recte subiungitur.
Et hic erat samaritanus. Samarita
nus quippe interpretatur custos. Quo no
mine ille populus aptissime significatur. qui gratias
agendo ei a quo accepit tribuit omne quod
accepit. quodammodo cantans illud de psal
mo. Fortitudinem meam ad te custodiam.
quia tu deus susceptor meus es. deus meus mi
sericordia eius preueniet me. Cadit

autem in faciem. qui ex malis que se perpetrasse
se meminit erubescit. Ibi enim cadit ho
mo. ubi confunditur. Unde et paulus quibus
quibusdam in facie iacentibus dicebat.
Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in
quibus nunc erubescitis. At contra de ascen
sore equi id est de eo qui in huius mundi gloria
elatus est dicitur. ut cadat ascensor eius retro.
Rursumque de persecutoribus domini scriptum est. Abie
runt retrorsum et ceciderunt in terram. Quid
est hoc quod electi in faciem. et reprobi retror
sum cadunt. nisi quod omnis qui post se cadit.
ibi procul dubio cadit ubi non uidet. qui uero
ante se cecidit ibi ~~cecidit~~ cadit ubi uidet.
Iniqui ergo quia in inuisibilibus cadunt. post
se cadere dicuntur. quia ibi corruunt ubi quid
eos tunc sequatur modo uidere non possunt. Iusti
uero quia istis inuisibilibus semetipsos sponte
deiciunt. ut inuisibilibus erigantur. qua
si in faciem cadunt. quia timore compuncti
uidentes humiliantur.
Respondit autem ihesus dixit. Nonne decem mun
dati sunt. et nouem ubi sunt. Unum si
addatur ad nouem. quedam effigies unitatis
impletur. quo fit tanta complexio. ut ultra
non progrediatur numerus nisi rursus ad u
num redeat. et hec per infinitatem numeri
regula custodiatur. Nouem itaque indigent
uno. ut quadam unitatis forma coagulen
tur et decem sint. unum non eis indiget ut cus
todiat unitatem. Quamobrem ut unus ille

qui gratias egit. unitate ecclesie significatione approbatur atque laudatur. Ita illi .viiii. qui gratias non egerunt reprobi effecti a consortio unitatis exclusi sunt. ideoque tales in nouenario numero tamquam imperfecti remanebunt. Et merito eos saluator quasi ignotos ubi sunt inquirit. Scire enim dei eligere: nescire reprobare.

Non est inuentus qui rediret et daret gloriam deo nisi hic alienigena.

Secundum corpus quidem facile est uidere posse hominem non habere lepram, et tamen animum esse non bonum. secundum significationem autem huius miraculi conturbat considerantem quomodo mundus dici possit ingratus. Sed iam facile est etiam illud uidere fieri posse. ut quisquis in ecclesie societate doctrinam integram ueramque assequatur. et omnia secundum catholice regulam disserat. distinguat a creatore creaturam. eoque manifestet uarietate mendaciorum tamquam lepra caruisse. et tamen ingratus sit deo et domino mundatori suo. quia elatus superbia gratiarum agendarum pia humilitate non sternitur. similisque efficitur eis de quibus dicit apostolus: qui cum cognouissent deum non ut deum magnificauerunt aut gratias egerunt. Quod enim dicit eos deum cognouisse: ostendit quidem a lepra fuisse mundatos. sed tamen statim accusat ingratos.

Et ait illi. Surge uade quia fides tua te saluum fecit. Qui deuotus ante dominum cecidit. surgere et ire percipitur. quia qui infirmitate sua subaltus cognoscens humiliter iacet: per diuini uerbi consolationem surgere ad fortia opera. et crescentibus cotidie mentis ad perfectiora passibus proficere iubetur. Si autem fides saluum fecit eum qui se ad agendas saluatori et emundatori suo gratias inclinauit: ergo perfidia perdidit eos qui de acceptis beneficiis deo gloriam dare neglexerunt. Quapropter et hec lectio superiori earatione coniungitur: quod ibi fidem per humilitatem augeri debere parabola data decernitur. Hic autem manifestis ipsis rebus ostenditur. non fidei tantum agnitam rationem. sed exsecutam fidei operationem esse que saluum faciat credentem. detque gloriam patri qui est in celis.

Interrogatus autem a phariseis quando uenit regnum dei: respondit eis et dixit. Non uenit regnum dei cum obseruatione.

Interrogant de tempore regni dei. quia sicut infra lucas aperit existimabant quod ueniente ierosolimam domino confestim regnum dei manifestaretur. ita ut et ipsi apostoli hac opinione ducti. post resurrectionem eius interrogantes eum dicerent. domine si in tempore hoc restitues regnum israel. et alibi cleophas nos autem sperabamus quia ipse esset redemp

tur israel. Non venit autem regnum dei cum obser
vatione. neque dicent ecce hic. aut ecce
illic. quia quando veniat neque ab angelis
neque ab hominibus potest observari. Sicut
tempus dominicae incarnationis certissi
mis etiam prophetarum vaticiniis praefixum et angelorum
est manifestatum praeconio sacro ut conceptus
natus et baptizatus. praedicans etiam moriens
et resurgens atque ad caelos rediens. com
munibus indesinenter vel angelorum vel hominum
vel etiam miraculorum sit declaratus indiciis.

Ecce enim regnum dei intra vos est.
Regnum dei se ipsum dicit. intra illos utique
positum. hoc est in cordibus eorum. ubi credi
dere regnantem. Unde scriptum est prope est
verbum in ore tuo et in corde tuo. hoc
est autem verbum fidei quod praedicamus.

Et ait ad discipulos suos. Venient dies
quando desideretis videre unum diem
filii hominis et non videbitis. Hoc est
regnum dei quod adventurum speramus. diem videli
cet Christi videre. Et bene unum diem. quia
nulla beatitudinis gloria de qua propheta
suspirans aiebat. quia melior est dies una
in atriis tuis super milia. tenebrarum inter
ruptio nulla est. nulla saltim memoria
miseriae vel doloris quae prima abierunt. Lucem
perpetuae pacis obnubilat. Huius ergo diei bo
num est desiderare praesentiam. nec tamen magni
tudine desiderii nobis somnia fingere quasi in
stet dies domini. Unde et adiecit dominus
ventura praenuntiando subiunxit.

Et dicent vobis ecce hic. ecce illic. nolite
ire neque sectemini. Quamvis haec sen
tentia non solum ad tempus sed etiam ad perso
nam possit intelligi. et ad tempus quidem quaere
tiae non nulli qui curricula computantes
etatum. certum se consummationis
annum. diem et horam dicerent invenisse
contra auctoritatem domini dicentis. Non
est vestrum nosse tempora vel momenta. Ad per
sonam vero quia multi contra ecclesiam venere.
multi venturi sunt heretici qui se Christi
anos asseverent. quorum primus Symon
magus. extremum autem ille maior cete
ris est antichristus. Si qui ergo dixerint
ecce hic ecce illic idem in hac vel illa perso
na vel hora venire vel venturum esse reg
num dei non sunt sequendi. qui altiora
se quaerere et infanda dicere non timent.

Nam sicut fulgur coruscans de sub ce
lo. in ea quae sub celo sunt fulget.
ita erit filius hominis in die sua.
Hoc est quod psalmus ait. Deus manifestus
veniet. deus noster et non silebit. quia videli
cet secundus domini adventus non in humilita
te ut prius. sed in gloria sit et maiestate
futurus. Et pulchre ait coruscans de
sub celo. quia iudicii discrimen sub celo
hoc est in aeris medio geretur. teste apostolo qui
ait. simul rapiemur cum illis in nubibus.
obviam domino in aera. Si autem dominus in iudi

cito sic fulgore apparebit, nullus tunc
in sua mente latere permittitur. quia ipso
iudicis fulgore penetratur. Non enim
eius aduentum tempus aut locus poterit a morta
libus observari, qui fulguris instar omnibus
coruscus videlicet et repentinus adueni
et. Potest autem hec domini responsio et de
illo eius aduentu quo cottidie uenit in
ecclesia non incongruenter accipi. Reg
num quippe dei intra nos est, quia qui quan
doque iudex uenturus est omnium, nunc etiam
presens in corde fidelium regnat. In tantum
uero sepe turbauerit ecclesiam heretici
dicendo in suo singuli dogmate ma
nere fidem christi, ut fideles quique tempore
illorum desiderarent dominum uel uno die
si fieri posset redire ad terras, et per semet
ipsum quomodo se habeat fidei ueritas in
timare. Et non uidebitis inquit, quia non
opus est hoc corporali uisione dominum
readhibere. quod semel dispersum per uniuer
sum mundum euangelii sui fulgore
spiritualiter exhibuit, et contra omnes apocry
phorum nenias indiuisibili caritatis
sue luce firmauit.

Primum autem oportet illum mul
ta pati et reprobari a generatione hac.

Loquens multa dominus de aduentus sui gloria.
terrore quoque passionis paucis inserere
curauit, ut cum morientem cernerent quem
glorificandum audierant. dolorem
passionis spe promisse clarificationis mi
tigarent, simulque se ipsi pararent. si glo
riam regni diligerent mortis non horrere pe
riculum. Generationem autem non tantum
iudeorum uerum omnium reproborum appellat, a
quibus etiam nunc filius hominis in corpore
suo hoc est in ecclesia multa patitur et reprobatur.
Nam quamuis caput huius corporis quod uide
licet nos sumus iam se se super omnia liberum
gerent, reproborum tamen uulnera adhuc per suum
quod deorsum retinet corpus sentit.

Et sicut factum est in diebus noe, ita e
rit in die filii hominis. Subitum aduen
tus sui diem pluribus affirmat exemplis.
Nam quem fulguri cito omnia transuolanti
comparauerat, eundem diebus noe uel loth
quando repentinus mortalibus superuenit inte
ritus equiperat.

Edebant et bibebant, uxores duce
bant et dabantur ad nuptias. Non hic
iuxta uesaniam marcionis et manichei et
tatiani principis encratitarum dogma con
iugia uel alimenta dampnantur, cum in his
successionis in illis nature sint posita
subsidia, sed iuxta quod apostolus ait omnia mihi
licent sed non omnia expediunt, immode
ratus potius licitorum usus arguitur. Non enim
quia hec agebant, sed quia his se totos deden
do diuina iudicia contempnebant aqua uel igne perierunt.

Usque in diem qua intrauit noe in
archam, et uenit diluuium et perdidit omnes.

Noe arcam edificat, cum dominus ecclesiam de uiuis fidelibus quasi lignis leuigatis adunando construit. Quam in perfecte consummatam ingreditur, cum hanc in die iudicii presentia sue uisionis eternis habitacione illustrat. Sed cum archa edificatur iniqui luxuriantur, cum ii intratur intereunt: quia qui sanctis hic certantibus insultant, eis illic coronatis eterna dampnatione plectentur.

Similiter sicut factum est in diebus Loth. Edebant et bibebant, emebant et uendebant, plantabant et edificabant. Pretermisso dominus illo maximo et infando sodomorum scelere, sola ea que leuia uel nulla putari poterant delicta commemorat, ut intelligas illicita quali pena feriuntur, si licita et ea sine quibus hec uita non ducitur, immoderatius acta igne et sulphure puniantur. Merito et beatus Augustinus uisis nostre consuetudinis illecebris, ac iusto dolore commotus exclamat: Ue peccatis hominum, que sola inusitata inhorrescimus; usitata uero pro quibus abluendis filii dei sanguis effusus est, quamuis tam magna sint ut omnino claudi contra se faciant regnum dei, sepe uidendo omnia tollerare, sepe tollerando non nulla etiam facere cogimur. Atque utinam domine non omnia que non potuerimus prohibere faciamus.

Qua die autem exiit Loth a Sodomis, pluit ignem et sulphur de celo et omnes perdidit.

Actenus Loth in Sodomis, id est electorum populus inter reprobos ut aduena moratur, et ipse aspectu et auditu iustus, et iuxta interpretationem nominis Loth eorum flagitia quantum ualet declinans. Exeunte autem Loth Sodoma perditur, quia in consummatione seculi exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorum, et mittent eos in caminum ignis. Ubi notandum quod ignis et sulphur, que de celo pluisse commemorat, non ipsam perhennis supplicii flammam, sed subitaneum diei illius significat aduentum. Nec enim ignis ille perpetuus superueniens impios puniet, sed ipsi potius a conspectu iudicis eiecti in ignem mittentur eternum; quamuis et eidem igni sulphur non dubitemus inesse, testante Iohanne, qui utriusque, igne et subite scilicet correptionis et sempiterne concremationis, describens ait: Et descendit ignis a deo de celo et deuorauit eos, et diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia et pseudopropheta, et cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.

Secundum hec erit qua die filius hominis reuelabitur. Pulchre reuelabitur, quia qui nunc interim non apparens omnia uidet, tunc apparens omnia iudicabit. Apparebit autem iudicaturus eo maxime tempore, quo cunctos uideorum eius obliti huic seculo conspexerit esse mancipatos.

quae licet mundi terminus olim praefinito sit
uenturus in tempore, frigescente tamen
circa finem caritate multorum. tanta cre
brescet humani generis iniquitas.
ut merito debeat cum ipso quem inha
bitat orbe deleri. Nam et nunc quidem
innumeros adeo commessationi et ebri
etati. emptioni et uenditioni ceterisque
mundi rebus inhaerere uidemus. ut pa
lam districti iudicis iram eos prouoca
re non lateat. sed tamen quod sine gra
ui merore sapiens quisque saltem cogi
tare non ualet. peiora iam iamque super
uentura formidamus. Quod enim de una
quondam peccatrice gente delenda
dictum est. conpleta sunt peccata amor
reorum. de tota procul dubio prauorum mas
sa dampnanda constat esse sentiendum.

In illa hora qui fuerit in tecto et uasa
eius in domo. nec descendat tollere
illa. Hactenus de eo quod regnum dei id est
christus non cum obseruatione sed inspiratus
adueniat. nunc qualibus idem aduentus
expectari debeat ostenditur. In tecto
quippe est. qui excedens carnalia. tamquam
in aura libera spiritaliter uiuit. Vasa
eius in domo. concupiscentiae sunt
carnales quas nimis amauerat. sed
superna petens in hoc mundo reliquerat.
quas imminente iudicio neces
se est nullatenus repetat. Illam enim ho

ram. non eam qua iudex uenit sed qua uentu
rus esse dicitur. non qua ignis sodomam des
cendit. sed qua loth exire cogitur. uel potius ip
se dissimulans ab angelis apprehensus ex
trahitur. Neque enim ueniente et apparente
iam iudice quisquam in hunc mundum
ut aliquid inde rapiat poterit descen
dere uelle. sed haec hora hodieque agitur. cum
uenturum iudicem soliciti prestolamur ex
quibus quando ueniat incerti. de qua
iohannes ait. filioli. nouissima hora est.

Et qui in agro similiter non redeat retro.
Qui operatur in ecclesia et sicut paulus et
apollo plantat et rigat. non respiciat spem
secularem cui renuntiauit.

Memores estote uxoris loth. Vxor
loth. significat eos qui in tribula
tione retro respiciunt. et se a spe diuinae
promissionis auertunt. Et ideo statua
salis facta est. ut admonendo homines
ne hoc faciant. tamquam condiat eos.

Quicumque quesierit animam suam saluam facere perdet illam.
Quaerit animam suam saluam facere perdet illam.
Duobus modis haec sententia recte po
test intellegi. sed ad unum omnino finem
utrique intellectus refertur. ut uidelicet ad
usque pro christo pati. immo ipsam mortem
non timeamus obire. Qui enim minante
morte persecutore si non negauerit christum
magis elegit ad tempus saluare animam
suam negando. etiam hanc procul du

pro perditione preparat. Item qui salutem anime sue querit etiam temporaliter eam inter persecutorum manus perdere, hoc est in mortem dare non dubitat. Utrique autem sensui congruit apte quod sequitur.

Et quicumque perdiderit illam vivificabit eam. Id est qui hic perdidit illic vivificabit, qui propter Christum morti tradidit tota die estimans eam ut ovem occisionis, extinguente tunc et adiuvante Christo liberam eam inveniet propter nomen Christi.

Dico vobis in illa nocte erunt duo in lecto uno. Dixerat supra dominus eum qui in agro sit retro redire non debere, quod ne de his tantum qui aperte de agro redirent, hoc est palam dominum negaturi sunt dictum putares, pergit ostendere nonnullos qui cum faciem in anteriora tenere videantur, animo tamen ac mente retro respiciant. In illa ergo nocte dixit, in illa tribulatione tam tenebrosa ut in errorem inducantur si fieri potest etiam electi, duo erunt in lecto, illi videlicet qui otium et quietem eligunt, neque negotiis secularibus neque negotiis ecclesiasticis occupati, que illorum quies lecti nomine significata est.

Unus assumetur et alter relinquetur. Non quasi de duobus hominibus dictum est, sed de duobus generibus affectionum. Qui enim propter dominum continentie studuerit ut sine sollicitudine vivens cogitet que domini sunt assumetur a domino, qui vero vel humane laudis amore vel alia qualibet vitiorum corruptione statum monastice vite quo imbutus est neglexerit, qui ubi relinquendus sit Ieremie lamentationes insinuant, qui otiose cuiuslibet et peccatricis anime sub Iudee specie lapsum describens dicit: Viderunt eam hostes et deriserunt sabbata eius.

Duo erunt molentes in unum. Molentes appellat eos qui in pedibus constituti reguntur a doctoribus, agentes ea que sunt huius seculi, quos et feminarum nomine significavit, quia consiliis ut dixi peritorum regi eis expedit. Et molentes dixit propter temporalium negotiorum orbem atque circuitum, quas tamen in uno molentes dixit, in quantum de ipsis rebus et negotiis suis prebent usibus ecclesie. Unaqueque enim huius mundi actio mola est, que dum multas curas congerit humanas mentes quasi per gyrum vertit atque ex se velut farinas proicit, que inquieto cordi semper minutissimas cogitationes gignit.

Una assumetur et altera relinquetur. Assumetur ea pars que conubia propter amorem tantum generis exercere erit, terrenamque substantiam ob adquirenda celestia dispensaverit. Relinquetur autem que coniugiis ob illecebras carnis

seruierint. terrena uero si qua ecclesie uel pau
peribus obtulerint idcirco fecerint. ut quasi
redempto domino his amplius abundet.
Duo in agro. unus assumetur et alter re
linquetur. Sicut supra in lecto
uno et molentes in unum posuit. sic
et hic in agro uno recte intelligendum.
Significat autem eos qui operantur in
ecclesie ministerio tamquam in agro
dei. cui suus agricola dicebat dei
agricultura estis. Assumetur autem
ille qui non adulterans uerbum dei. sed si
cut ex deo coram deo in christo locutus fu
erit. qui uero christum annuntiauit non
caste sed ex occasione. relinquetur ab
.d. eo. Nec puto alia genera esse hominum
quibus constat ecclesia. quam ista tria
habentia binas differentias propter
assumptionem et relictionem. quamuis in
singulis multe studiorum uoluntatum
que diuersitates. ad concordiam tamen
unitatemque concurrentes possint inue
niri. Unde et ezechiel propheta tres ui
ros liberatos uidit. noe. daniel et
iob. In quibus uidelicet tribus predica
tores continentes atque coniugati
significati. Nam noe arcam in undis
rexit. atque ideo figuram rectorum tenu
it. Daniel in aula regia abstinen
tie deditus fuit. et ideo uitam
R continentium signauit. Iob uero in

coniugio positus. et curam domus proprie exercens
placuit. per quem digne bonorum coniugum ce
Respondentes dicunt Quod figuratur.
illi. ubi domine. qui dixit eis. ubicumque
fuerit corpus. illuc congregabuntur
aquile. Duo interrogatus saluator ubi
scilicet boni assumendi. et ubi sint
mali relinquendi. unum dixit aliud
subintelligendum reliquit. Sanctos
enim secum futuros asseuerando. re
probos nimirum a sua uisione secernendos.
et ideo non alibi quam cum diabolo dam
pnandos insinuat. Ubicumque enim fue
rit dominus corpore illuc congregabuntur
electi. qui eius passionem humilitatem
que imitando tamquam de eius carne sa
tiantur. quorum per resurrectionem renoua
bitur ut aquile iuuentus. Concinit eti
am studiis eorum. qui gloriam superne ma
iestatis tota mente contemplari sitiunt.
quod aquila ceteras aues uolatu trans
grediens in ipsum solis radium oculos
gaudet infigere. Congruit et illud
quod etiam lapidem ueneni resisten
tem suis nidis solet afferre. ne forte
serpens accedere uel pullos aut oua
sua tangere presumat. quia uidelicet
omnis sapiens ut actus cogitatusque suos
ab antiqui serpentis ualeat irrup
tione defendere. illum necesse est lapi
dem qui precisus de monte sine ma

nib; diabolꝫ regnū strauit. hoc est
fidem dilectioneq; xpi suo semp
in pectore seruet. .lxx. XVIII.
Dicebat autē ꝫ parabolam ad illos.
qm̄ oportet semp orare ꝫ non
deficere. Dicit ꝫ apls. semp gaude
te. sine intmissioē orate. Quis autē
potest ita semp orare. ꝫ sine defectu
t intmissioē ꝑcib; insistere. ut nec a
limentū sumendi aut dormiendi tē
pus habeat. Aut ḡ dicendū ē eum
semp orare ꝫ n̄ deficere. qui canoni
cis horis cottidie iuxā ritū ecclesiasti
ce tradītionis. psalmodiis ꝑcibq; co
suetis dnm̄ laudare ꝫ rogare non
desistit. ꝫ hoc ēē quod psalmista di
cebat. benedicā dnm̄ in omi tēpo
re. semp laus eius in ore meo. Aut
certe omīa que iust' scdm̄ dm̄ ge
rit ꝫ dicit. adorationē ēē reputan
da. Qua enī iust' sine intmissione
que iusta sunt agit. ꝑ hoc sine int
missione iustus orabit. nec ūqm̄ ab
oratione cessabit. n̄ iust' ēē desistat.
Iudex quidam erat in quadā ciuitate.
qui dm̄ n̄ timebat ꝫ hominē n̄ reue
rebat. Uidua aūt quedā erat ī ciuita
te illa. ꝫ ueniebat ad illum dicens.
Uindica me de aduersario meo. Et
nolebat ꝑ multū temp'. Post hec au
tē dixit intra se. ꝫ si dm̄ non timeo
nec hominē reuereor. tam̄ qr mo
lesta ē michi hec uidua uindica
bo illam. ne innouissimo ueniēs
suggillet me. Parabolas dn̄s aut
scdm̄ similitudinē aliqm̄ ponit. sic
de homine qui habebat duos fi
lios maiorē in agro sibi ꝓpinquan
tē. minorē autē in longinq' lux
uriantē. aut ex ipā dissimilitudi
ne aliquid ꝓbat. ueluti ē illud. qd
si fenū agri quod hodie ē ꝫ cras ī
clibanū mittit' ds̄ sic uestit. quan
tomagis uos modice fidei. Itaq;
illud superius gen' his uerbis adui
gi potē. sicut illud ita ꝫ illud. hꝫ
autē posterius his uerbis. si illud
quantomagis illud. aut si illud qn̄
~~tomagis~~ min' illud. Sꝫ alicubi obscure.
alicubi apte ista ponuntur. Hic ḡ in
iqus iudex. n̄ ex similitudine s; ex
dissimilitudine adhibit' ē. Non
enī ullomodo ille iniust' iudex ꝑso
nam dī allegorice sustinet. s; tam̄
quantū ds̄ bon' ꝫ iust' ē curet dep
cantes se hinc conici dn̄s uoluit. qd
nec iniust' homo eū qui illū assidu
is ꝑcib' tundunt. t ꝓpt̄ tediū deni
tandū potē contēpnere. Ha ā hoc
ē quod ait ne ueniens suggillet
me. Ipā uero uidua potē habere
similitudinē ecclie. quod desolata

uidetur donec ueniat dominus. quitamen in secreto etiam nunc curam

Ait autem dominus, Textus gerit.

Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet uindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte et patientiam habebit in illis. Dico uobis quia cito faciet uindictam illorum. Si quem mouet cur electi deum se uindicari deprecentur. quod etiam in apokalipsi iohannis de martyribus dicitur. cum apertissime moneamur ut pro nostris inimicis et persecutoribus oremus. intelligendum est eam uindictam esse iustorum. ut omnes mali pereant. Pereunt autem duobus modis. aut conuersione ad iusticiam. aut amissa per supplicium potestate. qua nunc aduersus bonos quandiu hoc ipsum bonis expedit. uel temporaliter aliquid ualet. Quem finem iusti cum uenire desiderant quamuis pro inimicis suis orent. tamen non absurde uindictam desiderare dicuntur.

Uerumtamen filius hominis ueniens putas inueniet fidem in terra.

Quamuis omnipotens conditor semper electos suos ad se clamantes sit uindicare paratus. in die tamen iudicii quod tremendum est corde retinendum. cum idem conditor in forma filii hominis apparuerit. tam rara erit raritas electorum. ut non tam ob clamorem fidelium iniuste dampnatorum. quam ob eorum tepore iuste dampnatorum totius iam sit mundi acceleranda ruina. Quod autem dominus quasi dubitatiue dicit. putas inueniet fidem non dubitat sed arguit. Uerbo quippe dubitationis increpatur infidelitas. non opinatur diuinitas. Nam et nos aliquando de rebus quas certas habemus increpatiue uerbum dubitationis ponimus. cum corde non dubitemus. uelut si indigneris seruo tuo. et dicas contempnis me. considera forsitan dominus tuus sum. Et apostolus ad quosdam contemptores suos. puto autem inquit. et ego spiritum dei habeo. Qui dicens puto dubitare uidetur. sed ille increpabat non dubitabat. Ita quoque et dominus sciens quidem omnia per quem omnia facta sunt. et tamen dubitando increpat infidelium corda. · lxxi ·

Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti et aspernabantur ceteros. parabolam istam. Quia parabolam dominus qua semper orare et non deficere docebat. ita conclusit ut diceret ueniente iudice difficile fidem in terra reperiendam. ne quis sibi forte de superuacua fidei cognitione uel etiam confessione blandiretur. mox altera uni[..]cta parabola diligentius ostendit a quo fidi. non uerba

commendanda sed opera. Inter que nimirum opera
maxime regnat humilitas. Unde et su
pra cum fidem grano synapis minuto
quidem sed ex contritione fraglanti compara
ret, quasi exponendo subiunxit: cum fece
ritis omnia que precepta sunt vobis, dicite:
servi inutiles sumus. Cui contra superbi cum ne
quaquam omnia sed modicum quid eorum que pre
cepta sunt faciant, non solum mox de sua
iustitia presumunt, sed et infirmos quosque
despiciunt; atque ideo quasi fide vacui cum
clamaverint non exaudiuntur.

Duo homines ascenderunt in templum ut
orarent: unus phariseus et alter publicanus.

Publicanus humiliter orans ad illa prefate vidu
e hoc est ecclesie membra pertinet de quibus supra
dicitur: deus autem non faciet vindictam electorum clamantium
ad se; phariseus autem merita iactans ad
ea de quibus terribilis in conclusione sententia
subditur: verumtamen filius hominis veniens
putas inveniet fidem in terra.

Phariseus stans hec apud se orabat: Deus
gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum,
raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic pu
blicanus. Quattuor sunt species quibus omnis
tumor arrogantium demonstratur: cum bonum
aut a semetipsis habere se estimant, aut
si sibi datum desuper credunt pro suis se hoc ac
cepisse meritis putant, aut certe cum iac
tant se habere quod non habent, aut despec
tis ceteris singulariter videri appetunt habe
quod habent. Quia phariseus iste iactan
tie peste laborasse deprehenditur, qui idcir
co de templo absque iustificatione descendit,
quia bonorum operum merita sibi quasi singula
riter tribuens, oranti publicano se pretulit.

Ieiuno bis in sabbato; decimas do omnium
que possideo. Ezechiel propheta de osten
sis sibi celi animalibus scribit: et totum cor
pus plenum oculis in circuitu ipsorum quattuor.
Corpora quippe animalium idcirco plena
oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni
parte circumspecta est, et bona desiderabiliter
prudens, mala sollerter cavens. Sed nos
sepe dum aliis rebus intendimus, fit ut alia
negligamus, et ubi negligimus ibi procul dubio
oculum non habemus. Nam ecce phariseus
ad exhibendam abstinentiam, ad impen
dam misericordiam, ad referendas deo gratias
oculum habuerat, sed ad humilitatis cus
todiam non habebat. Et quid prodest
quod contra hostium insidias pene
tota civitas caute custoditur, si unum fo
ramen apertum relinquitur unde ab hostibus
intretur.

Et publicanus a longe
stans nolebat nec oculos ad celum
levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus
propitius esto mihi peccatori. Dico vobis
descendit hic iustificatus in domum suam ab
illo. Quantam venie fiducie digne pe
nitentibus prebet, quod publicanus qui reatum
sue nequitie perfecte cognovit, fleuit.

confessus est. et sanius iustus ad templum uenit.
iustificatus a templo redit. Typice autem
phariseus iudeorum est populus. qui ex iustifica
tionibus legis extollit merita sua. pub
licanus uero gentilis est. qui longe a deo
positus confitetur peccata sua. quorum unus
superbiendo recessit humiliatus. alter lamen
tando appropinquare meruit exaltatus.

Quia omnis qui se exaltat humiliabitur.
et qui se humiliat exaltabitur. Et
de utroque populo prefato. et de omni superbo uel
humili recte potest intelligi. sicut et illud
quod alibi legimus. ante ruinam exaltatur
cor. et ante gloriam humiliatur. Quapropter
et de uobis elati pharisei quibus humiliari
meruit. possumus ex diuiso formam humi
litatis qua sublimemur assumere. ut sicut
ille consideratis et pe... uitiis et suis
uirtutibus est elatus ad ruinam. ita nos non
nostra solum pigritia. sed et meliorum uirtutibus
inspectis humiliemur ad gloriam. quatinus
quisque nostrum hec apud se supplex ac summissius
obsecret. deus omnipotens miserere supplici tuo.
quia non sum sicut innumeri serui tui. contemptu
seculi sublimes. iusticie merito gloriosi.
castitatis laude angelici. uelut etiam
multi illorum qui post flagitia publica.
penitendo tibi meruerunt esse deuoti. qui
etiam si quit bonitatis gratia largiente feci.
quo fine hec faciam qua uel ante districtio
ne pensentur ignoro. Lxxxii.

Offerebant autem ad illum et infantes. ut
eos tangeret. Quod cum uiderent discipuli. in
crepabant eos. Et hec humilitas ma
gisterio lectio plena micat. que uidelicet
innocentes ac simplices ad domini gratiam per
tingere posse demonstrat. Increpabant
autem offerentes discipuli. non quo nollent in
fantibus saluatoris et manu et uoce bene
dici. sed quo nec dum habentes plenissimam
fidem. putarent eum in similitudinem ho
minum offerentium importunitate lassari.

Ihesus autem conuocans illos dixit. Sinite pueros
uenire ad me. et nolite eos uetare. talium
est enim regnum dei. Significanter dixit talium
non istorum. ut ostenderet non etatem regna
re sed mores. et his qui similem haberent inno
centiam et simplicitatem premium repromitti. a
postolo quoque in eandem sententiam conguen
te. fratres nolite pueri fieri sensibus sed maliti
a paruuli estote. sensu autem ut perfecti

Amen dico uobis. qui cumque sitis.
Quicumque non acceperit regnum dei sicut puer. non
intrabit in illud. Sicut puer perseuerat
in iracundia. non lesus meminit. non uidens
pulchram mulierem delectatur. non aliud
cogitat aliud loquitur. sic et uos nisi talem
habueritis innocentiam et animi puri
tatem. regnum celorum non poteritis intrare.
Aliter. regnum dei id est doctrinam euangelii
sicut puer accipere iubemur. quia puer in discen
do neque contradicit doctoribus neque

rationes et uerba componit ad uisum eos resis
tens, sed fideliter suscipit quod docetur. et cum
metu obtemperat et quiescit. LXXXIII.

Et interrogauit eum quidam princeps dicens,
Magister bone quid faciens uitam eternam pos
sidebo. Audierat credo iste princeps
a domino. tantum eos qui puerorum uelint esse
similes regnum dei intraturos. atque ideo trac
tabat eciam sollicitus poscit sibi non per parabo
lam. sed palam quibus operum meritis uitam
eternam consequatur exponi.

Dixit autem ei ihesus. quid me dicis bonum? ne
mo bonus nisi solus deus. Quia magis
trum uocauerat bonum. et non dominum uel dei fili
um confessus erat. dicit quamuis sanctum homi
nem comparatione dei non esse bonum. de quo dicitur.
confitemini domino quoniam bonus. Solus autem
deus bonus. non pater solus intelligendus est. sed et
filius qui dicit. ego sum pastor bonus. sed et
spiritus sanctus. quia pater de celo dabit spiritum bonum pe
tentibus se. id est ipsa una et indiuidua trini
tas pater et filius et spiritus sanctus. solus et unus deus bo
nus est. Non ergo dominus se bonum negat. sed esse
deum significat. non se magistrum bonum non esse.
sed magistrum absque deo nullum bonum esse testatur.

Mandata nosti, non occides. non mechabe
ris. non furtum facies. non falsum testimo
nium dices. honora patrem tuum et matrem.

Hec est puerilis innocentie castitas. que
nobis imitanda proponitur si regnum dei uo
lumus ingredi. Notandum sane quia iusti
cia legis suo tempore custodita. non solum
bona terre, sed et uitam conferat eternam.

Qui ait, hec omnia custodiui a iuuen
tute mea. Quo audito ihesus ait ei.
Ad huc unum tibi deest. Non est putandus
ad huc princeps cum legis se mandata cus
todisse dicebat esse mentitus. sed simpliciter
ut uixerit esse confessus. quia si menda
cii noxia reus teneretur. nequaquam marcus
euangelista de illo scribens adiceret.
ihesus autem intuitus eum dilexit eum. et dixit
ei unum tibi deest. uade quecumque habes
uende et cetera. Diligit enim dominus eos qui le
gis mandata quamuis minora custodiunt.
sed nichilominus quid in lege minus fuerat
his qui perfecti esse desiderant ostendit.

Omnia quecumque habes uende et da paupe
ribus, et habebis thesaurum in celo et ue
ni sequere me. Quicumque perfectus esse
uoluerit. debet uendere que habet.
et non ex parte uendere sicut fecit ananias
et saphira. sed totum uendere. et cum uendide
rit dare omnia pauperibus. et sic sibi preparare
thesaurum in regnum celorum. Nec hoc ad
perfectionem sufficit. nisi post contemptas
diuitias saluatorem sequatur. id est relictis
malis faciat bona. Facilius enim sac
culus contempnitur quam uoluntas. Mul
ti diuitias relinquentes dominum non
sequuntur. Sequitur autem dominum qui imi
tator eius est. et per uestigia illius

graditur. Qui enim dicit se in christo credere: debet quomodo ille ambulavit et ipse ambulare.

His ille auditis contristatus est: quia dives erat valde. Haec est saeculi tristicia que mortem operatur. Hae divitiae fallaces que spinarum instar sementem suffocant.

Videns autem ihesus illum tristem factum dixit: Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei intrabunt.

¶ dominica .m.

Claret quidem quia qui hic multiplicandis divitiis incumbunt: altius vitae gaudia quaerere contempnunt. Sed inter pecunias habere et pecunias amare: non nulla distantia est. Multi enim habentes non amant: multi non habentes amant. Item alii et habent et amant. alii nec habere nec amare se divitias saeculi gaudent: quorum tutior status est. cum apostolo dicentium. nobis mundus crucifixus est et nos mundo. Unde et salomon non ait: qui habet sed qui amat divitias fructum non capiet ex eis. Et ipse dominus secundum marcum obstupescentibus in verbis huiusce sententiae discipulis exponendo subiunxit: filioli quam difficile est confidentes in pecuniis regnum dei introire. Et notandum quod non ait impossibile sed difficile. hoc est maximi laboris esse pecunias habentes vel in pecuniis confidentes exutos filargiriae retinaculis. aulam regni caelestis intrare.

Facilius est enim camelum per foramen acus transire: quam divitem intrare regnum dei. Si facilius est camelum ingentibus membris enormem angustum foramen acus penetrare: quam divitem intrare in regnum dei: nullus quoque dives intrabit in regnum dei. Et quomodo vel in evangelio. matheus. zacheus. et ioseph. vel in veteri testamento quam plurimi divites dei intraverunt regnum: nisi forte quia divitias vel pro nichilo habere vel ex toto relinquere domino inspirante didicerunt.

Numquid enim david in regni divitiis confidebat qui et de semetipso canit: quoniam unicus et pauper sum ego: et alios hortatur. divitiae si affluant nolite cor apponere. Credo non ausus dicere nolite suscipere. Aut vero quid abraham domino substantiam praetulisse credibile est: pro quo unicum ferire non dubitavit heredem. Altiori autem sensu. facilius est christum pati pro dilectoribus saeculi: quam dilectores saeculi ad christum posse converti. Cameli enim nomine se intellegi voluit: quia sponte humiliatus. infirmitatis nostrae onera sustulit. In quo enim manifestius intellegitur: quam in ipso quod scriptum est quanto magnus es humilia te in omnibus. Per acum autem punctiones significat: per punctiones dolores in passione susceptos. Foramen quoque acus. dicit angustias passionis: quia

scissa nostrae quasi uestimenta naturae. quod
amodo resarcire id est recuperare dignatus est.
quatinus post lapsum melius reformati
gaudeamus ad testimonium apostoli dicentis.
quicumque enim in christo baptizati estis; christum in
At dixerunt qui audiebant induistis.
Et quis potest saluus fieri? Quo perti
net ista responsio. cum incomparabiliter
maior sit turba pauperum quae diuitibus perditis
diuitibus potuerit saluari. nisi quia intellegerent
omnes qui diuitias amant. etiam si adipisci
nequeant in diuitum numero deputari.
Ait illis. Quae impossibilia sunt apud ho
mines possibilia sunt apud deum. Non
ita accipiendum est. quod cupidi et superbi qui
nomine illius diuitis significati sunt. in regnum
caelorum sint intraturi cum suis cupiditatibus
et superbia. sed possibile est deo ut per uerbum eius
sicut etiam factum esse et cotidie fieri uidemus. a
cupiditate temporalium ad caritatem aeternorum
et a perniciosa superbia ad humilitatem salu
berrimam conuertantur.
Ait autem petrus. Ecce nos dimisimus
omnia et secuti sumus te. Grandis fi
ducia. Petrus piscator erat. diues non
fuerat. cibos manu et arte querebat. et Ier
tamen loquitur confidenter. dimisimus omnia.
et quia non sufficit tantum dimittere. iungit
quod perfectum est. et secuti sumus te. Fecimus
quod iussisti. quid igitur nobis dabis praemii.
Qui dixit eis. Amen dico uobis nemo est

qui reliquit domum aut parentes. aut
fratres. aut uxorem. aut filios propter regnum dei.
et non recipiat multo plura in hoc tempore.
et in saeculo uenturo uitam aeternam. Quidam
ex occasione huiusce sententiae. iudaicam
mille annorum fabulam post resurrectionem
iustorum aedificant. quando omnia quae propter
dominum dimisimus multiplici nobis sint fenore
reddenda. insuper et uita aeterna donanda.
Nec uident inepta. quod et si in ceteris digna
sit repromissio. et in uxoribus tamen iuxta
alios euangelistas centenis appareat
turpitudo. praesertim cum dominus et in resurrec
tione nubendum non esse testetur. et iuxta
euangelistam Marcum ea quae dimissa
fuerint in hoc tempore cum persecutionibus
accipienda confirmet. quas utique per
secutiones illi chiliastae siue et cetera con
traria mille annis suis omnimodis ab
esse dogmatizant. Sensus ergo iste est.
Qui propter regnum dei adquirendum omnes
affectus contempserit. omnes saeculi delicias
luxusque calcauerit. multo plura in prae
senti recipiet. quia a fratribus atque consortibus
propositi sui qui ei spiritali glutino colli
gantur. multo gratiorem etiam in hac ui
ta recipiet karitatem. Hanc siquidem
quam inter parentes ac filios atque germa
nos. coniuges uel propinquos. siue societas
copulae seu consanguinitatis necessi
tudo coniungit. satis breuem esse con

stat ac fragilem. Deniq; interdum etiã ho
nesta causa interueniente diuellit᷑. solus
perpetue coniunctionis retinent unitatẽ
atq; indiscerte possidet̃ uniuersa. qui om̃ia
sua ẽẽ que sunt. om̃ia credunt ẽẽ que sua
sunt. Lege act᷒ apl̃or; q̃ multitudinis cre
dentiũ erat cor ⁊ anima una. ⁊ erãt
illis om̃ia cõmunia. nullusq; egens erat
int᷑ eos qui sua p dño reliquerũt. De quib;
⁊ paulus ait. tanq̃m nichil habentes.
⁊ om̃ia possidentes. Recipiet᷑ sane etiã
de continentia coniugali multo maior
suauitas. ab illa que eis inuicẽ p com̃u
tionẽ sexuum pbebat᷑. Uxorẽ ante
in lasciua passione desidiũ possidebam.
hanc eandẽ in honore sanctificationis
et uera xp̃i dilectioẽ possideo. Una est
mulier. s; centuplũ crementũ cas
titatis. Hoc quod sc̃dm marcũ dr̃. acci
piet centies tantũ nũc in tẽpore hoc do
mos ⁊ frĩs ⁊ sorores ⁊ matres ⁊ filios
⁊ agros cum psecutionib;. potẽ altius
accipi. Centenari᷒ quippe numerus de
sinistra transfert᷒ ad dexterã. licet ean
dem inflexu digitor; uideat᷑ tenere
figurã. nimiũ tamen q̃ntitatis mag
nitudine superescit. quia uidelicet u
niuersi qui pp̃t regnũ dei tẽporalia sper
nunt. etiã ĩ hac uita psecutionib; ple
nissima. eiusdẽ regni gaudia fidẽ cer
ta degustãt᷑. atq; ĩ expectioẽ patrie celestis

omniũ patrie elector; sincerissima dilectioẽ

Assumsit autẽ ihc͞ xii. ⁊ fuit. lxxxiii.
xii. et ait illis. Ecce ascendim᷒ ierosoli
mã. et cõsummabunt᷑ om̃ia que
scripta sũt p ꝓphas de filio hominis. Tra
det᷑ aũt gentib; ⁊ illudet᷑. ⁊ flagellabit᷑
⁊ conspuet᷑. ⁊ postq̃m flagellauerĩt occi
dent eũ. ⁊ die tercia resurget. Preuidẽs
saluator ex passione sua discipulor; animos
perturbandos. eis longe ante ⁊ eiusdem pas
sionis penã ⁊ resurrectionis sue gl̃am p
dicit᷑. ut cũ morientẽ sicut p̃dictũ est cer
nerent. etiã resurrecturũ non dubitarẽt.
Preuidens etiã quosdam hereticos in eccl̃ia
futuros. qui xp̃m dicerent legi ꝓphisq; do
cuisse contraria. aliũq; ueteris testamenti auc
torem. aliũ noui dñi ẽẽ credendũ. ostendit ꝓphar
pagina n̄ alio magis q̃m ad sue dispensatio
q̃m p nobis temporali suscepit intendisse
misteriũ. adeo. ut consumatio sit ꝓphetie
sue passionis ⁊ posterioris gl̃e celebrata p
fectio. nec n̄ ⁊ paganor; dementiã qua eũ
crucẽ dependent aptissime cõfutat. quan
do proxime sue passionis ⁊ tẽpus quasi
futuror; p̃scius ostendit. ⁊ locũ quasi mor
tis intrepidus adiit.

Et ipsi hor; intellexerunt. et erat uer
bum istud absconditũ ab eis. ⁊ non
intelligebant que dicebant᷑. Legimus
in euanglio sc̃dm iohẽm dicente dño.
si exaltatus fuero a t̃ra. om̃ia traham

ad me ad meipm̄. respondisse turbā atq;
dixisse. nos audiuim⁹ ex lege q xp̄c ma
net in etnū. ⁊ quomodo tu dicis. opor
tet exaltari filium hominis? quid ē &
q̄d discipli totiens sibi replicatū dnice
passionis archanū intelligere nequeūt.
⁊ iudei ad unū uerbum ⁊ tam obscure
positū. ut hoc expositioē dignū evan
gelistam ducat. hoc aūt dicebat indi
cans qua morte esset moritur⁹
mox q crucis exaltatio significet intel
ligunt. nisi q discipli cui⁹ uitā maxime
uidere desiderabāt. eius mortē audire
n̄ poterant; Quē non solum hominē
innocentē. s; ⁊ dm̄ uerū sciebant. hūc
nullaten⁹ mori t' posse putabāt; Et q p pa
rabolas eū sepe loquentē audire cōsueue
rāt. quotiens aliquid de sua passioē di
cebat. hoc n̄ ita ut sonabat intelligēdū
s; amore dictante ad aliud quid allegorice
referendū ēē credebant. Iudei ū q inei⁹
necē conspirauant. quicq̄d de sua passio
ne t' cruce loquebat' intelligebāt; hoc ē
n̄ loquebat' q̄d ⁊ ipi summope ⁊ fieri
optabant ⁊ pficere satagebant. sicq;
miro ⁊ inusitato modo. idē subeundo
crucis sacramentū q̄d fidelib⁹ amor abscō
dit. infidelib; inuidia pandit. lxxv.

Factum est autē cū appropinquaret
iericho. cec⁹ quidam sedebat sec⁹
uiam mendicās. Et cū audiret tur
bam p̄tereuntē. interrogabat q̄d hoc ēēt.
Dixerūt aūt ei q̄d ihc nazaren⁹ transiret.

Cecus iste p allegoriā gen⁹ humanū sig
nificat. q̄d in parente primo a paradysi
gaudiis expulsum. claritatē supne lu
cis ignorans dāpnatiōis sue tenebras
patit'. S; cum iericho appropinquare
ihc dr̄. cec⁹ illuminat'. Iericho quip
pe. interpretat' luna. Luna autē in sac̄
eloquio p defectu ponit' carnis. q dū
menstruis momentis decrescit. defectū
nr̄e mortalitatis designat. Dum & cō
ditor nr̄ appropinquat iericho. cec⁹ ad
lumē redit. q dum diuinitas defectū
nr̄e carnis suscipit. humanū gen⁹ lumē
q̄d amiserat recipit. Qui uidelicet ce
cus recte ⁊ iuxta uiā sedē. ⁊ mendicans
ēē describit'. Ipsa enī ueritas dix. ego sū
uia. Ergo qui etne lucis claritatē nesc̄
cec⁹ est. s; si iam in redēptorē credit iuxtā
uiā sedet. Si aūt iā credit. s; ut etnā
lucē recipiat rogare dissimulat atq;
a p̄cib; cessat. cec⁹ quidē iuxtā uiam
sedet. s; minime mendicat. Si uero ⁊
credidit ⁊ exorat. ⁊ iuxtā uiā sedet

Et clamauit. cecus ⁊ mendicat.
dicens. ihū fili dauid. miserere
mei. Et qui p̄ibant increpabant eū.
ut taceret. ipe uero multo magis
clamabat fili dauid miserere mei.

Quid isti designant. qui ihm̄ uenien

tē pcedunt. n̄ desidiorꝫ carnaliū turbas
tumultusq; uitiorꝫ. Quipp̄ qm̄ ihc ad cor
nr̄m ueniat tēptationib; suis cogitatio
nē nr̄am dissipat. ⁊ uoces cordis in ora
tione pturbant. Sepe naq; dū conuti
ad dm̄ p⁹ ppetrata uitia uolum⁹. dum cō
tra hec eadem exorare uitia que ppe
trauim⁹ conam̄. occurrunt cordi fan
tasmata peccatorꝫ que fecim⁹. mentis
nr̄e aciem reuberant. confidunt ani
mū ⁊ uocē nr̄e depcationis pmūt.
S; quē turba increpat ut taceat ma
gis ac magis clamat. qr quanto gra
uiori tumultu cogitationū carnalium
pmimur. tanto orationi insistere ar
Stans autem ¶ denti⁹ debem⁹.
ihc. iussit illum adduci ad se. Ec
ce stat qui ante transiebat. qr cum
ad huc turbas fantasmatū in oratio
ne patimur. ihm aliquaten⁹ transeun
tē sentim⁹. cum ū orationi uehement
insistim⁹. stat ihc ⁊ lucē restituit. qr
ds in corde figit. ⁊ lux amissa repat.
Et cum appropinquasset interrogauit
illum dicēs. quid tibi uis faciam.
At ille dix. dn̄e ut uideā. Numquid
qui lumen redde potat. quid uel
let cec⁹ ignorabat. S; peti uult hoc
qd ⁊ nos pete ⁊ se concede pnoscit.
Importune naq; ad orationē nos ad
monet ⁊ tam̄ dic. scit naq; pat̄ ur̄

quid op⁹ sit nobis. ante qm̄ petatis eū.
Ad hoc g̃ requirit ut petat. ad hoc re
quirit. ut ad orationē cor excitet. Un
de ⁊ cecus ptin⁹ adiungit. dn̄e ut ui
deam. Ecce cec⁹ a dn̄o non aurū s; lucē
querit. Parui pendit extra lucē aliqd
querere. qr ⁊ si habere cec⁹ quod libet
potē. sine luce n̄ potē uide qd habet.
Imitem̄ g̃ eum quē ⁊ corpore audiuim⁹
⁊ mente saluatum. n̄ falsas diuitias.
non trena dona. n̄ fugitiuos honores
a dn̄o s; lucē queram⁹. illam uidelicet
lucem qm̄ uidere cū solis anglis possim⁹.
qm̄ nec initiū inchoat nec finis angus
tat. ad qm̄ pfecto lucē. uia fides ē. Und
recte ⁊ illuminando ceco ptin⁹ subiūgit.
Et ihc dixit illi respice. fides tua te
saluū fec. ⁊ ofestim uidit ⁊ seque
bat illum magnificās dm̄. Videt ⁊
sequit. qui bonū quod intelligit opa
tur. Videt autē s; non sequit. qui bo
nū quide intelligit. s; bona opa con
tēpnit. Ihm enī sequit. qui imitat.
Hinc naq; dic. siquis m̄ ministrat. me
sequat. Considerem⁹ g̃ qua gradit. ut
sequi meream̄. sicq; fit ut n̄ solum nr̄a
uita in dm̄ pficiat. s; hec ipa couersio
ad laudem di ⁊ alios accendit. Unde
Et omnis plebs ¶ illic subdit.
ut uidit. dedit laudē dō. Dedit e
nī plebs laudē dō. n̄ solum p impe

tanto munere lucis. sed et pro merito fidei im-
petrauit. Dedit laudem deo: quod et ipso
impetrante misericorditer ac potenter lucem restitu-
isse rogantibus: et obstinate fidei clamorem
que iste quesierit. mox consequi posse cog-
nouit. Unde notandum: quod dominus in carne
apparens. omnia que uerbis docuit. ex-
emplis firmauit. Qui enim nobis precep-
it sic luceat lux uestra coram hominibus ut
uideant opera uestra bona et glorificent
patrem uestrum qui in celis est: et ipse munimi-
bus que cepit facere et docere. non suam ab
hominibus sed patris gloriam querebat.
Et ingressus perambulabat ihericho. XIX.
et ecce uir nomine zacheus et hic
erat princeps publicanorum et ipse diues.
et querebat uidere ihesum quis esset et non
poterat pre turba: quia statura pusillus erat.
Et precurrens ascendit in arborem sicomorum
ut uideret illum: quia inde erat transiturus.
Que impossibilia sunt apud homines. pos-
sibilia sunt apud deum. Ecce enim camelus
deposita gibbi sarcina. per foramen acus
transit. hoc est diues et publicanus relic-
to onere diuitiarum. contempto censu frau-
dium. angustam portam artamque uiam
que ad uitam ducit ascendit. Qui mira
deuotione fidei ad uidendum saluatorem
quod natura minus habuerat ascensu
supplet arboris: atque ideo iuste quamuis ipse
rogare non audeat. benedictionem dominice
susceptionis quam desiderabat accepit.
Mystice autem zacheus qui interpretatur
iustificatus. credentem ex gentibus populum sig-
nificat: qui quanto curis secularibus
occupatior. tanto flagitiis deprimen-
tibus erat factus humilior. Sed ablutus est.
sed sanctificatus. sed iustificatus: in nomine do-
mini nostri ihesu christi et in spiritu dei nostri. Qui
intrantem ihericho saluatorem uidere que-
rebat. sed pre turba non poterat: quia gratiam
fidei quam mundo saluator attulit. par-
ticipare cupiebat: sed inolita uitiorum con-
suetudo ne ad uotum perueniret obstitat.
Eadem namque turba noxie consuetudinis
que supra cecum clamantem ne lumen
peteret increpabat: etiam suspicientem
publicanum ne ihesum uideat tardat. Sed
sicut cecus turbarum uoces magis ac magis
clamando deuicit: ita pusillus necesse
est turbe nocentis obstaculum altio-
ra petendo transcendat: terrena relin-
quat. arborem crucis ascendat. Sy-
comorus namque arbor foliis moro similis.
sed altitudine prestans. Unde et a latinis
celsa nuncupatur. Ficus fatua dicitur: et eadem
dominica crux credentes alit ut ficus.
ab incredulis irridetur ut fatua. Nos enim
predicamus christum crucifixum. iudeis quidem
scandalum gentibus autem stultitiam: ipsis
autem uocatis iudeis atque gentibus christum dei
uirtutem et dei sapientiam. Quem uidelicet

arbore pusillus statura zacheus quo
exaltari possit ascendit. dum quilibet
humilis et proprie conscius infirmita
tis confidens in domino proclamat. michi
autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri
ihesu christi. Ascensa autem sycomoro. tran
seuntem ipse dominum cernit. quia per hanc lau
dabilem fatuitatem. et si nec dum ut
est solide. iam tamen raptim et quasi
in transitu luci sapientie celestis intuetur.

Et cum uenisset ad locum suspiciens
ihesus uidit illum. Perambulans
ihericho saluator uenit ad locum. ubi
precurrens zacheus sycomorum conscende
rat. quia missis per mundum suis uerbi preco
nibus. in quibus ipse nimirum et loquebatur
et ibat. uenit ad populum nationum qui
passionis eius fide iam sublimis exis
tens. etiam diuinitatis eius ardebat cog
nita facie beari. Suscipiens uidit
illum. quia per gratiam fidei a terrenis cupi
di tatibus eleuatum turbisque infidelibus
preeminentem elegit. Videre enim dei.
eligere uel amare est. Unde est illud. o
culi domini super iustos. Nam et nos que
amamus uidemus. ab his que execramur
intuitum festinamus auertere. Vidit et
ihesus uidentem se. quia elegit eligentem
se. et amauit ~~amauit~~ amantem se.
Hunc sane ordinem proficiendi. hoc
est per fidem dominice incarnationis
ad cognitionem diuinitatis perueni
endi. quasi per sicomorum ihesu faciem
spectandi

docuit egregius ostendit cum ait. non enim
iudicaui me scire aliquid inter uos. nisi ihesum christum. et hunc
crucifixum. Itemque alius exprobrans. facti estis
inquit quibus lacte opus sit non solido cibo.
lac infirma temporalis dispensationis.
solidum cibum ardua perpetue maiestatis

Et dixit ad eum, zacheum appellans.
Zachee festinans descende. quia hodie
in domo tua oportet me manere. Et
festinans descendit. et excepit illum gau
des. Manebat aliquando dominus in domo
principis phariseorum. hoc est in iudeorum synago
ga docebat. sed quia non baptizatus ante pran
dium. sabbato curantem. publicanos et
peccatores recipientem contra auaritiam dis
putantem. et cetera digna deo gerentem lin
gua uenenata carpebat. pressus eorum faci
nora discessit et aufugit dicens. relinquetur
uobis domus uestra deserta. hodie autem
in domo pusilli zachei oportet illum ma
nere. Hoc est noue lucis gratia coruscante.
in humili credentium nationum corde qui
escere. Quod autem descendere de sycomoro
zacheus et sic in domo suo christo mansionem
preparare iubetur. hoc est quod apostolus ait. quia et
si cognouimus secundum carnem christum. sed iam
nunc non nouimus. Et si enim mortuus
est ex infirmitate. sed uiuit ex uirtute dei.

Et cum uiderent omnes murmurabant
dicentes. quod ad hominem peccato
rem deuertisset. Manifestum est iudeos

semp gentiū odisse salutē. Scriptū ē enī. sequē
ti uero sabbato pene uniusa ciuitas cōue
nit audire uerbum dnī. uidentes autē tur
bas iudei. repleti sunt zelo & contradice
bant illis que a paulo dicebant. & alibi fid
les etiā frēs aduersus aplor principē discepta
bant dicentes. quare introisti ad uiros ꝑputi
um habentes. & manducasti cū illis.
Stans autē zacheus dixit ad dnm. Ecce
dimidium bonoꝝ meoꝝ dne do pau
pib; & si quid aliquē defraudaui. reddo
quadruplum. Aliis calūpniantib; ho
minē peccatorē. ipse zacheus stans id est
in ea qm cepat fidei ueritate ꝑsistens. non
solū se ex peccatore cōuersum. s; etiā int per
fectos pbat ēē conuersatū. Dicente enī do
mino. si uis pfect ēē uade uende omīa q
habes & da paupib;. quisqs ante cōuersio
nē innocent uixit omīa cōuersus potest
dare paupib;. & qui aliqua fraude sustu
lit. pmo hec iuxta legem redde. deinde
qd sibi remanserit debet dare paupib;. ac
sic & ipse q sibi nichil retinet omīa sua
dispgit. dat paupib;. iusticia eiꝰ manet
in sclm scli. Et hec sapiens illa stulticia.
qm de siccomoꝝ publicanꝰ quasi fructū
uite legeret. rapta uidelicet reddere.
ppria relinquere. uisibilia cōtēpnere.
p inuisibilib; etiā mori desidare. se ipm
abnegare. & eiꝰ qui necdum uideat dnī
uestigia sequi concupiscere.

Ait ihc ad eū quia hodie salus domui
huic facta ē. eo qd & ipse filius sit abrae.
Filius abrae dr zacheus. n q de eius stir
pe generatꝰ. s; q eius fidē est imitatus.
& sic abraā terram. cognatione domūq; pa
ternā. ob spem future hereditatis dnō iu
bente deseruit. ita & ille quo thesaurū
in celis acquireret. bona sua paupib;
partienda relinqueret. Et pulchre dic
& ipse. ut non solum eos qui iusti pseue
rant. s; & eos qui ab iniusticia resipiscunt.
ad filios pmissionis ptinere declaret. Illi
t salus que olim iudeoꝝ domū implebat.
hodie ipso nationū illuxit. eo qd et ipe
ipsis filius sit abrae credendo mex. de
quo dic apls. Si autē uos xpi. g abrae
semen estis. & sicut alibi dic. ipe abraam
sit patr circumcisionis. n his tantū qui st
ex circumcisione. s; & his qui sectant ues
tigia que ē in pputio fidei pats nrī abrae.
Uenit enī filius hominis querere et sal
uare quod pierat. Hoc ē quod alibi
dicit. non ueni uocare iustos s; peccato
res. Pius sane magist. qui murmurantib;
turbis suis misteria n dedignet expone
a dō scilicet peccatoꝝ penitentiā non
ēē respuendam. ut ipe di filius ob hanc
maxime querendā sit destinatꝰ ad terras.
qui ut pietatis sue nobis qd factū ē be
Hec illis audie & iugne pnobis.
tib; ad iciens dixit pabolam. eo qd
dispensationē inculcet. sepissime se
filiū hominis appellat. cōmendans
sollicite nobis

eet, ipe ierlm, & q existimarent qd con
festim regnu di manifestaret. Mo ris
est dno, pmissum sermone parabolis af
firmare subiectis. Suscepta g & comen
data penitentia publicani diuitis. adi
ciens parabolam. docet sibi peniten
tia magis peccatorum qm iusticia placere
superborum. latiq; se in gentib de ignorantia
legis humilib. qm in iudeis de iusticia.
que ex lege est elatis ee regnaturum. Et
q discipuli sup audita dni passione uel
resurrectione ierosolimis implenda non
intelligebant que dicebantur. existimantes
tes continuo regnu di ee uenturu. hac
eorum ignorantia illuminans. ostendit se
primo sui regni fide toto orbe dispsi
tur. ac sic in fine mundi iudice omnium
seculorum regemq; uenturum. lxxvii.

Dixit g. homo quidam nobilis abiit in
regione longinqm. accipe sibi reg
num & reuti. Homo nobilis ille est
cui cecus supra clamabat. fili dd miserere
re mei. & uenienti ierosolimam comme
bant. osanna filio dd benedictus qui ue
nit in nomine dni rex isrl. Longinq re
gio eccla e ex gentib; de qua eidem
homini nobili qui loquitur. ego autem
constitutus sum rex ab eo. dicitur a patre.
postula a me & dabo tibi gentes here
ditate tua. & possessione tua tminos
tre. Que uidelicet hereditas ac posses

sessio bifaria ratione regio longinq uocatur.
l q a finib; tre clamat ad dnm. l q lon
ge e a peccatorib; salus. & cu ds ubiq;
sit psens. longe tamen ab eorum sensu qui
ydola colunt ds uerus ab e. s; qui erant
longe facti sunt ppe in sanguine xpi.

Vocatis autem x. seruis suis. dedit illis x.
mnas. Denarius numus ad legem
ptinet. ppt decalogum. Vocat itaq;
pat familias dece seruos. q elegit dis
cipulos p litteram legis imbutos. Datil
lis x. mnas. q legis dicta spualit in
telligenda reuelat. Post passionem
quippe resurrectioneq; sua aperuit illis
sensum. ut intelligerent scripturas.
Mna naq; qm greci mina uocant.
centu dragmis appenditur. Et omis scrip
ture sermo q uite celestis pfectione
suggerit. quasi numeri centenarii pon
dere fulgescit.

Et ait illis, negotiamini du uenio.
Verba inquit legis ac pphar mys
tica interpretatione discussa pplis offer
te. atq; ab eis fidi confessione moruq;
pbitate recipite. iuxta quod psalmis
ta suis auditorib pcepit dicens. sumite
psalmu & date tympanu. hoc e laude
pdicationis in cordis intentione pcipite
& deuotione opis in carnis castigatione
reddite. Typanu quippe e pellis in lig
no extenta. Pellis u in ligno extenta

cam e nra. ad exemplum dnice crucis af
Ciues autem eius oderant flicta.
eum. et miserunt legationem post illum
dicentes. nolumus hunc regnare super nos.
Ciues impios iudeos dicit. de quibus alibi
prestat. nunc autem et uiderunt et oderunt
et me et patrem meum. qui non solum presentem usque
ad mortem crucis oderunt. sed etiam post resurrec
tionem eius miserunt persecutionem apostolis. et
predicationem regni celestis spreuerunt.
Et factum est ut rediret accepto regno.
Significat tempus quando in manifes
tissima et eminentissima claritate ue
turus est. qui eis humilis apparuit cum
diceret. regnum meum non est de hoc mundo.
Et iussit uocari seruos quibus dedit pe
cuniam. ut sciret quantum quisque nego
tiatus esset. Ut sciret inquit. non quo eum
quid lateat cui uerissime dictum est. domine
tu omnia scis. sed sciret dicitur scire omnes face
ret. Tunc enim omnium opera et cogitationes
palam omnibus ostenduntur. quomodo in de
uteronomio. temptat inquit uos dominus
deus uester. sciat si diligatis eum. hoc est scire fa
ciat. Nemo sane arbitretur eos solummodo
quibus gratia predicandi data est. non autem et
eos quibus predicata est ad iudicium tunc esse
uocandos. ipsi sunt enim pecunia quam boni
serui adquisiere mercando. quin etiam
sciat eos quoque quibus numquam est predica
tum ibidem esse dampnandos. de quibus
infra dicemus.

Venit autem primus dicens. domine mna tua. x.
mnas adquisiuit. Primus seruus or
do doctorum est in circumcisionem missorum. qui
unam mnam negotiaturus accepit. qui
unum dominum. unam fidem. unum baptismum.
unum deum predicare iussus est. Sed hec eadem
mna. x. mnas adquisiuit. quia populum sub
lege constitutum sibimet docendo sociauit.
Et ait illi. euge serue bone quia in modico
fidelis fuisti. eris potestatem habens super
x. ciuitates. In modico seruiuit fi
delis qui non adulterat uerbum dei. sed sicut
ex deo coram deo in christo loquitur. Quicquid
enim in presenti percipimus donorum in conparati
one futurorum perpaucum est et modicum. quia ex
parte agnoscimus. et ex parte prophetamus.
cum autem uenerit quod perfectum est. euacuabitur
quod ex parte est. Ciuitates autem
x. sunt anime per legis uerbum ad gratiam
euangelii uenientes. quibus tunc iure
glorificandus ille preponitur. qui eis pecuniam
uerbi digne deo commodauerat. unde qui
dam negotiator egregius ciuitates quibus
preerat. hoc est animas quas regendas acce
perat alloquens. que est ait nostra spes aut
gaudium. aut corona glorie nonne uos
ante dominum nostrum ihesum.
Et alter uenit dicens. domine mna tua.
fecit. v. mnas. Seruus iste cetus est
eorum qui preputio euangelizare missi sunt.
cui dominus ad predicandum eunti unam mnam

hoc ē unā eandēq; fidem que & circūcisioī
credita ē pstitat. S; hec quinq; mnas
fecit / qr gentes corpis sensib; antea mā
cipatos. ad fidē euanglice grām 9uītit.
Et huic ait. & tu esto supra. v. ciuitates.
Hoc est ex eas quas imbueras animas.
fide & conuersatione magnus sublimisq; ful
geto. De quib' mystice dic ysaias. In
die illa erunt. v. ciuitates in tra egypti.
loquentes lingua chanaan. Quinq;
eni ciuitates in tra egypti. v. st corporis
sensus quib; in hoc mundo utim. uide
licet uisus. audit. gust. olfact. & tact.
Et qui uidit mulierē ad cōcupiscendū
eā. qui auitat aures suas ne audiat pau
pem. qui inebriatur uino in quo ē luxu
ria. qui coronare se gaudet rosis ante
qm marcescant. cui' sanguine plene
man' & dextera ē repleta muneribus.
Hui'. v. ciuitates loquuntur lingua egyp
ti. id ē uniusi sens' faciunt opa tenebrar.
Egypt' eni tenebras sonat. At qui ob
turat aures suas ne audiat sanguinē &
claudit oclos suos ne uideat malum.
& qui gustat & uidet qm suauis ē dns.
qui castigat corp' suum & seruituti sub
icit. qui pot dicē cū aplo xpi bonus
odor sum' do. huī' ciuitates loquuntur
lingua mutuā. qd interpretatur chan
naan. Et qui eas a tenebris docendo
commutauiat. recte. v. ciuitatibus

pfici memorat. qr n sius tantū. s; et de auditorum
suor quos ad lucē uocau pfectib' honorat.
Et alt uenit dicens, dne ecce mna tua,
qm habui reposita in sudario. Timui
eni qr homo austerus es. tollis qd non po
suisti. & metis quod n seminasti. Ser
uus qui negotiari n iussus accepta dni
pecunia in sudario reposuit. ostendit e
os qui ad pdicandu ydonei. pdicationis
officiu iubente dno p ecclesiam l saltim sus
cipe l susceptu digne gerere detrectāt. Pe
cunia quippe in sudario ligare ē. pcepta
dona sub otio lenti torporis abscondē. Sunt
eni homines hac sibi puritate blandientes
ut dicant. suffic ē ut de se unusquisq;
rationē reddat. quid op' ē alis pdicare.
ut etiā de ipis rationē reddere quisq;
cogat. cū apud dnm etiā illi sint inex
cusabiles. quib; lac data n ē. neq; audito
euanglio docuerit. qr p creatura pote
rant creatorē cognoscere. Hoc ē eni
quasi metē ubi n seminauit. id ē etiā
eos impietatis reos tenere. quib' uerbum
legis aut euanglii non ministratu est.
Hoc autē uelim piculu iudicii deuitan
tes. pigro languore a ubi ministratiōe
conquiescunt. & hoc ē q si in sudario ligare.
Dicit ei, de ore tuo quod accepert.
tuo te iudico serue neqm. Seruus
neqm uocat. qr & piger ac deses ē ad ex
ercendum negotiu. & pcax ac superb;

ad accusandum domini iudicium.

Sciebat quod ego austerus homo sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi, et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam?

Qui putaverat se per excusationem dixisse, in culpam propriam vertitur. Si, inquit, durum et crudelem esse me noveras et aliena sectari, ibique metere ubi non severim, quare non tibi huiusmodi cogitatio incussit timorem, ut scires me mea diligentius quesiturum, et dares pecuniam meam sive argentum ad mensam? Siquidem enim argyrion graeco sermone significat. Unde eloquia domini inquit eloquia casta, argentum igne examinatum. Pecunia ergo et argentum praedicatio evangelii est et sermo divinus, qui dari debuit ad mensam, hoc est populis parvulisque fidelium coetibus ministrari. Ad quam videlicet mensam, id est mentem auditorum, non alia quam dominica est deferenda pecunia, ut omnis sermo docentis scripturae sensum sequatur. Nam quod hic dicitur non qualibet pecuniam, sed sicut dicitur nummularius esse feneratam, exponit apostolus dicens: Si quis loquitur, quasi sermones dei.

Et ego veniens cum usuris utique exegissem illud. Qui ubi pecuniam a doctore percipit, eamque credendo, est ea cum usuris solvat operando, ut quod auditu didicerit exsequatur et actu. In usura quippe pecunia etiam non data recipitur. Ut certe de accepto verbi fenore usuras solvit, qui ex eo quod audit etiam alia studet intelligere, que necdum ex praedicatoris ore didicit.

Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam et date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: domine, habet decem mnas. Recte amittit collatam gratiam qui praedicando aliis communicare neglexerit, ut ei augeatur qui inde laboravit. Iuxta quod angelo Ephesi ecclesiae dicitur: Et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam egeris. Et cum regni charisma quod superbiendo Saul amisit, David obediendo promeruit. Spiritus inquit domini descendit a Saul, et directus est in David a die illa deinceps. Quod vero ablata a nequam servo mna ei qui decem mnas habebat dari iussa est, mystice ut reor indicat, indicat [illegible] plenitudine generatum, omnem universalem [illegible], et tunc habundantiam gratiae spiritalis quam modo nos repente exercemus, illis propositis doctoribus esse conferendam.

Dico autem vobis quia omni habenti dabitur, ab eo autem qui non habet et quod habet auferetur ab eo. Hoc est ad superiorem sententiam respicit, docens et illum posse amittere munus dei qui habens non habet, id est non utitur, et in eo augeri qui habens habet, hoc est bene utitur. Quae gratiae mutatio quamvis in hac vita geri solet, notandum quod illud domini redeuntis examen etiam nunc ex parte celebratur, sed tunc est universaliter implendum. Quotidie namque accepto a patre regno redit, qui peregrinantis in terra ecclesiae semper statum conspicit. Quotidie in tanto fidelium servorum numero

huic pecuniã negotiaturo comẽdat. in
altero modũ consũmati opis examĩ
nat. Hunc fideliter prudenterq;
laborantẽ. amplioris grẽ munere
donat. illũ desidias molles et mar
cida luxu ocia sectantẽ. et eo quod
dederat priuat. Verũ uniũsali ma
nifestato iudicio quod dictu quoq;
terribile est. multi qui ad docendũ
uidebantur idonei. ob negligentie
sue noxam. int̃ indoctos reputa
buntur. At alii simpliciores frẽs.
et elementoꝝ penitus ignari. ob
conũsationis tam̃ eximie deuotio
nẽ. int̃ apł̃icos doctores p̃mia sũ
ma percipient. Qui enim recipit
ꝓphãm in nomine ꝓphete. mercedẽ
ꝓphe accipiet. Verumtam̃ inimicos il
los qui noluerunt me regnare sup
se. adducite huc. et interficite ante me.
Impietatẽ iudeoꝝ. uł omnium repꝛ
boꝝ. ad xp̃m conũti nolentiũ. sig
nificat in die iudicii puniendã. ut
p duos seruos fideles utriusq; ꝓpli
doctores. p x. ẏ. v. mnas idẽ cre
dentes ꝓpli. p seruũ nequã mali
catholici. p inimicos qui eum sup
se regnare noluerunt. impietas
eoꝝ qui ũbũ fidei aut nunq̃m
audire. aut male interp̃tando cor
rumpe maluerunt. p messione
rurisˢ n̄ seminati. eoꝝ ẽ quos ũbũ
dei nec audire contigit discussio sig
netur. Quib; quinq; ꝑsonis omẽ ge
nus humanũ quod in die iudicii fu
turum est exp̃mitur. Et his dictis.
p̃cedebat. ascendens iherosolimã. Fi
nita parabola ascendit iherosolimã.
ut ostendat de eiusdem maxime ciui
tatis euentu parabolã fuisse p̃missã.
que n̄ longo p̃ tempe et xp̃m occisura.
et ob odium regni eius hostili sit cla
de peritura. .l.xxx.
Et factũ est cũ appropinquassent
ad bethphage et bethaniã. ad
montẽ qui uocatur oliueti. mi
sit duos discipłos suos dicens. ite in
castellũ quod contra uos est. Beth
fage erat uiculus sacerdotũ ĩ mon
te oliueti. bethania quoq; uillula
siue ciuitas in latere montis eidẽ.
quasi stadiis quindecĩ. ab ihłm. si
cut iohannes euangłista manifes
tat. ubi lazarus est suscitatus a mor
tuis. cui et monumentũ ecclia nũc
ibidẽ constructa demonstrat. Beth
fage autẽ domus bucce. bethania do
mus obedientie dr̃. quas ierosolimã
uenturus saluator. p̃sentie sue dig
natione sublimauit. quia multos
ante passionẽ suam docendo. domꝰ
pie confessionis et obedientie sp̃ua

is impleuit. Que pulchre ciuita
tes in monte oliueti posite refe
runtur: hoc est in ipso dño qui nos
unctione spũalium charismatũ &
scientie pietatisq; luce refouet. Vn
de alibi cũ diceret. nõ potest ciui
tas abscondi supra montẽ posita.
continuo subiecit. neq; accendunt
lucernã et ponunt eam sub mo
dio: quia idem mons oliueti idẽ
summus spũalium distributor
grãtũ. qui ciuitatẽ suam ut emi
neat exaltat: hanc quoq; oleo ex
ultationis ut lucere possit ĩflam
mat. Et quia idem lumen sub mo
dio poni noluit. misit discipulos ĩ
castellũ quod contra eos erat: idẽ
doctores qui indocta ac barbara to
tius orbis littora. quasi contra posi
ti castelli menia ewangłizando pe
netrarent. destinare curauit. Rec
te autẽ duo mittuntur. siue ꝓpter sci
entiã ueritatis. et mundicia opis:
seu ꝓpter gemine dilectionis dĩ ui
delicet et ꝓximi sacramentũ orbe ꝑ
dicandũ. Ideo quod introeuntes.
inuenietis pullũ asine alligatũ.
cui nemo unquam hominũ sedit: sol
uite illũ et adducite. Et siquis uos
interrogauit quare soluitis. sic dice

tis ei. quia dñs operam eius desiderat.
Introeuntes in mundũ ꝑdicatores:
inuenerunt ꝑplurim nationũ. ꝑfidie
uinculis irretitũ. Funiculis enim
peccatorum suorum unusquisq; constric
tus erat: nec solum nationũ. sed
iudeorum. Omnes enĩ peccauerunt. et
egent grã dei. Unde bene apud
matheũ asina quoq; cũ pullo alli
gata reperitur. Asina quippe que
subiugalis fuit et edomita iugũ
legis traxerat: sinagogam signifi
cat: pullus asine lasciuiens & liber.
ꝑplurim nationũ demonstrat. Cui ne
mo unquam hominũ sedit. idẽ ne
mo rationabiliũ doctorũ frenũ cor
reptionis. quo uel linguã a malo co
hibere. uel in artam uite uiam ire
cogeretur: nemo indumenta salu
tis quibus spũaliter calefieret. utilia
suadendo contulerat. Sederet nã
q; illi homo: siqui ratione utens.
eius stulta deprimendo corrigeret.
Unde nõ inmerito possunt duo di
scipli ad exhibenda dño animalia
destinati. iuxta parabole superioris
exemplũ. duo ꝑdicatorum ordines.
unus ingentes. alter in circũcisio
ne directus intelligi. Et notandũ
quod tres ewangłiste qui greco ser

mone scripsere. pullu tantum
commemorant. matheus u solus q
hebreis hebreoq; sermon evangeliu
scripsit eloquio. asinam quoq; soluta
et dno refert adducta. ut eide ce-
gentis hebree si penituerit. n de
speranda monstret ee salute. Sol
uite inquit. et adducite. Quecuq;
enim solueritis sup terra. erunt so
luta et in celis. Abierunt aute
qui missi erant. et inuenerunt sic
dixit illis stantem pullu. Marc
scribit pullu ante ianua foris in
biuio inuentu. ianua aut ipse est
qui ait. ego sum ianua ouiu. p me
si quis introierit saluabitur. et in
gredietur et egredietur et pascua
inueniet. Quib uite pascuis iste
pullus ide pps gentiu carebat.
quando adhuc extra ianua hanc
in biuio ligatus stabat. Et recte in
biuio. quia n una cert uite fideiq;
uiam tenebat. sed plures dubios
q; sectaru calles sequebat erroneus.
De quib apte subiungit. soluentib
illis pullu. dixerunt dni eius ad il
los. quid soluitis pullu. Multos
quippe habebat dnos. qui n uno dog
mati et supsticioni deditus. sed pli
bitu inmundoru spuum ad uarios
duulsosq; miser raptabat errores.
ad simulacra muta p ut ducebat
incedens. Denique uernacula qua
dam scripture consuetudine co
mune ee dicit quod inmundu e.
sicut et ad petri uoce de celo dic.
quod ds mundauit. tu commune
ne dixeris. quia qui scs est. solius
di est. et cu nullo ei comunis est.
qui aut peccator est et inmun
dus. multoru e. Multi eni demo
nes possident eum. et ideo comu
nis appellat. Et illi dixerunt.
quia dns eum necessariu habet.
Et duxerunt illu ad ihm. Qui
soluendo pullo contradixerant.
audito dni nomine quiescunt.
quia magistri erroru qui uenien
tib ad salutem gentiu doctorib
obsistebant. eatenus suas tene
bras defendere. donec miraculis
attestantib ueri possessoris ac dni
uirtus emicuit. At postq in fidei
dnice potestas apparuit. cedenti
b passim adusarioru querelis. lib
credentiu cetus qui dm corde por
tet adducitur. Et iactantes
uestimenta sua supra pullu. impo
suerunt ihm. Vestimenta aplo
ru. ul doctrina uirtutu. ul discr

sertio scripturarum. ut certe ecclesias
rum dogmatum uarietates intel
ligi possunt: quibus illa corda ho
minum ante nuda et frigida quo
christo sessore digna fiant operiunt.
Alii autem illo: substernebant
uestimenta sua in uia. Portan
te domino asino. discipuli uestimenta
in uia sternunt: quia christo se cor
poris exuentes amictu. uiam sim
plicioribus dei famulis suo sangui
ne parant: ut uidelicet inoffen
so gressu mentis ierosolimam quo
ihesus ducit incedant. Ihesus enim asel
lo sedens ierusalem tendit: quando
uniuscuiusque fidelis animam regens.
uidelicet iumentum suum ad pa
cis intime uisionem ducit: ut etiam
cui sancte ecclesie uniuersalis presidet. eam
que in superne pacis desiderium accen
dit. Quia uero iuxta alios euan
gelistas non discipuli tantum sed et plu
rimi de turba sternebant uesti
menta sua in uia: possunt per eos
etiam hi designari qui exempla mar
tyrum secuti. corpora sua per absti
nentiam edomant: ut domino iter ad
mentem parent. ut exempla bo
na sequentibus prebeant. Et cum ap
propinquaret iam ad descensum

montis oliueti: ceperunt omnes turbe
descendentium gaudentes laudare
dominum uoce magna. Descendente R
de monte oliuarum domino. gauden
tes laudantesque turbe simul et ip
se descendunt: quia humiliato sua
sponte misericordie auctore. necesse est
eos qui misericordia plurimum indigent:
humilitatis eius uestigia quantum pre
ualent imitari. Necesse est inquam
nos intuentes quomodo ihesus de mon
te oliueti descendit. idem cum in for
ma dei esset humiliauit semetipsum.
EV factus obediens patri usque ad mor
tem. mortem autem crucis. humiliemur
et ipsi sub potenti manu eius: ut ex
altari mereamur in tempore uisitati
onis. Super omnibus quas uiderant
uirtutibus dicentes: benedictus qui ue
nit rex in nomine domini. Multas
quidem uirtutes domini uiderant: sed
maxime lazari resurrectionem que
nuper facta erat stupebant: testimo
nium perhibente turba que erat cum
eo. quando illum uocauit de monu N
mento. et suscitauit a mortuis. Nam
et propterea obuiam uenit ei turba. quia
audierunt eum fecisse hoc signum. No
tandum est enim non nunc primum ueni
ente de galilea saluatore. idem ante

.v. dies pache ihertm adisse. sed
anno pterito mense .vii. illic
ad diem festum schenofegie ue
nisse sicut iohannes comemo
rat. et exinde .vi. mensib continu
nuis hoc est usq; ad diem pasche
quo passus est. in ierosolimis
signa fecisse et docuisse. modo
monte oliuaru ascendisse. in
iudea expulsu transiordanen
abisse. in in ciuitate deserti que
dr effrem mansisse cu discipulis.
nunqm tam id tempris galilea
fuisse reuisum. Sup omnib g qs
eum tanto tempe fecisse uidant
uirtutib turbe. dm laudant di
centes. benedict qui uenit rex
in nomine dni. pax in celo. 7 gla
in excelsis. Benedictus aute
qui uenit rex in nomine dni.
sic potius accipiendu est. ut i
nomine dni in nomine di patis
intelligatur. qmuis possit intel
ligi etia in nomine suo. quia et
ipse dns est. Unde alibi scriptu
est. pluit dns a dno. S; uerba
eius melius nrm dirigunt in
tellectu qui ait. ego ueni in no
mine patris mei et n suscepistis
me. alius ueniet in nomine suo.
hunc suscipietis. Humilitatis
enim magist est xpc. qui humi
liauit semetipm. factus obedi
ens usq; ad morte. Non itaq; a
mittit diuinitate. quando nos
docet humilitate. Non aut rex
isrl xpc ad exigendu tributu
ul ferro exercitu armandu. hos
tesq; uisibilit debellandos. sed
rex isrl quod mentes regat. qd
in eternu consulat. quod i reg
nu celor credentes sperantes
amantesq; pducat. Dei g filius
equalis patri ubum. p quod fac
ta sunt omia. quod rex ee uolu
it isrl. dignatio e n pmotio. mi
serationis indiciu est. n potesta
tis augmentu. Qui enim appellat
e in terra rex iudeor. in celis e
dns anglor. Veru quia xpc in
carne totius mundi ppiciatio 7
hominu uidelicet et anglor il
luxit. pulchre sibi inuicem in ei
laude dispensationis. celestia si
mul et terrena concinunt. Quo
enim nascente celestiu uirtutu
agmina dm laudantia decantat.
gla in excelsis deo et in terra pax
hominib. Eodem mundi pncipe
triumphaturo. moxq; se celis

redditurо. mortales uicem lau
dis reponunt: pax in celo. et
gloria in excelsis. Et quidam pha
riseorum de turbis dixerunt ad
illum: magister increpa discipulos tu
os. Mira inuidorum dementia.
quem magistrum appellando non du
bitant. quia uera docentem noue
runt. huius ipsi discipulos quasi me
lius edocti redarguendos aesti
mant: eumque corrigere quos insti
tuit suadent. quem signis approban
tibus dominum clarescere uident. Qui
bus ipse ait: dico uobis quia si tacue
rint. lapides clamabunt. Cru
cifixo domino stabant omnes noti eius
a longe. dominum confiteri timebant.
quem fixum ligno uidebant: sed
his tacentibus lapides et saxa regem
qui uenit in nomine domini. magno
clamore canebant. Emisit enim
spiritum. et ecce terra mota est. et petre
scisse sunt. et monumenta aperta sunt:
quemque homines uel timore uel
perfidia confiteri trepidant. hunc
durissima etiam elementa dominum mun
di ac dominum aperto ore predicant.
Verum altiori misterio gentium
nationes incredulas aliquando
ac duricordes lapidum nomine
demonstrat. quibus ablato corde la
pideo. dedit cor carneum. hoc est
sensibile et humanum: quo dominum cre
atoremque suum credere. laudare et cer
nere possent. Et si igitur turbe tacue
rint hominum. lapides clamabunt.
quia cecitas ex parte contigit in
israhel. donec plenitudo gentium in
traret: et sic omnis israhel saluus fie
ret. Et ut appropinquauit. ui .lxxxv.
dens ciuitatem fleuit super illam di
cens: quia si cognouisses et tu.
Quod flente domino illa hierosoli
morum subuersio describitur. que a
uespasiano et tito romanis prin
cipibus facta est: nullus qui histori
am euersionis eiusdem legit ignorat.
Sed querendum prius est. quid sit
quod dicitur: uidens ciuitatem fleuit
super illam dicens. quia si cognouisses
et tu. Fleuit etenim pius redemptor
ruinam perfide ciuitatis: quia ipsa sibi
ciuitas non cognoscebat esse uentu
ram. Cui a flente domino recte dicitur. quia
si cognouisses et tu. subaudis fleres: que
modo quia nescis quod imminet exul
tas. Unde et subditur: et quidem in
hac die tua que ad pacem tibi.
Qui enim carnis se uoluptatibus da
ret. et uentura mala non prospiceret.

in die sua que ad pacem ei esse poterant habebat. Cur vero bona presentia ad pacem habuerit, manifestatur cum subditur: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Si enim cordis eius oculis mala que imminerent abscondita non essent, leta in presentibus prosperis non fuisset. Cui mox etiam pena que de romanis sicut predixi principibus imminebat, adiuncta est cum dicitur: Quia venient dies in te. et circumdabunt te inimici tui vallo. et circumdabunt te et coangustabunt te undique. et ad terram prosternent te. et filios tuos qui in te sunt. Hoc quoque quod additur. et non relinquent in te lapidem super lapidem. etiam ipsa iam eiusdem civitatis transmigratio testatur: quia dum nunc in eo loco constructa est. ubi extra portam dominus crucifixus fuerat, prior illa iherusalem funditus est eversa. Cui ex qua culpa eversionis sue pena fuerit illata subiungitur: eo quod non cognoveris tempus visitationis tue. Creator quippe omnium per incarnationis misterium hanc visitare dignatus est, sed ipsa timoris et amoris illius recordata non est. Unde etiam per prophetam in increpatione cordis humani. aves celi ad testimonium deducuntur cum dicitur: milvus in celo cognovit tempus suum. turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non cognovit iudicium domini.

Et ingressus in templum cepit eicere vendentes in illo et ementes dicens illis: scriptum est quia domus mea domus orationis est. Qui enarravit mala ventura. et protinus templum ingressus est ut de illo vendentes et ementes eiceret: profecto innotuit quia ruina populi maxime ex culpa sacerdotum fuit. Eversionem quippe describens. sed vendentes et ementes in templo feriens: in ipso effectu sui operis ostendit unde radix processit perditionis. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Qui ad accipienda munera in templo residebant: profecto quia quibusdam non dantibus lesiones exquirerent dubium non erat. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat: quia ad hoc in templo

assistere noverant. ut autem non dantes munera studerent corporaliter persequi; aut dantes spiritualiter necare. Quia vero redemptor noster predicationis verba nec indignis et ingratis subtrahit; post hec discipline vigorem eiciendo perversos tenuit. donum mox gratie ostendit. Nam subditur. Et erat docens quotidie in templo. Hec iuxta historiam breviter tractando transcurrimus; nunc eadem morali intellectu discutienda repetamus. Videns civitatem flevit super illam dicens; quia si cognovisses et tu. Hoc semel egit cum perituram civitatem esse nunciavit; hoc quotidie redemptor noster per electos suos mul latenus agere cessat; cum quosdam ex bona vita ad mores reprobos pervenisse considerat. Plangit enim eos qui nesciunt cur plangantur; qui iuxta salemonis verba. letantur cum male fecerint. et exultant in rebus pessimis; qui si dampnationem suam que eis imminet cognovissent. semetipsos cum lacrimis electorum plangerent. Et quidem in hac die tua que ad pacem tibi. Suam hic diem habet anima prava; que transitorio gaudet in tempore. Cui ea que assunt ad pacem sunt; quia dum ex rebus temporalibus letatur. dum honoribus extollitur. dum in carnis voluptate resolvitur; dum nulla venture pene formidine terretur. pacem habet in die sua; que grave dampnationis sue scandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda est; ubi iusti letabuntur. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Perversa anima rebus presentibus dedita. in terrenis voluptatibus resoluta abscondit sibi mala sequentia; quia previdere futura refugit; que presentem leticiam perturbent; dumque in presentis vite oblectatione se deserit; quid aliud quam clausis oculis ad ignem vadit; Quia venient dies in te; et circumdabunt te inimici tui vallo. Qui namque sunt humane anime maiores inimici; quam maligni spiritus; Qui hanc a corpore exeuntem obsident; quam in carnis amore positam deceptoriis delectationibus fovent. Qua vallo circumdant; quia ante mentis eius oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit.

hanc ad societatem sue dampna
tionis trahentes coartant. Et
circundabunt te. et coangusta
bunt te undique. Maligni spiritus un
dique animam coangustant. quan
do ei non solum operis. verum etiam locu
tionis atque insuper cogitationis ini
quitates replicant. ut que prius
se per multa dilatavit in scelere.
ad extremum de omnibus angustetur
in retributione. Et ad terram con
sternent te. et filios tuos qui
in te sunt. Tunc anima per cog
nitionem reatus sui ad terram con
sternitur. cum caro quam vitam su
am credidit. redire ad pulverem
urgetur. Tunc in morte filii eius
cadunt. cum cogitationes illicite
que modo ex illa procedunt. in extre
ma vite ultione dissipantur. sicut
scriptum est. in illa die peribunt
omnes cogitationes eorum. Que sci
licet diverse cogitationes intelli
gi etiam per lapidum significationem
valent. Nam sequitur. Et non relin
quent in te lapidem super lapi
dem. Perversa etenim mens. cum per
verse cogitationi adhuc perversiorem
adicit. quid aliud quam lapidem
super lapidem ponit. Sed in de

structa civitate lapis super lapi
dem non relinquitur. quia cum ad
ultionem suam anima deducitur.
omnis ab illa cogitationum suarum
constructio dissipatur. Eo quod
non cognovisti tempus visitationis
tue. Perversam quamcumque animam
omnipotens deus multis modis visita
re consuevit. Nam assidue hanc
visitat precepto. aliquando autem
flagello. aliquando autem mira
culo. ut et vera que nesciebat
audiat. et tamen adhuc superbi
ens atque contemnens. aut do
lore compuncta redeat. aut be
neficiis devicta. malum quod fecit
erubescat. Sed quia visitationis
sue tempus minime cognoscit.
illis in extremo vite inimicis tra
ditur. cum quibus in eterno iudicio
dampnationis sue societate col
ligatur. Et ingressus templum ce
pit eicere vendentes in illo et
ementes. Sicut templum dei in ci
vitate est. ita in plebe fideli vita
religiosorum. Et sepe nonnulli reli
gionis habitum sumunt. sed dum sa
crorum ordinum locum percipiunt.
sacre religionis officium in commer
tium terrene negociationis tribu

unt. Vendentes quippe in templo
sunt. qui hoc quod quibusdam iure
competit. ad premium largiuntur.
Iusticiam enim uendere est. hanc pro
premii acceptione seruare. Emen
tes uero in templo sunt. qui dum hoc
persoluere proximo quod iustum est
nolunt. dumque rem iure debitam
facere contempnunt. dato patro
nis premio emunt peccatum. Quibus
bene dicitur. domus mea domus
orationis est. uos autem fecistis eam
speluncam latronum. quia dum non nun
quam peruersi homines locum religio
nis tenent. ibi malicie sue gladi
is occidunt. ubi iustificare proxi
mos orationis sue intercessione de
buerunt. Templum quoque et do
mus dei est ipsa mens atque consci
entia fidelium. que si quando in le
sione proximi peruersas cogitationes
profert. quasi in spelunca latrones
resident. et simpliciter gradien
tes interficiunt quando in eos qui
in nullo rei sunt lesionis gladios
defigunt. Mens enim fidelium ti
um domus orationis sed spelun
ca latronum est. quando relicta
innocentia et simplicitate sanctita
tis. illud conatur agere. unde ua

leat proximis nocere. Sed quia con
tra peruersa hec omnia uerbis redemp
toris nostri per sacras paginas indesi
nenter instruimur. nunc usque hoc
agitur. quod factum fuisse perhibetur
cum dicitur. et erat docens quotidie in
templo. Cum enim mentem fidelium
ad cauenda mala subtiliter erudit.
quotidie ueritas in templo docet.

Principes autem sacerdotum et scri
be et principes plebis. querebant
illum perdere. et non inueniebant. Vel
quia cotidie docebat in templo.
uel quia latrones eiecerat de tem
plo. uel quia ueniens illo quasi
rex et dominus. a tanta credentium tur
ba laudem hymni celestis accepit.
mundi principes eum perdere que
rebant. Omnis enim populus suspen
sus erat audiens illum. Quibus
modis potest intelligi. quia uel tu
mentes populi tumultum non inuenie
bant quid facerent ihesu quem perde
re disposuerunt. uel ideo perdere
ihesum querebant. quia suo magiste
rio neglecto. plures ad eum audien
dum confluere cernebant. Libet in
terea paucis intueri. quam pulchre
legalis umbra pasche. nostro non pasche
in quo immolatus est christus. non tantum

misterii. sed et temporis ratione
concordet. Decima inquit die
mensis primi. tollat unusquisque
agnum per familias domus suae. iux
ta quem ritum tolletis et hedum et
servabitis eum usque ad xiiii. diem
eiusdem mensis. Decima enim die men
sis primi. id est ante v. dies paschae
sicut iohannes evangelista testatur.
egrediens omnis populus in montem oli
varum. tulit inde dominum qui agnus
est. quia venit ut peccata tolleret.
et peccatum in eo non est. hedus quia
peccati insimulatus est. Agnum do
mini intulerunt qui gaudentes ca
nebant. benedictus qui venit
rex in nomine domini. hedum qui con
tra zelantes aiebant. magister
increpa discipulos tuos. Agnum po
pulus omnis qui suspensus erat au
diens illum. hedum principes qui
eum perdere cupiebant. Quinque au
tem dies ante pascha. id est a x. luna
usque ad xiiii. agnum sive hedum im
molaturi servabant. quia licet
etiam tunc eius sanguinem sitirent.
nemo tamen in eum misit manus.
quia necdum venerat hora eius. Ag
num servabant. qui libenter eius dic
tis auscultabant. hedum qui insi
diantes querebant capere aliquid
ex ore eius. ut accusarent eum. At
vero xiiii. die completa id est declinata
in vesperam. postquam corporis et sangui
nis sui celebranda discipulis sacra
menta contradidit. venientibus
qui eum comprehensuri venerant.
cepit impleri quod sequitur. et im
molabit eum omnis multitudo filio
rum israel ad vesperam. Stabant enim
iuxta crucem ihesu non solum impii
qui mortem eius deriderent. sed etiam
sancti qui lugerent. Haec paucis per
struxisse libuit. quo monerem
lectorem omnia quae deinceps ad
passionem usque domini sequuntur. ad ag
ni in domo retenti et ad occisionem
parati pertinere figuram. .lxxv.

XX. Et factum est in una dierum do
cente illo populum in templo et
evangelizante. convenerunt
principes sacerdotum et scribae cum
senioribus. et aiunt dicentes ad il
lum. dic nobis in qua potestate haec
facis. Diversis modis eandem
quaestionem supra calumniam astruunt
quando dixerunt. in beelzebub
principe demoniorum eicit demo
nia. Quando enim dicunt in qua
potestate haec facis. de dei dubi

tant potestate: et subintelligi
volunt diaboli esse quod faciat.
Addentes quoque: aut quis est qui
dedit tibi hanc potestatem. mani
festissime dei filium negant: quem
putant non suis sed alienis uiribus
signa facere. Respondens autem
dixit ad illos. Interrogabo uos
et ego unum uerbum: respondete
mihi. Baptismum iohannis de celo e
rat an ex hominibus? Poterat dominus
aperta responsione temptatorum ca
lumpniam confutare: sed prudenter in
terrogat. ut suo uel silentio uel sen
tentia condempnentur. At illi
cogitabant intra se dicentes: quia
si dixerimus de celo. dicet, quare
ergo non credidistis ei? Quem confite
mini de celo habuisse prophetiam. in
testimonium perhibuit: et ab illo au
distis in qua ego ista faciam potes
tate. Si autem dixerimus ex homi
nibus: plebs uniuersa lapidabit nos.
Certi sunt enim: iohannem prophetam
esse. Viderunt ergo quodlibet horum
respondissent. in laqueum se ca
suros: timentes lapidationem. sed
magis timentes ueritatis confes
sionem. Et responderunt se
nescire unde esset. Et ihesus ait illis.

neque ego dico uobis in qua potesta
te hec facio. Non uobis dico quod
scio: quia non uultis fateri quod sci
tis. Iustissime repulsi utique confu
si recesserunt. et impletum est quod
in psalmo per prophetam dicit deus pater.
Paraui lucernam christo meo. id est ipsum
iohannem. inimicos eius induam con
fusione. Notandum autem quia du
as ob causas maxime scientia ueri
tatis est occultanda querentibus.
cum uidelicet is qui querit. aut
minus capax est ad intelligendum
quod querit: aut odio uel contemp
tu ipsius ueritatis indignus est cui
debeat aperiri quod querit. Quorum
propter unum dominus ait. ad huc multa
habeo uobis dicere. sed non potestis
illa portare modo. propter aliud uero dis
cipulis precepit. nolite sanctum dare cani
bus: neque mittatis margaritas uestras
ante porcos. Cepit autem LXXXI.
dicere ad plebem parabolam hanc.
Homo plantauit uineam. et locauit
eam colonis: et ipse peregre fuit mul
tis temporibus. Docente domino in templo et
euangelizante. conuenerunt princi
pes sacerdotum et scribe cum senioribus:
interrogauerunt temptantes in qua
potestate signa faceret. Quibus sua

arte superatis. dominus que ceperat exe
quitur. Siquidem et illis audien
tibus plebem magis quod verba sua
libentius audiat alloquitur. para
bolam scilicet inferens qua et il
los impietatis arguat. et ad gen
tes regnum dei doceat transferen
dum. Homo ergo qui plantavit vine
am. ipse est qui iuxta aliam para
bolam conduxit operarios in vi
neam suam. Vinea enim domini sabaoth.
domus israel est. Coloni idem sunt
operarii. qui ad colendam vineam
hora prima. tercia. sexta. viiii.
dicuntur esse conducti. Ipse autem
peregre fuit non loci mutatione.
nam deus abesse potest. qui loquitur.
celum et terram ego impleo. et
alibi. ego deus appropinquans et non
de longinquo dicit dominus. Sed abire
dicitur a vinea. ut vinitoribus liberum
operandi arbitrium derelinquat.
Cui simile est quod locata colo
nis vinea per esaiam dicit. expec
tavi ut faceret uvas. Et in
tempore misit ad cultores servum.
ut de fructu vinee darent illi.
qui cesum dimiserunt eum ina
nem. Bene tempus fructuum po
suit. non proventuum. Nullus enim

fructus exitit videorum. nullus
huius vinee proventus. tam et si cre
bro ac sollicite quereretur in
ventus est. Servus ergo qui primo
missus est. ipse legifer moyses in
telligitur. qui xl. annos continu
os fructum aliquem legis quam de
derat a cultoribus inquirebat. sed
cesum eum dimiserunt inanem.
Irritaverunt enim moysen in cas
tris. et aaron sanctum domini. et vex
atus est moyses propter eos. quia
exacerbaverunt spiritum eius. Quid et
ipse servus quid de fructu vinee
sentiat. palam carmine declarat
dicens. ex vinea enim sodomorum
vitis eorum. et propago eorum ex go
morra. uva eorum uva fellis. et
botrus amaritudinis ipsis. fu
ror draconum vinum eorum. et furor
aspidum insanabilis. Et addi
dit alterum servum mittere. illi
autem hunc quoque cedentes et af
ficientes contumelia. dimiserunt
inanem. Servus alter. david
prophetam regemque significat. qui
post moysem missus est. ut colo
nos vinee post edicta legalia mo
dulatione psalmodie. et dulce
dine cythare. ad exercitium boni

opus excitaret. Nam et ipse da
uid quo cor populi ad superna suspen
deret! inter usus carnalium uictima
rum. laudes domini continuas suaui
melodia decantari constituit.
Sed et hunc affectum contumelia.
dimiserunt inanem. Dicentes
enim que nobis pars in dauid. aut
que hereditas in filio ysai? regnum
simul dauid ignobili stirpe. et
religionem impietate mutarunt.
Dictam ille pro hac uinea que de
egypto translata palestine mon
tes sua umbra protexit. ne fundi
tus exterminetur exorat. domine
deus uirtutum conuerte nunc. respi
ce de celo et uide et uisita uine
am istam! et dirige eam quam
plantauit dextera tua. Ubi pa
tenter exponit! qui sit homo ille
qui hanc uineam plantauit. dominus
scilicet deus uirtutum. Et addi
dit tercium mittere! qui et illum
uulnerantes eiecerunt. Ter
cium seruum prophetarum chorum in
tellige. qui continuis attestatio
nibus prophetam conueniunt! et que hu
ic uinee uentura imminerent
mala predixerunt. Sed quem prophe
tarum non sunt persecuti? Et occi

derunt eos! qui prenuntiabant de
aduentu iusti. Hi autem multa de
huius uinee sterilitate dixerunt!
sed unius ieremie planctum pone
re sufficiat. Ego autem inquit plan
taui te uineam electam! omne se
men uerum. Quomodo ergo es in prauum uersa
uinee aliene? Petiuit uinee mu
tatione ne uidelicet mea sue pro
fragilis et infime cuiusque pretio
suauitatis holus nasceretur! Na
both iezrahelitem non modo uulnera
tum. uerum etiam legimus extinctum.
Cuius et si nullum propheticum dictum ac
cipimus! tamen propheticum factum quod
multos pro hac uinea futuros mar
tires proprio sanguine prophetauit.
Huius sane tribus seruorum gradibus.
omnium sub lege doctorum figuram
posse comprehendi. dominus alibi ma
nifeste prodit dicens! quoniam necesse
est impleri omnia. que scripta
sunt in lege moysi et prophetis et
psalmis de me. Dixit autem
dominus uinee, quid faciam? Mittam
filium meum dilectum! forsitan cum
hunc uiderint uerebuntur. Quod
dominus uinee dubitatiue et non deli
beratiuo modo loqui dicitur! non de igno
rantia uenit. Quid enim nesciat

dn̄s uineę. qui hoc loco dś pat̄
intelligitur. s; semp̱ ambigere dī
dt̄. ut libera uoluntas homini
reseruetur. Quem cū uidissent
coloni. cogitauerunt int̄ se dicen
tes. hic est heres occidamus illū.
ut nr̄a fiat hereditas. Mani
festissime dn̄s p̱bat iudeoꝝ p̄n
cipes. n̄ p ignorantiā sed p inui
dentiam crucifixisse filium dei.
Intellexerunt enim hunc ēē cui
dictū est. postula a me et dabo
tibi gentes hereditatē tuā. et p̱p
tea quasi sibi consulentes aiebāt.
ecce mundus totus post eū abiit.
et si dimittimus eum sic. oms cre
dent in eum. Hereditas g̊ filii
ecclīa est. cunctis ei data de genti
bus. q̄m non moriens illi pat̄ reli
quit. sed ipse sua morte mirabi
lit̄ adquisiuit. quia resurgendo
possedit. Hanc aut̄ occiso eo ma
licoloni p̄ripere moliebant̄. cū
crucifigentes eum iudei. fidem
quę p eum est extinguere. & suā
magis quę ex lege ē iusticia p̄fer
re. ac gentib; imbuendis conaban
tur inserere. Et eiectū illū ex
tra uineā. occiderunt. Extra
uineam heres uineę trucidat̄.

quia ihc ut iustificaret p̱ suum
sanguinē p̱p̄lm. extra portam pas
sus est. Siue eiectus extra uine
am et occisus est. quia prius ab
incredulorum corde repulsus. ac de
inde cruci addictus est. In cuiꝰ
figurā moyses altare holocausti
in quo uictimarū sanguis funde
retur. n̄ intra tab̄naclm̄ s; ad os
tium posuit. mistice docens qr
et dn̄icę crucis altare extra ihe
rosolimorum portam ponendum.
et ipse uera patris hostia xp̄c a
domo iudeorum q̄m scificaturus adi
erat. n̄ intimo corde recipiendus.
sed foris ēēt suo cruore unguen
dus. Quod ū scdm̄ marcū muta
to ordine dr̄. et apphendentes
eum occiderunt. et eiecerunt
eum extra uineā. notat eos p̱ti
nacię qui nec crucifixo et resus
citato a mortuis dn̄o p̄dicantib;
aplis credere uoluerunt. sed qua
si cadauer uile p̱iecerunt. quia
quantū in se erat. a suis eū finib;
excludentes gentib; suscipiendū
dederunt. Quid g̊ faciet illis
dn̄s uineę. Veniet et p̱det colo
nos istos. et dabit uineā aliis. Q̊
audito. dixerunt illi. Absit.

Contradixerunt sententię dnī!
quia contra suam ꝑfidiam dictā
ēē cognouerunt. Intelligebant
enim parabolam. n̄ merito scita
tis ad capienda misterii uerba
lampati. sed malicię flammis ad
agenda quę dicebantur accensi.
atq; ideo quę in mente habue
runt cōmunis in parabolis dicta.
quasi iam olim meditata cognos
cere parati. Negantib' ḡ iudeis
iustum fore. scientiā diuinę le
gis quā ipsi ꝑnebant ad gentes
transferri! quid saluator respon
deat intuere. Ille aūt aspici
ens eos ait; quid est ḡ hoc quod
scriptū est. lapidem quē rep
bauerunt edificantes. hic factus
est in caput anguli. Quomō in
quit implebit' hęc ꝓphetia. quę
lapidem ab edificantib' repbatū.
in caput anguli dicit ēē ponen
dum. nisi quia xp̄c a uobis rep
batus et occisus. credituris est
gentib' p̄dicandus. Ut quasi la
pis angularis duos condens in
semetipm ex utroq; ꝑplō. unā
sibi fidelium ciuitatem. unū
templū edificet. Eosdem enim
synagogę magistros. quos sup̄

colonos dixerat. nunc edificantes
appellat. quia qui subditam sibi
plebem ad ferendos uitę fructus
quasi uineam excolere. ipi hanc
deo inhabitatore dignam quasi
domū construere. et ornare iu
bebantur. Unde et apls fidelib'
scribens ait. dei agricultura. dī
edificatio estis. Sed qui uineę dī
fructum negare quasi agricolę
mali. idē quasi mali cementarii
domui dei lapidem p̄ciosum elec
tum. qui ul' in fundamentis ul'
in angulo ponendus erat subtra
here. hoc est fidem xpi auditori
bus suis conabant' eripere. S;
illis licet nolentib'. idem lapis ca
put anguli firmauit. quia de
utroq; ꝑplō quotquot ipse uoluit
sua fide coniunxit. Omnis qui
ceciderit supra illū lapidē conqs
sabitur. supra quē aūt ceciderit.
cōminuet illū. Aliud est offen
dere xp̄m ꝑ mala opera. aliud
negare ꝑ impietatē. Qui pecca
tor est et tam̄ illi credit. cadit
quidem sup lapidem et conqs
satur. sed n̄ omnino cōminuitur.
reseruatur enim ꝑ pacientiā
ad salutem. supra quē ū ille ceci

derit. hoc est cum lapis ipse venerit. et qui Christum penitus negaverit. comminuet eum ut ne testa quidem remaneat. in qua hauriatur aque pusillum. Sive de his dicit quod cadunt super eum. qui illum quidem contempnunt. vel iniuriis afficiunt. ideo nondum penitus intereunt. sed tamen conquassantur. ut non recti ambulent. Supra quos autem cadit. veniet illis desuper in iudicio cum pena perditionis. ideo dixit comminuet eos. ut fiant impii tanquam pulvis. quem proicit ventus a facie terre.

Et querebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum manus in illa hora. et timuerunt populum. Cognoverunt enim. quod ad ipsos dixerit similitudinem istam.

Principes sacerdotum et scribe quasi mentientem contra se dominum querebant interficere. sed hoc idem querendo docebant vera esse que dicebat. Ipse quippe est heres. cuius iniustam necem arcebant esse vindicandam. Illi nequam coloni. qui ab occidendo dei filio ad modicum quidem timore humano retardari donec veniret hora eius. nunquam vero a divino amore potuere cohiberi. Morali sane intellectu cuique fidelium cum misterium baptismi quod exerceat operando committitur. quasi vinea quam excolat locatur. Mittitur servus unus. alter et tercius. qui de fructu accipiant. cum lex. psalmodia. prophetia. quarum monitione bene agendo sequatur legitur. Sed missus servus contumeliis affectus. vel cesus eicitur. cum sermo auditus vel contempnitur. vel quod peius est etiam blasphematur. Missum insuper heredem quantum in se est occidit. qui et filium dei conculcaverit. et spiritui gratie quo sanctificatus est contumeliam fecerit. Perdito malo cultore vinea dabitur alteri. cum dono gratie quod superbus sprevit. humilis quisque ditabitur. Sed et hoc quod principes sacerdotum et scribe manum mittere querentes in Iesum. terrore populi retinentur. quotidie geritur in ecclesia. cum quilibet solo de nomine frater eam quam non diligit ecclesiastice fidei ac pacis unitatem. propter cohabitantium fratrum bonorum multitudinem. vel erubescit. vel timet im

pugnare. qui tamen sicut de stulticia auium strutione dominus ait. cum tempus fuerit in altum alas eriget. quia persequendo ecclesiam quasi dominum cruci addicere et ostentum gaudebit habere. LXXXII

Et obseruantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent ut caperent eum in sermone. et traderent illum principatui et potestati presidis. Querentes dominum comprehendere principes sacerdotum et scribe timuerunt populum. atque ideo quod per se non poterant. presidis manibus efficere temptabant. ut uelut ipsi a morte eius uiderentur immunes. Nuper enim sub cesare augusto iudea subiecta romanis. quando in toto orbe est celebrata descriptio. stipendiaria facta fuerat. et erat in populo magna seditio. dicentibus aliis pro securitate et quiete qua romani pro omnibus militarent debere tributa persolui. phariseis uero qui sibi applaudebant iusticiam econtrario nitentibus non debere populum dei. qui decimas solueret et primitias daret. et cetera que in lege scripta sunt. humanis legibus subiacere.

Cuius seditionis adeo fomes inualuit. ut post domini passionem insistentibus sibi romanis. patriam gentem et regnum. nobile illud cum sua religione templum. immo ipsam lucem perdere quam tributa pendere maluerint. Et interrogauerunt illum dicentes. magister scimus quia recte dicis et doces. et non accipis personam. sed in ueritate uiam dei doces. licet nobis dare tributum cesari. an non. Blanda et fraudulenta interrogatio illuc prouocat respondentem. ut magis deum quam cesarem timeat. et dicat non debere tributa solui. ut statim audientes ministri presidis qui iuxta alios euangelistas affuisse leguntur. seditionis contra romanos principem teneant.

Considerans autem dolum illorum dixit ad eos. quid me temptatis. ostendite michi denarium. cuius habet imaginem et inscriptionem. Sapientia semper sapienter agit. ut suis potissimum temptatores sermonibus confutentur. Ostendite inquit denarium. hoc est genus nummi. quod pro x. nummis imputabatur. et habebat imaginem cesaris. Qui autem putant interrogationem saluatoris

ignorantiā ēē et ñ dispensatione.
discant ex p̄senti loco quod utiq;
potuerit scire ih̄c cui imago ēēt
in nummo! sed interrogat ut ad
sermonem eoꝝ competent̄ respon
deat. Respondentes dixerunt;
Cesaris. Et ait illis. reddite ḡ que
cesaris sunt cesari! et que sunt dī
deo. Cesarem ñ putemus augus
tū. s; tyberium significari p̄uignū
eius! qui in loco successerat uitrici.
sub quo et passus est dn̄s. Om̄s
aut̄ reges romani. a primo gaio
cesare qui imperium arripuerat.
cesares appellati sunt. Porro q̄d
ait. reddite que sunt cesaris cesa
ri. id ē nummū. tributū. et pecu
niam. et que sunt dei deo. deci
mas. p̄mitias. oblationes. ac uicti
mas sentiam! quom̄ et ipse red
dit tributa p̄ se et petro. et deo
reddit que sunt dei. patris faci
ens uoluntatē. Alit̄. reddite que
cesaris sunt cesari! et que dī sunt
deo. Queadmodū cesar a nobis exi
git impressionem imaginis sue. sic
et ds̄! ut queadmodū illi reddit̄
nummus. sic deo anima lumine
uultus eius illustrata atq; signata.
Unde psalmista. signatū ē sup̄

in nobis lumen uultus tui dn̄e. Hoc
quippe lumen ē totū hominis et
uerum bonū! quod ñ oclis. sed men
te conspicitur. Signatū aut̄ dix̄
in nobis! tamq̄m denarius signat̄
regis imagine. Homo enim fact̄
ad imaginē et similitudinē dei!
q̄m peccando corrupit. Bonū ḡ
eius est uerum atq; eternū! si re
nascendo signetur. Et ñ potue
runt uerbū eius reprehendere co
ram plebe! et mirati in responsis
eius tacuerunt. Qui credere de
buerant ad tantam sapientiā! mi
rati sunt quod calliditas eoꝝ in
sidiandi ñ inuenisset locum.
Accesserunt aut̄ quidā ·lxxxiii·
saduceoꝝ! qui negant esse
resurrectionē. Due erāt
hereses in iudeis! una phariseoꝝ
et altera saduceoꝝ. Pharisei tradi
tionū et obseruationū quas illi
deuterosis uocant iusticiam p̄fe
rebant. unde et diuisi uocabant̄
a pp̄lo. saducei aut̄ qui interp̄tan
tur iusti. et ipsi uendicabant s̄
quod ñ erant! priorib' et corp̄is
et anime resurrectionē credenti
bus confitentibq;. angl̄os et sp̄c
sequentes. iuxta acta apl̄oꝝ. oīa

denegabant. Et interrogauerunt eum dicentes. Magister moyses scripsit nobis. si frater alicuius mortuus fuerit. habens uxorem. et hic sine filiis fuerit! ut accipiat eam frater eius uxorem. et suscitet semen fratri suo. Vide distantiam litterę et spiritus. Iuxta litteram nubere cogitur inuita. ut defuncti semen excitet frater. spiritus autem magis est castitatis. Septem ergo fratres erant. et primus accepit uxorem et mortuus est sine filiis! et sequens accepit illam et ipse mortuus est sine filiis. Et tercius accepit illam. similiter et omnes .vii. et non reliquerunt semen et mortui sunt! nouissime autem omnium mortua est et mulier. Qui resurrectionem corporum non credebant. animas iudicantes interire cum corporibus! recte istius modi fingunt fabulam quę deliramenti arguat eos qui resurrectionem asserant mortuorum. Potest autem fieri! ut uere in gente eorum aliquando hoc acciderit. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor? Siquidem .vii. habuerunt eam uxorem. Turpitudinem fabulę opponunt! ut resurrectionis denegent ueritatem. Secundum misticę .vii. hi fratres sine filiis defuncti reprobis quibusque congruunt! qui per totam huius seculi uitam quę .vii. diebus uoluitur. a bonis operibus steriles exsistunt. Quibus uicissim morte misera preeuntibus! ad ultimum et ipsa mundana conuersatio. quam illi sine uitali opere transegerant quasi uxor infecunda transibit. Et ait illis ihc. Filii huius seculi nubunt! et traduntur ad nuptias. Cum dominus dicat. nolite sanctum dare canibus. neque mittatis margaritas uestras ante porcos. quod ipse quędam uel hic de gloria resurrectionis. uel alibi de dispensationis aut etiam diuinitatis suę mysterio dixisse inuenitur. quę multi qui aderant uel resistendo uel contempnendo non acceperunt! non putandus est sanctum dedisse canibus. aut margaritas misisse ante porcos. Hec enim eis dedit qui capere non poterant. sed eis qui poterant et simul aderant. quos propter aliorum inmundiciam negligi non oportebat! et cum eum temptatores interrogabant. respondebat; illis ita ut quid contradicerent non haberent. quamuis ueneni sui is contabescerent potius quam illius

cibo satiarentur. alii tam̄ qui ca
pere poterant. ex illoꝝ occasione
multa utiliter audiebant. I lli
aut̄ qui digni habebunt̄ sc̄lo il
lo et resurrectione ex mortuis.
neq; nubunt. neq; ducunt uxo
res. N on ita intelligendū est
quasi digni tantū uł resurrectu
ri uł sine nuptiis futuri sint.
indigni aut̄ id ē peccatores uł
minime resurrecturi uł ad nup
tias resurrecturi sint credendi.
sed ita potius sentiendū quod
om̄s et resurrecturi. et absq;
nuptiis sint in sc̄lo illo mansu
ri. dn̄s aut̄ saluator ut ad gl̄am
resurrectionis animos excitaret
inquirendam. de electis solūm̄
uoluerit facere sermonē. Si aū
in resurrectione neq; nubunt.
neq; ducunt uxores. resurgunt
ḡ corpora que possunt nubere
et ducere uxores. hoc est femi
narū et uiroꝝ certis discreta
mēbra speciebus. sed nulli concū
bendi uoluptati uł necessitati
mancipata. Nemo quippe dicit
de lapide et arbore et his rebus
que n̄ habent membra genita
lia. quod n̄ nubant neq; ducant

uxores. s; de his qui cū possint
nubere. tam̄ alia ratione n̄ nu
bunt. neq; enim ultra mori po
terunt. quia conubia ꝑpt̄ filios.
filii ꝑpt̄ successionem. successio
ꝑpt̄ mortē. Vbi ḡ mors n̄ est.
neq; conubia. E quales enim
anglis sunt. et filii sunt dī. cū
sint filii resurrectionis. E q̄
les anglis et filii sunt dī. qui
gl̄a resurrectionis innouati si
ne ullo mortis metu. sine labe
corruptionis. sine ullo terreni
actus statu. ꝑpetua dī uisione
fruuntur. Ad q̄m necesse ē an
gelice dignitatis equalitatē quis
quis tunc ascendere desiderat.
nunc minimis fratrib; condes
cendat. Q uia ū resurgant mor
tui. et moyses ostendit secus
rubū. sicut dicit dn̄m dm̄ abra
ham et dm̄ ysaac. et dm̄ iacob.
A d comꝓbandā resurrectiōis
ueritatem. multo aliis mani
festiorib; exemplis uti potuit.
e quib; est illud. suscitabuntur
mortui. et resurgent qui in
sepulchris sunt. Q uerit̄ itaq;
quid sibi uoluerit dn̄s hoc ꝓ
ferre testimoniū quod uidetur

ambiguum : ut non satis ad resurrec
tionis pertinet ueritatem. Sed sa
ducei .v. tantum libros moysi re
cipiebant. prophetarum uaticinia re
spuentes. Stultum ergo erat inde
proferre testimonia : quorum auc
toritatem non sequebantur. Porro
ad eternitatem animarum probandam
de moyse ponit exemplum. ego sum
deus abraham. et deus ysaac. et deus
iacob : statimque infert. Non est autem
deus mortuorum sed uiuorum. ut cum
probauit animas permanere post
mortem quod illi inter cetera ne
gabant : neque enim poterat fieri
ut eorum esset deus qui nequaquam sub
sisterent. consequenter introduce
retur et corporum resurrectio. que
cum animabus bona mala ue gesse
runt. Omnes enim uiuunt ei. omnes
uidelicet illi. quorum dominus est deus.
Viuunt ei uita utique uera : qua
iusti uiuunt etiam quando cor
pore moriuntur. De qua alibi dominus
ait : qui credit in me. etiam si mor
tuus fuerit uiuet. Crede ergo et
si mortuus fueris uiues : si autem
non credis. et cum uiuis mortuus
es. Vidua enim que in deliciis est.
uiuens mortua est. Responden

tes autem quidam scribarum dixerunt ;
magister bene dixisti. Et amplius
non audebant eum quicquam interro
gare. Principes sacerdotum sa
ducei et scribe querentes occasi
onem calumpnie. et uerbum aliquod
inuenire quod pateret insidiis.
quia in sermonibus confutati sunt
ultra non interrogant : sed apertissi
me comprehensum romane tradunt
potestati. Ex quo intelligimus
uenena inuidie posse quidem su
perari : sed difficile conquiesce
re. Dixit autem ad illos. quomodo .lxxxiii.
dicunt christum filium dauid esse. et
ipse dauid dicit in libro psalmo
rum. dixit dominus domino meo. sede a
dextris meis. donec ponam inimi
cos tuos scabellum pedum tuorum. Da
uid ergo dominum illum uocat. et quomodo
filius eius est. Interrogatio ihesu
nobis proficit usque hodie contra iu
deos. Et hii enim qui confitentur
christum esse uenturum : hominem sim
plicem et sanctum uirum asserunt de
genere dauid. Interrogemus ergo eos
docti a domino : si simplex homo est
et tantum filius dauid. quomodo da
uid uocat eum dominum suum. Non
autem reprehenduntur quia dauid

filium dicunt, sed quia dei filium non credunt. Siquidem ipse et dominus david est, deus ante tempora manendo, et filius david apparuit homo in temporum fine nascendo. Quod autem subiciuntur a patre inimici, non infirmitate filii sed unitate naturae qua in altero alter operatur significat. Nam et filius subicit inimicos patri, quia patrem clarificat super terram. Audiente autem omni populo dixit discipulis suis, Attendite a scribis qui volunt ambulare in stolis. et amant salutationes in foro. et primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis. Ambulare in stolis cultioribus ornatioribus vestimentis indutos ad publicum procedere significat, in quo inter cetera dives ille qui epulabatur cotidie splendide peccasse describitur. Notandum autem quod non salutari in foro, non primos sedere vel discumbere vetat eos quibus hoc officium ordine competit, sed eos nimirum qui hec sive habita seu certe non habita indebite amant. fidelibus quibusque quasi reprobos docet esse cavendos. animum videlicet non gradum iusta districtione redarguens, quamvis et hoc culpa non careat. si idem in foro litibus interesse. qui in cathedra moysi synagoge magistri desiderant appellari. Duplici sane ratione a vane glorie cupidis attendere iubemur: ne scilicet eorum vel simulatione seducamur. estimantes bona esse que faciunt, vel emulatione inflammemur. frustra gaudentes in bonis laudari que simulant.

Qui devorant domos viduarum simulantes longam orationem, hii accipient dampnationem maiorem. Non tantum autem accipient dampnationem sed addidit maiorem, ut insinuet etiam illos qui in angulis stantes orant ut videantur ab hominibus dampnationem mereri, sed eos qui hec prolixius quasi religiosiores agendo, non solum laudes ab hominibus sed et pecunias querunt, prolixiori dampnatione plectendos. Sunt enim qui se iustos et magni apud dominum meriti simulantes, ab infirmis quibuslibet et peccatorum suorum conscientia turbatis, quasi patroni pro eis in iudicio futuri pecunias ac-

cipere ñ dubitant! et cū porrec
ta manus pauperi p̄oes uiuare
soleat. illi ob hoc maxime in p̄cib;
ut pauperi intantū tollant p
nocuant. Quib; illa uide maledic
tio ñ inmerito congruit! cū iudi
catur exeat condempnat᷑. ⁊ oratio
eius fiat in peccatū. Condempna
tus quippe cū iudicatur exit. et
orationem suam in peccatū recipit.
qui magne nunc estimationis a
pud homines habitus. in diuino
tunc examine ñ solum ñ p albis
se intuentre. sed nec sua sibi meri
ta sufficere posse dep̄hendit! im
mo ipsarū quib; humanū iudici
um fefellit p̄cium. int̄ crimina
penas luit. Respiciens aut̄ ui
dit eos qui mittebant munera
sua in gazophilaciū locus appella
ri solet. quo diuitie seruantur.
Erat aut̄ area foramen habens
desup̄. posita iuxta altare ad dex
teram ingredientib; domū dn̄i.
inq̄m mittebant sacerdotes qui
custodiebant ostia omnem pecuni
am. que deferebatur ad templum
dn̄i. atq; ad instaurationē eiusdē
templi seruabatur. Lege ũba die
rū. Etiam nc̄ aut̄ qui orantes in

domo dn̄i discutit. ipse quoq; do
na ferentes respicit! et quē dig
nū uiderit laudat. quē rep̄bū
dampnat. Vidit aut̄ ⁊ quan
dam uiduā paupculā mittentē
ęra minuta duo. et dixit! uere
dico uobis quia uidua hec paup
plus omnib; misit. Hic nobis
locus moralit̄ quidem intimat.
q̄m sit acceptabile deo quicq̄d bo
no animo obtulerim᷑. qui cor in
tuitū et ñ substantiā pensat! nec
p̄pendit quantū in eius sacrificio.
sed ex quanto p̄feratur. Iuxta ũ
leges allegorię. diuites qui in ga
zophilaciū munera mittebant.
iudeos de iusticia legis elatos! per
XXI. to uidua paup ęcclię simplicitatē
designat. Que recte paupcula uo
catur! quia ũl sup̄bię sp̄m ũl pec
cata tanq̄m mũi di diuitias abicit.
Vidua ũ quia uir eius p ea mortē
p̄tulit! et nunc in celi penetralib;
ab eius oculis occultus. quasi in
parte altius regionis uiuit. Hec
in gazophilaciū ęra minuta duo
mittit. quia in conspectū diuinę
maiestatis qua nr̄i operis oblati
ones quasi certo numero consćp
ta et consignata seruant᷑! siue

gazophilaciū diuites. Quia sermone greco philaxe
seruare dr̄. gaza lingua p̄sica diuitie
uocantur! gazophilaciū

dilectione dei et proximi. seu fi
dei orationisque sue munera de
fert; que consideratu proprie fra
gilitatis minuta. sed merito pie
deuotionis accepta. cunctis super
borum uideorum opibus prestant.
Nam omnes hii ex abundantia
sibi miserunt in munera dei. hec
autem ex eo quod deest illi. omnem
uictum suum quem habuit misit.
Ex abundantia sibi uidens mit
tit in munera dei; qui de iusti
cia sua presumens. hec apud se o
rat. deus gratias ago tibi; quia non sum
sicut ceteri hominum. raptores.
iniusti. adulteri. et cetera. Omnem
autem uictum suum ecclesia dei in mu
nera mittit; que omne quod ui
uit. non sui meriti sed dei esse mu
neris intelligit dicens. deus propici
us esto michi peccatori; et alibi.
fortitudinem meam ad te custo
diam. quia tu es deus susceptor
meus. deus meus misericordia eius preueniat
me.

lxxv CUM SAPIENTISSIMUS REX
Salemon in figura christi
et ecclesie templum domino conderet.
hii quoque inter cetera non indecentibus
figurarum premonebat exemplis;
quod adueniente tandem et ap
parente uero illarum que tunc
umbratice signabantur ueri
tate ac luce; mox omnis illa um
bratilis ut ita dicam et ima
ginaria compositio typorum
esset penitus auferenda. Post
factam namque de lapide. ligno.
et auro incomparandi operis do
mum. misit et in figuram credi
turi de gentibus populi; tulit hy
ram de tyro filium mulieris
uidue. haud dubium quin illius
que supra duos minimos in gazo
philacium mittendo plus omnibus
misisse laudatur. De tribu inquit
neptalim patre tyrio. artificem
erarium et plenum sapientia et in
telligentia et doctrina. Omnia
autem uasa que fecit hyram re
gi salemoni in domo domini de au
ricalco erant; in campestri regi
one iordanis fudit ea rex in ar
gillosa terra. Qui enim omnia
sua uasa non ductili sed fusili opere
fecit; prius nimirum ad similitudi
nem cuiusque uasis figmentum luti
formabat. necessarium quidem do

Explicit lib. v. Incipit lib. vi. cap. lxxv

nec opus uasis expleretur: uerum
postea non modo nullis usibus aptum.
sed etiam ut perfectio uasis ap
pareret absque ulla dubietate
frangendum. Quasi ergo forma
de argilla cerimonie legales an
te cedunt: ut dona ueritatis euan
gelice quasi uasa de auricalco suc
cedant. Composita per tempore testa
mitis atteratur: ut fulgor orna
menti permansibilis qui latebat
ostendatur. Cinis uitule qui in
quinatos sanctificabat tollatur: et
crux christi que mundum redimat
predicetur. Incumbente tempore
quo mare eneum cuius unda ui
uificatrice cuncti ecclesiam intra
turi baptizentur: quo columne
legis gemine que lilia per capite
gestantes. christo deuotarum ianuam
hinc inde firment ouium: quo
bis quini luteres operum nitorum
abluendis hostiis parati: quo in
numera denique uasorum electionis
milia ad montem templi deferan
tur: soluitur argillosa terra que
in campestri regione diutius
hec occulta tegebat: hoc est immi
nente preconio dominice passionis.
Postquam recondita dudum littere

uelamento ecclesie sacramenta pa
tescerent: labi atque paulatim de
strui iam incipit illa celestium
occultatrix umbra secretorum.
Vnde recte post oblationem
uidue pauperis. idem ecclesie fidem
domini ore laudatam euangelista se
cutus adiunxit. Et quibusdam di
centibus de templo quod lapidibus
bonis et donis ornatum esset dixit:
hec que uidetis uenient dies in
quibus non relinquetur lapis super lapi
dem. qui non destruatur. Erat
namque prius Iherusalem urbs illa mag
na regalis: ubi templum famosis
simum deo fuerat constructum. Post
ea uero quam uenit ille qui erat ue
rum templum dei. et Iherusalem celestis
cepit aperire misteria. deleta est
illa terrena ubi celestis apparuit:
et in templo illo non remansit la
pis super lapidem. Erat prius
pontifex sanguine taurorum et
hircorum purificans populum: sed ex
quo uenit uerus pontifex qui
sanguine suo purificaret creden
tes. nusquam est ille pontifex prior:
nec ullus ei relictus est locus. Alta
re fuit prius et sacrificia celebra
bantur: sed ut uenit uerus agnus

qui se ipsum obtulit hostiam deo. cuncta illa uelut pro tempore posita cessauerunt. Propterea sane diuina dispensatio procurauit. ut et ciuitas ipsa et templum et omnia illa pariter subuerterentur. ne qui forte adhuc paruulus et lactens in fide. si uiderit illa constare dum sacrificiorum ritum dum initiatiorum ordinem attonitus stupet! ipso diuersarum formarum raperetur intuitu. Sed prouidens deus infirmitati nostre. et uolens multiplicari ecclesiam suam omnia illa subuerti fecit et penitus auferri. ut sine ulla cunctatione illis cessantibus hec esse uera per que in illis typus processerit crederemus.

Interrogauerunt autem illum dicentes. preceptor quando hec erunt. et quod signum cum fieri incipient. Quia laudantibus quibusdam edificationes templi. dominus palam responderat hec omnia fore destruenda! discipuli secreto sedente eo super montem oliueti sicut matheus marcusque testantur. tempus et signa predicte destructionis interrogant. Qui dixit. uidete ne seducamini. Multi enim uenient in nomine meo dicentes quia ego sum! et tempus appropinquabit. Nolite ergo ire post illos.

Multi imminente hierosolimorum excidio principes extitere! qui se esse christos. tempusque libertatis iam iamque appropinquare referrent. Multi in ecclesia ipsis et temporibus apostolorum heresiarche prodiere! qui inter alia plurima ueritati contraria diem domini instare predicarent. Quos apostolus in epistola ad thessalonicenses damnat. Multi in nomine christi uenere antichristi quorum primus est symon magus. cui sicut in actibus apostolorum legimus auscultabant omnes qui in samaria erant a minimo usque ad maximum dicentes! hic est uirtus dei que uocatur magna. eo quod multo tempore magicis suis dementasset eos. Cum autem audieritis prelia et seditiones! nolite terreri. Oportet primum hec fieri. sed non statim finis. Prelia ad hostes pertinent. seditiones ad ciues. que utraque a tempore dominice passionis in ipso uidemus qui se pro saluatore seditiosum latronem elegit! satis superque constat abun

dasse. Sed his percurrentibus apostoli
ne terreantur. ne hie-rosolimam
iudeamque deserant admonentur.
quia videlicet non statim finis quia
in quadragesimum potius diffe-
renda sit annum. id est desolatio
patriae supremique urbis ac templi
sequatur excidium. Tunc di-
cebat illis: surget gens contra
gentem. et regnum adversus regnum.
et terremotus magni erunt
per loca. et pestilentiae et fames.
Constat haec ante finem deso-
lationis templi. hoc est tempore
iudaicae seditionis ad litteram con-
tigisse. potest autem regnum contra
regnum et pestilentia eorum quorum
sermo serpit ut cancer. et fa-
mes audiendi verbum dei. et com-
motio universae terrae et a vera fi-
de separatio. etiam in hereticis in-
telligi. qui contra se invicem di-
micantes ecclesiae victoriam faciunt.
Terroresque de caelo. et signa mag-
na erunt. Et haec tempore eodem
completa. quisque iosephi histori-
am legerit inveniet. Nam et
stella gladio similis ut perhibet
annum totum supra hierosolimam
pendens. infausto trepidos cives

portento terrebat. et currus iti-
dem equitesque armati per aera dis-
currere. ac morem bellantium
imitari. per dies xl. sunt visi.
Sed et vitula sacrificiis admo-
ta. inter immolantium manus enixa
est agnam. Quo autem haec meri-
to contigerint. protinus subinfer-
tur cum dicitur. sed ante haec omnia ini-
cient vobis manus suas et perse-
quentur. tradentes in synagogas
et custodias. trahentes ad reges
et praesides propter nomen meum. Haec
quippe iudaicae genti vel sola vel
maxima causa exitii fuerat. quia
post domini salvatoris occisionem no-
minis quoque eius praecones simul
et confessores impia crudelita-
te vexavit. Contingent [hole] au-
tem vobis in testimonium. Tes-
timonium videlicet quorum. non eorum
qui aut persequendo mortes infe-
runt. aut vivendo non imitantur.
Mors quippe iustorum bonis in
adiutorium est. malis in testimo-
nium. ut inde perversi sine excusa-
tione pereant. unde electi exem-
plum capiunt ut vivant. Sed
auditis tot terroribus turbari po-
terant infirmorum corda. atque

ideo consolatio adiungit'. cu p
timus subinfert'. Ponite g' in
cordib' uris n pmeditari que
admodu respondeatis. Ego .n.
dabo uobis os et sapientiam!
cui n potiunt resistere et con
tradicere oms adusarii uri.
Ac si apte membris suis infir
mantibus dicat; nolite terreri.
nolite pertimescere. Vos ad certa
men acceditis! sed ego plior.
Vos uerba editis! sed ego su qui
loquor. Trademini aut a pa
rentib' et fratrib' et cognatis et
amicis. et morte afficient ex
uobis! et eritis odio omnib' ppt
nom meu. Maiorem dolo
rem mala ingerunt que ab
ex[traneis] inferuntur. plus
e in nobis ea tormenta seui
unt. que ab illis patimur de q
rum mentib' psumebam! quia
cum dampno corpis mala nos
cruciant amisse caritatis. Sed
quia dura sunt que pdicunt'
de afflictione mortis. primus
consolatio subditur de gaudio
resurrectionis cu dr! et capillus
de capite uro non peribit. Sci
mus quia caro incisa dolet! ca
pillus incisus n dolet. Ait g'
martyri[bus] s[ui]s. Capillus de ca
pite uro n pibit. uidelicet ap
te dicens. cur timetis ne peat
quod incisu dolet. quando et
illud in uobis pire n potest qd
incisum n dolet. Aliter. capilli
de capite disciplor n pibit. q
n solum fortia queq; gesta ut
dicta scor de quib' dr. dns cus
todit omnia ossa eor! sed et uo
latilis ut ita dicam ac tenuissi
ma cogitationu fidelui supfici
es. que de occulto cordis radice
quasi de cerebro cesaries exit.
apud iustum iudicem conser
uata digna mercede donabitur.
Vnde recte pphā ut bonor ē
cogitationum merita dno qua
sunt accepta demonstret! et re
liquie inquit cogitationu diem
festum agent tibi. Vnde etia
nazarem in lege tempore con
secrationis comam nutrire iu
bentur! et nouacula sup caput
samuhel n ascendisse phibetur.
At contra mulier captiua ut
uiro israhelite nubere queat.
mundatus a lepra. ut eccle co
municare mereatur. oms sin

corporis pilos preceperunt eradere.
quia uidelicet omnis sapientium
cogitatio que bona placens et
perfecta est saluatur in perpetuum. et
apud dominum est merces eius. Stul
torum uero prauiorumque quasi dei aspec
tibus indigna. radice optimum cogi
tatio penitendo debet excidi.
Et in paciencia uestra possidebi
tis animas uestras. Idcirco pos Bd
sessio anime in uirtute pacien
tie ponitur. quia radix omnium
custosque uirtutum paciencia est.
Per pacienciam uero possidemus animas
nostras. quia dum nobis ipsis domi
nari discimus. hoc ipsum incipi
mus possidere quod sumus. Sic
enim conditi mirabiliter sumus.
ut ratio animam et anima possi
deat corpus. Ius uero anime cor
poris possessione repellitur. si non
prius anima a ratione possidetur.
Custodem igitur conditionis nostre pa
cientiam dominus esse monstrauit. qui
in ipsa nos possidere nosmet ip
sos docuit. Paciencia autem uera
est aliena mala equanimiter perpe
ti. contra eum quoque qui mala ir
rogat nullo dolore moueri. Nam
qui sic proximi mala portat. ut

tamen tacitus doleat. et tempus
digne retributionis querat. pa
cientiam non exhibet. sed ostendit.

CVM AVTEM lxxvi
uideritis circumdari ab ex
ercitu ierusalem. tunc scitote quia
appropinquabit desolatio eius. Ac R
tenus ea que per xl annos necdum
fine adueniente futura erant.
hic ipse finis desolationis que
a romano exercitu facta est. domini
uerbis exponitur. Tunc qui
in iudea sunt. fugiant in mon
tes. Ecclesiastica narrat histo
ria cunctos qui in iudea erant
christianos. imminente ierosolimorum
excidio commonitos a domino loco dis
cessisse. et transiordanem in ciui
tate quadam bella nomine do
nec desolatio iudee compleretur
habitasse. Et qui in medio eius
discedant. et qui in regionibus non in
trent in eam. quia dies ultionis
hii sunt. ut impleantur omnia que
scripta sunt. Videtur quidem
ad congruam pertinere admoniti
one. ut qui extra sunt non in eam
intrent. qui autem in medio sunt.
quomodo discedent ab exercitu

iam ciuitate circumdata. nisi for-
te quod premisit tunc. idest tunc
qui in iudea sunt fugiant. non
ad ipsum tempus obsidionis sed ad
proximum ante obsidionem tempus.
cum se primo miles romanus per
galilee uel samarie fines cepisset
diffundere pertinere dicimus. ut
tunc fugere quisque cum fuge ad
huc tempus esset acceleraret. Di-
es autem ultionis hii sunt. dominici
uidelicet sanguinis ultionem
petentes. Ue autem pregnantibus
et nutrientibus in illis diebus. De
presente captiuitate pregnantibus
et nutrientibus. siue mamantibus
ut quidam interpretantur. quarum
uel uteri uel manus filiorum sarci-
na pregrauate. fuge necessitatem
non minimum impediunt. Lege re-
gum historiam. ubi uxor ionathe
malum captiuitatis propera fuga ui-
tanti. lapsum sinu filium perpe-
tuo claudum recepit. Erit enim
pressura magna super terram. et
ira populo huic. Hec pressura et ira
populo illi usque hodie per omnes gentes
disperso indiuidua comes adheret.
non tamen in eternum adhesura cre-
denda est. Nam post conuersionem or-
dinem eidem pressure uel ire dominus
ostendit dicens. Et cadent in
ore gladii. et captiui ducentur
in omnes gentes. et ierusalem calca-
bitur a gentibus. protinus iuxta pro-
phetiam que canit. in ira misericordie
memor eris. subiunxit atque ait.
donec impleantur tempora natio-
num. Tempora quippe nationum
illa sunt. que commemorat apostolus
dicens. quia cecitas ex parte fac-
ta est in israel. donec plenitudo
gentium introiret. et sic omnis
israel saluus fieret. Qui cum promis-
sa fuerit salute potitus. patri-
um quoque rediturus ad solum.
et metropolis quondam sue pos-
sessione atque inhabitatione ga-
uisurus esse forsitan non temere spe-
ratur. quia non in perpetuum sed do-
nec tempora nationum implean-
tur. ita premendus esse narratur.
Quid autem impletis nationum tem-
poribus. et sic omni israel saluato se-
quatur. dominus ex ordine manifes-
tat. Nam et hec secundum matheum dis-
cipuli interrogabant. non solum templi
euertendi tempus. sed et signum
aduentus eius et consummati-
onis seculi querendo.

ET ERVNT SIGNA in sole et lu
na et stellis. et in terris p̄ssura
gentium. p̄ confusione sonit᷒
maris et fluctuum. Quia g̊
sicut dn̄s in consequentib᷒ inti
mat. apparente univ̄sali iudicio
celū et terra transibunt. et sic̄
in iohannis apokalipsi legim᷒
mare iam n̄ erit eodem incum
bente iudicio. sonitus maris et
fluctuū confunditur. terrarū or
bis p̄mentib᷒ se invicem coloris
inficitur. maxima celi lumina
ria perculsis horrore novo radius
turbatam faciem velant. et quo
m̊ impulse ad casum arboris fra
goris motusq; sui p̄mittere solent
indicia. sic termino appropiante
quasi paventia nutant ac tre
ment elementa. Ergo quod ait
matheus. sol obscurabit᷒ et luna
n̄ dabit lumen suum. et stelle
cadent de celo. ip̄am iudicii pre
sentiam significat. quando ap
parente vere glā lucis omīa
mundi lumina teneb̄s umb̄s
q; compant᷒. Quod n̊ dicit lucas.
erunt signa in sole et luna et
stellis. p̄cursores iudicii eidem
iudicii quasi nuncios indicat.
E quib᷒ ē et illud pphete. sol ver
tetur in tenebras et luna ī san
guinē. ante q̄m veniat dies
dn̄i magnus et manifestus. Itē
quod lucas ait. et in terris p̄ssu
ra gentiū. ip̄m ēē reor quod an
tixp̄i tempora describens mathe
us dicit. erit᷒ tunc tribulatio mag
na qualis n̄ fuit ab initio mun
di usq; m̊ neq; fiet. Quod aut̄
lucas subiungit. p̄ confusione so
nitus maris et fluctuum. p̄co
est illius quod int̄ cetera mira
bilia scī iohannes mare abiturū
conspexit. Arescentib᷒ homini
bus p̄ timore et expectatione.
que supervenient univ̄so orbi.
Nam virtutes celoꝝ movebunt᷒.
Credo ip̄m iudicis adventum
hac sententia designari. quan
do iuxta alterius loci parabo
lam. om̄s hoc est et prudentes
et fatue virgines insolito cla
more suscitate lampades ornant.
id ē sua secum opera numerant.
p quib᷒ maximo cū timore iam
iamq; instantem exitū discri
minis expectant eventū. Nam

catervas absq; ullo timore uidi
eis. universus pene orbis actu
rus est apostolo attestante qui ait.
cum enim dixerint pax et se
curitas. tunc repentinus eis
superveniet interitus. Tunc
itaq; superveniente universo orbi
timore et expectatione distric
ti examinis. multi qui in hoc
mundo florere videbantur. cum
se sine fructu conspexerint ares
cent. tunc fides que sine ope
ribus vixerat. probante se iusti
iudicis igne marcescet. Nec mi
rum homines hec vel natura vel
sensu terrestres ad eius iudici
um turbari. cuius aspectum et ip
se celorum virtutes hoc est angelice
tremunt potestates. beato quoque
iob attestante qui ait. colum
ne celi contremiscunt et pa
vent ad nutum eius. Quid ergo fa
ciunt tabule. quando tremunt
columne. Quid virgula deser
ti patitur. cum cedrus paradisi
concutitur. Et tunc videbunt
filium hominis venientem in nu
be. cum potestate magna et ma
iestate. In potestate et ma
iestate visuri sunt. quem in hu
militate positum audire nolue
runt. ut virtutem eius tanto
tunc districtius sentiant. quan
to nunc cervicem cordis ad eius
pacientiam non inclinant. Sed quia
hec contra reprobos dicta sunt.
mox ad electorum consolationem
verba vertuntur. Nam subditur.
lxxxvii. His autem fieri incipientibus. respi
cite et levate capita vestra. quoniam
appropinquat redemptio vestra.
Cum plage inquit mundi cre
brescunt. cum terror iudicii vir
tutibus commotis ostenditur. le
vate vos capita. id est exhilarate
corda. quia dum finitur mun
dus cui amici non estis. prope fit re
demptio quam quesistis. In scrip
tura etenim sacra sepe caput
pro mente ponitur. quia sicut
capite reguntur membra. ita
cogitationes mente disponuntur.
Levare itaq; est capita. men
tes nostras ad gaudia patrie ce
lestis erigere. Quod autem calca
ri mundus ac despici debeat.
prudenda dominus comparatione ma
nifestat. Nam sequitur. Et
dixit illis similitudinem. Vide
te ficulneam et omnes arbores.

cum producunt iam ex se fruc
tum, scitis quoniam prope est estas. Ita
et uos cum uideritis hec fie
ri, scitote quoniam prope est regnum dei.
Aperte ergo docet quia sicut ex
fructu arborum uentura estas
agnoscitur, ita ex ruina mun
di prope esse cognoscitur regnum dei.
Quibus profecto uerbis ostenditur,
quia fructus mundi ruina est.
Ad hoc enim crescit ut cadat,
ad hoc germinat ut quecumque
germinauerit cladibus consumat.
Bene autem regnum dei estati com
paratur, quia tunc meroris
nostri nubila transeunt, et uite
dies eterni solis claritate fulges
cunt. Que omnia cum magna cer
titudine confirmantur, cum sen
tentia subiungitur qua dicitur: Amen
dico uobis, quia non preteribit ge
neratio hec, donec omnia fiant.
Multum quippe commendat dominus,
quod ita pronuntiat. Quoddam
enim si dici fas est iuratio ei
est, amen dico uobis. Amen
enim interpretatur uerum, et tamen
non est interpretatum, cum potuisset
dici uerum dico uobis. Hec gre
cus hoc interpres ausus est face
re nec latinus. Sic mansit non e[st]
interpretatum, ut honorem haberet
uelamento secreti, non ut esset nega
tum, sed ne uilesceret nudatum. Igi
tur uerum dico uobis ueritas di
cit, que utique et si non diceret, men
tiri omnino non posset. Tamen commen
dat, inculcat, dormientes quo
dammodo excitat, intentos facit,
contemni non uult. Amen inquiens
dico uobis, quia non preteribit gene
ratio hec, donec omnia fiant. Ge
neratione autem aut omne huma
num genus dicit, aut specialiter
iudeorum. Celum et terra transi
bunt, uerba autem mea non transibunt.
Celum quod transibit non etheri
um siue syderium, sed aerium. Aqua
et aues celi et nubila celi cogno
minantur intelligere debemus.
Petro attestante qui dicit, quod
celi erant prius et terra de aqua
et per aquam consistens uerbo dei, per
que ille mundus tunc periit. Celi
autem qui nunc sunt et terra eodem
uerbo repositi sunt, igni reserua
ti in diem iudicii et perditionis ho
minum impiorum. Aperte docens quia
non alii celi sunt igne perituri, quam
qui aqua perditi, hoc est mania hec

et nubilosa uentosi aeris spa
cia. Neque enim aqua diluuii que
xv. tantum cubitis montium ca
cumina transcendit; ultra ae
ris etherisque confinia peruenisse
credenda est. Quocumque autem perue
nire potuit; eo nimirum iuxta
prefatam beati petri sententiam et
ignis iudicii perueniet. Si autem
celum et terra transibunt; mo
uere potest quomodo dicat eccle
siastes generatio preterit et ge
neratio aduenit; terra uero in eter
num stat. Sed aperta ratione celum
et terra eam quam nunc habent
imaginem transeunt; et tamen per es
sentiam sine fine subsistunt. Pre
terit enim figura huius mundi.
Et ad iohannem angelus; erit inquit
celum nouum et terra noua. Que
quidem non alia condenda sunt;
sed hec ipsa renouantur. Celum ergo
et terra et transit et erit; quia
et ab ea quam nunc habet specie
per ignem tergitur; et tamen in sua
semper natura seruatur. Unde per
psalmistam dicitur; mutabis ea et mu
tabuntur. Quam quidem ultimam co
mmutationem sua ipsius nobis nunc
uicissitudinibus nuntiant; quibus

nostris usibus indesinenter alternant.
Nam terra assidua specie hiema
li ariditate deficit. uernali
tempore uiridescit; celum quoti
die caligine noctis obducitur;
et diurna claritate renouatur.
Hinc ergo hinc fidelis quisque col
ligat et intuere hec. et tamen per in
nouationem refici; que constat
nunc assidue uelut ex defectu
reparari.

Attendite autem uobis. ne for
te grauentur corda uestra
in crapula et ebrietate;
et curis huius uite; et
superueniat in uos repentina di
es illa. Tamquam laqueus enim
superueniet in omnes; qui sedent
super faciem omnis terre. O stul
tam presumptione cordis huma
ni; que lamentabilem finem cu
piditatis. ebrietatis et crapule.
nec ipso iudice contestante preui
deat; sed edictum regis eterni amo
re seruit nequam postquam didicit
spernat. Et certe si qui nobis pe
ritus ac sapiens medicus preciperet.
attendite inquiens uobis ne quis
uerbi gratia de illius uel illius her
be suco auidius sumat; quod si

fecerit repentinus et superueni
et initus; quanto quisq; stu
dio p̄monentis medici manda
ta seruaret. ne uidelicet ueti
tū gustando periret. At nunc
animarū simul et corporum sal
uator ac dn̄s iubet ebrie
tatis herbam et crapule uitan
dam. nec n̄ et curarū seclarium
uelut mortiferos sucos ēē cauen
dos. et q̄uis tam n̄rm huius n̄ so
lū sauciari s; etiam consumi n̄
timent. Nulla credo alia causa.
nisi quia fidem q̄m medici pre
bent dictis. dn̄i p̄bere contemp
nunt. Si enim credidissent. cre
dendo utiq; timerent. timen
do aut̄ impendens p̄iculū ca
uerent. S; illi econtra torpen
do q̄m iuste dictū sit p̄bant. fi
lius hominis ueniens. putas in
ueniet fidem in terra. Vigi
late itaq; omī tempe orantes.
ut digni habeamini fugere is
ta omīa que futura sunt. et stare
ante filiū hominis. Qui ante
filiū hominis stare. eiq; iuxta
apokalipsin iohannis die noc
tuq; in templo eī seruire deside
rat. nec ab eius aspectib; in igne
eternū maledictus abici. n̄ solū
ab illecebris seclarib; castigari. sed
orare et uigilare. et hoc n̄ certis
quibdā dieb;. sed omni tempore
facere debet. iuxta quod psalm̄
ait. benedicam dn̄m in omī tem
pore. semp laus eius in ore meo.
Sic namq; merebitur habitare
in domo dn̄i. in sclm̄ sc̄li laudare
illū. Erat aut̄ diebus docens
in templo. noctib; u° exiens mora
batur in monte qui uocatur oli
ueti. et omīs p̄pls manicabat
ad eū in templo audire eum.
Que uerbis p̄cepit dn̄s. suis
confirmat exemplis. Nam qui
nos ante repentinū uniu̇salis
iudiciū aduentū. ante incertū
singulorum n̄rm exitum delictis
simul et curis hui uite neglec
tis. ad uigilandū hortatur et oran
dum. et ipso inpendente sue
tempore passionis. doctrine. ui
gilus et precib; instat. parit et
exemplo insinuans hoc ēē deo
digne uigilare. ul' dicto ul' fac
to p̄ximis quib;q; uiam ueritatis
ostendere. et eos p quib; passur̄
erat ul' uerbo ad fidem reuocans.
ul' patri oratione commēdans.

Et nos quoque cum inter prospera sobrie et iuste et pie conuersamur. inter aduersa uero numquam de diuine misericordie celsitudine desperamus. diebus perfecto cunctis in templo docemus. quia fidelibus operis boni formam prebemus. noctibus uero in monte oliueti moramur. quia in tenebris angustiarum gaudium spiritualis consolatione respiramus iuxta eum qui dixit. ego autem sicut oliua fructifera in domo domini. speraui in misericordia dei mei. idem sicut is qui misericordie fructum quibus ualuit impendit. mei a domino miserandum esse non ambigo. Et ad nos quoque audiendos omnis populus mancipatur. cum uel discussis operibus tenebrarum. uel euictis dei gratia nebulis pressurarum. sic in die honeste ambulantes. non in comessationibus et ebrietatibus nos filii lucis imitantur. lxxxviii.

XXII

APPROPINQUABAT autem dies festus azimorum. qui dicitur pascha. Pascha quod hebraice dicitur phase. non a passione ut plerique arbitrantur. sed a transitu nominatur. eo quod exterminator uidens sanguinem in foribus israhelitarum pertransierit nec percusserit eos. uel ipse dominus prebens auxilium populo suo desuper ambularet. Cuius sacra[men]tum uocabuli sublimius R ex[...]rens euangelista iohannes ait. sciens ihesus quia uenit eius hora. ut transeat ex hoc mundo ad patrem. Ubi manifeste declarat. ideo festiuitatis huius diem per legem mistice transitum uocari. quod agnus dei qui peccata mundi tolleret. in eo de hoc mundo uel ipse esset transiturus. uel nos salubri transitu quasi de egyptia seruitute ducturus. Hoc sane iuxta ueteris instrumenti litteram inter pascha et azima distat. quod pascha ipse solus dies appellatur. in quo agnus occidebatur ad uesperam. hoc est xiiii. luna primi mensis. xv. autem luna quando egressum est de egypto. succedebat festiuitas azimorum. Cuius vii. diebus idem usque ad uicesimam primam eiusdem mensis diem. ad uesperam est statuta sollemnitas. Verum euangelii scriptura indifferenter et diem azi

mor p pascha: et p diebus azi
moru pascha ponere solet. Di
cit enim lucas: dies festus azi
moru qui dr pascha. Item io
hannes. cum primo azimoru die
id e xv. luna res ageretur ait:
et ipsi n introierunt in ptori
um ut n contaminarent sed
manducarent pascha. quia ui
delicet et pasche dies in azimis
panib est celebrari pceptus: et
nos quasi pascha ppetuu faci
entes. semp ex hoc mundo tn
sire pcipimur. Una quippe die
agno immolato ad uespam. sep
tem ex ordine dies sequuntur
azimoru: quia xpc ihc semel p
nobis in plenitudine tempoz
passus in carne. p omne nob hui
scli tempus quod vii. dieb agi
tur. in azimis sinceritatis & ue
ritatis pcepit ee uiuendu: to
toq; semp nisu desideria scli q
si egypti retinacula fugere: et
quasi a mundana conusatione
secretam solitudine it nos ad
monet subire uirtutu. Et
querebant principes sacerdo
tum et scribe quomodo eu int
ficerent: timebant u plebem.

Hec ante biduu pasche congre
gatis pncipib sacerdotu et senio
rib ppli ac scribis in atrium cai
phe. matheus acta testatur. Ti
mebant u plebem: n seditione
metuentes. sed cauentes ne auxi
lio ppli de suis manib tolleretur.
Intrauit aut satanas in iudam
qui cognominat scarioth. unu
de xii. Scribit in ewangelio
suo iohannes. quia cu intinxis
set dns panem dedit iude symo
ni scariothis: et post buccellam
tunc introiuit in eum satanas.
S; n est contrariu luce. qui eu
et ante buccellam a satana intra
tum iam ee comemorat: quia qm
nunc intrauit ut deciperet. postmo
du intrauit ut sibi iam traditu
plenius possideret. Nunc intra
uit ut quasi ad huc alienu temp
taret: tunc ut quasi ppium ad
quecuq; uellet agenda noxia t
heret. Et abiit et locutus est
cu pncipib sacerdotum et magis
tratib: quemadmodu illu traderet
eis. et gauisi sunt. Quod dixit
abiit et locutus e. ostendit n a
principib inuitatu. n ulla ne
cessitate constrictu. sponte ppa

mat. quo cat

sceleratę mentis iussę consilium.
Et pacti sunt pecuniam illi da
re. et spopondit. et querebat
oportunitatem ut traderet illum
sine turbis. Multi hodie iude
scelus quod dominum ac magistrum
dominumque suum pecunia uendidit. ue
lut immane et nefarium exhor
rent. nec tamen cauent. Nam
cum pro muneribus falsum contra quem
libet testimonium dicunt. profecto
quia ueritatem pro pecunia negant.
dominum pecunia uendunt. Ipse enim
dixit. ego sum ueritas. Cum socie
tatem fraternitatis aliqua discordię
peste commaculant. dominum produnt.
quia deus karitas est. Qui etiam si
nullus pecuniam det. dominum argen
teis uendunt. quia principis sceleris ima
ginem idem exempla hostis antiqui
neglecta conditoris ad quam creati
sunt imagine sumunt. Nam sicut
iohannes baptista qui non pro christi con
fessione sed pro defensione ueritatis
occubuit. ideo tamen pro christo quia pro
ueritate martyrium suscepit. ita econ
trario qui karitatis et ueritatis iu
ra spernit. christum utique qui est ueri
tas et karitas prodit. maxime cum
non infirmitate uel ignorantia sub

ripiente peccat. sed in similitu
dinem iudę querit oportunita
tem. ut arbitris absentibus ueritatem
mendacio uirtutem crimine
mutet. Venit autem dies azi
morum. in qua necesse erat occi
di pascha. et misit petrum et io
hannem dicens. euntes parate
nobis pascha ut manducemus.
Diem azimorum paschę xiiii.
primi mensis appellat. quando fer
mento abiecto. pascha idem agnus
occidi consueuerat ad uesperam ut
supra iam dictum est. Quod expo
nens apostolus ait. etenim pascha nostrum
immolatus est christus. Hoc etenim pas
cha tunc necesse erat occidi. hoc
est paterno consilio ac definitione
sancitum. qui licet die sequente
hoc est xv. sit luna crucifixus. hac
tamen nocte qua agnus immolabatur.
et carnis sanguinisque sui discipulis
tradidit misteria celebranda. et
a iudeis tentus ac ligatus. ipsius
immolationis hoc est passionis suę
sacrauit exordium. At illi dixe
runt. Ubi uis paremus. Non
habemus domicilium. non habemus
tabernaculum. Audiant quibus edi
ficandarum domorum cura est. et

ambitiosarũ porticuũ cogitat͡
instructio. quos p̃ciosoꝝ mar
morũ pompa et distincta au
ro laquearia delectant. cog
noscant xp̃m dñm omnium.
qui locũ ubi caput inclinaret
ñ habuit. et idcirco eũ disci
pli interrogant. ubi uis parem᷒
tibi manducare pascha. Et
dixit ad eos. Ecce introeuntib᷒
uobis in ciuitatẽ. occurret uo
bis homo amphorã aque por
tans. Sequimini eum in do
mũ. in quã intrat. Indiciũ
quidẽ p̃scię diuinitatis est. q᷒d
eũ discipłis loquens quid alibi
futurum sit nouit. pulchre aut̃
paraturis pascha discipłis. ho
amphorã aque portans occur
rit. ut ostendatur hui᷒ paschę
mysterium. p ablutione pfecta
mundi totius ẽẽ celebrandũ.
Aqua quippe lauacrũ grę. am
phora mensurã pfectã signifi
cat. Parant g᷒ pascha ubi aq
infertur amphora. quia tem
pus uidelicet ad ẽ. quo ueri pas
che cultorib᷒ typicus de limine
cruor auferatur. et ad tollenda
crimina uiuifici fontis bap

tisma consecret᷒. Et dicetis pa
trifamilias domus. dicit t᷑ ma
gist̃. Ubi ẽ diuersoriũ ubi pascha
cũ discipłis meis manducẽ. Con
sulte ut aque bauli ut dñi do
mus sunt pretmissa uocabula.
ut omnib᷒ pascha celebrare uolen
tib᷒. id ẽ xp̄i sacramentis inbui.
xp̄m sue mentis hospicio suscipe
re querentib᷒. facultas danda sig
netur. Et ipse uobis ostendet
cenaclm magnũ stratũ. et ibi pa
rate. Euntes aut̃ inuenerunt
sicut dixit illis. et parauerunt
pascha. Cenaclm magnũ lex
spualis ẽ. que de angustiis litte
re egrediens. in sublimi loco re
cipit saluatorẽ. Nam qui adhuc
occidentẽ litterã seruauerit. qui
ñ aliud in agno qm̃ pecus intel
lexerit. iste nimirũ in imis pas
cha facit. quia spe maiestatẽ cõ
p̃hendere necdũ didicit. At qui
aque baiulũ hoc ẽ grę p̃conem
in domũ ecclię fuerit secutus.
hic p spm̃ uiuificantẽ textũ lit
tere transcendendo. in alto men
tis diuersorio xp̄o mansionẽ p̄pa
rat. quia cuncta ut pasche sacra
menta. ut cetera legis decreta

de eo scripta intelligit. Et cū
facta ēēt hora discubuit. & xii.
apli cū eo. Horam manducan
di pascha designat. que ut sepi
us inculcatū ē xiiii. die mensis
primi pducta ad uespam. & xv.
luna iam terris apparente. iuxta
edicta legis instabat. Et ait
illis; desiderio desideraui hoc pas
cha manducare uobiscū. antequā
patiar. Desiderat primo typi
cū pascha cū discipulis manduca
re. et sic passionis sue mundo
mistia declarare. quatinus et an
tiqui legalisq; pasche plator ex
istat. et hoc ad sue dispensatio
nis figuram ptinuisse docendo
t.d. uetet carnalit̄ ultra ueteret exhiberi.
immo umbra transeunte ueri iā
pasche lumen aduenisse demon
stret. Quod pulchre tempib; io
sue consūmandi manne temp;
et ordo pfigurat. ubi scriptū est.
& fecerunt phase xiiii. die men
sis aduespum in campestrib; ihe
richo. et comederunt de frugib;
terre die altera azimos panes.
et polentā eiusdē anni. defecit
q; manna pq̄m comederunt de
frugib; terre. nec usi sunt ultra
cibo illo filii isrt. Siquidē io
sue susceptū defuncto moyse
poplm. solitis aliquandiu trans
iordanen manne reficit alim
tis. quib; et ipse q̄nuis agnito
olimq; gustato terre repmissio
nis fructu reficitur. exin iorda
nen traiecit. cultris petrinis cir
cūcidit. et tres semis menses us
q; ad diem scilicet pasche cōple
tum. consuetū manna n̄ tollit.
Moyse quippe mortuo iosue dux
ordinatur. quia lege traditionib;
phariseoꝝ corrupta. xpc incar
natur. Iosue transiordanen man
na pascit et pascitur. quia dn̄s
usq; ad tempus sui baptismatis
cerimonias legis et ipse seruat.
et acunctis seruari desiderat.
Transductā plebem iordanen
iosue petra circūcidit. quia bap
tismi grā celebrata. saluator &
cogitationū quod lex nequiue
rat illecebras fidei seueritate p
cidit. et tres semis annos quasi
solito manna nutriebat. sacra
menta legis q̄nuis ad celestia p
missa paulatim puocans obser
uare n̄ cessat. donec tempe p
fixo desideratū pascha cū disci

plis manducans. ita demum ma
ne illucescente. mundissima sui
corporis et sanguinis misteria in
crucis altari consecrata. quasi
azima terre repromissionis imbu
endis fidelibus offerat. Denique quod
sequitur. dico enim uobis quia ex
hoc non manducabo illud. donec
impleatur in regno dei. quantum io
sue uerbis consonat qui ait.
nec usi sunt ultra cibo illo filii
israhel. sed comederunt de frugi
bus terre chanaan. Ergo non
manducabo inquit illud. donec
impleatur in regno dei. id est ne
quaquam ultra mosaycum pascha
celebrabo. donec in ecclesia spiritua
liter intellectum compleatur. Ipsa est
enim regnum dei. de quo alibi di
scipulis ait. regnum dei intra uos
est. In quo regno dominus hodieque
uetus pascha impletum mandu
cat. quando ea que moyses ru
di populo carnaliter obseruanda pre
cepit. in membris suis hoc est in
ipsa ecclesia spiritualiter exercet. Et
accepto calice gratias egit et dixit.
accipite et diuidite inter uos.
Et hic calix. ad uetus illud
pascha cui finem desiderabat in

ponere pertinet. Quo accepto gratias
egit. ob hoc nimirum quia uetera
transitura. et uentura fuerant
omnia noua. Dico enim uobis.
quod non bibam de generatione
uitis. donec regnum dei ueniat.
Potest quidem hic uersiculus
et simpliciter accipi. quod ab hac
hora cene. usque ad tempus resur
rectionis quo in regno dei erat
uenturus. uinum biturus non esset.
postea namque illum cibum potumque
sumpsisse testatur apostolus petrus
qui ait. qui manducauimus et bi
bimus cum illo postquam resurrexit
a mortuis. sed multo consequen
tius ut sicut supra typicum agni
esum. sic etiam potum pasche ty
picum neget se ultra gustaturum.
donec ostensa et manifestata re
surrectionis sue gloria regni dei fides
mundo adueniat. ut per ii. maxi
ma legis edicta. esum uidelicet
potumque paschalem spiritualiter immu
tata disceres omnia legis sacramen
ta uel iussa. que carnaliter sonare
uidebantur. ad spiritualem iam nunc
obseruantiam fuisse transferenda.
Et accepto pane gratias egit et
fregit. et dedit eis dicens. hoc est

corpus meum quod pro vobis datur.
hoc facite in meam commemora
tionem. Finitis pasche veteris
sollemniis que in commemora
tionem antique de egypto libe
rationis agebantur. transiit ad
novum quod sue redemptionis
ecclesiam frequentare desiderat.
ut videlicet pro carne agni vel
sanguine. sue carnis sanguinis
que sacramentum in panis ac vini
figura substituens. ipsum esse mon
straret cui iuravit dominus et non pe
nitebit eum. tu es sacerdos in eter
num. secundum ordinem melchisedech.
Frangit autem ipse panem quem
porrigit. ut ostendat corporis sui
fractionem non sine sua sponte fu
turam. sed sicut alibi dicit po
testatem se habere ponendi ani
mam suam. et iterum sumendi eam.
et sicut de veteribus terminandis
egerat. sic et de novis incipien
dis patri gratias agit. nobis parite
exemplum tribuens in omni boni
operis inchoatione vel perfectione.
patrem qui est in celis esse glori
ficandum. Quod autem dicit. hoc
facite in meam commemorationem.
exponit apostolus paulus. Qui cum

verba ipsius poneret dicentis.
hoc est corpus meum quod pro vobis
confringitur. hoc facite in meam
commemorationem. et iterum hic est
calix novum testamentum in meum
sanguinem. hoc facite quotiens
cumque bibetis in meam commemora
tionem. subiunxit exponendo
et ait. quotienscumque enim man
ducabitis panem hunc et cali
cem bibetis. mortem domini an
nunciate donec veniat. Si
militer et calicem postquam cenavit
dicens. hic est calix novum testamen
tum in sanguine meo quod pro vobis
funditur. Quod dicit similiter
et calicem. subauditur ἀπὸ κοινοῦ
dedit eis. ut sit plena sententia.
similiter et calicem postquam cenavit
dedit eis. Quia ergo panis corpus
confirmat. vinum vero sangui
nem operatur in carne. hic ad cor
pus christi mistice. illud refertur
ad sanguinem. Verum quia et nos
in christo. et christum in nobis mane
re oportet. vino dominici calicis
aqua miscetur. Attestante enim
iohanne. aque populi sunt. Et
neque aquam solam neque solum vi
num. sicut nec granum frumenti

solum sine aque admixtione
et confectione in panem cuique
licet offerre. ne talis uidelicet
oblatio quasi caput a membris
secernendum esse significet. et ut
xpm sine uite redemptionis a
more pati potuisse. ut nos si
ne xpi passione saluari ac
patri offerri posse confidat.
Quod si quem mouet cum cena
tis saluator apostolis suum corpus
ac sanguinem tradiderit. quare
nos uniuersalis ecclesie consuetudi
ne doceamur eadem sacramenta
percipere. breuiter audiat ideo te
cenatos communicasse apostolos. quia
necesse erat pascha illud typi
cum antea consummari. et sic ad
ueri pasche sacramenta transi
ri. nunc autem in honore tanti
tamque terribilis sacramenti pla
cuisse magistris ecclesie primo nos
dominice passionis participatione
muniri. primo spiritualibus epulis
interius exteriusque sacrari. ac de
inde terrenis dapibus corpus et
uilibus escis refici. Quod autem di
cit hic est calix nouum testamen
tum in sanguine meo. ad distinc
tionem ueteris testamenti respi

cit. quod hyrcorum et uitulorum
est sanguine dedicatum. dicente
ut aspergendum legis latore. hic san
guis testamenti quod mandauit
ad uos deus. Necesse est enim exem
plaria quidem celestium his mun
dari. ipsa autem celestia melio
ribus hostiis quam istis. iuxta quod
apostolus per totam ad ebreos epistolam inter
legem distinguens et euangelium.
pulcherrima expositione et ple
naria ratione declarat. Verum
tamen ecce manus tradentis me
mecum est in mensa. Et quidem fi
lius hominis uadit secundum quod
definitum est. uerumtamen ue illi
homini per quem tradetur. Qui
de passione predixerat et de prodito
re predicit dans locum penitentie.
ut cum intellexisset sciri cogita
tiones suas et occulta consilia pe
niteret eum facti sui. et tamen non
designat specialiter. ne manifeste
correptus impudentior fieret.
Mittit crimen in numerum. ut
agat consertus penitentiam. predicit
et penam. ut quem pudor non uince
ret. corrigant denuntiata suppli
cia. Sed et hodie quoque et in sem
piternum ue illi homini qui ad

mensam dni malignus accedit.
qui insidiis mente conditis. qui
pcordiis aliquo scelere pollutis.
mistioni xpi secretis participa
re n metuit. Et ille enim in ex
emplu uide filiu hominis tra
dit. n quide uideis peccatorib;
sed tam peccatorib; membris uide
licet suis. quib; illud inestima
bile et inuiolabile dni corpus
uiolare psumit. Ille dnm uen
dit. qui eius amore ac timore
neglecto. terrena et caduca im
mo etiam criminosa plus ama
re et curare conuincitur. Ve in
qm illi homini de quo ihc qui
altarib; sacrosctis int immolandu
utpote ꝑposita consecraturus ad
esse n dubitat. astantib; sibi minis
tris celestib; queri cogitur. ecce in
quiens manus tradentis me. mecu
est in mensa. Et ipsi ceperunt
querere int se quis esset ex eis
qui hoc facturus eet. Et cer
te nouerant xi. apli quod nich
tale contra dnm cogitarent. s;
plus credunt magistro qm sibi.
et timentes fragilitate suam tris
tes querunt de peccato. cui con
scientia n habebant. Querit et

uidas impudens sicut matheus
marcusq; commemorant. ut auda
tia bonam conscientia mentire
tur. lxxviii

R. Facta est contentio int eos.
quis eoru uideretur ee maior.
Sicut et boni ee moris solet
in scripturis semp exempla pa
tru pcedentiu quib; ad meliora p
ficiant. quib; agnitis de suis actu
bus humilientur inquirere. sic
econtrario reprobi siquid forte in
electis reprehensibile reperiunt. q
si suas ex eo nequicias obtecturi
aut prorsus defensuri libentissi
me solent amplecti. ideoq; mul
to ardentius legunt quod facta
e contentio int discipulos xpi.
quis eoru uideretur ee maior.
qua quod multitudinis creden
tium erat cor et anima una.
Multo recolunt tenatius quod
facta est dissensio int barnabam
et paulu. ita ut discederent ab in
uicem. qm quod idem paulus
ait. cu enim sit int uos zelus
et contentio. nonne carnales
estis. nonne homines estis. quasi
nobis infirmitas scoru imitanda

preponatur. et non illud potius quia
conualuerunt de infirmitate.
fortes facti sunt in bello. hoc
maxime in loco ubi et ipsa con
tentionis eorum causa est nobis in
cognita. neque enim incredibile
est quia iuxta hoc quod alibi pre
cipitur. contendite intrare per an
gustam portam. honore se inui
cem preueniendo certauerint. utrum
qualibet ex causa contenderint.
nos potius non carnales adhuc dis
cipuli quid gesserint. sed spiritualis
magister quid iusserit uideamus.
Dixit autem eis. reges gentium
dominantur eorum. et qui potesta
tem habent. habent super eos bene
fici uocantur. Vos autem non sic. sed
qui maior est in uobis fiat sicut
iunior. et qui precessor est. sicut
ministrator. Certantibus de pri
oratu discipulis. prius magister eos
non inutile contentionis arguit. sed
formam quam sequantur humilita
tis modesta ratione describit. In
qua tamen forma obtinenda ma
iores et precessores id est doctores
ecclesie non minima discretione opus
habent. ne uidelicet regum gen
tium instar. dominari subiectis
seque ab eis gaudeant superuacuis
laudibus attolli. sed ad exemplum regis
eterni quasi iuniores eis quibus
regendis presunt efficiantur ac mi
nistri. quia nimirum necesse est,
ut sic bene agentibus per humilita
tem sint socii. quatinus contra
delinquentium uitia per zelum iusti
tie sint erecti. ut et bonis in
nullo se preferant. et cum prauorum
culpa exigit. potestatem protinus
sui prioratus agnoscant. Ne enim
presidentis animus ad elationem po
testatis sue delectatione rapiatur.
recte per quendam sapientem dicitur. Du
cem te constituerunt. noli ex
tolli. sed esto in illis quasi unus ex
illis. Hinc etiam petrus ait. non do
minantes in clero. sed forma fac
ti gregi. et tamen non numquam grauius
delinquitur. si inter peruersos plus
equalitas quam disciplina custodia
tur. Quia enim falsa pietate supera
tus ferire heli delinquentes fili
os noluit. apud districtum iudicem
semet ipsum cum filiis crudeli damp
natione percussit. Unde necesse est
ut rectorem subditis et matrem
pietas. et patrem exhibeat disci
plina. atque inter hec sollicita cir

circumspectione prudendum. ne aut
districtio rigida. aut pietas sit
remissa. Nam quis maior est.
qui recumbit. an qui ministrat?
nonne qui recumbit? ego autem
in medio uestrum sum. sicut qui
ministrat. Ad uerba exhorta
tionis sumet adiungit exempla.
que iohannes ewangelista plenius
commemorans inter cetera scribit. Si
ergo laui uestros pedes dominus et magister.
et uos debetis alter alterius lauare
pedes. quatinus etiam uerbo mini
strandi possint omnia que deus in
carne gessit intelligi. Nam et ip
sum sui sanguinis sacramentum in
ministrandum nobis esse fundere
significat cum dicit. sicut filius
hominis non uenit ministrari sed
ministrare. et dare animam suam re
demptionem pro multis. et hoc quoque
maioribus ecclesie perpetuum ministran
di genus imitandum ostendens.
ut non solum misericordes elemosi
ne doctrine salutaris. spiritualis ex
empli ministeria fratribus impenda
mus. uerum etiam sicut ille pro nobis
animam suam posuit. ita et nos pro
inuicem animas ponere discamus.
Vos autem estis qui permansistis
mecum in temptationibus meis. et ego
dispono uobis sicut disposuit
michi pater meus regnum. Non
inchoatio pacientie sed perseue
rantie celestis regni gloria donatur.
quia nimirum perseuerantia que
alio nomine constantia uocatur.
robor quoddam et fortitudo men
tis cunctarumque ut ita dixerim est
columna uirtutum. Que cum be
ne recta et firma consistit. nichil
est certius. nichil tutius bonis
moribus. Quod si aliquando deiciatur
impulsa turbine. non solabitur. Omnia
enim prorsus animi bona simul
corruunt. Sicut ergo pater disposu
it filio regnum. quem factum obedien
tem usque ad mortem mortem au
tem crucis. exaltauit et donauit
illi nomen quod est super omne nomen.
sic et filius idem permanentes secum
in temptationibus eternum ducit
ad regnum. Si enim complantati fac
ti sumus similitudini mortis eius.
simul et resurrectionis erimus.
At uero sublimitate promissi iudas in
felix excipitur. Nam et ante quam hec
dominus diceret exisse credendus est.
qui non in permanere cum illo in temp
tationibus spreuit. uerum ipsos temp

tationum eius fiunt auctores. Ex
cipiuntur et illi qui auditis incom
prehensibilibus sacramenti uerbis abie
runt retro, et iam non ambulabant
cum illo. Non enim recedentes a domino,
nisi quotquot penitendo redierint
potuere saluari. Ut edatis et
bibatis super mensam meam in reg
no meo. Mensa hec proposita om
nibus sanctis ad fruendum. celestis est gra
tie. cibus potusque; ille de quo
alias dicitur. beati qui esuriunt et si
tiunt iustitiam. quoniam ipsi saturabun
tur, fruendo scilicet olim deside
rato et amato gaudio ueri et in
concussi boni. Et sedeatis super
thronos. iudicantes xii. tribus
israel. Hec est illa quam psalmus ca
nit immutatio dextere excelsi, ut
qui nunc humiles gaudent mini
trare conseruis, tunc super domini men
sam sublimes. uite perpetue dapibus
alantur. Qui hic in temptationibus
iniuste iudicati cum domino permanent,
illic cum eo super temptatores suos
iusti iudices ueniant, et quanto
huic mundo magna humilitate
despecti sunt, tanto tunc accep
tis sedibus maiore culmine potes
tatis excrescant. Ait autem dominus
symoni. symon ecce satanas expeti
uit uos ut cribraret sicut triticum.
Ego autem rogaui pro te, ut non defici
at fides tua. Ne gloriarentur xi.
apostoli. suisue uiribus tribuerent. quod
soli pene inter tot milia uideorum
dicerentur in temptationibus perma
sisse cum domino, ostendit et eos si non
iuuantis se domini essent opitulatione
protecti. eadem procella cum ceteris potu
isse conteri. Unum cum satanas ex
petit eos temptare. et uelut qui
triticum purgat uentilando concu
tere, docet nullius fidem a diabo
lo nisi deo permittente temptari.
Satane quippe ad cribrandum bo
nos expetere est, ad afflictionem
eorum malicie estibus anhelare. Quo
enim eorum temptationem inuiden
appetit, eo illorum quasi probationem
deprecans petit. Sed non uero pro petro ro
gans saluator non ut non tempte
tur. sed ut non deficiat fides eius
obsecrat. hoc est ut post lapsum
negationis ad statum pristinum pe
nitendo resurgat, insinuat utile
sanctis esse temptationum flammis ex
aminari, ut uel temptati quam for
tes fuerint appareat, uel cognita
per temptationes sua infirmitate

fortiores fieri discant. et sic cum
probati fuerint accipiant et ipsi
coronam vite. quam repromisit deus
diligentibus se. Et tu aliquando
conversus. confirma fratres tuos.
Sicut ipse tuam inquit fidem
ne satana temptante deficiat
orando protexi. ita et tu infirmi
ores quosque fratres exemplo tue pe
nitentie ne de venia forte de
sperent. erigere et confortare
memento. Quod idem et post
resurrectionem exortatur. cum ei
tercio se se amare profitenti. dece
bat enim ut timorem tertie ne
gationis. terne confessionis amor
elueret. tertio nichilominus pas
cendas suas oves commendat.
.lxxx. Qui dixit ei; domine tecum paratus
sum et in carcerem et in mortem
ire. At ille dixit. dico tibi petre.
non cantabit hodie gallus. donec
ter abneges nosse me. Quia
dixerat se dominus pro petri fide ro
gasse. conscius ille presentis affec
tus fideique ferventis. sed futuri ca
sus nescius. non credidit se ullatenus
ab eo posse deficere. Verum qui so
lus novit quid sit in homine. ne
qui fidelium suo vel de statu in

caute confidat. vel de casu incau
tius diffidat. et quasi deus modum
temporis. ac numerum negationis
eius predicit. et quasi misericors
auxilium sue defensionis promit
tit. Et dixit eis; quando mi
si vos sine sacculo et pera et cal
ciamentis. numquid aliquid defu
it vobis. At illi dixerunt; nichil.
Dixit ergo eis; sed nunc qui habet
sacculum. tollat similiter et peram.
et qui non habet vendat tunicam
suam. et emat gladium. Quam
iuste discretione matrem cunc
tarum. nutricemque virtutum senten
tia patrum definiat. et ex hoc domini
sermone probatur. qui non eadem vi
vendi regula persecutionis qua pa
cis tempore discipulos informat.
Sunt namque virtutes que semper
obnixeque tenende sunt. que pro tem
pore locoque provida sunt discreti
one mutande. Quis enim nesciat
viscera misericordie. benignitatem. hu
militatem. patientiam. modestiam.
castitatem. fidem. spem. karita
tem. et his similia sine ulla tem
porum intercapedine fidelibus esse ser
vanda. At vero famem. sitim. vi
gilias. nuditatem. lectionem. psal

modicam . orationem . laborem ope
randi . doctrinam . silentium . et ce
tera huiusmodi siqui semper exequen
da putaverit . non modo in se hoc fructu
privabit . sed et notam indiscrete
obstinationis . immo stulticie per
tinacis incurret . Magister itaque
dominusque virtutum . ut modum discre
tionis insinuet . missis ad predican
dum discipulis . ne quid tollerent in
via precepit . videlicet ordinans
ut qui evangelium enuntiant de
evangelio vivant . mortis vero in
stante periculo et tota simul gen
te pastorem pariter gregemque perse
quente . congruam tempori regulam
decernit . pecuniam scilicet victui
necessariam . donec sopita persecuto
rum insania tempus evangelizandi
redeat tollere permittendo . Ubi
nobis quoque dat exemplum ista non
numquam causa instante . quedam de
nostri propositi rigore posse sine culpa
intermitti . ubi gratia cum per inhospita
les porro regiones iter agimus .
plura viatici causa quam domi ha
bebamus licere portari . Gladium
quoque vel habitum sumere vel non
habitum iubet emere . ut sciant
legentes non facultatem resistendi de

esse discipulis . sed magistro amorem
potius inesse patiendi . ubi et si
nulla esset alia causa evaginandi
gladii . suffecerat illa ut amputa
ta servo auricula tactu domini sa
naretur . et beneficia virtutis sal
vatoris etiam percussores suos ne
dum percussi sustinere . sed fidem re
surgentis suscipere mallent admo
neret . Dico enim vobis . quoniam
adhuc hoc quod scriptum est opor
tet impleri in me . et quod cum in
iustis deputatus est . Etenim ea que
sunt de me . finem habent . Ec
ce quare discipuli sacculum peram
et gladium tollere monentur .
videlicet quia dominus cum iniustis de
putandus erat . quod passionem
eius describens inter cetera ponit
esaias . vel latrones utique in quo
rum medio crucifigendus . vel in
feros ad quos per mortem erat des
censurus insinuans . Et tunc e
nim deputatus est cum iniustis . cum
descendit ad inferos . et quos su
os ibi repperit revocavit ad supe
ros . iuxta quod eidem alius propheta
decantat . tu quoque in sangui
ne testamenti tui emisisti vinc
tos tuos de lacu in quo non est aqua .

At illi dixerunt. dn̄e ecce
gladii duo hic. At ille dixit
eis. satis est. Duo gladii suffici
unt ad testimoniū sponte pas
si saluatoris. unus qui et ap̄lis
audaciam p̄ dn̄o certandi. et uul
sa ictu eius auricula. dn̄o etiā
morituro pietatē uirtutemq;
doceret uicē medicandi. alt̄ qui
nequaquā in uagina exemptꝰ. osten
deret eos nec totum quod po
tuere pro eius defensione facere p̄
missos. Et egressus ibat scd̄m
consuetudinē in montē oliuarū.
secuti sunt aut̄ illū et discipli.
Tradendus a discipulō dn̄s. con
sueti secessus locū quo facillime
repiri possit adiit. Ubi sunt g̊.
qui eum mortem timuisse. in
utrumq; contendunt ēē crucifixū.
Et pulchre sui corporis et san
guinis misteriis imbutos. in mon
tem oliuarū discipulōs educit.
ut om̄s in morte sua baptiza
tos. altissimo sc̄i sp̄c chrismate
confirmandos ēē designet. qui
dicere possint cū psalmista. sig
natū ē sup̄ nos lumen uult̄ tui
dn̄e. dedisti leticiam in corde
meo. et de quib; apte subiungi
tur. a tempe frumenti uini et
olei sui multiplicati sunt. Et
cū peruenisset ad locum dixit
illis. orate ne intretis in temp
tationem. Impossibile ē hu
manā animam n̄ temptari. un
de et in oratione dn̄ica dicimus.
ne nos inducas in temptationem.
n̄ temptationē penitus refutan
tes. sed uires sustinendi in temp
tationib; deprecantes. Ergo in p̄
sentiarū n̄ ait. orate ne contemp
nemini. s; ne intretis in tempta
tionem. hoc ē ne temptatio uos
super ultima. et intra suos ca
sus teneat. uerbi gr̄a martyr q̊
p̄ confessione dn̄i sanguinē fun
dit temptatus quidem ē. sed
temptationis retib; n̄ ligatus.
qui aut̄ negat in plagas temp
tationis incurrit. Et ipse auul
sus est ab eis quantū iactus ē la
pidis. et positis genib; orabat di
cens. Dato ap̄lis precepto oran
di. et ipse auulsus ab eis solus orat
pro omnib;. qui solus erat passurus
pro omnib;. significans tantū orati
onē suam quantū et passionē
aliena distare. Et positis genib;
orat. ut humilitatē mentis ha

bitu carius ostendat. Auulsus est
autem ab eis quantum iactus est lapi
dis. tamquam in hoc eos typice admo
nuerit. ut in eum dirigerent la
pidem. id est usque ad ipsum perduce
rent intentionem legis. que scrip
ta erat in lapide. Usque ad illum enim
potest peruenire ille lapis. quoniam finis
legis est christus ad iustitiam omni cre
denti. Pater si uis transfer calicem
istum a me. uerumtamen non mea uo
luntas sed tua fiat. Transfer
ri a se calicem postulat. non quidem
timorem patiendi. sed misericordia prioris
populi. ne ab illo bibat calicem propi
nati. Unde et signanter non dixit
transfer a me calicem sed calicem
istum. hoc est populi iudeorum. qui
excusationem ignorantie habere non
potest si me occiderit. habens legem
et prophetas qui me cotidie uatici
nantur. et tamen reuertens in semet
ipsum. quod ex hominis persona tre
pidanter renuerat. ex dei filii po
testate confirmat. uerumtamen non mea
uoluntas sed tua fiat. Non inquit
hoc fiat quod humano affectu lo
quor. sed propter quod ad terras tua
uoluntate descendi. Si ergo inquit
fieri potest ut sine interitu iudeorum

credat gentium multitudo passio
nem recuso. Sin autem illi excecandi
sunt ut omnes gentes uideant. non
mea pater uoluntas sed tua fiat.
Aliter. appropinquans passioni salua
tor. infirmantium in se uocem sump
sit dicens. pater si uis transfer cali
cem hunc a me. eorumque timorem ut
abstraheret suscepit. et rursus per
obedientiam fortitudinem mentis os
tendens ait. uerumtamen non mea uo
luntas sed tua fiat. ut cum hoc im
minet quod fieri nolumus. sic per in
firmitatem petamus ut non fiat.
quatinus per fortitudinem parati
simus. ut uoluntas conditoris nostri
etiam contra nostram uoluntatem fiat.
Apparuit autem illi angelus de celo.
confortans eum. Alibi legimus.
quia angeli accesserunt et ministra
bant ei. In documento ergo utriusque
nature. et ei angeli ministrasse et
eum angelus confortasse describitur.
quoniam qui deus ante secula extitit. homo
factus est in fine seculorum. qui prius
quam per resurrectionem exaltaretur gloriam.
diuinitate super angelos fuit. sed tamen
ab angelis ut scriptum est humani
tate minoratus. ex qua et morti sub
iacuit. At postquam mortem resurgen

do calcauit. humanitatem suam
etiam maiestatibus archangelorum su
pposuit. Certe si quid sibi heresis
ex hoc blanditur ut infirmum af
firmet cui opus fuerit angeli con
fortantis auxilio. meminerit cre
atorem angelorum creature sue non
eguisse presidio. quippe qui si uellet
xii. milia legionum de celis angelorum
deduceret. tunc deinde necessa
rio eo modo eum confortauit. quo
et tristem esse. Nam si nobis tristis
est. id est propter nos tristis est. necesse
est ut et propter nos sit confortatus et
nobis. Et factus in agonia pro
ev lixius orabat. Quid pro se ille cum
agonia peteret. qui in terris po
situs celestia cum potestate tribu
ebat. Sed appropinquante morte.
nostre mentis in se certamen expressit.
qui uim quandam terroris ac for
midinis patimur. cum per solutionem
carnis eterno iudicio appropinquamus.
Neque enim tunc cuilibet anima
immerito terretur. quando post
pusillum hoc inuenit. quod in eter
num mutare non possit. Et factus
est sudor eius. sicut gutte sangui
nis decurrentis in terram. Nemo
sudorem hunc infirmitati de

putet. quia et contra naturam est
sudare sanguinem. neque ad heresim
infirmitatis pertinere ullo modo pote
rit. quod aduersus heresim phan
tasma mentientem proficit per sudo
rem sanguinis ad corporis ueritatem.
sed potius intelligat per irrigatam
sacratamque eius sanguine terram.
non sibi qui nouerat sed nobis aperte de
claratum. quod effectum iam sue
passionis obtineret. ut fidem uideli
cet discipulorum quam terrena adhuc
fragilitas arguebat suo sanguine
purgaret. et quicquid illa scandali
de eius morte protulisset. hoc ipse
totum moriendo deleret. immo
uniuersum late terrarum orbem
peccatis mortuum. sua morte in
noxia. celestem resuscitaret ad ui
tam. Et cum surrexisset ab ora
tione et uenisset ad discipulos su
os. inuenit eos dormientes pre tris
ticia. et ait illis. Quid dormitis?
surgite et orate. ne intretis in
temptationem. id est ne in uos ca
lix mee passionis incumbat. Ubi
liquido demonstrat. quia et pro il
lis orauerit quos et ipsos sedulo
monet orationum suarum uigilan
do et orando existere participes.

Adhuc eo loquente. ecce turba
et qui uocabatur iudas unus de
xii. antecedebat eos. et appropin
quauit ihesu. ut oscularetur eum.
Quare osculetur alii euangelistę
manifestant. hoc est ut hoc indi
cio dinoscere possint ipsum esse
quem traderet. Suscepit autem dominus
osculum traditoris. non quo simulare
nos doceat. sed ne proditionem fuge
re uideatur. simul et illud daui
ticum complens. cum his qui ode
runt pacem eram pacificus. Ihesus
autem dixit ei. iuda filium homi
nis tradis. Filium inquit homi
nis tradis. quia caro non diuinitas
comprehenditur. illud tamen plus
confutat ingratum quod eum tra
diderit. qui cum esset dei filius propter
nos tamen filius hominis fieri uo
luit. et quasi dicat propter te suscepi
ingrate quod tradis. Interrogatiue
sane pronuntiandum puto. quasi ama
tis affectu corripiat proditorem. Iu
da osculo filium hominis tradis.
hoc est amoris pignore uulnus
infligis. et karitatis officio san
guinem fundis. et pacis instrumen
to mortem irrogas. seruus dominum.
discipulus prodis magistrum. electus

auctorem. Videntes autem hi
qui circa ipsum erant quod futurum
erat. dixerunt ei. domine si percutimus
in gladio. et percussit unus ex illis
seruum principis sacerdotum. et am
putauit auriculam eius dextram.
Petrus hoc fecit ut iohannes
euangelista docet. eodem nimirum
mentis ardore quo cetera fecerat.
Sciebat enim quomodo finees puni
endo sacrilegos. mercedem ius
titię et sacerdotii perennis ac
cepit. Quod uero sequitur. respon
dens autem ihesus ait. sinite usque huc.
non ita sentiendum est quasi placue
rit ei usque huc factum. sed ampli
us fieri noluerit. cum in uerbis quę
matheus ponit dixisse dominum con
uerte gladium tuum in locum suum.
omnis enim qui acceperint gladium gla
dio peribunt. intelligatur potius
totum factum quo usus est gladio
petrus domino displicuisse. Illud enim
uerius est. quod cum eum interrogas
sent dicentes. domine si percutimus in
gladio. tunc respondit sinite usque.
usque huc. idem non nos moueat
quod futurum est. permittendi sunt
huc usque progredi. hoc est ut me ap
prehendant. et impleantur quę de

ne scripta sunt. Sed inter moras
uerborum interrogantium dominum et il
lius respondentis. petrus defen
sionis auiditate maiore pro domino co
motione percussit. Sed non potuerunt
etiam simul dici. que simul fie
ri potuerunt. Non enim dice
ret respondens autem ihesus. nisi
illorum interrogationi responderet.
Nam de facto petri quid iudi
cauerit. matheus solus [hole] dicit.
Vbi etiam non dixit ma[hole]theus
respondit ihesus petro conuerte
gladium tuum. sed dixit. tunc ait
illi ihesus. conuerte gladium tuum. quod
post factum apparet dixisse dominum.
Et cum tetigisset auriculam eius.
sanauit eum. Numquam pietatis
sue dominus obliuiscitur. qui etiam hos
tes suos non patitur uulnerari. Il
li iusto mortem inferunt. ille per
secutorum uulnera sanat! iustitie
docens et ipsos si conuertantur pos
se sanari. qui in sue sunt mortis
consensione uulnerati. Iuxta al
legoriam seruus iste populus est iudeorum.
principibus sacerdotum indebito man
cipatus obsequio. adeo ut illorum
suasu barraban dimitti. ihesum uero
quem paulo ante osanna concinen

tes. filium dauid regemque clama
bant petent crucifigi! qui in
domini passione dexteram auriculam
id est spiritualem legis intelligentiam
perdidit. sinistra tantum hoc est uili
tate littere contentus. Que ui
delicet auris petri gladio deci
ditur. non quod ille sensum intel
ligendi audientibus tollat! sed di
uino ablatum iudicio negligen
tibus pandat. Verum eadem dextera
auris in his que ex eodem populo
credere maluerunt. diuine dig
natione pietatis pristino est resti
tutus officio. Aliter. auris pro domino
amputata et a domino curata. sig
nificat auditum ablata uetustate
renouatum! ut sit in nouitate
spiritus. et non in uetustate littere. Quod
cui prestitum fuerit a christo! prestabitur
et regnare cum christo. Vnde bene
et malchus quo nomine seruus
ille uocabatur. rex siue regnatu
rus interpretatur. Quod autem ser
uus inuentus est! et hoc pertinet
ad illam uetustatem que in ser
uitutem generat. quod est agar. Sed
cum accessisset sanitas. figurata est
et libertas. Dixit autem ihesus ad
eos qui uenerunt ad se princi

pes sacerdotũ et magistratus templi et seniores. Q uerit͛ quom͂ ihc principes sacerdotũ et magistratus templi et seniores qui ad se uenerunt alloqui di catur. qui apud alios ewangłis tas n̄ ipsi uenisse. ſunt in atrio caiphe expectantes ministros misisse ꝑhibentur. Sed quia pontifices pharisei et seniores ita de dn̄i nece agebant. ut ueluti ipsi a sanguine eius uiderentur innoxii. n̄ tradatur ꝑ nos sed ꝑ discipłm suum. n̄ comphendatur a nobis s; a tribuno turbisq;. n̄ a nobis ꝑ illo barraba s; eligatur a pł̄is. ad extremũ n̄ a nobis s; a pside dampnet͛. neq; n̄ra sed romane milicie manu cruci af figatur. uolens ewangłista eos maxime quoꝝ cuncta consilia gerebantur sanguinis eı̄ osten dere reos. dicit ꝑncipes sacer dotum et magistratus templi adphendendũ uenisse saluato rem. ut hinc conici daretur. quia sicut illi n̄ ꝑ se ipsos sed ꝑ eos quos miserunt ad compheṅ dendũ xp̄m. quid aliud qm̄ ipi in sue iussionis potestate uene

runt. sic om̄s qui crucifigendũ eum impiis uocib; clamauerunt. n̄ quidē ꝑ se ipsos eũ s; tam̄ ꝑ illũ q̊ eoꝝ clamore ad hoc nefas impul sus est occiderunt. Q uasi ad la tronem existis cũ gladiis et fus tib;. cũ quotidie uobiscũ fuerim in templo n̄ extendistis manus in me. sed hec est hora ur̄a et po testas tenebrarũ. S tultũ ē in quit eum cũ gladiis et fustibus querere. qui ultro se ur̄is tradat manib;. et in nocte quasi latitan tem et ur̄os oculos declinantē ꝑ ꝑditorem inuestigare. qui q̊ tidie in templo doceat. S; ideo adũsum me in tenebr̄s congrega mini. quia potestas ur̄a qua con tra lucem mundi armamini in tenebr̄s est. C omphendentes au tem eũ. duxerunt ad domũ ꝑn cipis sacerdotũ. P rincipem sac͛ dotũ caiphan significat. qui erat pontifex anni illius sicut ioh̄s ewangłista testatur. P etrus ū sequebatur a longe. M erito a longe sequebatur. qui iam ꝓxim͂ erat negaturo. Neq; enĩ negare posset. si xp̄o ꝓximus adhesisset. Sunt in hoc maxima nobis ē ad

mutatione uenerandus. quod dnm
n̄ reliquit etiā cum timet. Quod
enim timet nature ē. quod sequi
tur deuotionis. qđ negat obrep
tionis. quod penitet fidei. Aliud
quod ad passionē euntem dnm
a longe sequitur petrus. significa
bat ęcclīam secuturā quidem hoc
ē imitaturam passiones dnī. sed alon
ge differentē. Ęcclia enim pro se pa
titur. at ille pro ęcclia. Accenso au
tem igne in medio atrio. et cir
cūsedentib; illis. erat petrus ī me
dio eorū. Est dilectionis ignis.
est et cupiditatis. De hoc dr̄ ig
nem ueni mittere in terrā. et
quid uolo nisi ut ardeat. de illo
ecce uos omš accendentes ignē
accincti flammis. ambulate in
lumine ignis uri. et flammis quas
succendistis. Iste sup credentes in
cenaculo syon de cęlo descendens.
uariis linguis dm̄ laudare docuit.
ille terrena materia caiphe fotus
in atrio. flammis negandi dnm
turbas accendit. Hoc moyses au
reum idoli caput. illo sedechias
ieremię prophetantis scripta consum
sit. Quicumq; uiciosū nocuumq; ī
se extinguit incendiū, pot̄ cū dnō

cantare. quia factus sum sicut ut
in pruina. iustificationes tuas n̄
sum oblitus. At qui flammā uir
tutū pdidit audit a dnō. qm̄ a
bundauit iniquitas. refrigescit ka
ritas multorū. Quo frigore torpens
ad horam petrus apls. persecutorū
prunis calefieri cupiebat. quia
temporalis commodi solaciū psi
dorū societate querebat. Sed n̄ mo
ra respectus a dnō. tū ignem eorū
corpore. tū infidelitatem corde
reliquit. Quē cū uidisset an
cilla quędam sedentem ad lumen.
et eum fuisset intuita dixit, et
hic cum illo erat. Quid sibi uult
quod prima eum pdit ancilla. cū
uiri utiq; magis eum potuerunt
recognoscere. nisi ut et iste sexus
peccasse in necem dnī uideretur.
et iste sexus redimeretur p dnī pas
sione. Et ideo mulier resurrectio
nis accipit prima initium et
mandata custodit. ut uetem p
uaricationis aboleret errorem.
At ille negauit eum dicens. mu
lier n̄ noui illum. Quidā pio
erga apłm petrū affectu. locum
hunc ita interptantur. quasi bene
dixerit se illū n̄ nosse quē mens

humana nescit comphendere.
quia nemo sciat filium nisi pa
ter. Item quoq; inquisit̃ dixerit.
o homo n̄ sum. ma lens se negare
q̄m xp̄m. S; et tercio interogat̃
cū diceit homo nescio quid dicis.
significauit se sacrilegia illoꝝ nes
cire. hoc ē reprobando et execran
do dampnare. S; hec q̄m friuola
sit expositio. et dn̄s qui se ueridi
ca contestatione ter negandū
a petro p̄dixerat. et ipse petrus
insinuat. qui se hec n̄ de indus
tria sed de subreptione locutū
subsequentib; lacrimis manifestat.
Et post pusillū alius uidens eū
dixit. et tu de illis es. Petrus
uero ait. o homo n̄ sum. In hac
negatione beati petri discim;.
n̄ solum ab eo negari xp̄m qui
dicit eum n̄ ēē xp̄m. s; ab illo
etiam qui cū sit negat se ēē xp̄i
anū. Dn̄s aut̄ n̄ ait petro disci
pulū meū te negabis. sed me ne
gabis. Negauit ergo ip̄m. cū se ne
gauit eius ēē discip̄lm. Et in
t̄uallo facto quasi hore unius.
alius quidā affirmabat dicens.
uere et hic cū illo erat. nā et ga
lileus est. Non quod alia lin

gua galilei atq; alia loquerent̃
ierosolimite qui utriq; fuerunt
ebrei. sed quod unaqueq; prouin
cia et regio suas habendo proprieta
tes. uernaclm loquendi sonū ui
tare n̄ possit. Vnde in actibus
aploꝝ cum hii quib; sp̄c scs inse
derat. omnium gentiū linguis lo
querentur. int̃ alios qui diuerso
mundi climate conuenerant. etiā
qui habitabant iudeam mirantes
dixisse referunt̃. nonne ecce om̄s
isti qui loquunt̃ galilei sunt. et
quom̄ nos audiuim; unusq;sq; lin
guā nr̄am in qua nati sumus. Et
ait petrus, homo nescio quid di
cis. Et continuo adhuc illo loq̄n
te. cantauit gallus. Solet sc̄p
tura sacra sepe meritū causarū p
statū designare tempoꝝ. Vnde
petrus qui media nocte negauit
ad gallicinui penituit. qui etiā
post resurrectione diurna sub lu
ce dn̄m quē ter negauerat. tercio
se amare p̄fessus ē. quia nimirū
quod in tenebris obliuionis erra
uit. et sperate iam lucis reme
moratione correxit. et eiusdē
uere lucis adepta p̄sentia. plene
totū quicq̄d nutauerat erexit.

Hunc opinor gallum aliquem doc
torum intellegendum. qui nos ia
centes excitans. et somnolentos
increpans dicat. euigilate iusti
et nolite peccare. Et conuersus
dominus respexit petrum. et recordatus
est petrus uerbi domini sicut dixe
rat. quia priusquam gallus cantet
ter me negabis. et egressus foras pe
trus fleuit amare. Respiciente
domino petrus ad cor reuersus. ma
culam negationis penitentie lacri
mis tergit. quia non solum cum agitur
penitentia. uerum etiam ut agatur.
dei misericordia necessaria est. Respi
cere namque eius. misereri est. Unde
psalmista. usque quo inquit exal
tabitur inimicus meus super me. re
spice et exaudi me domine deus meus.
idem miserere adiuua. Quam noci
ua sane alloquia perfidorum. petrus
inter iudeos uel hominem se nosse
negauit. quem inter condiscipulos
dei filium confessus erat. Sed
nec in atrio caiphe retentus. pote
rat agere penitentiam. Egreditur
foras. ut ab impiorum concilio se
cretus. pauide negationis sor
des liberis fletibus abluat. Et
uiri qui tenebant illum illudebant

ei cedentes. et uelauerunt eum. et
percutiebant faciem eius. Imple
ta est hoc loco prophetia que ait. In
uirga percutient maxillam iudicis
israel. Sed qui tunc cesus est cola
phis iudeorum. ceditur etiam nunc
blasphemiis falsorum christianorum. Ue
lauerunt autem eum non ut eorum illa
scelera non uideat. sed ut a se ipsi sicut
quondam de moysi fecerunt. faciem
eius abscondant. Si enim crederent
moysi. crederent forsitan et domino.
Quod uelamentum usque hodie ma
net super cor eorum non reuelatum. nobis
autem in christum credentibus ablatum est.
Neque enim frustra eo moriente. ue
lum templi scissum est medium. Et
interrogauerunt eum dicentes. prophe
tiza quis est qui te percussit. Et alia
multa blasphemantes dicebant
in eum. Hec quasi in contumeli
am faciebant eius qui se a populis
prophetam uoluerit haberi. sed ip
so dispensante qui patitur omnia
pro nobis fiunt. ut sicut petrus
hortatur. christo in carne passo. nos
eadem cogitatione armemur.
Heretici autem uel iudei usque hodie
qui ihesum dominum negant. et mali
catholici qui eum reprobis actibus

exacerbantes. uideri ab illo su
as cogitationes et opera tenebra
rum non autumant. quasi ei illu
dentes aiunt. Prophetiza quis est
qui te percussit. Et ut factus est
dies. conuenerunt seniores ple
bis et principes sacerdotum et scri
be. et duxerunt illum in concili
um suum dicentes. Si tu es xpc.
dic nobis. Non ueritatem desi
derabant. sed calumpniam para
bant. Siquidem xpm hominem
tantummodo de stirpe dauid uen
turum sperantes. sicut ei inter
rogantibus alias ipsi responderunt.
hoc pro magno ab eo querebant.
ut si diceret ego sum xpc secundum
quod illi solum sapiebant de se
mine dauid. calumpniarentur quod
sibi arrogaret regiam potestatem.
Et ait illis. Si uobis dixero. non
creditis michi. si autem et interro
gauero non respondebitis michi. ne
que dimittetis. Sepe illis dixe
rat xpm se esse. uidelicet quan
do aiebat ego et pater unum sumus.
et iterum. opera que ego facio in
nomine patris mei. hec testimo
nium perhibent de me. sed uos non
creditis. et cetera talia. Interrogaue
rat quoque; quomodo dicerent xpm
filium esse dauid. cum ipse dauid in
spiritu dominum suum illum uocauerit. ut
tali nimirum interrogatione prouoca
ti discerent eum non solum hominem
suum quia filium dauid. sed etiam ue
rum deum. quia dominum esse dauid. Ve
rum illi neque dicenti credere sequen
do. neque interroganti respondere
querendo. neque eum qui innoxi
us approbatus est immunem dimitte
re uolebant. Qui autem semen dauid
calumpniari querebant. plus est
quod audiunt. Ex hoc autem
erit filius hominis. sedens a dex
tris uirtutis dei. Si ergo tibi in
xpo iudee. pagane et heretice
contemptus. infirmitas et crux
contumelia est. unde quia per hec
filius hominis ad dexteram dei pa
tris sessurus. et ex partu uirginis
homo natus. in sua cum celi nubi
bus est maiestate uenturus. Vnde
et apostolus cum crucis abiecta describ
sisset: adiunxit dicens. propter quod
et deus illum exaltauit. et donauit
illi nomen quod est super omne nomen.
ut in nomine ihesu omne genu flec
tatur. celestium terrestrium. et infer
norum. et omnis lingua confiteatur

quia ihesus christus in gloria est dei patris. Dixerunt autem omnes. tu ergo es filius dei? Qui ait. uos dicitis quia ego sum. Ita responsionem temperat suam. ut et uerum dicat. et sermo eius calumniae non pateat. Maluit enim se christum filium dei probare quam dicere. ut condemnandi causa tolleretur. huius qui quod obiciunt hoc ipsi fatentur. Et illi dixerunt. quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audiuimus de ore eius. Testimonium domini quod ipse se christum et filium dei in eo acceperunt quod ait. erit filius hominis sedens a dextris uirtutis dei. Et interrogantibus tu ergo es filius dei respondit. uos dicitis quia ego sum. Sua se ergo sententia condemnant. qui eum morti tradunt. quem et oris et operis sui testimonio dominum esse cognoscunt. Condemnant et arrianos. qui uerba diuinae maiestatis nuntia clarificato iam post mortem domino. ad hoc nolunt intelligere. quae eo uincto flagellatoque et irriso. ipsi qui crucifixuri erant intellexere carnifices. Et surgens omnis multitudo eorum. duxerunt illum ad pilatum. ut sermo ihesu compleretur quem de sua morte predixit. tradetur enim gentibus et illudetur. et flagellabitur. et conspuetur. et postquam flagellauerint occident eum. Gentibus quippe. romanis significat. Nam pilatus romanus erat. eumque in iudeam romani presidem miserant. eum crucifigendum tradunt dominum iudei. qui se isto modo ab eius interfectione uelut alienos facere cupiunt. non ut eorum innocentia sed

XXIII ut dementia monstraretur. Ceperunt autem accusare illum dicentes. hunc inuenimus subuertentem gentem nostram. et prohibentem tributa dari cesari. et dicentem se christum regem esse. Arguuntur impietatis iudei. quod accusantes saluatorem. ne falso quidem aliquid ueri simile quod ei obicere possint inueniunt. et ideo sic marcus dicit conuenientia eorum testimonia non erant. Cum ipse ut nobis patientie prebeat exemplum. sicut antea uerberatus sic et modo accusatus silet ac reticet. Pilatus autem interrogauit eum dicens. tu es rex iudeorum? At ille respondens ait. tu dicis. Eodem uerbo presi

di quo et principibus sacerdotum respondet. ut propria sententia condempnentur. Et notandum quod duobus dicto obiectis. videlicet quod et tributa cesari dare prohiberet. et se christum regem diceret. pilatus de uno regni verbo interrogandum putavit. Potuit enim fieri. ut illud domini iudicium quod ait. reddite cesari que cesaris sunt. et que dei sunt deo. etiam pilatum audisse contigerit. ideoque causam hanc quasi aptum iudeorum mendacium nichili pendens. solum hoc quod nesciebat quesitu dignum duxerit. Ait autem pilatus ad principes sacerdotum et turbas. nichil invenio cause in hoc homine. Hoc est quod ipse pridie quam pateretur inter alia discipulis ait. venit enim princeps mundi huius. et in me non habet quicquam. Sed quia princeps mundi hoc est pilatus eum absolvit. in quo nichil cause qua dampnaret invenit. vide quid agant iudei. qui non equitatis amore verum investigare. sed invidie stimulo iustum dampnare satagunt. At illi invalescebant dicentes. commovet populum docens per universam iudeam. et incipiens a galilea usque huc.

Hic accusantium sermo. magis eum qui accusatur innoxium. et eos qui accusant docet esse perversos. Docuisse enim populum et a pristini (l. temporis) temporis ignavia docendo commovisse. taliter ac tu a galilea usque ad iudeam. hoc est totam a fine usque ad finem terram repromissionis pertransisse. non criminis. sed iudicium constat esse virtutis. Potuit namque aliquis amator domini sic etiam fecit. eandem sententiam laudis loco ponere. dicendo auditoribus bonis. vos scitis quod factum est verbum per universam iudeam. incipiens enim a galilea post baptismum quod predicavit iohannes. ihesum a nazareth. et cetera. Denique pilatus nec interrogandum de hoc ratus. salvatorem se magis ipsi nacta occasione. cupit ab eo iudicando liberum reddere. Pilatus autem audiens galileam. interrogavit si homo galileus esset. Et ut cognovit quod de herodis potestate esset. remisit eum ad herodem. qui et ipse ierosolimis erat illis diebus. Pilatus quidem ne contra eum quem insontem et propter invidiam traditum cognoverat sententiam dare cogeretur. herodi eum misit audiendum. ut ipse potius eum qui eius patrie tetrarches

existebat. uel absolueret uel puniret. Verum diuina prudentia ne qua iudeis excusatio remaneret. quasi non ipsi sed romani xpistum crucifixerunt. herodes quoque qui natu et religione iudeus erat. cum exercitu suo quid de illo senserit est ostentare permissus. simul et impietas utriusque prouincie. iudee scilicet in qua natus. et galilee in qua nutritus est et conuersatus. in eius necem conspirantis ostenditur. Herodes autem uiso ihesu. gauisus est ualde. Erat enim cupiens ex multo tempore uidere eum. eo quod audierit multa de illo. et sperabat signum aliquod uidere ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus. at ipse nichil illi respondebat. Tacuit et nichil fecit. quia nec illius crudelitas merebatur uidere diuina. et dominus iactantiam declinabat. Et fortasse in herode omnes impii significantur. qui si legi non crediderunt et prophetis. mirabilia xpisti opera in euangelio quoque uidere non possunt. Stabant etiam principes sacerdotum et scribe. constanter accusantes eum. Accusantibus et principibus sacerdotum et scribis. dominus apud pilatum pauca. apud herodem nulla respondit. ne uidelicet crimen diluens dimitteretur a preside. et crucis utilitas differretur. Nam et iustum profecto erat. ut pilato qui inuitus ferebat sententiam. aliqua in parte responderet. herodem uero ceterosque iudeorum optimates. quia contra legis sue decreta innocentem condempnabant. indignos per omnia suo sermone duceret. Propter illa ergo quibus respondere noluit. ad hoc data est de agno similitudo. ut in suo silentio non reus sed innocens haberetur. Ubi enim tacebat quasi agnus pro toto grege immolandus patientiam prestabat. ubi uero respondebat. quasi pastor bonus pereuntibus sibi ouibus contra luporum latronumque insidias pugnabat. Spreuit autem illum herodes cum exercitu suo. et illusit indutum ueste alba. et remisit ad pilatum. Quod ueste alba induitur. inmaculate dat indicia passionis. quoniam agnus dei inmaculatus totius mundi sit peccata ablaturus. Qui enim in ueste alba spretus et illusus. ipse in casta carne est passus et sepultus. Aliter quod hic alba. iuxta alios u

euangelistas purpurea uł cocci
nea ueste indutus illuditur. ge
minū martyrii genus quo p
scē ecclię passiones adornatę ex
primit. quę et innocētiā eidem
dn̄i ac sponsi intiata mortē. di
lectus inquit m̄s candidus et
rubicundus. candidus scilicet
actione. rubicundus sanguine.
et ipsa uariis membrorū suorū
flosculis uernans. in pace lilia
gignit. in bello rosas. Et fac
ti sunt amici herodes et pila
tus in ipsa die. Nam antea ini
mici erant ad inuicem. Hoc
nefandissimū herodis et pilati
fedus quod in occidendo xp̄o pe
pigerunt. hactenus eorū uelut
hereditario iure successores cus
todiunt. quando gentiles et iu
dei sicut genere et religione. ita
etiā mente dissidentes. in xpianis
tamē psequendis xpiq; in eis fide
pimenda consentiunt. Pilatus
autē conuocatis pncipib9 sacerdo
tū et magistratib9 et plebe. dixit
ad eos. Quantū dimittendi stu
diū ihm gerat pilatus. attende.
Primo accusantib9 sacerdotū pnci
pib9. nichil se in eo cause dicit in

uenisse. deinde illis incepto psis
tentib9 mittit ad herodem. ut si
uł ille quid in eo sceleris inueni
re possit. an forte dimittendū de
cernere uelit explore. postremo
et hui9 agnita uoluntate nec inuen
to in ihu facinore. etiam plebis cui
unū dimittere p pascha consueue
rat sententiā querit. itum quoq;
ac tercio dimittere illū uolens in
terrogat. S; quo curiosius auxili
atorem dimittendi ihm quē n̄ re
perit querit. eo criminosiores
eos quos unanimit̄ eius mortē de
siderantes repit arguit. Obtu
listis michi hunc hominē quasi au
tentē pplm. et ecce ego coram uob
interrogans. nullā causam inuenio
in homine isto ex his in quib9 eum
accusatis. Hec dicendo pilatus
absoluit quidem ihm quē pbauit
insontem. s; ut implerentur scrip
ture. quē absoluit iudicio. crucifix
it ministerio. Sed neq; hero
des. Nam remisi uos ad illū. et ec
ce nichil dignū morte actū est ei.
Audi ecce iudee. audi crudelis
paganie. pilatus ipse fatetur neq;
se neq; herodem dignū qd morte
in xp̄o repperisse. s; tantū innocēti

dendo uel illudendo innoxio. aliene crudelitatis obtemperasse clamoribus. Pereant ergo scripta que tanto post tempore contra xpm composita. non illum apud pilatum magice artis accusatum. sed uos apud dominum perfidie et falsitatis accusando esse demonstrant. Emendatum ergo illum dimittam. Flagris illum et ludibriis quantum ipsi iubetis. dum modo innocuum sanguinem non sitiatis afficiam. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Necesse habebat non imperiali legis sanctione. sed annua gentis eius per talia placere gaudebat consuetudine deuinctus. Exclamauit autem simul uniuersa turba dicens. tolle hunc et dimitte nobis barraban. qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate et homicidium missus in carcerem. Heret iudeis usque hodie sua petitio. quam tanto labore impetrarunt. Quia enim data sibi optione pro ihesu latronem. pro saluatore interfectorem. pro datore uite elegerunt ademptorem. merito salutem uitamque perdiderunt. et latrocinus se ac seditionibus in tantum summerserunt. ut et patriam

regnumque suum quod plus xpo amauere perdiderunt. et hactenus eam quam uendiderunt uel anime uel corporis libertatem recipere non meruerunt. Iterum autem pilatus locutus est ad illos. uolens dimittere ihesum. At illi succlamabant dicentes. crucifige crucifige eum. Quanta perfidorum crudelitas. que non solum occidere innocentem. sed et pessimo genere mortis occidere. hoc est crucifigere desiderat. Pendentes enim in ligno crucifixi. clauis ad lignum pedibus manibusque confixi. producta morte necabantur. et diu uiuebatur in cruce. non quod longior uita eligebatur. sed quia mors ipsa protendebatur. ne dolor citius finiretur. Sed ipse de morte pessima. occidit omnem mortem. Pessima enim erat. non intelligentibus iudeis. Nam a domino electa erat. Ipsam enim crucem suam signum habiturus erat. ipsam crucem de diabolo superato tamquam tropheum in frontibus fidelium positurus ut diceret apostolus. michi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri ihesu xpi. per quem michi mundus crucifixus est. et ego mundo.

Ille autem tertio dixit ad illos; quid
enim mali fecit iste. nullam cau
sam mortis inuenio in eo. Corri
piam ergo illum et dimittam. Hanc
correptionem qua populo satisfacere
ne usque ad crucifigendum saluato
rem seuientibus summopere querebat.
non modo eum obtulisse rogitando. sed
etiam deridendo et flagellando ne
fandorum desideriis exhibuisse. et
uerba euangeliste iohannis. et ipsa
testatur columna cui alligatus il
le qui soluere compeditos solet.
plena deo membra uerberibus sub
didit. Que uidelicet columna in
ecclesia montis syon posita. diuini
cruoris usque hodie cernentibus ues
tigia certa demonstrat. Sed hec
licet agat pilatus. quid insatia
bilis sacrilegorum furor concupis
cat attende. Et illi instabant
uocibus magnis postulantes ut
crucifigeretur. et inualescebant
uoces eorum. Qui totam accusa
tionem contra aduersus dominum detu
lerant. crebra ac sollicita pilati
interrogatione uidebant euacua
ta. tandem impudici ad solas se
preces conuertunt. ut quod crimi
nando et quasi ratiocinando ne

quiuerant. iam postulando et uoci
ferando perficiant. Quem et inde
ordinem seuiendi. etiam beatorum
martyrum persecutores tenuisse. sa
tis ecclesiastica demonstrat historia.
Et pilatus adiudicauit fieri pe
titionem eorum. Dimisit autem illis
eum qui propter homicidium et sediti
onem missus fuerat in carcerem.
quem petebant. ihesum uero tradidit
uoluntati eorum. Latro seditiosus
et homicidiorum auctor. dimissus
est populo iudeorum. id est diabolus. qui
iam olim patria lucis ob culpam
superbie depulsus. et in tenebrarum
fuerat missus carcerem. atque ideo
iudei pacem habere non possunt.
quia seditionum principem contra
dominum eligere maluerunt. Quia uero
barrabas filius patris uel filius ma
gistri eorum interpretatur. potest an
tichristi typum gerere. quem illi quibus
dicitur uos ex patre diabolo estis. uero
dei filio sunt prelaturi. Filius autem
diaboli antichristus. non ab ipso nascen
do. sed sicut ceteri peccatores il
lum imitando uocatur. Et cum
ducerent eum. apprehenderunt sy
monem quendam cyrenensem. ue
nientem de uilla. et imposuerunt

illi crucē portare post ihm. Io
hannes ewangelista narrat. ip
sum dnm sibi baiulasse crucem.
Unde intelligitur primo ab ipso cru
cem portatam. ac deinde symo
ni quē forte exeuntes obuiū
habuerant impositā. congruo
satis ordine mysterii quia ipse
passus est pro nobis. relinquens
nobis exemplū ut sequamur ues
tigia eius. Qui bene crucē post
ihm portasse describitur. iuxta
quod ipse precepit. et tollat cru
cem suam et sequatur me. Et
quia symon iste non ierosolimita
sed cyreneus esse phibetur. cyre
ne enim libye ciuitas ē sicut in
actib; aplorum legimus. recte per eū
ppli gentiū designantur. qui quon
dam peregrini et hospites testamen
torum. nunc obediendo fidei ciues
sunt et domestici dei. et sicut
alibi dr. heredes quidem di. co
heredes autem xpi. Unde pulchre
symon obediens. cyrene heres
interpretatur. Nec pretereundū qd
symon de uilla uenisse refertur.
Uilla enim grece pagos uocatur.
a quo pagani nomen trahunt. eo
quod a ciuitate dei alieni et qua

si urbane sunt conuersationis ig
nari. Sed de pago symon egre
diens crucem portat post ihm. cū
ppls nationū paganis ritibus
derelictis. uestigia dnice passionis
obedienter amplectitur. Seque
batur autem illum multa turba po
puli et mulierū. que plangebant
et lamentabantur eum. Conuersus
autem ad illas ihc dixit. Multa
simul turba crucem dnī. sed non
una eademq; mente sequebatur.
Nam ppls quidem ut cui mor
tem impetrauerat morientē le
tus aspiceret. mulieres uero ut quem
uiuere desiderabant. morientē.
moriturū. et mortuū plorarent.
Non autem ideo solus mulierū planc
tus eum sequebatur. quia non in
numerus etiam credentium uirorū
cetus de eius erat passione mes
tissimus. sed quia femineus quasi
contemptibilior sexus. liberius
poterat presentib; sacerdotū prin
cipib; et magistratib; quid contra
eos senserit ostentare. Quum cog
nouit dns qui sunt eius. pret
missa iam furentis ppli turba.
adamantes plangentesq; se femi
nas. oculos et ora conuertit dicens.

filie ierusalem nolite flere super me
sed super uos ipsas flete. et super fili
os uestros. Ne me inquit mori
turum lamentemini. cuius cita re
surrectio mortem soluere potest.
cuius mors et omnem mortem et ip
sum mortis destructura est auc
torem. uos potius ipsas uestramque
progeniem ne in meae crucis ulti
onem cum perfidis eterna morte
dampnemini. dignis lacrimarum
fontibus abluite. Notandumque cum
filias ierusalem appellat. quod non so
le que cum eo uenerant a galilea.
sed et eiusdem urbis ciues ei et mu
lieres adheserunt. Et nunc quoque
quasi immolandum ihesum. duplex
turba prosequitur. cum eius passio
nis historiam alii tamquam risu
dignas fabulas. alii lacrimanti
bus ut decet oculis legunt. au
diunt. recolunt. eius carnis san
guinisque mistia hii quasi uiles
communesque escas. illi pectore
tanta re digno percipiunt. Sed
dominus ubi cor contritum et humi
liatum respicit. mox addita salu
tifere compunctionis gratia. uti
de gratia [illegible]tius. dulcius. uberius
fleri debeat. magister sedulius

et blandus consolator interrogat.
Quia ecce uenient dies in qui
bus dicent. beate steriles et uen
tres que non genuerunt. et ube
ra que non lactauerunt. Tunc inci
pient dicere montibus cadite super
nos. et collibus operite nos. Di
es uenture a romanis obsidionis
et captiuitatis significat. de quibus
superius inter alia discipulis ait. tunc
qui in iudea sunt fugiant in mon
tes. et paulo post. ue autem pregnan
tibus et nutrientibus in illis diebus.
quia et naturale est imminente
captiuitate hostili. que per agros
urbesque clade feruente cunctos
qui euadere queant. alta queque
uel abdita quibus abscondantur refu
gia conquirere. Et specialiter re
fert iosephus insistentibus sibi ro
manis. iudeos cauernas certatim
montium colliumque petisse spelun
cas. ita ut semetipsum testetur mu
nitiore quodam destructe urbis
tota parte in speleo cum .xl. comitibus per
ditum inuentum. atque ab hostibus
captum. Potest autem et ex superfluo
quod beatificandos dicit steriles
et non parientes de his intelligi. qui
se ipsos in utrolibet sexu castra

uerunt xpo regnum celorum. mon
tibusque et collibus dicit cadite sup
nos et operite nos. cum quili
bet sue fragilitatis memores.
ingruente temptationum articu
lo sublimium quorumque uel ipsa uir
ginitate uel martyrio uel quacum
que alia uirtute uirorum quesierint
exemplis. monitis uel precibus de
fendi. Quia si in uiridi ligno
hec faciunt. in arido quid fiet?
Uiride lignum se ipsum suosque elec
tos. aridum uero impios et pecca
tores significat. Si quidem ipse iustus
qui peccatum non fecit. qui lignum ui
te merito appellatus. fructus
gratie duodenos per singulos men
ses affero. sine igne passionis
amittendo non exeo. quid putas eos
manere tormenti. qui fructibus
uacui ipsum insuper uite lignum
flammis dare non timent? Si
nunc est tempus ut incipiat
iudicium de domo dei. et omnes qui
uolunt pie uiuere in christo perse
cutionem patiuntur. qui finis
eorum qui non credunt euangelio
dei? Ducebantur autem et alii
duo nequam cum eo ut interficeren
tur. ut impleretur quod ait. et
cum iniquis deputatus est. Sed il
le cum iniquis deputatus est in
morte. ut iniquos iustificaret
in resurrectione. qui cum in for
ma dei esset xpistus homines homo
factus est. ut hominibus potesta
tem daret filios dei fieri. Et
postquam uenerunt in locum qui
uocatur caluarie. ibi crucifixe
runt eum. Extra urbem ihe
rusalem et foris portam loca
erant in quibus truncabantur capi
ta dampnatorum. et caluarie id est
decollatorum sumpsere nomen. Prop
terea autem ibi crucifixus est dominus. ut
ubi prius erat area dampnatorum.
erigerentur uexilla martyrii. et
quoniam pro nobis maledictum crucis
factus est et flagellatus et cruci
fixus. sic pro omnium salute qua
si noxius inter noxios crucifigitur.
ut ubi abundauit peccatum super
abundet gratia. Qualiter sane dominus
in cruce sit positus. quid ue eadem
sacratissimi corporis positio. re
galis in se typi contineat. sedul
ius in paschali carmine pulchre
uersibus dicit. ne ue quis ignoret
speciem crucis esse colendam. que
dominum portauit ouans | ratione

potenti. quatuor inde plagas q̄
drati colligat orbis. Splendidus
auctoris de uertice fulget eous.
occiduo sacrę lambunt̄ sydere
plantę. Arcton dextra tenet.
mediū leua erigit axem. cuncta
q; de membris uiuit natura cre
antis. et cruce complexū xp̄c re
git undiq; mundū. Moralē quo
q; sacro sc̄ę crucis figurā describit
ap̄ls ubi ait. in karitate radica
ti et fundati. ut possitis comp̄
hendere cū omnib; sc̄is. que sit
latitudo et longitudo. altitu
do et p̄fundū. cognoscere etiā
sup̄ eminentē scientię karitatē
xp̄i. In latitudine quippe bona
opera karitatis significat. in lon
gitudine p̄seuerantiā sc̄ę conuersa
tionis usq; in finem. in altitudi
nē spem celestiū p̄miorum. in p̄fun
do inscrutabilia iudicia dī. Vn
de ista grā in homines uenit. et
hec ita coaptantur sacramēto cru
cis. ut in latitudine accipiat̄ trans
uersum lignū quo extenduntur ma
nus ꝓpt̄ operum significationē. in
longitudine ab ipso usq; in terrā.
ubi totū corpus crucifixū stare
uidetur. quod significat p̄sistere

hoc est longanimit̄ p̄manere. in
altitudine ab ipso transuerso ligno
sursum uersus quod ad caput emi
net ꝓpt̄ expectationē supernorum. ne
illa opera bona atq; in eis p̄seue
rantia. ꝓpt̄ beneficia dī terrena
ac temporalia facienda credantur.
s; potius ꝓpt̄ illud quod desup̄ se
piternū sperat. fides que p̄ dilec
tionē operatur. in p̄fundo autē
pars illa ligni que in terrę abdito
defixa latet. sed inde consurgit il
lud omne quod eminet. sicut ex
occulta dī uoluntate uocatur ho
mo ad participationē tantę grę.
alius sic alius autē sic. supeminen
tem u° scientię karitatē xp̄i. eam
p̄fecto ubi pax illa ē que p̄cellit
omnem intellectū. Et latrones.
unū a dextris. et alium a sinistris.
Latrones qui cū dn̄o sunt hinc
inde crucifixi. significant eos qui
sub fide et confessione xp̄i uł ago
nem martyrii. uł qui continentię
artioris instituta subeunt. Sed
quorūq; hec p̄ eterna solū celestiq;
glā gerunt. hii p̄fecto dextri latro
nis merito et fide designant̄. At
qui uł humanę laudis intuitu. uł
qualibet minus digna intentione

secto abrenuntiant. non inmerito
blasphematoris et sinistri latronis
mentem et actus imitantur. De quo
libet dicit apostolus. si tradidero corpus
meum ut ardeam. si dedero omnes
facultates meas in cibos pauperum.
si alia multa fecero. caritatem autem
non habeam. nichil michi prodest.
At uero beati qui persecutionem patiun
tur propter iustitiam. quoniam ipsorum est
regnum celorum. Iesus autem dicebat.
xxi. pater dimitte illis. non enim sciunt
quid faciunt. Quia lucas pro ti
tuli typum sacerdotum christi scri
bere disposuit. recte apud eum dominus
et pro persecutoribus suis iure sacerdo
tis intercedit. et eodem munere la
troni confitenti. paradysi ianuam
pandit. Neque enim putandum est
eum hec patrem frustra orasse. sed
in eis nimirum qui post eius passionem
credidere quod orabat inpetrasse.
Notandum sane quod non pro eis qui liuo
ris ac superbie stimulis accensi. quem
filium dei intellexere crucifigere quam
confiteri maluerunt. sed pro eis utique
qui zelum dei habentes sed non secundum sci
entiam nescierre quod fecerunt. pa
tri preces obtulerit. Sed et iohannes
apostolus dicit. est peccatum ad mortem.

non pro illo dico ut roget quis. Imitare
ergo dominum tuum. pro inimicis intercede.
et si necdum potes. saltim caue ne con
tra illos orare presumas. Sic etenim
cotidianis profectibus auctus. et ad
illud quandoque domino iuuante perue
nies. ut etiam pro illis intercedere pos
sis. Diuidentes uero uestimenta eius.
miserunt sortes. et stabat populus
spectans. Hec ewangelista iohan
nes plenius exponit. quia scilicet
milites certa in quattuor partes iux
ta suum numerum diuidentes. de tu
nica que inconsutilis erat desuper con
texta per totum. sortem miserunt. Qua
dripartita autem uestis domini. quadripar
tam eius figurauit ecclesiam. toto sci
licet que. iiii. partibus constat ter
rarum orbe diffusam. et omnibus eis
dem partibus equaliter idem concorditer
distributam. Tunica uero illa sortita.
omnium partium significat unita
tem. que karitatis uinculo conti
netur. Si enim karitas iuxta apostolum
et super eminentiorem habet uiam. et
supereminet scientie. et super omnia pre
cepta est. merito uestis qua signi
ficatur. desuper contexta perhibetur.
In sorte autem quid. nisi dei gratia com
mendata est. Sic quippe in uno

ad omnes pervenit. cum sors omnibus pla
cuit. quia et dei gratia in unitate ad
omnes pervenit. et cum sors mittitur
in persone cuiusque ut meritis. sed occul
to dei iudicio ceditur. Et deri
debant illum principes cum eis di
centes. alios salvos fecit. se salvum
faciat. si hic est christus dei electus.
Etiam nolentes confitentur
principes et ipsi iudeorum. quod
alios salvos fecerit. Itaque vestra vos
condempnat sententia. Qui enim
salvos fecit. utique si vellet se ipsum
salvare poterat. Se salvum faciat
inquiunt. si hic est christus dei electus.
Immo ideo se salvum facere de
cruce descendendo noluit. quia
ipse est christus dei electus. Nam qui
ideo venit ut pro nobis crucifige
retur. ideo se ipsum salvare de cru
ce descendendo neglexit. quia cum
ceteris peccatoribus etiam illos qui cru
cifixere. salvare moriendo cura
vit. Illudebant autem et milites.
accedentes et acetum offerentes
illi. dicentes si tu es rex iudeorum.
salvum te fac. Acetum ipsi erant
iudei. degenerantes a vino patri
archarum et prophetarum. Quo iude
licet aceto milites dominum potave
runt. quem eorum suggestione mor
ti tradiderunt. Et notandum quod
iudei vocabulum christi et filium dei.
scripture sibi auctoritate credi
tum blasphemantes irridentur. mi
lites vero utpote scripturarum nescii.
non christo dei electo. sed regi iudeorum
insultant. Erat autem et superscrip
tio scripta super illum litteris grecis et
latinis. et ebraicis. hic est rex iu
deorum. Pulchre titulus quoque christum
regem testetur. non infra sed supra
crucem ponitur. quia licet in cru
ce pro nobis hominis infirmitate do
lebat. super crucem tamen regis maies
tate fulgebat. Qui apte etiam quia
rex simul et sacerdos est. cum eximia
patri sue carnis hostiam in altari
crucis offerret. Regis quoque quam pre
tulerat tytulo dignitatem pretendit.
ut cunctis legere hoc est audire et
credere volentibus innotescat. quia
suum per crucem non perdiderit sed confir
marit potius et corroboraverit impe
rium. Unde et apostolus cum ignominiam
crucis descripsisset. adiunxit. propter
quod et deus illum exaltavit. et do
navit illi nomen quod est super omne
nomen. et cetera. Nam quod hoc nomen
ebraice grece et latine scriptum

erat. hoc est quod idem apls
subsecutus annectit. et omis
lingua confiteatur. quia ihc xc
in gla est dei patris. Quantu
u ad litteram. he tres lingue
ibi p ceteris eminebant. ebrea ppt
iudeos in lege gloriantes. greca
ppt gentiu sapientes. latina
ppt romanos. multis ac pene
omnib iam tunc gentibus impe
rantes. Velint nolint g iudei.
omne mundi regnu. omis mun
dana sapientia. omia diuine le
gis sacramenta testantur. quia
ihc rex iudeor est. hoc est im
perator credentiu. et confitenti
um dni. Vnus aut de his qui
pendebant latronib blasphema
bat eum dicens. si tu es xpc. sal
uu fac temetipm et nos. Mo
uet aliquos forte quom alii ewan
gliste dicant. latrones qui cruci
fixi erant cu eo conuiciatos ei. qn
do quide unus eor conuiciatus e
sedm luce testimoniu. alt et com
pescuit eum et in dnm credidit.
Sz intelligam eos breuit pstrin
gentes hunc locu. pluralem nu
meru p singulari posuisse. sicut
in epla ad ebreos legimus. plura
lit dictu. clauserunt ora leonu.
cum solus daniel significari in
telligatur. et pluralit dictu sec
ti sunt. cu de solo esaia tradat.
In psalmo etiam quod dictu est.
astiterunt reges terre. et prin
cipes conuenerunt in unum. plu
ralem numerum p singulari positu
in actibus aplor inuenitur. Na
reges ppt herodem. principes
ppter pilatum intellexerunt.
qui testimoniu eiusde psalmi ad
hibuit. Quid aut usitatius ubi
gra qm ut dicat aliquis. et rus
tici michi insultant. etiam si uni
insultet. Respondens aute
alter increpabat illu dicens. ne
q tu times dnm. quod in eadem
dampnatione es. et nos quide
iuste. nam digna factis recipi
mus. hic u nichil mali gessit. Et
dicebat ad ihm. dne. memento
mei cu ueneris in regnu tuu.
Quis hui latronis animu n
miretur. immo inuantis eum
dni gram quis digne miretur.
digna grarum actione ueneretur.
In cruce claui manus eius pedes
q ligauerunt. nichilq in eo apenis
liberum nisi cor et lingua reman

sit. inspirante deo totum illi obtu
lit quod in se liberum inuenit. ut
iuxta hoc quod scriptum est corde
crederet ad iustitiam. ore confite
retur ad salutem. In corde autem
fidelium tres summopere manere uir
tutes testatur apostolus dicens. nunc
autem manet fides. spes. karitas.
quas cunctas subita repletus gratia
et accepit latro seruauit in cru
ce. Fidem namque habuit. qui reg
naturum dominum credidit, quem secum
pariter morientem uidit. spem ha
buit. qui regni eius aditum postu
lauit. karitatem quoque in morte
sua uiuaciter tenuit. qui fratrem et
conlatronem pro simili scelere mo
rientem et de iniquitate sua argu
it. et ei uitam quam cognouerat
predicauit. Ille qui talis ad crucem
uenit exculpa. ecce qualis a cru
ce recedit ex gratia. Confitebatur
dominum quem uidebat secum humana
infirmitate morientem. quando
negabant apostoli eum quem miracula
uiderant diuina uirtute facien
tem. Et dixit illi ihesus. amen dico
tibi hodie mecum eris in paradyso.
Pulcherrimum affectandę conuer
sationis exemplum. quod tam cito
latroni uenia relaxatur. et ube
rior gratia quam precatio. Semper enim
plus dominus tribuit. quam rogatur. Il
le enim rogabat ut memor sui
fuisset dominus. cum uenisset in reg
num suum. dominus autem ait. amen dico
tibi hodie mecum eris in paradyso.
Vita est enim esse cum christo. quia ubi
christus. ibi regnum. Quidam duos latro
nes cum domino crucifixos. duobus
baptizatorum generibus coaptant.
Quicumque enim baptizati sumus
in christo ihesu. in morte ipsius bap
tizati sumus. Ambo namque simi
les crucifixi. sed unus in cruce blas
phemus peior. alter est confessione
martyr effectus. quia per baptismum
quo cum peccatores essemus abluimur.
alii dum dominum in carne passum. fide.
spe. et karitate laudant corona
tur. alii dum aut fidem aut ope
ra baptismi habere renuunt. do
no quod accepere priuantur. Erat
autem fere hora vi. et tenebrę fac
tę sunt in uniuersa terra usque in
horam viiii. et obscuratus est sol.
Clarissimum mundi lumen retraxit
radios suos. ne aut pendentem
uideret dominum. aut impios blas
phemantes sua luce fruerentur.

Et notandum quod dominus vi hora. hoc est recessuro a centro mundi sole crucifixus sit. diluculo autem hoc est oriente iam sole resurrectionis sue misteria celebrarit. Statu enim temporis signauit. quod effectu operis exhibuit. quia mortuus est propter peccata nostra. et resurrexit propter iustificationem nostram. Nam et adam peccante scriptum est. quod audierit uocem domini dei deambulantis in paradyso ad auram post meridiem. Post meridiem namque inclinata luce fidei. ad auram uero refrigescente feruore caritatis. deambulans autem audiebatur. quia ab homine peccante recesserat. Rationis igitur ordo poscebat. ut eodem temporis articulo quo tunc ade peccanti obcluserat. tunc latroni penitenti dominus paradysi ianuam panderet. Et uelum templi scissum est medium. Hoc expirante domino factum est sicut matheus marcusque contestantur. sed lucas preoccupando narrauit. Volens enim miraculum miraculo adiungere. cum dixisset sol obscuratus est. continuo subiungendum existimauit. et uelum templi scissum est medium. Scinditur autem uelum templi. ut arca testamenti et omnia legis sacramenta que prius tegebantur appareant. atque ad populum transeant nationum. Ante etenim dictum fuerat notus in iudea deus. in israhel magnum nomen eius. nunc autem exaltare super celos deus. et super omnem terram inquit gloria tua. et in euangelio prius dixit. in uiam gentium ne abieritis. post passionem uero. euntes docete omnes gentes. Et clamans uoce magna ait. pater. in manus tuas commendo spiritum meum. Et hec dicens. expirauit. Patrem inuocando. filium dei se esse declarat. spiritum uero commendando. non defectum sue uirtutis. sed confidentiam eiusdem cum patre potestatis insinuat. Amat enim dare gloriam patri. ut nos edificet gloriam dare creatori. Commendat itaque patri spiritum. iuxta hoc quod delectato corde et exultantibus spe resurgendi labiis in alio psalmo loquitur. quoniam non derelinques animam meam in inferno. nec dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Videns autem centurio quod factum fuerat. glorificauit deum dicens. uere hic homo iustus erat. Non

solus centurio glorificatur dm̄.
s; et milites qui cū eo erant cus
todientes ihm̄ sicut matheus
scribit. uiso terremotu et his
que fiebant. timuerunt ualde
dicentes. uere dei filius erat is
te. Quanta ḡ cecitas iudeoꝝ. q
tot p̄ dnm̄ uirtutib; factis. tan
tis in morte eius apparentibus
signis credere respuerunt. et
insensibiliores gentilib; dnm̄ glo
rificare uł timere contempser̄t.
Vnde merito p̄ centurionē fides
eccłię designatur. que uelo mys
terioꝝ celestium p̄ morte dni
reserato. continuo ihm̄ et uere
iustum hominē. et uere dei fili
um synagoga tacente confirmat.
Nam et ipsa summa centenaria
que in flexu digitoꝝ sicut et
supra memoratū est de sinistra
transit in dexterā. eccłię sacram
tis et fidei aptissime congruit.
cui p̄ lege ewangłm creditū. ꝑter
te diuitis regnū est celeste pmi
ssum. Et omis turba eoꝝ qui si
mul aderant ad spectaculū istud.
et uidebant que fiebant. pcuti
entes pectora sua reuertebantur.
Quod pcutiebant pectora. q̄a

penitentię ē et luctus indiciū. pot
duplicit intelligi. Siue enim eū
cuius uitam dilexerunt iniuste
occisum dolebant. seu cui morte
se impetrasse meminerant. hunc
in morte amplius glorificatū tre
mebant. S; siue hec. siue illa. siue
utraq; causa. diuersas in turba dis
sidentesq; p̄sonas pectus tundere
coegerit. notanda distantia gen
tis et gentis. Gentiles quippe mo
riente xp̄o dnm̄ timentes. apte con
fessionis uoce glorificant. iudei. p̄
cutientes solum pectora silentio do
mū redeunt. Stabant aūt omś
noti eius alonge. et mulieres que
secute erant eum agalilea hec ui
dentes. Hoc ē quod ipse dn̄s in
psalmo explicita sue passionis serie.
patri queritur dicens. elongasti a
me amicū et pximū. et notos me
os amiseria. Et ecce uir nomi
ne ioseph qui erat decurio uir bo
nus et iustus. hic n̄ consenserat con
silio et actib; eoꝝ. Decurio uo
catur quod sit de ordine curie. et
officiū curie administret. qui etiā
curialis apcurando munera ciuilia
solet appellari. Ab arimathia ci
uitate iudee. qui expectabat et ip

se regnum dei. A rimathia ipsa
est ramathaim ciuitas helchane
et samuhelis in regione thamna
tica. iuxta diospolim. H ic acces
sit ad pilatum. et petiit corpus
ihu. M agne quidem ioseph iste
dignitatis ad seclm. s; maioris apud
dnm meriti fuisse laudatur. ut et per
iusticiam meritorum sepeliendo cor
pori dnico dignus foret. et per nobi
litatem potentie secularis idem cor
pus accipere posset. Non enim qui
libet ignotus ad presidem accede
re. et crucifixi corpus poterat i
petrare. E t depositum inuoluit
syndone. et posuit eum in monu
mento exciso. in quo nondum quis
quam positus fuerat. E t ex sim
plici sepultura dni. ambitio diui
tum condempnatur. qui ne in tu
mulis quidem possunt carere di
uitiis. Possumus autem iuxta intel
ligentiam spiritualem et hoc sentire.
quod ille in syndone munda inuol
uat ihm. qui pura eum mente sus
cepit. In nouo autem ponitur monu
mento. ne post resurrectionem ceteris
corporibus remanentibus resurrexisse
alius fingeretur. Quod bene mo
numentum de petra excisum fuisse

memoratur. ne si ex multis lapi
dibus edificatum esset. suffossis tu
muli fundamentis ablatus furto di
ceretur. Aliter. solus tumulo dns
includitur. ut specialis illius se
pultura. idem tamen dissimilis. sicut
et cetera dispensationis eius ar
chana. a nostre nature fragilitate dis
crepauere. specialis et resurrectio
designetur. Nam et uerus homo
apparuit. s; ex uirgine matre con
ceptus et natus. et temptatus est
per omnia. sed per similitudinem absq;
peccato. et mortuus est. s; quo
modo ipse uoluit. et sepultus est. s;
quamdiu uoluit. et suscitatus s;
quando uoluit. Hoc est ergo quod
ait. singulariter sum ego donec tran
seam. et alibi de singulari sepul
tura. in pace in idipsum obdormiam
et requiescam. quoniam tu dne singu
lariter in spe constituisti me. idem
ceterorum mortalium in fine resur
rectione seruata. me singulari
dono a mortuis die tertia resur
gere permisisti. E t dies erat pa
rasceue. et sabbatum illucescebat.
P arasceue preparatio interpretatur.
quo nomine iudei qui inter grecos
conuersabantur. sextam sabbati q̃

nunc a nobis vi. feria uocatur
appellabant. quod eo uidelicet
die que in sabbatum forent ne
cessaria prepararent. iuxta quod
de manna quondam erat precep
tum. vi. autem die colligetis duplum
et cetera. Qui uero inter romanos ui
tam ducunt iudei. usitatius eum
latine cenam puram cognomi
nant. Ea ergo vi. die homo factus
et tota mundi est creatura perfec
ta. vii. autem conditor ab opere suo
requieuit. unde et hanc sabba
tum idem requiem uocari precepit.
recte dominus eadem die vi. crucifix
us. humane reparationis impleuit
archanum. Vnde cum accepisset ace
tum dixit. consummatum est. id est
sexti diei quod pro mundi refectio
ne suscepi. totum est opus perfectum.
Sabbato autem in sepulchro requi
escens. resurrectionis que viii.
die uentura erat expectabat e
uentum. Vbi nostre simul deuotionis
prelucet exemplum. quos in hac qui
dem vi. mundi etate pro domino pa
ti. et uelut mundo crucifigi
necesse est. in vii. uero etate. id est cum
leti quis debitum soluit. corpo
ra quidem in tumulis. animas

autem secreta in pace cum domino ma
nere. et post bona oportet opera
quiescere. donec viii. tandem ue
niente etate. etiam corpora ipsa
resurrectione glorificata. cum ani
mabus simul incorruptionem eter
ne hereditatis accipiant. Vnde
pulchre vii. dies in genesi uespe
ram habuisse non legitur. quia requi
es animarum que illo in seculo nunc
est nullo consumenda merore. sed
pleniore gaudio future est re
surrectionis adaugenda. Sub
secute autem mulieres que cum ipso
uenerant de galilea. uiderunt
monumentum et quemadmodum po
situm erat corpus eius. Supra
legimus quia stabant omnes noti
eius a longe. et mulieres que se
cute erant eum. Huius ergo notis ihesu
post depositum eius cadauer ad sua
remeantibus. sole mulieres que
artius amabant. funus subsecu
te. quomodo poneretur inspicere cu
piebant. ut ei tempore congruo
munus possent sue deuotionis
offerre. Sed et hactenus sancte mu
lieres faciunt. id est die parasceue.
cum anime humiles et quo ma
ioris sibi conscie fragilitatis. eo

maiori saluatoris dilectione feruentes. passionis eius uestigiis in hoc seculo quo requies est preparanda futura diligenter obsequuntur. et si forte ualeant imitari. sedula curiositate. quo ordine sit eadem passio completa perpendunt.

Et reuertentes parauerunt aromata et unguenta. et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. Mandatum erat. ut sabbati silentium a uespera usque ad uesperam seruaretur. et ideo religiose mulieres sepulto domino quamdiu licebat operari. id est usque ad solis occasum. in unguentis preparandis erant occupate. quod non solum in die parasceues egerant. uerum transacto sabbato id est sole occidente. mox ut operandi licentia rediebat. emerunt aromata. ut mane uenientes ungerent corpus eius. sicut marcus euangelista testatur. Neque enim uespere sabbati preoccupante iam noctis articulo. monumentum adire ualuerunt. Inspecta autem domini sepultura. reuertentes parant aromata. et unguenta. qui lecta. audita. recordata passione dominica. mox ad patranda se opera uirtutum. quibus christo delectatur conuertunt. et sabbato quidem paratis aromatibus silent. uenturi post sabbatum cum muneribus ad dominum. cum futura presentis uite parasceue. beata gaudentes in requie expectant. quando tempore resurrectionis apparente. redolentibus christo spiritualium actionum quasi aromatibus occurrunt. xcii

Una autem XXIIII sabbati ualde diluculo uenerunt ad monumentum. portantes que parauerunt aromata.

Una sabbati siue prima est dies a sabbato. quam diem dominicam propter domini resurrectionem mos christianus appellat. Quod autem ualde diluculo mulieres uenerunt ad monumentum. iuxta historiam quidem magnus querendi et inueniendi dominum feruor caritatis ostenditur. iuxta intellectum uero misticum nobis datur exemplum. illuminata facie decussisque uiciorum tenebris. ad sacro sanctum domini corpus accedere. Nam et sepulchrum illud uenerabile. figuram habebat dominici altaris. in quo

carnis eius ac sanguinis solemn
mysteria celebrari. Unde regula
ecclesiastica tenet eadem mistica non
in serico. non in panno tincto. sed
instar syndonis quo eum ioseph
inuoluit. in lintheo puro debere
consecrari. ut sicut ipse etiam ter
rene mortalisque nature substan
tiam pro nobis morti obtulit. ita et
nos in commemoratione eiusdem tre
mendi et uenerabilis sacramenti.
purum de terre germine candidum
quod et multimodo quasi mortificationis
num genere castigatum altari linum
imponamus. aromata autem que mu
lieres deferunt. odorem uirtu
tum et orationum quibus altari app
ropinquare debemus. suauitatem
significant. Unde iohannes in apo
calypsi sua cum fialas in manu
angelorum aureas. id est mundas in
electorum corde conscientias. ple
nas odoramentorum descripsisset.
subiunxit exponens atque ait. que
sunt orationes sanctorum. Et in
uenerunt lapidem reuolutum a
monumento. et ingresse non inue
nerunt corpus domini ihesu. Quo
modo lapis per angelum reuolutus sit.
matheus sufficienter exposuit. Sed

reuolutio lapidis. mistice reserati
onem sacramentorum que uelamine
littere tegebantur insinuat. Lex e
nim in lapide scripta est. cum abla
to tegmine corpus domini mortuum
non inuenitur. sed uiuum euange
lizatur. quia et si cognouimus secundum
carnem christum. sed iam non nouimus.
Et factum est dum mente conster
nate essent de isto. ecce duo uiri ste
terunt secus illas in ueste fulgen
ti. Mente consternate erant. ex
et lapidem tam immense mag
nitudinis reuolutum stupebant.
et corpus tam eximie ueneratio
nis non inuentum dolebant. Sicut
autem temptato in solitudine domino.
mox impleta uictoria accedentes
et angeli ministrabant. ita eodem
passo in carne saluatore. post de
uicte certamina mortis uenerunt
angeli. qui non solum uerbo conso
lante sed et fulgente habitu gloriam
triumphantis annuntient. Quo
modo autem posito in sepulchro corpo
ri saluatoris. angeli astitisse legun
tur. ita etiam celebrandis eidem
sacratissimi corporis misteriis. tem
pore consecrationis assistere sunt
credendi monente apostolo. mulieres

in ecclesia velamen habere propter an
gelos. Cum timerent autem et de
clinarent vultum in terram, dix
erunt ad illas: quid queritis vi
ventem cum mortuis? non est hic, sed re
surrexit. Nolite inquiunt eum
mortuis. hoc est in monumento, quod
locus est proprie mortuorum, querere
eum, qui ad vitam iam resurrex
it a mortuis. Et nos autem exemplo
devotarum deo feminarum, quoti
ens ecclesiam intramus, et misteriis
celestibus appropinquamus, sive propter an
gelice presentiam virtutis, seu propter
reverentiam sacre oblationis, cum
omni humilitate et timore debemus
ingredi. Ad conspectum quippe an
gelorum vultum declinamus in ter
ram, cum supernarum civium que sint
gaudia eterna contemplantes, hu
militer nos cinerem esse terramque re
colimus. sicut beatus abraham. lo
quar inquit ad dominum meum, cum
sim pulvis et cinis. Et notandum
quod sancte mulieres astantibus sibi
angelis non in terram cecidisse, sed vul
tum dicuntur in terram declinasse.
nec quempiam sanctorum legimus tem
pore dominice resurrectionis, vel ip
so domino vel angelis sibi visis, terre

prostratum adorasse. Unde mos ob
tinuit ecclesiasticus, ut vel in me
moriam dominice vel in nostre spem re
surrectionis, et omnibus dominicis die
bus et toto quinquagesime tempore
non flexis genibus, sed declinatis in
terram vultibus adoremus. Re
cordamini qualiter locutus est vobis,
cum adhuc in galilea esset dicens:
quia oportet filium hominis tradi
in manus hominum peccatorum et
crucifigi, et die tercia resurgere.
Die tercia dominus sicut ipse quod
ex hoc loco discimus, inter discipulos
viros etiam feminis que eum seque
bantur predixit, resurrectionis
sue triumphum celebravit. Die nam
que parasceves hora nona spiritum tra
dens, vespere sepultus, mane pri
ma sabbati surrexit, sicut aperte
marcus evangelista designat. Hoc
ergo immerito uno die in sepulchro
et duabus noctibus iacuit, quia vi
delicet lucem sue simple mortis
tenebris duple nostre mortis ad
iunxit. Ad nos quippe venit, qui
in morte spiritus carnisque tenebamur.
unam ad nos suam, id est carnis
mortem detulit, et duas nostras
solvit. Si enim ipse utramque sus

eiperet. nos a nulla liberaret. S;
unam misericordiam accepit. et iuste
utramq; dampnauit. Simplam
suam duple nostre contulit. et du
plam nostram moriens subegit. Et
recordate sunt uerborum eius. Mu
lieres que in monumento dni stan
tes. uerborum que de sua dispen
satione prefatus est recordantur.
formam nobis prebent. ut inter ip
sa dnice passionis misteria cele
branda. non solum eiusdem beate
passionis sed et ab inferis resurrec
tionis. nec non et in celos gloriose as
censionis. digna ueneratione re
cordemur. Et regresse a monumen
to. nunciauerunt hec omnia illis
xi. et ceteris omnibus. Sicut in pri
cipio mulier auctor culpe uiro
fuit. uir executor erroris. ita nunc
que prior mortem gustauerat.
resurrectionem prior uidit. et ne
perpetui reatus apud uiros obprobri
um sustineret. que culpam uiro
transfuderat. transfudit et gratiam.
Erat autem maria magdalena et
iohanna. et maria iacobi. et ce
tere que cum eis erant. que dice
bant ad apostolos hec. Maria mag
dalena ipsa est soror lazari. que

unxit dnm unguento. iohanna
uxor chuza procuratoris herodis.
de quibus supra lectum est. maria ia
cobi mater est iacobi minoris
et ioseph. ut marcus ewangelista
dicit. soror matris dni. unde et
ipse iacobus frater dni meruit uo
cari. Et uisa sunt ante illos sic
deliramenta uerba ista. et non crede
bant illis. Quod resurrectionem
dnicam discipuli tarde crediderunt.
non tam illorum infirmitas. quam nostra ut
ita dicam futura firmitas fuit. Ip
sa namq; resurrectio illis dubitan
tibus per multa argumenta monstrata
est. que dum nos legentes agnosci
mus. quid aliud quam de illorum dubi
tatione solidamur. Petrus autem
surgens cucurrit ad monumentum.
et procumbens uidit linteamina so
la posita. et abiit secum mirans
quod factum fuerat. Lucas breui
ter de cursu petri commemorat. sed
hoc quomodo gestum sit plenius exse
quitur iohannes. dicens etiam illum
discipulum quem diligebat ihc cucu
risse cum petro. se uidelicet insi
nuans. Vnde queritur quomodo lu
cas de petro dicat. et procumbens
uidit linteamina sola posita. cum

iohannes se potius hoc fecisse sig
nificet. petrum non introeuntem
in monumentum uidisse non solum
linteamina . sed et sudarium quod
fuerat super caput eius. Sed intelli
gendum est petrum primo procum
bentem uidisse quod lucas comme
morat. iohannes tacet. post autem in
gressum ut diligentius interiora
dinosceret. ingressum tamen ante
quam iohannes intraret. .xciii.

Et ecce
duo ex illis ibant ipsa die in
castellum quod erat in spacio
stadiorum lx. ab hierusalem nomine em
maus. et ipsi loquebantur ad inui
cem de his omnibus que acciderant.

Stadium quod greci auctore ut
dicunt hercule uiarum spacia men
surant. viii. est pars miliarii. et ideo
lx. stadia vii. milia passuum et quin
gentos significant. Quod bene spa
tium itineris congruit eis. qui de
morte ac sepultura saluatoris cer
ti. dubii de resurrectione gradie
bantur. Nam resurrectionem que
post septimam sabbati facta est. octauo
numero contineri quis ambiget?
Discipuli ergo qui de domino loquentes
incedebant. sextum cepti itineris mi
liarium compleuerunt. quia illum
sine querela uiuentem usque ad
mortem . quam sexta sabbati subiit
peruenisse dolebant. Compleuerunt
et septimum . quia hunc in sepul
chro quieuisse non dubitabant. Ve
rum de octauo dimidium tantum
pegerunt. quia gloriam celebrate
iam resurrectionis. nondum perfecte
credebant. Emmaus autem ipsa est
nicopolis ciuitas insignis palesti
ne . que post expugnationem iu
dee sub marco aurelio antonino
principe restaurata . cum statu mu
tauit et nomen. Et factum est
dum fabularentur et secum quere
rent. et ipse ihesus appropinquans ibat
cum illis. Loquentes de se dominus
appropinquans comitatur. ut et fi
dem sue resurrectionis eorum men
tibus incendat. et occulte presentia
maiestatis semper se quod promisit
impleturum designet. Ubi enim sunt
duo uel tres congregati in nomi
ne meo. ibi sum in medio eorum.
Oculi autem illorum tenebantur ne
eum agnoscerent. Et ait ad illos.
qui sunt hii sermones quos con
fertis ad inuicem . ambulantes et
estis tristes? Apparuit quidem

dominus discipulis. sed eis speciem qua
recognoscerent non ostendit. Hoc
ergo egit foris dominus in oculis corporis.
quod apud ipsos agebatur intus
in oculis cordis. Ipsi namque apud
semetipsos intus et amabant
et dubitabant. eis autem dominus foris
et presens aderat. et quis esset non os
tendebat. De se ergo loquentibus
presentiam exhibuit. sed de se dubi
tantibus cognitionis sue speciem
abscondit. Et respondens unus
cui nomen cleophas dixit ei. tu so
lus peregrinus es in ierusalem. et non
cognouisti que facta sunt in illa
his diebus. Peregrinum putabant
eum cuius uultum non agnoscebant.
sed et reuera peregrinus erat eis.
a quorum nature fragilitate percep
ta. iam resurrectionis eius gloria lon
ge distabat. Peregrinus erat eis.
a quorum adhuc fide utpote resur
rectionis eius nescia manebat ex
traneus. Quibus ille dixit. Que?
et dixerunt ei de ihesu nazareno.
qui fuit uir propheta potens in ope
re et sermone. coram deo et omni
populo. Prophetam et magnum
fatentur. filium dei tacent. uel
scilicet nondum perfecte credentes.

uel solliciti ne inciderent in ma
nus iudeorum persequentium. quia
nesciebant quis esset cum quo lo
quebantur. quod uerum credidere
celantes. Et quomodo tradiderunt
eum summi sacerdotes et prin
cipes nostri in damnationem mortis.
et crucifixerunt eum. nos autem
sperabamus quia ipse esset redemp
turus israel. Merito tristes ince
debant. quia et seipsos quodammodo
arguebant. quod in illo redempti
onem sperauerint. quem iam mor
tuum uiderant. nec resurrectu
rum credebant. et maxime dole
bant eum sine culpa occisum. quem
nouerant innocentem. Et nunc
super hec omnia tercia dies est ho
die. quo hec facta sunt. Sed et mu
lieres quedam ex nostris terruerunt
nos. que ante lucem fuerunt ad
monumentum. et non inuento cor
pore eius uenerunt. dicentes se
etiam uisionem angelorum uidisse.
qui dicunt eum uiuere. Ter
ruisse merito eos dicunt. quorum
mentibus plus de non inuento corpo
re dominico mesticia qua dolebant
addere. quam denuntiata per ange
los eius resurrectione gaudium

quo recrearentur uidere potuerint.
Et abierunt quidam ex nostris ad
monumentum. et ita inuenerunt
sicut mulieres dixerunt. ipsum uero
non inuenerunt. Cum ipse lucas
supra petrum dixerit cucurisse
ad monumentum. et nunc cleophan
dixisse ipse retulit quod quidam
eorum ierant ad monumentum. intel
ligitur attestari quod duo ierint
ad monumentum. sed petrum solum
primo commemorauit. quia illi pri
mitus maria nuntiauerit. Et
ipse dixit ad eos. o stulti et tardi
corde ad credendum. in omnibus que
locuti sunt prophete. Nonne hec
oportuit pati xpistum. et ita intra
re in gloriam suam. et incipiens a
moyse et omnibus prophetis. interpre
tabatur illis in omnibus scripturis
que de ipso erant. Hoc nobis
in loco non ulla scriptura interpre
tandi. sed gemina nos ipsos hu
miliandi necessitas incumbit. qui
neque in scripturis quantum opor
tet edocti. neque ad implenda que
discere forte potuimus. quantum
decet simus intenti. Nam si moy
ses et omnes prophete xpistum locuti
sunt. et hunc per angustias passi
onis in gloriam suam intraturum.
qua ratione se gloriantur esse
xpistianos. qui iuxta ingenii suarum
modulum neque in scripturis qua
liter ad xpistum pertineant inuestigare.
neque ad gloriam quam cum xpisto habere
cupiunt. per passiones tribulatio
num desiderant attingere. Et
appropinquauerunt castello quo ibant.
et ipse se finxit longius ire. et
coegerunt illum dicentes. ma
ne nobiscum quoniam aduesperascit. et
inclinata est iam dies. Et intra
uit cum illis. Nichil simplex ue
ritas per duplicitatem fecit. sed quod
dicitur finxit se longius ire. tale
se exhibuit discipulis in corpore.
qualis apud illos erat in mente.
Probandi autem erant si hunc qui eum
et si necdum ut deum diligerent.
saltem ut peregrinum amare potu
issent. sed quia esse extranei a kari
tate non poterant. hunc cum quibus ue
ritas gradiebatur. etiam ad hospitium
quasi peregrinum uocant. Cur autem
dicimus uocant. cum illic scrip
tum sit et coegerunt ~~et coegerunt~~
illum. Ex quo nimirum exemplo
colligitur. quia peregrini non solum
ad hospitium inuitandi sunt. sed

etiam trahendi. Et factum est dum
recumberet cum illis. accepit pa
nem et benedixit ac fregit. et
porrigebat illis. et aperti sunt ocu
li eorum. et cognouerunt eum. Quem
in scripture sacre expositione non
cognouerunt. in panis fractione
cognoscunt. audiendo precepta dei
illuminati non sunt. faciendo illu
minati sunt. quia scriptum est.
non auditores legis iusti sunt apud
deum. sed factores legis iustifica
buntur. Quisquis ergo uult audita in
telligere. festinet ea que iam in
telligere potuit opere implere.
Et ipse euanuit ex oculis eorum.
et dixerunt ad inuicem. nonne
cor nostrum ardens erat in nobis. dum
loqueretur in uia et aperiret
nobis scripturas. Ignem ueni
inquit mittere in terram. et
quid uolo nisi ut ardeat. Ignem
quippe dominus in terram misit. cum af
flatu spiritus sancti cor carnalium incendit.
et terra ardet. cum cor carnalium
in suis prius uoluptatibus frigidum.
relinquit concupiscentias presen
tis seculi. et incenditur ad amorem
dei. Nonne cor nostrum inquiunt
ardens erat in nobis. dum loquere
tur in uia. et aperiret nobis scriptu
ras. Ex audito quippe sermone
inardescit animus. torporis frigus
recedit. fit mens in superno deside
rio anxia. a concupiscentiis terre
nis aliena. amor uerus qui hanc
impleuerit in fletibus cruciat.
Sed dum tali ardore cruciatur.
ipsis suis cruciatibus pascitur. Au
dire ei libet precepta celestia. et quot
mandatis instruitur. quasi tot fa
cibus inflammatur. Et surgentes
eadem hora regressi sunt in Ierusa
lem. et inuenerunt congregatos
xi. et eos qui cum ipsis erant. dicen
tes. quod surrexit dominus uere. et
apparuit Symoni. Iam erat fa
ma quod surrexerat Ihesus ab illis
mulieribus facta. et a Symone petro
cui iam apparuerat. Hoc enim isti
duo inuenerunt loquentes. ad
quos in Ierusalem uenerunt. Fieri
itaque potest. ut timore prius in
uia noluerint dicere quod eum au
dierant resurrexisse. quando tan
tummodo angelos dixerunt uisos
esse mulieribus. Ignorantes enim cum
quo loquerentur. merito possent
esse solliciti. ne quid passim de Christi
resurrectione iactantes. in manus

inciderent iudeorum. Omnium igitur ui
rorum primo dominus apparuisse intelli
gitur petro. ex his dumtaxat
omnibus quos evangeliste quattuor et
paulus apostolus commemoraverunt.
Loquitur enim ad corinthios de domino
paulus. quia sepultus est. et quia
resurrexit tercia die. secundum scrip
turas. et quia apparuit cephe. et
post ea xi. Et ipsi narrabant que
gesta erant in uia. et quomodo cog
noverunt eum in fractione panis.
Preter hoc quod pro merito mentes
eorum adhuc ignorantes quod opor
tebat christum mori et resurgere. simi
le aliquid eorum oculi passi sunt. non
ueritate fallente. sed ipsis ueritatem
percipere non ualentibus. et aliud quam
res est opinantibus. certi etiam miste
rii causa factum est. ut eis in illo a
lia ostenderetur effigies. et sic eum non
nisi in fractione panis agnoscerent.
ne quisquam se christum agnovisse arbi
tretur. si eius corporis particeps non est
id est ecclesie. cuius unitatem in sacra
mento panis commendat apostolus di
cens. unus panis unum corpus mul
ti sumus. et cum eis benedictum panem
porrigeret aperiuntur oculi eorum et
agnoscerent eum. aperiuntur utique;

ad eius cognitionem. remoto scili
cet impedimento quo tenebantur.
ne agnoscerent. Non autem incon
gruenter accipiamus hoc impedimen
tum in oculis eorum a satana fuisse ne
agnosceretur ihesus. sed tamen a christo fac
ta est permissio usque ad sacramen
tum panis. ut unitate corporis eius par
ticipata. removeri intelligatur
impedimentum inimici. ut christus
.xciiii. possit agnosci. Dum hec autem
loquuntur. ihesus stetit in medio
eorum et dicit eis. Pax vobis. ego
sum. nolite timere. Hanc os
tensionem domini post resurrectionem
intelligitur et iohannes commemo
rare sic loquens. cum esset igitur sero
die illo una sabbatorum. et fores
essent clause ubi erant discipuli con
gregati propter metum iudeorum. ue
nit ihesus et stetit in medio eorum
et dicit eis. pax vobis. et cetera.
Quod autem dicit iohannes non cum
illis fuisse tunc apostolum thomam.
cum secundum lucam duo illi quorum
erat unus cleophas regressi in ie
rusalem. invenerunt congrega
tos xi. et eos qui cum ipsis erant.
procul dubio intelligendum est. quod
inde thomas exierit. antequam

eis dominus hec loquentibus appareret.
Conturbati uero et conterriti. ex
istimabant se spiritum uidere. Quod
heretici manichei de christo suspi
cantur et credunt. quia non erat
uera caro sed spiritus erat. hec prima
cogitatio surrexit in cordibus
apostolorum. Et illi quidem manichei
numquam crediderunt ihesum fuisse ho
minem. discipuli autem nouerant
hominem. cum quo tanti temporis
fuerant conuersati. Sed postea quam mor
tuus est quod noliant. quando crede
bant hoc potuisse resuscitari.
quod potuit mori. Apparuit ergo
oculis ipsorum talis qualem illum no
uerant. et non credentes tercio
die potuisse ueram carnem de sepul
chro resurgere. putauerunt se spiritum
uidere. Error iste apostolorum. secta est
manicheorum. Solent autem quan
do hec illis obiciuntur. ita respon
dere. Quid mali credimus. quia
christum dominum credimus. Spiritum fuisse
credimus. carnem non credimus.
Melior est spiritus. quam caro. Quod
melius est credimus. quod deterius
est credere nolumus. Si nichil ma
li est in isto sermone. dimittat
ihesus discipulos suos in isto errore.

quid mali crediderunt. et discipuli
christum spiritum crediderunt. Non enim
esse putauerunt nullum. sed spiritum. Par
uo morbo te putas periclitari. au
di sententiam medici. Et dixit
eis. quid turbati estis. et cogitatio
nes ascendunt in corda uestra. Qua
les utique cogitationes nisi false.
morbide. perniciose. Perdidit enim
christus fructum passionis. si non esset ue
ritas resurrectionis. Quid turbati
estis. et cogitationes ascendunt
in corda uestra. Tamquam bonus agrico
la diceret. quod ibi plantaui ibi in
uenio. non spinas quas non plantaui.
In cor uestrum descendit fides quia
desuper est. cogitationes autem iste non
desuper descenderunt. sed de imo
corde sicut herba mala ascenderunt.
Uidete manus meas et pedes.
quia ipse ego sum. Palpate et uide
te. quia spiritus carnem et ossa non habet.
sicut me uidetis habere. Resur
rectionem suam certam et ueram mul
tis et uariis documentis persuadere
dignatus est. propter edificandam fidem.
et fugandam de corde perfidiam. om
nemque dubitationem de sua resur
rectione tollendam. Parum fuit o
culis se uidendum prebere. si non prebe

ret etiam manibus contrectandum. qui dum palpanda discipulis ossa carnemque permonstrat. apte statum uere resurrectionis que et in se facta et in nobis est futura significat. quia non sicut euticius constantinopolitane urbis episcopus scripsit. corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile. erit uentis aereque subtilius. In illa enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentie. sed palpabile per ueritatem nature. Neque huic assertioni putetur apostoli sermo repugnare. quia caro et sanguis regnum dei non possidebunt. Hoc enim in loco apostolus carnis et sanguinis nomine. non substantiam ueri corporis. sed corruptionem mortalitatis significat. sicut ipse consequenter exposuit dicens. neque corruptio incorruptelam possidebit. Aliter namque caro in scriptura sacra iuxta naturam. aliter iuxta culpam. aliter iuxta corruptionem mortalitatis. que ex culpa contigit appellatur. iuxta naturam quidem cum dictum est. hoc nunc os ex ossibus meis. et caro de carne mea. et uerbum caro factum est et habitauit in nobis. iuxta culpam uero cum dicitur. caro concupiscit aduersus spiritum. et spiritus aduersus carnem. iuxta corruptibilitatem autem cum scriptum est. et memoratus est quia caro sunt. id est fragiles. et moribundi. Hoc enim se carnis nomine designasse manifestat. ipse psalmista. qui protinus addit. spiritus uadens et non rediens. Regnum itaque dei. caro non possidebit. id est caro iuxta culpam uel mortalitatem. et tamen caro possidebit regnum dei. id est caro iuxta naturam. quam et dominus post resurrectionem uidendam palpandamque discipulis exhibuit. et de qua beatus iob. cum gloriam resurrectionis describeret ait. et rursum circumdabor pelle mea. et in carne mea uidebo deum. Lege epistolam sancti augustini ad consentium. de corpore domini post resurrectionem.

Et cum dixisset. ostendit eis manus et pedes. Non solum manus et pedes quibus indita clauorum claruere uestigia. sed attestante iohanne etiam latus quod lancea foratum fuerat ostendit. ut uidelicet ostensa uulnerum suorum cicatrice. dubietatis atque infidelitatis eorum uulnus sana

-ret. Verum quoniam post resurrectio
nem clauorum uel lanceę loca pan
dendo. discipulorum dignatus est
fidem spemq; roborare. ita et in
die iudicii et eadem suę passio
nis indicia. et ipsam pariter cru
cem monstrando uenturus est.
impietatem superborum infidelita
temq; confundere. scilicet ut ip
sum se esse qui ab impiis et pro impi
is mortuus est. cunctis palam
angelis et hominibus ostendat. ui
deantq; ut scriptum est in quem
pupugerunt. et plangant se super
eum omnes tribus terrę. Sane
notandum quod solent in hoc
loco gentiles calumpniam struere.
et fidem sperare a nobis resurrec
tionis stulta garrulitate deride
re. Si enim ipse deus uester [illegible] i
quiunt nec sibi inflicta a [illegible]
iudeis uulnera curare preualuit.
sed cicatricum uestigia celo secum ut
dicitis inuexit. qua temeritate
putatis eum uita de puluere mem
bra ad integrum restauraturum. Qui
bus respondendum. quia deus noster
qui suam iam perpetua immortali
tate glorificatam de sepulchro car
nem resuscitare. quando uoluit.

et quomodo uoluit potuit. etiam qua
lem uoluit suscitauit. Neq; enim
consequens est. ut qui maiora fe
cisse probatur. minora facere nequi
uerit. Sed certę dispensationis
gratia qui maius fecit. minus face
re supersedit. hoc est qui mortis
regna destruxit. signa mortis ob
litterare noluit. primo uidelicet
ut per hęc discipulis fidem suę re
surrectionis astrueret. deinde
ut patri pro nobis supplicans. qua
le genus mortis pro mortalium uita
pertulerit. semper ostendat. tercio
ut sua morte redempti quam mi
sericorditer sint adiuti. propositis
semper eiusdem mortis innouet
indiciis. ideoq; misericordias domini in
ęternum cantare non cessent. sed di
cant qui redempti sunt a domino
quoniam bonus. quoniam in ęternum misericordia
eius. postremo ut etiam perfidis in
iudicio quam iuste dampnentur. os
tensa inter alia flagitia etiam uul
nerum quę ab eis suscepit cicatrice
denuntiet. Veluti si miles aliquis
fortissimus iubente suo rege. pro to
tius gentis salute singulari certa
mine desudans. multis quidem uul
neribus exceptis. hostem tamen interfi

ciat. spolia eius diripiat. uictori
am suę genti reportet. et inter
rogatus a medico cui curandus
committitur. ita ne uelit curari ut
nec uestigia uulnerum ulla resi
deant. an magis ita ut cicatri
ces quidem remaneant. deformi
tas uero prorsus omnis et foeditas absit.
respondeat se potius ita uelle sa
nari. ut toto salutis decorisque
pristini statu recuperato. perpetua
secum tamen circumferat signa tri
umphi. sic profecto dominus perpetuis ob
signum uictorię. non excepta prorsus
uulnera passionis. sed ipsorum cicatri
ces caelo inferre quam abolere malu
it. nec tamen ex his quippiam fidei
nostrę resurrectionis praeiudicat de
qua ueraci promissione praedicitur. et
capillus de capite uestro non peribit.
Adhuc autem illis non credentibus
et mirantibus prae gaudio dixit. ha
betis hic aliquid quod manducetur.
Ad insinuandam [illegible] resurrectionis
suę ueritatem. non solum tangi a dis
cipulis. sed etiam conuesci cum eis
dignatur. non quidem quasi post re
surrectionem cibo indigens. nec quasi
nos in resurrectione quam expecta
mus cibis egere significans. sed ut

eo in natura corporis [illegible] es ingen[illegible]
instrueret [illegible] illi [illegible] non corpus s[illegible]
spiritum esse arbitrarentur. et sibi quod se[illegible]
[illegible] imaginaliter appareret [illegible] man
ducauit potestate. non necessitate [illegible]
Aliter enim [illegible]
[illegible] aliter [illegible] uidere [illegible]
[illegible] genita [illegible] [A] [illegible]
illi obtulerunt [illegible]
assi et fauum [illegible]
ducasset coram [illegible]
[illegible] [Q] [illegible]
[illegible]
sunt me [illegible]
sunt [illegible]
[illegible] aquis generis humani [illegible]
[illegible]
tribulationis [illegible] pas
sionis [illegible]
[illegible] in passio
ne [illegible]
tur in resurrectione. [illegible]
[illegible] pisce asso figurari [illegible]
[illegible] passionis suę [illegible] duo
[illegible] utramque naturam [illegible]
uoluit [illegible] suę. [illegible]
mel [illegible] uel uero [illegible]
[illegible] Sicut
te [illegible] redemptor [illegible]
tu [illegible] nobis sequentem

bri [illegible] Ecce [illegible] cibo suo
[illegible] contingere [illegible]
[illegible] illos in sua
corpor[illegible] etiam si
[illegible] ulationis
[illegible] inter
[illegible] Cum
[illegible] quia
[illegible] putare
[illegible] ueritate
[illegible] Et dixit ad illos.
Hec sunt uerba que locutus sum
ad uos cum adhuc essem uobiscum.
[illegible] adhuc essem [illegible]
[illegible] Tunc
[illegible] resuscitatus
erat. [illegible] morta
litate [illegible]
[illegible]
ut legitur [illegible] corporis
presentia [illegible]
tio infirmitatis humane. Quoniam
necesse est impleri omnia que scrip
ta sunt in lege moysi et prophetis
de me et psalmis. Vide quomodo
tulit omnes ambages. Visus est. tactus
est. manducauit. ipse certe erat.
tamen ne in aliquo sensus huma
nos ludificasse uideretur misit
manus ad scripturas. Dicant

pagani quicquid uolunt magus
fuit. potuit se sic ostendere. Num
quid magus ante quam natus fuit po
tuit se prophetare? Ista scripta sunt
quia quod uidetis ante promissum est.
quod cernitis ante predictum est.
Audi fili et uide. audi que dicta
[illegible] uide completa. Tunc aperuit il
lis sensum. ut intelligerent scrip
turas. et dixit eis. quoniam sic scrip
tum est. et sic oportebat xpm pa
ti et resurgere a mortuis tercia
die. Prebebat se uidendum oculis.
prebet manibus contrectandum. Pa
rum est. Lege commemorat scripturas.
et hoc parum est. Aperit sensum.
ut quod legis intelligas. Deinde
post commendationem sui corporis uerita
tem [illegible] commendat ecclesie unitatem.
Et predicari in nomine eius peni
tentiam et remissionem peccatorum
in omnes gentes. incipientibus ab ie
rosolimis. Non lateret rabies he
reticorum de angulo. Toto terrarum
orbe ecclesia diffusa est. omnes gentes
habent ecclesiam. Nemo nos fallat.
ipsa est uera ipsa est catholica.
cepit ab ierusalem. peruenit ad nos. et
ibi est et hic. Non enim ut huc
ueniret inde discessit. creuit. [illegible]

ingrauit. Et merito sic scriptum est. inter cetera dominice pietatis sacramenta. et sic oportebat. ut ministri sermonis qui in nomine xpi crucifixi. et resuscitati a mortuis. penitentiam erant et remissionem peccatorum in omnes gentes predicaturi. a ierosolimis inciperent. non solum quod credita sunt illis eloquia dei. quia eorum adoptio est filiorum. et gloria et testamenta. et legislatio et obsequium. et promissa. quia eorum patres et ex quibus xps secundum carnem. qui est super omnia deus benedictus in secula. uerum etiam ut gentes que uariis erant erroribus et facinoribus implicate. hoc maxime diuine pietatis indicium ad spem impetrande uenie prouocaret. quod eis quoque qui filium dei crucifixerunt non tantum ueniam reatus aperte. sed et uite eterne gaudium uiderent esse donatum. Vos autem estis testes horum. et ego mitto promissum patris mei in uos. Promissum patris spiritus sancti gratiam dicit et in euangelio iohannis plenius. et hic quoque breuiter intimatur cum sequitur. Uos autem sedete in ciuitate. quo adusque induamini uirtute ex alto. De qua uirtute idem spiritus sanctus et marie dicit angelus. et uirtus altissimi obumbrabit tibi. et ipse dominus alibi. nam ego noui uirtutem de me exisse. Sed et ipse lucas apertius in actibus apostolorum huius promisse uirtutis ex alto. et precepti in ciuitate sessionis meminit. Precepit inquit eis a ierosolimis ne discederent. sed expectarent promissionem patris quam audistis per os meum. quia iohannes quidem baptizauit aqua. uos autem baptizabimini spiritu sancto. non post multos hos dies. Et paulo post. sed accipietis uirtutem superuenientis spiritus sancti in uos. et eritis michi testes. Notandum sane quia sunt quos a predicationis officio. uel imperfectio uel etas prohibet. et tamen precipitatio impellit. Qui admonendi sunt. ut considerent quod ipsa ueritas que repente quos uellet roborare potuisset. ut exemplum sequentibus daret. ne imperfecti predicare presumerent. postquam plene discipulos de uirtute predicationis instrueret. ilico adiunxit. uos autem sedete in ciuitate. quo adusque in-

duam in uirtute ex alto. In qua
tate quippe considerimus. si inter
mentum uitarū nos claustra
constringimur ne l[...] querendo
exterius euagemur. uel cū di
uina uirtute perfecte induimur.
tunc quasi a nobis metipsis foras
etiā alios intruentes exeamus.
Eduxit autē eos foras in be
thaniam et eleuatis manibus
suis benedixit eis. Et factū est
dum benediceret illis recessit ab
eis. et ferebatur in celum. Pre
termissis omnib; que per xl. dies
agi ab illo cū discipulis potuerunt.
primo diei resurrectionis ei con
iungit [...] ite nouissimū diem.
quo ascendit in celū. Pulchre au
tē ascensurus in celum. discipulos
quib; benediceret foras in betham
am ducit. Primo quidē propter no
men ciuitatis que domus obe
dientie dicitur. quia propter inobedi
entiam peruersorū descendit. propter
obedientiā iustorū conuersorū as
cendit. Mortuus est autē sicut
apostolus ait. propter delicta nostra. et re
surrexit propter iustificationē nostram.
Deinde etiam propter situm eiusdē
uille siue ciuitatule que in latere
montis oliueti posita esse nar
ratur. quia uidelicet obedientis
ecclesie domus apostolico digna hos
picio. nō alibi quā in ipsius sum
mi montis id est christi latere fidei
spei dilectionisq; sibi fundamen
ta locauit. De quo nimirū latere
lancea patefacto. sacramenta sibi
sanguinis et aque quib; nascatur
simul et nutriatur gaudet ema
nasse. De cuius uertice uberrimo
id est apice diuinitatis. unctionis
spiritualis munera desiderat. lucis
q; ac pacis perpetue promissa inhian
ter expectat. Tercio. quia sicut
iohannes scribit erat bethania
iuxta ierosolimā quasi stadiis
xv. Qui profecto numerus propter vii.
et viii. quib; constat scripturarū
misteriis accōmodus. uel uitā que
nunc est et futurā. uel uetus et
nouū testamentū. uel sabbatū ani
marū in futuro et carnis resur
rectionē. uel certe aliud aliquid ce
lestis semper et spiritualis continet ar
chani. et ideo recte quib; utriusq;
testamenti scientiā aperit. quos
omnem uiuendi et sperandi regulam
edocuit. eos xv. stadiis in locū quo
eis benediceret. et precepta docen

di traderet eduxit. Recte xv.
stadiis locum glorie ascensionis.
a loco uictoriosissime passionis
secreuit. ut omnes per se uel uiue
re uel mori cupientes. et primo
quiescendi post mortem. et in
fine a mortuis resuscitandi desi
derio pariter et amore firmaret.
Et ipsi adorantes regressi sunt
in ierusalem cum gaudio magno. et
erant semper in templo laudantes
et benedicentes dominum. Ascen
dente in celum domino. discipuli ado
rantes in loco ubi steterunt no
uissime pedes eius. confestim
ierosolimam redeunt. quia ibi pro
missionem patris quam audiere per
os domini. sunt expectare precepti.
Gaudia magna referunt. quia
dominum ac deum suum post trium
phum resurrectionis etiam celos pe
netrasse letantur. Manent sem
per in templo laudantes. et bene
dicentes dominum. ut in loco oratio
nis et inter laudandum deuotio
nes. promissum sancti spiritus aduentum.
precipue pro omnia paratisque cordi
bus expecterent. Et nos ante dis
cipulorum exemplo. post celebrata iero
solimis hoc est in uisione pacis

et resurrectionis sollempnia be
thanie mox arua christo duce pe
tamus. ut cum mente quieta ab
omni discordiarum turbine iam
peccata carnis eius et sanguinis
sacramentis pabiumur. ipsi do
mus obedientie curemus exis
tere. illius nimirum uestigia se
quentes. qui ut nobis formam ui
uendi tribueret. factus est obedi
ens usque ad mortem. Sic etiam
cotidiana illius etiam nos mere
mur benedictione sublimari. quo
tidie temporalis illius in celum
ascensionis memores. laudantes
et benedicentes dominum in ierusalem
idem in superne pacis sperata iamiam
que ac desiderata uisione quiescimus
similes hominibus expectantibus
dominum suum. quando reuertatur a
nuptiis. Quia uero beatus euan
gelista lucas inter quatuor celi ani
malia. per uitulum cuius uictima
tione qui in sacerdotium elige
bantur initiari sunt uisi desig
natus accipitur. eo quod ipse sa
cerdotium christi ceteris amplius
exponendum susceperit. pulcher
rime qui euangelium suum a mi
nisterio templi per sacerdotium za

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

In titulo de amore A. littera sepe hic ponitur pro amor.

[illegible] fecit exempla de [illegible]
[illegible] compleverit cum apostolis [illegible]
ministros [illegible] nova faciendo
[illegible] sanguine. sed in laude [illegible]
[illegible] concluserit. Explicit
[illegible]

A [illegible] Tractatus beati Bernardi de amore.

Amor [illegible] sacramentum efficit. nulla [illegible]
[illegible]. Amor non est [illegible]
[illegible]. Am[or] [illegible]
[illegible] Amor [illegible] ma[illegible]
[illegible] distantia. A [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Amor [illegible] non [illegible] pudo[illegible]
[illegible] A. [illegible]
[illegible] A. nescit iu[illegible]
[illegible] separat. A. [illegible]
[illegible] A.
[illegible]
[illegible] eius [illegible]
Amor [illegible]
[illegible] A. [illegible]
[illegible] A. [illegible] spe [illegible] fides et [illegible] spes
[illegible] A. [illegible] A.
[illegible] A. [illegible] A.
[illegible] A. pur[illegible] A. [illegible]
[illegible] A. [illegible]
[illegible] legittimo.
A. [illegible] spes [illegible] spes [illegible]
[illegible] A. [illegible] appetit [illegible] reperit non
[illegible] A. [illegible] mala
[illegible] A. nescit [illegible]
[illegible] A. malum non cognoscit [illegible]
[illegible] odia. A. tollit [illegible]
[illegible] admittit. A. [illegible]
[illegible] omne malum [illegible]
A. nichil vult [illegible] placet [illegible]
[illegible] Nullo pacto [illegible] spes [illegible] non est
[illegible] A. semper vult amari. vult amare.
[illegible] se solum [illegible] fructum
[illegible] et sic seipso fruitur.

Amor res est [illegible] sue [illegible]
[illegible] A. [illegible]
alia. A. [illegible]
solum [illegible] Amor [illegible] A. [illegible]
[illegible] fugit [illegible] A. [illegible] plena gaudi[illegible]
[illegible] audet. [illegible] fiducia. A. [illegible] A. [illegible]
nuperat. A. semper [illegible] A. [illegible] regat. [illegible]
[illegible] sponsus [illegible] Ubi amor [illegible] q non amor
[illegible] est [illegible] nichil est [illegible] amore [illegible] spo-
sa [illegible] Sponsi [illegible]
sponso [illegible] semper [illegible]
Hec [illegible] amore [illegible] numquam deficit [illegible]
diligat. [illegible] timore [illegible]
[illegible] non [illegible] Sponsi [illegible]
[illegible] vult habere [illegible] Amor [illegible]
[illegible] A. [illegible]
dat lacrimas [illegible]
A. gemit. A. orat. A. plangit. A. plorat. [illegible]
[illegible] A. [illegible] lacrimis [illegible]
[illegible] desiderio. Amor mundo vult [illegible]
[illegible] ipsa fastidio. A. cum [illegible]
[illegible] augetur [illegible] A. [illegible]
[illegible] A. [illegible]
[illegible] amoris [illegible] Amor [illegible]
[illegible] diligendo [illegible]
[illegible]
[illegible] Sponsus [illegible] sponsa diligit. [illegible]
[illegible] Sponsa non diligit [illegible] reddere sponso
[illegible] Sponsa non habet aliud. nec sponso placet aliud
[illegible] dilecto. Nil aliud sponso debet. nec aliud spon-
so [illegible] Sponsa amat [illegible] amat [illegible]
[illegible] amat [illegible] Verum sponsum [illegible]
amat [illegible] sponsum amat [illegible] Amor
[illegible] amando [illegible] sponsum [illegible]
Numquam cessat esurire [illegible] diligit [illegible]
[illegible] Pona [illegible] labore [illegible] dolore [illegible]
gaudio. Amor qui non [illegible] dig-
[illegible] A. caduca negligit [illegible]
[illegible] A. [illegible] A. amare [illegible]
[illegible] molestia. A. [illegible] amarescit [illegible] spe
[illegible] A. [illegible] ubi [illegible]
gaudium ubi non sunt gaudia. A. vult difficilia. immo im-
possibilia [illegible] A. semper vult languere [illegible]
[illegible] remedio. A. [illegible] vult [illegible]
[illegible] immo [illegible] A. suave iu-
gum [illegible]
[illegible] amore [illegible] vende-
[illegible] Sponsa amat [illegible] sponsa habundat a-
more [illegible] nemo [illegible] Sponse maior affectio
[illegible] sponsum [illegible] filio [illegible] Magis amat
magis sapit [illegible] vix capit sua desideria.

[illegible] m. non honorem non doctrinam sed amorem. Sponsa est
[illegible] amari et amari. In hoc solo vult letari. Si perfecte
[illegible] legem non sentit neque [illegible] legis penam qui
[illegible] Amor ergo [illegible] rex per se liberans est
[illegible] Am[illegible] [illegible] plus et splendidum.
[illegible] Am[illegible] delicias [illegible] lis.
[illegible] Nichil admixtum habet. Nulla in eo mane-
re oblivio invenitur. Amor idem in se manens locum suum in
se tenens. locum amicicie. Stat firmiter et non mutatur. Sta-
re facit in se mutantes. statum pacis. Inimicus est antiquo-
rum nullius timet. sed cultor iusticie. Culpam odit non naturam.
omnem cunctis caritatem columbina facie. Tanta flamma est a-
moris. tantus ardor est amoris. ut extingui nesciat. Nul-
lis aquis extinguitur, non flumine obruitur. quia semper ardeat.
O quam amplum est gremium karitatis. palacium quod singulos
recipit. Et inimicis et ignotis. sinum pandit karitatis. Sed
nullum excipit. Amor est vita omnium. sine quo totum vacuum
et nichil fit omnia. Sine eo non proficit. sed deficit et defi-
cit omnis virtus alia. Explicit tractatus bonus de amore.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

TIFFEN Gray Scale
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
R G B W G K C Y M
© The Tiffen Company, 2007
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Inches
Centimetres
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

[illegible]

aus B. 18

[illegible]